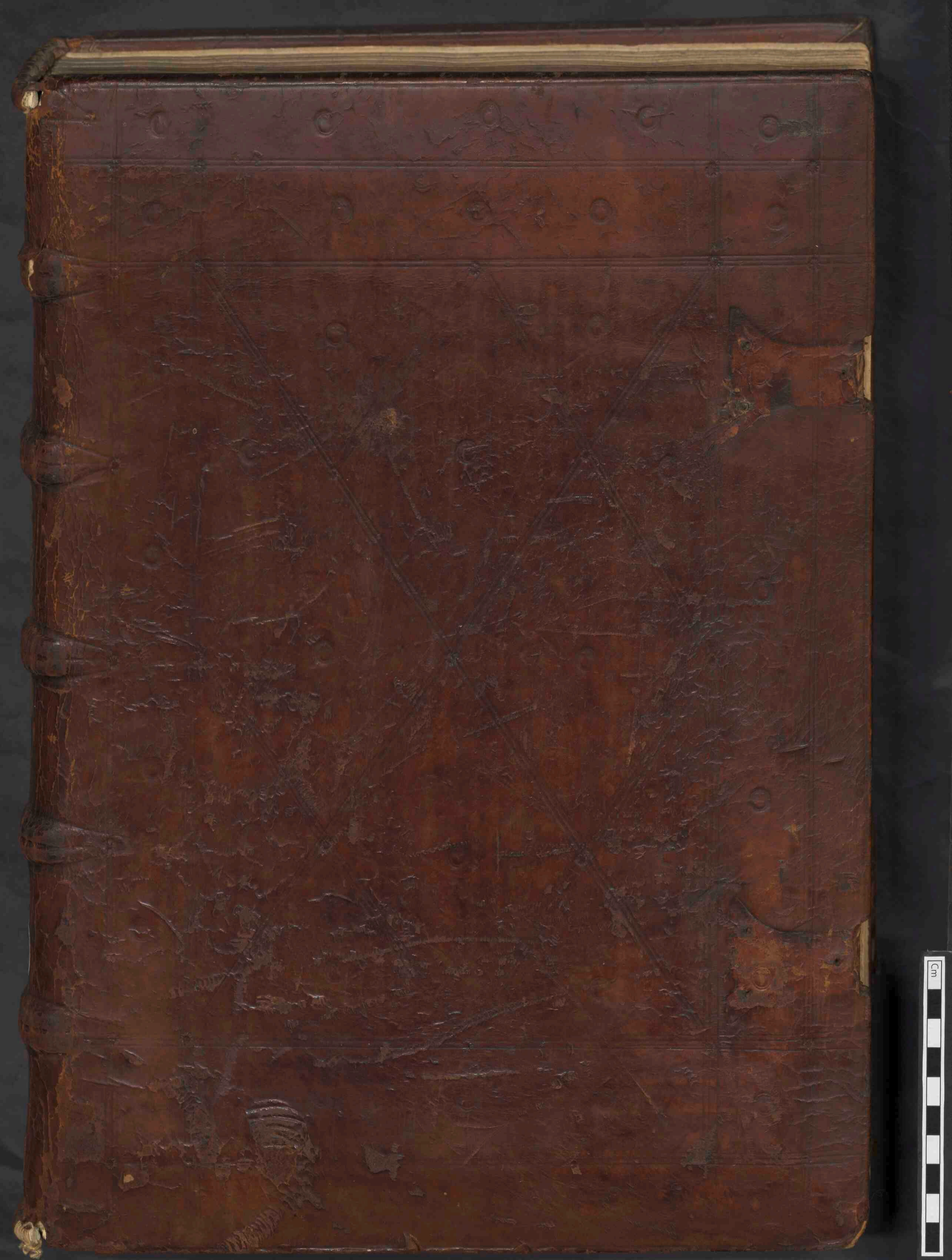
Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Liber ethimologia[rum] ysidori hispalensis episcopi.

https://hdl.handle.net/1874/461529

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
- de kopsnede
- de frontsnede
- de staartsnede
- het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

tri. sic enī scriptū est. Ewo eauit nomē eiꝰ isma hel: qꝫ exaudiuit eū dñs. Esau trinomiꝰ ē. a ex pīs causꝫ varie nuncupat. dicit enī esau v rufus ob coctionē. s. ruf. lētis ita appellatꝰ: cui us edulio pmo genita pdidit. Edom āt ob ru borē corpis dictꝰ est. qđ latīe sāguineꝰ dr. Seir vero qđ fuerit hispidꝰ a pilosus qñ ei natus ē corꝑ sicut pellis pilosus erat atq; idē trib⁹ no mīb⁹ appellatꝰ. Esau v rufus. Edō v sāguine us. Seir v pilosus. qꝫ non habuit lenitatē. Re becca. pacia: siue q̄ multū accepit. Lia laborio sa vtiq; generando. Plurimos ei dolores q̄ ra chel fecunditatē pariendi exp̄ta ē. Rachel inter pretatur ouis. p ea ei iacob pauit oues labā Zelfa os hiās. Bala iuetē rata. Dina trāsferē in causam. Jurgij ei in sicmis cā extitit. Tha mar amaritudo pīs mortuis. Eadem a omu tās. Mutauit ei se i habitū meretricis qñ cū so cero suo adulteſſaēs diuino abeo q̄ diuiseit mēbranulā scōz diuinoris. Jūa fapēs sortiꝰ est nomē. Vñ a pharisei q̄ se q̄si instos a po pulo sepabāt diuisi appellabant. Zara frat ei⁹ in cui⁹ manu erat coccinū interp̄tat orien siue qꝫ pm⁹ apparuit: siue qđ plurimū ex eo in sti nati sunt. vt in libro paralipomenō ostine tur. Zara v oriēs appellatꝰ est. Job in latinū vertitur dolens a rēde pē passionē carnis a passiones doloꝝ. Calamitates enī suas nois ethimologia p figurauit. Pharao nomen est non hōmis sī honoris: sicꝫ apud nos augusti appellātur reges cū ꝑ pīs hōmīb⁹ cēsēatur. Exprimitur aūt in latinū pharao denegās eū vtiq; deū siue dissipatoꝝ eiꝰ. Populi enim dei fuit afflictor. Jānes matinꝰ siue vbi ē signum eius. Cessit a defectu signū eiꝰ corā signis moy si. vñ a dixerūt magi. Dic digitus dei ē. Mam bres. mare pellicū. siue mare in capite. Demq; moyses interp̄tatur sūptus ex aq̄. Inuenit ei eū ab ripā fluminis exp̄situ filia pharaois quē colligens adoptauit filiū sibi: vōuitq; no mē eiꝰ moyses. eo q̄ de aq̄ sūpsisset eū. Aaron mōs fortitudinis interp̄tatur ꝑ qđ turibuli accipiens in medio sūpstitū a interemptoꝝ obuiā stetit. a tumā mortis q̄si quidā mons fortis exclusit. Eleazar dei adiutoriū Balach p cipitās siue deuoras Balaaz vanꝰ pl's. finees oi pœns. trāsfixit enī pugione zābri cū scor to madianitide. a dñi furorē placauit vt parce ret. Zambri stella lacessiens vel amaricans Proprie enim nomē ab amaritudine vocatꝰ: qđ pecādo amaricauerit populū. Raab latitu do vel fames siue impetus. Josue interp̄tat sal uatoꝝ. Jp̄ enim in figura xp̄i populū a dextro saluauit. a in terram repromissionis induxit. Caleph q̄si cor aut canis. Gotoniel tempus eius dr. vel responsio dei. Aoth gloriosus. Ba rach fulgurans. Debbora auis vel loq̄r. Auis qꝫ fuit ad tellurē p̄mptissima. dimicās actiuus fisarā: quo peremptō cecinit canticū inde loq̄r Jabel ascensio. Gedeon exp̄rimentū iniquita tis eoꝝ. Frequentibꝰ enim decimētis informa tus est quali plagio ostra hostes. futurāvicto riam exp̄dixit: ex quo futuro exp̄mēto ethi mologiā nomīs sumpsit. Abimelech pater me⁹ rex. Tola vermiculus vel coccinū. Jair illu minans. Jepte aperiens vel aptus. Eselon co gitatio siue vinculū meroris. Abdo seruus eiꝰ Samson sol eoꝝ vel solis fortitudo. Fuit enim virtute clarus a liberauit israhel de hostibus eorum. dalila paupercula vel ficula. Booz in fortitudine: siue in quo robur. Noemi q̄m ine p̄retari possum⁹ consolatam: eo q̄ marito a fi liis peregre mortuis. nutū moabitē in cōso lationem suā tenuit. Ruth interpretatur festi nans. Alienigena enim erat ex populo genti li: que relicta patria festinauit trāsire in terrā israhel: dicens socrui sue quocū q̄ perexeris p gam. Anna gratia eius interpretatur. q̄ dum eēt prius sterilis natura: postremo dei gratia fecunda facta est. Eli deus me⁹. Ofm discalciatus Filius enim fuit hēli electꝰ in ministeriū sacer dotij: cui⁹ amissionem suo exp̄ressit vocabulo Apostolus enim ait Caltiati pedes in prepara tionem euangelij pacis. Et ppheta. q̄m spetiosi pedes qui annūtiant pacem. Iste ergo discal tiatus interpretatur. vt eius nomē veteris te stamenti sacerdotium a vetri populo significa retur ablatum. Finees frater ofm os mutū in terpretatur quo significatur sacerdotij veteris a doctrine silentium. Samuel nomen eius dr. Gessai in sole sacrificium vel incēsum. Saul pe titio interpretat. Notuz est enī quō hebreo rū populus cū sibi regē petierit. a accepit nomē nō secm deū: sī fm suā voluntatē. Dauid manu fortis interp̄tat: qꝫ fortissimꝰ i p̄lijs fuit. Jp̄ a desiderabilis in stirpe. s. sua de quo dixerat ꝑ pheta. Veniet desideratus cūctis gentib⁹. Sa lomō trib⁹ nominib⁹ fuisse phibetur. Primū vocabulū eiꝰ salomon dr. a pacificus eo q̄ in regno eiꝰ pax fuerit. Secūdū nomē i dida: eo q̄ fuerit dilectꝰ a amabilis dño. Tertiū vōbu lū eius oheleth qđ grece appellatur ecclesiastes latine cōcionator: qđ ad populū loquerētur. Jonathas columbe donū. Absalon patris pax per antifrasin: eo qđ bellum aduersus patrē gessisset siue q̄ ipso bello dauid placatus fuisse legitur filio. adeo vt etiā magno cum do lore extinctum plangeret. Roboam latitudo po puli. a ipsum per antifrasin qđ decē tribubus ab eo separatis. due tantum ei relicte sint.

Abia pē dñs vel pater fuit. Asa tollens siue sustollēs. Josaphat dñs iudiciū. Jorā q̄ ē ex celsus. Achazias apprehendēs dñm. Athalia tps dñi. Joas spīās vel dñs vobꝫ. Amasias pl'm tollēs. Ozias fortitudo dñi. Azarias auxi liū dñi. Ozias ait ipe ē q̄ a azaias duplici noīe. Ipse ē qui ulciū sibi sacerdotiū vendicare co nat. lepra in fronte pussus ē. Joathā ē pfectus. Pulchrā ethimologiā nois hz. Fecit ei rectū in ospectu dñi a portam templi edificauit excelsā. Achaz apprehendens. Ezechias fortis dñs. Manasses obliuiosus. Oer multa. n. scelera a sacrilegia reliqrat a oblitus fuerat dñi. Amon fidelis vel honestꝰ. Josias vbi ē inceptū dñi. ppria ethimologia nois. Iste ē. n. qui simulacra obsidit. Joathā obstupuit. Joachi vbi ē prepatio eliachim dei resurrectio. Jecō as prepatio dñi. Sedechias iustꝰ dñi. Jerobo am iudicatio siue cā pl'i. vel vt qui dā aūt di uisio interpretat. p eo q̄ in regno eiꝰ diuisus sit pl's israhel a precisus a regno stirpis dauid diuisionis ei pl'i cā iste extitit. Zambri psal mꝰ l canticū meū. Amri crispans me⁹. Achab frater pīs. Jezabel fluxus sāguinis: vel fluxus sāguinē: sed melꝰ vbi ē sterquilinū. Precipi tata. n. doctū comederūt carnes eo canes: sicut predixerat hēlpas a eēt iuxta carnes ie zabel. sic sterca s sup faciē terre. Ochozias apprehen dens deū. Jeu. ipē vero ē. Joathā robustꝰ. Stella umbra eo vel petitio. Manaen consolans. Face as apiens Nabugodonosoꝝ p̄uincia lagūcule ā gustē. siue p̄tans isti⁹ modi signū p somnio. s. futuroꝝ qđ vidisse narrat. a daniel inc ptatus ē. siue sessio in agnitione angustie pro hijs q̄ in captiuitatē ab eo ducti sūt. Zorobabel apd hebreos ex trib⁹ integris noibus tra ditē esse opositus. Zo iste. ro mgē. babel p̄ie babilonū sonat. a efficax nomē. Zorobabel iste mgē de babilone. In babilone. n. ortus ē vbi a principe gentis inde extitit.

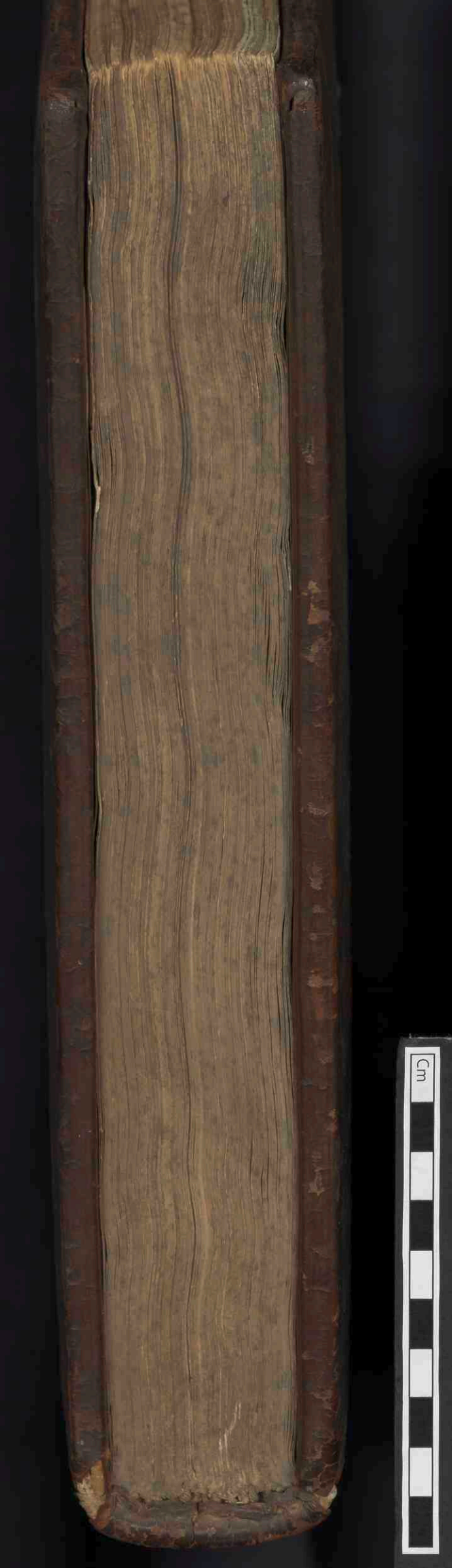
Ca. A. De patriarchis.

Quorundā p̄triarchārū ethimolo gie nōn de sue vt sciam⁹ q̄m vōbu lo resonēt. Nā pleriq; eoꝝ ex caus pīs noia acceperūt. Patriarcha interp̄tat patꝝ principes. Archos em̄ grece p̄n ceps ē. Abrā primū vōtus est p videns p̄m p̄ter israelitas. s. tm̄. postea appellatus est a brahā qđ transfertur pē multaꝝ gentiū. qđ erat adhuc p fidē futuꝝ. Gentū āt non hēnt in noie: sed subaudiē in re illud erit nomen tuū abrahā. qꝫ p̄rem multaꝝ gentiū posui te. Isaac ex risu nomē accepit. Risit ei pē. qñ ei p̄missus ē adhuc trās in gaudio. Risit a mē qñ p illos tres viros p̄missus ē dubitans in gau dio. Ex hac q̄ cā nomen accepit. Isaac. interpretat eū risus. Sciendū aūt q̄ quatuor in ve teri testamento absq; vllo velamine noib⁹ fu is ante q̄ nascerent vocati sunt. ysmahel. ysaac. salomon a iosias. Legē scripturas. Jacob supplantatoꝝ interp̄tat. siue q̄ in ortu plantā nascentis fratris appreh̄dit: siue q̄ postea ō ceperit frem arte. Vnde esau dixit. Juste voca tū est nomen eius iacob. supplantauit ei me ec ce secundo. Israel vir videns deū. Tunc. n. hoc no mē recepit: qñ tō nocte luctatus victor in certa mine angelū. a oriente lucifero tenebꝝ⁹ est. Inde p̄ visionē dei appellatꝰ est sicut a ipse ait. Vidi dñm a salua facta est aīa mea. Ru ben interpretat visionis filij. Sic enim qñ eū pepit lia: vōuit nomē eius rubē. d. Quia vidit deꝰ humilitatē meā. Simeon interpretat audi tio dei. Sic. n. dixit lia qñ eū peperit. q̄ exaudi uit me dñs. Leui additus. Dixit. n. lya qñ pe perit eū nō ambiens de amore viri. Nunc me eū erit vir me⁹. q̄ peperi ei tres filios. Judas confessio dr. Qñ enim eū peperit lya: laudē dño retulit. d. Nunc sup hoc confitebor dño. a ob id vōtus ē in duas confessione itaq; nomē eius di ctū est: qđ est grātiarum actio. Issachar interp̄tat est merces. Hoc āt ideo q̄ mandragoris filij ruben: in tempore tritici qui rachel debatur ad se e merat lya. Vñ a dñ natus ē dixit lya. dedit de us mercedē meā. Zabulon interp̄tat habitacu lum. Septimū enī hunc filiū genuerat lya: p̄ te rea iā secura dixit. habitabit mecū vir me⁹. Vñ a filius eius vōtus ē habitaculi. Neptalim de cō uersatiōe siue opatione cā nois eius est. Vñ a dixit rachel cū eū peperisset ancilla eiꝰ bala Dilatare me fecit deus. hilationē cum sorore me a. Dan interp̄tat iudicium. Bala enim dñ eum peperisset. dixit rachel dñs a ei⁹. Judicauit me dñs a exaudiens dedit mihi filiū. Causā nois ex pressit vt ab eo qđ iudicasset dñs: filio ancil le iudicij nomen imponeret. Gad ab euentu siue pcinctu vōtus est. Vñ enim eū peperit zel pha: dixit dña eius lya. in fortuna a. qđ dicit in pcinctu vel euentu. Aser beatus dr. dum ei pepisset eū zelpha: dixit lya. Beata ē. a beati ficant me mulieres. a ab eo q̄ beata dicatur: ex ethimologia nois beatitudinē uit. Joseph ab eo q̄ sibi aliū filium addi mihi optauerat: vōuit agmentū. Nunc pharao saphaneth ap pellauit. qđ hebraice absconditoꝝ reptorum sonat. p eo q̄ ob cura somnia revelauit a ste rilitatem predixit. Tamen q̄ hoc nomen ab egiptio ponitur: ipsius lingue deberet habere rationem. Interpretat ergo saphaneth egi ptio sermone saluatoꝝ mundi. eo q̄ ostenderet ab imminente famis excidio ipē literaret.

X. fo.
47

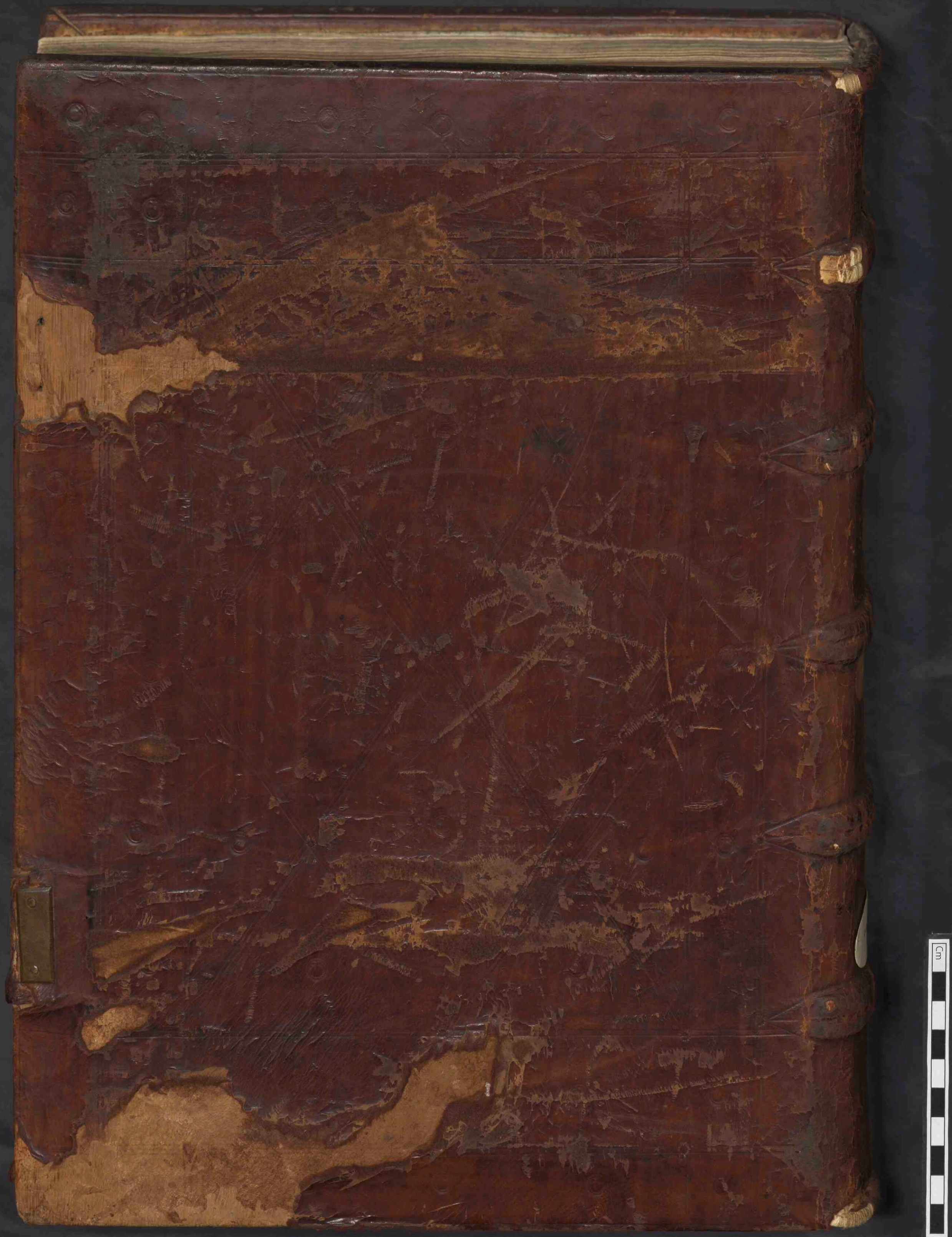
RARIORA

Cm

Cm

Cm

Cm

Pertinet carthusiensib⁹ ppe traiectū inferius

N. 118. B

N°. 244. A

Litterae Latinae

Folio n°. 17.

331. **Isidorus** Hispalensis, Originum sive etymologiarum libri XX. [Keulen, Conr. Winters von Homburg c. 1478]. 2°. X. 2°. 51

331 —— Tweede exemplaar. X. 2°. 17

Met de tabula in gelijktijdig hs. — Op het schutbl.: „Pertinet carthusiensibus prope traiectum inferius". — In oorspr. led. stempelband, waarvan de stempels zijn beschr. en afgeb. bij Hulshof-Schretlen p. 6, pl. I 20, 24.

PROLOGUS

Ota quod ldr iste Johannes añi compilacõem hui⁹ sũme confessorum fecerat tabulam super summã Raymundi et appparatũ eiꝰ. Verificacõem ꝯ seu declaracõem plurũ quem in ipã summa & glosa ipius hñt. Item & et quedã libellũ spalem de quoibus casibus cũ libello hñt prologũ posuit. Et qua de ꝯ/ oribus hñs opusculis fit mencio in sequti prologo. Ideo ad intellectũ illius prologi: hunc illu/ udicauit preponendum. Prologus fratris Johannis ldris in priorem libellum questionum scilicet casualium hic incipit.

Domã dubioũ nouã cotidie difficultas emergit casuũ. doctõs moderni tam theologi ꝯ uuriste plures casus et legendo & scribẽ do detinuerũt: q̃ in antiq̃oribus compilacõibus nõ hñt. Et eã q̃ pozes sep/ tozes reliquerunt: a posteoribus emendata et perfectis declarãt. Cum ꝯ ꝯ plime gõtes ad consilia aiaꝝ putules. diuersoũ doctoꝝ per/ uoluũa sint dispersi. Ecto fratez johannes ldr de ordine predicatoꝝ mũꝰ. aliqs ex illi/ quas matis vtiles udicauit in vnũ decre/ uu collutere: ad meliꝰ & aliozꝝ firmꝯ sõm. vt si qui forte libroꝝ copiam non habuerint. vel ad sumas & scripta nõ vacauerint. tũ sua/ hic collecta sub ꝯpendio multa de hijs inuenãt q̃ requrũt. Vt aũt udicii in foro aiaꝝ vtilitati perfrui mitendezem: primo tã de tex/ tu ꝯ de apparatu seu glosa sume venerabilis fris Raymundi quondã magri ordinis nri qui penitencaroꝝ spalitez diuigit: recollectũ sũ tã hulã sm ordinẽ alphabeti cũ diligencia ordinau/ Secundo ea que ad emendacõem vel declaracoz textus tam ꝯ apparatus eiusdem sũe a posteo/ ribus approbatis tradita doctoribus utilia vi/ debantur: ipi sume in spacio asscripsi. In quibus ecia cũ illis concordent uel discrepant: ibidem quatũ repezi designaui. Ez de q̃ nã/ nichil ab aliis tactũ ad lectũ: ea sic recepta sine approbando nec improbando reliqui. q̃ de mea propria sua q̃ nichil in hoc sicut nec in pũti opusculo posui. Ez tm alioꝝ famosoꝝ in ecclesia doctoꝝ sm atis referens. & ut plus. ecia ipoꝝ verba ponẽs libroꝝ nilo⁹ eoꝝ. sumaꝝ & sceptoꝝ de q̃bus assupta fuerint & loca assignans. relatoꝝ sũ nõ i/ ueniꝝ. Textu in isto libello q̃cũq casualem que uel nõ continẽ uel mis plene continẽ ipa pdca sua fris ray. & appatu eiꝰ. q̃s i plibꝰ doctoꝝ libris & scriptis inuenire potui i vnũ collegi casus subtitul' eoꝝ sic & eoꝝ libroꝝ et titulos ordine disposui. aliquas insẽ rubricellas de spalibꝰ materijs que/ busdã titul' suppontes. Erit aũt hec collecta maxie de libris hoꝝ doctoꝝ mendicati ordis. videlz fris alberti quondã ratisponensis epi. fris thome de aq/ no. & fris petri de tarentasia. p modũ sũe ponti/ fices. Item fris ulrici quondã lectoris argentinensis ordis. qui q̃nus mis in theologia mistris inferioz non extitit. ut in suo libo q̃ tã de theoa q̃m de plena conscripsit: euidenter inote/ scit. Et famosoꝝ ldr de stolis ipiꝰ et confessoꝝ: nũs protestaꝝ. vñ & postea pronunciolatꝰ theu/ laudabiliter administrato offo. pisus ad legendum directus: añi lapidis nitepedez ibidem a dño e assump/ tus. Item ponũ hic aqua de sco gaufredi. Et plura de suma dñi ebrudmensis q̃ dr copiosa Cum p modũ fuit cardinalis hostiẽsis. vñ et a quibusdã noia suã dñi hostiensem addit hic & aqua de nouis statutis summoꝝ pontificum. siue m moderne q̃silis editis siue m curia pub/ licatis. Et ed hoc consti & q̃ cũ a pte 2e. de sua fris thome pdci q̃ pro maiori parte sit moralis: plima de illa sumpta in hoc opusculo posui. Et io vbiũq solui dr pro sm tho. vl' sil. nullo addito: sp mitel de 2a 2e nõ alia pte spat exprmat. Hoc & addit q̃ in spacio ex oppoito ubi mã aqua incipit. vel locꝰ libri seu sume mu/ ad q̃ in sceptibus fit remissio: noia doctoꝝ cum rubrica posui. & sceptia semp in eod libro. ca/ uel q̃e. rubica seu patroso. a distincte queramr donec locꝰ alius in littera & in spacio describatur. Loci at sup sumas scripsi nõ nisi doctoris: si pocꝰ p. d. desiderauit pp scriptoꝝ plãtate. De hijs nõ lege libelli: melius ꝯ uerbis ldr potest informari. Explicit. Incipit prologus eiusdem fratris Johannis ldris in summam confessorum.

Aluti aiaꝝ & proximoꝝ vtilita/ ti sm ordinis mei professionem fratria caritate semp proficere cupi/ ens. uotis q̃ & precibus frm an/ nexus. pro hora opuscula hec copilacõis magis/ pleta ad confessoꝝ mistruoꝝ omnipotentis dei confusis auxilio sũ aggressus. In qua non tm casus q̃ sua reuerendi pris fris ray. & eius glosa scripta sint: posui. In qbus a posteoribus doctoribus plus uel minus approbent. aduertens ꝯ ea ecia subscripti titulis cũ rubricell' additis. q̃cũq in/ pore libro positas. & pla ex tlo. dñi nocẽtij q̃rti sup decretales. & aliꝝ doctoꝝ addidi. ut i vno uoluie colligã aiaꝝ medici multa de hijs q̃ requ/ iuntur. Et ex duoꝝ cõcordia doctoꝝ sciant quid sit ꝓbile & secũ iudicãd. Distinctus ꝯ hoc opus sicut & sua predicta fris ray. cui⁹ ecia ordinẽ & titulos prosequor in tribus ptib. In q̃ pa agit de cimbus q̃ pñt & dirigẽ cõmittit in deum. In 2a uo de hijs q̃ in prori & in 3a de mistris irrecta/ & irregularitatibus & in pedmitis ordinãdoꝝ. dis/ pensacoibus pur⁹ tacoibus. simis. primis & impssioi/ bus. Quibus & etatũ de mutatione q̃ q̃rta pars addidi. q̃ predicte coit' aduncti q̃sucuit. Modus at cuiꝰ temi in hac copilacõe q̃ in pozi libello. vsq ad cui noia. h' summa tho semp intellig de 2a pte 2e nõ alia pte spatiis exprmat. Emulit cui noiat hic tlosa. semp intelligit de tlosa vltimi fris sui ray. nõ alia tlosa specifice. ut tlo. inocẽ. ul' hosti. ad b. ul' tlo. super aliquod decretum. Item m

PROLOGUS I

Spacio nomia librorū aut doctorū cū rubrica posui ut cuiq; facilius possit. Cū aūt doctor in sequētibus allegatur. q. sp in eod libro. ca. q̄de. tu. ma. seu pactorio. a. distinctione sequenti grātā donec aliq loco i spa. q. i lra desēbat. locutiōis septi. sē sniās nō nos doctoriā. nec nos sniaz designui i spa. pp sēptoz plāte. Compilatore quoz stilē copiose quē i pōti libello ebrudmese nōiaui. In hac cōpilatōe nōio hostiensem. q. nūc sic gr ab oībz nōiā tāq a dignitate excellentior. Quū cū simꝫ allegatz puta cū dr. xx. ff hostē. in. i. uel. n. a. huiusmōi rubrica tit. aut. ff. tit. sp tutel. et de filiis sua p dēa. Appatū nō ipius sr decretales: induco sub noīe glo. sicut aliquoz gloſatoz. Si ām certā dubiū. uel ē grue. detiātm seu dēoz certa cauꝫ mā. i qōib dubiū iuenit: adūte illa ce dēa doctoz. Et i tēdū adhuc illoz sm dubiū. cū stanciaz et casuū posse rōbili obuiaru. Siaut a me eaꝫ q̄de dubioz doctoz recitā. o pioēs. hostien. q̄ m appatu suo ad. dr. q̄ i su. vim quē tenē hoc fit ipe ca. q̄ m appatu posuit tanq̄ positus sēptā uidetur p̄ferenda. Si nō ecia q̄ eiq; doctoriā nouū uel sub ponitur m p̄ia rōnis ad q̄oz. utpote cū d. xx. f. 1ay. ut hoc uel silia ab eo accepē et dē solō q̄oiē usq; ad finem i aḡ doctor it pō. Cū uo duo uel plēs doctoz eāq; ponū. i p̄ia q̄oiē sil. ut cū d. xx. h tlez et talē. solō tenaḡ q̄oiē eoiē et ill doctorib. licet aliq uerba ponat vnq ad explanatōez q̄ si ponut aḡ. si i sniā nō discordant. Verū cū i fine aliq q̄oiē sic d. Concordat nul i dē dicut talis et tal. et nullo aḡ doctor it positus et. concordia mitlit tociq solōiē ul m sniā. et q̄m ubiq. uel saltē m sniā nō solō pla membra et plēs articulos hēat. tūc ei rndz illi uersiu ul illi sūe cui ime. adūgi. nō p dd addituz de sup. nec. ad oia p̄cedēa. uel ad pla de pdōis ee referendū. Quoz si hoc po. mira mōne aliq q̄oiē. concordia silr mtelli quo ad p̄cedēa. uel omia. ul quo ad uersū seu sniaz a clausula cui ime. adūgit. Quod aūt se. et annuato p̄me rōlois et eoḡ doctoriā nō aḡ exp̄ma. Aliq ecia pauca uerba aliq concordie ul ḡrie. a. adductis seu explanatōis alioḡ doctoriā mt posui. precipue de glo. Willi. qd hī aliquociēs uidet nō sp per subtracta linea designu. Interdū et aliquas uiris concordatias addidi. ab aō doctore mea dm allegatas. Nouiq aḡ i dubiis locis posita reperiū. uel pp doz illi doctoriā illiq gmuatōz. a. q. fit aliqua addiō in eisdem. Hec m lectori do hanc sua fiale erit aduertere considerāti. Et cend ecia q. p̄cipue concordia aliqr doctor assignu. si tm pp dubiū aliq fiat oez ut lez. et an alios libros aliq inueire possit. ad si forsitan ei placuit scripta respice diuersoz. Materias. p uiris aliquas aliq diffusas. breuit tetigi ut confessor eas aliqua possit hre noticiam et ex his omissione supta alibi put

indiguit

Oē simonia. titulq primi libri.
Oē iure pnatq. Ricella. q. lxxxi.
Oē prelati uicē suas sub aliquo cēsu gēdat ti. 29.
Oē anagnis. q. nec ad exigant pro licentia doce di. titulue. tertius.
Oē iudeis et pagānis et coz sectis. ti. mj
Oē hereticis. q. fautoribq coz. q. ordinatis ab eis ti. quitus.
Oē schismaticis. q. ordinatis ab eis. ti. vj
Oē apostatis. ti. vnj
Oē officiis clericoz. Rz. q. xvm.
Oē residentia ībenefitio. Rz. q. xxvj.
Oē uotis. q. uotoz. uotor tis. q. recessionibq et redemptionibus eoruidem. ti. vm.
Oē iuramēto et pactio. ti. xq.
Oē mendacio. ti. x.
Oē sortilegis et diuinatoribus. ti. xi.
Oē feriis et ieunijs. ti. xm.
Oē ieunio. Rz. q. xmj.
Oē sacrilegijs. ti. xmj.
Oē emulatōe ecie. cymiterij. psonaz. q. rerum ad eas pinentiū. ti. xm.
Oē relīgiis. q. uitāde sanctoz. Rz. q. xxij.
Oē decimis. pmicijs. q. oblōibus. ti. xv.
Oē pmicijs. Rz. xlvj. q.
Oē oblōibus. Rz. q. l.
Oē feudis. Ricella. q. lvj.
Oē donatōibz. Rz. q. lxxij.
Oē sepulturis. ti. xvi.
Oē homicidio. ti. pi. titulus secundi libri.
Oē torneamētis. ti. nj.
Oē duello. ti. mj.
Oē sagittariis et balistariis. ti. mj.
Oē raptoribz. pdoibz. q. incendiarijs. ti. vi.
Oē incendiarijs. Rz. q. x.
Oē rapina clericoz. spāliū. q. quibz. q. qualiter bō ecclastica iuriste usurpā ul expensa sint restituenda. Ricella. q. xi.
Oē histrionibus. q. Rz. q. xxij.
Oē filio accepto p adulteriū. q. de partu suppositio. Rz. q. xxxm.
Oē hijs qui spoliat naufragātes. Rz. q. xxvm.
Oē pedagijs. q. theolonijs. Rz. q. xxix.
Oē āstibus. q. tallijs. q. hsdi. exactionibz. Rz. q. xxxmj.
Oē bellis. Rz. q. xlvj.
Oē restitutionibz. Rz. q. lxm.
Oē testamentis. Rz. q. c.
Oē successionibz ab intestato. Rz. q. cxv.
Oē p̄scriptionibus. Rz. q. cxxm.
Oē iudicibus. assessoribus. et aliis eoruī officialibus. Rz. q. cxxxvm.
Oē conseruatoribus. Rz. q. cli.
Oē priuilegijs. Rz. q. clx.
Oē aduocatis. Rz. q. clxvm.

Explicunt tabule

PROLOGUS PRIMUS

Domicam Incipit ſūma cō
mūn ecclē feſſorum cōpilā
ſia ſcm fratrē a fratre iohanne
nna ſmo lectō ordinis
maca hēre fratrum pre//
ſis optinet Dicatorum
primū locū ut pz. i. q. vlt.
c. vt tam periculoſa peſtis meliꝰ cāuī poſſit
et extirpari. primo videndū eſt de ipa prima
Queꝛo gº pº quid ſit ſymonia. ℞. quæſtio.
Emonia ē ſtudioſa voluntas emendi
vel vendendi ad ſpūale. uel ānexū ſpūali.
Sic diffinitur ꝯ a thecologis et iuriſtis. cō//
muniter ēt addunt. uel ānexū ſpūali. ut tho
mas in ſcpto ſuper ꝯtū ſmiaz dōe xxv. Et
petrus de tharenta ſia. Et albertus e. d. Et
thomas in ſūa. q. c. articlō. 1. Et q ꝓxa. c. t.
ſ. 1. dr q ñ oꝛ addi. ñ ē ḡ. vt dr vlricus in libꝰ
ſuo ſexto tractatuz. c. xix. ſ. et non ē ōdō.
et ſcdō. q tm in verbis ē ōdō. q ſpūale dica
ōr et ꝓpe. Cōr ſuptū ad dr. q druplr. ſ. ecclē
ut ꝯtra et vtutes. vel ptinatiue ut eccīe ꝯ
mūitezia et vaſa ſacra et huiꝰmoi. Hec enī
paꝛtim pant cōſetzacōem: q ſpūali vīdē fit.
vel ordinatiue i. q ordinaz ad ad ſpūale. ut
decime et primicie. et oīa bñficia ecclaſtica ordinā
ad hoc ut miſtri eccīe hyis ſuſtentati: libē valeāt
ſpūalibz intendē. Vel ſicut ꝓuū ad ad ſpūale
zoo dōm. ſicut ꝓpta que ꝛōe utriq ꝓpinatꝰ cō//
tuta id bñfin ad quod ꝓpta. Et hoc quid dicitur
ſpūale mḡm auctō ꝛōnei ſpūalis ſpūale ē aq.
Ex mḡm illa auctō ñ ē ꝓpria. ſ. ꝓpatua ad actū
auctōis pn̄l. et ē extrinſecus adūnitū pn̄l. aut ꝓuū
ē. ſic vocat ānexū ſpūali. Michilꝰ tri zoo dōm
ſpūale. vocat ēnā ānexū ſpūali. ſic id qd adaltē
admūiculādo ordinaz ē ānexū eid. Et ſpūale aūt
ꝓpe dōm ñ ē ñ id qd cēlr ē ſpūale. Et hoc ē x. q. ē
pure ſpūale ut ḡtia vtutes et dona et hmōi. vl
ē cēlr ſpūle accepti in clemto cōzli. ut ḡtia ſacral'
Et ſic predca tria vltima ñ ſunt ſpūalia ſ. anne
xa ſpūalibz. Thomas in ſūa articlō. 1. ar//
ticulo. vi. hzeunt ſe exped de hoc. d. q ſic alia
ꝓuunt ſi ſeꝑaz. coz aūt ꝓuunt ex vnione ad. ita
qdā ſunt ſpūalia ſi ſeꝑa. ut ſacra et aīa hmōi. qd
aūt ſpūalia ex eo q ſpūalibz adhezent. Ohīe
hoſtī. li. v. ℞. in. de ſimonia. ſ. v. i. Quid ſit. vi
anichi vir ſcr deſcribit ſymoniā. Symonia ē ſpi//
ritualiū uel ānexoꝝ ſpūalibz. ꝑcedēte pacto. ꝓ//
miſſionis. condicōis. fructꝰ. modi. pāi uel cuiq//
uē tpalitatis. receptio uel donatio. Hec mtel//
ligūtur de ſymonia quo ad ecīam. Nā ſñ pacto
ſola intentōe emutiꝝ quo ad deū. ut dr id hoſtiē.
in pn̄o. ſ. Ex ntāte ñ ꝛducit. De hoc ēr. c. t. c.
vltimo. Nō ecīa q in hac mā p tom. ḡnādo
nolā. petrus. nolē petrus mtllr. ꝙ hmōi bo
mūcis mterza ſū molē ſū īmolē ut. i. q. iij. ꝓ
totū. Idem dr tan. mſra. c. li. ti. iij. de ma
trū. in fine. Nō ecīa ꝙ tan. hic q nolē emptio
nē vl' venditionē ſ'cllr oīs ḡtis ñ ḡtuitas.

ꝓter ḡtiā ꝓmūcōis de q hēbz. ℣. c. t. q. vj. Q
luter poſſit. vñ ner tñ ſactio ꝓt hī ſup ſpūalibz.
ēr. de tñ ſactionibus. Sup eo. ñ dz q ſz ze ſacra
lutigioſa tñ ſuſti ñ ꝓt. luter poſſit mlt ꝓartēb.
amicabilr apponi. Dicit glo. hic. q tñ ſactio eſt
de ze dubia. et lite mota nondū finita. ñ ḡtuita
pactio. Vide plā de cōpōe in ſpūalibz. ℣. c. li. ti.
xv. de decimis. q. vlm. Nuncꝛo ecīa. quæſtion.
Quare ecīa ſymonia dr hēſis. vt. i. q. vlt. c.
ꝓz et plibz alijs locis. ℞. ſ. tho. in ſū. arti.
i. az. i. Jo ſymoniaz hēſis. q ſic ꝓteſtaꝰ fideꝝ
erroꝝ quedā relutio ē. ecīa ſi no ſit in corde. ita ch
vendē ſpūalia vel donū dei. qd ꝓteſtaꝰ in fideli//
tatis ē. q ḡl in pō ſtō protestaꝰ ſe dīm ē ſpūa//
lū donoꝝ. licet corde non diſcredat. Cōcordat
hīs pe. in ſcpto. Et vbi. q. vōt aūt ſymonia.
Et addr vl. ibid. q ē in pō ſuo auctore. ſ. ſymōe.
ex mala radice in fidelitatis hoc vicū pullulaꝝ
qua hēſim ei petꝝ in propauit. d. Q dm donū dī
exiſtimaſti pecunia poſſideri. hoc ei ut dicit
tho. exiſtimauit ſymon. q dixit q mūdus non
erat a deo creatus. ſ. a quad' ſzna vtute. ut dr
y ſid. in li. etly. et ſi hoc mtez alios hēticos ſy//
moniaci reputantur. utz in li. augtī de hēſibus.
Quare ſymoniaca hēſis dr optime ꝓmum. q. m.
loci. ℞. ſ. vl. ſ. Cū q. et ſeqn. q ſymo//
nia maxiꝰ ꝓtinē. Nā ſic dr. i. q. vlt. c. Oia
crīa ad q pacedz ſymoniace hēſis ē. ꝓ nullo
repūbz. Ex iſtud mtelligē ē ñ vlr de q̄libz ſymo//
nia. Eq ē ꝓpria imitatio ꝓti ſymonis. quod
fiunt cū īfidelitate et malitia. utz p vbā petri
dicentis act. viij. Nōn ē tibi ꝑs nec ſors in ſermo
ne iſto. vbi. amb. in li. de ꝓpria. ſic pol. Nam
Nōn ē tibi ſors nec pars nec pars in fide hac. q ſbd.
videt q hmōi cōdēpnat eo maxiꝰ q dr puram
cōſciaz fidē ñ hēbat. ꝓz aūt de nīfidelitate. De
malitia aūt dr. In felle amaritudinis et obligatōe
iniquitatis. video te ēe. In felle ſiē maxima ma//
litia. Obligaꝰ aūt iniquitatis. ſiē obſtinatōe in
malitia. Si aūt ſine errore in fide aūt amittat
ſymoniā ex cupiditate hōris uel dignitatis et nō ex
malitia. tūc nōn ē maxiꝰ pctm. Ex infidelitate
et pctm in ſpm ſcm. et i aq̄ eāu ecīa ſacrilegiū.
maiora ſunt crimina. quæſtio. mj.
Quare ſymoniaci potiꝰ dīr a ſymone qui
voluit emē donū dei q̄ ſtiezite a ſtiezi qui
vendidit donū dī. ℞. ſ. vl. ſ. Dñr aūt. q ꝓple//
tior ꝛō hui pti fuit in ſymone. actu q̄ in ſto ſtiezi.
Nam ipſe ſolū vendidit donū dei. Iſte nō emit
opē q̄tū ad tpo fuit. et ecīa vendidit ꝓpoſitū
tatis. ut dr vrbanus. i. q. iij. Et aluator. Cōcor//
dant hīs thomas et petrus. quæſtio. q̄nta.
Utrum ſola intentio uel voluntas ecīa non
ſtudioſa. faciat ſymoniacū. Nā q dr ſymō//
nia ē voluntas ſtudioſa emendi etc. Exponit
hic tlo. vol. i. ad exteriorē actū progreſſiua. et
vdr dr vl. et al. In ſcpto et ꝓpe. ℞. ſ. tan. c. t.
ſ. ij. Symoniaē et ſi alios iuriſtas ḡr. dr q̄
da ſunt ꝓhita. q ſymoniam. ut vendere vel
emere ſacra. et hz q̄ in veteri et nouo teſtamto

A libro ꝓmo capi° 2°
Aaron li° ∧ c 6
Abactor libro 10 ca p°
Abactus li 10 ca p°
Abacuch li ∧ c 8
Abamet li 19 c 21
Abares li 9 c 2
Abastau li 9 c 2
Abanus li 9 c 4
Abba li ∧ ca 12
Abdenago li ∧ ca 8
Abdias li 4 ca 24 li ∧ ca 8 li 14 ca 1
Abdo li ∧ ca 6
Abel li ∧ ca 6
Abestron li 14 ca 4 li 15 ca 4
Abia li 4 ca 24 li ∧ ca° 6
Abidos li 14 c 6
Abies li 11 c ∧
Abigeus li 10 c 1
Abimelech li 4 ca 24 & 24 li ∧ ca 6
De Abissis li 13 ca 11
Abissus li 13 ca 11
Abnaco li 4 ca 9
Ablactatus li 10 ca 1
Ablatuus rasus li p° c 4
Ablatus li 10 ca 1
Abluo li 11 ca 1
Abnepos libro 9 ca 4 bis
Abolcaziamola li 16 ca 24
Abortuus li 10 ca 1
Abraham li 4 ca 24 li ∧ ca ∧ bis
Abram li ∧ ca ∧
Abrotanū li 11 ca 11
Absalon l ∧ ca 6
Absetos li 15 ca 11
Absida li 14 ca ∧
Absimazus li 4 ca 24
Absinthiū li 11 ca 9
Absconus li 10 ca 1
Abstinencia li 6 ca 19
Acanto li ∧ ca 8
Acantica li 11 ca 9
Acanti li 11 ca 9
Acanty li 11 ca 9
Acaton li 19 ca 3
Accentor li 6 ca 19
De Accentibus li 1 ca 8
Accentus li p° ca 8
Accentus acutus li p° ca 8
Accentus circūflexus li 1 ca 8
Accentus grauis li 1 ca 8
Accentuū figure li 1 ca 8
Acedens li 1 ca 24
Accipiter li 12 ca ∧
Acnbitus li 20 ca 1
Acrosa li 10 ca 1
Acnbitus Acnsatū li 1 ca 4
Acnsator li 18 ca 14
Acephali li 8 ca 4
Acephaloꝝ hereses li 4 ca 24
Acri li 9 ca 2

Acri li 10 ca 1
Acri acrius li 11 ca ∧ 14 li 10 ca 1
Actabulū li 3 ca 22
Actafex li 20 ca 3
Actus li 20 ca 20
Actus li 9 ca 2
Achademia li 8 ca 6
Achademici li 8 ca 6
Achaia li 14 ca 4 14 li 14 ca 1
Achantes li 12 ca° ∧
Achas li 4 ca 24 14 li 15 ca 6
Achates bis li 14 ca 6 14 li 15 ca 11
Acheruntica li 14 ca 9
Achæus li 14 ca 4 14 libo 14 ca 1
Acidus acid li 20 ca 2
Acies li 9 ca 3 14 li° 18 c 6
Acinus li 11 ca 4
Acrologia li 1 ca 19
Actabulū bis 16 ca 24 14 li 20 ca 3
Actinus acū li 9 ca 2
Acolutus li ∧ ca 11
Acone li 11 ca 9
Acomitū ti li 11 ca 9
Acouū li 11 ca 9
Acedū li 11 ca 9
Acedula li 12 ca ∧
Acizimus li 20 ca 1
Acroceraunici montes li 14 ca 8
Acrom li 11 ca 3
Actica li 14 ca 4
Acto finitū regendoꝝ li 4 ca 8
Actus ꝑpūd nomē li 14 ca 4
Actor li 9 ca 4
Actualia, nōia li p° ca° 4
Actiua verba li 1 ca 4
Actuarie naues li° 19 ca 1
Actus agri li 14 ca 14
Actus explorū li 6 ca 1 & 2
Actus minimus Simplicatus quadratus li 14 ca 14
Acupicta deste li 19 ca 22
Acus li 19 ca 30
Ad li 1 ca 12
Adaliquid Sca nōia li 1 ca 4
Adam li 4 ca 22 14 li ∧ ca 6
Adamas li 16 ca 13
Adamanti hereses li 8 ca 4
Adipso li 11 ca 9
De Aditibus li 14 ca 6
Aduitatio li 4 ca 9
Adnepos li 9 ca 4
Adolescens li 11 ca 2
Adolescentia li 11 ca 2
Adonay deus li ∧ ca 1
Adoptiues li 9 ca 4 14 li 10 ca 1
Ador li 11 ca 3 alē Dor
Adoreū li 11 ca 3
Adria li 13 ca 13
Adriamus li 4 ca 24
Adulterū mare li 13 ca 13
Adrometū 14 ca 24
Aduena li 9 ca 4 14 li 10 ca 1
Aduentus li 9 ca 4

Adubiū li 1 ca 4 & ca 14
Adultes li 10 ca 1
Adulterū li 4 ca 9
Adultus li 11 ca 22
Aduocatio li 1 ca° 14
Aduocatus filius Dei li ∧ ca 2
Aer li 13 & ca ∧
Aera li 14 ca 3
Aeriam hereticū li 8 ca 4
Aeris li 9 ca 2
Aeromantia li 8 ca 9
Aeos li 10 ca 1
Aetherianū hereticū li 8 ca 4
Affer li 14 ca 4 14 li 9 ca 2
Affirmatio li 2 ca 24
Affluentia li 20 ca 1
Affrontū li 16 ca 2
Aforismus li 4 ca 9
Afros li 12 ca 6
Afri li 9 ca 2 14 li 14 ca 1
Afrum li 14 ca 2 & 4
Afrus li 17 ca 8
Afo li 20 ca 1
Afrodi li 11 ca 3 Afroditū li 11 ca 3°
Afrodym li 8 ca 11
Afrodis li 4 ca 14
Afrosiades li 14 ca 6
Afrotū li 20 ca 1
Agar li ∧ ca 6
Agarem bis li 9 ca 2
Agea li 19 ca 2
Agenor li 14 ca 4
Agri li 14 ca 12

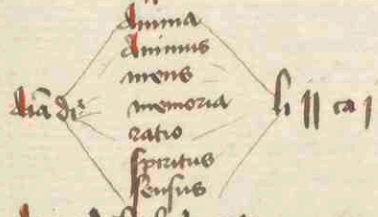
Agere et pati li 2 ca 26
Aggeri li 14 ca 8 & 14
Aggeus li 4 ca 24 14 li ∧ ca 8
Agualea cautas li 9 ca 2
Agualei li 9 ca 2
Agualus li 9 ca 2
Agilis li 10 ca 1
Agrographia li 6 ca 1
Agrimen li 9 ca 3
Agnatus bis li 9 ca 4
Agnomen li 1 ca 4
Agnus li 12 ca 1
Agnus filius Dei li ∧ ca 2°
Agon li 16 ca 24
Agona li 18 ca 24
Agonū grā li 18 ca 26
Agrantes li 19 ca 19
Agredula li 12 ca 6
Agrestr li 4 ca 6
Agrestis li 12 ca 1 14 li ∧ ca 9
Aguam li 12 ca 1
Agunda li 10 ca 1
Agriofagita li 7 ca 3

Agus li ꝯ ca ꝛ
Agrozū cultura li ꝯ ca 2
Agrozū fines li ꝯ ca ꝛ ꝫ
Agrozū menſure li ꝯ ca ꝯ
Hab li ꝯ ca 6
Hla multū li 9 ca 3
Hla ꝑs brachij li ꝯ ca 1
Hla ꝑs circuitus li ꝛ ca ꝯ
Hla li ꝯ ca ꝯ
Alabandicus li ꝛ6 ca 4
Alabandina li ꝛ6 ca ꝛ3
Alabaſtrites li ꝛ6 ca 4 ꝯli 20 ca 6
Alabaſtrū li 20 ca 6
Alacri bis li ꝛo ca 1
Alacus li ꝛo ca 1
Alam li 9 ca 2
Alania li ꝯ ca 4
Alanus li 9 ca 2
Alba li ꝯ ca 1 & ca 24
Albam li 9 ca 2
Albania li ꝯ ca 3
Albatus li ꝛo ca 1
Albed li 20 ca 4
Albucinū li ꝯ ca 9
Albula li ꝛ3 ca ꝛo & ꝛ8
Albid li ꝛo ca 3
Albus li ꝛ ca 1
Alcon li ꝛ ca ꝯ
Alcs latus l ꝛ3 ca ꝛo
Alea li ꝛ8 ca 60 ꝯ ꝛ8
De alee figuris li ꝛ8 ca 6 4
De alee interdictione li ꝛ8 ca 6 9
Alemany li 9 ca 2
Alepli li° p° ca 2
Alcs li ꝛ ca ꝯ
Alexander li 4 ca 26
Alexander magnus li 6 ca 3
Alexander manē filius li 4 ca 24
Alexandria li ꝯ ca 1
Alga li ꝯ ca 9
Algebed li 19 ca 29
Alia li ꝯ ca 3
Aliaſtrū li ꝯ ca 3
Alicngena li ꝛo ca 1
Alimentū li 20 ca 1
Alimona li 20 ca 1
Alimonū li 20 ca 1
Alius li ꝛo ca 1
Aller li ꝛ ca 6
Allectus li ꝛo ca 1
Allegoria li p° ca 22
Allelnya li 6 ca ꝛ8
Allud li ꝯ ca ꝛo
Allophylus bis li 9 ca 2 ꝯli ꝯ ca 1
Alluuid li ꝯ ca 8
Alms vo li ꝯ ca ꝯ
Alna li ꝯ ca 8
Alocs li ꝯ ca 9
Alogy li 8 ca 4
Alogus li ꝛ° ca ꝛo
Alopna li 4 ca ꝯ
Alpha bis li 1 ca 2
Alpha cro filius Dei li ꝯ ca 2
Alpheus li ꝯ ca 9
Alpheus fluuius li ꝯ ca 6

Alpes li ꝯ ca 8
Alanus li ꝛ3 ca 8
Altare li ꝯ ca 4
Altea li ꝯ ca 9
Alter li ꝛo ca 1
Alumen li ꝛ6 ca 2
Alupus ꝛo ca 1
Alnus li ꝛ1 ca 1
Hma li ꝛ ca ꝯ
Amabilis ꝛ ca 1
Amadrias li 8 ca 11
Amalupus li 20 ca ꝛ3
Amazon li ꝯ ca 4
Amazarus li ꝯ ca 9
Amazatinū unguentū li 4 ca 11
Amazus li ꝛo ca 1 ꝯli ꝯ ca 9
Amaſias li 4 ca 24 ꝯli ꝯ ca 6
Amaſia li ꝛo ca 1
Amaſius ꝛo ca 1
Amathens li 9 ca 2
Amathi li ꝯ ca 8
Amathros li ꝛ6 ca 4
Amator li ꝛo ca 1 & ca ꝛ4
Amazonli 9 ca 2
Amazona li 11 ca 2
Amazones li 9 ca 2 ꝯli ꝯ ca 1
Amazonū regnū li 9 ca 2
Ambiroſus li ꝛo ca 1
Ambitus li ꝛ4 ca ꝛ4
Ambitus uiarū li ꝛ4 ca 9
Ambo li ꝛo ca 1
Ambrachia li ꝛ3 ca ꝛ4
Ambrosia li ꝯ ca 9
Ambulac Dei li ꝯ ca 1
Amen li 6 ca 38
Amena lora li ꝯ ca 8
Amens li 11 ca 1
Amentū li ꝛ6 ca 24 ꝯli 18 ca ꝯ
Amethystus li ꝛ6 ca 9
Amiculū li 19 ca 24
Amicus li ꝛo ca 1
Amicꝯ Dei li ꝯ ca 1
Amigdala li ꝯ ca ꝯ
Amina li ꝯ ca 4
Amina Dei li ꝯ ca 4
Aminee Dei li ꝯ ca 4
Aminei domū li 20 ca 2
Amio cpist li ꝛ2 ca 6
Amita li 9 ca ꝯ4
Amictiſontas gemma li ꝛ6 ca 9
Amin li ꝯ ca 6
Ammanit li ꝯ ca 6
Ammeaſus li ꝛ6 ca ꝯ4 ꝯ6
Ammon li ꝯ ca 6
Ammula li ꝯ ca 9
Ammita naus li 19 ca 1
Ammis li ꝛ3 ca 38
Ammites lapis li ꝛ6 ca 4
Amolū li 20 ca 1
Amomū li ꝯ ca 8
Amon li 4 ca 24 ꝯli 9 ca 2
Amonita li 9 ca 2
Amor li 8 ca 2
Amorreus adū li 9 ca 2
Amorreus cī li 9 ca 2
Amos li ꝯ ca 8

Ampelos b. li ꝯ ca 9
Amphibologia li 1 ca 19
Amphibrachus li 1 ca ꝯ
Amphidopr li 2 ca 21
Amphimacrus li 1 ca ꝯ
Amphiſibena li ꝛ ca 4
De Amphiteatro li 18 ca ꝯ ꝯ
Amphiteatrū li ꝯ4 ca 2 ꝯli 18 ca 42
Amphitus li ꝯ4 ca 1
Ampho li ꝯ ꝛo ca 1
Amphora li ꝛ6 ca 24 ꝯli 20 ca 3
Amptus li ꝯ ca ꝯ
Ampulla li 20 ca 4
Amri li ꝯ ca 6
Amſmari li 9 ca 2
Amuca li ꝯ ca ꝯ
Amuscus li ꝯ ca ꝯ
Hna li 20 ca 3
Anaboladū li 19 ca 24
Anachorita ꝯ ca ꝛ2
Anadyplosis bis li 1 ca 21
Anaglipha li 20 ca 3
Analogia bis li 1 ca ꝛ3
Analogiū li ꝯ4 ca 4
Ananabd gemme li ꝛ6 ca 14
Anamas li ꝯ ca 8
Anamnſis li 2 ca 21
Anapeſtus li 1 ca 4
Anaphora li 1 ca 21
Anas li ꝛ ca ꝯ
Anaſtena li 2 ca ꝛ2
Anaſtaſius qui et auſemus li 4 ca 2ꝯ
Anaſtaſius li 4 ca 2ꝯ
Anaſtropha li 1 ca 22
Anatheton li 3 ca ꝛ3
Ancaria li ꝯ ca ꝯ
Anceps bis li ꝛo ca 1
Ancre li 19 ca 30
Ancile li 18 ca ꝛ2
Ancilla li 9 ca 4
Archidiaconatꝰ li 8 ca 4
Anchora li 19 ca 2
Anchora inferior li 1 ca ꝛo
Anchora ſuperior li 1 ca 10
Anion li 9 ca 4
Ancyſa li ꝯ ca 9
Andreas li ꝯ ca 4
Androdama li ꝛ6 ca ꝛ4
Androgeni li ꝯ ca 3
Andromang li ꝛ6 ca 4
Andromata li ꝛ4 ca 4
Anceſmazos li 9 ca 2
Anceſon li ꝯ ca ꝯ
Anceſu li ꝯ ca ꝯ Anne Anethan virginem tuxerit
Anctu li ꝯ ca ꝯ
Anſi li ꝛ ca 6
Anſibia li ꝛ ca 6
Anſtapa li 19 ca 26
Angelici heretici li 8 ca 4
De angelis li ꝯ ca 4
Angelorū nouē ordines li ꝯ ca 4
Angelus li ꝯ ca 4
Angelus filius Dei li ꝯ ca 2
Angelus ſpūs ſcūs li ꝯ ca 3
Anagefery li ꝛ3 ca 8
Angens li ꝯ ꝯ4 ca 1

Angros li 8 ra ra 4
Angustud li 4 ra ||
Angustia li 4 ra 10 ||li 2 ra 6
Angnus li |2 ra 4
Angulus li |4 ra /\
Anilitas li || ra 2

Animadisio li 4 ra 10
Animalia Duisa li |2 ra |
Animalia quatuor li 6 ra 2
Aialia minuta li |2 ra 6 & 8
Animantia li |2 ra |
Animatg li 10 ra |
Animosus li 10 ra |
Anim9 li || ra |
Anma li /\ ra 6 ||li |6 ra |9
Annalis li | ra 26
Annn Dei li /\ ra |
Annn ãtuor tpa li 4 ra 16
Annona li 20 ra |
De annis li 4 ra ||
Annus li 4 ra |/\
Annus bisextilis li 6 ra 16
Annus cois li 6 ra 16
Annus embolismalis li 6 ra 16
Annus lunaris li 4 ra |/\
Annus magnus li 4 ra |/\
Annus solstitialis li 4 ra |/\
Anomala li | ra |3
Anquina li |9 ra 4
Anquizomag li |9 ra |
Ans li |2 ra /\
Anste li |2 ra /\
Antanaclasis li 2 ra 21
Antapadosis li 2 ra 21
Antarticum li |3 ra 6
Antarticus arcticus li 3 ra 4
Antecena li 20 ra |
Antela li 20 ra |4
Antenna li |9 ra 2
Antes li |4 ra 6
Anti li 8 ra ||
Antibachius li | ra /\
Antica li |4 ra 4
Interpatio li 2 ra 21
Antidotd li 4 ra 8
Antifrasis li | ra 22
Antigrafus li | ra 10
Antilibanus li |4 ra 8
Antimetabole li 2 ra 21
Antiochia li |4 ra |
Antipastus li | ra /\
Antipedes li || ra 3
Antiphona li 6 ra 18
Antipos Dis li 9 ra 2
Antiquarius li 6 ra 13
Antismos li | ra 22
Antissima li | ra 10
Antistes li /\ ra ||
Antistimena li 2 ra 31

Antithesa li 2 ra 21
Antithesis li | ra 20
Antithaton li | ra 21
Antippe li 8 ra ||
Anthominus razionalis li 4 ra 2/\
Anthominus principalis li 4 ra 2/\
Anthomins monachus li 4 ra 2/\
Anthonomasia li | ra 22
Antos li /\ ra 9
Antzatres li |6 ra |3
Antzap acos li 4 ra /\ ||li |6 ra |3
Antropofagi li 9 ra 2
Antroponorcos li /\ ra 9
Antropomorphite li 8 ra 4
Antropon li || ra |
Antropo li 8 ra 4
Antropus li || ra |
Antrod li |4 ra 3
Anulid li |9 ra 24
Anulare li |9 ra /\
Anulatus Digitus li || ra |
De anubis li |9 ra 31
Anulus li |9 ra 31
Anus li || ra 2
Aodt li /\ ra 6
Aotg li 4 ra 24
Apatisis li 2 ra 21
Appellite hetus li 8 ra 4
Apex li |2 ra |
Apex li | ra 2 ||li |8 ra |4 ||li |9 ra 30
Aphesesis li | ra 20
Apiago li /\ ra 9
Apiane bites li /\ ra 4
Apes li |2 ra 8 ||| li || ra 4
Apis Ans li 8 ra ||
Apis acpe li 9 ra 2
Apis li 20 ra |
Apud li /\ ra ||
Apud silvatud li /\ ra 9
Aplustra li |8 ra /\
Apocalama secta li |9 ra 22
Apocalipsis li 6 ra | et 2
Apocopa li | ra 20
Apocraphus a ud li 6 ra | et 2
Apodelid li /\ ra 9
Apodeti li |4 ra 2
Apofoneud li 20 ra 3
Apofasis li 2 ra 2/\
Apolecteud li |4 ra 2
Apollo li 8 ra ||
Apologetus a ud li 6 ra /\
Apo Apoplexia li 4 ra 4
Apoplexis li 4 ra 4
Aporos li /\ ra 10
Apozic li 2 ra 21
Aposiopesis li 2 ra 21
Apostota li 8 ra 10
Apostema li 4 ra 6
Apostolici hetici li 8 ra 4
De apostolis li /\ ra 4
Apostrophos li | ra 8
Apotheta li |4 ra 4

Apozima li 20 ra 2
Appanid li |4 ra 1
Apparitor li 10 ra 1
Appellatid mora li | ra 4
Appeming li |4 ra 8
Appollinaziste hetici li |8 ra 4
Appollo li 4 ra 24 ||li 8 ra 2 ||li |4 ra 4
Apzura li |4 ra 8
Apzdis li 4 ra |4
Apud li | ra |2
Apulia li |4 ra 4
Aqua li |3 ra 9 et /\ ||li 20 ra 2
Aqua spus scus li /\ ra 3
Aqualiculus li || ra |
Aquazij hetici li 8 ra 4
Aquazius li 3 ra /\2
Aquazu Duisitus li |3 ra 10
Aquila filius Dei li /\ ra 2
Aquila li6 ra 3 ||li |2 ra /\ ||li |8 ra 3
Aquila li 4 ra 2/\
Aquilina lipr li 4 ra 4
Aquilo li |3 ra 8
Aquitania li |4 ra 4
Ara li |4 ra 4
Arabes li 9 ra 2
Arabia li |4 ra 3
Arabica gemma li |6 ra |4
Arabici hetici li 8 ra 4
Arabicus lapis li 16 ra 4
Arari li 9 ra 2
Arario li /\ ra 2
Araruscia li |4 ra 3
Aradij li 9 ra 2
Aradius li 9 ra 2
Aram li 9 ra 2
Aramaticud conjunctud li 4 ra ||
Arana li |9 ra 2/\
Aranea venenis li |2 ra 4
Aranea pestis li |2 ra 6
Arapennis li |4 ra |4
Arazat li |4 ra 8
Arazus li |3 ra |8
Aratud li 20 ra |2
Arb Arapis li |3 ra |8
Arbe li |4 ra 1
Arbem li |4 ra 3
Arbor li /\ ra 6
Arborarca li /\ ra 10
De arboribus aromatic li /\ ra 8
De arborid gnibus li /\ ra 6
De arborid ppis nodibus li /\ ra /\
Arbos li /\ ra 6
Arbustula li /\ ra 6
Arbustud li /\ ra 6
Archa li || ra 1 ||li |4 ra |3 ||li 20 ra 8
Archa capitum li 4 ra 24
Archa noe li 4 ra 22
Archades genitus li 9 ra 2
Archades zep li 9 ra 2
Archadia bis li |4 ra 4
Archadius li 4 ra 2/\
Archangelus li /\ ra 4

Azchamd li 20 ra 8
Azchas li xiiij ra xiiij
Azces li xviij ra 4
Azchia li 9 ra 3
Azchieps li x ra xj
Azchifinius agri li xiiij ra xv
Azchiloua metra li j ra 24
Azchimetica li 2 ra 24
Azchitectus li xij ra 8
Azchimd li 20 ra 8
Azchorcite li 8 ra 4
Azchomath li 8 ra 4
Azchos li x ra 4
Azctiron li 3 ra 4 iiij li xv ra 6
Azctinus li 3 ra 4 iiij li xv ra 6
Azcton li 3ª ra xij
Azctophilace li 3 ra xij
Azctuzius li 3 ra 6 et xij
Azcuatus morbus li 4 ra viij
Azcus li xiiij ra x li 8 ra 4
Azcus rufus li xv ra x
Azdea li xv ra x
Azea li xiiij ra xv
Azerhusa fons li xiiij ra 6
Azelind li xiiij ra 1
Azena li xvj ra 3 iiij li xij ra 10
Azenatus li xij ra 10
Azenatica li 18 ra xvj xo
Azgentazd secta li xvj ra 1
Azgentd li xvj ra 18
Azgentd quind li xvj ra 18
Azgesten li xv ra 8
Azgilla li xvj ra 1 iiij li 20 ra 3
Azgmozd eqrnd li 4 ra 24
Azgira li xiiij ra 6
Azgiztes li xvj ra xiiij
Azgizus li xvj ra 18
Azgius li x ra 4
Azgmg a d li 6 ra x iiij li 9 ra 2
Azgolind marc li xv ra xv
Azgonaute li 9 ra 2
Azgumen li xx ra 9
Azgumetaco li 2 ra 9
Azgumetd lib° 6 ra x iiij li 18 ra xiij
Azgui li 9 ra 2
Azgus li 9 ra 2
Azgutus li xo ra 1
Azida li xiiij ra 1
Azices li 3 ra xij iiij li xv ra 1 iiij li 18 ra xi
Azices filius li x ra 2 dei
Azolius li 8 ra 9
Azusta li xx ra 3
Azstologia li xx ra 9
Azstotiles li 4 ra 26
Azthmetica li j ra 2 iiij li 2 ra 24
iiij li 3 d prologo et ra. p°
Azthmetic et gromctic Azcd li 3 ra 49
Azuma li 20 ra 3
Azma ozd li 18 ra 4
Azmaleuca li xiiij ra 22
Azmamctatd li xiij ra 4
Azmazd li xiiij ra 4 iiij li 18 ra 4
Azmema li 9 ra 2 iiij li xiiij ra 3

Azmem li 4 ra xx
Azmemy li 9 ra 2
Azmenius li 9 9 ra 2
Azmenid li xv ra 1
Azmyez li xo ra 1
Azmilla li xij ra 20
Azmoma li 3 ra 18 et xij 20
Azmoma musica li 3 ra 20
Azmus li xx ra 1
Azmogloss li xx ra 9
Azoma alt li xx ra 8
Azomatides li xv ra x
Azpago li xv ra 8
Azpage li 20 ra xv
Azpe li 20 ra xv
Azphapat li 4 ra 23 iiij li x ra 6 iiij li 4 ra 2
Azza li 4 ra 8 iiij li 9 ra 4
Azzabo li 9 ra 4
Azzam li 8 ra 4
Azogans li xo ra 1 et 9
Azo li j ra 1
Azsiredis li 9 ra 3
Azsemid li xij ra xx
Azsis li j ra x iiij li 3 ra 20
Aztaba li xv ra 24 Aztabarca li xx iiij 3ª
Aztapecsis li 4 ra 26
Aztemisia li xx ra 9
Aztemo li xij ra 3
Aztena li xx ra 1
Aztenata li 4 ra 8
Aztenasis li 4 ra 6
De artt et Disciplina li j ra 1
Artes liberales sept li j ra 2
Azthetus morbus li 4 ra 6
Aztholi li xx ra 1
Aztiolus li j ra 4
Aztisso li xij ra 1
Aztus bis li xx ra 1
Azuma li xx ra 1
Azundo li xx ra x
Azuspex li 8 ra 9
Azuspicina li 8 ra 9
Azuspromcal ars li xx 8 ra 9
Azuspicd li 8 ra 9
Azumd vi qp tcza li xij ra 1
Azums agri li xx ra xv
Azo li xx ra 2
Asa li 4 ra 24 iiij li x ra 6
Asaph li 4 ra 24 iiij li x ra 8
Asard li xx ra 9
Asaloma li xx ra xo
Asanago li 9 ra 2
Asazud vermis li xv ra 4
Ascella li xx ra 1
Ascend Dei li x ra 1
Ascalon li xx ra 1
Aschanus li xx ra 1
Asca li xij ra xij
Ascellus li xv ra 1
Asemei li 9 ra 2
Asemeus li 9 ra 2
Asez li x ra x

Assalti li xx ra 1 iiij li xv ra xo et xvj
Assalton li xvj ra 2
Assoduplid li xx ra 9
Asia li x ra 8 iiij li xij ra 2 et 3
Asia minor li xij ra 3
Asia et ptes eius li xij ra 3
Asiatid mare li xv ra xv
Asilus li xv ra 8
Asinus li xv ra 1
Aspaltd li xvj ra 2
Aspazagus li xx ra xo
Aspizatro li 9 ra 2
Aspis li xv ra 4
Assatus li xvj ra 24
Assecla li xo ra 1 et 18
Assez li xij ra xij
Assidens ra xo ra 1
Assiua li xij ra 3
Assizy tez li 9 ra 2
Assizozd zegrnd li 4 ra 23
Assinus li 4 ra 26
Assis li 20 ra 1
Assiz li 9 ra 2
Assizem li 9 ra 2
Astabazi li 9 ra 2
Astaton li xx ra 8
Astezsus li 1 ra xo
Astrus li xvj ra xo
Astra li 3 ra 6 et
Astron li xvj ra 4 xv
Astrologia li 3 ra 24
Astrologus li 8 ra 9
Astronoma li 1 ra 2 iiij li 2 ra 24 bis
iiij li 3 in qp logo et 24
Astronome et astrologie Azd li 3 ra xx
Astronome inuentores li 3 ra 24
Astronome xo li 3 ra 28
Astronome scriptores li 3 ra 26
Astrosia li 4 ra 6
Astrosus li xo ra 1 astula li x ra 6
Astutus li xo ra 1 astur li 9 ra 2°
At li j ra xv
Atang li 9 ra 4
Atezala li 4 ra 24 iiij li x ra 6
Atgene azd li xv ra 4 iiij li xv ra 1
Atglus li 4 ra 24 iiij li xv ra 8
Athomus li xv ra 2
Athos li xv ra 8
Atnepos li 9 ra 6
Atramentd li xij ra xx
Atramus li xo ra 1
Atrophe li xx ra xo
Atzid li xv ra 3
Atrophia li 4 ra x
Atzop li xo ra 1
Atzid li xv ra 3
Attentus li xo ra 1
Attezois li xv ra 4
Attica li 9 ra 1 iiij li xv ra 4
Attio li 9 ra 2
Attis li 9 ra 2
Attollens li xo ra 1
Attomitus li xo ra 1

Maurus li 10 ra 1
Aurtor li 10 ra 1
Audax li 10 ra 1 audimula li ∧ ra ∧
Audiuus li ∥ ra 1∧
Auellana li ∥∥ ra ∧
Auena li ∥∥ ra 9
Aueng li ∥3 ra 16 ∥ſ li 14 ra 4
Auerſa obeliſmenr li 1 ra 10
Auerſa rid obelo li 1 ra 10
Auferefis li 1 ra 20
Augur li 8 ra 9
Augurid bis li 8 ra 9
Auguſta li 14 ra 1
Auguſtea li 6 ra 9
Auguſtid marmor li 50 ra 4
Auguſtinus epſs li 4 ra ∧4 ∥ſli 6 ra 6
Auguſtus imperator li 9 ra 3
Auguſtus menſis li 4 ra 44
Auiazra li 14 ra 8 ∥ſli ∥∥ ra 6
Audus li 10 ra 1
De aubus li 12 ra ∧
Aus li 12 ra ∧ et 8
Aula li 14 ra 3 et 8
Aulea velis li 19 ra 26
Aura li 13 ra 8
Auzara li 16 ra ∥∧
Aurelianq li 4 ra 24
Aurelius m li 4 ra 24
Auricalid li 16 ra 14
Auriculazus Sigirtus li ∥ ra 1
Auriſex li 19 ra 1
Auriga li 3 ra ∧2
De auzyge li 18 ra 33
Auripigmid li 19 ra ∥∧
Auris li ∥ ra 1
Aurus Dei li ∧ ra 1
Aurora li 4 ra 12
Auruang li 12 ra 4
Auzuge li 4 ra ∧
Auzid li 16 ra ∥∧
Auſonid mare li 13 ra 13
Auſpex li 8 ra 9 ∥ſli 10 ra 1
Auſpicioid Suo gria li 8 ra 9
Auſpiciu li 8 ra 9 ∥ſli 10 ra 1
Auſtri li 13 ra 8
Auſtralis li 12 ra 6
Auſtroafricus li 12 ra 8
Auſtronotius li 3 ra 24
Auſtid li 20 ra 13

Autipiny (monus / Aultus / preps) li 4 ra 16
Auunculus li 9 ra 4
Aums li 9 ra 4
Apis reli li 13 ra 4
Apis poli li 3 ra 3∧
Apungia li 20 ra 1
Azaras li ∥ ra 6 et 8
Azimus a id li 20 ra 1

Babel li 8 ra 9
Babel li 14 ra 3
Babilon li 14 ra 1
Babiloma li 14 ra 3
Babuzzq li 10 ra 2
Bacra li 20 ra 4
Bachimus ij li 1 ra ∧
Bacillus li 20 ra 11
Bactra li 14 ra 3
Bactram li 9 ra 2
Bactrang li 13 ra 18
Bactros li 14 ra 3
Bactid li 14 ra 1
Bactus li 13 ra 18
Baculus li 20 ra 11
Badid li 12 ra 1
Baia in gfo baias li 14 ra 8
Baiamula li 20 ra 10
Baiulaze li 20 ra 10
Bal li 8 ra 11 balalib ∧ r 6
balaam li ∧ ra 6
balarq li ∧ ra 6
balamſli ∥∥ ra 4
Balamo li ∥∥ ra ∧
balamta li ∥∥ ra 4
balamtos li 16 ra 14
Balaon li 14 ra 2
Balazuram li 9 ra 2
Balaſtion li ∥∥ ra ∧
Balbus li 10 ra 2
Bale li 14 ra 6
Baleares li 14 ra 6
Balearid mare li 13 ra 13
Balena li 12 ra 6
Balin li 12 ra 6 ∥ſli 18 ra 10
Baliſta li 14 ra 6 ∥ſ 18 ra 10
Ballematia tymbalu li 3 ra 22
Balneid li 14 ra 2
Balſamid li ∥∥ ra 8
Baltheus li 19 ra 32
Baptiſmq li 6 ra 19
Bar li ∧ ra 9
Bararq li ∧ ra 6
Barachias li ∧ ra 8
Baratid li 14 ra 9
Barba li ∥ ra 1
Barbarid regio li 14 ra 4
De barbariſmo li 1 ra ∥∧
Barbariſmq li 1 ra ∥∧19
Barbarolopos li 1 ra ∥∧
Barbite tingare li 3 ra 22
Barca li 19 ra 1
Barci li ∥ ra 1
Barca li 1 ra 8 ∥ſli 9 ra 4
Barptus li 16 ra ∥
Barnabas li ∧ ra 9
Baro li 9 ra 4
Barrabas li ∧ ra 9
Barrutus li 12 ra 2
Barro li 12 ra 2
Barrus li 16 ra 4
Bartholomeus li ∧ ra 9
Baſamtes li 16 ra 14
Baſilus li 19 ra 1
Baſileus li 14 ra 4
Baſilica li 14 ra 4
Baſilidiam hereſia li 8 ra 14

Baſiliſcus li 12 ra 4
Baſis 14 ra ∧ ∥ſli 19 ra 10
Baſſema li 20 ra 10
Bata li 16 ra 24
Batin li 19 ra 21
Batarides li 16 ra 4
Batus li 16 ra 24
Bape vel bapē li 19 ra 33
Beatus li 10 ra 2
Belphegor li 8 ra ∥
Beelzebub li 8 ra ∥
Beemoth li 8 ra ∥
Bel li 8 ra ∥
Belē li 8 ra ∥
Belgica regio li 14 ra 4
Belgis li 14 ra 4
Belial li 8 ra ∥ 6
Bellica inſtrumenta li 8 ra 3
Bellerofons li ∥ ra 3
Bellerid figna li 18 ra 3
Bellerid tria gria li 8 ra ∥
De bellis li 18 ra 1

bellum (Auſtid, Auſtid mule, plus q mule, Interind, epterind, ſerule, Sonalis, Praterid) li 18 ra 1

Belorulus li 16 ra 10
Belus li 8 ra ∥
Benarus latus li 13 ra 16
Benarus li 14 ra 4
Benfiq li 10 ra 2
Benfieria li 10 ra 2
Benpamm li ∧ ra ∧
Bemgng li 10 ra 2
Bemuolus li 10 ra 2
Bemom li ∧ ra ∧
Bemum li 6 ra 1
Bezemre li 14 ra 1
Bezera 14 ra 3
Bezallus li 16 ra ∧
Bezon li 14 ra ∥∧
Bezomre li 14 ra 4
Beſſi li 9 ra 2
Beſtia li 12 ra 2
De beſtijs li 12 ra 2
Bet li 16 ra 24
Beta li 1 ra 2 ∥ſli ∥ ra 10
Betel li 14 ra 1
Bethanien li 14 ra 1
Bethleem li 14 ra 1
Betica li 14 ra 4
Betin li 13 ra 18
Betis li 13 ra 18 ∥ſli 14 ra 4
Bibio li 12 ra 8
Biblie libri et corr ordo li 6 ra 1
Biblio li 14 ra 4
Biblion li 6 ra 3
Bibliopola li 6 ra 13
Bibliotheca li 6 ra 3 ∥ſ 14 ra 4 ∥ſ 18 ra 9
Bibliotece inſtitutores li 6 ra 4
Bibula li 6 ra 9
Bibulus li 19 ra 10
Biceps li ∥ ra 3

Hermin li 6 ca 16
Hidella li 11 ca 8
Hidens li 12 ca 1
Higa li 18 ca 36
Higencza chalcia li 12 ca 1
Hilibrus li 16 ca 24
Hiliosus li 10 ca 2
Hilis li 10 ca 2 et 4
Hiothanatz a vel li 10 ca 2
Hipennis li 19 ca 14
Hipinis li 11 ca 1
Hizemes li 9 ca 1
Hizus li 19 ca 24
Hizsa li 14 ca 1
Hizd ri li 19 ca 1
Hisgentus filius dei li 1 ca 2
Hissotus li 6 ca 16
Hissima li 19 ca 22
Hissus li 19 ca 22
Hissid li 19 ca 21
Hithymma li 14 ca 1
Hitima li 14 ca 3
Hitumē li 16 ca 2
Hituzut li 11 ca 4
Himid li 14 ca 14
Hizamatrena agrio li 14 ca 4
Hizārid li 14 ca 4 ffcli 14 ca 1
Blabid tinctura li 19 ca 28
Blactetd tinctura li 19 ca 28
Blandus li 10 ca 2
Blatta li 12 ca 8
Blesus li 10 ca 2
Blitid li 11 ca 10
Boara li 12 ca 1
Boanarges li 1 ca 4
Boas li 12 ca 4
Bocna li 13 ca 10 ffcli 14 ca 4
Bogtossos li 11 ca 4
Bora li 4 ca 10
Bombex li 12 ca 4
Bombicina dcste li 19 ca 22
Bombicinus and li 19 ca 2
Bombix li 19 ca 22 et ca 24
Bona li 4 ca 8
Bonore possessio li 4 ca 8
Bonosiam hzetus li 8 ca 4
Bonus li 10 ca 2
Boos li 1 ca 6
Bozeas li 3 ca 34
Bozus li 13 ca 8
Bos li 12 ca 1
Bossozus li 13 ca 13
Bosozia li 20 ca 12
Botzara li 12 ca 4
Botzo li 11 ca 4
Botzus li 11 ca 4
Brac arid li 19 ca 24
Brachim li 1 ca 8
Brachid li 11 ca 1
Brachid filius dei li 1 ca 2
Brachilis li 19 ca 32
Brachus li 1 ca 1

Bractea li 16 ca 11
Brackeam li 9 ca 2 b
Brama li 4 ca 6
Bramg li 4 ca 6
Brasica li 11 ca 10
Brapis li 4 ca 16
Briffich li 6 ca 1
Brizam li 9 ca 2
Brizama li 14 ca 6
Bruto li 9 ca 2
Broma li 16 ca 14
Bruus li 4 ca 26
Bruma li 4 ca 16
Brumalis li 13 ca 6
Brunda li 14 ca 1
Brundusid li 14 14 ca 1
Brudmous 12 ca 1
Brutez li 9 ca 2
Brutus a vel li 10 ca 2
Bubalus li 12 ca 1
Bubo li 12 ca 1
Bubulcus li 10 ca 18
Bucamid li 4 ca 9
Buro li 10 ca 2
Bucina li 18 ca 4
Bucind li 18 ca 4
Bucolicd li 1 ca 24
Bulla li 19 ca 30 ffcli 20 ca 1
Bupresto li 12 ca 8
Burdigalis li 14 ca 1
Burdo li 12 ca 1
Burgarij li 9 ca 4
Burgudia li 9 ca 2
Burgus li 9 ca 4
Burus li 20 ca 12
Busid li 20 ca 4
Buttalimon li 11 ca 9
Bupus li 11 ca 1 ffcli 20 ca 6
Bad li 1 ca 2
Caballus li 12 ca 1 ffcli 20 ca 14
Cabāng li 12 ca 8
Cabo li 12 ca 1
Cacabus li 20 ca 1
Cacephaton li 1 ca 19
Cacoa li 4 ca 6
Cacosynthecton li 1 ca 19
Cadamitas li 20 ca 2
Cadana li 11 ca 2
Cader li 14 ca 1
Cadmia li 16 ca 19 tcl
Cadnea li 4 ca 8
Caducator li 8 ca 11
Caduceid li 11 ca 1
Caduceus a vel li 10 ca 3
Caduceus morbus li 4 ca 6
Cadus li 16 ca 24 ffcli 20 ca
Caimos li 11 ca 1
Cali li 19 ca 24 ffcli 20 ca
Calabrea li 14 ca 1
Calamell li 11 ca 9
Calamentr mie li 14 ca 1
Calamistratus a vel li 10 ca 3 ffcli 20 ca 11
Calamistrid li 20 ca 11
Calamita li 12 ca 20 6
Calamitas li 1 ca 6 ffcli 20 ca
Calamum li 11 ca 9

Calamolus li 10 ca 3
Calamg li 3 ca 21 6 ffcli 6 ca 3 et ca 24 6
16 li 11 ca 3 et 1 et 8
Calatrid li 11 ca 3
Calatus li 19 ca 29 ffcli 20 ca 4
Calcaneus li 11 ca 1
Calcar li 20 ca 14
Calcatorid li 14 ca 14
Calcatid li 16 ca 2
Calcedonense consilid li 11 ca 21
Calcedonia gemma li 16 ca 13
Calcens li 19 ca 33
Calcamentid li 19 ca 33
Calcedonia li 18 ca 3 ffcli 19 ca 10
Calcatrens li 6 ca 6
Calcatus li 16 ca 14
Calcofanus li 16 ca 14
Calcofanzagdus li 16 ca 1
Calculator li 10 ca 3
Calculd li 19 ca 32
De calculis li 18 ca 3
Calculus li 4 ca 6 ffcli 16 ca 3
De calculosid nota li 18 ca 68
Calens li 16 ca 19 et 24
Caldazid li 16 ca 19
Caldens li 4 ca 2
Caleph li 1 ca 6
Calestrid longipetis li 4 ca 11
Calibs li 16 ca 20 ffcli 19 ca 19
Calicularis herba li 11 ca 4
Caliga li 19 ca 33
Caligarius li 19 ca 33
Caligo li 13 ca 1
Calisto li 3 ca 12
Calip li 20 ca 4
Calcantid li 16 ca 2
Calliee li 4 ca 4
Calliana gemma li 16 ca 1
Callicula li 19 ca 33
Callidus li 10 ca 4 3
Callis li 14 ca 14
Calletrens li 12 ca 2
Callid li 19 ca 33
Calo ac li 6 ca 16
Calo li 19 ca 1 et ca 33
Calopes li 19 ca 33
Calpes li 14 ca 8
Calsitros li 16 ca 19
Caluatza li 11 ca 1
Calucolli 10 ca 3
Calidpma li 4 ca 4
Calidpmator li 10 ca 3
Calp li 11 ca 1
Cam li 1 ca 6
Cand li 20 ca 10
Camasl li 9 ca 2
Camedzaromel li 12 ca 4
Camelcon li 12 ca 2 ffcli 11 ca 9
Camelcopdus li 12 ca 2
Camelus li 12 ca 11
Camera li 14 ca 1
Cami li 12 ca 1 ffcli 14 ca 8 ffcli 20 ca 10
Camdeus li 11 ca 9
Cammelos li 11 ca 9
Camng li 19 ca 6
Campestes li 11 ca 9
Camsia li 19 ca 22
Campana li 16 ca 24

Campana li ꝯ ca 4 bis
Campand li ꝯ ca ꝯ
Campestris li ꝯ ca 22
Campus li ꝯ ca 8
Camu li ꝯ ca ꝯ ꝯ li ꝯ ca Λ
Camus li 20 ca ꝯ
Cana li Λ ca 9
Canaan li Λ ca 6 ꝯ li 9 ca 2 bis
Canabd li ꝯ ca 2Λ
Canalis li ꝯ ca Λ ꝯ li ꝯ ca ꝯo
Canez li 3 ca Λ2 ꝯ li 4 ca Λ ꝯ li ꝯ ca 6
Candelabrd li 20 ca 9 et ca ꝯo
Cadelaford li 20 ca 9
Candidatus and li ꝯ ca 24
Candidus li ꝯo ca 3 ꝯ li ꝯ ca ꝯ
Canes li // ca 2
Canicula li 20 ca ꝯ ꝯ li 3 ca Λ2
Canicularis li 3 ca Λ2
Canin dentes li // ca ꝯ
Canis li 3 ca Λ ꝯ li ꝯ ca 6 ꝯ li ꝯ ca 6 Λ
Canstrd li 20 ca 8
Canna li ꝯ ca Λ
Canonman hebreo li 8 ca 4
Canon li 6 ca ꝯ4
Canones rosslioꝝ li 6 ca ꝯ4
Canonica li ꝯ ca 3, canonice cuagehoꝝ hec ꝯ
Canopus li ꝯ ca Λ
Cantabrd li 9 ca 2
Cantandi tres gradus li 6 ca ꝯ8
Cantareda li ꝯ ca 4
Cantarus li 20 ca 4
Canterind li // ca 3
Cantica li 6 ca 2
Cantica naub li ꝯ ca ꝯ
Cantrod li 6 ca ꝯ8
Cantolend li 6 ca ꝯ8
Cantor li Λ ca //
Cantor gradus li 6 ca ꝯ8
Cantus li 3 ca 20
Canu li ꝯo ca 3
Canus color li ꝯ ca ꝯ
Capra li ꝯ ca 30
Capadoca li ꝯ ca 3
Capadoc ocos dei ocos li 9 ca 2
Capana li ꝯ4 ca //
Caper pri li ꝯ ca ꝯ
Capillus li // ca ꝯ
Capillus veneris li // ca 9
Capillaminis li ꝯ4 ca ꝯ
Capistrd li 20 ca ꝯ4
Capitelld li ꝯ9 ca ꝯo
Capitolid li ꝯ4 ca 20 Λ ꝯ li ꝯ9 ca ꝯo
Capitulare li ꝯ9 ca ꝯ 30
Capitulid li ꝯ9 ca 30
Cippi li ꝯ9 ca 30
Cipparus li // ca 3 ꝯo
Cipra li ꝯ ca ꝯ
Capricorny li 3 ca Λ2
Capricorny li // ca Λ
Capriolus li // ca 4
Capsis ꝯ ca Λ
Capsus li 20 ca ꝯo
Captinus li ꝯo ca 3
Captus li ꝯo ca 3

Capua li ꝯ4 ca ꝯ
Capulid li 20 ca ꝯ4
Capulq li ꝯ8 ca 6 ꝯ li 20 ca ꝯo
Capus li ꝯ ca Λ
Caput li // ca ꝯ
Carabus li ꝯ9 ca ꝯ
Caractes li 20 ca ꝯ4
Caracteres finos li 2 ca 2ꝯ
Caracteres secundi tres li 8 ca Λ
caractes li 20 ca ꝯ4
Carbo li ꝯ4 ca 6
Carbunculus li 4 ca 4 ꝯ li ꝯ ca 6 ꝯ
Cardonia li ꝯ ca ꝯo ꝯ
Carex li 4 ca ꝯo ꝯ li ꝯ ca 2
De carectibus li ꝯ8 ca 32
Carend li ꝯ4 ca 2
Carene li ꝯ ca ꝯ4
Cardamomid li ꝯ Λ ca 9
Cardea li 4 ca 4
Cardian li 4 ca 4 ꝯ li 11 ca ꝯ
Cardines reli li 3 ca 39 ꝯ
Cardines mundi li ꝯ ca 4
Cardo li ꝯ4 ca 6 et ꝯ
Cardueles li ꝯ ca Λ
Cardinus li 16 ca ꝯo
Carend li 20 ca 2
Carei li 20 ca ꝯ
Carabus li ꝯ ca ꝯ4
Carina li // ca Λ
Carie li 4 ca 2
Carentissimus li ꝯ ca 22
Carens li // ca 6
Carina li ꝯ9 ca 2
Carota li // ca Λ
Carstrd li 16 ca 4
Carus li ꝯ8 ca 2
Carus spes scde li Λ ca 3 ꝯ li ꝯo ca ꝯo 8
Carpo li // ca 4
Carmen li ꝯ ca 2
Carmen li 4 ca 2
Carmide li 4 ca 24
Carmino li ꝯ ca 24
Carnifex li ꝯo ca 3
Caro li // ca ꝯ bis ꝯ li 20 ca ꝯ
Caro et corpus dei li // ca ꝯ
Caron li ꝯ ca Λ
Carpasium maie li ꝯ ca ꝯ ꝯ li ꝯ4 ca 6
Carpasia li ꝯ9 ca ꝯ
Carpathus li ꝯ4 ca 6
Carpatus li ꝯ4 ca ꝯ Carpetani li ꝯ9 ca ꝯ
Carpetid li ꝯ9 ca ꝯ4 ꝯ li 20 ca ꝯo
Carpobalsamid li // ca 8
Carpocratam li 8 ca 4
Carra li ꝯ4 ca ꝯ
Carruatend li 20 ca ꝯo
Carrid li 20 ca 2ꝯ
Carrus li 20 ca ꝯo
Carta li 6 ca 4
Cartuide li ꝯ4 ca ꝯ
Cartaginens li 4 ca 2 ꝯ li ꝯ4 ca 4
Cartago li 4 ca 24 b ꝯ li ꝯ4 ca 4 ꝯ li ꝯ4 ca 4
Cartago spartaria li ꝯ4 ca ꝯ
Cartaid tria grā li 6 ca 4
Cartilago li ꝯ ca ꝯ
De carne li 6 ca 4
Carus li 4 ca 2Λ ꝯ li ꝯ ca 8

Casa li xv ca xꝯ
Casdei li ix ca 2
Casetty li ix ca 2
Caseus li xx ca ꝯ
Casia li xvij ca viij
Casm li xix ca viij
Casms li xiij ca vij
Cassis is li xix ca v
Cassis idis li xviij ca xiij
Castanea li xvij ca viij
Castellū li xv ca ij
Castor aial li xij ca 2 et li xv ca ꝯ
Castor et pollux li 3 ca lxxij
Castra li ix ca 3
Castros li xij ca viij
Castrū li xv ca 2
Castus li x ca 3
Casula li xve ca xxiij
Casus nom li ꝯ ca iij
Cata li xvij ca vij
Catapparates li xix ca 2
Catapalsma li 2 ca 8
Catapodia li 2 ca 8
Cataractū li xvij ca 3
Catarcus li 2 ca 6
Catartica li 2 ca 8
Catastena li 2 ca ꝯ
Catastropus li xix ca ꝯ
Catena li xviij ca Λ
Catella li xix ca 30
Catena li 2 ca 21 et li i ca ꝯo et li 20 ca //
Caterua li ix ca 3
Cathacrisis li ꝯ ca xxij
Cathafrigij li 8 ca 4
Cathetpasis li 2 ca Λ
Catharote li 8 ca 4
Cathecumi li Λ ca ꝯ
Cathedra li 20 ca ꝯo
Cathegoria li 2 ca 26
Cathegoriaꝝ dece spes li 2 ca 6
Cathesitontes li i ca ꝯ
Cathmia li xvj ca 19
Catim li 4 ca 2 et li xiij ca 2
Catholica li 8 ca ꝯ
Catholicon li Λ ca ꝯ
Catholicus a um li Λ ca ꝯ et li ꝯo ca ꝯo
Catinū li 30 ca 4
Catoriten li xiij ca 6
Catomalū li xix ca 4
Catus li ꝯ ca 2
Catulus li ꝯ ca 2
Catus li ꝯ ca 2
Caustsius li ꝯe ca 8

Caudex li° ⅄ ca° q°
Cauerna li° ⅄ ca° 8°
Caula xp ca° 8°
Caulis li° xpij ca° 10
Cauma li° vi ca° 19 Jt li° xix ca° 6°
Caupo li° 10 ca° z°
Caupulus nanus li° xix ca° 1°
Causa li° ca° q° Jt li° xpij ca° 14°
Causa reintegrat li° 4 ca° 8°
Causa suasoria li° 2 ca° x°
Causa demõstratiã li° 2 ca° x°
Causalis cõiunctio li° 1 ca° xj
Causarũ modi quinq; li° 2 ca° 8°
Causarũ status duo li° 2 ca° 4°
Causaz trigintã li° 2 ca° x°
Cause trãslatio li° 2 ca° 4°
De causis li° 4 ca° 4°
De causis nõm li° 10 ca° 1°
Cautes li° 10 c z° Cauterriũ li° xx ca° 12 Et li° 19 ca° 19
Cautes li° xvj ca° z°
Cayn li° ⅄ ca° 6°
Caynan li° 4 ca° 12 Jt li° ⅄ ca° z°
Caynani li° 8° ca° 4°
Cephas li° ⅄ ca° 9°
Ceropides li° ix ca° 2°
Cerops li° ix ca° 2°
Cerula li° xij ca° e°
Cerũ ĩtestinũ li° xj ca° 1°
Cerus aũ li° 10 ca° z°
Cedar li° 9 ca° 2°
Cedẽ li° 4 ca° 8°
Cedros li° ⅄ ca° ⅄°
Cedria li° ⅄ ca° ⅄° bis
Cedromella li° xpij ca° ⅄°
Cedeus li° ⅄ ca° ⅄°
Cefalea li° e° ca° 6°
Cefalis li° e° ca° 6°
Celata vasa li° 20 ca° z°
Celea li° 20 ca° 2°
Celebritas li° 6° ca° xj
Celebs li° 10 ca° z°
Celeeras li° xix ca° 1°
Celer li° 10 ca° z°
Celes li° 10 ca° z°
Celi cardines li° z° ca° 39
Celi celeritas li° z° ca° 36°
Celi circuli li° z° ca° 24°
Celicola li° 10 ca° z°
Celi cõuexa li° z° ca° 80°
Celidomatus li° 18° ca° 6°
Celidoma li° xpij ca° 9°
Celi extrema li° 13 ca° 4°
Celifricies li° z° ca° 22
Celiopater li° 8° ca° xj
Celi ptes li° z° ca° 23 Jt li° 13 ca° 4°
Celi spera li° z° ca° zz
Celi cinctus li° ix ca° 2°
Celites li° 10 ca° z°
Celiũ li° 19 ca° ⅄°
Cella li° 12 ca° z°
Cellariũ li° 12 ca° e°
Celodoma li° ⅄ ca° ⅄°
Celomis li° 19 ca° 1°
Celonitis li° 16° ca° 12
Celoniũ ca° 10 li° 13
Celsa arbor li° ⅄ ca° ⅄°
Celsus li° 10 ca° z°
Celtiber ri li° 9° ca° 2°
Celũ li° z° ca° zj Jt li° 13 ca° e°
Cemẽtũ li° xv ca° ⅄° Jt li° 19 ca° 10
Cena li° xx° ca° 1°
Cena dñica li° 6° ca° ⅄°
Cenaculũ li° 14 ca° z°
Cenatis li° 12 ca° e°
Cenix li° xvj ca° 24°
Cenobita li° ⅄° ca° 12
Cenobiũ li° xv ca° z° 4 e°
Cenon li° xv ca° e° Jt li° xx° ca° 1°
Cenos li° xij ca° 4°
Censere li° 9° ca° e°
Censor li° 9° ca° e°
Census li° 4° ca° 24°
Centauria li° ⅄ ca° 9°
Centaurus li° z° ca° 12 Jt li° ⅄ ca° z°
Centenarius li° 16° ca° 22
Centenũ li° ⅄ ca° z°
Cento li° 1° ca° 22
Centrix li° 12° ca° e°
Centrũ li° xix° ca° 19°
Centũ li° z° ca° e°
Centupeda li° 12° ca° e°
Centuria li° ix° ca° z° Jt li° 12° ca° xij 7 19
Centurio li° 9° ca° z°
Cenũ li° 16° ca° 1°
Ceomenes li° xpij ca° ⅄°
Ceonedo insigna li° 9° ca° 1°
Cepa li° ⅄° ca° 10
Cephalin li° ⅄° ca° 9°
Cephas li° ⅄° ca° 9°
Cera li° 6° ca° 8°
Cerasta li° 12 ca° e°
Cerastes li° 12° ca° e°
Cerasus li° ⅄ ca° ⅄°
Cerates li° 16° ca° 22°
Ceraton li° 12 ca° 1°
Ceraunia li° 12 ca° 6°
Ceraunia vitis li° ⅄° ca° 4°
Ceraunij li° 12 ca° 8° bis Jt li° 16 ca° 13 bis
Ceraunũ li° 1° ca° 10
Cerberus li° ⅄ ca° z°
Cere li° 6° ca° 8°
Cerefoliũ li° xpij ca° ⅄°
Ceres is li° 8° ca° ⅄°
Cereus li° 20 ca° 9°
Cerdoniani hẽtici li° 8° ca° 4°
Cerimome li° 6° ca° 19
Cerinthani hẽtici li° 8° ca° 4°
Cerisimon li° 1° ca° 10
Cernuus li° 19 ca° zz
Ceroferarius li° ⅄° ca° ⅄°
Cerotũ li° qãto ca° ⅄°
Cersideus li° 12 ca° e°
Cerson li° 12 ca° e°
Certamẽ li° 18° ca° 24
Cernical li° 19 ca° 26
Cerusici li° 20 ca° z°
Cerux li° ⅄ ca° 1° bis
Cerulei pisces li° 12 ca° 6°
Cerusa li° xix ca° 19
Cerus li° 12 ca° 1°
Cesar li° 9° ca° z°
Cesaraugusta li° 14° ca° 1°
Cesarea li° 12 ca° 1° bis
Cesarea cappadocie li° 14° ca° 1°
Cesaries li° ⅄ ca° 1°
Ceslom li° 9° ca° 2°
Cespes li° ⅄ ca° 6°
Cessio li° quinto ca° 8°
Cete li° 12 ca° 6°
Cetei li° 9° ca° 2°
Cethi li° 9° ca° 2°
Cetinica li° ⅄° ca° 6°
Cetus us li° 4° ca° z° Jt li° 6° ca° 14
Ceutica li° 12 ca° 4°
Cham li° ⅄° ca° 6° Jt li° ix ca° 2°
Chanaan li° 12 ca° z°
Chaneus li° 9° ca° 2°
Chao li° 12 ca° e°
Chaonia li° 12 ca° e°
Cherubin li° 1° ca° 4° Jt li° 12 ca° z°
Chiliasse li° 8° ca° 4°
Cilindrus li° z° ca° 13
Chimera li° ⅄ ca° z°
Chiron li° e° ca° 10°
Chiros li° e° ca° 8°
Chius li° 9° ca° e° Jt li° 13 ca° 10

Choos li° ix ca° vi°
Chora li° xvi ca° xvi
Chorea li° vi° ca° xviii°
Chormithū mare li° iii ca° iii°
Chorus li° i° ca° x°
Chorus li° i° ca° x° Jt' li° i° ca° xx°
Jt' li° v° ca° xviij Jt' li° iii ca° viii°
Chorū li° iii° ca° i°
Chus li° x° ca° v° Jt' li° ix ca° x°
Janea li° xv° ca° ix°
Cianus li° ix xv ca° xvi bis
Jt' li° xx ca° v°
Cibarinus li° xx ca° i°
Cibutū li° xx ca° viii°
Cibus li° xx ca° i°
Cicada li° ix ca° viii°
Cicania li° ix ca° x°
Cicatrix li° x° ca° x°
Cicendula li° ix ca° viii° Jt' li° xx ca° ix°
Cicercula li° xx ca° v°
Cicinula li° v° ca° xv
Ciciū li° ix ca° x°
Cicla li° xx ca° ix°
Ciclades li° ix ca° vi°
Ciclaminos li° xx ca° ix°
Ciclas li° xix ca° xx et xx
Ciclia li° vi° ca° xv°
Cicon li° ix ca° vi°
Cicops li° ij ca° x°
Cicos li° x° ca° ix°
Cicus li° vi° ca° xv°
Cicus paschal li° vi° ca° xv°
Ciconia li° ix ca° x° Et li° xx ca° ix°
Cicotatia li° xx ca° ix°
Cicropia li° ix ca° i°
Cicrops li° ix ca° i°
Cicuta li° xx ca° x° x ix°
Cidaris li° xix ca° xx
Cidonia mala li° xx ca° x°
Cidonie vne li° xx ca° v°
Cifus li° xx ca° x°
Cignus li° ix ca° x° Jt' li° ix ca° xviii°
Cilicartha li° ix ca° x°
Cilices li° ix ca° x°
Cilicia li° ix ca° x°
Cilicifes li° xx ca° v°
Cilicū li° xv ca° xv°
Cilidros li° ix ca° x°
Cilindrus li° xx ca° ix°
Cilio li° xx ca° x°
Cilū li° ij° ca° i° Jt' li° xix ca° x° et xv
Cilix li° ix° ca° x°
Cilleo li° ij° ca° i° Jt' li° xx ca° ix
Cima li° xx° ca° xv et v°
Cimba li° xix ca° i° et x°
Cimbalū li° x° ca° xx°
Cimbia li° xx ca° x°
Cimera li° xix ca° xv°
Cimerinus li° ix ca° v°
Cimex li° ix ca° v°
Cimica li° xx° ca° ix°
Ciminū li° xx° ca° xi°
Cimolia li° xv° ca° i°
Cinā li° xx° ca° v°
Cinctus li° xix ca° xx
Cinerens li° ix ca° i°
Cinnulū li° xix ca° xx bis Jt' li° xx ca° ix bis
Cinni li° viii° ca° v°
Cinifes li° ix ca° viii°
Cinifi li° ix ca° i°
Cinis li° xvij ca° i°
Cinnabarm li° xix ca° xx°
Cinnamologus li° ix ca° x°
Cinnamomū li° xx° ca° viii°
Cinocephalus li° ij° ca° x° Jt' li° ix ca° x°
Cinomia li° ix ca° viii°
Cinos li° ix ca° x° et viii°
Cinulla li° xix ca° v°
Cion li° ix ca° v°
Cirparissus li° xx ca° x°
Cipri li° ix ca° v°
Cipria li° xix ca° xx°
Cipriānus mr̄ li° v° ca° xx
Cipriānū vnguētū li° x° ca° ij°
Cipriū mare li° ix° ca° ix
Cipriū es li° xv ca° xix colce li° xix ca° xx°
Cipros li° ix° ca° v°
Cipsus li° ix° ca° x° Jt' li° ix° ca° v°
Circea magna li° viii° ca° ix° Jt' li° ij° ca° x°
De circēsibus ludis li° xviii ca° xx°
De circa ornamētis li° xviii ca° xix
Circanus li° xix ca° xix°
Circus li° ix° ca° viii° Jt' li° ix° ca° i°
Circularis nis li° x° ca° viii°
Circuli celi li° ix° ca° v°
Circulus li° ij° ca° i° et li° xv ca° ix°
Circū li° ix° ca° x°
Circūcilliones li° viii° ca° v°
Circūforan' li° xx ca° x°
Circūlitiū li° xx ca° viii°
Circūtectū li° xix ca° xix
Circus li° xviii ca° xviii
Ciren li° ix° ca° v°
Cirene li° ix ca° v° et li° xv ca° i°
Cirenensis li° ix ca° v°
Cirro li° xx° ca° ix°
Cirne li° ix ca° v°
Cirnus li° ix ca° v°
Cirodina li° xix ca° xx
Cirogyphū li° v° ca° x°
Cirra li° ix ca° viii°
Cirri li° ij° ca° i°
Cirrus li° ij° ca° i°
Cirurgia li° x° ca° viii°
Cirurgicy li° x° ca° viii°
Cisalpina li° ix ca° x°
Cistella li° xx ca° viii°
Cister li° i° ca° xx
Cithara li° x° ca° xx
Citherea li° ix ca° v°
Citheron li° ix ca° viii°
Citrocca li° xx ca° ix°
Citriula li° x° ca° xx
Cithy li° ix ca° x°
Citonia li° xx ca° xv
Citria li° xx ca° x°
Citrosa li° xix ca° xx°
De ciuib' li° ix° ca° x°
Ciues li° ix° ca° x°
Ciuis li° xx ca° x°
Ciuitas li° xv° ca° x°
De ciuitatū noīb' li° v ca° i°
Cimera li° ij ca° x Jt' li° ix ca° x°
Cimerin' li° x° ca° xx°
Cynoth li° v° ca° i°
Cizin li° xv ca° xx
Clamis idis li° xix ca° xx°
Clamosus li° xx ca° x°
Clarus li° xx ca° x°
Classicū li° xviii ca° x°
Classis li° ix° ca° x° Jt' li° xv ca° i°
Claua li° xviii ca° x°
Clauati li° xix ca° xx°
Claudius li° v° ca° xx bis
Clauus li° xx ca° xi°
Claustrū li° xv° ca° v°
Clausula li° i° ca° xx°
Clauus li° xix ca° x° et xix
Clemēs li° xx ca° x°
Cleopatra li° v° ca° xv°
Clericus li° x° ca° xi°
Clerus li° x° ca° xi°
Clibanicus li° xx ca° i°
Cliban' li° xv° ca° v°
Cliens li° xx ca° x°

Cuma li° j° ca° je
Cumata li° z° ca° ez
Cumax li° z° ca° zi°
Cumon li° j° ca° z°
Cupens li° j8 ca° je
Custere li° e° ca° jo
Cuton li° jo ca° 9°
Cutoziū li° jz ca° jo
Cutiūn li° jz ca° jo
Cunosus li° j° ca° j° ca° j°
Cunus li° j° ca° 9°
Cloaca li° j° ca° z°
Clodū li° j° ca° 9°
Clodus li° jz ca° z°
Cloma li° j° ca° 1°
Cunabulū li° j8 ca° 6°
Clunis li° j° ca° j°
Capulatū li° z0 ca° j°
Coalesco li° j° ca° jo
Coaspis li° jz ca° 8°
Coaspitis li° j6 bis ca° 1°
Cocina vestis li° j9 ca° zz°
Cocula vasa li° z0 ca° 1°
Cocus li° j9 ca° z8°
Cochlus li° je ca° 9°
Cocea li° je ca° 6° Jt li° j° ca° z°
Cocleatus li° j9 ca° jo
Coclea li° j6 ca° z° Jt li° z0 ca° z°
Cocleariū li° z0 ca° z°
Coclites li° jo ca° j°
Coctū li° z0 ca° j°
Cocus li° z0 ca° j°
Codex li° 6 ca° je Jt li° j° ca° 9°
Codia li° e° ca° 8°
Codrilly li° 9° ca° 1°
Coeleth li° 6° ca° j° et z° bis Jt li° j° c 6°
Coetaneus li° jo ca° z°
Cofinus li° z0 ca° 8°
Cognatus li° 9° ca° e° bis
Cogmtor li° jo ca° z°
Cognomē li° j° ca° e°
Cognometū li° j° ca° e°
Cohors li° 9° ca° z° Jt li° j° ca° 8°
Cola li° j° ca° 9°
Colen li° e° ca° e°
Colena li° j° ca° 9°
Colica passio li° e° ca° 6°
Coliens li° jo ca° z°
Colitam li° 8° ca° 9°
Collatū li° z0 ca° z°
Collega li° jo ca° z°
Collegiati li° 9° ca° e°

Collegiatus li° jo ca° z°
Collirū li° e° ca° 8°
Collis li° je ca° 8°
Collū li° j° ca° j°
Colobiū li° j9 ca° zz°
Colocasia li° j° ca° 9°
Colon li° z° ca° j8 Jt li° j° ca° j9 et 1 e 6
Coloma li° j° ca° z°
Colom e° modis dicit li° 9° ca° e°
Colonus li° 9° ca° e° Jt li° jo ca° z°
Colophoma metra li° j° ca° ze°
Coloquūtdi li° j° ca° 9°
Color li° j9 ca° j°
Color equi li° j8 ca° e1
Color uestis li° j9 ca° zj
Color vbor et simax li° z° ca° ze°
Colora li° e° ca° e°
Colozion li° j° ca° 1°
Colyossa li° j6 ca° je
Colosus li° je ca° 6°
Coluber li° jz ca° e°
Colubraria li° je ca° 6°
Colū li° j9 ca° xxix
Columba li° jz ca° j°
In colūbe spēe spūs li° j° ca° z°
Colubades li° j° ca° 1°
Colūbaria ī nauī li° j9 ca° z°
Columelli dentes li° 11 ca° j°
Columis li° jo ca° z° Jt li° 11 ca° j°
Colūpna li° jj° ca° j° Jt li° xvi c jo
Colūpnax quadrā gnā li° j° ca° j°
Colūpnax rotundax quadrā gnā li° j9 c jo
Colustrū li° z0 ca° j°
Coma li° z° ca° j8 Jt li° j° ca° j°
Comedia li° je ca° 6°
Comedus li° 8° ca° j° Jt li° j8 ca° e6 6°
Comesor li° jo ca° z°
Cometes li° z° ca° j° e
Cominalis morbus li° e° ca° 6°
Comitox dies li° e° ca° 6°
Comitox duo gnā li° 8° ca° j°
Cōma li° j° ca° 9°
Cōmagena li° je ca° z°
Cōmentaria li° 6° ca° j° °
Cōmercū li° 4° ca° 8°
Cōmissura li° j9 ca° j9
Cōmodatū li° 4° ca° 8°
Cōmodū li° 4° ca° zj
Cōmune diuidēdo li° 4° ca° 8°
Cōmune gen li° j° ca° e°
Cōmunis ān li° 6° ca° 16
Cōpago li° 11° ca° j°

Cōpano li° j° ca° e°
Cōpatiōis grad li° j° ca° e°
Cōpatus grad li° j° ca° e°
Cōpassatus a ū li° j° ca° je
Cōpes li° 4° ca° jo
Cōpetens li° j° ca° jz
Cōpilator li° jo ca° z°
Cōpitū li° j° ca° z° et j° °
Cōplex li° jo ca° z°
Cōpluuū li° j° ca° j°
Cōptus a ū li° jo ca° z°
Concretor li° j° ca° jz
Concha li° jz ca° 6° Jt li° zo ca° z°
Conchilū li° j9 ca° z8 bis
Conchilū pisces li° jz ca° 6°
Conciliabulū li° j° ca° z°
Conciliatrix li° jo ca° z°
Concilioz canones li° 6° ca° j° °
Concilū li° 6° ca° xv Jt li° jz ca° 6° li 9 c z8
Concilioz canones ‖ Jt li° jo ca° j°
Cōcionator li° 6° ca° z Jt li° j° ca° 6°
Cōcores li° jo ca° z°
Cōcuba li° jo ca° j° °
Cōcula li° j6 ca° 6° et z° bis
Condimo li° 4° ca° j°
Conditū vinū li° z0 ca° z°
Cōducto li° 4° ca° 8°
Cōfessio li° 6° ca° 11°
Confidens li° jo ca° z°
Confinalis li° jo ca° z°
Confragres li° je ca° 8°
Confusio li° jo ca° z°
Confusus li° jo ca° z°
Cōgiariū li° j6 ca° z° °
Congius li° j6 ca° z° °
Cōgruere li° 8° ca° j°
Congruus li° jz ca° 6°
Cōiectural status li° z° ca° 4°
Cōiugatio in vbo li° j° ca° e°
Cōiugiū li° 9° ca° 4°
Cōiūctio ps oꝛōis li° j° ca° e°
Cōiūctio { causalis, cois, copulatiua, diuūctiua, expletiua, rōlis, sbiūctiua } li° j° ca° e°
Cōiūctiu mod li° j° ca° e°
Cōiunx li° 9° ca° 4°
Cōiuratio gen militare li° 9° ca° z°
Conlisio li° j° ca° 11°

Constātinopol' li° i° ca° i°
Constātinopolitana synod⁹ li° i° ca° xxxvi°
Constātin⁹ li° iiii° ca° xxxvi° et ca° xlvi°

Conon li° x° ca° lx Et li° xl ca° xl°
Conopeū li° lx ca° v°
Cōubiū li° ix° ca° v°
Consanguineus li° ix° ca° x° bis
Consp̄ti milites li° ix° ca° x°
Consitus ager li° lv ca° lx
Consobrin⁹ li° ix° ca° x°
Consolator li° xo ca° x°
Consolator sp̄us scs li° x ca° x°
Cōsonātes ire li° i° ca° x°
Cōsorti li° ix° ca° x°
Consors li° xo ca° x° bis
Constans li° xo ca° x°
Constans filius eraclij li° v° ca° xx°
Constātius li° v° ca° xx° et ca° bis
Constitutio li° v° ca° x°
Constitutio tr̄slatā li° x° ca° v°
Constructio li° ix ca° xo bis
Constuetudo li° x° ca° xo Et li° v° ca° x°
Consul li° ix° ca° x°
Consulatus li° xo ca° x°
Consūptus li° xo ca° x°
Contagiū li° x° ca° v°
Cōtēptibil li° xo ca° x°
Contentiosus li° xo ca° x°
Cōtiuesce li° v° ca° lx
Continuū li° v° ca° lx
Continēs li° xo ca° x° Et li° lx ca° viii°
Cōtinuo li° x° ca° xx
Contrarioz x° gena li° x° ca° xi
Contrauisia tp̄ista li° x° ca° vi°
Cōtubernū li° ix° ca° v°
Contumax li° xo ca° x°
Contumeliosus li° xo ca° x°
Contus ti li° i8 ca° i°
Cōuall li° lx ca° viii°
Cōuētū li° vi° ca° lv°
Cōuentus li° vi° ca° lv°
Cōuexa celi li° x° ca° xv
Cōuexus aū li° lx ca° v°
Cōuincibile li° x° ca° ix°
Cōuiuiū li° xo ca° i°
Cōuocāe li° viii° ca° i°
Conus li° xx ca° i° Et li° i8 ca° lx
Et li° i° ca° xo
Cōuulsa nauis li° xo ca° x°
Cōuulsus li° xo ca° x°
Coos li° lx ca° vi°
Cophinus li° xo ca° viii°
Copla li° ix ca° ix
Copulatiā iūctio li° i° ca° x°
Copus li° xo ca° v°

Coquinaria vasa li° xv ca° xi°
Coquimella li° xi° ca° i°
Cor li° xi ca° i°
Corazinos li° lv° ca° xi°
Coralbitraus marmor li° i8 ca° v°
Corallū li° lx ca° x°
Corallū li° lx ca° xx vi°
Corallus li° i6 ca° viii°
Coramis li° i6 ca° x°
Corax li° lx ca° i°
Corbes li° xo ca° viii° et lx
Corde li° x° ca° xx°
Coredulius li° lx ca° i°
Corna li° i6 ca° xv
Coriābus li° i° ca° i°
Coriandr li° xi ca° xi°
Cornub li° xi° ca° v°
Cornuthea vasa li° i6 ca° ix
Cornuthea li° lv° ca° i°
Cornutheū li° i6° ca° v° et ix
Cornuthus li° lv ca° i°
Corithi li° i8 ca° ix°
Corniū li° xi° ca° i°
Corniza li° x° li° ca° vi°
Cornelia carta li° vi° ca° ix°
Cornix li° lx ca° i°
Cornua li° ix° ca° x° Et li° ix ca° x°
Cornus li° xi° ca° i°
Corolla li° ix ca° xo
Corona li° ix ca° xo
Corpalia nōia li° i° ca° x°
Corpulētus li° xo ca° x°
Corpus li° xi° ca° i°
Corrigia li° ix ca° xx°
Corsa li° lx ca° vi°
Corsica li° lx ca° vi°
Cortex li° xi ca° i° xb
Cortina li° ix ca° xb
Cornus li° lx ca° vi et i°
Cosmos li° ix° ca° i°
Costa li° xi° ca° i°
Costras volatiles li° lx ca° viii°
Costū li° xi ca° ix°
Costus li° lx ca° v°
Cote li° i6 ca° xv°
Cote li° i6 ca° xv
Cotis li° i6 ca° x° et xv°
Cotula li° i6 ca° xv
Coturnix li° lx ca° i°
Coturnus li° ix ca° xx°
Cotyla li° xi° ca° i°
Crapula li° xo ca° i°
Cras li° v° ca° xi°

Crassus li° xo ca° x°
Crater li° xo ca° x°
Cratera li° xo ca° x°
Cratin li° xix ca° xo
Crates tis li° ix ca° xo
Creas li° xo ca° i°
Creator li° i° ca° i°
Creatores li° ix° ca° x°
Credita res li° v° ca° x°
Cremētū li° ix° c x° Et li° xi° c i°
Creosbotas li° xi° ca° x°
Crepeū lib° i° ca° lx
Crepida li° ix ca° xx°
Crepido li° i6 ca° x°
Crepusculū li° v° ca° lx Et li° xo ca° x°
Creta li° lx ca° vi° Et li° i6 ca° i°
Cretata li° i8 ix ca° xv
Cretici dies li° x° ca° viii°
Cretiū mare li° lx ca° lx
Cretic⁹ sinus li° lx ca° lx°
Cretio li° v° ca° i°
Crian li° x° ca° xi° bis
Cribeū li° xo ca° i°
Crimē li° v° ca° ix°
Crimia in lege scripta li° v° ca° ix°
Crinis li° xi° ca° i°
Crinitus aū li° x° ca° i°
Crisa li° xv lx ca° vi°
Criselectrus li° i6 ca° lx
Crisen li° xo ca° x°
Crisimon li° i° ca° xo
Crismi li° xo ca° viii°
Crisites li° i6 ca° x°
Crisma li° vi° c lx Et li° i° ca° x°
Crisoberillus li° i6 ca° i°
Crisocolla li° i6 ca° lx Et li° ix c xi°
Crisolāsis li° i6 ca° lx
Crisolitus li° i6 ca° ix
Crisopasius li° i6 ca° lx
Crisopis li° i6° ca° lx
Crisoprassius li° vi° ca° i°
Crisorrheū li° lx° ca° i8
Crispus li° xo ca° x°
Crista li° i8° ca° lx
Crist allus li° vi° ca° lx
De cristallinis gēmis li° i6 c lx°
Cristianus li° i° ca° lx°
Cristus filius dei li° i° ca° x°
Crocodilus li° lx ca° vi°
Crocomagma li° i° ca° ix°
Crocomagma li° i° ca° ix°
Cronus li° xi° ca° ix° Et li° ix c x8
Croma li° xv c v° Et li° xo ca° x°

Cromatica li 20 ca 3
Crona li 9 ca 6
Cronica li 11 ca 11
Cronicus li 9 ca 6
Cronus li 1 ca 20
Cronon li 9 ca 12 6
Cronos li 11 ca 11 ſ li 8 ca 11
Cruciarius li 20 ca 3
Crudelis li 20 ca 3
Crudū vmū li 20 ca 2
Crudus a ū li 20 ca 1
Cruor li 11 ca 1
Crura li 11 ca 1
Crus li 11 ca 1
Crusta li 19 ca 13 ſ li 20 ca 1
Crustatus a ū li 19 ca 13
Crustumia pura li 15 ca 15
Crustumia oluia li 15 ca 15
Crux libro 1 ca 20
Cubicalis lud li 18 ca 20
Cubiculū li 11 ca 3
Cubile ū li 11 ca 3 ſ li 20 ca 20
Cubitus li 9 ca 11 ca 1
Cubus figura li 3 ca 13
Cubus nūs li 3 ca 8
Cuculla li 19 ca 29
Cuculus li ſ ca 13 11 ca 15
De cristallinus gēmus li 15 ca 13
Cristian li 15 ca 13
Cristus filius dei li 15 ca 2
Crocodilus li 11 ca 6
Cromagina li 15 ca 9
Cronis li 15 15 ca 9 ſ li 19 ca 28
Curuma li 20 ca 15
Cumimer li 15 ca 20
Cuurba li 19 ca 9
Cucurbicularis li 15 ca 9
Cuurbita li 15 ca 9 2 20
Cudere li 19 ca 15
Culatra li 19 ca 28
Culex li 11 ca 8
Cullicū li 1 ca 20
Culmen li 11 ca 15
Culmus li 15 ca 3
Culpone li 19 ca 33
Cultellus li 20 ca 11
Culmen li 15 ca 1
Culmus li 19 ca 22
Cum li 3 ca 11
Cumea ſibilla li 8 ca 8
Cumēa li 15 ca 20
Cunabulū li 20 ca 20
Cune li 20 ca 20

Cuneus li 9 ca 3
Cunicul⁹ li 11 ca 1
Cupa li 20 ca 4
Cupido deus li 20 ca 3 8 ca 11
Cupidus li 20 ca 3
Cupla li 19 ca 19
Cupreus li 15 20 ca 6 ſ li 15 16 ca 19
Cupreū li 15 20 ca 6 ſ li 15 16 ca 19
Curatio li 9 ca 9 2 8
Curator li 20 ca 3
Curatores li 9 ca 9
Curia libro 11 ca 2
Curiales li 9 ca 9
Curialiū officioz ordines tres li 9 ca 9
Curilis li 20 ca 20
Curis li 9 ca 2
Curriculū li 1 ca 16
Curriculū li 20 ca 15
De curru li 15 ca 3 1
Currus li 20 ca 20
Cursus libro 15 8 ca 20
Cursus spere li 3 ca 3 1
Cuſpis li 15 8 ca 15 bis
Cutis li 20 ca 11 ſ li 11 ca 1
Cuza li 9 ca 2

Curcia li 1 ca 2
Dacia li 15 9 ca 9
Dactilus li i ca 15 ſ li 15 ca 1
2 15 2 9

Dacus li 9 ca 2
Dadan li 9 ca 2
Dahudi 15 ca 8
Dalmacia li 15 ca 9
Dalmatiū maior li 13 ca 3
Dalmatica li 19 ca 22
Dalū li 19 9 ca 3
Damascus li 11 ca 1
Dammula li 15 ca 1
Dampnabilis li 20 ca 9
Dampnatus li 20 ca 9
Dampniū li 1 ca 20
Dan li 15 ca 15
Danfluuius li 13 ca 18
Danai li 9 ca 2
Danaus li 9 ca 2
Daniel li 15 ca 8
Daniels liber li 6 ca 1 2 2
Danubius li 13 ca 18 ſ li 15 ca 9
Dapes li 20 ca 1
Papyrus li 15 ca 15
Dardania li 9 ca 2 ſ li 15 ca 3 ſ li 15
Dardanus li 9 ca 2 ſ li 15 ca 1 ca 1
Darius li 1 ca 25
Darius northus li 1 ca 25
Dasyan li 1 ca 8
Datiuus ca 9 li primo ca 9

Daucus li 15 ca 9
David li 1 ca 22 ſ li 15 ca 6
Ebulus li 20 ca 9
Debeciamus li 6 ca 1
Decalz ca 9 ſ li 8 ca 1
Decanus li 9 ca 3
Decem li 3 ca 9
Decembeli ca 9
Decens li. dēo. ca° qrto
Decus li qrto ca° 2°.
Decolor li deo ca. 2°
Decoz li deo ca quarto
Decrepitus li deo ca° 9°
Decumanus li 11° ca 13°
Decimo li° nono ca° qrto
Decuſſis li 3 tertio deo ca° 19°
Dedicatio li 6° ca° nono deo
Dedicate li 6° ca°. 19°
Dedimus li nono ca° qrto Dedimus lige 9
Deductis gressū li primo ca 9°
Defessi li deo ca. 9°
Defensores li nono ca° 9°
Definiti li 20 ca° ſexto
Defuncti li nono ca 9°
Defuncti li 11° ca ſexto
Degener li 10° ca qrto
Degulator li 10 ca° 9°
Dehyſcens li 10 ca° 9°
Deiero li deo ca. 11° Deiero
Delator li deo ca qrto
Delbora li 1° ca 20 ſ li 15 ca 6°
Delebetumua tamsu li 2° ca 9°
Delibuti li 10 ca° 9°
Delicati li 10 ca qrto
Delinie li 20 ca primo
Delirij li. 10 ca qrto
Delm li 15 ca qrto
Delon li 15 ca ſexto
Delos li 15 ca ſexto
Delubru li 10° ca qrto
Delthym mis ul nos li 15 ca 20 bis
Delthyn li primo ca° ſexto
Demens li 10 ca qrto
Demon li primo ca. ſe ſde li°
octano ca° 11°.
Demoſtrati primo li 15 9°
Demoſtenes li 4° ca 26°
Denarij li 16 ca 20°
Denariata li 2 ca 26°
Dentale li 1 20 ca 12°

Dentes — rarini, molimelli, molares, ꝓsasores — li 11° ca 1°

Dentrix li 12° ca° ſexto

Deponentia li v° ca 9°
Deponere li v° ca 8°
Deportatus li v° ca 10°
Deposiw li v° ca 8
Deprecatus li 10 ca 9
Desertor li 9 ca 3
Desertū li 12 ca 8
Desidiosus li 10 ca 12
Desipiens li 10 ca 9
Desmos li 3 ca 9°
Desperatio li 8 ca 2°
Desperatus li 10 ca 9°
Despicere li 10 ca 9°
Desultores li 18 ca 36° et 39°
Deucalia li 12 ca 8
Deus li i° ca 12 18° li ∧ ca 1°
Deus filius dei li ∧ ca 2°
Deus et hō filius dei li ∧ ca 2°
Deus et noīa eius li viij ca primo
Deuteresis li 8 ca 9°
Deuteronomius li 6 ca 2°
Dextera ornamentū li 19 ca 30°
Dextera manus li ij ca primo
Dextera templi li iij ca 9°
Dextera filius dei li ∧ ca 2°
Dexteralis instrumentū li 19 ca 19°
Diabolus li 8 ca ij°
Diacodion li 9° ca 8
Diaconus li ∧ ca ij°
Diadema li 19 ca 36°
Dialectica li i° ca 2° 18° li 12° ca 22°
Dialectice et rethorice artis divia li 12 ca 3
De dialectas silogismus li 2 ca 28°
Diahton li i° ca 21°
Dyalogus li ij° ca ∧
Diambus li i° ca ∧
Diamozon li 9° ca 8°
Diana li 8 ca ij° 18° li ∧ ca 9
Diaphonia li 3° ca 20
Diapsalma li 6° ca 18°
Diaria li 9° ca 6°
Diarria li 9° ca 6°
Diasismos li 2° ca 21°
Diaspanaton li 9 ca 8°
Diastasimi li v° ca 9 18 li 10 ca 18°
Item li 18° ca primo
Diastema li 3° ca 20°
Diastole li i° ca 8°
Dicendi peritus li 2° ca 3°
Dicendi tria genera li 2° ca ∧
Dictamnū li ∧ ca 9
Dictamnus li 12 ca primo
Dictator li 9 ca 3°

Dictus li 12 ca 9°
Didimeo li 19° ca 6°
Didimi li ∧ ca 9°
Dierū li i° ca 26°
Dies li v° ca ij°
Dies sedm { athenienses, egyptios, persas, romanos } li° ca 10
Dies dominicus li 6° ca ∧°
Dies intercalares li 16°
Dies legitimus li quinto ca ij°
Diesis li 3° ca 20
Diespater li 8° ca ij
Dieta li 9° ca 8°
Dictus li 9° ca 8°
Differentia li p° ca xvi 18 li 2° ca 24
De differentijs li i° ca xvi
Diffinitio et eius spēs quidā li 2 ca 29
Digammon li i° ca 2°
Digamm libro 9° ca 4 v°
Digitus li ij ca p°
Digitus dei spūs scūs li ∧ ca 3°
Digestis li i° ca 20
Dij adorant li v° ca 23°
Dij genitū li 8 ca ij°
Dij nuales li 9° ca 9°
Dij manes li 10 ca 9°
Dilator li 10 ca 9°
Dilecto li 8 ca 2°
Diluculū li 4° ca 12
Dilectus li 10 ca 9°
Diluuiū li p° ca 19° bis
Dimunitiua noīa li i° ca 9°
Dimittuntur nūs li 3° ca 6°
Dimia li ∧° ca 6°
Dimamedia li 9° ca 9°
Dimamis li 9° ca 9°
Dyodecanus li 4° ca 24 25 26 ∧
Diomedee aues li 12 ca ∧ bis
Diomedis socij li ij° ca 9°
Dionax li 19° ca 6°
Dionisia li 16° ca ij°
Dionisius pater li ij ca i°
Diostori li° ij ca p°
Diostoria li° ij ca p°
Diple li i° ca 10
Diple { obelismene, prestigmene, distiton, stigme obelata } li i° ca 10
Diplois li 19 ca 24°
Dipondius libra 18° ca 29°
Dionisi lapis li 18 ca 9°

Dipsa li 12 ca 9° bis
Diptamus li 19° ca 6°
Diptongus li i° ca 6°
Diptota li i° ca 9°
Directus li 10 ca 9°
Dirue aū li 10 ca 9°
Dis li 9° ca 6°
Discreture li 8° ca 11°
Disciplina li i° ca i° 18 li 10 ca 9°
Discipul li 10 ca 9°
Discoria li 11 ca primo
Discors li 10 ca 3°
Discrimen li 3° ca 22°
Discriminalis li ij° ca i° 18 li 19° ca 30
Discriminare li 19° ca 30
Discumbens li 20° ca 3°
Discus li 20 ca 3°
Disertus li 10 ca 9°
Disnoam li 9° ca 6°
Dispensator li 10 ca 9°
Dispondeus li i° ca ∧°
Disposicio li 2° ca 3° 18 li 19° ca 9°
Dissentio li 18° ca i°
Dissepti li ij° ca p°
Dissenteria li 9° ca 6°
Dishron li i° ca 29°
Distū li 18° ca 3°
Distinctiones sūt li i° ca 19°
Dinspater li octauo ca ij°
Dytrochyeus li p° ca ∧°
Duer sorū li 11 ca 3°
Duertiaū li 11 ca 18
Duces li 10 ca 9°
Duinationis duo gīa li 8 ca 9°
Duinationus ḡnior gīa li 8 ca 9
Duinalis pīa li 2° ca 29°
Duini li 8 ca 9
Duinare li 8 ca 9
Duorū li 9 ca v° 18 li 11 ca 18
Dulcis li 10 ca 9° et 20
Dortmalus pīa li 2 ca 29°
Doctus aū li decō ca 9°
Dodaū li 19 9 ca fedo
Dogma li 8 ca primo
Dolabra li 19 ca 19°
Dolū li 20 ca v°
Dolo uel olus li 18° ca 9°
Dolorates li 9 ca 2°
Dolosus li 10 ca 9°
Dolus li v° ca 9°
Domatus li 9 ca 9°
Domiaan li v° ca 2∧°

Dnationes angelice li ∧ ca ꝛ°
Domus li o ca q°
Dns filius dei li ∧ ca 2°
Domus li ꝓ ca ꝫ ſ li g ca q°
Domus roncilij li ꝓ ca i°
Donato li ꝛ ca ∧°
Donatio dr̃a li ꝛ ca ∧°
Donatio vſufructuaria li ꝛ ca ∧°
Donariū li ꝓ ca q° ſ li 6 ca ſg°
Donatiſte hereticī li 8 ca ꝛ°
Donum li 6° ca ſg°
Donū ſpūs ſc̄i li ∧° ca ꝫ°
Doz li ꝓ ca ꝑmo
Dortas li ꝓ ca ꝑmo
Dortazontes li xi ca ꝑmo
Dorigenes li g ca 2°
Dorica lingua li g ca 2° ꝑmo
Dorus li ꝓ ca ſ8
Dorſum li xi ca ꝑmo
Dorus li g ca 2°
Dos li ꝛ ca ∧°
Doſimus color li ꝓ ca ꝑmo
Dexa li ∧ ca ꝓ
Draco li ꝓ ca q 2 6°
Drem li 18 ca ꝫ°
Draconica li ſ∧° ca q°
Draconditis li ſ6° ca ꝓ°
Draconton li ꝓ ca q°
Dragma li ſ6° ca 2q°
Drias ador l'adus li 8° ca g°
Dromeda li ꝓ ca ꝓ° ſ li ſg ca ꝑ°
Dromo li ſg° ca i°
Dromor li ꝓ ca i°
Droſeritus li ſ8 ca ꝓ
Dbus li o ca q°
Ductrii li ꝫ ca q°
Ductile cs li ſ6 ca ſg
Duella li ſ6° ca 2q°
Duellū li ſ8 ca ꝓ°
Dulca li 20 ca ꝑ°
Dulcis li o ca q°
Duo li ꝫ ca q°
Durabiles vue li ſ∧° ca ꝛ
Durron li ſg ca ꝑ°
Durius fluuius li ꝓ ca ſ8
Dux li g ca ꝫ°
Dyamozon li q° ca 8°
Dyaphonia li ꝫ° ca 20
Dyaſſimos li 2° ca 21°
Dyeriſis li i° ca 20
Dyoſcorus li qnto ca 2∧°
Edomeda li ꝛ ca ꝓ°
Ebenus li ſ∧ ca ∧°
Ebenū li q ca tno
Ebionite li 8 ca ꝛ°
Ebonimonis li ſ ca 6°
Eboſus li ſ ca 6°
Ebron li ſꝛ ca i°

Ebrum li ſ ca q°
Ebur li ſ6° ca ꝛ
Eccleſia druꝝ ydeliū li 8° ca i°
ſyon
Eccleſia li 8 ca ꝑ°
Eccleſie ichoanis li 8 ca i°
Eccleſiaſtes li 6 ca 2°
Eccleſiaſticus li 6 ca i ꝫ 2°
Echites li ſ6° ca ſ
Eclipſis li i° ca ſg°
Eclipſis lune li ꝫ° ca 60°
Eclipſis ſolis li ꝫ° ca 19°
Eculeus li ꝛ ca ſo
Dacatus li ꝛ° ca ſ6°
Eden li ſ ca ꝫ°
Edera li ſ∧ ca g°
Edere li ꝓ ca i°
Edes li ꝓ ca ꝫ°
Edeſius li ſ6 ca q°
Edino gnita li ꝛ° ca 2∧°
Eductū li ꝛ° ca q° ſ li g ca ꝫ°
Edificatio li ſg ca o
Edificia publica li ꝓ 2°
Edificia ruſtica li ꝓ ca ll°
Edificioꝝ diſpoſitio li ſg ca g°
Edificioꝝ inſtrumēta li ſg ca 8
Edificioꝝ ptes li ꝓ ca ∧°
Edificioꝝ venuſtas li ſg ca ll°
Edificū li ꝓ ca ꝫ°
Ediſſa li ꝓ ca i°
Edom li ∧ ca 6° ſ li g ca 2°
Edoꝝ li ſ∧ ca ꝫ°
Edulū li ſ ca i°
Edus li ſ ca i°
Edus fluuius dei li ∧ ca ſ60
Feſtus li ſ6 ca q°
Efferatus li o ca ꝛ°
Effeta li o ca ꝛ°
Effiax li o ca ꝛ°
Effluens li o ca ꝛ°
Effractor li o ca ꝛ°
Effraim li ∧ ca ∧°
Effrata li ꝓ ca i°
Effrenatus li o ca ꝛ°
Effrica li 8 ca q°
Effon li 2° ca 21°
Ega li ꝫ ca ꝫ
Egens li o ca ꝛ°
Egenus li o ca ꝛ°
Eger li o ca i°
Egeū mare li ꝫ ca ꝫ
Egidius ſc̄us li ꝛ ca 2∧°
Egipcij gentes li g ca 2°
Egiptioꝝ regū li ꝛ ca ꝫ3°
Egiptus a q̄ li g ca 2°
Egiptilla li ſ6 ca ll°
Egiptus li ꝛ ca 26° ꝫ 2∧°
Egiptus regio li ꝑ ca ꝫ°

Egiptus rex li g ca 2°
Egoptalinos li ſ6° ca ꝑ°
Egroꝝ li o ca i°
Elam li g ca 2°
Elamita li g ca 2°
Elaon li ꝛ ca 29°
Elatus li o ca i°
Elbidus color li ſg ca 22°
Elbole vites li ∧ ca ꝛ°
Elbus a q̄ li ∧ ca ꝛ ſ li ſg ca 25°
Elcazar li ∧ ca 6°
Electoꝛ li ſ6° ca 23
Electria li ſ6 ca ꝫ°
Electron li ſ6 ca 8°
Electropia li ſ6° ca ∧°
Electrū li ſ6 ca 8°
Electrū li ſ6 ca 23° ſ li ∧ ca ∧
Electuariū li q° ca 8°
Elefantie li ꝓ ca q°
Elegiacus a q̄ li i° ca 2q°
Elementū li ꝫ ca i° ꝫ 2°
Elephanta li q° ca vn°
Elephas li ſꝑ ca ꝫ
Elephantus li ꝓ ca 2°
Elephion li ꝓ ca 2°
Eleſmot li 6 ca i°
Elia li ꝛ ca i°
Eliachim li ꝛ ca 2ꝛ° ſ li ∧ ca 6°
Elicon li ſꝑ ca q 8°
Elictria li ſ6 ca ꝫ
Eliopolis li ꝛ ca i°
Eliotropia li ſ∧ ca g°
Elipſis li i° ca 20
Eliſa li g ca 2°
Eliſabet li ∧ ca g
Eliſei li g ca 2°
Elius ytinax li ꝛ ca 2∧
Eluxus a q̄ li 20 ca i°
Ellada li ꝓ ca q°
Ellana rex li ꝑ° ca q°
Ellebor̄ū li ſ∧ ca g°
Ellebadarm li 6° ca i°
Elimatus li ꝫ ca g°
Eloquio li 2° ca ſ6 ꝫ 2∧
Eloquentia li 2° ca tno
Eloquens li o ca ꝛ°
Eluidiā hereticī li 8° ca ꝛ°
Emadzam li g° ca 2°
Emanor rex li g ca 2°
Eman li ∧ ca 8°
Emānipatus li g ca q
Emarij li q ca 6 bis ſ li ꝓ ca q°
Item li ſ6 ca octauo
Emathia li ſꝑ ca q°
Emathius li ſ ca ꝫ°
Ematites li ſ6 ca q° ꝫ 8°
Embolismꝰ li 6° ca ſ6°
Emerita li ꝓ ca ꝑmo

Emeritus li 9 ca 3° sf li pr ca 1°
Emicandū li 20 ca 6°
Emigrancius li pz ca 4°
Emulus paulus li 6 ca 9°
Emina li ps ca 21
Emuſcon li ps ca p°
Emuſtis li 20 ca 9°
Emúres li ps ca 9°
Emmanuel filius dei li ʌ ca 2°
Emmorois li pz ca 9°
Emopthois li 9 ca 6°
Emor li 9 ca 2° sf li pr ca 1°
Emorois li 9 ca 6°
Empio Empio li 4 ca ʌ
Empuriá li 9 ca 3°
Empurrica li 9 ca 3°
Empios
Empius li 9° ca 6°
Emplaustrū li 9° ca 8°
Emporiáta li 6 ca 9°
Emulus li po ca 1°
Ena li 3° ca 9°
Encenia li 6 ca 7 sʌ°
Enchiridion li 9 ca po
Eneas li pr ca 1°
Enenia li 9 ca 8°
Energia li 2° ca 21°
Enidros li pz ca 2° 2 9° sf li ps° ca p°
Enigma li i° ca 22°
Enco li 20 ca 4°
Enoch li 4 ca 22 sf li ʌ ca 6°
Enoch ciuitas li pr ca 1°
Enoforū li 20 ca 9°
Enormis li po ca 1°
Enos li 4 ca 22 sf li ʌ ca 6°
Ensis li p ca ps° sf li ps° ca 6°
Ensinū mare li p ca p
Enteria li 9 ca 6°
Enthymema li 2° ca 9
Enthymematis mēbra li 2° ca 9
Enūciatio li 2° ca 28°
Eodemon li pz ca 3°
Eoliaas a ū li 9 ca p°
Eolides li 9 ca 2°
Eolie li pz ca 6°
Eolus li 9° ca 6°
Eonas li octauo ca 4°
Eozoza li 4° ca pz
Eos li xv° ca primo
Eous li 4 ca pz sf li p° ca 8°
Epacta li 6° ca ps°
Epaindos li 2° ca 21°
Epanaphora li 1° ca 21°
Epanalensis li 1° ca 24° sf li 2° ca 21°
Epangelia li 2° ca 21°
Epaphus li ps° ca 4 sf li pr ca 1°

Eparen li 9 ca 6°
Epatatus li 9 ca 6°
Epentheſis li 1° ca 20°
Ephebus li 11° ca 2°
Ephimeris li 1° ca 26°
Ephyodr li 19° ca 4 21°
Ephi li 1° ca 24
Epheſtites gēma li ps ca 9°
Epheſus li pr ca 1°
Epicyclus li 9 ca 8°
Epicyclū gen li 1° ca 9°
Epicyclema 2 cy pres li 2° ca 9°
Epiaurei phi li 8° ca 6°
Epidromos li 19 ca 3°
Epigrāma li 1° ca 24
Epigrus li 19 ca 19°
Epilepſia li 9 ca 6°
Epimelas li ps ca po
Epipata li 19 ca 1°
Epiphania li 6° ca ʌ°
Epirote li 9 ca 2°
Epirū li pr ca 1°
Epirus li po ca 9°
Epiſcopatus li ʌ° ca 11°
Epiſcopon li ʌ ca 11°
Epiſcopozozdo li ʌ ca 11°
Epiſcopus li ʌ ca 11°
Epiſimalimpha li 1° ca 20
Epiſtle li pr ca ʌ sf li 19 ca po
Epiſtola li 6 ca ʌ
Epiſtola iacobi li 6 ca 1° 2 2°
Epiſtole iohīs li 6 ca 1° 2 2°
Epiſtola iude li 6 ca 1° 2 2°
Epiſtole pauli li 6 ca 1° 2 2°
Epiſtole petri li 6 ca 1° 2 2°
Epiteton li 1° ca 22°
Epithalamiū li 1° ca 24°
Epithaphiū li 1° ca 24°
Epitheta noīa li 1° ca 9
Epithimiū li ps ca 9
Epitrity li 1° ca ʌ
Epitrope li 2° ca 21°
Epizenſis li 1° ca 21°
Epodon li 1° ca 29°
Epra li 4 ca pz
Epule arū li 20 ca primo
Equeſtris li 9 ca 3°
Equeſtris ludus li ps° ca 3°
Equeus li po ca 1°
Equabilis li 20 ca pz°
Equimanus li po ca 1°
Equinoxialis circul li 3° ca 4 1
Equinoctiū li 4 ca pr
Equitas li po ca 1°
Equites li ps ca 38°
Equinoca li 2° ca 26

Equor li 1° ca pz sf li p ca 9 2 11°
Equus a ū li 1° ca pz sf li po ca 1° sf l pz ca 1°
Equus aial li ps ca 36°
Equozū colores li ps° ca 9 1°
Equozū colores tredecim li pz ca 1°
Equozū gña tria li pz ca 1°
Equozū inſtrumēta li 20 ca pe°
Hi equus ñtuor cōſideratē li pz ca 1°
Equus callid li pz ca 1°
Equus cerui li pz ca 1°
Equus crans li pz ca 1°
Equus marinus li pz ca 6°
Era li 4 ca ps
Eraclite hereſia li 8° ca 4°
Eraclius li 4° ca 28°
Eracū li pr ca 9° sf li pe ca ps°
Erbitū li ps ca ʌ°
Erbū li ps ca 9°
Erga li pr ca 4°
Ergaſterū li pr ca 4°
Ergaſtulū li pr ca 4
Ericinea li pz ca ʌ°
Eriſimus li pz ca ʌ°
Erinus li pz ca 3°
Erionon li ps ca 9°
Erictonius li 3° ca ʌ 2° sf li 4 ca 2 sf l 9 ca 1°
Erida li p ca ps° sf li pe ca 9°
Erifusa li pe ca 6°
Erimanthus li p ca ps°
Ermus li p ca ps
Eris flos li pe ca 19
Eriſipila li 9 ca ʌ
Erma li 11° ca 3°
Ermafrodita li 11° ca 3°
Ermogemani hereticī li 8° ca 1°
Eroas li 8 ca 11°
Erodius li pz ca ʌ
Eros li po ca 1°
Expillos li pz ca 9
Eructa li pz ca 4 sf li ps ca po
Eruditg li po ca 4
Erugo li pe ca 20
Erumpnos 9 li po ca 1°
Eruptio li 9 ca 6°
Es li pe ca 19
Esau li ʌ ca 6°
Eſcaria vaſa li 20 ca 3°
Eſcarius li pz ca 36°
Es — camprinū, cyprū, cozmithiū, cozonariū, ductile, pirophium, regulare, fuſile, caldariū — li pe ca 19°

Esrolapius deus li s ca n°
Esculus li ſ ca ∧
Eſras li ∧ ca s ſ̄ ∧ li e ca i z°
Esdre liber li e ca z° ſ
Eſebon li r ca 20
Essei li s ca q°
Essencia dei li ∧ ca i°
Estas li r ca ſe
Estas nona / adulta / precps — li r ca ſe°
Estiua loca li ſ ca s°
Estus li r ca ſe
Estus maris li ꝑ ca ſi
Etas li r ca 21°
Etates mūdi li r ca 21
Etates hoīs li r ca 21
Etas ꝑma li r ca 22
Etas ſcda li r ca 23
Etas tia li r ca ꝑ 24
Etas iſrta li r ca 25
Etas qnta li r ca 26
Etas ſexta li r ca 2∧
Etates li n° ca 2°
Etatus grad⁹ ſex li n° ca v°2°
Eternus de⁹ li ∧ ca i°
Ethi li 9 ca 2°
Ethan li ∧ ca s°
Ethei li 9 ca 2°
Ethemath li ſ ca ∧ e
Ethei li ꝑ ca r
Ethercmorphian li n° ca z°
Ethesic li ꝑ ca n°
Ethéa li s ca e
Ethiologia li i° ca ſe bue ſ̄ li 2 ca 21°
Ethiopia li 9 ca 2° ſ̄ li ſe ca r
Ethiopius li ſe ca ſe
Ethiopié duc li ſe ca r
Ethiops li 9 ca 2° ter
Ethis li s° ca e°
Ethites li ſ ca q°
Ethna li ſe ca e° 2 s°
Ethnicus li s ca ſo
Ethnos li s ca ſo
Etholi li ſe ca q
Ethopeia li 2° ca 21
Ethopopeya li 2° ca ſe
Etius li ſ ca ſe
Etruria li 9 ca q°
Etruſcus li ſ ca q
Eua li ∧ ca e
Euander li ſ ca i°
Euangeliū li e ca 2°
Eucaristia li ſo ca ſo
Euci li 9 ca 2°
Eucus li 9 ca 2°
Euforbiū li ſ ca q
Eufrata li ꝑ ca ſs ſ̄ li ſi ci°
Eufrates li ꝑ ca ſs
Eugenes li 9 ca q°
Eulath li 9 ca 2°
Eulas li r ca 21
Eunomeniam li s° ca r°
Eunuchus li ſo ca r°
Euocatio li 9 ca z°
Euphonia li z ca 20
Euroafrica li ꝑ ca s°
Euroauster li ꝑ ca s
Europa li ꝑ ca s° 2° z q ter
Eutica li ſi ca q Eut⁹ li ꝑ s
Eutichiam hereticā li s ca r
Euum li r ca 2i
Ex li ∧ ca i°
Examen li ſe ca 29°
Exangius li ſo ca r
Exanimus li ſo ca r°
Exaptota li i° ca q°
Excedra li n° ca z ſ̄ li ſ ca q°
Excelſus li ſo ca r ſ̄ li ∧ ca vi°
Exceptor li 9 ca q
Excerpta li e ca ∧
Exconſul li 9 ca z°
Extorquere li ſ ca r°
Excubie li 9 ca z°
Excubitores milites li 9 ca z°
Excbenus li ſe ca ſo
Executor li ſo ca r°
Exemplabile li 2° ca 9
Exequie li 9 ca 2°
Exercere li ſo ca r°
Exeratus li 9 ca z°
Exeres li ſ 9 ca i°
Exero li ſo ca r
Exerm li ſo ca r
Exeſ 9 li ſo ca r
Exhaustus li ſo ca r°
Exiaoſus li ſo ca r°
Exiguus li ſo ca r
Exilis li ſo ca r
Exiliū li ſo ca r ſ̄ li r ca ſo
Eximius li ſo ca r ſ̄ li r ca ſo
Eximius li ſo ca r
Exorontalius li ſo ca ſ
Exodus li e ca 2°
Exomologeſis li e ca ſ 9
Exoriſmus li e ca ſ 9
Exorciſta li ∧ ca n°
Exoſmatus li ſo ca r
Exoſus li ſo ca r
Exotica veſtis li 9 ſ 9 ca 22
Expare li ſo ca r
Experes li ſo ca r
Expertus li ſo ca r°
Expor Expor
Expos li ſo ca r°
Exſpes li ſo ca r°
exſil Exul li i° ca ſ 2 ſ̄ li ſo ca r
Exſulo li ſo ca r°
Extaſis li i° ca 20 ſ̄ li ∧ ca s°
Exterminator li ſo ca r°
Exterminatus li ſo ca r°
Externū li r° ca n°
Externo
Exteris li ſo ca r
Extorris
Extraordinarius miles li 9 ca z
Exul li r ca ſo
Exulto li r ca ꝑ
Exuſtus li ſo ca r
Exuuie belli li ꝑ ca 2°
Exuuie ſerpentū li ꝑ ca q°
Ezechias li r ca 24 ſ̄ li ∧ ca 6
Ezechiel li e ca i° 2° ſ̄ li ∧ ca s
Faba li ſ ca q°
Faba freſa li ſ ca q
Faba turiata li ſ ca q
Faber li ſ 9 ca e
Fabrarij li ∧ ca n°
Fabrete li ſe ca r°
Fabrica li ſ 9 ca 6
De fabrica parietū li ſ 9 ca s°
De fabrorū fornace li ſ 9 ca 6
De fabrorū inſtrumētis li ſ 9 ca ∧
Fabule li ꝑ i° ca 21
Fabule hiſtorice li i° ca 21
Fabule libiſtice li i° ca 21
Facetias li ∧ ca 6
Facetus li ſo ca 6
Facies hoīs li ſ ſ ca i°
Facies dei li ∧ ca i°
Facies li n° ca i°
Facilis li ſo ca 6
Facinoroſus li ſo ca 6
Facinus li r ca 9
Faſeola li ſ 9 ca 22
Faciergiū li ſ 9 ca 26
Factioſus aū li ſo ca ꝑ 6°
Facula li 20 ca 2°
Facundus li ſo ca 6°
Fage li ſ ∧ ca q°
Fagere li 20° ca i°
Fagos li ſ e ca q°
Fague li ſi ca ſo ſ̄ li ſ ∧ ca ∧°
Fala li ſ s ca ∧
Falanx li 9 ca z°
Falarica li ſ s ca ∧
Falaſtriū li 20 ca ſ 2
Faladia lex li r ca q°

falco li ꝑ ca ʌ
falet li ʌ ca 6
falera li 20 ca ꝑ
falernū 20 ca 2°
fallax li ꝑo ca 6
falsitas li 4 ca 9
falx li 20 ca ꝑ
fama li 4 ca ꝑo
familia li 9 ca ꝓ ter
familia oritur li 9 ca ꝓ
familia hyeronimi de li 4 ca 8°
famulus li 9 ca ꝓ
fanū li ꝑ4 ca ꝓ
far li ꝑ4 ca v ſ li ʌ ca 3 ſ li 20 ca 1°
farcimen li 20 ca 1°
faretra li 8 ca 9
farina li 20 ca 1°
farmatus ā ū li ꝓ ca 8°
farmacia li ꝓ ca 8
farrago li ʌ ca 3°
farū li 20 ca 9
farus li ꝑ4 ca 2°
fas li 4 ca 2°
fasaa li 19 ca 32
fascelus li ʌ ca 9 ꝛ ꝑo ſ li 19 c 1°
fascolas li 19 ca 32
fasianus li ꝑ ca ʌ
fasti dies li vi ca ʌ
fastorū libri li 6 ca ʌ
fatales tres dee li 8 ca 11°
fatigatus li ꝑo ca 6
fatum li 8 ca 11°
fatuus li ꝑo ca 6
faucilla li ꝑ6 ca 1° ſ li 19 ca 6
faunus li 8 ca 11° ſ li 11 ca 3°
faunus siluarius li 8 ca 11° ſ li 9 ca 3°
fauonius li 9 ca ꝓ ſ li ꝓ ca 8
fautor li ꝑo ca 6
fauus li 20 ca 1°
fauces mōnū li ꝑ2 ca 8°
faux cis li 11° ca 1° ſ li ꝓ ca 6
Hax li 20 ca 9
Haxo li 19 ca 3°
febris li ꝓ ca 2°
februarius li 4 ca ꝑ2
februus li 4 ca ꝑ2
febus li 8 ca 11
fecalis li 8 ca 11
fecunda vitis li ʌ ca 4
fecula li 20 ca 2°
fecūda li ꝑo ca ꝓ 6°
fedus eris li 1° ca ꝑ2 bis ſ li ꝑ8 ca 1°
fedus ā ū li ꝑo ca 6
fel terre li ʌ ca 9
fel hominis li 11° ca 1°
felix li ꝑo ca 6°
femen li 11° ca 1°
femellarius li ꝓ ꝑo ca 6°
femina li 11 ca 2°
feminale li 19 ca 21
femineū genus li 1° ca ꝓ°
femorale li 19 ca 22
femur li 9 ca ꝓ ſ li 11° ca 1°
fenerator li ꝑo ca 6
fenestra li ꝑ4 ca 6
fenestra pūctā li 9 ca 2°
fenestra vestis li 19 ca 22°
fenestre li 9 ca 2° bis ſ li ꝑ4 ca 1°
fenestra li ꝑ ca 3°
fenestellū li ʌ ca 11°
fenestus color li 19 ca ʌ
fenestrosa li ꝑ ca 6
fenix fratres cathymi li 9 ca 2°
fenix auis li ꝑ2 ca ʌ°
fenix palma li ʌ ca ʌ
fenix li ꝑ ca 3°
fenū li ʌ ca 9
fenus li ꝑo ca 6
fera li ꝑ8 ca ꝑ10 ſ li ꝑ2 ca 2°
ferale certamē li ꝑ8 ca 8°
ferarū pugna li ꝑ8 ca 18°
feretrū li ꝑ8 ca 9 ſ li 20 ca ꝑo
feria li 6 ca 19
ferio li 4 ca 11°
feriatus dies li 4 ca 11°
fermentatus panis li 20 ca 1°
fermentū li 20 ca 1°
ferox li ꝑo ca 6°
ferriceps li 19 ca ʌ
ferrugo li 19 ca 28°
ferrū li ꝑ8 ca 20
ferrū vinū li ꝑ8 ca ꝓ
ferrū li 6 ca 19
ferrugo li ꝑo ca 6
ferula herba li ʌ ca 9
ferula pisas li ꝑ2 ca 6
ferūcul li ꝓ ca ʌ
fessus li 6 ca ꝑo ca 6
festa li ꝑ4 ca 6
festinitas li 6 ca ʌ
festinatus li 6 ca ʌ
festus dies li 4 ca 11
fetus li 11 ca primo
fex li 20 ca 2°
Hiala li 20 ca ꝓ
fiber li 19 ca 2ʌ
fiblum li 19 ca 32
fibra li 11 ca 1°
fibrina vestis li 19 c 22
fibrū li 19 ca 2ʌ
fibula li 19 ca 30
ficedula li ꝑ2 ca ʌ
ficelū li 20 ca ꝑ2
fictilia vasa li 20 ca 3°
fictor li ꝑo ca 6
fictus a ū li 20 ca 3°
ficus li ʌ ca ʌ bis
fidei cōmissum li 4 ca ʌ
fidelis li ꝑo ca 6
fides li 4 ca ʌ ſ li 8 ca 2°
fidicen li 3 ca 22
fidicula cithara li 3 ca 22
fidicularum pena li 4 ca ꝑo fidicula
fiducia li 4 ca 8
figulus li 20 ca 3
figura li p° ca 2
figura filius dei li ʌ ca 2°
figura pedū li 1° ca ʌ
figura ſnīa3 et vbo3 li 2 ca 21
figura solida li 3 ca ꝑ3
figurate li 1° ca 2
figure geometrice li 3 ca ꝑ3
filation li 20 ca 8
filadelphia li ꝑ4 ca 1°
filantropos li ʌ ca 9
filia li 9 ca ꝓ

filij appellāt² — natura, imitatione, adoptione, doctrina — li 9 ca ꝓ

filioz ordo — vnigenit9, p̄mogenit9, medius, nouissim9 — li 9 ca ꝓ

filius li 9 ca ꝓ
filius dei et ei9 noīa li ʌ ca 2 p totū
filius genit9 li ʌ ca 3
filius naturalis li 9 ca ꝓ
filix li ʌ ca 9
filomed9 li ꝑ2 ca 6
filū li 19 ca 29
fimbria li 19 ca 24
fimus li ʌ ca 2
fimus li 20 ca 3 ſ li ꝑ2 ca 6
fingites li ꝑ6 ca ꝓ
finis li ꝑ4 ca ꝑ2
finis filius dei li ʌ ca 2
fines agroz li ꝑ4 ca ꝑ3
finiū regendoz li 4 ca 8
finita p noīa li 1° ca ꝓ
fiola li 6 ca ꝑ3
firmamētū li ꝑ3 ca ꝓ
firm9 li ꝑo ca 6
fistella li 20 ca 8 ꝛ ꝛ ꝑ2
fistula li 20 ca 8
fistola li 20 ca ꝑ2
fistus li 20 ca 8
fistultim li 20 ca ꝑ2
fistula li 3 ca 21 ſ li ꝑ4 ca ʌ ſ li 19 ca ꝑo
Hagellū li 4 ca ꝑo ſ li ʌ ca 4 ꝛ 6
Hagitios9 li ꝑo ca 6
flagitū li 4 ca 9
flagrū li 4 ca ꝑo
flamen li ʌ ca 11 ſ li ꝑo ca 6

flamma li 19 ca 6
flasca li 20 ca 4
flegma li 2 ca 2
flegmõ li 2 ca 2 2 4
flens li 10 ca 6
fleubothom9 li 2 ca 10
flogites li 16 ca 13
flomos li 1Λ ca 9
flosmos li 1Λ ca 9
flozimam hereticũ li 8 ca 4
flos fl filius dei li Λ ca 2
flos li 1Λ ca 6
flos ceris li 1F ca 19
fluctus li 13 ca 1Λ
flumen li 1 ca 12 1F li 13 ca 18
de fluminibus li 13 ca 18
fluminis duo gñia li 13 18
fluos li 2 ca 6
fluuius li 13 ca 18

Foba li 2 ca 4
foca li 12 ca 6
focatus li 10 ca 1°
focus li 4 ca 2Λ
foces li 12 ca 8
focus li 20 ca 9
fodere li 1Λ ca 4
fofocus li 20 ca 9
foliac li 1Λ ca 3
foliatg li 19 ca 33
foliũ li 1 1Λ ca 6 2 9
folliculꝰ li 1Λ ca 3
follis li 16 ca 1Λ
fomes li 1Λ ca 6
fonesfoziũ li 20 ca 12
fongia panis li 20 ca 1°
fons li 13 ca 18 1F li 14 ca 2
fons ciceronis li 13 ca 10
fons fluus dei li Λ ca 2°
foz li 10 ca 6
fozceps li 19 ca Λ
fozes li 14 ca 6
fozfex li 20 ca 11
fozmatiũ li 11 ca 8
fozmatiũ li 14 ca 8
fozme ũboz li 1 ca 2
fozmica li 12 ca 3
fozmicoleon li 12 ca 3
fozmidolosus li 10 ca 6 bis
fozmosus li 1 ca 12 1F 1 10 ca 6
1F li 19 ca Λ 1F li 20 ca 11
fozmiũ li 10 ca 6 2 9 1F 1 19 ca Λ 1F li 20 ca 18
li 20 ca 11
fozmus a ũ li 10 ca 9
fonax li 19 ca 6
fozmicaria li 10 ca 6

fozneticarius li 10 ca 6
foznix li 10 ca 6 1F li 11 ca Λ
fozpex li 20 ca 11
De fozo li 18 ca 14
fozos li 20 ca 9
fozsitan li 1° ca 12
fozus li 10 ca 6
fozturudo li 2° ca 24
fozturna li 8 ca 11
fozturnatc mſule li 1e ca 6
fozũ li 11 ca 2°
fozus li 11 ca 4 1F li 18 ca 11 1F 1 19 ca 2°
fos li 11 ca 2° 1F li 16 ca 1° 1F li Λ ca 9
1F̃ li 19 ca 6 1F li 20 ca 9 bis
fossozus li 11 ca 2°
fossoziũ li 20 ca 12 bis
fotinam hereticũ li 8 ca 4

Fracerus li 1e ca 6
fragilis li 10 ca 6
fragmẽtũ li 20 ca 1°
fragor li 13 ca 8
fragũ li 12 ca 6
franca li 18 ca 6
franci li 9 ca 2°
francasca li 18 ca 6
frater li 9 ca 2 bis
frẽs q̃tuor mois dicũt li 9 ca 2
fratiſſa li 9 ca 4
fratrueles li 9 ca 2
fraxin9 li 1Λ ca Λ
fremens li 10 ca 6
frendens li 10 ca 6
frendẽ li 10 ca 9
frenesis li 9 ca 4
frenimorbi li 9 ca 4
frenũ li 20 ca 12
frenuſculꝰ li 9 ca Λ
frequẽtativa forma li 1° ca 2
fretũ li 13 ca 14
firibola li ca 9 ca 4
firibolũ li 9 ca 4
firibol9 li 9 ca 4
firiges li 9 ca 2°
firigia li 12 ca 3°
firigia maior li 12 ca 3°
firigia vestis li 19 ca 22
firigia onis
firigius li 16 ca 2
firixũ li 20 ca 1°
firixus li 13 ca 17
frone dis li 1Λ ca 6
frons tis li 11 ca 1°
fructus li 1Λ ca 6
frugalis li 10 ca 6
firiges li 1Λ ca 3°

frumen li 1Λ ca 3 2 6 1F li 20 ca 13°
frumentũ li 1Λ ca 3
frustũ li 20 ca 1°
frutectũ li 16 ca 6
fruter

Hp li 1Λ ca 9
fubula li 19 ca 32
fucatg li 19 ca 16
fucus li 12 ca 6 1F h 1Λ ca 11
fugitiuus li 10 ca 6
fulgentius epũs li 4 ca 2Λ
fulgetra li 13 ca Λ
fulgor
fulgur li 13 ca Λ
fulgus
fulica li 12 ca Λ
fulmen li 13 ca Λ
fultrũ li 19 ca 26
fimalia li 10 ca 9
fimarij li 18 ca 3 4
fiũcti li 9 ca 2
funda li 18 ca 10 1F li 19 ca 4
fũdamẽtũ li 11 ca Λ 1F li 19 ca 10
fũdamẽtũ filꝰ dei li Λ ca 2°
fundibalus li 18 ca 10
De fundis li 18 ca 10
fundus li 14 ca 12
fungia li 12 ca 6
fungus et li 1Λ ca 9 2 10
funes li 20 ca 9
funis li 19 ca 2
funus li 11 ca 2° 1F li 20 ca 9
fur li 10 ca 6
furca li 4 ca 10
furcilla li 20 ca 12
furfur li 20 ca 1°
furfurio li 12 ca Λ
furie tres li 8 ca 11
furnũ li 11 ca 4
furnus li 4 ca 9
furo onis li 12 ca 2°
furunculg li 2 ca Λ
furzifer li 19 ca 6
furtũ li 4 ca 9 ter
fuſtis li 4 ca 10 1F li 20 ca 11
fuſum li 19 ca 29
futilis li 10 ca 6

Gabaon li 9 ca 2°
Gabonite li 9 ca 2°
Gabriel li Λ ca 2°
Gad li 4 ca 24 1F li Λ ca Λ
Gades li 11 ca 1° bis
Gadis li 1e ca 6
Gaditanũ fretũ li 13 ca 12
Gagates li 1e ca 6 1F li 16 ca 2
Gauanite li 8 ca 4

Gaius caligula li 4 ca 24
Gala li 11 ca 2° 16 20 ca 1°
Galacia li 13 ca 3 16 li 16 ca 13
Galacias li 16 ca 4° 10
Galactites li 16 ca 10
Galathe li 9 ca 2° bis
Galatica li 20 ca 1°
Galactites li 16 ca 2
Galbanū li 18 ca 9 9
Galea li 18 ca 10
Galeria li 19 ca 21
Galerius li 4 ca 24
Galeros li 18 ca 19
Galerū li 19 ca 30
Galilea li 19 ca 3°
Galla li 19 ca 2 16 li 18 ca 18
Gallacia li 16 ca 2
Gallia li 19 ca 2
Gallicanū li 4 ca 11 3 12
Gallicū li 13 ca 8
Gallicū mare li 13 ca 13
Galliduſſi li 8 ca 11
Gallina li 12 ca 18
Gallogreci li 9 ca 2°
Gallos li 9 ca 4
Gallus li 4 ca 24 16 li 12 ca 18
Gamara li 10 ca 4
Gamarantes li 19 ca 4
Gamarantes li 1° ca 2°
Gamoe li 9 ca 4
Gangarides li 9 ca 2°
Gangari li 13 ca 15
Ganges fluuius li 9 ca 2°
Ganges li 13 ca 15
Gangria li 10 ca 24
Ganeo li 10 ca 18
Garama li 9 ca 2°
Garamātes li 9 ca 2°
Garon li 20 ca 2°
Garon Garro li 11 ca 1°
Garuli li 10 ca 18
Garū li 20 ca 2°
Gasa li 11 ca 1°
Gauara li 20 ca 3°
Gaulalū li 9 ca 2°
Gaulcon li 9 ca 2°
Gauli li 12 ca 18
Gaza li 20 ca 2° 3 8
Gazetū li 20 ca 2°
Gazophilatiū li 20 ca 8
Ge li 3 ca 11 16 li 11 ca 1° 3 3° 16 li 13 ca 16 es
Gedeon li 4 ca 26 16 li 18 ca 6
Egnues li 11 ca 3°
Gelzena li 16 ca 8 9
Gelu li 13 ca 18
Gemini li 3 ca 24 16 li 9 ca 9
Gemma li 16 ca 6
De gemmis aureis li 16 ca 16
De gemmis nigris li 16 ca 11
De gemmis cādidis li 16 ca 10
Gemma pontica li 16 ca 14
De gēmis purpureis li 16 ca 9
De gēmis rubris li 16 ca 8
De gēmis variis li 16 ca 12
De gēmis viridib⁹ li 16 ca 18
Gentiana li 18 ca 9
Gene li 11 ca 1° 16 3° 16 li 14 ca 1°
Genecrum li 14 ca 1°
Gener li 9 ca 2
Genera nōm li 1° ca 2
Genera verbozū li 1 ca 2 1°
Genesar li 13 ca 16
Genesis li 6 ca 2°
Genethliatica li 8 ca 9
Genua li 16 ca 14
Genalis li 20 ca 10 16 li 8 ca 11
Genitalis herba li 18 ca 11
Genue li 11 ca 3°
Genuste li 8 ca 2
Genitalia li 11 ca 1°
Genitiuus ca⁹ li 1° ca 9
Genitor li 9 ca 2
Genitꝰ filius dei li 18 ca 2°
Genius a ū li 8 ca 11
Gemadius li 6 ca 4
Gemasides li 16 ca 6
Genos li 11 ca 1°
Gens li 9 ca 2° 16 li 8 ca 10
Gentes li 8 ca 10
Gentiles
Gentilia nota li 1° ca 2
Gentiū diuisio li nono ca 2°
Gentiū diuisarū habitꝰ z moꝛs libro 19 ca 23
Gentiū vocabula li 9 ca 2ª
Genu li 11 ca 1°
Genus li 2° ca 21 16 li 11 ca 1°
Geometria li 1° ca 2° 16 li 2° ca 24 bis
16 libro 3 1 plogo z ca 11
Geomitrie diuisio li 3 ca 12
Geomitrie figure li 3 ca 13
Geomitrie mēsuroꝛes li 3 ca 11
Geon li 13 ca 18
Gepides li 9 ca 2°
Gera li 2 ca 8
Gerabotane li 11 ca 9
Geran li 16 ca 6
Gergeseus li 9 ca 2°
Gerio li 11 ca 3°
Germana li 9 ca 2
Germani li 9 ca 2 ca
Germania li 9 ca 2° 16 li 16 ca 2
Germanꝰ li 9 ca 2
Germen li 11 ca 6
Geron li 11 ca 2°
Geta
Gethan li 9 ca 2°
Gethjer
Getuli li 16 li 12 ca 4
Genyna li 18 ca 4
Gibbus li 12 ca 1°
Gigas li 11 ca 3°
Gimnasia li 18 ca 15
Gimnas li 14 ca 2°
Gimne li 8 ca 6
Gimnozꝝ q̄nq; gn̄a saltus nuꝛsꝰ virtꝰ tactus luctano li 18 ca 18
Gimnosophiste li 8 ca 6
Gingine li 11 ca 1°
Gimnasiū li 14 ca 2° 16 li 18 ca 15
Gipsum li 19 ca 10
Gipsue li 16 ca 3°
Gurgallus li 20 ca 13
Glacies li 13 ca 1
Gladiolus li 1 ca 9
Gladiozū note li 1° ca 11
Gladus ensis li 18 ca 6
Gladus piscis li 12 ca 6
Glaucus li 12 ca 1 3 vi 16 li 19 ca 28
Gleba li 16 ca 1°
De glebis z aquis li 16 ca 2°
Glesides li 1 ca 9
Gleuton li 20 ca 1°
Gluſin li 1 ca 9
Gluariza li 1 ca 9
Gluſe li 20 ca 3°
Glis li 12 ca 3°
Globellū li 19 ca 29
Glomellū li 19 ca 29
Gloziosus li 10 ca 1 bis
Gloſa li 1° ca 14
Gluto li 10 ca 1
Gnarus li 10 ca vii 29
Gnatus li 1° ca 12 16 li 9 ca 2
Gnatus li 19 ca 1°
Gnoste hereticꝰ li 8 ca 4
Gnostici hereticꝰ li 8 ca 4
Gomer li 9 ca 2°
Gomoz li 16 ca 24 bis
Gōf Gonosticuraꝝ hēſie li 4 ca 24
Gordianus li 4 ca 24
Gorgodes li 12 ca 6
Gorgones li 11 ca 3
Gothi li 4 ca 24
Gothi 9 ca 2° bis
Gothi hereticꝰ li 4 ca 24
Gothia li 12 ca 3 2
Gothomel li 4 ca 29
Gothozima li 9 ca 2°
Grabatū li 20 ca 10
Gra spūs scs li 1 ca 3°
Granang li 4 ca 24
Granoſ li 10 ca 1
Gratul li 10 ca 1 16 li 12 ca 1
Grapides li 12 ca 1
Gradican li 19 ca 12

Gradiuus li 8 ma 11
Gradus affinitatis 2 9 sāguinitatis li g ma 1
Gradus etatis li 11 ca 2°
Gradus cōparatiuus
Grad⁹ positiuus li p° ca e
Grad⁹ superlatiuus
Gramen li 1 ca 9
Grāma li i° ca 3 2 12 f li 16 ca 25
Grāmatica li i° ca 1° 2 2° 3 3°
Grāmatice artis diuisio li i° ca 3°
Grannus rex li 9 ca 2°
Grandeuus li 10 ca 1
Grandis li 10 ca 1
Grando li p ca 1
Graphia li p° ca 12
Graphij li 4 ca 1
Graphū li 6 ca 8
Gratificq li 10 ca 1
Gratissim⁹
Gratus li 10 ca 1
Grauus
Greca nota li i° ca e
Grecia signa: attica, troiceda, dorica, eolica, ionica — li 9 ca i°
Grece littere li i° ca 2°
Grecia li 9 ca 2° f li 4 ca 26
Grecia li 2e ca e
Greciae octo pūctae li 2e ca e
Grecula vitis li 1 ca 4
Gregarius li nomo ca 3°
Grex li 12 ca i°
Grill⁹ li 12 ca 3°
Gripes li 12 ca 3°
Griphes li 20 ca 10
Grisia li i° ca 10
Grus li 12 ca 1
Guaranis li 12 ca i°
Gubernator li 9 ca i°
Gubernio li 9 ca i°
Gula li 11 ca i° f li 18 ca 6
Gulbia li 9 ca 19
Gumen li 1 ca 8
Gūmi li 1 ca 8
Gurges li p ca 15
Gurgulio li 11 ca i° f li 12 ca 8
Gusto li 11 ca i°
Gutta li p ca 1
Guttatq li 12 ca i°
Guttur li e ca 6

Hutera li i° ca 12
Habbalis li 10 ca 8
Habitatio li 11 ca 3°
Habitaculū li 11 ca 3°
Habitq li 2 ca 26 f li 9 ca 22
Halis li 2e ca 3°
Hamus li 10 ca i°
Harūdo li 1 ca 1
Hasta li 18 ca 1

Hastator li 10 ca 6
Hastilia li 18 ca 1
De Hastis li 18 ca 1
Haudt li i ca 12 Haut li i° ca 12

De deus li 1 ca i°
Heber li 4 ca 23 f li 1 ca 6 f li 9 ca 2°
Hebreozū captiuitas li 4 ca 26
Hebreozū seruitq li 4 ca 2e
Hebreus a ū li 4 ca 23 f li 8 ca 4 f li 9 ca 2 Ang
Hedus li p ca 1°
Hedus filius dei li 1 ca 2°
Heldeus li 1 ca i°
Helena rapit² li 4 ca 2e
Helenus li 2e ca e
Heli li 4 ca 24 f li 1 ca 6
Helias li 4 ca 24 f li 1 ca 8
Helias rapitur li 4 ca 24
Helion deus li 1 ca i°
Helizeus li 1 ca 8 f li 11 ca i f li 4 ca 24
Helizeus mozit² li 4 ca 26
Helle li p ca p
Hellespontq li p ca p
Heloc deus li 1 ca i°
Heloy deus li 1 ca i°
Hemeritus li p ca 6
Hemisperiū li 3 ca 4e
Hepta li 3 ca e
Herba li 11 ca 6
Herbe aromatice 2 trōes li 11 ca 9
Herbū li p ca e
Hercules li 4 ca 24 f li p ca e
Herebus li 2e ca 9
Hereditas li 4 ca 8 hēditas testamēti 2 cs
Heremita li 1 ca p
Heremus li 1 ca p
Hercos li i° ca 2e
Heres li 9 ca e f li 4 ca 8
Heresis li 8 ca 3
Heresis cathafrigarū li 4 ca 21
Heresis xp̄ianoz li 8 ca 1
Heresis medicoz li e ca 3
Hermenia li 8 ca 11
Hermes li 8 ca 11
Heroyū li i° ca 2e
Herodes li 1 ca 9
Heros li 8 ca 11
Hesdras li 4 ca 26
Hesperia li 2e ca e
Hesperides īsule li 2e ca 6
Hesperij li 9 ca 2°
Hesperus li 3 ca 12
Hester li 4 ca i° 2 2° 26 f li 1 ca 8
Hethy deus li 1 ca i°
Heu li i° ca p2
Heus li i° ca p2
Hexa li 3 ca e

Hiades li 3 ca 12
Hialim li 20 ca e
Hiatus li 2e ca 9

Hiberia li 2e ca 3
Hibernus li 2e ca 1° 9
Heberma li 2e ca 6 2e
Hibernus li 4 ca 16
Hiceria li 2e ca 1
Hiceris li e ca 1
Hiems li 4 ca 16
Hie: nouа / adulta / preceps — li 4 ca 16
Hiema gēma li 16 ca 2e
Hieratis li 16 ca 2e
Hieucrnus li 4 ca 16
Hilaris li 10 ca 9
Hilū li 10 ca p3
Himen li 9 ca 8
Himenecus li 9 ca 4
Himnul⁹ li p ca 1°
Hipo li 10 ca 8
Hipocrita li 10 ca 8
Hircani li 9 ca 2°
Hircania li 2e ca 3°
Hiraſcundia li 4 ca 8
Hiraſcundm li 4 ca 8
Hircosius li 10 ca 9
Hircus li p ca 1°
Hirūdo li p ca 1
Hirsutus li 10 ca 8
Hismael li 1 ca 6
Hismuris li 16 ca e
Hiſpia fabule li i° ca 24
Hiſpania li 2e ca e bis
Hiſpanus li 9 ca 2° bis
Hiſter li 2e ca e
Hiſter fluuiꝰ danubiꝰ li 9 ca 2
Hiſtoria li i° ca 26
Hiſtoriarū auctores
Hiſtoriarū genera — li p° ca 26
Hiſtoriarū vtilitas
Hiſtri li 9 ca 2°
Hiſtria li 2e ca e
Hiſtrio li 18 ca e
Hiſtrix li p ca 2°

Hodie li 4 ca 11
Hogda li 3 ca e
Holocaustū li 6 ca 19 holon li 6 c 19
Homerus li 4 ca 2e
Hominū li 4 ca 9
De Hoīe 2 pub⁹ cr⁹ li 11 ca i°
De hoīb⁹ q̄ quōdā p̄ sagū acceperūt li 1 ca 6
Homo ca li i° ca 16 f li 10 ca i bis f li 11 ca i°
Homoeteleuton li i° ca 21
Homo flatus dei li 1 ca 2°
Homo interior et exterior li 11 ca i°
Honestas li 10 ca 8
Honestus li 10 ca 8
Honfatus li 1 ca 1
Honfumtues li 1 ca 1
Honor li i° ca p2
Honorabilis li 10 ca 8

honorarū vīrū li 20 ca 2°
honorius li 4 ca 24
honorosus li 10 ca 8
hora li 1° ca 12 ſſ li 4 ca 11
horologiū li 20 ca 11
horoſcopi li 8 ca 119
hos li 1° ca 12
hoſpitiū li 11 ca 3°
hoſtia īmolatio li 6 ca 13
hoſtia vrbs li 11 ca 1°
hoſtiarius li 1 ca 11 bis
hoſtiū filij dei li 1 ca 2°
hozie li 20 ca 8°
hrodij li 9 ca 2°

humanitas li 10 ca 8
humanus li 10 ca 1
humare li 11 ca 2°
humatus li 10 ca 8
humerus li 11 ca 1°
humidū li 12 ca 1 ſſ li 11 ca 4
humilis li 10 ca 8
huōres corpis ēt uor li 6 ca 6
humus li 12 ca 3 ſſ li 16 ca 1°
humi li 9 ca 2°
hus filij aram li 9 ca 2°

trā li 1° ca 2° bis 2 ca 12
ia nomē dei li 1 ca 1°
iacinctā veſtis li 19 ca 22°
iacinctizonta li 16 ca 9
iacinctus li 16 ca 9
iacob li 4 ca 24 ſſ li 1 ca 1
iacobus alphei li 1 ca 9
iacobus zebedei li 1 ca 9
iactans li 10 ca 9
De iactu li 18 ca 21
iactus li 18 ca 66°
iaculum li 18 ca 6
iaculus li 12 ca 6°
iahel li 1 ca 6
iambus li 1 ca 1
iambuzm li 1 ca 1
iannes li 1 ca 6
ianicula li 11 ca 1°
ianitor li 1 ca 11
ianitrix li 9 ca 4
iano li 8 ca 11
iantaculū li 20 ca 1°
ianua li 11 ca 6
ianuarius li 4 ca 6
ianue rch li 3 ca 61
ianus li 8 ca 11 ſſ li 11 ca 1°
iaphet li 1 ca 6 ſſ li 9 ca 2°
iareth li 4 ca 22 ſſ li 11 ca 1°
ias li 16 ca 1
iaſon li 9 ca 2°
iaſpis li 16 ca 1
Iberi li 9 ca 2°
Iberia li 16 ca 3
Iberus fluuius li 9 ca 2°

Iberus li 12 ca 18
Ibēdre li 12 ca 1°
Ibis li 12 ca 1
Ibix li 12 ca 1°
Icaria li 16 ca 6
Icariū mare li 12 ca 13
Icarus li 12 ca 12 ſſ li 16 ca 6
Icon li 16 ca 6
Icus li 12 ca 6
Icon li 16 ca 3
Icoſiū li 11 ca 1°
Ichtiofagi li 9 ca 2°
Ictoxia li 13 ca 3°
Ictus li 4 ca 10
Icus li 16 ca 6
Id li 1° ca 12
Idapſis li 12 ca 18
Idcuſdactal li 16 ca 16
Idida li 1 ca 8 2 6
Idiota li 10 ca 9
Idithym li 1 ca 8
Idolatria li 8 ca 11
Idolū li 8 ca 8
Idoneus li 10 ca 9 bis
Idos ſſ li 6 ca 11 ſſ li 8 ca 11
Idra li 11 ca 3 ſſ li 12 ca 6
Idria li 20 ca 3 2 4
Idromantia li 8 ca 9
Idromellū li 20 ca 2°
Idrophoba li 10 ca 11
Idropis li 6 ca 11
Idumei li 9 ca 2°
Idus li 4 ca 16
Ebus li 9 ca 2 ſſ li 11 ca 1
Iebuſei li 9 ca 2°
Ieconias li 1 ca 6
Ieiunium li 6 ca 19
Ieiunū li 11 ca 1°
Iepte li 4 ca 24
Ierobam li 1 ca 6
Iesu nauc li 6 ca 1°
Ignarus li 4 ca 10 ſſ li 10 ca 1 2 9
ſſ li 11 ca 1°
Ignatius li 10 ca 9
Ignis li 19 ca 6
Ignis ſpūs ſcī li 1 ca 3
Ignobilis li 4 ca 10 ſſ li 10 ca 9
Ignominiū li 4 ca 10
Ignotus li 10 ca 9
Iheratica carta li 6 ca 9
Iherenuas li 6 ca 1° 2 ſſ li 1 ca 8
Iherico li 11 ca 1°
Iheronym li 4 ca 24 ſſ li 6 ca 3 2 4
Ieruſalem li 9 ca 2 ſſ li 11 ca 1°
Ieruſalem cīa li 8 ca 1°
Ieruſolima li 16 ca 3 ſſ li 11 ca 1°
Ieruſolima ſbuertit li 4 ca 24

Iheſus filius dei li 1 ca 2°
Iheſus ſirach li 4 ca 24
Iheu li 4 ca 21 ſſ li 1 ca 6
Iaris li 10 ca 9
Ilas li 13 ca 8
Ile li 13 ca 3
Ilcos li 15 ca 11
Ilia li 15 ca 11
Ilū li 11 ca 1° ſſ li 11 ca 1°
Illaudabilis li 10 ca 9
Illiricus li 16 ca 15
Illuſtris li 10 ca 9
Ilos li 11 ca 1°
Ilus li 11 ca 1°
Imago filij dei li 1 ca 2°
Imbecillis li 10 ca 9
Imber li 13 ca 8
Imbres li 11 ca 1 ſſ li 19 ca 10
Imbrumaty li 4 ca 16
Imbulus li 11 ca 2
Imeneus li 9 ca 4
Imerobaptiſte lis ca 15
Immanis li 10 ca 9
Immarteſſibilis li 10 ca
Immaturg li 1 ca 6
Immemor li 10 ca 9 ſſ li 11 ca 1°
Immenſus deus li 1 ca 1°
Immolatio li 6 ca 16
Immunis li 10 ca 9 ſſ li 9 ca 15
Immutabilis dei li 1 ca 1°
De imparib li 3 ca 6
Impaſſibilis deus li 1 ca 1°
Imperatiuus modi li ca 15
Imperator li 9 ca 2°
Imperitg li 10 ca 9
Impſonalis modi li ca 15
Impetigo li 15 ca 1
Impius li 10 ca 9 bis
Importunū li 16 ca 8
Importunus li 10 ca 9
Impoſtor
Improbus
Improuiſus li 10 ca 9
Impudens
Impudicus
Impudicus dignus li 11 ca 1°
Inachus fluuius li 13 ca 18 ſſ li 16 ca 15
Inanis li 10 ca 9
Inauris li 10 ca 9
Incantatores li 8 ca 9
Incaſſū li 19 ca 11
Incaſtus li 10 ca 9
Incenſū li 15 ca 11
Incentor li 10 ca 9 9
Inceſti iudicū li 11 ca 9
Inceſtus li 10 ca 9
Inchoatiua vba li 1 ca 15
Incipta li 10 ca 9
Inciſio arborū li 1 ca 1 6°

inclitꝰ li 10 ca 9
incola li 9 ca ☙
incolumis li 10 ca 9 bis
incommutabilis deus li ∧ ca i°
inconstans li 10 ca 9
inconsultꝰ li 10 ca 3 ☙ 9
increpatio nota li i° ca ☙
increpatus deus
increpitus deus — li ∧ ca i°
increptibilis deꝰ
incubi
incubo — li 8 ca 11
incubū situationū li 10 ca 9
incubus li n ca 3
incus īcudis li 10 ca
indagator li 10 ca 20
indempnis li 10 ca 9
index li 11 ca i°
indi li nono ca ca 2°
india li 1☙ ca 3°
indicatiuus modꝰ li i° ca ☙
indictiō li 10 ca 1∧
indigena li 9 ca ☙ 1ꝑ li 10 ca 9 bis
indoles li 10 ca 9
induce li 10 ca i°
inductio li 2 ca 9
indumētū li 1☙ ca 22
indus fluuius li ꝑ ca 10
induuie li ☙ ca ☙
ineptus
inermis — li 10 ca 9
iners
inertula li 10 ca 11
inexpiabilis li 10 ca 9
infamia li 11 ca 10
infamis li 10 ca 9
infamiū li 11 ca 10
infantia li 11 ca 2°
infans li 11 ca 2°
infernus li 1☙ ca 9
infertū vmū li 20 ca 2°
infertus sum li ꝑ ca ꝑ
infiatio li 11 ca 9 bis
infigator li 10 10 ca 9
infinita ꝓnōia — li i° ca ☙
infinitus mod9
infirmus
infortus — li 10 ca 9
infrenus
infrendens
infula li 10 ca 30
ingeniosus li 10 ca 9
ingenitus pater li ∧ ca i°
ingenuus li 9 ca ☙
ingloriꝰ
ingloriosus — li ꝑ 10 ca 9
ingluuioſꝰ
inguinaria pestis li ☙ ca 11
inhonestū ītactus ꝛ fractus li 2 ca ꝑ

inhumanꝰ li 10 ca 9
inimicus li 10 ca 9
iniquus li 10 ca 9 bis
iniuria li 11 ca 9
innocuus li 10 ca 9
innox — li 10 ca 9
innoxius
innuba — li 9 ca 11
innupta
inomellū li 20 ca 2°
inops li 10 ca 9.
inquilinꝰ li 9 ca ☙
insana li 10 ca 9
insanus
insidē — li 10 ca 9
insidie
insidiosus
insincerus li 10 ca 18
insipiens li 10 ca 18
instar li 19 ca 10
instauratio li 19 ca 10
instauro li 19 ca 10
institucio li 2° ca 10
instructū li 11 ca 8
instructura li 19 ca 10
instrumentū li 11 ca 8
instrumēta legalia li 11 ca 6
instrumētū vestiū li 19 ca 10
insubulꝰ li 19 ca 29
insula li 1☙ ca 6
insule hesperides li 1☙ ca 6
De insulis li 1☙ ca 6
intemeratꝰ li 10 ca 9
intempestas li 11 ca 12
intempestū noctis li 11 ca 12
intercalares dies li 6 ca 16
intercalū li 11 ca i°
interdictū li 11 ca 8
interea li ☙ ca 6
interfinium narū li 11 ca i°
interiectio li i° ca ☙
interlunū li 2 ca 11 6
intermissio li 1∧ ca 2°
internecīū li 11 ca 9
intrēnada li 10 ca 9
interpola vestis li 19 ca 22°
interꝙ interpres li 9 ca 10
interpretationes li 6 ca ∧
interpretes septuagīta li 11 ca 26
interscapulū li 11 ca i°
interualliū li 1ꝑ ca 8
interstabilis li 10 ca 9
interstitiū rectū li 11 ca i°
intubus lycerba li 1∧ ca 10
inuentio li 2 ca 3°
inuentor li 10 ca 9
inuestigo li 1ꝑ ca 1ꝑ

inuestis li 10 ca 9
inuerator li 10 ca 9
inuia li 1☙ ca 8
inuidiosus li 10 ca 9
inuidus li 10 ca 9
inuij li 8 ca 11
inuisibilis deus li ∧ ca i°
inuisus li 10 ca 9
inuitaꝰ li 20 ca i°
inoluerū li 20 ca 8

I
io li ꝑ ca ꝑ
ioab li ∧ ca 6
iobathas li 10 ca 6
ioachim li 11 ca 24 1ꝑ li ∧ ca 6
ioathan li 11 ca 24 1ꝑ li ∧ ca 6 bis
iob li ∧ ca 6 1ꝑ li 9 ca 2°
iob li 6 ca 2
iobn li 8 ca 7 11
ioelus — li 10 ca 9
iocundus
iohanna li ∧ ca 9
iohēs anachorita li 11 ca 2∧
iohēs bapta li ∧ ca 8 1ꝑ li 1ꝑ ca i°
iohēs epheſū redit ꝛ moritur li 11 ca 2∧
iohel li 11 ca 2∧ 1ꝑ li ∧ ca 8
ioiada li 11 ca 2∧
ion li 9 ca 2°
ionas li ∧ ca 8
ionathas li ∧ ca 6
ionce caꝙ li 9 ca 2° bis
ionica lingua li 9 ca i°
ionitus pce li i° ca ∧
ionū mare li 1☙ ca 2° 1ꝑ li ꝑ ca ꝑ
ionus ſinus li ꝑ ca ꝑ
ioppe li 1ꝑ ca i°
ior li ꝑ ca 18
ioram li 11 ca 24 1ꝑ li ∧ ca 6
iordanus li ꝑ ca 18
iosaphat li 11 ca 24
ioseph li 11 ca 24 1ꝑ li ∧ ca ∧
iosias li 11 ca 24
iosue li 11 ca 24 1ꝑ li ∧ ca 6
iosue liber li 6 ca 2°
ioth deus li ∧ ca i°
iotacismꝰ li i° ca 1∧
iouiniane ste li 8 ca 11
iouinianꝰ li 11 ca 28
ious deus li 8 ca 11

I
iperborei mōtes li 1☙ ca 8
ipnalis li ☙ ca ☙
ipocentaurꝰ li 11 ca 3
ipogabus li 19 ca i°
ipotamꝰ li ☙ ca 6
ippo li 1ꝑ ca i°
ippodes li 11 ca 3°
ippodiaconi li ∧ ca 11
ippodion li 20 ca 10
iohēs crisostimꝰ li 1ꝑ ca ꝑ∧ 2∧
iohēs euangelista li 6 ca i° ꝛ 2° 1ꝑ li 9 ca 9

Ippone regiū li ſſ ca ∧
Iposilenon li ∧ ca ıı
Ira
Iracūdus li ſo ca q
Iratus
Irosus li ſo ca q
Ireneus li ſz ca z
Irinos li ı° ca zı
Iris li ß ca s ſꝑ li ſe ca s ſꝑ li ∧ ca q
Ironia li ı° ca 22 ꝛ 36 ſꝑ li 2 ca 21
Haar li ∧ ca ∧ bis ſꝑ li ı ca 2ſ
Iasshar li ∧ ca q
Isaurra li ſo ca q
Isaſcur li ſſ ca ſ
Isiaa li 20 ca ı°
Isis li s ca n
Ismahel li q ca 2°
Ismahelita li q ca 2°
Isopus li ſ∧ ca q
Ispalus li q ca 2°
Israhelita li q ca 2°
Israhel ꝛ nda diuidit li ı ca 2ı
Istrio li ſs ca ſ
Istrofades li ſz ca ∧
It li ı° ca ſz
Itali li q ca 2°
Italia li ſ ca q ꝛ ı
Italus li q ca 2° ſꝑ li ſe ca ſ
Itasius li ſe ca ı
Iter li ſı ca ſı
Iubam li q ca 2° bis
Iubar li z ca 32 ∧2
Iubileus li ı ca ſq
Iudaicus li ſs ca ſ
Iudas li ∧ ca ∧
Iacobi
Iudas Iebbeus li ∧ ca q
Thadeus
Iudas Scariothis li ∧ ca q
Iudea li ſe ca z
Iudei li s ca ſ ſꝑ li ſq ca 2°
Iudeoꝝ hereſes li s ca ſ
Iudeus li ∧ ca ß
Iudex li q ca ſ ſꝑ li ſo ca q ſꝑ li ſs ca ſı
Iudices li q ca ſ
Iudicialis causa li 2 ca ſ°
Iudiciū li ſs ca ſı
Iudiciū liber li ſ ca 2°
Iudith li v ca 26 ſꝑ li 6 ca ı2 ꝛ 2° ſꝑ li ∧ ca 8
Iuga li ſe ca 8 ſꝑ li ſq ca 2°
Iuglans li ſ∧ ca ∧
Iugula li z ca ∧2
Iulia romula li ſı ca ı°
Iulianus li ı ca 2∧
Iulius menſis li ı ca ſ
Iulius ceſar li ı ca 26 ſꝑ li q ca z
Iumentū li ſz ca ı°
Iuncus li ſ∧ ca q
Iuniperus li ſ∧ ca ∧
Iunius li ı ca ſ

Iuno li 8 ca ſſ bis ſꝑ li ſe ca 6
Iupiter li s ca ıı bis
Iura li ı ca s
Iurat deus li ∧ ca ı
Iurgiū li ſs ca ſı
Iuridice note li ı° ca ıı
Iuridicus li ſo ca q
Ius li ı ca 2° ꝛ octauo
Ius coquine li 20 ca ı°
Ius liberoꝝ li ı ca ∧
Iusquiamus li ſ∧ ca q
naturale
ciuile
gentiū
Ius militare li ı ca z°
publicū
quiritū
Iuſtianus li ı ca 2∧ bis
Iuſticia li ı° ca ſz ſꝑ li 2 ca 2ſ ſꝑ li ſs ca ſı
Iuſtinian⁹
Iuſtinus li ı ca 2∧
Iuſtinus minor bis
Iuſtus li ſo ca q
Iuuencus li ıı ca 2° ſꝑ li ſz ca ſo
Iuuenis li ıı ca 2°
Iuuentus
Littera li ı° ca 2° ꝛ ſz
Kalendaria li ı° ca 26
Kalende li ı ca ſe
Kariſtia li ſo ca ſo
Karolus li ı ca 2∧
Karus
Katholicus li ſo ca ſo
Katholimicheron li ı° ca ſq
Kyria li ſq ca 2°
Littera li ı° ca 2° ꝛ ſz
Labdon li ı ca 2e
Labellū li 20 ca ı
Labens li ſo ca ıı
Labernia quatuor li ſı ca 2°
Labernius li ſı ca 2°
Labia li ıı ca ı°
Labim li q ca 2°
Labina li ſe ca ı°
Labiū li ıı ca ı°
Labra li ıı ca ı°
Labrū li 20 ca ı ſꝑ li ıı ca ı°
Labruſca li ∧ ca ı ꝛ q
Lac li 20 ca ı° ſꝑ li ıı ca ı°
Lacedemon li ſı ca ı°
Lacedemones li q ca 2°
Lacedemonia li ſı ca ı°
Laterna li ſq ca 2e
Lacertoſū gnā li ſz ca e
Lacertus li ſz ca e
Lacteſſitor li ſo ca ıı
De lacus ꝛ ſtagnis li ß ca ſe
Laciū li ſı ca ı°
Lacrimozenta li ſe ca q
Lacrima li ıı ca ı°

Lactariū li 20 ca 2°
Lacteꝰ circul⁹ li z ca 2∧ ſꝑ li ß ca ı°
Lactuca li ∧ ca ſo
Laculata veſtis li ſq ca 22°
Lacuna li ı ca ſo
Lacunar li ſı ca ∧ ſꝑ li ſq ca ſz
Lacunaꝝ li 20 ca q
Lunarū lacunarū li ſı ca ∧ ſꝑ li ſq ca ſz
Lacumia li ı ca ſo
Lacus li ı ca ı ꝛ ∧ ſꝑ li ß ca ſe ſꝑ li ſq ca ſz
Lagena li 20 ca ı
Lageos li ∧ ca ı
Lagimos li 20 ca ı
Lagos li ı ca ∧
Laicus li ∧ ca ß
Lamedh li ı ca 22 ſꝑ li ∧ ca 6
Lamia li s ca ıı
Lampas li ı ca ſı ſꝑ li 20 ca q
Lana li ſq ca 2∧
Lanaria li ∧ ca q
Lancea li ſs ca s ∧
Languidus li ſo ca ſı
Lanifitip ĩuentio li ſq ca 20
Laniſta li ſo ca ıı
Lanugo li ıı ca 2°
Laodicia li ſı ca ı ı°
Laos li ∧ ca ß ſꝑ li q ca e
Lapago li ∧ ca ſo
Lapda li ı° ca ıı
Lapdariſm⁹ li ı° ca ∧
Laphida apollinis filia li q ca 2°
Laphite li q ca 2°
Lapicia li ∧ ca ſo
Lapides edificatoriū li ſq ca ſ ſo
Lapides inſignitores li ſe ca e
Lapides preciosi li ſe ca 6
Lapides vigatores li ſe ca z
Lapis li ſe ca z ca ſꝑ li ſq ca ſo
Lapis angularis li ∧ ca 2°
Lapis offenſionis li ∧ 2°
Lapiſtrus li ∧ ca ſo
Lappa li ∧ ca q bis
Lapſana li ∧ ca ſo
Laqueariū li ſq ca ſz
Laqueatoriū li ſs ca ı6
Laqueatoriū pugna li ſs ca ı6
Laquenariū li ſı ca ∧
Lar li 20 ca ı°
Lardū ſo li 20 ca ı°
Larex li ∧ ca ∧
Largus li ſo ca ıı
Lariciniū li ∧ ca ∧
Larua li s ca ıı
Laruato li e ca 6
Laſcivus li ſo ca ıı
Laſer li ∧ ca q
Later li ſq ca ſo
Laterculi li 6 ca ſ6 ſꝑ li ſı ca ∧ ſꝑ li ſq ca ſo
Lateres li ſı ca ∧
Laterna li 20 ca q

latero li so ca ii
latex li ꝑ ca ꝓʌ
latina lingua li q ca i°
latina lingua: prisca / latina / romana / mixta — li q ca i°
latina noīa li i ca 6to
latini li q ca 2°
latini ſerui li q ca ꝛ
latinus li q ca 2°
laton li ꝓʌ ca ʌ
latona li ꝛ ca 6
latonia li s ca ii
latria li s ca ii
latro li so ca ii
latus li ii ca i°
laudca li ꝓʌ ca ʌ
lauiniū li ꝓr ca i°
laurus li ꝓʌ ca ʌ
lautus li so ca ii
lazarus li ʌ ca q
le ca li ꝑ ca 2°
lebes etis li 20 ca ʌ
lebeus li ʌ ca q
letrisimos li 2° ca 24
lectica li 20 ca so bis
lectio li 6 ca ꝓs
De lectis ⁊ cellis li 20 ca so
lectiſternīū li ꝓr ca ꝛ
lecton li 2° ca 22
lector li so ca ii
lectores li ʌ ca ii
lecna li ꝑ ca 2°
legio li q ca ꝫ°
legū: auctores / diuisiones / diuisa noīa — li 4 ca i°
legumen li ꝓʌ ca ꝛ
lemanus li q ca 2°
lemna li n ca ꝫ°
lembus li ꝓq ca i°
lenctus li n ca i°
lendex li ꝑ ca 4
lenticnsis li ꝓq ca 22°
leno li so ca ꝫ ⁊ ii
lens li ꝓʌ ca ꝛ
lenticulū li 20 ca 6
lentigo li ꝛ ca ʌ
lentiſcus li ꝓʌ ca ʌ
lentū li ꝓʌ ca ʌ
leo li 4 ca 2ʌ ſꝫ li ꝫ ca ʌ2 ſꝫ li ꝑ c2°
leo filius dei li ʌ ca 2°
leo caſarius li 4 ca 2ʌ
leocriſtus li ꝛ ca ꝓꝛ
leodagarius epūs li 4 ca 2ʌ
leo maior li 4 ca 2ʌ
leon li ꝑ ca 2°
leonatus li 4 ca 2ʌ
leontofonus li ꝑ ca 2°
leopardus li ꝑ ca 2°
lepida herba li ꝛ ca ʌ
leproſus li so ca ii
leptim li ꝑr ca i°
leptus li ꝓꝛ ca i°
lepus li ꝑ ca i° ⁊ 6
lepuſculꝰ li ꝓs ca 6ꝛ
lesbus li ꝓꝛ ca 4
letamen li ꝓʌ ca 2°
letania li 6° ca ꝓq
lethus li ꝓꝫ ca so
letus li i° ca ꝑ ſꝫ li so ca ii
leua li ii ca i°
leuca li ꝑr ca ꝓ4
leui li ʌ ca ʌ
leui apſtle li ʌ ca q
leuiathan li s ca 6 ii
leuita li ʌ ca ii
leuir li q ca 4
leuis li ꝛ ca ꝛ ſꝫ li so ca ʌ ⁊ ii
leuitenſis li ꝓq ca 22
leuiticus li 6 ca 2°
leuitonariū li ꝓq ca ca 22
lex li 2 ca so ſꝫ li ꝑr ca 2° ⁊ 3 ſꝫ li q ca ꝫ°
lex qualis cē debeat li 4 ca ꝛ°
lex quare frā ē li 4 ca ꝛ°
lex quid poteſt li 4 ca ꝛ
lex: punitur / vetat / punit — li 2 ca so
lex aquileia li 4 ca ꝛ
lex diuina li 4 ca 2°
lex duodecim tabulaꝝ li 4 ca 2°
lex humana li 4 ca 2°
lex: fulcida / pompeia / rodia / ſatira — li 4 ca ꝛ
Lepa li ʌ ca 6
libanio li 6 ca ꝓq
libanū thus li ꝓʌ ca s
libanus li ꝛ ca s ſꝫ li q ca 2 ſꝫ li ꝓʌ c s
liber li 6 ca ꝓ2
liber deus li s ca ii bis
liber ꝑs arboris li ꝓʌ ca 6
liberales artes li i° ca 2°
liberalia li ꝓs ca ꝓ6
liberalis li ꝓo ca ii
liberi li q ca ꝛ°
libertini li q ca ꝛ
libertus li q ca ꝛ
libia li ꝓꝛ ca 4
libia circūſis li ꝓꝛ ca 4 ꝑ li primi°
libia ꝑpria nomē li ꝓꝛ ca 4
libiana tertia li 6 ca q
libidinoſus li so ca ii bis
libie vue li ꝓʌ ca 4
libij li q ca 2°
libiſtice fabule li i° ca 2 4
libo li 6 ca ꝓq
libo nothus li ꝓꝫ ca i°
libra ī celo li ꝫ ca ʌ2
libra ponꝺ li ꝓ6 ca 2ꝛ
librarij li 6 ca ꝓꝫ
De librariis ⁊ coꝝ inſtrumētis li 6 ca ꝓꝫ
libri bibliē / libri ꝑphaꝝ — li 6 ca i ⁊ 2°
De libris faciendis li 6 ca ii
Qui p° rome libros adduxit li 6 ca ꝓ4
Qui p° libros inſtituit li 6 ca 4
De librorū vocabulis li 6 ca ꝓ2
libs li ꝓꝛ ca 4
libū li 20 ca i°
liburna navis li ꝓꝛ ca i°
libuſticū mare li ꝓꝫ ca ꝓꝫ
luchyne li ꝓʌ ca ʌ
luchnus li ꝓʌ ca ʌ
luca li ꝓꝛ ca ꝫ
luamus li 20 ca q
luanū li ꝓq ca ꝓq ⁊ 22
lucū li ꝓq ca 29
lucon li ꝓʌ ca ʌ
lucoptalmꝰ li ꝓꝛ ca ꝓꝛ
lucos li ꝑ ca 2°
De lucoſtratis li ꝓq ca ꝓꝛ
lucoſtratū li ꝑr ca ʌ
lucia li ꝓꝛ ca ꝫ
lucij li q ca 2° ſꝫ li ꝓq ca i°
lucius ꝓ li ꝓꝛ ca ꝫ
lucn li ꝛ ca 6
lucnoſis / lucnteria — li ꝛ ca 6
lucum vnū li 20 ca 2°
lucus li s ca ii
lugū li ꝓq ca 2q
lugnaruis li ꝓq ca ꝓq
lugnus li ꝓ6 ca ꝓꝫ
lugnites li ꝓꝛ ca ꝫ°
lugnū li ꝓʌ ca 6 ſꝫ li ꝓq ca ꝓq
lugo onis li 20 ca ꝓ2
lugurius li ꝓꝛ ca ꝛ ſꝫ li ꝓ6 ca s
lugus li ꝓꝛ ca 6
lugustaū li ꝓʌ ca ii
lugustꝰ ſim li ꝓꝫ ca ꝓꝫ
lilibeus mons li ꝓꝛ ca ʌ
lilū li ꝓʌ ca q
lima li ꝓq ca ʌ ſꝫ li ꝑr ca ꝓꝫ
limax li ꝑ ca 4°

lingua agni li 5 ca 9
limbus li 9 ca i° z 32
limen li 1 ca 6 z 8
limenſis li 5 ca 4
limes & li 9 ca 2°
limites agrozū li 1 ca 8
limiſſus li i° ca 10
limuſios li 5 ca 9
limpha li 20 ca 2°
limphaticus li ę ca 4 ſ̄ li 10 ca 11°
limpidū vinū li 20 ca 2°
limū li 9 ca 5 z 22
limus li 5 1 ca 3 ſ̄ li 5 ca i°
ſ̄ li 9 ca 22 z 32
linarij li 9 ca 25
linaris li 9 ca i°
linea li 3 ca 3 ſ̄ li 9 ca 18
linealis nūs li 3 ca 8
linea veſtis li 9 ca 22
lingua li 9 ca i° ſ̄ li 11 ca i° bis

lingua: hebrea, greca, latina, tenedo, attica, dorica, ionica, colica, romana, mixta — li 9 ca i°

linia li 9 ca 23
linoſtema li 9 ca 22
linū li 9 ca 26
linx li 5ę ca ę ſ̄ li 12 ca 2°
lipparea li 5ę ca 5ę
liparis li 5ę ca 6
liparus li 5ę ca 6
liponothus li 3 ca 8
liquamen li 20 ca 2°
liquide lr̄e li i° ca 2°
lira li 3° ca 12 ſ̄ li 10 ca ę bis ſ̄ li 11 ca 5ę
lirici poete li 8 ca 4
lirin li 8 ca 4
lis li 15 ca 11
litargia li e ca 4
liturgicos li 16 ca 18
litera li i° ca 2° ter
literarū academica
literarū differentie li 1° ca 2°
literarū diuiſio
literarū inuentores
literarū vſus
literarū noīe li i° ca 11
lr̄e latine z carū inuētrix li i° ca 2°
litere cōes li i° ca 2°
litere myſtice li i° ca 2°

linſeus li 12 ca 2°
litoraria nauis li 9 ca i°
litus li 5z ca 38
lix li 11 ca i°
liza li 20 ca i°

L
Oma li 4 ca 8
localia noīa li i° ca ę
locū li 13 ca i° ſ̄ li 9 ca 21°
De locis ab appoſitus li 2° ca 31
De locis ſacris li 11 ca ę°
De locis dialectis li 2° ca 30
loculꝰ li 20 ca 8
locuples li 10 ca 11
locus li 2° ca 26 ſ̄ li 5ę ca 4
locus cōmunis li 2° ca ę
locuſta li 12 ca 8 ſ̄ li 13 ca ę°
lodandū li 15 ca 4
lodices li 9 ca 26
lodowicus pius li 4 ca 24
logica li 2 ca 2ę ſ̄ li i° ca 2°
logica mediana li ę ca 3°
logice diuiſio li 2° ca 2ę
logica li 8 ca 6
logos li 2 ca 2ę ſ̄ li 8 ca 4 z 6°
ſtem li 11 ca ę
loligo li 12 ca 6
lolū li 15 ca 9
longanimis li 10 ca 11
longevus
longobardi li 4 ca 24 ſ̄ li 9 ca 2°
longus li 10 ca 11
loquax
lorica li 18 ca 13
lorū li 10 ca 11
loth li 4 ca 6 ſ̄ li 9 ca 2°
lotharius p̄m⁹ ert ſed̄ e li 4 ca 24
lothos arbor li 15 ca 4
lotū li 15ę ca i°
lotus li 10 ca 11

L
ubrica li 9 ca 8
lubricus li 10 ca 11 ſ̄ li 12
ſ̄ li 12 ca 4 bis
lucania li 20 ca i°
lucas li 4 ca 9
luce euangelū li 4 ca i° z 2°
lucerna li 20 ca 9
lucifer li 3° ca 42 ſ̄ li 11 ca 2° ſ̄ li 20 ca 9
luciferani hereſis li 8 ca i°
luana li 12 ca 4
lucinius li 20 ca 9
lucinū li 15 ca 6
lucinus lucer li 15ę ca ę
lucrinus lacus li 13 ca 16
luctatio li 18 ca 23
lucubros li 15 ca 9
lucubrū li 20 ca 9

luculenty li 10 ca 11
luculeū li 15ę ca 4
lucullus li 6 ca ę ſ̄ li 15ę ca 4
lucumaé li 20 ca 9
lucy li i° ca 15ę ſ̄ li 15ę cas ſ̄ li 15 ca 6
ludi filius ſem li 9 ca 2°
ludices li 15 ca 26
ludiera li 15 ca 15ę
ludozū execrano li 15 ca 8 z 9
ludus li 15 ca 15ę

ludus: circenſis, gladiatozius, gimnicus, ſcenicus — li 15 ca 15ę

luces li ę ca 4
lumbare li 15 ca 22
lūbricus li 12 ca 4
lūbus li 11 ca i°
lumen li 13 ca 8
lumen filius dei li 8 ca 2°
lumen ſtellarū li 3 ca 62
lumina li 11 ca i°
luminarū vaſa li 20 ca 9
luna li 3 ca 82
lunaris ānus li 4 ca 15
lunaticus li ę ca 6 ſ̄ li 10 ca 3
lune curſ9 li 3 ca 4 18
lune formc li 3 ca 44
lune mr̄lunū li 3 ca 46
lune lumen li 3 ca 4ę
lune magnitudo li 3 ca ęg
lune vicinitas tre li 3 ca 418
lunula li 15 ca 30
lupa li 10 ca 11 ſ̄ li 15 ca 22
lupanar li 15 ca 22
lupanaria li 15ę ca 8
lupatū li 20 ca 15ę
lupinus li 15 ca ę
lupus li 12 ca 2 et 6 bis
luria li 20 ca 2°
luridus li 10 ca 11
luſa li 11 ca i°
luſcinia li 12 ca 8
luſciolus li 10 ca 11
luſcus li 10 ca 11
luſitania li 15ę ca ę
luſtrū li 4 ca 15 ſ̄ li 15ę ca 8
luſtū li 11 ca 15ę
lutcus color li 19 ca 28
lutū li i° ca 15ę ſ̄ li 16 ca i° ſ̄ li 19 ca 10
lux li 13 ca 8
lux filius dei li 8 ca 2°
luxa li 10 ca 11
luxuriosus
luxus libro decimo ca 11
ſtem libro 20 capl° i°

Aaron li ſe ca 6
Aaccedo li ſe ca ę
Aaccedones li 9 ca 2
Aaccedonia li ſe ca ę
Aaccedoniam li 8 ca 4
Aacellū li ſ4 ca 2°
Aacer li ſo ca ſ2
Aaccra li ſ8 ca 6
Aacceria li ſ1 ca 8
Aachabei li 4 ca 26
Aachabeoꝝ libri li 6 ca 1° ⁊ 2°
Aachil li ſ9 ca 21°
Aachio li ſ9 ca 8
Aaches li ſo ca ſ2
Aacrobij li ſſ ca 3°
Aacrologia li i° ca ſ9
Aacron li ſ1 ca 8 ſ⁊ li ſ3 ca 6
Aacros li i ca ∧ ⁊ 8
Aactario li 6 ca ſ9
Aactus li ſo ca ſ2
Aadai li 9 ca 2° bis
Aagale li ſ1 ca ſſ
Aagaria li ſ1 ca ſſ
Aagdalena li ∧ ca 9
Aagi li 8 ca 9 bis
Aagite artis inuentores li 8 ca 9
Aagister li ſo ca ſ2
Aagister filius dei li ∧ ca 2
Aagistratus li 9 ca ę
Aagistri ꝑpli li 9 ca 3
Aagnanim⁹ li ſo ca ſ2
Aagnes li ſ6 ca ę
Aagnificus li ſo ca ſ2
Aagog li 9 ca 2 bis ſ⁊ li ſę ca 3°
Aagus li 8 ca 9
Aaya li 4 ca ſę
Aaiades li 8 ca ſſ
Aaiestas li 4 ca 9
Aaioz li ſo ca ſ2
Aaiozes li 9 ca ę
Aaius mensis li 4 ca ſę
Aala li ſſ ca 1°
Aalachias li ∧ ca 8
Aalachim li 6 ca 1° ⁊ 2°
Aalacridonia li ſ∧ ca ∧
Aalagma li ę ca 8
Aalakel li 4 ca 22
Aalan li ſſ ca 1°
Aalc li ſſ ca 1°
Aalcra li 9 ca 2°
Aalcū li ſę ca 2° ∧
Aalcioſius li ſo ca ſ2
Aaligius
Aallcol⁹ li ſ∧ ca 4
Aallcus li ſ9 ca ∧
Aalo li i° ca ſ2
Aalocina veſtis li ſ9 ca 22
Aallo li ſ∧ ca 9
Aallonen li ſſ ca 1°

Aaloeth li ∧ ca 4
Aalua li ſ∧ ca 9 ⁊ ę ſo
Aaluella veſtis li ſ9 ca 22
Aalū li 4 ca ſo ſ⁊ li ſ∧ ca ∧
Aalūgranatū
Aalūmaciānū li ſ∧ ca ∧
Aalūmellū
armenicū
Aalū ꝑſicū duracinū li ſ∧ ca ∧
ꝑſicū
Aalū punicū li ſ∧ ca ∧
Aalū terre li ſ∧ ca 9
Aalus arboz li ſ∧ ca ∧
Aalg a ū li ſo ca ſ2
Aambre li ſ1 ca 1°
Aambres li ∧ ca 6
Aanulla li ſſ ca 1°
Aanacm li ∧ ca 6
Aanasſes li 4 ca 2 4 ſ⁊ li ∧ ca ę ⁊ ∧
Aancia li 8 ca 9
Aancipiao li 4 ca 8
Aancipatg li 9 ca ę
Aancipū li 9 ca ę
Aancus li ſo ca ſ2
Aandatū li 4 ca ∧
Aandele li ſ9 ca 26
Aandibula li ſſ ca 1°
Aandzagoza li ſ∧ ca 9
Aane li 4 ca ſſ ⁊ ſ2
Aanes li 8 ca ſſ
Aania li ę ca 6 bis
Aanicata tunicata li ſ9 ca 22°
Aanice li 4 ca ſo
Aanices li ę ca 6
Aanicheus hereticg li 4 ca ∧
Aanichei li 8 ca 4
Aaniculata tunica li ſ9 ca 22°
Aanifeſtus li ſo ca ſ2
Aanin li ę ca 6
Aanipulg herba li ſ∧ ca 9
Aanipulg milites li 9 ca 3
Aanipulg ſignū bellicū li ſ8 ca 3°
Aann⁹ li ſ2 ca 1°
Aanſuetg li ſo ca ſ2
Aantle li ſ9 ca 26
Aanto li ſ1 ca 1°
Aantua li ſ1 ca 1°
Aantū li ſ9 ca 24
Aanubie li ſ8 ca 2°
Aanū li ſo ca 9
Aanumiſſus li 9 ca ę
Aanupia li ſ9 ca 26
Aanus li 4 ca ſſ bis ſ⁊ li ſſ ca 1°
Aanus filius dei li ∧ ca 2°
Aanutergū li ſ9 ca 26
Aapa
Aapella li ſ9 ca 26
Aaratron li ſ∧ ca ſſ
Aarboreī li 8 ca ę

Aartuan⁹ li 4 ca 2∧
Aartatū vnguētū li ę ca ſſ
Aartada ſons li ſ3 ca ſo
Aartion hereticg li 4 ca 2∧
Aartonniſte li 8 ca 4°
Aaraſia li 20 ca 1°
Aartaus li 4 ca ſę
Aàrtomami li 9 ca 2°
Aarcoz li ſo ca 9
Aartulg li ſ9 ca ∧
Aarturus li 4 ca 2 ę
Aartus li 6 ca 1° ⁊ 2° ſ⁊ li ∧ ca 9 li ſ9 ca ∧
Aartus anthoni⁹ li 4 ca 2∧
Aartus euangeliſta li 4 ca 2∧
Aartus varro li 6 ca ę
Aare li ſ3 ca ſſ
Aare magnū
Aare mediterraneū li ſ3 ca ſ7
Aare mortuū li ſ3 ca ſ6
Aarcotice li ſ∧ ca 4
Aarcotices li ſ∧ ca ∧
Aarcotis li ſ∧ ca 4
Aare rubrū li ſ3 ca ſę
Aargarita li ſ6 ca ſo
Aargarum margaritū li ſ2 ca 6
Aargaritifera li ſ2 ca 6
Aargo li ſę ca 8
Aaria li ∧ ca 9
Aarion li ſ∧ ca 4°
Aaris ſim⁹ diuiſa noīa li ſ3 ca ſ7 ſę ſ12 ſ6
Aaritima li ſę ca 8
In marito eligēdo ītuoz g ſideꝛai
ſolent et ītuoz expectai ſolēt li 9 ca 2°
Aaritus li 9 ca 4
Aarū diuiſa noīa li ſ3 ca ſ7 ſę ſ12 ſ6
Aarmoz et ci⁹ gnā li ſ6 ca 4°
Aarmoz lucullcū li ſ6 ca 4°
Aarrubū li ſ∧ ca 9
Aars li 8 ca ſſ
Aarſi li 9 ca 2°
Aarſippa li 20 ca 8
Aaſſupū li 20 ca 8
Aarſus li 9 ca 2°
Aartellus li ſ9 ca ∧ ⁊ ſ8
Aarthja li ∧ ca 9
Aartic li ∧ ca ſo
Aartarū li ſ1 ca ę
Aas li 9 ca 4°
Aaſaula thura li ſ∧ ca ſ8
Aaſaulinū genus li i° ca ę
Aaſaul⁹ li 9 ca 4°
Aaſſoch li 6 ca 1° ⁊ 2°
Aaſſagete li 9 ca 2°
Aaſſilia li 9 ca 2° ſ⁊ li ſ1 ca 1°
Aaſſilius a ū li 9 ca 2°
Aaſtricina veſtis li ſ9 ca 22
Aaſtricū⁹ color li ſ9 ca 28
Aaſtur li ſę ca 6 ſ⁊ li ſ∧ ca ∧ ⁊ 8
Aaſturgia li ſ9 ca 23

ajataxa li g ca 29
ajater li g ca ꝛ ꝛ
ajater dea li s ca n
ajaterfamilias li g ca ꝛ ꝛ
ajateria li ꝫ ca 3 ſ li g ca 19
ajatertera li g ca ꝛ
ajathematica li 3 ī ꝓlogo
ajathematica li 8 ca 9
ajatheſis li 3 ca ∧2
ajatheus li ꝛ ca 2∧ ſ li 6 ca ī ꝛ 2°
Item lib 20 ∧ ca nono bis
ajathias li ∧ ca 9
ajathuſalem li ꝛ ca 22 ſ li ∧ ca 6
ajatrimoniū li g ca ꝛ
ajatrin9 li ꝛ ca 2∧
ajatrix li n ca 1°
ajatrona li g ca ꝛ ꝛ
ajaturg li ſ ca 6
ajatutinū li ꝛ ca ſ2
ajauoꝛs li ſg ca ī ꝛ 2ꝛ
ajauri li g ca 2°
ajauriaus li ꝛ ca 2∧
ajauritania li ſ ꝛ ca ꝛ°
ajaurius li ꝛ ca 2∧
ajauron li g ca 2 ſ li ſ2 ca 1°
ajauſoleū li ſꝛ ca ſo
ajaxilla li n ca 1°
ajaximin9 li ꝛ ca 2∧
ajaxim9 li 1° ca ſ2 ſ li ſo ca ſ2
ajaze ca li g ca 2°
Caander li ꝫ ca ſ8
ajcatus li n ca 1°
ajcomites li ſ6 ca ſ ꝛ
ajeda li ſꝛ ca 1°
ajedi li g ca 2° ter
ajedia li ſ ꝛ ca 3 ſ li ſ6 ca n
ajediator filius dei li ∧ ca 2°
ajedica li ſ∧ ca ꝛ ꝛ ∧
ajedicamen li ꝛ ca 8
ajedicina li ꝛ ca 1°
ajedicine micia li ꝛ ca 9
ajedicoꝛū inſtrumēta li ꝛ ca ſo
ajedidies li ſ∧ ca ∧
ajedimna li ſ6 ca 2ꝛ
ajediocrus li ſo ca ſ2
ajediolanū li ſꝛ ca 1°
ajeditatua v̄ba li 1° ca ꝛ
ajediterrane9 ſm9 li ꝫ ca ꝫ
ajedula li ſ2 ca ∧
ajedulla li n ca 1°
ajedus li ꝛ ca 1°
ajedus potus li 20 ca 2°
ajedue rex li g ca 2°
ajel li 20 ca 1°
ajela li ſg ca 22
ajelan li ꝛ ca ꝛ ſ li ſg ca 22 ꝛ 6
ſ li ſo ca ſ2 ſ li ſ2 ca 6 ſ li ſg ca 22
ajelancolia li ꝛ ca ꝛ ꝛ 6
ajelancoliq li ſo ca ſ2
ajelanites li ſ6 ca ꝛ
ajelanuq li ſ2 ca 6
ajelchiſedech li ∧ ca 6
ajechiſedechiam hẽtia li 3 ca ꝛ°
ajelectriſis li ſ6 ca ſ2
ajelimū li ſg ca ſ∧
ajelioꝛ — li ſo ca ſ2
ajelius —
ajella arboꝛ li ſ∧ ca ∧
ajellitratū vimū li 20 ca 2°
ajelo li ſ2 ca 2 ſ li ꝫ ca ſ8
ajeloctos li ſ6 ca ∧
ajeloſos li ſ∧ ca ∧
ajelolus li ſ2 ca 2°
ajelos li 3 ca 20 ſ li ſꝛ ca 6
ajelotes li ſg ca ꝛ 2ꝫ
ajelū li ſg ca 28
ajelus li 20 ca 2°
ajembza corpis ad q̄d fr̄ā ſ li n ca ī°
ajembza dei li ∧ ca 1°
candidū
ajembzanū lucadū — li 6 ca ſo
purpureū
ajembzū li n ca 1°
ajemoꝛ li ſo ca ſ2
ajemoꝛia li 2° ca 3 ſ li ſꝛ ca 1°
ajemoꝛia dei li ∧ ca 1°
ajemphis li ſꝛ ca 1°
ajemphites li ſꝫ ca ꝛ
ajecandꝛiam li 8 ca ꝛ
ajendaq ſ tres ſpēs li 2 ca ſ2
ajendax — li ſo ca ſ2
ajendicaus —
ajene li v ca ꝛ ſ li 6 ca ſ∧ ſ li n ca ī°
ajenua li ſꝛ ca 2 bis
ajenuana — li ſꝛ ca 3
ajenuanus —
ajenmonia li ſ2 ca ∧
ajenmonides li ſ2 ca ∧
ajens li ꝓ ca 1°
ajenſes aīmi
ajenſis — li ꝛ ca ſꝛ
ajenſis nouoꝛ
De menſis ꝛ eſtas li 20 ca 1°
ajenſoꝛū li 20 ca 3
ajenſtruū li n ca 1°
ajenſura ꝛ ciꝰ noīa li 6 ca 2ꝛ
ajenſura agroꝛū li ſꝛ ca ſꝛ
ajenta li ſ∧ ca n
ajentū li n ca 1°
ajeones li g ca 2°
ajeonia li ſꝫ ca 3
ajeotides li g ca 2°
ajeras li 8 ca ꝛ
ajercatū li ſꝛ ca 2°
ajercatus li ꝛ ca 8
ajerenarius li g ca ꝛ
ajeraurus li 8 ca n bis
ajerenda li 20 ca ī ꝛ 2°
ajerendiē li 20 ca 1°
ajereoꝛ — li ſo ca ſ2
ajerectrix
ajergulg li ſ2 ca ∧
ajergus li ſ2 ca ∧
ajeridies li 3 ca ꝛ3 ſ l ꝛ ca n
Item li ꝫ ca 1° Item li 20 ca 2°
ajeriſte nidei li 8 ca ꝛ
ajermine li g ca 2°
ajeromelas li ſ6 ca n
ajerops — li ſ2 ca ∧
ajerula
ajerū li ꝛ ca n ſ li 20 ca 2° ſ li ꝫ ca ī°
ajeſan li g ca 2°
ajeſites li ∧ ca 2°
ajeſopotamia li ſꝛ ca 3°
ajeſpila li ſ∧ ca ∧
ajeſtralyim
ajeſſalu — li g ca 2°
ajeſſapia — li ſꝛ ca 1°
ajeſſapo —
ajeſſetomeon li ſꝛ ca 3°
ajeſſias filiꝰ dei li ∧ ca 2°
ajeſſis li ſ∧ ca 2°
ajeſtricus coloꝛ li ſg ca 28
ajeſtus li ſo ca ſ2
ajeta li ſg ca 29
De metallo li ſ6 ca ſ6
ajetallū li ꝛ ca ſo
ajetaugeſmonite li 8 ca ꝛ
ajetatoꝛ li ſo ca ſ2
ajetatū li ſꝛ ca 3
ajetnxa li ſg ca 29
ajethaangi li 8 ca ꝛ°
ajethaciſin9 li ī° ca ſ∧
ajethalemſis li ī° ca 22
ajethaphoza li ī ca 22
ajethaplaſin9 li ī ca 20
ajethatheſis li ī° ca 20 ſ li 2 ca 21°
De methus li ſ8 ca 30
ajetodica medicina li ꝛ ca 3°
ajetonomia li ī° ca 22
ajetra li ī° ca 2ꝫ bis
ajetꝝ a frequētatiōib9 aſſe pniadia li ī° ca 2ꝫ
anacreontiū
archiloticum
ajetra ab — colofinium — li ī° ca 2ꝫ
iuentoꝛib9 — ſaphicum
ſimonicum
ſotadicum
exametron
ajetꝝ a uiū — penthametriū — li ī ca 2ꝫ
pediū — trimetriū
ajetra a pedib9
Iambiciū
Dactilicū — li ī° ca 2ꝫ
trochaicū
ajetra a reb9
Bucolicū
Elegiacū — li ī° ca 2ꝫ
Heroicū

ajetra pichia li i° ca 24
ajetreta
ajetron — li 15 ca 21
ajetropolitanus li 1 ca 11
ajetrū li 3 ca 11 ſ͞f li 16 ca 21
ajichael li 1 ca 1
ajichcas li 4 ca 21 ſ͞f li 1 ca 8
ajirtualis li 1 ca 11
ajigdonia li 15 ca 3
ajiles li 9 ca 3
ajiliarū li 14 ca 14
ajiliaſte hereticꝰ li 8 ca 11
ajilina li 9 ca 3
ajilinc tria gña li 9 ca 3
ajiluminozū li 15 ca 9
ajilitares note li i° ca 11
ajilites — conſcripti; emeriti; equeſtres; excubitozes; extraozdinarij li 9 ca 3°; optiones; ozdinarij; tranſcripti; velites
ajilitū cuotano li 9 ca 3
ajilū li 1 ca 3 ꝛ 9
ajillago li 12 ca 6
ajille li 3 ca 8
ajillenarius idē chiarcha li 9 ca 3
ajilus li 12 ca 1
ajimus li 12 ca 1
ajina li 16 ca 28
ajinatoz — li 10 ca 12
ajinatrix
ajinerua li 8 ca 11 bis ſ͞f li 14 ca 1°
ajineus li 13 ca 18 ſ͞f li 16 ca 18
ajinim⁹ — li 10 ca 12
ajinſter
ajinū li 19 ca 1 ſ͞f li 1 ca 14
ajinoz li 9 ca 8 ſ͞f li 10 ca 12
ajinotaurꝰ li 11 ca 3 bis
ajinutal li 20 ca 1°
ajioparo li 19 ca 1°
ajiplagū li 19 ca 14
ajirabolanū li 8 ca 13
ajirandina li 14 ca 1°
ajirtū mare li 13 ca 13
ajirena li 12 ca 6
ajiria li 3 ca 8
ajirita li 1 ca 1
ajirmuzones li 11 ca 1°
ajirmidones — li 9 ca 2°
ajirmidonus dux
ajirmutois li 16 ca 18
ajirobolanꝰ li 1 ca 1 ꝛ 9
ajirra li 1 ca 8
ajiretis — li 1 ca 1
ajirtene
ajirtus

ajirteus color li 12 ca 1°
ajiſach — li 1 ca 8
ajiſael
ajiſer
ajiſerabilis — li 10 ca 12
ajiſerieordia
ajiſerieozs
ajiſſa li 6 ca 18
ajiſſia li 15 ca 8
ajiſſozū li 20 ca 3°
ajiſſus filius dei li 1 ca 2°
ajiſterū li 6 ca 19
ajitis li 10 ca 12
ajitra li 19 ca 8 ꝛ 30
ajitridas li 16 ca 8
ajitridax li 16 ca 12
ajob li 1 ca 6
ajobbite li 9 ca 2°
ajoderatus li 10 ca 12
ajodeſtus li 10 ca 12
ajodi verbozū li i° ca 8
ajodita li 16 ca 21
ajodiua li 20 ca 8
ajodius li 10 ca 12
ajodus menſura li 16 ca 24
ajodus ī naui li 19 ca 2°
ajoyſes li 4 ca 24 ſ͞f li 1 ca 6
ajola li 20 ca 1
ajolaris dens li 11 ca 1° ſ͞f li 19 ca 10
ajollus li 10 ca 12
ajolochites li 16 ca 1
ajolotus li 16 ca 8
ajoloſus li i° ca 1
ajoloſſia — li 15 ca 8
ajoloſſus
ajomentū li 4 ca 8 ꝛ 11
ajonachoz plura gña li 1 ca 12
ajonachus li 1 ca 12
ajonadia li 6 ca 18
ajonaptotꝰ li i° ca 8
ajonarchia — li 9 ca 3°
ajonarchia
ajonas li 1 ca 12
ajonaſterū li 14 ca 8
ajoncdula li 12 ca 1
ajoneta li 16 ca 1 ꝛ 28
ajonule li 19 ca 16
ajonitoz li 10 ca 12
ajono li 9 ca 4 ſ͞f li 14 ca 8
ajonoceron li 12 ca 2°
ajonogramꝰ li 9 ca 4
ajonos li 9 ca 3
ajonoſticon li i° ca 28
ajons li 15 ca 8
ajons filius dei li 1 ca 2
ajontani li 8 ca 4
de montibꝰ li 15 ca 8
ajonſtrū li 11 ca 3
ajonſtruoſi hoies li 11 ca 3
ajonumentū li 14 ca 8

ajoza li 12 ca 6
ajozalis phīa li 2 ca 28
ajozbus li 8 ca 8
ajozbus actiuꝰ li 8 ca 1
ajozbus ī ſup fice cutis li 8 ca 1
ajozibundꝰ li 10 ca 12
ajoziozi li 10 ca 12
ajozis er li 11 ca 2°
ajoztariū li 8 ca 10
ajoztus tria gñā li 11 ca 2°
ajoztuus li 11 ca 2°
ajozus li 1 ca 1
ajoz li 2° ca 10 ſ͞f li 4 ca 2°
ajoſorth li 9 ca 2°
ajoficia li 20 ca 8
ajulis li 15 ca 1
ajuncio li 15 ca 6
ajugilis li 12 ca 6
ajula li 20 ca 18
ajulgariū
ajuliebzia li 11 ca 1°
ajulier li 11 ca 2° ſ͞f li 14 ca 4
ajulierarius li 10 ca 6
ajulio li 10 ca 12
ajullens li 19 ca 33°
ajultatoz li 10 ca 12
ajultipes li 12 ca 4
ajullus li 12 ca 6
ajulſo li 10 ca 12
ajulſū li 20 ca 2°
ajultima li 3 ca 8
ajultiplex — li 3 ca 1
ajultiplex ſuppinularis
ajultrū li 20 ca 4
ajulus li 12 ca 1°
ajundi fabricatio li 3 ca 30
de mūdo li 13 ca 1°
ajundus li 13 ca 29
ajunera li 6 ca 19
ajunicepꝰ li 9 ca 8
ajunicio li 14 ca 8
ajunicipales li 9 ca 8
ajunicipū li 14 ca 2°
ajunifex — li 10 ca 12
ajunificus
ajunimentū — li 14 ca 8
ajuniū
ajunū li 13 9 ca 8 ſ͞f li 10 ca 9
ſ͞f li 16 ca 8 ſ͞f li 14 ca 2°
ajunus li 6 ca 19 ſ͞f li 10 ca 12
ajurena li 12 ca 6
ajurenula li 19 ca 30
ajurex li 12 ca 6 ſ͞f li 16 3
ajuria li 20 ca 2°
ajurica li 12 ca 6
ajurrina li 16 ca 12
ajurue li 14 ca 2°
ajuruſcul⁹ li 18 ca 11
ajus li 12 ca 3 bus ſ͞f li 20 ca 2°
ajuſa li 3 ca 14

musca li ꝑ ca 8
musno li ꝑ ca 8
musco li ꝑ ca 8 i°
musculo li ij ca 1° ſſ li ꝑ ca 6
ſſ li ꝙ ca 10 ſſ li ꝙ ca 1°
museruncū li ꝑ ca 3
musica li i° ca 2° ſſ li 2° ca 2ꝫ bis
ſſ li 3 ī ꝓlogo ſſ li 3 ca ꝓi bis
De musica & ei⁹ noīe li 3 ca ꝓi
musica armonica li 3 ca 20
musica organica li 3 ca ꝙ & 21°
musica metrica li 3 ca 15
musica rithmica li 3 ca 22
musice effectus li 3 ca 15
musice artis inuentores li 3 ca 15
musio li ꝑ ca 2°
musicla li ꝑ ca 3 ſſ li 18 ca 15 ſſ i 20 ca 15
mustū li 20 ca 2°
mute lrē li i° ca 2°
mutus li 10 ca ꝑ
mutuū li 4 ca 8

Albaioth li 9 ca 2°
Nabathea li ꝫ ca 3
Nabla li 6 ca 2°
Nabugodonosor li 4 2ꝫ ſſ li 15 ca 6
Nabuthei i nono ca 2°
Nachor li 4 ca 23
Naiades li 8 ca 11
Nanus li ij ca 3
Napee li 8 ca 11
Napocaulis li 15 ca 10
Napus
Narbona li ꝓi ca 1°
Narcissus
Nardostachos
Nardus
Nardus celtinus
Nares li ij ca 1°
Narū pres: rolūpia, pimule, interfinū, pirula — li 11 ca 1°
Nassacassis li 19 ca 4°
Nasturciū li 15 ca 10
Nates li ꝓi ca 1°
Nathan li 4 ca 2ꝫ ſſ li 15 ca 8
Nathanael li 15 ca 9
Nathymnei li 15 ca 11
Natrix li ꝑ ca ꝫ
Natura li ij ca 1°
Naturalis phia li 2 ca 2ꝫ
Naualia loca li ꝫ ca 8
Nauclerꝰ li 19 ca 1°
Naues actuarie li 19 ca 1°
Nauicularij li 19 ca 19
Nauiū pres li 19 ca 2°
Naus
Naus annona
Nauis
Naulū
Nauta — li 19 ca 1°

Naum li 15 ca 8
Naxon li ꝫ ca 6
Nazarei li 8 ca 4
Nazarenꝰ filius dei li 15 ca 2
Nazareus li 18 ꝫ ca 13
Nazarenus li filius dei li 6 ca 2
Nazarenus xpiānꝰ li 15 ca 13
Nea li 3 ca ꝫ
Neapolis li ꝓi ca 1° bis
Nebula li 13 ca 15
Neemias li 15 ca 8
Nefandus
Nefarius — li 10 ca 13
Nefrendꝰ li 10 ca 9 ſſ li 20 ca ꝫ
Nefrens li 20 li ꝫ
Nefrefus li ꝫ ca 6
Negatio li 2° ca 25
Negligens li 10 ca 13
Negotiatio
Negotiū — li 18 ca ꝓi
Nemo li 10 ca 13
Nemroth li 15 ca 1°
Nemus li 15 ca 6
Neomenia li 6 ca 15
Neophytꝰ li 15 ca 13
Neos li 6 ca 15
Nepeta li 15 ca 9
Nepos li 9 ca ꝫ ſſ li 10 ca 13
Nepotatio li 10 ca 13
Neptalim li 15 ca 15
Neptis li 9 ca ꝫ
Neptunus li 8 ca 11 ſſ 13 ca 15
Nequā li 10 ca 13
Nequā & malitie distīctio li 10 ca 13
Nereides
Nereis — li 8 ca 11
Nero
Nerua — li 4 ca 25
Neruī li 4 ca 10
Neruus li ij ca 1°
Nestoriani hereticī li 8 ca 4
Nestorius li 4 ca 25
Netum li 19 ca 29
Neumon li 2 ca 2
Neura li ij ca 1°
Neuter li 10 ca 13
Neutralia ūba
Neutrū genus — li i ca ꝫ
Nicena synodus li 4 ca 25
Nicomedia li 12 ca 3 ſſ li ꝓi ca 1°
Nicolaite li 8 ca 4
Nicopolis li ꝓi ca 1°
Nicromātia li 8 ca 9
Nictalopes li 8 ca 4
Nictalmꝰ li ꝫ ca 15
Nictitorax li 12 ca 15
Niger li 10 ca 13
Nigromantia
Nigros — li 8 ca 9
Nihilum li 10 ca 13

Nilus li 13 ca 18
Nimbus — li 8 ca 11 ſſ li 9 ca 4
Nimpha
Nisa li ꝓi ca 1°
Niseus li 8 ca 11
Nissa li 12 ca 8
Nitria li 16 ca 2°
Nitrū li 16 ca 2°
Nix li 13 ca 15
Nixa li 15 ca 15
Nobilis li 10 ca 13
Nortus ꝑres septē li 4 ca 12
Nortua li 12 ca 15
Nodus li 9 ca 3
Noe li 4 ca 22 ſſ li 15 ca 6
Neoniani li 8 ca 4
Neomi li 15 ca 6
Nolo li i ca 12
Nomen li i° ca ꝫ ſſ li 2 ca 25
Noīa adiectiua li i° ca ꝫ
Nom appellatiuꝰ spēs li i ca ꝫ
Noīa diminutiua
Noīa diuatiua — li i° ca ꝫ
Noīa: gentilia, gramatica, incorporalia, latina tota, media, notha, principalia, patrie, primitiua, propria et eoꝝ spēs, qualitatis, specialia, suppositiua, ūbi similia — li i° ca ꝫ
Nominatiuꝰ casꝰ li i° ca ꝫ
None li 4 ca 12
Nozitus li 12 ca ꝫ
Nozma li 12 ca 18
Noma li i° ca 10
Note: digitoꝝ, uirdice lre, lrāꝝ bis, militares, oculoꝝ, vulgares — li ꝑ° ca 11
Note tuāꝝ li i° ca 10
Nothus li 9 ca ꝫ ſſ li ꝑ ca 8
Nouatiani hereticī li 8 ca 4
Nouanulū li 20 ca 11
Noualis ager li ꝓi ca 12
Nouatus hereſiarcha li 4 ca 25
Nouem li 3 ca ꝫ
Nouember li 4 ca 12
Nouū testamētū li 6 ca 1°
Nox et eiꝰ pres li 4 ca 11 & 12
Nubes li 13 ca 15
Nubilis li 10 ca 13

Nubulus a ũ li ꝫ ca ∧ ſf li ſo ca ꝫ
Nucleus li ſ ∧ ca ∧
Nugas
Nugiger li ſo ca ꝫ
Nugigerul9
Null9
Numa pompilus li 4 ca 1°
Numerari9 li 9 ca ꝯ
Numeroz liber li 6 ca 2°
Numeroz ratio li z ca 4
Numer9 li° ca ꝯ z ꝯ
Numer9 q̃d ẽ li z ca z
Numer9 vñ ſit dict9 li z ca ꝯ
Numeri inuentoꝛ li z ca 2°
Numeri diuiſio li z ca 6 ∧ z 8
Numer9 compoſit9 diminut9 mediocris perfectus simplex superfluus li z ca 6
Numerus infinit9 li z ca ſo
Numerus muſic9 li z ca zꝯ
Numer9 pedũ ſillabaz li° ca ∧
Numides li 9 ca 2°
Numidia li ſꝯ ca 4
Numidicũ marmoꝛ li 6 ca 4
Nũmiſma li ſ6 ca ſ ∧ z zꝯ
Nũmiſmatis triangl̃ li ſ6 ca ſ ∧
Nũmus li ſ6 ca ſ ∧
Nũtaũ li ſo ca ꝫ ſf li 8 ca ſſ
Nũtius li ſo ca ꝫ
Nũtupaẽ
Nũtupatio li 4 ca ∧
Nũdine li 4 ca ſꝯ
Nuptia li 9 ca 4 ſf li ꝫ ca ∧
Nuptie li 9 ca 4
Nurus li°9 ca ꝯ
Nutritoꝛ li ſo ca ꝫ
Nux li ſ ∧ ca ∧
Obliterat li° ca ꝯ
Obbaudiens li ſo ca ſꝯ
Obeliſcus li° ca ſo bis
Oblaqueare li ſ ∧ ca 4
Oblatio li 6 ca ſ9
Oblectaẽ
Oblectatoꝛ li ſo ca ſꝯ
Obnixus
Obnoxius
Obnubẽ li 9 ca 4
Obolus li ſ6 ca zꝯ
Obrũſũ li ſ6 ca ſ ∧
Obſtrenus li ſo ca ſꝯ
Obſeſſ9
Obſiang li ſ6 ca ſ4
Obſitus li ſo ca ſꝯ
Obſius li ſ6 ca ꝯ
Obſtrigill9 li ſ9 ca zz°
Obtrectatoꝛ
Obtunſus li ſo ca ſꝯ

Obxifatus li ſ6 ca 2 4 bis
Occaſio li ſ ∧ ca 2°
Occanus li ꝫ ca ſz
Occipitiũ li ſſ ca 1°
Occidens li z ca ꝯ z ſf li ꝫ ca 1°
Occo li ſ ∧ ca 2°
Occa li ſꝯ ca 4°
Occella li ſſ ca 1°
Ochoſias li v ca 2 4 ſf li ∧ ca 6 bis
Ocalle li 20 ca ꝫ
Ocinũ li ſ ∧ ca ſo
Octa li ſ9 ca ſ ∧
Octea li ſ9 ca zz°
Octauian9 li 4 ca 2 ∧
Octauus dies ca li ca ꝫ
Octo li z ca ꝯ
October li °4 ca ſꝯ
Oculi li ſſ ca 1°
Oculus li ſ ∧ ca 6
Oculus dei li ∧ ca 1°
Oda li° ca 8
Odibilis li ſo ca ſꝯ
Odontes li ſſ ca 1°
Odoramenta li ꝯ ca ſſ
Odor
Odoratus li ſſ ca 1°
Oeſtrũ li ꝫ ca 8
Offa
Offarius li 2 ca 1°
Offella
Offertoriũ li 6 ca ſ9
Officiũ
Officiũ dñicũ z ei9 gnã li 6 ca ſ8
Officiũ matutinũm vespertinũ li 6 ca ſ8
Ofi
Ofite li 8 ca 4
Ofites li ſſ ca ꝯ
Ofiui li ∧ ca 6
Ola li ſſ ca 1°
Olea li ſ6 ca ꝫ
Olea li ſ ∧ ca ∧
Olearia vaſa li 20 ca 6
Oleaſter
Oleomella li ſ ∧ ca ∧
Oleon
Oleoſilenon li ſ ∧ ca ſſ
Oleum li ꝯ ca ſſ ſf li ſ ∧ ca ∧
Olfacẽ li ſſ ca 1°
Olfactoriolũ li ſ9 ca 3°
Olfactus li ſſ ca 1°
Olimpias li 4 ca ſ8 z 24
Olimpius li ſꝯ ca ꝯ z 8
Oliſipona li ſ4 ca 1°
Oliſatrũ li ſ ∧ ca ſo
Oliua li ſ ∧ ca ∧
Olla li 20 ca ∧
Olofara li ſ9 ca 22

Olagraphũ li 4 ca ∧
Olalampus li ſꝯ ca 8
Olon li 4 ca ∧ ſf li ſz ca ∧ ſf li ſ9 ca 22°
Olez li ſz ca ∧
Oloſericũ li ſ9 ca 22°
Olus li ſ ∧ ca ſo bis
Olus odoriferũ li ſ ∧ ca ſſ
Omelia li 6 ca ∧
Omentũ li ſſ ca 1°
Omeconſus li° ca 22°
Omne genus li° ca ꝯ
Omnimorbia li ſ ∧ ca 9
Omnipotens deus li ∧ ca 1°
Omo li ∧ ca 2°
Omocolenton li 1° ca 21°
Omoeptoton
Omouſion filij dei li ∧ ca 2°
Onager li ſz ca 1° bis
Onuchen li ſſ ca 1°
Onuchus li ſo ca ſ8
Onix li ſ6 ca 8
Onocentaurus li ſſ ca ꝫ
Onocrotalon li ſz ca ∧
Onomatopeia li° ca 22°
Onomaſtica li° ca ꝯ
Onus li° ca ſz
Opaca loca li ꝯ ca 8
Operarij li ſ1 ca 4
Ophites li ſ6 ca 4
Opidanus li 9 ca ꝯ
Opidũ li 9 ca 2 z ꝯ
Opifex li ſo ca ſꝯ
Opifera li ſ9 ca ꝯ
Opilio li ſo ca ſꝯ
Opimus li ſ ∧ ca 6
Opimatio li 2 ca 2ꝯ
Opium li ſ ∧ ca 9 bis
Opo li ſ ∧ ca 8
Opobalſamũ li ſ ∧ ca 8
Opoparaſes li ſ ∧ ca 9
Oppalus li ſ6 ca ſz
Oppidũ li ſ1 ca 2°
Oppoſitoriũ gnã li 2 ca zi°
Ops li ſo ca 9
Ops dea li 8 ca ſſ
Optare li 9 ca ꝫ
Optatiuus mod9 li° ca ꝯ
Optiones milites li 9 ca ꝫ
Opulentia li 20 t ca 1°
Opuſculoz gnã li 6 ca ∧
Ora li° ca ſz ſf li 4 ca ſ ∧ ſſ
Oratia li° ca ꝫ ſf li 2° ca 2 4 ſf li 6 ca ſ9
Orationis ptes octo li° ca ꝯ
Orationis exordiũ narratio argumẽtatio cõclusio li 2 ca ∧
Oraculũ li ſ1 ca ꝯ
Orare q̃liter debem9 li 6 ca ſ9

Oratoz li 2 ca 3 ff li 10 ca 2
Oratoriū li 11 ca 2
Orbiculus li 2 ca 2°
Orbis li 9 ca 2 ff li 12 ca 6
ff li 12 ca 2° ff li 11 ca 3
Orbis pres li 12 ca 2°
Orbita li 11 ca 14
Orbus ca 10 ca 12
Orca li 8 ca 11 ff li 13 ca 9 ff li 20 ca 4
Orcades ff li 12 ca 6 ff li 13 ca 8
Orcens li 20 ca 4
Orcheta li 13 ca 9
Orcas li 13 ca 9
Orchestra li 18 ca 22°
Orcus li 8 ca 11
Ordeolus li 2 ca 8
Ordeū li 13 ca 3
Ordeū exactiū distinctiū tremense li 13 ca 3
Ordinarij milites li 9 ca 3
Ordiniū li 19 ca 29
Ordo librozū biblie li 6 ca 1°
Oreades li 8 ca 11
Oreas
Organica musica li 3 ca 19 & 21°
Organū li 3 ca 21°
Orgia li 6 ca 19
Oriens li 3 ca 23 ff li 18 ca 1°
Oriens filius dei li 8 ca 2°
Oriens flumine li 18 ca 18
Origanū li 13 ca 9
Origenes li 4 ca 13 ff li 6 ca 3 & 6
Origemani hereticī li 8 ca 4
Originales culpes li 9 ca 2
Orion li 3 ca 12
Ornamentū li 19 ca 30
Ornatus verboz sñarum li 2 ca 21°
Orobus li 13 ca 3
Oroi li 12 ca 2
Oros li 11 ca 2°
Orphanus li 11 ca 2°
Orpharū li 16 ca 13
Orthoi li 1° ca 12 ff li 13 ca 18
Orthodoxus li 13 ca 18 ff li 10 ca 12
Orthogonū li 3 ca 18
Orthographia li 1° ca 12 bis
Orygia li 12 ca 13 ff li 12 ca 6
Orthogonetra li 12 ca 13
Ortoz instrumēta li 20 ca 18
Ortus li 12 ca 23 ff li 13 ca 10
Os li 1 ca 12 ff li 11 ca 1°
Os filius dei li 8 ca 2
Osa li 19 ca 33°
Osanna li 6 ca 13 & 19

Osculo li 2 ca 13
Osallū li 11 ca primo
Osanes li 12 ca 13
Osrobagi li 13 ca 9
Osee li 13 ca 8
Osi li 6 19
Osias li 4 ca 24
Osoz li 10 ca 12
Ospes li 10 ca 12 bis
Ospitalitas li 10 ca 12
Ossa li 11 ca 1° bis
Ossifragus li 12 ca 13
Ostentabile li 2 ca 9
Ostentū li 11 ca 3
Ostia li 12 ca 8
Ostiarius li 13 ca 12
Ostreus roloz li 19 ca 28
Ostū li 11 ca 6
Ostū filius dei li 13 ca 2
Ostra li 19 ca 10
Ostrantes li 13 ca 2 & 12
Ostratus li 11 ca 13 li 19 ca 10
Ostrea li 12 ca 6 bis ff li 11 ca
Ostrū li 12 ca 6 ff li 19 ca 28

Otha li 2 ca 13
Othi li 11 ca 3
Othomel li 13 ca 6

Ovis li 12 ca 1°
Ouus filius dei

Ouum li 12 ca 13
Ouum li 12 ca 13 ff li 18 ca 29

Oxea li 2 ca 4 ff li 18 ca 9
Oxi li 2 ca 4
Oxia li 1° ca 8
Oxymella li 20 ca 2°
Oxos li 18 ca 9
Ozias li 13 ca 6

Pachym9 li 12 ca 13
Paciens li 10 ca 14
Pactolus li 16 ca 18
Pactū li 4 ca 13
Padus li 16 ca 18
Paflagones li 9 ca 2°
Pagani li 8 ca 10
Pagina li 6 16
Paigrus li 12 ca 6
Pagus li 14 ca 2°
Pala li 13 ca 3 ff li 20 ca 12
Palacū li 11 ca 3
Palanteū opidū li 11 ca 3
Palatū li 11 ca 1°
Pale
Palea li 13 ca 3 ff li 11 ca 12
Paleaē bꝫum li 12 ca 1°
Palestina li 12 ca 3
Palestini li 9 ca 2° bis

Palestra li 18 ca 22°
Paluaria li 12 ca 1°
Palmibachus li 1° ca 13
Palm li 11 ca 1°
Paluus li 13 ca 9
Palla li 19 ca 24
Pallantus li 11 ca 1°
Pallas li 8 ca 11
Palla fciaz li 19 ca 24
Pallia virez li 19 ca 22°
Pallū
Palma li 1° ca 13 ff li 11 ca 1° ff li 13 ca 13
Palmarū dies li 6 ca 13
Palme fructus mirabolanū mutales nucolaī thebaī li 13 ca 13
Dicūt2 dactli
Palmes li 13 ca 4
Palmula li 19 ca 2°
Palpebra li 11 ca 1°
Paludamentū li 19 ca 29
Palumbes li 12 ca 13
Palus li 4 ca 10 ff li 11 ca 1° ff li 11 ca 12
ff li 20 ca 11
Pamphilia li 12 ca 3
Pamphilus martir li 6 ca 4
Panpin9 li 13 ca 4
Pan li 8 ca 11 ff li 11 ca 3 ff li 12 ca 2°
Item li 20 ca 1°
Panates li 13 ca 9
Panagerū li 6 ca 13
Pandoria li 3 ca 21°
Pāfagū li 9 2°
Pangy9 li 16 ca 12
Panicū li 13 ca 3
Panis & ei9 gna li 20 ca 1°
Panis filius dei li 13 ca 2°
Pamire li 8 ca 11
Pannonia li 12 ca 2 bis
Pannothy li 11 ca 3°
Panter li 12 ca 2°
Pamunia li 19 ca 22°
Panul9 li 19 ca 29
Paos li 16 ca 12
Papaten li 19 ca 23
Papaner li 13 ca 9
Paphe li 13 ca 13
Paphum li 14 ca 1°
Paphus li 12 ca 6
Papilio li 12 ca 8
Papilla li 11 ca 1°
Papireū li 13 ca 9
Papo li 11 ca 1°
Papula & ca 13
Parmis li 3 ca 6
Parabola li 6 primo ca 22°

Pabole li 6 ca 2 ⁊ ∧
Paraliti filius dei li ∧ ca 2°
Paracliti spūs scē li ∧ ca 3
Paradigma li i° ca 22°
Paradisicole li 2 ca 21°
Paradisi li 5 ca 3
Paradoxon li 2° ca 21°
Paragoge li i° ca 20
Paragraphus li i° ca 10
Paralipomenon li 6 2°
Paralisis li 5 ca 6
Parammphus li 9 ca 11
Paranomasia li i° ca 21°
Paranomeon
Parapsis li 15 ca 19 ꝑ li 20 ca 3
Parasangas li 11 ca 11
Parastata li 19 ca 2°
Paratheses li 2° ca 21°
Parte dec li 8 ca 11
Partius li 15 ca 5
Pardi li 12 ca 2°
Parenta li 15 ca 6
Parentes li 9 ca 5
Parēthesis li i° ca 22°
Parentinda li 10 ca 11
Parias li 15 ca 5
Paries li 11 ca ∧ ꝑ li 9 ca 9
Parietine li 11 ca ∧
Paripathetici li 8 ca 6
Parissa li 2 ca 21°
Parus li 15 ca 6 ꝑ li 15 ca 11
Parma li 18 ca 8 12
Parnasi li 15 ca 8
Paronanus li 19 ca i°
Paroemia li i° ca 22°
Parogogū li ∧ ca 11°
Paroma li 15 ca 9
Paron li 15 ca 6
Parothide li 5 ca ∧
Parriada li 10 ca 11
Parriadū li 11 ca 9
Pars li 18 ca 2°
Parthenes li 11 ca i°
Parthenope
Parthi li 9 ca 2°
Partha li 15 ca 3°
Parthini li 9 ca 2°
Partita li 11 ca 12
Partinpialia noīa li i° ca 4
Partinpiū
Particulus li 19 ca i°
Pascha li 6 ca 16 2 ∧
Passer li 12 ca ∧
Passiua ūba li i° ca 5
Passum li 20 ca 2°
Passus li 11 ca 15
Pastillus li 12 ca 5
Pastinata li ∧ ca 10
Pastinatū li 20 ca 12
Pastor filius dei li ∧ ca 2°
Pastulenta li 5 ca 11
Patella li 20 ca ∧
Patena li 20 ca 3
Pater li 9 ca 5
Patrem li 20 ca 5
Paterecclio li 8 ca 11
Paterfamilias li 9 ca 5
Pater ingenuꝰ li ∧ ca 3
Paternuam hereticī li 8 ca 8
Pati li 2° ca 26
Patibulū li 11 ca 10
Patin li 18 ca 6
Patrano
Patres cōscipti li 9 ca 5
Patria li 15 ca 11
Patria noīa li i° ca 5
Patriarchia li ∧ ca ∧ 2 11
Patriciani li 8 ca 11
Patricij li none ca 3
Patripassiani li 8 ca 11
Patronomica noīa li i° ca 2
Patronꝰ li 10 ca 11
Cd a q patrona agat 2 li 18 ca 11
Patruelis
Patruus li 9 ca 5
Pauens
Pauca
Paudꝰ li 10 ca 11
Pauimentū li 11 ca ∧ ꝑ li 9 ca 10
Pauimentū li 10 ca 11
Paulianiste vestis
Pauliani hereticī li 8 ca 11
Pauli epste li 6 ca 2°
Paulꝰ apstus li ∧ ca 9
Paulꝰ ncrat 2 li 11 ca 2∧
Pauo li 12 ca ∧
Pauor li 11 ca ∧ ꝑ li 9 ca 10
Pausania li 11 ca i°
Pausie olīue li ∧ ca ∧
Pauus pisis li 12 ca 6
Pax li 18 ca i°
Paxillus li 11 ca i°
Peccator li 10 ca 11
Peccatū li 11 ca 10
Pecten li 11 ca i° ꝑ li 10 ca 29 ꝑ li 20 ca 11
Pectines cithare li 3 ca 22
Pectus li 11 ca i°
Pectuarius li 5 ca ∧
Pecuarius li ∧ ca ∧
Peculator li 10 ca 11
Peculatꝰ li 11 ca 9
Peculiū li 11 ca 8 ꝑ li 5 ca ∧
Pecunia li 15 ca ∧
Pecuniosꝰ li 10 ca 11
Pedis ozis
Pedis idis li 12 ca i°
Pedagogus li 10 ca 11
Pedes dims li 18 ca 20
Pedes in metro li i° ca ∧
Pedum li 11 ca 10
Pediculꝰ li 12 ca 11
Pedion li 15 ca 8
Pedoris li 18 ca 10
Pedū accidentia
Pedū resolutio li i° ca ∧
Pedū tempora
Peiero li 10 ca 11
Peior li 10 ca 12
Pelagiani li 8 ca 11
Pelagꝰ li 13 ca 13
Pelasgus li 9 ca 2°
Pelex li 10 ca 11
Pelion li 9 ca 2°
Pellax li 10 ca 11
Pellicanꝰ li 12 ca ∧
Pellicator li 10 ca 11
Pellina li 19 ca 22
Pellis li n ca i°
Pelopensis gens li 9 ca 2°
Pelopis li 15 ca 5
Peloponensis ꝑ li 15 ca 5 ꝑ li 11 ca i°
Pelops li 9 ca 2 ꝑ li 11 ca i°
Pelorides li 12 ca 6 ꝑ li 15 ca ∧
Pelta li 18 ca 12
Peluis li 20 ca 11
Pena li 11 ca 10
Penarū octo gria li 11 ca 10
Penates li 8 ca 11
Pene li i° ca 12
Pene mi legib9 scipte li 11 ca 10
Penetrale li 11 ca 5
Pen li 9 ca 2°
Penullū li 12 ca 2°6
Pententia li 6 ca 19
Penna li 6 ca 13 ꝑ li 12 ca ∧ ꝑ li 19 ca 14
Peme angeloꝝ li ∧ ca 11
Pennula li n ca 11
Pensis li 2° ca 21°
Pensū li 15 ca 29 ꝑ li 19 ca 29

Penna li E ca 2°
Pentafilon li JA ca 9
Pentapolis li Je ca 3
Pentapolis libie li Je ca 4°
Pentaptota li i° ca E
Pentathleucus li F ca 2°
Pentecoste li E ca JA
Penteres li Jg ca 1°
Pentezubma li JA ca 9
Penula li Jg ca 2E
Peon li i° ca A Jf li JA ca
Peonia / Peonilla — li JA ca 9
Pepulū li Jg ca 24
Pepo li JA ca Jo
Peponem li JA ca Jo
Pera li Jg ca 2E
Perditor li Jo ca Jı
Perdix li Je ca A
Peregrinꝰ li 9 ca E Jf li Jo ca Jı
Perendie li ı ca ij
Perfectus li Jo ca Jı
Perfectus deus li A ca i°
Perfidus li Jo ca Jı
Pergamenū li F ca i°
Perhemus li Jo ca Jı
Perhumerale li ij ca 3°
Perifrasis li i° ca 22°
Perihermenie aristotilis li 2 ca 2A
Periodus li i° ca 9 Jf li 2° ca Js
Periospomene li i° ca 8
Peripatetia li 8 ca F
Perischeus li Jg ca 30
Perisologia li i° ca Jg
Perurg li Jo ca Jı
Perizoma li Jg ca 22°
Permanens / Permix / Pernox — li Jo ca Jı
Pero li Jg ca 30
Perpendinalū li Jg ca Js
Perpetuus li Jo ca Jı
Perse li 9 ca 2
Persecutor li Jo ca Js
Persepolis li Jı ca i°
Perseus rex li 9 ca 2°
Persidia li Je ca E
Persidia li Je ca 3
Persprimē li Jo ca Jı
Persuasio li Jı ca 9 bis
Persus li Jı ca i°
Pertinax / Pernax — li Jo ca Jı
Pes li ca i° Jf li Jı ca Je Jf li Jg ca E

Pessaria li E ca 8
Pestilencia / Peste — li E ca ı
Petalū li Jg ca 21°
Petax li Jo ca i°
Petra li Jo ca Jı Jf li Je ca 3
Petra filius dei li A ca 2
Petra fomaris li Je ca 3 E
Petra scandali li A ca 2
Petrapiū li JA ca ij
Petrosilenon li JA ca ij
Petrus li F ca A Jf li A ca 9
Petrus nectatur li ı ca 2A
Petulane / Petulca / Petulcq — li Jo ca Jı
Petulg li Jz ca i°
Peucedra / Peucedras — li Jı ca i°
Phala li Js ca A
Phalanx li 9 ca 3
Phalarica li Js ca A
Phaledj li ı ca 23 Jf li A ca F
Phalerą li 20 ca Je
Pharao / Phares — li A ca F
Pharetra li Js ca 9
Phariseī li 8 ca E
Phaselus li JA ca E 3 Jo Jf li 9 ci°
Phebus li 8 ca ij
Phenicius color li Jg ca JA
Phenices cathare li 3 ca 22°
Phenices vrbes li Jı ca P°
Phecton li 3 ca A2
Phiala li 20 ca E
Phietro li i° ca Jo
Philadelphia li Jı ca i°
Philantropos li JA 9
Philippus li ı ca 2A Jf li A ca 9
Philippus q̄ 2 baldan⁹ li ı ca 2A
Philistei / Illopholi / Palestini — idem li 9 ca 2° Jf li Jı ca i°
Philistim li 9 ca 2° Jf li Je ca 3
Philo li 6 ca 2°
Philon li 2 ca 2E
Philosophi li 8 ca F bis
Philosophia / Phīe diffinitio / Phīe diuisiones — li 2 ca 3E
Phimices / Phimices fr̄e ofni — li A ca F
Phisica li 2° ca 2E
Phisici li 8 ca F

Phisis li 8 ca 6
Phison li B ca Js
Phitia carmina / Phitia sacra / Phitius apollo — li 8 ca ij
Phitomissa / Phitones — li 8 ca 9
Phlegon li 3 ca A2
Phogor li 8 ca ij
Phoroneus li ı ca 2E
Phrigia li Je ca 3
Phut li 9 ca 2
Phiuci li 9 ca 2°
Phiurensis li 9 ca 2°
Piaculū li ı ca 9
Picra li 2 ca A
Picea li JA ca A
Pictauus li Jı ca i°
Pictura li Jg ca JE
Picus li Jz ca A
Piger li Jo ca Jı
Pigmentū li E ca Jo
Pigmeus li ij ca 3 bis
Pignus li ı ca 8
Pigricia li E ca 8
Pila li E ca Jo
Pilastrū li 20 ca Jo
Pilatꝰ li A ca E
Pilentū li 20 ca Jo
Pili li ij ca i°
Pilleū li Jg ca 21 E 30
Pilligmenta li E ca Jo
Pilumnꝰ li E ca Jo
Pilustrinū li Jı ca ı
Pilosi li 8 ca ij
Piluma li Jz ca A
Pilū li E ca Jo Jf li ij ca i° Jf li Js ca A
Pina li Jı ca 2°
Pinna li ij ca i° Jf li Jg ca Jg
Pinnasim li JE ca A
Pinnula li ij ca i° bis
Pinnū li ij ca i° Jf li JA ca A Jf li Jg c Jg
Pinsor li Jı ca E
Pinus li JA ca A
Piper li JA ca 8
Piperinꝰ li Jg ca Jo
Pir li i° ca A Jf li 3 ca B Jf li Jo ca Jı
Irem li B ca A Jf li Jı ca Jo Jf li JA ca A
Pira li 20 ca 9
Piramides li Jı ca Jo
Piramus li 3 ca B
Piram li Jo ca Jı
Pirerron li JA ca 9
Pirgus li Js ca B2

pirmenus li ſe ca 8
pirrus li ſe ca ꝯ bis ꝛ ii
piro li 20 ca 9
piromãtia li 8 ca 9
piron li ſe ca 8 ſ̄ li ſ̄ ca 9
pirophon li ſe ca ſo 9
pyros li ſe ca 8
pirrichius li i ca ∧
pirride li 9 ca 2°
pirrus li ſe ca ꝯ
pirula ꝑs narũ li ii ca 1°
pirus li ſ̄ ∧ ca ∧ ꝛ 9
pis
pisa li ſ̄ ∧ ca ꝑ
pisces li ꝛ ca 2∧ ſ̄ li 12 ca 6
pistin9 li ſo ca ꝑ1
pisistrat9 li 6 ca ꝛ
pissa
pistrina li ſ̄ ∧ ca ꝯ ∧
pistor li ꝯ ca ſo ſ̄ li ꝑ1 ca ∧1
pistrimũ li ꝑ1 ca ∧1
pistũ li ſ̄ ∧ ca ꝛ
pitagoras li ſe ca 6
pitagorica ꝓphi li 8 ca 6
pix li ſ̄ ∧ ca ∧
pixim
pixis li 20 ca 6
pixos li ſ̄ ∧ ca ∧
placenta li 20 ca 1°
placatũ li ∧1 ca ∧
palacriũ li 9 ca 2∧
plaga li ∧1 ca ∧1 ſ̄ li ꝛ ca 1° ſ̄ li 9 ca ∧1
plage li ∧1 ca ſo
ꝓplagia li ꝛ ca ꝛ
plagiator
plagius li ſo ca ꝑ1
planeta vestis li ſ̄ 9 ca 2ꝯ
planete stelle li ꝛ ca ꝛꝛ ꝛ ∧2
planta li ii ca 1° ſ̄ li ∧ ca 6
plantago li ∧ ca 9
plantaria li ∧ ca 6
plastica
plastis li ſ̄ 9 ca ꝑ1
platan9 li ∧ ca ∧
platea ꝑ1 ca 2
plato li ∧1 ca 2ꝯ
platonica li 8 ca ꝯ
platos li ꝑ1 ca 2 ſ̄ li ∧ ca ∧
plaustrũ li 20 ca ſo
plebs li 9 ca ꝯ
pleonasm9 li i ca ſ̄ 9
pleripleumonia li ꝯ ca ∧1 ꝛ 6
pleumon li ꝯ ca ∧1 ſ̄ li ii ca 1°
pleura li ꝯ ca ∧1

pleureſis li ꝯ ca ∧1
pliades li ꝛ ca ∧2
pluma li ꝑ ca ∧
plũbũ ꝛ cin9 ſpẽs li ſ̄ ca 21°
pluteus li ſ̄ 8 ca ii ſ̄ li 20 ca ſo
pluto li 8 ca ii
pluto li ſ̄ ca ꝯ
plumia li ſ̄ ꝛ ca ∧
plumiola li ii ca 1°
Pondũ li 20 ca ꝯ
podegra li ꝯ ca 6
poderis li ſ̄ 9 ca 21°
poema li i ca 2ꝯ ſ̄ li 8 ca ∧
poematũ gn̄a li 8 ca ∧
poema li i ca ꝑ2
poesis li i ca ſ̄ ꝯ
poeta
poetarũ carmĩa li 8 ca ∧
poete officiũ
poetes
poflegi li 9 ca ∧1
poli celestes li ꝛ ca 38
poligonos li ∧ ca 9
polimat9 li ſ̄ 9 ca 22°
polimita vestis li ſ̄ 9 ca 22
polimpius
polion bis li ∧ ca 9
polipodion
poliptoton li i ca 21
polipus li ꝑ2 ca ꝯ
polisimtheton li i ca 21
poller li ii ca 1°
pollio li 6 ca ꝯ
pollux li ꝛ ca ∧2 ſ̄ li ꝑ1 ca 1°
polus li ꝛ ca 38
pomelida li ∧ ca 6
pompa li 8 ca 2°
pompeia li ꝑ1 ca 1°
pompeius li ∧1 ca 2ꝯ
pomũ li ∧ ca ꝯ
ponctus li ∧ ca 9
pondera li ſ̄ ca 2ꝯ
ponderũ signa li ſ̄ ca 26
pondus li ſ̄ ca ſ̄ 2ꝯ
pons li ſ̄ 9 ca 2
pontice gemme li ſ̄ ca ꝑ2
pontus ſin9 li ꝑ3 ca ꝑ
pontifex li ∧ ca ii
popma li ꝑ1 ca 2°
populus li 9 ca ꝯ ſ̄ li ∧ ca ∧
porta li ꝑ1 ca ſ̄ ꝯ
portallata li ∧ ca 9
portus li ꝑ2 ca 1°
porta marin9 li ꝑ2 ca 6

porphirus li ſ̄ ca 6
porrect9 li ꝑ1 ca ſ̄1
portũ li ſo ca ſo
porta li ꝑ1 ca 2 bis
portema li ſ̄ 9 ca 1°
portentũ li ii ca 3
portentuos9 li ii ca 3
portic9 li ſ̄ 9 ca 2
portas li ꝑ1 ca 6
portus li ſ̄ ca 8 ter
portus li ii ca 1°
positura li i ca 9 ꝛ ſo
positure li i ca 9
possessio li ꝑ1 ca ꝑ2
possessiua nõia li i ca ꝯ
possidet bene
possidet male li 4 ca 8
postella li 20 ca ſ̄ ꝯ
posteioza li ii ca 1°
posteritas li 9 ca ꝯ
postes li ꝑ1 ca 6
postia li ꝑ1 ca ꝯ
postliminiũ li 4 ca ſo
postum9 li 9 ca ꝯ
potatoria vasa li 20 ca 3ꝯ
potens li ſo ca ꝑ4
potestas
potestates angelice li ∧ ca 4
poto li 20 ca 2°
poto
potomiũ li ſ̄ 9 ca 1°
potus li 20 ca 2°
Pragma
pragmatica negotia li 4 ca 4
prasm li 9 ca ∧
prasius li ſ̄ ca ∧
prasiũ li ∧ ca 9
pratum li ꝑ1 ca ꝑ2
precarii li 4 ca ∧ ſ̄ 8
precentor li ∧ ca ii
precepta li 6 ca ∧
precant9 li ſo ca ꝑ4
precaũ li 4 ca 8
precoque vnc li ∧ ca 4
precordiũ li ii ca 1°
preda li ſ̄ 8 ca 2°
predator li ſo ca ꝑ1
predicabilia quĩq; li 2° ca 24
predicamenta decem li 2 ca 26
prediũ li ꝑ1 ca ꝑ2
predo li ſo ca ꝑ4
prefatio li 6 ca ∧
prefect9 li 9 ca 3
prefocatio li ꝯ ca 6

Prendrain̄ li 3 ra 12
Prelū li 18 ra 1°
Prelū li 18 ra 1° ſ᷑ li 20 ra 12
Prenomen li 1 ra 2
Prenoſtra li 15 ra 9
Preopm9 li 10 ra 3
Prepes li 12 ra 1
Prepoſitio li 1° ra 2° ; 12
Prepoſitio abiatiua / accuſatiua / loquelaris li 1° ra 2
Prepoſitus li 10 ra 3
Preſbiter li 11 ra 2°
Preſbiter li 1 ra 11
Preſcriptio / Preſcriptus li 10 ra 3
Preſens
Preſes li 9 ra 3 ; 2
Preſſor li 10 ra 20
Preſter li 12 ra 2
Preſtigiū li 8 ra 9
Preſul li 10 ra 3
Preterea li 1° ra 12
Pretexta li 19 ra 15 ; 2
Pretor li 9 ra 3 ; 2
Pretoriū li 3 ra 2° ſ᷑ li 20 ra 10
Prevaricator / Prevarus li 10 ra 3
Priamus li 4 ra 2
Priapus li 8 ra 11
Pridie li 4 ra 11
Primice li 1 ra 3
Primigena ꝓnoīa li 1° ra 2
Primogenit9 filiꝰ dei li 1 ra 2
Primores li 9 ra 2
Prim9 li 10 ra 3
Prim9 ; nouiſſim9 filiꝰ dei li 1 ra 2
Princeps li 9 ra 3
Principales li 9 ra 2
Principalia noīa li 1° ra 2
Princip9 li 1 ra 4
Principiū filiꝰ dei li 1 ra 2
Prior li 10 ra 3
Prisca lingua li 9 ra 1°
Prisalliamſte li 8 ra 4
Prisalliam9 li 4 ra 21
Primat / Primign9 li 9 ra 2
Primilegiū li 4 ra 2
Pro li 10 ra 3
Proauus li 9 ra 2
Probatio li 18 ra 3
Probleuma li 5 ra 1
Probus li 4 ra 21
Prosatalensis li 2 ra 21°
Proax li 10 ra 3
Procedens ſpiritus ſc̄s li 1 ra 3
Procedes li 9 ra 2
Proceleumatic9 li 1° ra 1
Procella li 13 ra 18
Procercs li 9 ra 4
Procinct9 li 10 ra 3
Proconſul li 9 ra 23
Procor li 10 ra 3
Procuratoꝛ li 9 ra 3
Procuratores li 9 ra 4
Procurrus li 10 ra 3
Prodigus li 9 ra 1 ; li 10 ra 3
Prodigiū li 11 ra 3
Prodigy !
Prodito / Produx li 10 ra 3
Profanus li 10 ra 3
Profugi9 li 10 ra 3
Profundū li 15 ra 9
Progenies / Progenitor li 9 ra 4
Prohemiū li 5 ra 13 1
Proheres li 9 ra 4
Proiectus li 10 ra 3
Prolemsis li 1° ra 21°
Promothens li 15 ra 8
Promontoriū li 15 ra 1
Promptuarium li 3 ra 2
Promurale li 3 ra 2°
Promuſcida li 12 ra 2°
Pronepos li 9 ra 2
Pronomen et ei9 accidēcia li 1° ra 2
Pronoīa finita / infinita / miu9 qꝫ finita . / poſſeſſiua / relatiua / demōſtratiua / primigenia li 1° ra 2
Pronuba li 9 ra 4
Pronūciatio li 2 ra 3
Pronūciatores li 1 ra 11
Propagines / Propago li 15 ra 4
Propes li 19 ra 4
Prophcta filius dei li 1 ra 2°
Prophetia / ꝓphetia gñā extaſis / viſio / ſompniū / per ſōpniū li 1 ra 8 / vox d̄ celo / accepta parabola / ꝛpletio ſpūs ſc̄i
Prophetaꝝ libri 6 ra 1° ; 2°
Prophete li 1 ra 8
Propiciatio / Propiciatoriū li 3 ra 2
Propina / Propinac9 li 3 ra 2
Proponitis li 13 ra 13
Propriū / Propoſitū li 2 ra 21 ; 3
Propugnaculū li 3 ra 2°
Proza li 19 ra 2°
Prorostra li 3 ra 2° ſ᷑ li 18 ra 3
Pros li 1° ra 8
Prosa li 1° ra 2 ; 23
Prosaſſio agri li 10 ra 2°
Proſcriptio li 11 ra 10
Proſcript9 li 11 ra 10 ſ᷑ li 10 ra 3
Proſelit9 li 1 ra 13
Proſerpina li 8 ra 11 bis
Proſneſiū li 19 ra 2
Proſodia li 1° ra 8
Proſopopeya li 2° ra 13 ; 21°
Proſtibulū li 18 ra 22
Proſtratum li 10 ra 3
Prothеſis li 1° ra 20
Prothoplaſt9 li 19 ra 3
Proucrbia li 5 ra 2
Prouincia li 15 ra 4
Proxim9 li 9 ra 2 bis
Prudentia li 2 ra 24
Prudens li 10 ra 3
Pruina li 13 ra 1
Prunū li 10 ra 1
Pruna li 19 ra 5
Prurigo li 2 ra 1
Psalmiſta li 1 ra 11
Psalmoꝝ liber li 5 ra 2°
Psalm9 li 5 ra 18
Psalteriū li 5 ra 2°
Psalteriū iſtrumētū muſicū li 3 ra 22
Psilen li 1° ra 8
Pſillus li 18 ra 9
Pſitim9 li 12 ra 1
Ptiſana li 12 ra 2°
Ptiſis li 2 ra 5 bis
Ptholomaus li 12 ra 4 ſ᷑ li 3 ra 1°
Ptholomei li 9 ra 3
Ptholome9 li 4 ra 25
Ptholome9 alexander / dyomiſi9 / energetes / epiphanes li 4 ra 25 / energetes / lagi filiꝰ / philadelphus li 5 ra 3

phylometor
Pthyolomeꝰ phylopater li 1 ca 26°
sother

Pber li n ca 2°
pubertas li n ca 2°
Pubes li n ca 2°
publicam li 9 ca 4
Publicanꝰ li 10 ca 11
pudenda ozū li n ca 1°
puella li n ca 2°
natiuitate
Puer etate li n ca 2
obsequio
puer li 9 ca 4
Puericia li n ca 2
pueppera
pugillator li 10 ca 11
pugio li 18 ca 6
pugna li 18 ca 1°
pugnus li n ca 1°
pulcer
pulcritudo hoīs ī pluꝝ li 10 ca 11
puleiū li 1 ca 9 bis
pulex li 12 ca 4
Pulicaria herba li 1 ca 9
Pulla
pullus li 12 ca 1
Pulmentariū
pulmentū bis li 20 ca 1°
pulmo li n ca 1°
Pulpa li n ca 1° bis 1ª li 20 ca 1°
pulpitū li 11 ca 4
pulsꝰ li n ca 1°
Puluillꝰ li 19 ca 26 1ª li 20 ca 10
puluinar li 20 ca 10
puluinꝰ li 19 ca 2°
pulus li 16 ca 1°
pumex li 16 ca 3
Punctus li 3 ca 16 1ª li 19 ca 19
punicanꝰ li 20 ca 10
punctū li 1 ca 1
pupilla li n ca 1°
pupillꝰ li n ca 1ª 2°
puppis li 19 ca 2°
Puptila li 4 ca 1 1ª li n ca 1°
purpura li 19 ca 28
purpuree vue li 1 ca 4
purpuriſſū li 19 ca 1
purpuritas li 16 ca 4
pusia li 1 ca 1
pusillanimus li 10 ca n bis 2 11
pusio li 10 ca 11
pustula li 4 ca 6 1
putare li 1 ca 4

Putei li 9 ca 2°
puteolanꝰ li 16 ca 1°
puteus li 13 ca 18
putor li 10 ca 9

Q littera li 1 ca 2 12
Quartū li 20 ca 1°
Quadrare ūgi li 9 ca 1°
Quadrans li 16 ca 24
Quadratus nūs li 3 ca 8
Quadrifurcū li 11 ca 13
Quadriga li 18 ca 34 2 36
Quadrilatera li 3 ca 13
Quadrirenus li 19 ca 1°
Quadrupes li 12 ca 1°
Quadruuiales ſcē li 3 ī plogo
Qualitas li 2 ca 26
Qualitas mulcē li 2° ca 4
Qualitatiua noīa li 1° ca 4
Qualus li 20 ca 12
Quantitas li 2 ca 26
Quantitatiua noīa li 1° ca 4
Quantus li 1° ca 12
Quartarius li 16 ca 24
Quassillū li 19 ca 29
Quatuor li 3 ca 4
Quae
Que li 1° ca 12
Quercus li 1 ca 1
Querimonios⁹ li 10 ca 16
Querulꝰ li 1 ca 1
Querul⁹
Questor li 10 ca 16
Questio li 6 ca 1
Questionū duo gnā li 2 ca 11
Questor li 9 ca 4 1ª li 10 ca 16
Questuoſꝰ li 10 ca 16
Qui est deꝰ - deꝰ li n ca 1°
Quid li 1° ca 12
Quietꝰ li 10 ca 16
Quinarius mulcū li 9 ca 3
Quinonoſis li 2 ca 21
Quinquegenarius li 9 ca 3
Quinqz li 3 ca 4
Quinqz folū li 1 ca 9
Quintane li 11 ca 2
Quintilis menſis li 4 ca 14
Quintina li 1 ca 1
Quinquarū li 1 ca 9
Quirinus li 8 ca 11 1ª li 9 ca 2°
Quirites li 9 ca 2°
Quisquilie li 1 ca 6
Quot li 1° ca 12
Quod
Quor li 1° ca 12

Quotidie li 1° ca 12 1ª li 4 ca 11
Quotum li 1 ca 12

R littera li 2 ca 12
Raab li 1 ca 6
Racemus li 10 ca 4
Rachel li 1 ca 6
Racionarius li 2 ca 9
Racionale li 19 ca 21°
Racionator li 10 ca 15
Radiole li 1 ca 1
Radius li 19 ca 29
Radix li 1 ca 6 2 10
Rafanū li 1 ca 10
Ragadie li 4 ca 6
Ragau li 4 ca 23
Ralla li 19 ca 24
Ramalis
Ramus li 1 ca 1
Ramꝰ li 1 ca 6
Rana li 12 ca 4 2 6
Ranarū ſpēs gnā li 12 ca 6
Rapa li 1 ca 10
Raphael li 1 ca 4
Rapidꝰ
Raptor li 10 ca 1
Rasilis li 19 ca 22
Rastrū li 20 ca 12
Ratio ria
Rates li 19 ca 1°
Ramū li 4 ca 1
Rauedo li 4 ca 6
Raudū li 20 ca 1°
Rebona li 4 ca 9
Recatinus palus li 13 ca 10
Recatus li 10 ca 11
Rebecca li 1 ca 6
Recadua li 1 ca 6
Reclinatorū li 19 ca 26
Reconciliatio li 6 ca 19
Recta veſtis li 19 ca 22°
Recta et adūsa li 1° ca 10
Reda li 20 ca 10
Redimiculū li 19 ca 30 2 32
Regillū li 19 ca 24
Regina li 9 ca 2
Regio li 12 ca 4
Regū fretū li 13 ca 11
Regius morbꝰ li 2 ca 1
Regnū li 9 ca 3
Regula li 6 ca 11 1ª li 19 ca 18
Regulare li 16 ca 19
Regū libri li 6 ca 2°
Regulꝰ li 12 ca 4
Rei li 1 ca 1

Relatio li2 ca 25
Relatiã noiã z ynoiã li1 ca xz1
Relegatꝰ li1 ca 10
Religio li8 ca 2
In religioc fides / sp̃s / karitas — li8 ca 2°
Religiosꝰ li10 ca 2
Reliquie li11 ca 2
Rema li9 ca 11
Remedia z meditamina li2 ca 8
Remex li19 ca 1°
Remulcũ li19 ca 4
Remus li19 ca 2°
Ren li11 ca 1°
Renale li19 ca 22
Reno onus li19 ca 23
Renus li13 ca 18
Repastinare li20 ca 12
Repens
Repente — li10 ca 11
Repentinꝰ
Reposit̃oria vasa li20 ca 8
Reptile li12 ca 6
Reptꝰ li19 ca 23
Repudiũ li9 ca 1
Res li1 ca 8 bis
Res credita
Res conscripte — li1 ca 8
Res īntegrat²
Residens li10 ca 4
Resma li11 ca 1
Resipisco li10 ca 11
Responsa li1 ca 4
Responsoria li6 ca 18
Restis li19 ca 4
Restituto īntegrũ li1 ca 8
Reta li20 ca 10
Rethe li18 ca 1 4 ; li19 ca 1
Retia regio li16 ca 4
Retiarius li18 ca 1 4
Reticulũ li19 ca 30
Retinas li16 ca 4
Retinũ li19 ca 21
Retractare
Retractator — li10 ca 11
Retrogradano stellaꝝ li3 ca 10
Reu
Reubarbaꝝ — li11 ca 9
Reuma li4 ca 6
Reupontic̃ li11 ca 9
Reus maiestatis li10 ca 11
Rex li1° ca 16 ; li9 ca 3°
Rhesis li2 ca 1°
Rhetor li2 ca 1°
Rhetorica ars li1 ca 26
Rhetorica li1 ca 2 ; li2 ca 1°
Rhetorica et eiꝰ noiã li2 ca 1°
Rhetorice logice dr̃ia li2 ca 23
Rhetorice artis ĩuẽtores li2° ca 2°
Rhetorice artis ptes li2° ca 3
Rhetoricus syllogismꝰ li2 ca 9
Rhetor̃ verba li1 ca 4
Janũ li19 ca 21
Ricinꝰ li12 ca 1
Rifei montes li16 ca 8
Rigula li19 ca 30
Rinoceron li12 ca 2
Riphan li9 ca 2
Rite li1 ca 1
Richymꝰ li1° ca 24 ; li3 ca 1°
Rivus li13 ca 18
Rixosus li10 ca 11
Roboam li1 ca 21 ; li1 ca 6
Robur li11 ca 1
Robustꝰ li10 ca 11
Rodandarũ li11 ca 1
Rodanus li13 ca 18
Rodia vua li11 ca 1
Rodia lex li1 ca 4
Rodiꝰ li9 ca 2°
Rodus li16 ca 9
Rodomellꝰ li20 ca 2°
Rodus li16 ca 6
Rodos li11 ca 1°
Rogus li20 ca 9
Roma li11 ca 1° bis
Roma condit² li1 ca 21
Romana lingua li9 ca 1°
Rõ — sat̃inni a sat̃na
Rõm — latini a latino
dicũt² — romam a romulo ; quirites a quirino — li9 ca 2°
Romulꝰ li1 ca 11 ; li1 ca 2 ; li1 ca 1°
Ronco li16 ca 3 ; li20 ca 12
Ros li13 ca 1
Rosa li20 ca 9
Rosacrũ vnguentũ li4 ca 12
Rosata tunica li19 ca 22°
Roscũ vinũ li20 ca 2°
Rossati li19 ca 22
Rostrata nauis li19 ca 1°
Rota li20 ca 10 z 13
Rotabulũ li20 ca 7 1
Ruben li11 ca 1
Rubeta li12 ca 6
Rubidꝰ li20 ca 1°
Rubigo li16 ca 20
Rubiliana vinea li11 ca 4
Rubrica li19 ca 11
Rubrũ mare li13 ca 16
Rudens li19 ca 4
Ruder li16 ca 3
Rudis li19 ca 10
Rudus li16 ca 3
Ruma li12 ca 1°
Rumen li11 ca 1°
Rumunatio li12 ca 1°
Rumino li11 ca 1°
Rũphea li18 ca 6
Runcatio li11 ca 2°
Rus li10 ca 11 ; li11 ca 12 ; li11 ca 2°
Rusticarũ rerũ auctores li11 ca 1°
Rusticoz̃ ĩstrumẽta li120 ca 12
Rustic̃ li10 ca 11
Ruta li11 ca 11
Ruth li1 ca 6

Saba li9 ca 2 ; li16 ca 3
Sabanũ li19 ca 26
Sabaoth li11 ca 1°
Sabata — li9 ca 3
Sabbathem
Sabbatũ li1 ca 11 ; li16 ca 11
Sabbati — prima / secũda / tertia / quarta / quinta / sexta — li1 ca 11
Sabei li9 ca 2°
Sabelliani li8 ca 1
Sabellius li1 ca 21
Sabini gentes li9 ca 2°
Sabinꝰ li9 ca 2 ; li16 ca 4
Sabulũ li16 ca 1°
Sacratũ li20 ca 2°
Sacrus li20 ca 8
Sacer ignis li4 ca 11
Sacerdos li9 ca 3
Sacerdos filiꝰ dei li11 ca 2
Sacerdotales vestes li19 ca 21°
Sacerdotes li11 ca 11
Sanctas li20 ca 1°
Sacra li11 ca 4
Sacra spina li11 ca 1°
Sacramentũ li1 ca 11 ; li16 ca 19 ; li9 ca 3
Sacramiam li8 ca 1
Sacrariũ li11 ca 4
Sacrificiũ li6 ca 19
Sacrilegiũ li1 ca 9
Sacrilegꝰ li10 ca 18
Sadday nomen dei li11 ca 1°
Saduci li8 ca 4
Safon li19 ca 4

Sagda li ſf ca ∧
Sagio li ſo ca ſs
Sagitta li ſ∧ ca ꝝ ſf li ſs ca 8 bis
Sagittarius li ʒ ca ∧2
Sagma li 20 ca ꝝ
Sagmen li ſ∧ ca 9
Sagum li ſ9 ca 2ꝯ
Sagūtū li ſꝝ ca 1°
Sagus li 20 ca 8
Sal li ſꝯ ca F
Sal 2 ci⁹ ſpecies li ſF ca 2°
Sala li ſꝝ ca 1°
Salamandra li ſz ca ꝯ
Salc li ꝝ ca 2ꝯ ſf li 9 ca 2°
Salem li 9 ca 2 bis ſf li ſꝝ ca 1°
Salmarū mare li ſʒ ca ſF
Salmū li 20 ca ꝝ
Saliſator li 8 ca 9
Salis colores li ſF ca 2
Salix li ſ∧ ca ∧
Salomon li ꝝ ca 2ꝝ ſf li ∧ ca F
Salpiga li ſz ca ꝯ
Salſugo li 20 ca 2°
Salſus li ſo ca ſs ſf li 20 ca 1°
Saltatores li ſs ca ꝝo
Saltica cartha li F ca 9
Salty li ſꝯ ca s ſf li ſ∧ ca F ſf li ſs c ſ9
Saluator li ∧ ca 2
Salua li ſ∧ ca ꝛ
Salus li ſo ca ſs
Salutaris li ſ∧ ca 9
Salutaris filiꝰ dei li ∧ ca 2
Samaria li ſꝯ ca ʒ ſf li ſꝝ ca 1°
Samarita li ꝝ ca 2ʒ ſf li ſ9 ca 2°
Samaritam li 9 ca 2
Samarite li 8 ca ꝯ
Samathei li 9 ca 2°
Sambuca li ʒ ca 21°
Sambucus li ſ∧ ca ∧
Samia li ſF ca 1° ſf li 20 ca ʒ bis
Samius li ſF ca ꝯ
Samo li ſꝯ ca F
Samſon li ꝝ ca 2ꝯ ſf li ∧ ca F
Samſucus li ſ∧ ca 9
Samotracius li ſ9 ca ʒi
Samuel li ꝝ ca 2ꝯ ſf li ∧ ca F
Samſucus li ſ∧ ca 9
Samuelis liber li F ca 2°
Samum li ſꝝ ca 1°
Sanamen li ſ∧ ca 9
Sancta
Sancta ſcōꝝ li ſꝝ ca ꝯ
Sanctio
Sanctū
Sancty li ſo ca ſs
Sancty pater
Sanctus filiꝰ li ∧ ca ꝯʒ
Sanctus ſpūs
Sandarica li ſ9 ca ſ∧
Sandaricy li ſF ca ꝛ
Sanguinaria li ſ∧ ca 9
Sanguis li ꝯ ca ꝯ ſf li ſſ ca 1°
Sanguiſuga li ſz ca ꝝ
Sanies li ꝯ ca ∧
Sanitas li ꝯ ca ꝯ
Sanus li ꝝ ca ſꝯ ſf li ſo ca ſs
Sapa li 20 ca 2
Saphanet li ∧ ca ∧
Saphirus li ſF ca 9
Sapientia dei filiꝰ li ∧ ca 2
Sapientie liber li F ca 1°ꝫ 2°
Sapiens li ſo ca 1°ꝫ ſs
Sar li ſz ca F
Sara li ∧ ca ∧ F
Sarabani
Sarabara li ſ9 ʒʒ
Saracni li 9 ca 2° bis
Saramentū li ſ∧ ca ꝝ
Sarai li ∧ ca F
Sarcia li ſꝝ ca ſo
Sarcian li ꝯ ca F
Sarcitector li ſ9 ca ſ9
Sarcophagy li ſs ca ſſ ſf li ſꝝ c ſo
Item libro ſF ca ꝯ
Sarcos li 8 ca ſſ
Sarcoſmos li 1° ca 22
Sarculū li 20 ca ꝛ
Sarda
Sardinia li ſz ca F
Sardinia li ſꝯ ca 6
Sardius li ſꝯ ca F ſf li ſ6 ca ſs
Sardonix li ſF ca 8
Sardus li ſꝯ ca F
Sarmate li 9 ca 2°
Sarmentū li ſ∧ ca ꝝ
Sarna li ꝯ ca ∧
Sarra li ſz ca 6
Sartago li 20 ca ∧
Saruch li ꝝ ca 2ʒ
Sat li 1° ca ꝛ
Satelles li ſo ca ſs
Sathan
Sathanas li 8 ca ſſ
Satio li ſ∧ ca 2°
Sationalis ager li ſꝝ ca ꝛ
Satira li 8 ca ∧
Satira lex li ꝝ ca ꝯ
Saturiaſis li ꝯ ca F 2 ∧
Saturia li 8 ca ∧
Saturion li ſ∧ ca 9
Saturus li ꝯ ca F ſf li n ca ʒ bis ſf li nc 2°
Satiſfactio li F ca ſ9
Sator li ſo ca ſs
Satum li ſF ca 2ꝝ
Satura li ꝛ ca ꝯ ſf li 20 ca 1°
Saturcia li ſ∧ ca 9
Saturitas li 20 ca 1°
Saturni li 9 ca 2
Saturnia
Saturnius li ſꝝ ca 1°
Saturnꝰ deus li 8 ca n
Saturnꝰ rex li 9 ca 2°
Saul li ꝝ ca 2ꝯ ſf li ∧ ca F
Saulꝰ li ∧ ca 9
Saura li ſz ca ꝯ
Saurix li ſz ca ʒ
Saxifraga li ſ∧ ca 9
Saxones li ꝝ ca 2∧ ſf li 9 ca 2°
Saxum li ſF ca ʒ
Scabellū li 20 ca ſo
Scabies li ꝯ ca ∧ ſf ſ ꝯ cs
Scabra li ſ ꝯ ca 8
Scala li ſ9 ca ſs ſf li 20 ca ꝯ
Scalforus
Scalpellꝰ li ſ9 ca ſ9
Scalpica li ſz ca ꝯ
Scalprus li ſ9 ca ſ9
Scamonia li ſ∧ ca 9
Scampnū li 20 ca ſo
Scandula li ſ∧ ca ʒ
Scanſile li 20 ca ſo
Scapha li ſ9 ca 1°
Scapula li n ca 1°
Scaptoſſpicula li ſ8 ca ſs
Scarabei li ſz ca 8 ſf li n ca ꝯ
Scariotis li ∧ ca 9
Scheda li 6 ca ꝛ
Sceleratꝰ li ſo ca 8
Sceleroſꝰ li ſo ca ſs
Schema
Schematū ſpes li 1° ca 1°
Schena li 6 c ſ∧ ſf li ſs ca
Schenaus li ſo ca ſs
Schenodontis li n ca ʒ
Schenophegia li 6 ca ſ∧
Schesionomathon li 1° ca 21°
Schetra li ſs ca ſz
Scheuus li ſo ca ſs
Schia li ꝯ ca F
Schasis
Schenia li z ca 2ꝯ
Scilla li ꝛ ca ꝝ ſf li ſ∧ c 9 ſf li n ca ʒ°

Sandula li 9 ca 9
Saopidū li 11 ca 3
Saphus li 20 ca 4
Sapio li 4 ca 28 ſ' li 8 ca 2°
Saopodes li 11 ca 3
Sarpus li 8 ca 9
Saſma li 8 ca 3
Sata li 4 ca 3
Satalis li 2 ca 6
Satarū regnū li 4 ca 23
Sate gentes li 9 ca 2°
Sathya li 8 ca 3
Sofina li 9 ca 19
Solares li 20 ca 9
Solia li 6 ca 8
Solida li 20 ca 9
Solopendros li 8 ca 9
Solopendrus
Sopm li 8 ca 11
Sopos li 9 ca 1°
Sopulus li 6 ca 3
Sozia li 6 ca 20
Sozpia li 4 ca 10 ſ' li 11 ca 6 ſ' li 2 ca 4 4 ſ' li 8 ca 8
Sozpius li 6 ca 16
Sozpius li 3 ca 12
Sozria li 6 20 ca 6
Sozū li 10 ca 18
Sotia li 6 ca 6
Sotomia li 6 ca 6
Sotopice li 8 ca 4
Sotti li 9 ca 2°
Srabro li 2 ca 8
Sriba li 6 ca 2
Sriba publicq li 9 ca 6
Srimia li 20 ca 8
Qui multa scripserūt li 6 ca 6
Scriptores sacrozū librozq li 6 ca 2
Scrupeus li 6 ca 3
Scrupulosq li 10 ca 18
Scrupulq li 16 ca 3 4 2 6
Scrupq li 10 ca 18 ſ' li 16 ca 2 6
Scudiaa li 20 ca 12
Scurra li 10 ca 18
Scus li 20 ca 3
Scultella li 20 ca 3
Scutica li 4 ca 10
Scutulatq li 12 ca 1°
Scutū li 18 ca 12
Sebasten li 11 ca 1°
Sebastia li 16 ca 3
Sebum li 20 ca 1°
Secare li 9 ca 19
Secessus li 11 ca 3

Secta li 8 ca 3
Secto li 9 ca 19
Seculū li 4 ca 20 ſ' li 10 ca 18
Secūda li 10 ca 18 ſ' li 11 ca 1°
Secūdq li 10 ca 18
Securis li 18 ca 6 ſ' li 9 ca 19
Securus 10 ca 18
Secutor li 18 ca 24
Sed li 1 ca 12
Sedalis li 10 ca 18
Sedda li 20 ca 10
Sedechias li 8 ca 6
Sedes li 20 ca 10
Sedet deus li 8 ca 1°
Sediao li 4 ca 9 ſ' li 18 ca 1°
Sediaosus
Sedulus li 10 ca 18
Seges li 11 ca 12
Segmētata vestis li 9 ca 22°
Segmentū li 9 ca 30
Segnis li 10 ca 18
Seir li 8 ca 6
Seiuga li 18 ca 36
Selenites li 16 ca 6 ꝛ 10
Seleuaa li 16 ca 3 ſ' li 11 ca 1° bis
Seleucus li 11 ca 1° bis
Sella li 8 ca 6 ſ' li 20 ca 10 ꝛ 16
Selpha li 8 ca 6
Sem li 4 ca 3 ſ' li 8 ca 6 ſ' li 9 ca 2°
Semia li 8 ca 8
Semen li 11 ca 1°
Semenuiri li 9 ca 6 bis
Semianctū li 19 ca 32
Seminudei li 8 ca 4
Seminator li 10 ca 8
Semiobolq li 16 ca 6
Semipes li 1° ca 6°
Semiramis li 11 ca 1°
Semis li 16 ca 12 6
Semisspacū li 18 ca 6
Semita li 11 ca 11
Semiuncia li 16 ca 6
Semiuocales li 1° ca 2°
Sempūnq de li 8 ca 1°
clarissimi
Senatores illustres li 9 ca 6
spectabiles
Senatq li 9 ca 6
Senatq cōsultq li 4 ca 3 ſ' li 9 ca 6
Senatq romanq li 4 ca 24
Sendica li 20 li 2
Senectus bis li 11 ca 2°
Senex
Senio li 8 ca 9

Senīū bis
Senium li 11 ca 2°
Senones li 9 ca 2°
Sensus corpis q̄nq; li 11 ca 1°
Sententia li 2 ca 11 ꝛ 21°
Sententiale li 2 ca 9
Sententiarū note li 1° ca 10
Sententiarū spēs li 2 ca 21°
Sentix li 18 ca 8
Sepelire li 11 ca 2
Sepes li 11 ca 18
Sephan li 8 ca 8
Sephyrq li 18 ca 18
Sepia li 12 ca 6
Sepimenta li 11 ca 18
Seps li 12 ca 16 bis
Septem li 3 ca 6
September li 4 ca 16
Septemopidū li 11 ca 1°
Septēntrio li 3 ca 23 ꝛ 24 ſ' li 12 ca 1 ꝛ 8
Septiformis spūs sc̄s li 8 ca 3
Septimana li 4 ca 12
Sepulcrū li 11 ca 10 bis
Sepultq li 10 ca 18 ſ' li 111 ca 2°
Sequester li 10 ca 18
Seraphim li 8 ca 4
Seraphs li 18 ca 11
Seraulus li 20 ca 12
Sergius papa li 4 ca 28
Serere li 18 ca 2
Seres li 9 ca 2° ſ' li 16 ca 3
Serica regio li 9 ca 2 ſ' li 16 ca 3
Serica vestis li 19 ca 28
Sericus aū li 19 ca 18
Seriola li 20 ca 4
Sermo li 16 ca 8
Sero li 4 ca 6
Serpedo li 6 ca 8
Serpens li 12 ca 6
Serpens filius li 8 ca 2°
Serpentū li 19 ca 30
Serpentū gnā li 12 ca 6
Serpetū li 19 ca 30
Serpill li 18 ca 9
Serra li 12 ca 6 ſ' li 19 ca 19 ſ' li 20 ca 3
Serralia li 18 ca 10
Serrula li 12 20 ca 12
Serticen li 16 ca 6
dedititij
Seru latini li 9 ca 6
manumissi
Serulis cōdicio li 9 ca 6
Seruitq li 4 ca 10
Serū li 4 ca 11 ſ' li 20 ca 1°

Serunus li 9 ca 4
Sessilis li 10 ca 18
Seta li 12 ca 1°
Seth li 4 ca 22
Sethmuam li 8 ca 4
Setor li 19 ca 33
Seubū li 20 ca 1°
Seuerianū li 8 ca 4
Seuerus li 4 ca 2∧
Seuus li 10 ca 18
Sex li 3 ca 4
Sextarius li 15 2 4
Sextilis li 4 ca 15
Sextula li 15 ca 4
Sagros li 12 ca 1°
Sibilla fama li 4 ca 21
Item libro 15 ca 6
Sibille decem li 8 ca 8
Sibillus li 12 ca 4
Sica li 10 ca 18 ſ̄ li 18 ca 6
Sicale li 20 ca 4
Sicania li 15 ca 6
Sicanij li 9 ca 2
Sicanus li 9 ca 2 ſ̄ li 15 ca 6
Sicarius li 10 ca 18 ſ̄ li 18 c 6
Sicilis li 10 ca 18
Sicel li 15 ca 15
Sicera li 20 ca 2°
Sichem li 9 ca 2 ſ̄ li 11 ca 1°
Sicle li 20 ca 4
Sicilia li 15 ca 6
Sicilicus li 1° ca 12
Sicilienſes li 9 ca 2
Sicinia li 11 ca 1°
Sicanuū li 6 ca 18
Sicro rex li 15 ca 4
Sicaonia
Sicaonij li 9 ca 2°
Sicaonius rex li 9 ca 2°
Sictus li 15 ca 24
Sicomozus li ∧ ca ∧
Sideritis li 15 ca 15
Siderū ſtellaz ⁊ aſtroz dr̄a li 3 ca
Sido li 9 ca 2 ſ̄ li 21 ca 1°
Sidon
Sidones li 9 ca 2° bis
Sidrach li ∧ ca 8
Sidus li 3 ca 61 ∧2
Sicutes li 15 ca 4
Sifinius li 15 ca 4
Sifon li 20 ca 4
Sige li 15 ca ∧
Sigeū ꝓmonctoziū li 15 ca ∧
Sigillū li 19 ca 31

Signatores li 10 ca 19 ſ̄ li 4 ca 4
Signes li 11 ca 14
Signū li 19 ca ca 3⁹
Silensis li 1 ca 21°
Silenū li ∧ ca 11
Sileucꝰ li 6 ca 3
Silex li 15 ca 3
Siluigineus li 20 ca 1°
Siligo li 15 ca 3 ſ̄ li 20 ca 1°
Siliqua li 15 ca 24 ſ̄ li ∧ ca ∧
Sillaba li 1 ca 6
breuis
Sillaba longa li 1 ca 6
Sillo cōmunis
Sillogiſſm⁹ dialecticꝰ li 2 ca 28
Silua li ∧ ca 6
Siluanus li 8 ca 11
Siluij li 9 ca 3
Siluicola li 10 ca 1°
Simbolū li 6 ca 19
Simbolꝰ li 1° ca 15
Simule li 11 ca 1°
Simia li 12 ca 2
Simila li 20 ca 1°
Simularia li 4 ca 10
Smilator li 10 ca 18
Smilitudo li 1° ca 22
Smmachus īterpres li 4 ca 2∧
Smo li 12 ca 6
cananeus
Smon zelotes li ∧ ca 11
bariona
Simoniaci li 8 ca 4
Simphadus li ∧ ca 9
Smphonia li 3 ca 22
Simplex deus li ∧ ca 1°
Smulator li 10 ca 18
Smulacrū li 8 ca 11
Smagoga li 8 ca 1°
Smalmnpha li 1 ca 20
Smantis li 4 ca 4
Smapis li ∧ ca 10
Sinceꝰ li 10 ca 18
Smtropa li 1 ca 20
Smaresis li 1 ca 21°
Smdo li 19 ca 11
Smistra manꝰ li 11 ca 1°
Smistra templi li 11 ca 4
Smocinde gēme li 15 ca 24
Smodus li 6 ca 11
Smomma noīa li 1° ca 4
Smopis li 19 ca ∧
Smpsalma li 6 ca 18
Smus maris li 13 ca 14

Smus maris duīſa noīa
Smus mediterraneꝰ li 2 c 11
Sipla li 19 ca 14 26
Sipparū li 19 ca 3
Siracuſis li 14 ca 6
Siraforos li 18 ca 3 4
Siraſirm li 6 ca 1 ⁊ 2°
Sirene li 11 ca 3 ſ̄ li 12 ca 4
Siri li 9 ca 2
Siria li 4 ca 26 ſ̄ li ∧ ca ∧
Siriam vitis li ∧ ca 4
Siriū pigmētū li 19 ca ∧
Sirimpio li 4 ca ∧
Siritis li 15 ca 13
Seritis li 13 ca 11
Sirius li 15 ca 4
Siſaniū li ∧ ca 3
Siſibuti li 4 ca 2∧
Siſtar ca li 20 ca 8
Siſtole li 1° ca 20
Siſtriū li 3 ca 22 ſ̄ li 18 ca 4
Sithia inferioz li 14 ca 4
Sinpliſſis pronūcia li 14 c 4
Situla li 12 ca 4 ſ̄ li 20 ca 4
Sitis li 2 ca 26
Smaragdꝰ li 15 ca ∧ vide 10
Smirna li 13 ca 18
Item li 14 ca 3 ſ̄ li 11 ca 1°
Sobolef li 9 ca 4
Sobrini li 9 ca 4
Sobrillus li 19 ca 33
Sobrius li 19 ca 33
Socer li 9 ca 4
Societas li 11 ca 2
Socius li 10 ca 18
Socrus li 9 ca 4
Sodalis li 10 ca 18
Sol li 3 ca ∧2
Sol filius dei li ∧ ca 2
Solariū li 10 ca 3
Solariū li 11 ca 3 vide
Solea li 19 ca 33
Solemnitas li 15 ca ∧
Solecaſm⁹ li 1° ca 10 2 18 vide 19
Solers li 10 ca 18 vide
Solia li 12 ca 6
Solicitꝰ li 10 ca 18
Solidus li 15 ca 24 ſ̄ li 3 c 8
Solifuga li 12 ca 3
Solima li 11 ca 1°
Solus cuerſꝰ li 3 ca 41°
Solus eclipſis li 3 ca 19
Solus effectꝰ li 3 ca 12
Solus gēma li 15 ca 10

Solis ictꝰ li 3 ca 13
Solis magnitudo li 3 ca 28
Solis natura li 3 ca 10
Soluagg n ũ li 12 ca 11
Soluũ li 20 ca 30
Solsequiũ li 11 ca 9
Solstitialis ãmꝯ li 4 ca 11
Solstitiũ li 4 ca 21
Solũ li 11 ca 1° sf li 11 ca 8
Solurus li 12 ca 8
Sompniũ li 11 ca 8
Sonipes li 12 ca 1°
Sonus li 3 ca 20
Sophia li 2° ca 22
Sophiste li 8 ca 6
Sophodes li 4 ca 26
Sophonias li 11 ca 8
Sophtm li 6 ca 1°
Sozdes li 13 ca 11
Sozex li 12 ca 3
Sozusies li 4 ca 23
Sozoz li 9 ca 4
Sozoꝛ li 16 ca 4
Sozs li 10 ca 3
Sozilegi li 8 ca 9
Sospes li 10 ca 18
Soter filiꝰ dei li 11 ca 2°
Sotadiametra li 1° ca 24
Spana septem li 18 ca 23 11
Spadix li 12 ca 1°
Spado li 10 ca 4 sf li 11 ca 4
Spam li 9 ca 2°
Spania li 14 ca 4
Spanie duc li 14 ca 4
Spanũ li 11 ca 11
Sparꝯ li 11 ca 9
Sparta li 1 ca 1°
Spartani li 9 ca 2°
Spartus li 12 ca 6 sf li 1 ca 1°
Sparus li 12 ca 6
Spasmꝰ li 14 ca 4
Spata li 18 ca 6
Specialia notãda li ca 4
Species li 2 ca 24
Speciosꝰ li 10 ca 18
Spectaculũ li 18 ca 16
Specularis li 16 ca 4
Speculũ li 19 ca 30
Spectus li 14 ca 9
Spelea li 14 ca 8 sf li 14 ca 3
Spelũca li 16 ca 3
Spera li 3 ca 13 sf li 20 ca 1°
Spera rcli li 3 ca 33 sf li 13 ca 24
Sperꝫ motus li 3 ca 34

Spes li 8 ca 2°
Spica li 11 ca 3
Spicula li 18 ca 8
Spicus li 11 ca 3
Spma li 11 ca 1° bis
Spmga li 20 ca 10 2 2°
Spira li 19 ca 4
Spiracula li 14 ca 9
Spiritꝰ li 11 ca 1°
Spiritꝰ deꝰ li 11 ca 1°
Spiritꝰ filiꝰ — li 11 ca 11
Spiritꝰ pater
Spiritꝰ principalis — li 11 ca 3
Spiritꝰ rectꝰ
Spiritꝰ spũs spꝰ li 11 ca 3
Spiritꝰ sc̃ꝰ li 11 ca 3
Spiritꝰ sc̃ꝰ p̃cedens li 11 ca 3
Spiritꝰ sc̃ꝰ spꝰ scꝰ li 11 ca 3
Spꝰ scꝰ dnr² septiformis li 11 ca 3
spirans
mspirãs
p̃cedẽs
angelus
paracletꝰ
Spũs sc̃ꝰ consolatoꝛ li 11 ca 3
dnr² donũ
caritas
gratia
digitus dei
victio
ignis
aqua
Splen li 11 ca 1°
Splendoꝛ filiꝰ dei li 11 ca 2
Splenos li 11 ca 9 bis
Spoliũ li 18 ca 2°
Sponda li 20 ca 10
Spondalis li° ca 11
Spondere li 9 ca 14
Spondeus li° ca 11
Spondilia li 11 ca 1°
Spongia li 20 ca 21 1°
Sponsa li 9 ca 14
Sponsꝰ li 9 ca 2
Sponsꝰ filiꝰ dei li 11 ca 2
Sporta li 20 ca 8
Spuma li 13 ca 10
Spuma argenti li 16 ca 18
Spumeum li 20 ca 1°
Spurcũ vmũ li 20 ca 2°
Spurcꝰ li 10 ca 18 sf li 12 ca 1°
Spurꝰ li 9 ca 6
Sputũ li 13 ca 11

Squalidus ager li 1 ca 12
Squama li 18 ca 13
Squamies li 6 ca 11
Squarus li 12 ca 16
Squinũ — li 11 ca 9
Squinantos
Squinantia li 6 ca 6
Stabilimẽtũ li 1 ca 6
Starte li 6 ca 11
Stadialis ager li 1 ca 12
Stadiũ li 1 ca 14
Stafisagria li 11 ca 9
Stagnũ li 13 ca 16
Stamen li 19 ca 29
Stamiũ li 16 ca 22
Stasim li 2 ca 4
Staspes li 13 ca 18
Stat deus li 11 ca 1°
Stater
Statera — li 16 ca 24
Statio li 6 ca 19 sf li 16 ca 8 sf li 1 ca 4
Statirion li 11 ca 9
Statꝰ causę legalis ꝛ cꝰ spẽs
Statꝰ mẽ rõnalis ꝛ cꝰ spẽs — li 2 ca 4
Stella li 3 ca 61° cr 12
antegradatio ca 69
circularis mus ca 61
cursꝰ ca 62
cursꝰ varius cr 4
interualla ca 68
Stellarũ lumẽ ca 62
li 3° nomina ca 12
planetarũ ca 76 8
retrogradatio cr 10
situs ca 63
statꝰ ca 11
Stellio li 12 ca 24
Stephadiũ li 20 ca 1°
Stephana li 11 ca 4
Stephane li 19 ca 30
Stephanꝰ li 11 ca 10
Stercen
Stercoratio — li 11 2°
Stercus
Stereos li 11 ca 3
Sterio li 14 ca 24° 4
Steron li 10 ca 12
Stilbon li 3 ca 12
Stilla li 11 ca 3 sf li 13 ca 11
Stillatiũ li 13 ca 11
Stilꝰ poematũ triplex li 8 ca 11
Stimgũ li 11 ca 9
Stipa li 11 ca 1
Stipadiũ li 20 ca 1°

Stipator li 9 ca 2ᵃ
Stipendiū li 6 ca 3ᵃ
Stipula li 3 ca 3
Stipulaē li 10 ca 18
Stipulatio li 4 ca 6
Stipulator li 10 ca 18
Stirax li 3 ca 8
Stiria li 2 ca 3ᵃ 3ᵃ li 3 ca 8
Stirps li 9 ca 4
Stix li 6 ca 9 3ᵃ li 2 ca 10
Stoctades li 8 ca 6
Stoctas li 3 ca 9
Stoy li 8 ca 6 (3ᵃ li 10 ca 9)
Stoici
Stola li 1 ca 3ᵃ 3ᵃ li 9 ca 10 22
Stomachus li 4 ca 1°
Storax li 3 ca 8
Storia li 20 ca 10
Storiatq
Stragula li 9 ca 26
Stranguria li 6 ca 6
Strāgulatū li 4 ca 10
Strata li 3 4 ca 1
Stratū li 9 ca 26
Stratq li 20 ca 2°
Stricture li 6 ca 20
Strige li 4 ca 6
Strigilis li 20 ca 6
Strignos li 3 ca 9
Strix li 2 ca 3
Strongile li 6 ca 6
Trophyū li 9 ca 22
Struno li 2 ca 3
Strunos li 3 ca 9
Strues li 9 ca 10
Strūphalide li 2 ca 3
Struppq li 9 ca 6
Studioq li 10 ca 18
Stultq li 10 ca 18 3ᵃ li 11 ca 2
Stupidus li 10 ca 18
Stuppa li 9 ca 3
Stupꝛū li 4 ca 11
Subfusc li 10 ca 18 bis
Suauis li 10 ca 18
Subcēturiati li 9 ca 3
Subcinctoꝛiū li 9 ca 22
Subcinericius pamꝰ li 20 c 1°
Subdiacon̄ li 3 ca 11
Suberies li 3 ca 3
Subfibulū li 9 ca 22
Subhircus li 11 ca 1°
Sublimis li 10 ca 18
Sublmiguū li 11 ca 1°
Subpedaneū li 20 ca 10

Subsedia li 20 ca 10
Subsellū
Subsiana li 3 4 ca 12
Subsolanq li 2 ca 8
Substantia li 2 ca 26
Subtalaris li 9 ca 33
Subtilis li 10 ca 18
Subtularis li 9 ca 33
Subulcq li 10 ca 18
Suburbana li 3 4 ca 2
Suburbane ꝛ vue li 3 ca 4
Suburbū li 4 ca 2°
Suttentoꝛ li 3 ca 11
Succidia li 20 ca 1°
Succinctoꝛiū li 9 ca 32
Succinctoꝛiū vmū li 20 ca 2°
Sucinus li 6 ca 8 3ᵃ li 3 ca 3
Sucus li 20 ca 2°
Sucū li 9 ca 2°
Suffectq li 10 ca 18
Suffragines li 11 ca 1°
Sullq li 2 ca 2° 2ᵃ 6
Sulcq li 3 4 ca 2 3ᵃ li 3 ca 2°
Sulphur li 6 ca 1°
Sulphuris ātuoꝛ gnā li 6 ca 1°
Sulzica li 20 ca 3
Sumen li 3 ca 3
Sūmebonq deꝰ li 3 ca 1°
Sūmq li 10 ca 18
Suna li 6 ca 10
Superbus li 10 ca 18
Supalū li 11 ca 1°
Supficialis nūs li 3 ca 6
Supfices li 3 ca 8
Supfluus nūs li 3 ca 6
Superhumerale li 9 ca 21°
Supstes li 18 ca 3 4
Supstitio li 8 ca 3
Superstitiosq li 10 ca 18
Supueniens li 9 ca 1°
Suppliciano li 6 ca 9
Suppliciū li 4 ca 10 3ᵃ li 6 ca 19
Supꝛema ps dieī li 4 ca 11
Supꝛemq li 10 ca 18
Sura li 11 ca 1° 3ᵃ li 18 ca 10
Surculq li 3 ca 3
Surdus li 10 ca 11
Sus li 2 ca 1°
Susis li 3 4 ca 1°
Suspensiū li 3 4 ca 10
Suspiriū li 10 ca 18
Susurro
Sutoꝛ li 10 ca 18 3ᵃ li 9 ca 33

Sylo li 8 ca 11
Symeon li 3 ca 3
Symphonia li 3 ca 20
Sympsalmia li 6 ca 18
Synceresis li 2° ca 21°
Synodi quatuoꝛ li 6 ca 3 4
Synodoche li 1 ca 22
Synodꝰ li 1 6 ca 3 6
Synodꝰ scpta li 4 ca 2ᵃ
Syon li 3 4 ca 1°
Syon dicit² ecclīa li 8 ca 1°
Syria li 3 6 ca 3

Tabellariq li 6 ca 6
Tabellio li 9 ca 6
Taberna li 3 4 ca 2°
Tabernaculū li 9 ca 4 3ᵃ li 3 4 ca 9
Tabes li 4 ca 3
Tabula li 9 ca 19 3ᵃ li 18 ca 6 1
Tabularius li 4 ca 2
Tabulata li 3 4 ca 3
Tabule testamēti li 4 ca 3
Tabule duodecī legū li 4 ca 1°
Taaani li 8 ca 4
Tacaturnq li 10 ca 19
Tactus li 4 ca 2ᵃ
Tactus li 11 ca 1°
Tactus duo gnā li 11 ca 1°
Tadeus li 3 ca 9
Tagula li 9 ca 19
Tagus li 2 ca 18 3ᵃ li 2 4 ca 6
Talaris li 9 ca 33
Talaris tunica li 9 ca 22
Talentū li 2 6 ca 24
Tales phūs li 4 ca 21
Talio li 4 ca 10
Talpa li 12 ca 3
Talus li 11 ca 1° bis
Tamaratinq li 3 ca 3
Tanais li 2 ca 18
Tanathos li 2 4 ca 6
Tanus li 3 4 ca 1°
Tantalus li 12 ca 3
Tantologia li 1° ca 19
Tanus li 2 ca 18
Tapetū li 9 ca 26
Tapedū li 9 ca 26
Tapꝛobana li 2 4 ca 6
Tapꝛobane li 2 4 ca 3
Tapsū li 2 4 ca 6
Tara li 3 ca 6
Taratrū li 9 ca 19
Tarda li 12 ca 3
Tarentū li 3 4 ca 1°
Taresia li 6 ca 1°

Tarmg li 2 ca 1
Tarsg li 3 ca 23
Tartarisnn
Tartarg — li 5 ca 9
Tau li 1° ca 2 & 11
Taurg li 2 ca 1° ſ li 5 ca 8 ſ li 3 ca 12
Taxea li 20 ca 1°
Taxillg li 11 ca 1°
Tarus li 1 ca 1
Tecta li 18 ca 9
Tectones li 19 ca 8
Tega li 5 ca 9
Tegmen
Tegimen — li 19 ca 22°
Tegula li 1 ca 1 ſ li 19 ca 10
Tegumen li 19 ca 22
Teguriū li 1 ca 11
Tela li 19 ca 29
Telaria li 19 ca 29
Telinū vnguētū li 5 ca 11
Telluris dea li 8 ca 11
Tellus li 5 ca 1°
Telo li 20 ca 3
Telū li 5 ca 1 ſ li 12 c 3 ſ li 18 c 12 &
Temetū li 20 c 12 & 19 ſ li 20 c 3
Temnes li 5 ca 6
Temperantia li 2 ca 24
Tempestas li 3 ca 8
Templū li 1 ca 5
Templū Jherusolimis edificat li 4 c 21
Tempoz ātiuoz ām li 4 ca 16
Tempoz descriptio li 4 ca 21°
Tempoz distinctio li 4 ca 11
Temptatoz li 18 ca 11
Tempus li 2 ca 26 ſ li 4 ca 12
Tempus pars capitis li 1 ca 1°
Temulentg
Tenax li 10 ca 19
Teneca li 19 ca 30
Tenebre li 4 ca 12 ſ li 3 ca 1
Tenedos li 5 ca 6
Tentoriū li 1 ca 9
Teratriū li 19 ca 19
Terculianiste li 18 ca 4
Terebra li 19 ca 19
Teredo li 12 ca 4 ſ li 19 c 19
Teredonus li 12 ca 1
Terefora li 19 ca 19
Terguersator li 10 ca 19
Tergū li 11 ca 1°
Teristriū li 19 ca 21
Termę li 1 ca 2°
Termini agri li 1 ca 3
Termng li 1 ca 3

Termius li 3 ca 6
Termon li 1 ca 2
Terra li 5 ca 1°
Terratona li 1 ca 1°
Terratonēsis li 5 ca 9
Terre mfertora li 5 ca 9
Terremotg li 5 ca 1°
Terribilis li 10 ca 19
Territoriū li 5 ca 4
Tes li 5 ca 15
Tesqua li 1 ca 11
Tessalia li 9 ca 2 ſ li 5 ca 9
Tessali li 9 ca 2
Tessalonica li 1 ca 1°
Tessalus li 1 ca 1°
Tesselū li 1 ca 15
Tessera li 8 ca 4 ſ li 20 ca 12
Tesserarū jactg li 18 ca 15
Tesseressedecadire li 8 ca 4
De tesseris li 18 ca 15
Testa li 1 ca 15
Testamenstū li 4 ca 15
Testamenstū nouū et vet li 1 c 1°
uuris tuulis
uuris ptozn
olographū
Testamē tū irritum — li 4 ca 15
moffiaosum
ruptum
suppressum
Testamētum signatū li 4 ca 15 ſ li 10 ca 19 ſ li 18 ca 1
Testudinū ātiuoz gna li 12 ca 16
Testudo li 12 ca 6 ſ li 1 c 15 ſ li 18 c 1
Teta li 1° ca 11
Tetanus li 2 ca 4
Teter — li 10 ca 19
Teterrmg
Tetra li 2 ca 11 ſ li 9 ca 3
Tetragrammatō li 15 ca 1°
Tetrancpos li 9 ca 2
Tetraptota li 1° ca 2
Tetrachya li 9 ca 3
Tetricus — li 10 ca 19
Tetrum
Teucus li 6 ca 2
Thalamus li 1 ca 3
Thamar li 15 ca 6
Thanaton li 10 ca 2°
Thanatos li 5 ca 6
Thanis li 1 ca 1° bis
Thara li 15 ca 6
Tharantū — li 1 ca 1°
Tharas

Thare li 4 ca 23 &
Tharsis li 9 ca 2
Tharsiū scripture vbs li 1 ca 1°
Theatrū li 1 ca 2° ſ li 18 ca 22
Thebaicus li 5 ca 9 & 4
Thebaida li 1 ca 1°
Thebas li 5 ca 9 ſ li 1 ca 1° bis
Thebe li 1 ca 1°
Thema li 1° ca 2 ſ li 6 ca 3 ſ li 1 c 9
Theloneū li 1 ca 2
Themele li 18 ca 9 15
De themelius li 18 ca 9 15
Themesis li 1° ca 22
Theodocion li 6 ca 3
Theodocionīterpres li 4 ca 2 15
Theodosiani li 8 ca 4
Theodosius li 4 ca 2 15 ter
Theologi li 8 ca 6
Theometica li 6 ca 9
Theosphebos li 15 ca 1°
Therebmotg li 15 ca 15
Thesaurg li 5 ca 15
Theseus li 1 ca 1°
Thesis li 1° ca 15 ſ li 3 c 20 bis ſ li 5 c 15
Thetica nota li 1° ca 9
Tetragrāmaton li 15 ca 1°
Thetraidos — li 9 ca 11
Thymo
Thurius li 1 ca 1°
Thola li 4 ca 3 24 ſ li 15 ca 6
Thomas li 15 ca 9
Thomen — li 3 ca 2°
Thomis
Thozale li 19 ca 26
Thozath li 6 ca 1°
Thozius li 20 ca 1°
Thronus li 20 ca 30 10 bis
Thus li 15 ca 8
Tiara li 19 c 21 & 30
Tiberiadis li 1 ca 1°
Tiberias li 1 ca 1°
Tiberis li 3 ca 18 ſ li 5 ca 2
Tiberius li 4 ca 25
Tibia li 3 ca 21°
Tibuten li 3 ca 21
Tibris li 3 ca 18
Tiburtis li 19 ca 22°
Tiburtinꝰ lapis li 19 ca 10
Tico li 15 ca 6
Ticū ciuitas li 9 ca 2°
Ticus li 5 ca 15
Tifus li 15 ca 9
Tigillū li 19 ca 10
Tignarius li 19 ca 19

Tignū li ij ca ij
Tigris li ij ca 2 ſ̄ li ij ca ij s
Tile li ij ca vi
Tiles li ij ca vi
Tilia li ij ca i
Tima li ij ca vi
Timallus li ij ca vi
Timiama li ij ca ii
Timidita li ij o ca ij
Timius li ij ca vi
Timū li ij ca vi ſ̄ li ij vi c 2 ſ̄ li ij a c ij
Timus li ij 2 ca vi ſ̄ li ij ca 21°
Tinctio li v ca ij
Tinctura li ij ca 1 2 s
Tinea li ij 2 ca i
Tingis li i ca 1°
Tingitania li ij e ca e 2 i
Tingus li ij e ca i
Tintinabulū li j 3 ca 22
Tipanosis li i° ca ij
Tipi li ij e ca vi
Tipſana li 20 ca 2
Tipus li ij a ca ij
Tiranni li i° ca ij v ſ̄ li ij ca 3
Tiras li ij ca 2 ſ̄ li ij e ca e
Tiria li i ca 1°
Tiriacij li ij 2 ca e
Tiro li ij ca 3 bis
Tirrenia li ij e ca e
Tirrenū mare li ij ca ij
Tirrenus li ij e ca 3 2 e bis
Tirrenus ſm̄ li ij ca ij
Tirſij li ij a ca ij o
Tirij li i ca 1°
Tiſis li e ca vi
Titan li ij a ca ij ſ̄ li 3 ca ii
Titane li ij ca 2°
Titanes li i ca 1°
Titamalli li ij a ca ij
Titurus li ij 2 ca 1°
Titus li i ca 2 a
Tobias li vi ca 1° 2 2°
Tofa li ij s ca e
Tofus li ij ij ca ij o
Toga li ij ij ca 2 e
Tola li a ca vi
Toles li ii ca 1°
Tolus li ii ca 1° ſ̄ li ij ij ca ij
Tomentū li ij ij ca 2 a
Tomum li e ca ij o
Tomus li v ca a
Tonitruū li ij 2 ca a
Tonſilla li ij ij ca 2°
Toni li 3 ca 20 ſ̄ li ij 2 c a ſ̄ li ij ij c 22°

Topaſm — li ij e ca a
Topaſion —
Topica — li 2 ca 30
Topicā loca —
Torax li ii ca 1°
Torcular li j i ca i
Tormentū li i ca ij o ſ̄ li ij ij c e
Torminoſi li e ca i
Torpedo li ij ca vi
Torques li ij ij ca 30
Torrens li ij 3 ca ij s
Torreſcē li ij 3 ca ij s
Torris li ij a ca vi
Torus li j i ca 1° bis
Toruus li ij o ca ij ij
Torus li ij a ca ij
Trabaria naus li ij ij ca 1°
Trabea li ij ij ca 2 e
Trabs li ij ij ca ij ij
Tractes li i ca vi ſ̄ li ij ca 2 bis
Tractia li ij e ca e
Tractus li ij e ca e
Tractatij li v ca a
Tragedij li i s ca a ſ̄ li ij s ca e i
Tragelaphus li ij ca 1°
Tragicij li i s ca a
Tragos li i s ca a
Tragum li ij ij ca i
Traianij li i ca ij a
Traiectij li ij ij ca 1°
Trama li ij ij ca 2 ij
Tramarina li ij a ca a
Trames li j i ca j i
Tranſalpina li ij e ca e
Tranſcripti milites li ij ca 3
Tranſectan li ij ij ca 1°
Tranſformacio li i° ca 20
Tranſformata li ii ca 3 2 e
Tranſtrū li ij ij ca 2
Trapetū li 20 ca 2
Tremes li j i ca j i ſ̄ li ij ca i
Trenuſſis li ij e ca e 2 e
Trent li i° ca 2 e
Trenoy liber li v ca 1° 2 2°
Tres li 3 ca e
Tribrachus li i° ca a
Tribula li 20 ca ij ij
Tribunal li j i ca e
Tribunij li ij ca 3 2 e
Tribus li ij ca e
Tributū li ij 6 ca ij a
Tridimiū li j i ca e 3
Triarius li ij e ca ii
Trieris li ij ij ca 1°

Trifillū li ij a ca ij
Trifiniū li j i ca ij
Trifoliū li ij a ca ij
Triga li ij s ca 36
Trigamij li ij ca i
Triginta li 3 ca e
Trigonaria li ij s ca a o
Trilix veſtis li ij ij ca 22°
Trimani li ii ca 3
Trimegiſtus li i s ca ii
Trimenſe tritici ordeū li ij a ca 3
Trinacria ſicilia li ij e ca v
Trinepos li ij ij ca e
Trinitas li a ca e
Trio li 3 ca a 2 ſ̄ li ij 2 ca 1°
Tripediane vue li ij a ca i
Tripes li 20 ca 3 2 a 2 30
Tripodas li 20 ca a
Tripodes li ij e ca v
Tripolis li ij e ca i
Tripolitana li ij e ca i
Triptota li i° ca e
Triquatria ſicilia li ij e ca v
Truremus li ij ij ca li ij ij ca 1°
Truſſilis li 20 ca 3
Triſtis li ij o ca ij ij
Tritanus li ij ij ca e
Tritici li a ca 3 bis
Tritoite li i s ca i
Triton li i s ca ii
Tritonia li i s ca ii
Truuadca
Triumphus li ij s ca 2
Trochens li i° ca a
Trochos li i° ca i
Troeſtus li e ca i s
Troclea li ij ij ca 2
Troes li e ca i s ſ̄ li ij ij ca 2°
Trogodite li ij ij ca 2
Trogoditus li ij 3 ca ij o
Troya li ij e ca 3
Troya capitur li i ca 2 e
Troyam li ij ij ca 2
Troni li a ca i
Tropheū li ij s ca 2
Tropicus circulij li 3 ca e i
Tropos li i° ca 22 bis
Tropus li i° ca 22
Tros li ij ij ca 2 ſ̄ li ij e ca 3
Truculentij li ij o ca ij ij
Trudes li ij s ca a
Trulla li ij ij ca ij s
Truncus li ii ca 1° ſ̄ li ij a ca v

Truta li 2 ca 6
Trutina li 10 ca 19 sf li 16 ca 24
Truhnator li 10 ca 19
Tuba li 3 ca 21 sf li 18 ca 4
Tubab li 9 ca 2
Tubantes li 9 ca 2
Tubercris li 15 ca 10
Tubzaucus li 19 ca 22°
Tucus li 12 ca 15
Tudes li 19 ca 15
Tugurū li 11 ca 15 11
Tumba li 19 ca 2
Tumultuatio li 9 ca 3
Tumulty li 18 ca 1°
Tumul9 li 14 ca 18 sf li 11 ca 10
Tumba li 19 ca 22
Turbidū vmū li 20 ca 2
Turbex li 19 ca 1°
Turbid9 li 10 ca 10
Turbifcus li 15 ca 15
Turbo li 13 ca 8
Turdela li 12 ca 15
Turdus li 12 ca 6 z 15
Turilla li 11 ca 1°
Turma li 9 ca 2°
Turpis li 10 ca 19
Turris li 11 ca 2°
Turris babilonie edificat li 4 ca 23
Turris ftratonus li 11 ca 1°
Turtur li 12 ca 15 bis
Tuscia li 16 ca 4
Tusa li 9 ca 2°
Tuscian9 li 16 ca 4
Tuffis li 4 ca 6
Tutor li 10 ca 19
Tyberū marenor li 16 ca 4
Tyberus li 4 ca 21 bis
Tympanū li 3 ca 22
Typanofis li 1° ca 19
Tyriaca li 4 ca 8
Tyrij li 9 ca 2°
Tyrū mare li 13 ca 13
Littera li 1° ca 2°
Vacca li 9 ca 2 sf li 12 ca 1°
Vaccageus li 9 ca 2°
Vadū li 12 ca 1°
Vadū li 13 ca 11
Vagetra li 6 ca 1°
Vagedebar li 6 ca 1°
Vagina li 18 ca 9 sf li 15 ca 3
Vagus li 10 ca 20
Valens li 4 ca 21
Valentiniani hereticj li 8 ca 4
Valentinian9 li 3 4 ca 21

Palentin9 hereticj li 4 ca 21
Palerian9
Vallis li 2 ca 8
Vallū
Vallus li 11 ca 8
Valua li 11 ca 1° sf li 11 ca 6
Vandeus li 15 ca 1°
Vanitas li 15 ca 6
Vanus li 10 ca 20 bis
Varij pifces li 12 ca 6
Varius li 10 ca 20
Varius color li 12 ca 1°
Varro li 6 ca 6
Vas li 20 ca 3
Vasa: fognaria, luminaria, repofitoria, fama, vmaria — li 20 ca 8
Vaftargo li 15 ca 9
Vaftanes li 9 ca 2°
Vafculū li 20 ca 3°
Vates li 15 ca 8 z 11
Vaticanū li 8 ca 15
Vber li 15 ca 1°
Ve li 1° ca 12
Vectes li 10 ca 20
Vectigal li 16 ca 15
Vectis li 4 ca 10
Vector li 10 ca 20
Vegentana li 16 ca 11
Vehiculū li 11 ca 11
Pelo li 10 ca 20
Velenenfis tumba li 19 ca 22°
Velites li 18 ca 4 15
Velites milites li 9 ca 3
Vellus li 19 15
Velū li 19 ca 3 z 25
Vena li 11 ca 1°
Venabulū li 18 ca 15
Venator li 10 ca 20
Venatorus ẽmtor officia li 10 c 20
Vendicio li 4 ca 6 15
Venefic9 li 10 ca 20
Venecola li 15 ca 9
Venenū li 12 ca 6
Venetū li 19 ca 15
Venter li 11 ca 1° bis
Ventilabrū li 20 ca 12
Ventofa li 6 ca 10
Ventus li 11 ca 1° sf li 13 ca 15 z 8
Venus li 8 ca bis n bis
Venuftas li 19 ca 11

Venuftus li 10 ca 20
Vepifcus li 9 ca 6
Vepres li 15 ca 15
Ver li 4 ca 16
Ver: noui, adultū, pcepts — li 4 ca 16
Veracty nū li 15 ca 2
Veratrū li 15 ca 9
Verax li 10 ca 20
Verba actiua li 1° ca 6
Verba cōia
Verba gmatic9 — li 1° ca 6
Verbalia noia
Verba paffiua
Verbafcus li 15 ca 9
Verbafcū agaricū li 15 ca 9
Verbena li 15 ca 9
Verber li 4 ca 10
Verbis ftita noia li 1° ca 6
Verbo9 tūctute li 2 ca 20
Verbo9 ſpēs — li 1° ca 6
Verbū ps ozois
Verbū li 2 ca 21
Verbū z caro fili9 dei — li 15 c 2
Verbū fili9 dei
Verecund9 li 10 ca 20
Vered9 li 12 ca 1°
Veremes li 20 ca 12
Veretrū li 11 ca 1°
Vergilie li 3 ca 15 2
Veredicus li 10 ca 20
Veritas fili9 dei li 15 ca 2°
Vermes: terre, aque, aeris, carnū, frondū, lignor, veſtimētor — li 12 ca 4
Vermicul9 li 19 ca 28
Vermis fili9 dei li 15 ca 2
Vermiſſ aḡrū fōz tnoc
Verres li 12 ca 1°
Verriculū li 19 ca 4
Verruca li 3 6 ca 15
Verrucaria li 15 ca 9
Verſipellis li 10 ca 20
Verſuta li 10 ca 20
Verſus li 1° ca 26 sf li 16 ca 13
Verſus9 li 10 ca 6 3 z ca 20 bis
Vertebrū li 11 ca 1°
Vertex li 11 ca 1° sf li 13 ca 1°
Vertiula li 11 ca 1°

Vertigo li ꝯ ca 6
Veruex li 12 ca 1°
Verus li 10 ca 20
Vesanus
Vestulū li 20 ca 3
Vesica li 11 ca 1°
Vespa li 12 ca 8
Vespasianꝰ li 4 ca 24
Vespertilio li 12 ca ∧
Vespertina li 20 ca 1°
Vesperū li 4 ca 12
Vesperus li 3 ca ∧2
Vessulus li 15 ca 3
Vesta dea li 8 ca 11
vestes gentiū li 19 ca 23
Vestes sacerdotales li 19 ca 21
Vestibulū li 11 ca 6
Vestigiū li 11 ca 14
Vestigiū dei li ∧ ca 1°
Vestigimētū
Vestimētum li 19 ca 22°
Vestis li 20 ca 11
Vestis melotina li 19 ca 22°
Vestiū nouū li 19 ca 22° 2 26
Veteranꝰ li 9 ca 3
Vetula li 11 ca 2
Verare li 10 ca 20
Veratꝝ li 10 ca 20
Vexillū li 18 ca 3
Vgnu qui 2 lynū li 9 ca 2
Via li 11 ca 2 2 14
Via fluus dei li ∧ ca 2°
Vita li 1° ca 19 bis ſ̄ li 10 c 11 ſ̄ li 11 c 3
lr̄ārū
Via — ſm̄ārū li 2 ca 19
verboꝝ
Victima li 6 ca 19
victoria li 18 ca 2
victus li 20 ca 1° bis
Vicus li 11 ca 2 bis
Videns ꝓpſa li ∧ ca 8
Vidua li 9 ca 14
Vigilia li 9 ca 3
vigintī li 3 ca ꝯ
Vilis li 10 ca 20
Villa li 11 ca 12
Villicus li 9 ca ꝯ
Vimen li ∧ ca ∧
Vinaculi li ∧ ca 14
Vinculū li 14 ca 10
Vīnula vox li 3 ca 20
Vīnus —
Violentꝝ li 10 ca 20
Vipinum li 20 ca 2°

Viola li 10 ca 9
Violentꝝ li 10 ca 20
Vipera li 12 ca ꝯ
Vir li 19 ca 14 ſ̄ li 10 ca 20 ſ̄ li 11 ca 2°
Vira
Virago li 11 ca 2
Virga li ∧ ca 6
Virge li 14 ca 10
Virgilius li 10 ca 3
Virgo li 3 ca ∧2 ſ̄ li 11 ca 2
Virgultū li ∧ ca 6
Viridis li 10 ca 20
Virilia ornamēta li 10 ca 30
Virus li 11 ca 1°
Virtꝝ li 18 ca 22°
Virtꝝ filiꝰ dei li ∧ ca 2°
Virtꝝ angelice li ∧ ca 14
virtutes regie li 9 ca 2
Vis li 14 ca 9
vis priuata li 14 ca 9
vis publica li 14 ca 9
Viscarago li ∧ ca 9
Viscera li 11 ca 1°
Viscus li 11 ca 1° bis ſ̄ li ∧ ca 9
Visio li ∧ ca 8
Visionū tria gñā li ∧ ca 8
Visus
Visꝰ quō fit li 11 ca p̄°
Vita —
Vita filiꝰ dei li ∧ ca 2°
Vitalia li 11 ca 1°
Vincella li ∧ ca 9
Vitis li ∧ ca 14
Vitis filiꝰ dei li ∧ ca 2

Vitis — alba, nigra, apiana, nonia, libia, rodia, fitia — li ∧ ca 9 / li ∧ ca 14

Vitricus li 9 ca 9
Vitrū li 20 ca ꝯ ſ̄ li 16 c 14
Vita li 19 ca 30 bis 2 32
Vitula li 12 ca 1°
Vitulꝰ li 11 ca 2 2 6
Vitulꝰ filiꝰ dei li ∧ ca 2
Viuere li 10 ca 20
Vl filiꝰ aram li 9 ca 2°
Vlcus li ꝯ ca ∧
Vligo li 14 ca 12 ſ̄ li 16 ca 1°
Vlmꝰ li ∧ ca ∧
Vlna li 11 ca 1°
Vlpicū li ∧ ca 10

Vlua li ∧ ca 9
Vlula li 12 ca ∧
Vmbilicus li ca 1°
Vmbo li 11 ca 1° ſ̄ li 18 ca 12
Vmbra li 12 ca 6 ſ̄ li 18 18 ca ∧
Vmbra li 9 ca 2 ſ̄ li 12 ca 6
Vmbria li 14 ca ꝯ
Vncia li 11 ca 14 ſ̄ li 16 c 24
Vnctio ſpūs ſc̄i li ∧ c 3
Vnctus filiꝰ dei li ∧ ca 2
Vnda li 13 ca ∧
Vnguentū li ꝯ ca 11
Vngulus li 12 ca ∧
Vngula li 11 ca 1°
Vngule li 14 ca 10
Vngulꝰ li 19 ca 31
Vnicornis li 12 ca 2°
Vnigenitꝰ filiꝰ dei li ∧ ca 2°
Vnigenitꝰ li 9 ca ꝯ
Vnimāma li 9 ca 2°
Vniuſalia quīq; ī logica li 2 c 24
Vniuoca li 2 ca 26
Vnus li 3 ca ꝯ
Vnus deꝰ li ∧ ca 1°
Vocabula gentiū li 9 c 2
Vocales littere li 1° ca 2
Vocatiuus caſꝰ li 1° ca ꝯ
Vola li 12 ca ∧
Volemꝰ li ∧ ca ∧
Volucranꝰ li 8 ca 11
Voluerus li 12 ca ∧
Volumen li 6 ca ∧ ꝯ 2 12
Voluntas li 14 ca 6
Voluptabilē li 16 ca 1°
Volus li 11 ca 1° ſ̄ li ∧ ca 9 2 10
Vomer li 20 ca 12
Vorago li ꝯ ca 9
Vox li 1° ca 14 ſ̄ li 3 ca 20

Vox — acuta, armoniam, aspera, recta, dura, organica li 3 c 21, perfecta li 3 c 20, perſpicua, pinguis, rithmica li 3 c 22, suauis, subtilis, tenuis, vniuola

Vpupa li 12 ca ∧

Ur li 10 ca 9 ſf li 15 ca i°
Vranon li 11 ca i°
Vranus li 13 ca 5
Vranoſcopus li 12 ca 6
Vrban⁹ li 9 ca 5
Vrbiū conditores li 11 ca i°
Vrbs li 9 ca 5 bis ſf li 11 ca 2 bis 23
Vrbius li 11 ca 2
Were li 13 ca ∧
Viagreſtes li 12 ca i°
Viel li ∧ ca 14
Vina li 11 ca i°
Vina li 15 ca 24
Vſa li 3 ca ∧2
Vſiue li 12 ca 2
Vſtica li 15 ca 9 z 10
Vſus li 12 ca i°
Uſia li 2 ca 25 ſf ∧ c 2 ſf 12 c 4
Vſtipula li ∧ ca 3
Vſuario li 14 ca 8
Vſufructy li 4 ca 8
Vſura
Vſus li 14 ca 8
Uter tris li 2 ca 4
Vterini frēs li 9 ca 5
Vterus li 9 ca 5 ſf li 11 ca i°
Vtica vrbs li 11 ca i°
Vtilis li 10 ca 20
Ua li ∧ ca 4
Vua lupina li ∧ ca 9
Vua purpurea
Vua ſuburbana li ∧ ca 4
Vuacaria
Vandali li 9 ca 2
Vandalicy li 9 ca 2
Vudū li 12 ca ∧ ſf li ∧ ca 4
Vuduardū li 11 ca i°
Vulcanus inſule ſf nouē li 5 c 6
Vulcan⁹ li 8 ca 9 bis
Vulgares note li i° ca 11
Vulgus li 9 ca 5
Vulp⁹ li 5 ca ∧
Vulpes li 12 ca 2
Vultur li 12 ca ∧
Vulturn⁹ li 13 ca 8
Vultus li 11 ca i°
Vulua li 11 ca i°
Uxor li 9 ca 4
Vxor ab⁹ d' cauſ duar² li 9 c 4
In vxore ⁊ matre impellūt homicidia bis
ad amorē li 9 ca 4
Xlittera li i° ca 2°
Xenocrates li 4 c 28
Xenodochiū li 11 ca 3
Xerophagiam li 6 ca 19
Xerſes li 4 ca 26 ſf li 6 ca 3
Xiluron li 15 ca ∧
Xilo
Xilobalſamū li 15 ca 8
Xilua li 15 ca 6
Xriſma li i° ca 12
Xriſty li i° ca 12 ſf li 4 ca 24
Littera li i° ca 2 bis ⁊ 12
Yade⁹ li ∧ ca i°
Yaya de⁹ li ∧ ca i°
Yaur li 4 ca 24 ſf li ∧ ca 6
Yannais li ∧ ca ∧
Yberiā mare li 13 ca 13
Yberus li 15 ca 5
Yron li i° ca 22
Ydola li ∧ ca 6
Ydiuon li i° ca 24
Ydolatria li 8 ca 11
Ydor li 5 ca 4 ⁊ 6
Ydra li 11 ca 3 ſf li 12 ca 5
Ydrofoba li 5 ca 4
Ydromanci li 8 ca 9
Ydrophoba li 12 ca 5
Ydros li 12 ca 5
Ydropis li 5 ca 6
Ydus li 4 ca 15 ſf
Yepte
Yeſabel li ∧ ca 6
Yeſſe
Yliaorū li 5 ca 4
Yleos li 5 ca 4
Ylium li 15 ca 3
Ymago filij dei li ∧ ca 2
Ymber li 13 ca ∧
Ymerin⁹ circul⁹ li 3 ca 5 4
Ymnus li i° ca 24 ſf li 6 ca 18
Yona li ∧ ca 9
Yos li 12 ca 5
Ypallage li i° ca ∧ z 21
Ypatiaſ li 5 ca 6
Yperbaton li i° ca 22
Yperbole
Yperluranus li 3 ca 20
Ypocras li 15 ca 6
Ypodoziū li 3 ca 20
Ypogeum li 11 ca 3
Ypotema li 4 ca 8
Ypoteſis li 2 ca 11
Ypotetycus ſillogiſſm⁹ li 2 c 28
Yposenſis li i° ca 20
Yris li 13 ca ∧
Yrinos li i° ca 21°
Yronia li i° ca 22 ſf li 2 ca 21°
Ysaac li 4 ca 24 ſf li 15 ca ∧ bis
Ysagoge porphirij li 2 ca 24
Yſaias li 6 ca i° z 2 ſf li ∧ ca 8
Yſauria li 15 ca 3
Yſchiros de⁹ li ∧ ca i°
Yſen li i° ca 8
Yſis li 8 ca 9
Yſmael
Yſmaelite li 4 ca 24
Yſorem li 20 ca i°
Yſopheros li 3 ca 13
Yſrael li ∧ ca ∧
Yſteronpoteron li i° ca 22°
Littera li i° ca 2 z 12
Zabulon li ∧ ca ∧
Zacharias li ∧ ca 8 bis ſf li 11 c 24
Zacheus li ∧ ca 9
Zambri li ∧ ca 6
Zame li 13 ca 10
Zameri li ∧ ca 6
Zaphyrion li 3 ca ∧2
Zara li ∧ ca 6
Zebedeus li ∧ ca 9
Zebul li 8 ca 11
Zedechias li 11 ca 24
Zelotes li ∧ ca 9
Zelpha li ∧ ca 6
Zema li 20 ca i° z 2°
Zenghis li 15 ca 14
Zenō li 11 ca 24
Zenones li 9 ca 2°
Zeuma li i° ca 21
Zimilamity li 15 ca 15
Zirmigie li i° ca ∧
Zizania li 15 ca 9
Zmzmber li 15 ca 9
Zmzmgie li i° ca ∧
Zodaicy li 3 ca 5 6 ſf li 13 c 6
Zona
Zonarim li 15 ca 32
Zonc celi li 3 ca 5 4 ſf li 13 c 6 bis
Zorobabel li ∧ ca 6

Explicit

Incipit epistola ysidori iunioris hispalen sis episcopi ad braulionez cesaraugustanū episcopum

Omino meo a dei seruo braulioni episcopo Ysidorus Omm̄ desideio de sideraui nunc videre fa ciem tuā. a vtinā aliq̄n do impleret deus votum meū antеq̄ moriar. Ad p̄sens autē deprecor vt cōmendes me deo oratiomb⁹ tuis a vt in hac vita spem meā impleat. a in futuro beatitudi mis tue cōsortium michi cōcedat a manu sua Ora p nobis beatissime dñe a frater

Braulio ad ysidor

Omino meo a vere domino xp̄isto q̄ electo ysidoro episcopo fūmo Brau lio seruus inutilis sanctor dei. O pie dñe a vir p̄stantissime. sera ē inquisitio a tarde data est michi scrutandi optio: q̄ pec catis meis exigentib⁹ non tantūmodo sterili tatis vel inopie malo: verūecia pestis morta litatis tuis a hostilitatis quo minꝰ inquirerē horribili fui prepeditus incursu. Nunc autē a si mille necessitatibus a mille curis attritus post longū miserie tēpus velu ti ab improbi sopōris vt ita dixerim fuscitatus. istius nec suggestionis affatib⁹ dependere p̄sumo salu tis obsequiū a cordis a corporis humilitate p̄stratus imp̄cans excellentissimaz tue beati tudinis potestatē vt peculiarem famulū quē pio illo sacre dignacōis intuitu semp habuis ti fusceptum vsq̄ in finez habere iubeas com mendatū. Nam a ego xp̄s nouit graui dolo re discutior quōd emenso tpe tam p̄lixo vel nunc vestr nō mereor videre cōspectum. sed spero in illuz qui nō obliuiscitur miserei: nec repellit in finē: q̄ exaudiet precē patris a ve stro me miserū rep̄sentat aspectui. Suggero sane a ōnimoda supplicatōe depōco vt libr ethimologiar quez iā fauēte dño audiuim⁹ consūmatum p̄missionis vīe memores seruo vīo dirigere iubeatis: q̄ vt michi sū conscī magna ibi ex pte serui tui postulatōne fudas ti. Et ideo in me primū existe mūificus. sic in sanctor scrib⁹ a felix habearis a prim⁹. Gesta etiā sinodi: in qua sintaurius examinis ve stri igne a si nō purificat⁹: inuenitur tū deco dus: queso vt vīo istinctu a filio vīo dño rē ge nobis dirigatur cito. Naza a nrā eius sic fla gitauit gloriā suggestio: q̄ multuz in conci lio pro inuestiganda opus ē veritate. De ce tero creatoris altissimi pietatē eflagito vt co ronā beatitudinis vīe p integritate fidei a sta tu ecclesie sue longo tpe p̄cipiat conseruare meq̄ inter oblatrātia p̄sentis mundi varia a innumerabilia discrimina mumitū reddat tue mīcessionis gra ac recondituz ingremio memorie tue tutuz ab ōni tēpestate peccati o ratuvio efficiat trinitas sacratissima Et ma nu sua. Ego seruꝰ dñi braulio ysidoro in dño: fruar te lucerna ardens a nō marcescens

Ysidorus ad braulionem

Omino meo a dei suo brauliom epō ysidorus. Quia te incolumē cognoui gras xp̄isto egi a vtinā cuius cognui salubrē in hoc corpore aspicerē a visionem. Q̄d autē michi euenit p peccatis meis manifesta to: q̄ non fui dignus tua plegere eloquia. Stati em̄ vt accepi pictatum tuū puer regi⁹ ad me venit. dedi cubiculario mo illud picta tium a confestim ābulaui ad principez vt po stea plegerem rescribereq̄. Reuersus e palla tio regis non solū scripta tua non inuem: sz eciā quicquid aliud in castris fuit p̄st. a idē co scit dñs. Iuxi merituz meū quia non perle gi eloquiū tuuz: sz rogo vt quecunq̄ occasio euenerit rescribe michi. a grām verbi tui nō auferas vt quod ex meo delicto p̄didi iteruz gra tua recipiaz. Et manu sua. Ora p nobis beatissime domine

Braulio ad ysidor

Omino meo a vere dño xp̄o q̄ electo ysidoro episcopo fūmo. Braulio ser uus inutilis sanctor dei. Solet reple ri letitia homo interior ac spūalis cum inqui sitione fungitur amantis. Ob id velle meū ē mi dñe reuerēdissime: nisi culparuz macēria mea obsistat a benigne te inquisitionē me am amplectia querelaz calumpniā patic̄ter accipe. Vtrūq̄ enim agor officiuz inquisi cō nis p̄soluo. a tibi contra te causaz meaz ne cessitates dirigo quod a benignissime tuo au ditui admittas. in ingressu huius dictacōis portuq̄ p̄stratus peto a culmine vīi apostola tus vt quamq̄ vacillet calumpnie obiectio vbi lacrimaz est intercessio: cuz lacrime nō sint signa calumpnie: tamen sint optō a lac mabiles calumpnie a calumpniabiles lacri me: sz vtrūq̄ p licentiosa amoris p̄sumptio ne. nō autē p arrogantie temeritate sz iā cau sam exordiar. Septē mīsi fallor annoz se tēpo ra girant. Exquo me memini libros a te edi tos exigin ūpostulasse a vario diuersoq̄ mō p̄sente me frustratum esse et absenti mich il inde rescripsisse. sed subtili dilatione. modo necdum esse perfectos: modo necduz scriptōs

modo meas litteras ñterce disse. aliaq̄ multa opponens ad hāc vsq̄ diem puenim⁹ a sine petic̄onis effectu amim⁹ perdurat Ob hoc ego p̄ces vertam in querelam vt quod supplicāc̄ nequiui vel caū p̄ma valea; lacescendo adipisci. Sepe nāq̄ solet mendico p̄desse vociferatio. Quo circa cur queso te dñe nō tribuas qđ rogaris, Vnū scias vt nō dimittā q̄si fingens me nolle ñegata: sed querā a istante querā quousq̄ aut accipiā aut eliciā pijssiō redemptore iubente Queritea inuenies a a diciente: pulsate a apietur vobis Quesiuia q̄ro ecia a pulso Vndea damto vt apias. Nā hui⁹ argumenti me consolatur inuenc̄o: q̄a q̄ cont̄ pfisti postulant̄e exaudies forte caū p mant̄e. Dic ergo scientie tue ingero que nec stulti iactac̄onem nouit: aliquod suggerere i sipiens p̄fecto p̄esumo Hec tamen ecubesco imperitus dissertissimo loqui: apostolici memor p̄cepti quo p̄cepit: libenter sufferre insipient̄e Quāobrem accipe damores caū p nie Cur rogo talentoy distribuc̄onez a cabarioy dispensac̄onem tibi creditaz hucusq̄ retentas Jā solue mānum impartire famulis: ne iopia peant famis Nosti quid creditor veniens reposcat a te. Non m̄ nuetur tibi quic q̄d dederis nobis Memor esto paruis panibo multitudinem saciataz a supesse reliq̄as fragmentoy magnitudie panuz An putas donum tibi collatum p te solūmodo esse datuz a v̄m est a nostz: cōmune ē non p̄uatum Et quis dicere vel isanus p̄esumat: vt p̄uato tuo gaudeas: qui de cōmūi tantuz iculpabiliter gaudere scias Nā cum deus tibi economiā sui thesauria diuiciay salutes sapie a scientie tenere concesserit: cur larga manu non effundis quod dando nō minues, An cuz in mēbris supmi capitis vnusquisq̄ quod nō accepit sic in altero possideat vt alteri quod habet possidendum sciat: tu forsitan ideo nobis parcus existis: q̄ quod mutue a nobis resumas nō inuenis: ſ si habenti das ab illo m̄ edis fructū reportas Sin vero nō habenti tribuis p̄ceptis euangelicis satisfacis vt reddatur tibi in retribuc̄one iustoy Proinde et ego remordeor c̄ scientia eo q̄ in me cōmuni cabile michil bonī sentiā Quomō iubemur p caritatē seruire iuicem a vnusquisq̄ quā accepit gram i alterutrū illaz administrare: sicut boni dispensatores multiformis gr̄e dei atq̄ vnicuiq̄ sicut diuisit deus mensurā fidei in vno cōpage membroy debeat ea ceteris partib⁹ cōmunicare: q̄ hec omia operatur vnus atq̄ idē spiritus diuidens singulis p̄ut vult: sed adv num ac peculiare subsidiuz qđ p̄emisi recurro ad inoportunitatez scilicet amicā amicicia destitut⁹: ac nulla mēbroy honestoy grā decoratus. Idcirco audi vocez meā tot interiacē tib⁹ terris. Red de red de qđ debes Nā seru⁹: seruus xp̄isti a xp̄istiānoy: vt illic sis maior omnū nostrū. a quia nostri causā tibi collata tam p̄sentis grām ficientib⁹ animis scieq̄ fame cruciatis impartiri nō dedigneris Non sum saltū pes qui ad munda discurrens possim alio ecclesie mēbroy scilicet iudici obedientie discursu parere. Nec p̄cipatui capitis imperanti obsequendo placere. Quin a si de hoc stioribus membris me esse sciam sufficiat: q̄a que te constat a capite percepisse per me est dignum egere: nec me te non egere q̄uismimū: xp̄isti tamen sanguine redemptum. Nam non dicit caput pedib⁹ non estis necessarij michi. quoniam que videntur membra corporis infirmiora esse: necessariora sunt. et que putantur ignobiliora esse corporis mēbra hijs honorez habūdantiorez circūdam⁹ a q̄ minus honestiora sunt nrā maiorez honestatē habent. Sic itaq̄ creator noster ac dispensator cuncta dispensat: vt cū in altero alteri dona diuina q̄ in se non percipit possidenda tribuūtur caritas cumuletur. Demq̄ tunc bene multiformis grā dispensatur: q̄ndo acceptuz donū a eis qui hoc nō habent creditur q̄ndo p̄pter eū cui impenditur datuz putatur. Hoc apostoli capitulum a nobis in parte p̄missum optime nouit prudentia caritatis vie. huic ri congruere totum. a q̄ q̄d sūmati tetigi. te proculdubio melio⁹ nosse latet nullum Itaq̄ hoc solum superest qđ et magnopere peto vt p̄estes postulata. a si non pro me. saltē pro ipsa caritate diuinitus impartita dabis. Pro q̄ iubemur a nosse a p̄estare omnia. a sine q̄ michil sunt omnia: sed a si qua superflua: si q̄ negligenter: si q̄ min⁹ humiliter à si q̄ inutiliter potius effudi q̄ dixi. cuncta q̄so benigne suscipias. cuncta gratanter acceptes. cuncta ignoscas. cuncta ores vt deus ignoscat. Ergo a hoc inotesco libros ethimologiay quos a te dño meo peto. a si detruncatos ac corruptos iam a multis haberi. inde rogo: vt eos michi transcriptos. integros. emendatos. perfectos a bene coaptatos digneris transmittē ne raptus auditate in peruersū cogar vicia p̄pe tutib⁹ ab alijs fumē. Ego aūt opto q̄ nullius egeas a vltroneē dicantur putere mē edes vt dignac̄o vestre benignitatis imperet nobis quoda possum⁹ a valemus tantuz vt obsequio nostro vtaris: immo caritate que deus ipse est perfruaris. Dijs igitur expletis erant michi quēstiones de sacris diuinisq̄

pagimis q̃am michi expoñ̃ cordis vestri lumen aperiret. si tñ a nobis iubes resplẽdere a diuine legis obscura reserare nec si ista q̃ peto pcepero de illis silebo sed viam reseras capiende fiducie. Cum in hac prima fronte nõme ofodieris stimulis verecundie a ignauie mee locũ dederis vemẽ quod quem diligebas q̃m libet immeritũ nõ iusseris reprobare: q̃ ignominiosũ valde videt ac vile si necdum saci at9 qui caritate ab eo quẽ amabat inuenit recedere Obsecro autẽ mee seruitutis impẽdo iura salutis a quesó pietatẽ sanctissime vre potestatis. ut p me orare digneris quatenꝰ cotidie fluctuãtem animã in malis tuo intercessu lucreris a ad portũ trãquillitatis eterne pducas erutã a miserijs a ab scãdalis Dulce michi fuit diu ad te loqui q̃i corã posit9 vultũ videre tue faciei. Ideo nec verbositatem cauí a temeritatem fortasse incurri. sed aut hoc aut aliud agere debui. tantũ utquod voluisti per humilitatem: saltẽ tribuas p tumultuantem iprobitatẽ. Ecce quantam audaciam dedit michi gẽie vestre benuolenci á. Et ideo si q̃s in hoc displicuerit sibi imputet q̃ tantũ amat ut timorem tollat. Nam pfecta caritas foras mittit timorem. speciali q̃ gra fretus: speciali dño iquo vires scẽ ecclie cõfisũ fuggero ut quia eusebius noster metropolitanꝰ discessit habeas misericordie curã Et hoc filiolo tuo nostro dño fuggeras. ut illũ illi loco pficiat cui9 doctrine scitas ceteris sit vite forma Hũc autẽ filium presentẽ beatissime potestati vestre pomnia omendo a tam dehijs que hic fuggessim9 q̃p eca de hijs que supra questi sum9 eloq̃o vestro p eũ illustrari mereamur

Jsidrus ad braulionem

Domino meo a dei seruo. Braulioni epõ ysidorus. Tue sãtatis epistole me invite toleta na inuenerũt. Nã pñc tus fueram causa cõcilij. Et eo q̃nus tũssio principis in itinere positũ reme are me ãmonuisset. ego tñ q̃ ꝓpinquior erã pñencie ipi9 q̃m regressioni malui poci9 cursum itineris nõ inchoare Veni ad pñciam principis inuenj pñtẽ diaconũ tuũ. p cum eloquia tua suspiciẽs complex9 sũa legia de salute tua deo gracias egi desiderio omni desiderans. quãuis debilis atq; fessus. fiduciã tamẽ p xpm̃ i hac vita visendi te q̃ spes nõ ofũdit p caritatẽ que diffusa ẽ i cordib9 vñis Codicẽ ethimologiaꝝ cũ alijs codicibꝰ de itinere trãsmisi. a licet inemendatum pre valitudine tñ tibi modo ad emendandũ statueram offerre si ad destinatum locum cõcilij peruenisset de cõstituendo autẽ epo tarraconẽsi nõ eã quã petisti sensi sententiam regis. ꝑ tamẽ a ipsi adhuc vbi certius cõuertat animum illi manet incertũ. Peto autẽ ut p meis petis apud dñm existere intercessor digneris ut impetratu tuo deleantur delicta mea. a remittantur sarcina. Item manu sua. Ora p nobis beatissime domine a frater

Item ysidorus ad braulionem

Nam tibi sic pollicit9 fui misi opus de origine quarundã rerũ ex veteris lectionis recordacõe collectũ atq; ita in q̃bus locis ãnotatũ sicuti exstat cõscriptũ stilo maiori

Cum valeas que requiris cito in hoc corpore inuenire hec tibi lector subscriptio monstrat. de quib9 reb9 in libris singulis oditor h9 codicis disputauit

Tabula generalis

In libro primo. de gramatica a ptibus eiꝰ
In Secũdo. de rethorica a dialetica
In Tercio. de mathematica cuius partes sũt Arithmetica. Geometria. Musica a. Astronomia
In Quarto. de medicina
In Quinto de legib9 vel instrumẽtis iudiciꝰ ac de tẽporib9 vel etatib9 seculi
In sexto. de ordine scripturaꝝ de ciclis a canonib9 de festiuitatib9 a officijs
In Septimo. de deo a angelis. de nominib9 ꝑ sagis de nominib9 sanctoꝝ patrum de martiribꝰ Clericis Monachis: et ceteris fidelium nominib9
In Octauo. de ecclesia a sinagoga. de religione a fide. de heresib9. de philosophis. Poetis. Sibillis. Magis. Paganis ac dijs gencium
In Nono. de linguis gecũ. de regũ militũ ciuiũq; vocabulis vel affinitatib9
In decimo. de q̃busdã nominib9 p alphabetũ distinctis
In Vndecimo. de homine a partib9 eiꝰ a de etatib9 eiꝰ de potẽcijs a trãsformatis
In duodecimo. de q̃drupedib9 reptilib9 piscibus a volatilib9
In tredecimo. de elemẽtis id ẽ de celo. de aere de aquis. de mari fluminib9 ac diluuijs
In. xiiii. de terra a paradiso a puincijs totius orbis. de insulis montib9. ceteris locoꝝ vocabulis ac de inferioribꝰ terre
In. xv. de ciuitatib9. de edificijs vrbanis a rusticis. de agris. de finib9 a mensuris agroꝝ a de itineribꝰ
In. xvi. de glebis ex terra & aquis. de omi genere gẽmaꝝ: a lapidũ: preciosoꝝ et vilium

de eboꝛe q̄ inter marmoꝛa notato. de vitro. de metallis ommib⁹ de ponderib⁹ et menſuris
In. xvij. de cultuꝛis agꝛoꝛum. de fꝛugibus vniuerſi generis. de vitibus a aꝛboꝛibus omnis generis. de heꝛbis a oleꝛibus vniuerſis
In. xviij. de bellis a tꝛiumphis. ac inſtrumētis bellicis. de foꝛo. de ſpectaculis. de aꝛea a pila
In. xix. de nauibus fumbus ꝛetibus: a de fabꝛis feꝛꝛaꝛijs a fabꝛicis paꝛietum: a cūctis inſtꝛumentis edificioꝛum. de lamificijs q̄ a ornamentis a veſtibus vniuerſis
In. xx. de menſis a eſcis a potibus a vaſculis coq̄. de vaſis viñaꝛijs a oleaꝛijs. de vaſis coꝛum piſtoꝛ. de lectis a ſellis. de vehiculis a inſtꝛumentis ruſticis: a hoꝛtoꝛum ſiue de inſtꝛumentis equoꝛum

Incipiunt capitula primi libri

De diſciplina et aꝛte. i.
De ſeptem liberalibus diſciplinis. ij.
De gꝛamatica. iij.
De paꝛtibus oꝛationis. iiij
De voce et littera. v.
De ſillabis. vi.
De pedibus. vij.
De accentibus. viij.
De pꝛoſituris. viiij.
De notis ſenꝛtenciaꝛum. x.
De notis vulgaꝛibus a aliaꝛū ꝛeꝛum. xi.
De oꝛtogꝛaphia. xij.
De analogia. xiij
De ethimologia. xiiij.
De gloſis de differencijs. xv.
De baꝛbaꝛiſmo. xvi.
De ſoleciſmo. xvij.
De ceteꝛis vicijs. xviij.
De methaplaſmis. xviiij.
De ſchemaꝛibus. xx.
De tꝛopis. xxi.
De pꝛoſa. xxij.
De metꝛis. xxiij.
De fabula. xxiiij.
De hiſtoꝛijs. xxv.

Incipit liber primus ethimologiarum ysidoꝛi hiſpalenſis epiſcopi de diſciplina et aꝛte

Capitulum primum

Cap. 1

diſcipſma

Diſciplina a diſcēdo nomen cepit: Vnde a ſcientia dici poteſt. Nam ſcire dictum eſt a diſcēdo q̄ nemo noſtꝛum ſcit niſi qui diſcit. Aliter diſciplina q̄ diſcit plus

Ars vero dicta eſt q⁹ artis pꝛeceptis ꝛegulisq̄ conſiſtat. Alij dicunt a gꝛecis hoc tractum eſſe vocabulum apo tes aꝛtos. id eſt a virtute quam ſcienciam vocauerunt. Inter aꝛtem et diſciplinā. Plato et aꝛiſtotiles hāc differenciā eſſe voluerūt dicētes. aꝛtem eſſe in hijs que ſe et aliē habeꝛe poſſunt. diſciplina vero eſt que de hijs agit. que aliteꝛ euenire non poſſunt. Nam quādo veꝛis diſputationibus aliquid diſſeꝛitur: diſciplina eꝛit. quādo aliquid veriſimle atq̄ opinabile tꝛactatuꝛ nomen aꝛtis habebit

Cap 2

De ſeptem liberalibus aꝛtibus

Diſcipline liberaliū aꝛtiū ſeptē ſūt Pꝛima gꝛamatica. id eſt loquēdi pꝛicia. ſecūda ꝛethoꝛica q̄ pꝛeter moꝛēa copiā eloquēcie fue maxīe in cuilib⁹ queſtionib⁹ neceſſaꝛia exiſtimat. Tꝛeꝛcia dialetica cognomēto logica: que diſputationibus ſubtiliſſimis veꝛa ſe ceꝛnit a falſis Quaꝛta aꝛithmetica que cōtinet numeꝛoꝛum cauſas a diuiſiones quinta muſica: que in caꝛminib⁹ cantibuſq̄ cōſiſtit Sexta geometꝛia que menſuꝛas tꝛe dimēſiones q̄ cōplectituꝛ. Septima aſtꝛonomia: q̄ contuitu legē aſtꝛoꝛum

Cap. 3

De litteris cōmunib⁹

Primoꝛdia gꝛamatice aꝛtis. littꝛe cōmunes exiſtunt. quas liteꝛatij et calculatoꝛes ſequuntuꝛ. q̄ diſciplina velut quedā gꝛamatice aꝛtis infancia eſt. vnde a eā vaꝛio litteracionem vocat. Littꝛe aūt ſūt indices ꝛeꝛum ſignaꝛe voluntatis: q̄bus tāta vis eſt. vt in nobis dicta abſētiū ſine voce loquant. Verba enim p oculos nō p aures introducunt. Vſus littꝛaꝛum ꝛeperꝛ⁹ eſt pꝛter memoriā ꝛeꝛū. Nā ne obliuione fugiāt littꝛis alligātuꝛ. In tanta enim ꝛeꝛū vaꝛietate nec diſci audiēdo poteꝛāt ōnia. nec memoꝛia contineꝛi. littꝛe autē dicte q̄ legiteꝛe: q⁹ iteꝛ legētibus preſtēt vel quod in legendo iteꝛēt. Littꝛe latine a gꝛece ab hebꝛeis vidēt exoꝛte Apud illos enim pꝛius dictum eſt aleph deinde exſimili enūtiatione apud gꝛecos tractū ē alpha. ide apud latinos a. Tꝛanſlatoꝛ enim exſimili ſono alteꝛius linguę liram condidit ut noſſe poſſimus linguā hebꝛaicam ommiū linguaꝛum aclitteꝛaꝛum eſſe matꝛem. ſed hebꝛei vigīti duobus elementis littꝛaꝛum ſecundum veteꝛis teſtamenti libꝛos vtuntuꝛ gꝛeci veꝛo. xxiiij. Latini int vtrāq̄ linguā pꝛogꝛedientes. xxiij. elemēta habent. hebꝛeoꝛū littꝛas a lege cepiſſe p moyſen Siꝛoꝛum aūt a caldeoꝛū pabꝛahā. Vnde cum hebꝛeis anumeꝛo et ſono concoꝛdant: ſolis caꝛacteꝛibus

discrepant. Egiptioꝝ litteras ysis regina inachis filia. ꝛ greciaxemens in egiptū reperit egiptijs tradidit. Apud egiptios aūt alias habuisse litteras sacerdotes dicunt alias vulgus. sacerdotales. ϒ ϵ ρ α ϵ Λ Ψ ϵ Μ ὸ ϵ vulgares ϒ ϵ ρ α ϵ Λ Η α Η ϵ. Greꝝ litteraꝝ vsum primi fenices inuenerunt. vnde a lucanus. Fenices primi magni si creditur ausi. Mansurā rudibꝰ vocē signare figuris Hinc est qꝛ a feniceo colore libroꝝ capita scribunt. qꝛ ab ipsis litterę inciū habuerūt. Cathimꝰ agenoris filius grecas litteras à feniciē greciā. xvij. primus attulit. Α β ϵ δ ϵ ζ ι ϰ λ Μ Η Θ Η ρ ϵ τ φ His palamides troyano bello tres adiecit Χ ψ ω Post quē simonides filiter tres alias adiecit. η ϵ ο ϒ. Ꝝ litteram pytagoras famꝰ ad exemplū vitę humane primus formauit. Cuius virgula subterior signficat primā etatem. incertam quippe a que ad hue se nec vitijs nec virtutibꝰ dedit. Diuiū autem qꝫ supest ab adolescentia incipit. cuius dextera ps ardua est: sed ad vitam btām tendens. finistra facilior: sed ad latē interitumqꝫ deducens. de qua sic ait pitus. Et tibi q̄ famius deduxit litteraꝝ ramos. Surgentem dextro monstrauit limite callē. Quinqꝫ aūt esse apd grecos mysticas litteras. prima ϒ que humanā vitam significat. de qua nunc diximꝰ Secūda theta Θ que mortem significat. Nā iudices eandem lrām theta apponebāt ad hoꝝ noxia quos supplicio afficiebāt Et dr theta apo toy tanaton ꝛ a morte. Vnde a hz p medium triū ꝛ mortis signū. de qua quidā sic ait. O multum ante alias infelix lrā theta. Tercia thau figuram demrāns dnīce crucis. Vnde a hebraye signū interpretat. de qua dictuz est in Ezechiele angelo. Transi p mediam ihrlm a signa thau in fronte virox gementiū ꝛ dolentium. Reliquas vero duas summā ꝛ vltimā sibi vendicat xps. Ipse est enim principiū ꝛ finis dicens. Ego sum a ꝛ o. Concurrentibus ei in se inuicem a ad o vsqꝫ deuoluit. ꝛ cursus o ad a replicat: vt ostenderet in se dns a inciū de cursum ad finē. ꝛ finis decursum ad inicium Omnes aūt littere apud grecos ꝛ verba ponunt ꝛ numeros faciūt. Nā alpha Α lrā apd eos vocat in numeris vnū. Vbi āt scribūt theta Θ vocat duo. Vbi scribunt gāma Γ vocatur in numeris ipsoꝝ tria. vbi scribunt delta Δ vocat. iiij. ꝛ sic omnes littere apud eos numeros hūt. Latini aūt numeros ad lrās non putant. sed sola verba ponunt. exceptis aliquibꝰ que numeros figura demrānt. vt. i. p vno. c. p centū. d. pro quingēntis. l. pro quinq̄ ginta. m. p mille. v. p quinqꝫ. x. p decem. lrā que a in figura crucē signficat a in nūo decem demonstrat. Latinas litteras carmentis nimpha prima ytalis tradidit Carmentis aūt dicta. qꝛ carminibꝰ futura canebat. Cetęꝝ ppie vocata nicostrata. Littere aūt aut sunt cōmunes aut libeales. Communes dē. qꝛ mlti eis vtunt in ꝯmune. vt in scribere a legere. Liberales. qꝛ eas tm illi nouerunt qui libros cōscribunt. recteqꝫ loquendi. dictandiqꝫ rationem nouerunt. Litteraꝝ duplex modus est. diuidunt enim principaliter in duas ptes im vocales ꝛ ꝺsonantes Vocales sunt que directo hiatu fauciū sine vlla collisione varie emittunt Et dicte vocales qꝛ p se vocem impleant. ꝛ p se sillabam faciant nulla adhęrente ꝺsonante. Consonantes sunt que diuerso motu lingue vel impressione labioꝝ efficiuntur. Et dicte ꝺsonātes. qꝛ per se nō sonant: sed iunctis vocalibus cōsonant. Dce in duabus ptibus diuidunt: in semivocalibus ꝛ in mutis. Semiuocales dicte eo qꝛ quidā semisonū de vocalibꝰ habeant. Ab. e. quippe vocali incipiunt ꝛ desinunt in naturalem sonū. vt. f. l. m. Mutę aūt dicte. qꝛ misi subiectis sibi vocalibꝰ nequaq̄m erumpunt. Si em eis extremū vocalis detraxeris sonū indusū littere murmur sonabit vt b c. d. Vocales aūt ꝛ semiuocales ꝛ mute a vetribꝰ sone ꝛ semisone ꝛ insone dicte sūt. Inter vocales aūt apud grāmaticos. i. ꝛ. v. varias hūt ꝛignificationes. nam modo vocales sunt. mō semiuocales. mō medie sunt. Vocales iō sunt. qꝛ sole posite sillabas faciunt. ꝛ aliis cōsonantibꝰ iunguntur. Consonantes hūtur ideo. qꝛ interdum habent post se vocales in eisdem sillabis ꝺstitutas. vt iunovates. ꝛ halētur pro ꝺsonantibꝰ. Medie aūt idcirco dicuntur. qm̄ naturaliter sole medīū sonum hūt. vt illius vnius. Coniuncte aliis pmguius sonant. vt ianus vanus. Sole em posite aliter sonant aliter iuncte. J vero ꝓterea interdum duplex dicitur. qꝛ quotienscuiqꝫ in metro inter duas vocales inuenitur p duabus ꝺsonātibus habetur. vt troia. Geminatur ei ibi sonus eius. Vꝫ lrā proinde interdū est michil. qꝛ alicubi nec vocalis nec ꝺsonans ē. vt quis Vocalis em non est. qꝛ i sequit. ꝺsonans nō est. qꝛ q precedit. ideoqꝫ qñ nec vocalis: nec cōsonans est: sine dubio michil est. Eadem ꝛ digammon a grecis vocatur qñ sibimet alīsqꝫ vocibus iungitur. que ideo digāmon dicitur. qꝛ duplex est instar. f. littere: que duplex gāma hz. ad cuius similitudinē diuīctas vocales digammon appellari grāmatici voluerunt. vt vocū. virgo. Inter semiuocales quedā liquide dicuntur ꝓterea. qꝛ interdū in vna sillaba

poſt poſite aliꝭ ꝺſonantibus ꝺficiũt a a me
tro exꝺubunt· ex quib⁹ ꝺue apuꝺ latinos li
queſcunt· l· a· r· vt fragor a flatus· ꝺeliqueꝺ· m
a· n· apuꝺ grecos liqueſcunt· vt mneſteus·
ꝺecem a ſeptẽ autẽ latinis litteris vetus ſcrip
tura ꝺſtabat· Vnꝺe a latine noiantur illa tõ
ne· ſ· vel ꝙ ab e vocali incipiunt a in mutũ ſo
nũ ꝺeſinunt· vt ſunt ſemiuocales· vel ꝙ a ſuo
ſono incipiunt· a in vocalem e ꝺeſinũt· Fuerũt
autẽ in principio· xvij· ſ· a b c ꝺ e f g i l m n o p
q r ſ t a v· poſtea· H autẽ ltrã pro ſola aſpirati
one abiecta eſt poſtea Vnꝺe a a pleriſ ꝙ aſpi
ratio putat eſſe non ltrã: que inꝺe aſpiratio
nis nota ꝺr· ꝙ vocem eleuat· Aſpiratio enim
ſonus veteri⁹ eleuatus· cui ctraria eſt ꝓſodia
ſonus equaliter flexus· K ltrãm ſaluſtius ludi
mgr̃ poſtea latinis abiecit vt in ſono diſcrimẽ
faceret duaꝝ ltrarum ca q: que ideo ſupuacua
ꝺicitur· qꝫ exceptis kalendis ſupflua iuꝺicat·
p c em̃ vniuerſa exprimim⁹· K ltrãm nec gre
ci reſonant nec hebrei· exceptis em̃ latinis nr̃
la alia lingua hãc habet· Hec primus nõ erat
Vnꝺe a ipſa ſupuacua eſt vocata· qꝫ p c cũcta
veteres ſcripſerũt· X ltrã vſq; ad auguſti tpa
nondũ apuꝺ latinos erat: ſeꝺ pro ea ca ſſeri
bebant· vnꝺe a duplex vocat· qꝫ pro ea ſponi
tur· vnꝺe a ex eiſꝺẽ litteris ꝛpoſitũ nomen hꝫ
A grecis duas litteras mutuauit latinitas· p
a· z· ꝓpter noĩna greca· a hec apuꝺ romanos
vſq; ad auguſti tps non ſcribebanr̃· ſeꝺ pro
z· ſſ· ponebãt· vt hilariſſat· pro y vero· i· ſcribe
bant· Vnicuiq; autẽ littere tria accidunt· ſ· no
men quõ vocetur· figuã quo caractere ſigneꝝ
poteſtas· que vocalis: que ꝺſonans habeat·
Poteſtatem natura ꝺedit· voluntas ordinem·
A quibuſꝺã a ordo abiſcitur· v que precedat·
que ſequat· vt a prior ſit· ſequens b· A autẽ
in oibus gentibus ideo prior eſt litteã pro eo
qꝫ ipſa prior naſcentib⁹ vocem aperiat· Noĩa
autẽ litteraꝝ gentes ex ſono ꝓprie lingue ꝺede
runt nõtis oris ſonis atq; diſcretis· Nã poſt q̃
eas anima ꝺuerterunt· a noĩa illis a figuras
impoſuerunt· figuras autẽ ptim ex placito: p
tim ex ſono litteraꝝ formauerunt· vt puta· l·
a· o· quaꝝ vnus ſicut exilis ſon⁹ eſt ita tenuis
virgula alterius pinguis ſonus ſicut a plena
figura· Inter figuras ltrarum a apices veteres
ꝺixerunt· apicẽ ꝺcũm pro eo qꝫ lõge ſit a pedi
bus: ß in cacumine ltrãꝝ appomt· Eſt em̃ linea
iacens ſup ltrãm equaliter ducta

De grammatica·: Ca 3

Grammatica eſt ſcia recte loquẽdi
a origo a fundamentũ liberaliũ ar
tium· Hec in diſciplinis poſt ltras
omnes inuenta eſt vt iã qui ꝺidi
cerãt ltras p eam recte loquendi rationẽ faci
ant· Grãmatica autẽ a litteris nomen accepit
Grammata em̃ greci litteras vocant Ars vero
dicta eſt qꝫ artis preceptis regulisq; conſiſtat
Alij ꝺicunt a grecis hoc tractuꝝ eſſe vocabulũ
apo tes aretes· v a virtute quam ſcientiam vo
cauerunt Oratio dicta eſt quaſi oris ratio· nã
orare eſt loqui a dicere Eſt autẽ oratio ordo
verboꝝ cum ſenſu· Cõtextus autẽ ſine ſenſu nõ
eſt oratio· qꝫ non eſt oris ratio· Oratio autem
plena eſt ſenſu· voce a littera· Diuiſiones autẽ
grãmatice artis a quibuſꝺã· xxx· ꝺinumeran
tur· v partes orationis· viij· vox articulata· lit
tera· ſillaba· pedes· accentus· poſiture· note· or
thographia· analogia· ethimologia· gloſe·
differentie· barbariſm̃· ſoleciſmi vitia· meta
plaſma· ſchemata· tropi ꝓſa· metra· fabule· hi
ſtorie·:

De ptibus orationis· Ca· 4

Artes orationis primus ariſtoteles
duas tradidit· nomen a verbũ de
inde ꝺonatus· viij· ꝺiffinuit· ꝙ om
nes ad illa duo principalia reuer
tunt· v ad nomen a verbũ que ſignificant per
ſonã a actum· Relique appendices ſunt· a ex
hiis originẽ trahunt· Nam ꝓnomen ex noie
naſcit· cuius officio fũgitur· vt orator ille· Ad
uerbiũ de noie naſcitur· vt ꝺoctus ꝺocte· Par
ticipiũ de noie a verbo· vt lego legens· Coniũ
ctio vero a prepoſitio vel interiectio in cõplexu
ſtaꝝ cadunt· Ideo a nõnulli quinq; ptes ꝺefi
niunt· qꝫ iſte ſupflue ſunt·

De noie·:

Nomen dictũ quaſi notamen· qꝫ no
bis võbulo ſuo res notas efficiat·
Niſi em̃ nomen ſcietis cognitio re
rum perit· Propria noĩa ꝺcã ſunt·
qꝫ ſpecialia ſunt· Vnus em̃ tm̃ pſonã ſignifi
cant· Species ꝓpriorum noĩm quatuor ſunt· ſ·
prenomen· nomen· cognomen· agnomẽ· Pre
nomen dictum eo qꝫ nomini preponat· vt ti
tius quintus· Nomen vocatiũ qꝫ notat genus
vt cornelius· Cornelij em̃ omnes in eo gñe vo
cant· Cognomen qꝫ noi coniungit· vt ſcipio·
Agnomen vero quaſi accrescens nomen vt me
tellus creticus· qꝫ cretam ſubegit· Extrinſecus
em̃ venit agnomen ab aliqua rõe Cognomẽ
tum autẽ dictum: eo qꝫ nomini cognitionis cã
ſupaꝺꝺitur· ſiue qꝫ cum nomine eſt· Appella
tiua noĩa inde vocantur· qꝫ communia ſunt· a
multoꝝ ſignificatione conſiſtunt· Hec in· xx·
viij· ſpecies diuiꝺuntur· ex quibus corporalia
ꝺicta· qꝫ vel videntur vel tanguntur· vt celũ ter
ra· Incorpalia qꝫ carent corpore· vnde nec vide
ri: neq; tangi poſſunt· vt veritas· iuſticia qẽ·

Generalia q̄ꝫ. q̄ plurib⁹ terminis sunt vt aīal Nam a homo a equus a auis animalia sunt. Specialia. q̄ ptem demonstrāt vt homo. Species em̄ animaliū homo. Principalia. q̄ prīmā positionē habent. nec aliunde nascunt. vt mons. fons. Deriuatiua eo q̄ ex alio noīe deducunt. vt a monte montanus. Diminutiua q̄ minuunt sensu. vt grecul⁹ scolasticulus a scolastico. Sono diminutiua. q̄ sonāt sicut diminutiua sed intellectu principalia. vt fabula. tabula. Tota greca. q̄ ex toto grece desinant. vt calisco. lipso. Sic em̄ grecus a latin⁹ dicit Tota latina. q̄ ex toto in latinū vertunt. Grecus dicit odisseus. latin⁹ vlixes/Media dicta. q̄ ex pte greca sunt a ex pte latina. Ladez a notha. q̄ corrumpūt vltimas sillabas mane nub⁹ priorib⁹. vt apd̄ grecos alexādros. apud latinos vero alexander. menāder. Dicta aūt notha quemadmodū nothus. si q̄squis de dispari genere nascit. Simonima hoc est plurinomia eo q̄ sit in pluribus noīb⁹ significatio vna. vt terra. humus. tellus idē sunt noīa Omonima hoc est vninomia eo q̄ sit in vno noīe significatio plurima. vt tumulus: nunc mons breuis est. nunc tumens tellus. nūc sepulchr⁹. Est em̄ in vno noīe significatio diuersa. Relatiua dicā eo q̄ ad aliā referantur psonā. vt magr̄. pater. dñs. Illa aūt que dicūtur ad aliquid aliter se habentia: a otraria significatione dicta sunt. vt dextra. Dici em̄ dextra non poterit nisi sinister fuerit. Porro qualitatis noīa ex eo dicta. q̄ per ea qualis quisq̄ sit oñditur. vt sapiens. formosus. diues. Quantitatis. q̄ a mensura trahunt. vt longus. breuis. Patronomica dicunt eo q̄ trahuntur a patrib⁹. vt titides tidei filius. eneades eneē filius q̄uis a maioribus a a matrib⁹ ducant. Thetica vel possessiua a possessione dicuntur vt euāndrius ensis. Epitheta que latine adiectiua vel suppositiua appellant eo q̄ ad implendam sui significationem noīb⁹ adiiciātur. vt magnus. doctus. Adiūcis ea psonis vt magnus pl̄s. doctus hō. a plenus est sensu Actualia ab actu descendunt. vt rex. dux. cursor. nutrix. orator. Gentes a gente veniunt. vt grecus. roman⁹. Patrie a patria descendunt. vt athenīensis. thebanus. Loci a loco. vt suburbanus. Verbalia dicunt. q̄ de verbo nascunt vt lector. Participialia que sic sonant sicut participia. vt demens. prudens. Verbi similia. a verbi similitudine dicta vt contemplator. Nam verbum est impatiui modi. futuri tpis. a nomen. q̄ compationem recipit. Hec aūt oēs species a noīm appellatione descendunt. Secunda ps noīs oparatio. Compatio dicta. q̄ ex alterius opatione altez prefert. Cui⁹ gradus tres sunt. positiuus. cōpatiuus a suplatiuus. Positiuus dicūs. q̄ primus ponitur in cōpationis gradu. vt doctus. Compatiu⁹ ab eo q̄ compatus positiuo profertur illi. vt doctior Plus em̄ doctior nouit q̄ doctus. Suplatiuus eo q̄ opatiuo suppferatur. vt doctissimus. pl⁹ ei nouit q̄ doctior. Genera dicta sunt eo q̄ generent. vt masculinū. femininuz. Cetera noīa non sunt gna sed hoc noīm rō a autoritas voluit. Neutz dictum. q̄ nec hoc est nec illud id est nec masculinū nec femininū. Cōmune dictum q̄ duobus generib⁹ nomen vnū omunicat. vt hic a hec canis. Cui otrariū est epicenum. q̄ vtrumq̄ sexum subvno genere enunciat. vt hic passer. Est enim incerti generis q̄s nec natura nec oculis discerni: sed sensus tm̄ peritia. Omne genus dictum. q̄ cunctis generibus seruit masculino a femmino a neutro. omunia a omni. Numerus dictus. q̄ p eum vel singularia vel pluralia noīa oñduntur. Figura q̄ vel simplicia vel cōposita sunt. Casus a cadendo dicti. p eos em̄ in flexa noīa variant. a cadunt. Noīatiuus casus dictus. q̄ p eund̄ aliquid noīamus. vt hic magr̄. Gtūs q̄ p eum genus cuiusq̄ querim⁹. vt huius magr̄i filius. vel q̄ tem significamus. vt hui⁹ magistri. Datiuus. q̄ p eum alicui nos dare demōstramus. vt da huic magro. Accūs. q̄ p eū aliquē accusamus. vt accuso hunc magrum. Vocatiu⁹ q̄ p eum aliquē vocamus vt o magister/Ablatiuus q̄ p eum nos auferre aliq̄d cui q̄ significamus. vt auferam a magistro Exaptota noīa dicta. q̄ p sex casus varietates hūt. vt est vnus. Pentaptota q̄ tm̄ in quinq̄ casibus variant. vt doctus. Tetraptota q̄ tm̄ in. iiij. casib⁹ declinant. vt. latus. Triptota q̄ tm̄ in trib⁹ vt templū. Diptota q̄ tm̄ in duobus. vt iupiter/Monaptota q̄ vno tm̄ casu vtunt. vt frugi.

¶ De pronoīe.

Pronomen dicūm. q̄ pro vice noīs ponit ne fastidiū faciat nomen ipsum dū iterat. Nam cū dicim⁹. virgilius scripsit bucolicā: addim⁹ p nomen. ipse scripsit a georgica. sicq̄ varietas significatōis a fastidiū tollit a ornatum induit. Pronoīa aūt finita sunt aut infinita: Finita pnoīa dicta. eo q̄ definunt certam psonā. vt ego. me em̄ statim intelligis. Infinita dicūtur. q̄ non sunt certe persone. de absentibus em̄ dicitur a incertis. vt quis. que. q̄d. Alīq̄ finita appellantur. quia commemorationē faciunt note psone vt ipse. iste. Certū est em̄ de quo dicitur. Possessiua vocātur eo q̄ nos

aliquid possidere oñdunt. Nam cū dico meus tuus: diffinio aliquid meū esse vel tu ū. Relatiua dicunt. qꝝ ad interrogationē referunt vt quis ē: ñ detur is est. Demōstratiua eo qꝝ hñt demōstrationis significationez. Aliquē em̄ pñtem hijs demōstram⁹. vt hic. hec. hoc. q̄ tria a articuli noiantur. Articuli aūt dicti qꝝ noibus artāt̄ur. vt colligant cū dicim⁹. hic orator. Inter articulū aūt a ꝓnomen hoc interest qꝝ articul⁹ tunc est qñ noi iungit. vt hic sapiens. Cū vero nō ꝺiungit: demonstratiū ꝓnomen est. vt hic a hec a hoc. Oia aūt ꝓnoia aut primigenia aut deductiua sunt. Primigenia dicā sūt. qꝝ aliunde origine non trahunt. Hec. xxi. sunt. Finita tria. ego. tu. ille. Infinita viij. quis. qualis. talis. quantus. tant⁹. quotus. totus. Minus qꝝ finita. vj. iste. ipe. hic. is. ide. sui. Possessiua. v. meus. tuus. suus. nē a vester. Reliqua aūt deductiua dicuntur. qꝝ ex illis deducta atq; ꝓposita existunt. vt quispiā. aliquis ac

De verbo.

Verbū dictum eo qꝝ verberato aere sonat. vel qꝝ hec ꝑs frequent in oō ne verset. Sunt aūt verba mentis signa quibꝫ hoies cogitationes suas mutuo loquendo demōstrant. Sicut aūt nomen significat ꝑsonā: ita verbum dictū factumq; ꝑsone. In ꝑsona verbi agentis a patientis significatio est. Nā scribo ꝑsone factum est. Item scribor ꝑsone factū indicat: sed eius a quo patit. Verboꝝ genera duo sunt. grammaticoꝝ atq; rethoꝝ. Grāmaticoꝝ in tria cadunt tpa instans. preteritū a futurū. vt facit. fecit. faciet. Rethoꝝ aūt vniuersa oō verba dicunt. vel uti. verbis bonis nos cepit. verba bō habuit. Vbi non tm̄ verba q̄ in tria cadunt tpa: sed vniuersa oō est. Verboꝝ species sunt forme. modi. ꝺingationes a genera.

Forme verboꝝ inde dicte eo qꝝ nos ad vnam quamq; rem informent. ꝑ has enim ostendimus quid agamus. Perfecta forma dicitur a perficiendo. vt lego. tūc enim dicendum est qñ in ꝑfecto tempore legimus. Meditatiua dicta a meditantis sensu. vt lecturio a legere medito. Inchoatiua post meditationem ab inchoantis inditio. vt calesco. Frequentatiua a sepi⁹ agendo. vt lectito. Forme ei⁹ sensū tenent. modi dedinationē. Nā nescis quid sit dedinatio nisi prius didiceris quid sit sensus.

Modi dicti ab eo: quemadmodū sint in suis significationibus. Indicatiuus em̄ mod⁹ dī. qꝝ significationē indicantis habet. vt lego. Impatiuus. qꝝ sonum habet impandi. vt lege. Optatiuus qꝝ ꝑ ipsum optam⁹ aliquid agere vtvtinā legerem. Coniunctiuus. qꝝ ei ꝺiungit aliquid vt locutio plena sit. Nā qñ dicis. cum damem pendet sensus qꝝ si dicā. cū damē quare putas qꝝ taceam: plenus est sensus. Infinitiuus dr eo qꝝ tpa definiens ꝑsonā verbi non definit. vt damare. damasse. Cui si adiungas ꝑsonam: damare dabo. dabis. dabit. fit quasi finitū. Impersonalis dicitur. qꝝ indiget persona noīs vel ꝓnominis. vt legitur. a dis ꝑsonā a me. a te. ab illo a plene sentit. Sed infinitiu⁹ modus ꝑsona tm̄ verbi egit. Impsonalis vero vel ꝓnois ꝑsona vel nominis.

Coniugatio dicitur eo qꝝ ꝑ eam ad vnum sonum multa ꝺiunguntur. Docet enim in quā syllabam exeat futurū tempus ne ꝑ imperitiā quis dicat legebo pro legā. Nam prima a secū da mittunt futurum tps in bo. a in bor. tertia in am. a in ar.

Veneta verborum idco dicta. quia gignunt. Nā actiuo adiicis r a gignit passiuū. rursum passiuo adimis. r. a parit actiuū. Ipsa aūt actiua dicunt qꝝ agunt. vt verbero. Et passiua. qꝝ patiunt vt verberor. Neutralia qꝝ nec agūt nec patiuntur vt iaceo. sedeo. Hijs si. r. littera adiicis nō sonant latina. Communia aūt dicunt. qꝝ a agunt a patiunt vt amplector. Dece similiter deposita. r. littera latina nō sunt. Deponentia vero dicunt. qꝝ deponunt futuri tpis pticipiū a sigficatiōe passiua. qđ exit in dus vt gloriandus.

De aduerbio.

Aduerbiū dictū est eo qꝝ verbis accidat. vt puta. bene legi. Bene aduerbiū est legi verbū. Inde ꝑ dictū aduerbiū qꝝ sp vbo iunctū adimplet. Verbū em̄ solū sensum implet. vt scribo. Aduerbiū aūt sine verbo non hz significationez plenā. vt hodie. Adijcis illi verbū. hodie scribo. a iunctū verbo implesti sensū.

De pticipio.

Participiū dictum qꝝ nois a verbi capiat ptes. q. pti capiū. A noie em̄ vendicat sibi gñā a casus. a verbo tpa a significatiōes. ab vtroq; nūm a figuram.

De ꝺiunctione.

Coniunctio dicta eo qꝝ sensus sententias q; ꝺiungat. Dece em̄ p se michil vz: sed in copulatione sermonum quasi qđam exhibet glutinum. a em̄ noia sociat vt augustinus a ieronimus aut verba. vt scribit a legit. Vna autē vis oīm siue copulent. siue disiungāt. Copulatiue autem coniunctiones dicte: eo qꝝ sensum vel ꝑsonas ꝺiungant. vt ego a tu eamus ad forum.

ipsum et sensum cōūxit·disiunctiue dicte qz disiungunt res a psonas vt ego aut tu faciamus. Subiunctiue dicuntur qz subūgūtur vt qz dicimus eñ regiqz hominiqz deoqz non dicimus·qz regi qz homini qz deo. Expletiue dicte qz explent ppositam rem vt puta si hoc nō vis saltem illud fac. Communes nominantur qz vbivis pponūtur a subūgūntur vt igitur hoc faciam·hoc igitur faciam. Causales dicūtur a causa. eo qz aliquid cogitēt facere vt puta occido illū qz habet aurū. Racōnales dicunt a racōe qua quisqz vtitur i faciendo vt quo mō eū occidā ne agnoscar veneno an ferro

De prepositionibus

Prepositio dicta qs nominib⁹ ppona tur a verbis. Accusatiue autē et ablatiue p̄ positiōes a casib⁹ q̄b⁹ seruiūt dicte. Logicales vero qz loquetis n vbis semper cohærent nec aliquid valēt sole posite vt·di·dis. Cōiūcte vero verbis figurā faciunt vt diduco distrabo

De interiectione

Interiectio ēvocata qz sermonibus interiecta idē im̄posita affectuz cō moti animi exprimit: sicut cum 8r ab exultante va·a dolente hei vel ab irascente hē·a timente hei. Que voces quarum cumqz linguarum ppie sunt nec in aliā linguam facile trāsferuntur

De voce

Ca. 4

Vox est aer ictus sensibilis auditu quantum in ipso est. Omnis vox aut est articulata aut cōfusa. Articulata est hoim·cōfusa animaliuz Articulata est que scribi potest· confusa que scribi nō potest

De sillaba

Ca. 6

Sillāba grece latine cōceptio dicit siue cōplexio. Nam sillaba dicta est apo tu sillabānin grāmaton n cōcepcōe trāz·sillabanin eñ dicit cōcipere. Vnde a vere illa ē sillaba que ex pluribus nascitur litteris. Nā vnā vocale z p sillaba abusiue nō ppie dicimus·que non tam sillaba dicenda est q̄m ratio tempoz. Sillabe autē aut breues aut longe aut cōmunes sunt. Breues vocate qz nūqz produci possunt. Longe qz semp producuntur: a nunqz corripi possunt Communes autē qz p scribētis arbitrio cum necessitas cogit et producunt et corripiuntur Lege donatum. Ideo autem sillabe longe breues qz dicūtur qz p varias vocū moras aut duplā aut simplā spacia temporis habere videt dypthonge sillabe greco nomine dicte qs i eis bine vocales iūgantur. Ex hijs apud nos vā esse scimus·iiij·ae.oe.au.eu. Ei vero aps maiores tantū celebrata fuit. Sillaba autez apud metricos ideo semipes noiat qz sit dimidius pes. Nam pes duabus cōstat sillabis. Cuz ergo sillaba vna est q̄i dimidius pes est. Dyonisius lincius sillabarum ommiū singulas formas aptissimas fecit et ob id statua honoratus est

De Pedibus

Ca.

Pedes sunt qui certis sillabaz tēporibus cōsistunt·nec a legitimo spacio vnqz recedūt. Pedes dicti eo qz p ipsos metra ābulent. Nā sic nos pedib⁹ icedi⁹. ita metr̄ qi pedib⁹ gdiūt Pedes aūt oēs·c·xx·iiij·sūt·disillabi·iiij·trisillabi·viij·tetrasillabi·xvi·pētasillabi xxxij·exasillabi·lxiiij·Vsqz ad·iiij·aūt sillabas pedes dicūt reliqz singuli vocāt. Ipi aūt pedes habēt species causas nominū q̄e ita vocāt. Dirrichius dict⁹ ē qz hic assidue vel in certamine l' in ludo puerili sepi⁹ frequentabatur. Spondē⁹ 8r·qz tractim sonat Nā spōdē⁹ tractat⁹ quid dicit idē son⁹ qui fundebat circa aures sacrificaciū Vñ a hym qui tibijs canebāt in sacris gētiliuz spondiales nominabāt Trochē⁹ vero ab eo dictus ē quod celebrem cōuersionē faciat cantileñe et quasi rota velocit̄ curat in metris Trochē⁹ em̄ grece rota dicit. Jambē⁹ dict⁹ ē qz iambizin greci detrahere dixerunt. Huiōi ei carmine omnes inuectiones ip̄lere poete sunt soliti. dictū aūt nomē ab eo qz velut venenū quē admodū maledicti aut liuoris infundat Tribrachus qui et comis appellat dictus qz sit ex tribus breuib⁹. Molossus dictus a saltatione molossoz quam exercuerunt armati Anapestus grece dicit repulsus. Greci enim anapestin repulsionem dicūt Qui ideo dicit repulsus eo quod repellat a dactilo Est em̄ illi otrari⁹. dactilus a digito dict⁹ qa longiore nodo inchoās in duas desinat breues. Sic a iste pes iūcturā vnā habet longā et·ij breues Vnde et man⁹ oppansa palma 8r·a pēdentes digiti dactili. Amphibrachus qz in vtraqz p te breuem habeat in medio longa interiacēte Brachis em̄ breuis dicitur. Amphimacrus qz due hinc et inde longe habeant in medio inclusam breuem. Macros em̄ grece long⁹ 8r Bachi⁹ appellat⁹ ē eo qz isto pede bachia idē libel sac̄ celebrāt. Antibachi⁹ l' palimbachius dict⁹ qz tract⁹ a bachio est. Proceleumaticus eo qz sit ad celeuma canticū apt⁹. dispondē⁹ aūt a ditroche⁹ a dijambo dicit qz gemini⁹ constent iambis spondeis vel trocheis. Antispatus qz sit ex cōtrarijs sillabis. ex breui licet et longa ex longa et breui. Coriāb⁹ vero

qꝫ ex hoc pede cõpositum elemẽ chorus aptissi mũ fit. Jonici sane ꝓter numeꝝ ꝫ equalẽ so nũ dicti. habent enim binas longas syllabas binasqꝫ correptas. Peones dicti a mouento re. Constãt ipsi ex vna lõga et triꝰ breuiꝰ que longa iuxta nomina eoꝝ variatim est cõ stituta: Epitriti vocati quod semper tres lon gas habeant syllabas et vnam breuem. Sin zugie aũt fũt pentasyllabi et exassyllabi pedes dicti apud grecos sinzogie quasi quedam de dimationes sed hij non fũt pedes ꝫ appellãtur pẽtasyllabi et exasyllabi. qꝫ vltĩ. v. a. vi. syllãs nõ ꝓcedũt. vnde nõ ozi carmie has syllabas qꝫlibet excedere nomen. ut cartaginensiũi ero solimitanorũ et cõstantinopolitanorũ. Acci dunt vnicuiqꝫ pedi arsis et thesis i. eleuatio et depositio vocis. Neqꝫ enim interuocis pedes dirigere poterunt misi alterna vice leuentur et deponãt ut arma. ar eleuatõ ẽ. ma depositõ. In hijs duobꝰ ꝑ diuisionem pedes legittimi colli guntur: ut duo ad duo: Equa diuisio est quo ciens arsis et thesis equali temporum diuisi one cedunt ut quatuor ad duo. Dupla quoci ens ex hijs vnũ alterum duplo vincit. Sesqui plaverõ ẽ quociens vnũ alterũ sesquiplo supat dimidietate nũeris ut tria ad duo. In simpla enim eius parte vnum plus inuenit ĩ dupla vno minus habetur. Sesquiplũ enĩ dimidium dupli 8i. Tripla est qñ maius ter cõtinet to tum minus. id est tria ad vnũ. Epitrita est qñ minus contĩnet a maiore et eius tercia pars Cedunt enĩ pedũ membra vel ꝑ equalitatem vel ꝑ duplũ nel ꝑ sesquiplũ vel ꝑ triplũ uel epi tritum. Patimur ꝯ meqles hos pedes

Pirricium	vt fuga. equa
Spondeum	vt estas. eq̃
Dactilum	vt menalus equa
Anapestum	vt erato. eq̃
Dispondeum	vt oratores equa
Proceleumaticum	vt auicula
Di iambum	vt ꝓmq̃tas equa
Ditrochęum	vt cantilena equa
Antispatum	vt salominus eq̃
Coriambum	vt armipotẽs equa

¶ Item in dupla partimur hos pedes

Trochęum	vt pareńs dup̃
Molosum	vt eneas dup̃
Tribrachũ	vt macula dup̃
Jonicum maiorem	ũnomiꝰ dupla
Jonicum minorem	vt diomedes dup̃

Vnus vero tantum est que tripla partitione diuiditur: que est maxima: atq ideo minime metris adest

Amphibrachꝰ	vt cariua triplex

¶ Sesquipli autem hij sunt

Amphimacrus	vt insule sesquiplũ
Bachius	vt achates. sesquiplũ
Antibachius	vt natura sesquiplũ
Peon primus	vt legittimꝰ sesquiplũ
Peon secundꝰ	vt colonia sesquiplum
Peon tercius	vt menedemꝰ sesquipl̃
Peon quartus	vt celeritas sesquipl̃

¶ Restat quos epitrita ꝓtioe diuidimꝰ

Epitritus primus	vt sacerdotes epit̃
Epitritus secũs	vt cõditores epi
Epitritꝰ tercius	vt demosteneseꝑ
Epitritꝰ quartꝰ	vt fescennin⁹ epi

Sunt igitur hij equi. x. dupli vero. vi. triplus vnus. sesquipli. vij. Epitriti. iiij.

Numerus syllabarũ in pedibꝰ a duabus vsqꝫ ad sex ꝓtenditur. vltrius enim nõ ꝓcedit qꝫ ad vsqꝫ. vi. syllabas tẽdũt pedes. Tempora in pedibus sunt vt quãta vnusquisqꝫ pes habe at. Resolutio est pedum quando ꝓ vna longa due breues ponuntur aut ꝓ duabus longis quatuor breues ponuntur. vt sectaqꝫ interũt abiete costas. Abiete nũc resolutio spõdei in ꝓceleumatico in q̃ resolutiõne semper synalim phan sequit virgilius. Ex vna aũt lõga due breues fiũt ex duabꝰ aũt breuibꝰ longa nũqꝫ fit. ¶ Fidi autem solida possunt solidari scissa nõ pñt. ¶ Figura ẽ cuiꝰ nota syllabe agnoscũt Vbi enim circuli partem inferiorem bis posi tam aspicis. pirrichiꝰ ẽ vbi. i. geminat iacentem spondeus Nam nota bre uis inferior semicirculus: nota longa. i. iacens

¶ Metra pedibꝰ accidũt vt a trocheo tro chaicũ. a dactilo dactilicũ a iambo iãbicum de q̃bus paulo post dicendum est

De accentibus ¶ Ca. 8.

Accentus qui grece prosodia dicit. ex greco nomen accepit. Nam gre ce pros: latine ad: odẽ grece latine cantus est. Hoc enim nomen de vo to ad verbum expressum est Latini autez ha bent et alia nomina. Nam accẽtus a tonos et tenores dicũt quia ibi sonus crescit et desinit Accentus autem dictus qꝫ iuxta cantuz sit. si cut a dũerbium qꝫ iuxta vbuz est. Acutꝰ accẽ tꝰ dictꝰ qꝫ acuat et erigat syllabã qꝫ ꝗis de ꝓmat et de ponat. Est enĩ cõtrariꝰ acuto circũ flexus quia de acuto a grauí cõstat. Incipens enĩ ab acuto in grauẽ desinit atq ita dũ ascen dit et descendit circumflexꝰ efficit Acutꝰ ãt a circũflexꝰ similes sũt. Nã vtraqꝫ leuat syllabaz

grauis contrahit amborū videt. Nā semper de primit sillabas cum illi leuent vt vnde venit titan et nox: vbi sidera odit vnde hic grauis ē minus eni sonat qm acutus et circumflex? Monosillaba aūt pars oracionis si naturalit breuis ē ut vir ät posicioē longa ut ars acutū accentum habebit. Si vero naturaliter longa ut res: circūflexū. Dissillaba pars oracionis si priorem naturaliter longā habet. et vltimam breuē. circūflectit ut musa. Aliter acuitur. Trisillaba pars oracionis. si mediam breuem habet ut thibia. tunc primā acuim?. Si vero naturaliter longā h; secundā. et vltimā breuem ut metellus. tunc mediā circūflectim?. Tetrasillaba aūt et pētasillaba racione trisillabarū retinent. Grauis accent? cum vno accētu potu potē in dictione vna: cūvtrisq; numq; ut catullus. In cōposita dictione vn? accent? ē ut armipotēs oipotēs. Accēt? aūt repti fūt vel ꝓpter distinctionem. ut viridiq; in litore conspicit fusne dicas vrsus vel ꝓpter pnūciacionem: ne dicas meta breuit: et non ꝓducte meta. vel discernēde ambiguitatis causa ut ergo Nā cū ꝓducit go causā significat. cū corripit cōiunctionem.

De figuris accentuū

Figure accentuū. x. sūt que a grāmaticis ꝓ verborū distinctioib? apponūt Oriā id ē acutus accentus. linea a sinistra parte in dexteram partē surſū ducta fit ita Baria id ē grauis linea a sūmo sinistre in dexteram depositā fit ita Perispomene id ē circūflex? linea de acuto et grauī facta exprimit ita Macros aūt id est longa virgula iacens est ita Brachim id est breuis pars ē circuli inferior iacens ita Ifen id ē cōiūctio q duo verba cōiūgit. subiecta virgula versui circūflexa fit ita diastole id ē distinctio q ecōtrario separat dextera pars circuli suppositā versui fit ita Apostrophos pars iter circuli dextra. et ad sūmā litterā apposita fit ita

Dua nota deesse ostendit i fmone vltiās vocales ut tribunal ꝓ tribunale. dasian q8 it pretat aspiracio: id est vbi. h. litta poni debet tali figura notat Psile quod inꝓpretatur siccitas siue purum. id ē vbi. h. trā esse non debet tali nota ostenditur Quorum duorum accentuū figuram: latini ex ipā littera aspiracionis fecerunt. Vnde si iungas has: facis eādem aspiracionis notam. Rursū si mediū eius apicem scindis. dasian et psilen facis

De positura Ca. 9

Positura ē figura ad distinguendos sensus per cola et comata: et prosodos que dum ordine suo apponit sensū nobis lectōis ostendit. Dicte aūt positure: vel qe punctis positis ānotant vel quia ibi vox ꝓ interuallo distinctionis deponit. Has greci thesis vocāt. latini posituras. Prima positura sub distinctio dr: eadem a coma. Media distinctio sequens est. ipā a cola. Vltima distinctio que totam sententiam claudit ipā est prosod? cui? vt dixim? partes sūt cola a coma: quarū diuersitas punctis diuerso loco positis demōstratur. Vbi em in inicio pnūciacionis necdū plena sēsui pars est et tamen respirare oportet. fit coma id est particula sensus pūctus q8 ad vnā litteram ponit. et vocatur sub distinctio ab eo q8 punctū subt? id ē ad vnā litteram accipit. vbi aūt in sequentib? iā sētencia sēsum prestat. ꝙ adhuc aliquid supē de sentēcie pleitudine fit cola: mediāq; litterā puncto nota? et mediā distinctionem vocam? qe pūctū ad mediā litteram ponim?. Vbi vero iam p grādus pnūciādo plenā sentēcie clausulā facim? fit prosodus: pūctūq; ad caput litere ponim? et vocatur distinctio id ē disiunctio. qe integrā sepat sentēciam. Hoc quidem apud oratores Cetery apud poetas vbi i versu post duos pedes de parte oracionis michil supest colon ē Totus aūt versus prosodus est

De notis sententiarum Ca. 10

Deterea quedam scripturārum note apud celeberrimos auctores fuerunt quasq; antiqui ad distinctionem scripturarum carmib? et hystoriis apposuerunt. Nota est figura ꝓpria i littere modum posita ad demonstrandam vnamquāq; verbi sententiarumq; ac versuum racionem Note autem versibus apponunt: numero. xx. et vi. q̄ sūt nominibus infrascriptis. Astericus apponitur in hijsque omissa sunt ut illucescant per eam notam que desse videtur. Stella enim aster greco sermone dicitur. a q̄ astericus est deriuatus Obelus id est virgula iacens apponitur in verbis vel sententijs superflue iteratis siue i hijs locis vbi lectio aliqua falsitate notata ē. ut quasi sagitta iugulet superuacua atq; falsa confodiat. Sagitta enim grece obelus dicitur Obelus superne appunctatus ponitur in hijs de quibus dubitatur vtrū tolli debeant necne apponi. Limicus id ē virgula inter geminos punctos iacens apponitur in hijs locis que sacre scripture iterpretes eodem sensu ꝙ diuersis sermonibus transtulerunt Antigraphus cum

puncto appomitur. vbi in translationibus di
ūsus sensus habet Asteriscus cū obelo
hac ꝓprie aristarchus vtebat in hijs versibꝰ
qui nō suo loco positi erant Paragraphus
pomitur ad separād as res a rebus que in con
nexu cōcurrunt quēadmodūm in kathalogo
loca a locis. et regiones a regionibus i agos
pmia a pmijs. certamia a diuersis certamini
bus separantur Positura est figura para
gpho otraria. ideo sic forta. qꝛ sic ille pncipia
notat ita ista fines a principijs sepat Gri
phia circuli pars inferior cū pncto pomitur in
hijs locis vbi questio dubia ꝙ obscura api
ri vl solui nō potuit Antisimma pomit ad
eos versus quoꝝ ordo pmutandus est sicut
et in antiquis auctoribus positum inuenitur

Antisimma cū puncto pomitur in hijs locis
vbi in eodem sensu duplices versus sūt. et du
bitat quis pcius eligendus sit Diple hanc
scriptores nostri apponūt in libris ecclāsticoꝝ
viroꝝ ad separāda vel demonstrāda testimo
nia sanctaꝝ scripturaꝝ Diple plesticon vel
pisticon. hanc leogaras siracusanus posuit. to
merarijs versibus ad separationem olimpi a
celo Diple per distigmine id ē cū gemmis
punctis. hanc antiq in hijs apponebāt. que
scen odotꝰ ephesius nō recte adiecerat. aut de
traxerat aut pmutauerat. i hijs ꝙ nri eavi sūt

Diple obolismene inspomit ad separandos
in cōmedijs vel tragedijs prodos Auer sa
obolismene quociens stropꝫ ꝙ antistrophꝰ
inserit Aduersa cū obelo ad ea pomitur que
ad aliqd respicit. vt nos ne tibi fluxas frigie
res vertere fundo conamur. Nos an miseros
qui troas achiuis obiecit. Diple supne obe
lata pomit ad cōditiones locorum ac tēporū
psonarūq mutatas Recta et aduersa sup
ne obelata pomit finita loco suo monade signi
ficāte simlem sequentē q̄ esse Ceraunium
pomit quociens multi versus simꝓbant nec p
singulos obelāt. Ceraunū eni fulmen dicit

Crisanon hec sola ex voluntate vniuscuiꝰq
ad aliquid notandū pomit Phietro id est
fortis vel frontes. hec vbi aliqd obscuritatis
est ob sollicitudinē pomit Anchora supe
rior pomitur. vbi aliqua res magna omnino ē

Anchora inferior. vbi aliquid vilissime aut
incōuenientiꝰ denūciatum est Cromis nota
tantum in fine libri apponitur Alontis no
ta que ad mendas adhibetur. Fuerūt ꝙ alie
librorū note ꝓgnoscendis his que p extre
mitates pagmarum exponūtur. vt vbi lector
in liminari huiusmodi signū inuenerit ad tex
tum recurrens eiusdem sermonis vl versiculi
sciat expositionem cuius simlem superiacēte

notam inuenerit

De notis vulgaribus

Ca. ii ma

Vulgares notas ennius ꝓmus mille
et centum inuenit. Notarum vsus
erat vt quicqd p cōtione vl otiōe
aut in iudicijs diceret. librarij scri
berent cū plures simul astantes. diuisis inter se
partibus qt quisq verba. et quo ordine exci
peret Rome primus tullij tiro ciceronis libertus
cōmentatus est notas. ſ tantū ꝓpositionum
Post eum tercius pfannius. filargius ꝙ aqui
la. libertꝰ mecenatis alias addiderūt. deinde
seneca. contracto omnium digestoq ꝙ auctoꝝ
numero opus efficit in quinq milia. Note aūt
dicte eo qd verba vel sillabas pfixis caracteri
bus notent ꝙ ad noticiā legentium reuocent
quas qui dibicerunt proprie iam notarij ap
pellantur

De notis iuridicis

Quedam aūt littere in libris iuris
verboꝝ suoꝝ note sūt quo scripti cō
celebris breuior fiat. Scribebat ei
verbi grā p. b. ꝙ p. f. bonū faciuꝫ. p
s. ꝙ p. c. senatus consultus. p. r. ꝙ p. p. respub
lica. p. p. ꝙ p. r. ppls rōnꝰ. pd. apt. dūtaxat
p supimā. u. litteram mulier. p p. secūdā natu
ram pupillus p. a. verso capite pupilla. per
vnuꝫ. k. caput. p duo. kk. cappa iūcte calūnie
causap. i ꝙ. e. iudex esto. p. d ꝙ. m. dolū malū
Cuius generis plurime consimles note: in li
bris ātiqs inueniunt Has iuris notas nouicij
impatores a codicibꝰ legū abolēdas sāxerunt
qꝛ multos p has callidi ingenio ignorantes de
cipiebant atq ita insserunt scribendas in legi
bus litteras vt nullos errores nullas amba
ges afferant sed sequenda et vitanda aperte
demonstrent

De notis militaribus

In breuiculis q̄ quibus militū no
mina cōtinebant: ꝓpria nota erat
apud veteres. q̄ inspiceretur. quāti
ex militibus superessent. quantiq in
bello ceciderint tau nota in capite versiculi
supstitem designabat. thꝫ vero ad vnius
cuiusq defuncti nomē apponebatur. Unde et
habet p mediam telum ibest mortis signū.
de qua plius ait. Et potis est mq tū vitio ꝑsi
gere theta. Cū aūt puericiaꝫ significare vellēt
lauta littera vsi sunt. sic mortē significabāt
cū ponebant theta ad caput. Instipēdiorum q̄
largitione ꝓprie erant note

De notis litterarum

Notas etiaꝫ litteraꝝ inter se veteres
fatiebāt vt quicqd occulte inuicez i
scripturis sigficare vellent. mutuo

scribērēt festis est brutus · q̄ vsus hīīs litt'is
ea que actur⁹ erat notabat ignorātib⁹ alīīs
q̄ō sibi vellēt hee littē · Cesar q̄ agustus ad
filium q̄m inquit innumerabilia incidūt assi
due que scribi alkutrū oportet et eē secreta.
habeām⁹ inē nos notas sivis tales · ut cum
aliq̄d notis scribēdū erit pro vna quaq̄ litte
ra scribam⁹ sequētē hoc modo p · a · b pb · c · et
dēmceps eadē ratōe ceteras · pro · z · autē litta
rē cēdū erit ad duplex aa · Quidā etiā vsis
verbis scribūt

De notis digitorum

SVnt quedā a digitor⁹ note · sūt et
oculor⁹ quib⁹ secum taciti ꝓcul q̄
distantes colloquunt̄ sic mos est
militaris ut quocies cōsenciat exercit⁹ quia
voce nō pt manu ꝓmittat · alij quia voce non
possūt: gladior⁹ motu salutant · Enni⁹ de qua
dā impudica · quasi i choro pila ludens · dotati
dat sese: a cōmunē facit · Aliū tenet · alij mu
tat · alibi man⁹ ē occupata · alij puellit pedē
alij dat anulū expectand⁹ a labris · aliū inuo
rat · cū alio cantat · attū alīīs dat digito litte
ras Et salomō · Annuit oculo · terit pede: digi
to loquit

De ortographia Ca. 12

ORtographia grece · latine recta scri
pta interpretat · Orto em̄ greci recte
ḡphia scp̄tuā dr̄ Recti disciplinā do
ctr̄ quēadmodū scribē dēam⁹ · Nā sic ars trac
tat de partiū declinatione · ita ortographia
de scribēdi picia · vt puta ad · cum est prepsi
tio · d · litterā · cum est cōiūctio · t · litterā accipit ·
Haud q̄ndo aduerbiū est negandi · d · littera
termīat · a aspiratur i capite · q̄ndo aūt cōiunc
tio diiūctiua ē p · t liam sine aspiratione scri
bit · Apud prepositio p · d · scribit · sicut ad · ut
apd patrē · quā ceteres sepe apud · ꝓ aduer
bio vsi sūt duab⁹ ex hīīs medīīs līis subtra
ctis · Interdū aut alie littere in loco cū alia⁹ lit
tera⁹ rite ponūt · b · a p · litteris quedā cognā
cio ē · Nā pb in ore · dicimus pirum · C et g · q̄n
dā cognacio nē habēt · Nā cū dicim⁹ centū et
trecentos · postea dicim⁹ q̄dr̄ingētos · g · po
nētes p · c pro ore it · c · et q · q̄dā cognacio ē · nā
hui⁹cemōi p · c · cuius cā · p q · scribim⁹ · Cū au
tē ꝑpositio · p · c · scribēda est si aūt aduerbiū
fuerit p · q · dicim⁹ em̄ quū lego · deus p e · so
lam: demō p ae dyptongon ē notand⁹ · Equ⁹
q̄ō est animal · per e · scribendus · Equus q̄ō
est iustus per ae dyptongō est scribēd⁹ · Ex
sul abdita ſ cæb⁹ scribi · qe exsul or · q̄ extra so
lū ē · Exultat: melius sine ſ · littera scribit · Nā
cūipsa · x · ex · c · as · cōstat · quō cum eā sit ſ cur
sus ei addit alia · ſ Aequorp dyptongō scri
bēdū qnō ab aqua ꝙ abeq̄litate nomen est
factū · Forsitan p · n · in fine scribend⁹ · qe integr
eius est si forte tantē dem · Fedus quoq̄ ē de for
mis · p e · solam scribendum: fedus quod ē pac
tum · cum oe · dyptongō scribēdū · Formosus
sine · n · scribitur · qe a forma vocatur Gnatus
q̄ō ē filius · p g · scribēdū: qe facit generat⁹ · H
que aspiracōis littera ēt latino tantū vocali
bus iungitur · ut honor · homo · humus · Aspi
rat autē cōsonātib⁹ ꝙ in grecis a hebreis
nōnibus · Deus autē a heu interiectione per · h
scribendē · I · litt erā inē duas vocales constitu
tam bis scribi quidam existimabant vt troia maia · ꝙ hoc ratio non pmittit · Cūq̄m em̄
tres vocales in vna filla ba scribuntur · ſ · i · lit
tera inter duas vocales constituta · p dupla
habetur Id pnomē neutri gnetis · p d · scribit
ab eo q̄ō est · is · ea · id · qe facit idē · Quod si ver
bum ē tercie psone · p t · notabim⁹ · ab eo qe ē
eo is it · qe facit itur · K · litteram antiqui ꝑpo
nebant quociens · a · sequebatur vt kaput
kama · kalam⁹ · Nunc autē kartago a kalēde
p eandem tantū scribuntur Omnia aūt greca
noia qualicūq̄ sequente vocali · p k · sunt scri
benda · Laet⁹ p ae dyptongō scribit: qe a leti
cia · a latitudine vocata ē cui cōtraria ē tristi
cia que āngustiam facit · L autē littera iterdū
p d littera vtimur · vt latū ꝓ datum a calami
tatē p cadamitate · a cadendo em̄ nomen assūp
sit calamitas · Maxum⁹ an maximus a si q̄ si
milia sunt · qualiter scribi debeant quesitum ē
Varro tradidit cesarē p · i · huiōi verba enūti
are et scribere solitum esse · inde ꝓter auctori
tatem tanti viri cōsuetudinem factā · vt maxi
mus · optim⁹ · pessim⁹ scribat · Malo p vnum
l · scribendum: qe magis ē volo · Malle p duo ll
magis scribendū qe ē magis velle: Nolo q̄ p · l ·
vnum · velle et nolle p duo ll Nolo em̄ nec vo
lo ē · nolle nec velle · Os si vultum aūt ossa si g
nificat per o · solam scribendum est · si pson⁹
h · ꝑponenda est Ora fimium · p · o · hora diei · p
h · scribendū · Onus si de onere venit p o · sola⁹
scribendum · si de honore: cum h aspiratione
Prepositiō et ꝓterea p ae dyptongō scribendū
Pene vero quod est coniunctio · per e · poena
quod est supplicium per oe · R littera tunc rec
te ponitur · cum illam statim · n · littera sequit
et alia quelibet vnā: plurēue vocale s iun
guntur ita vt vnā filla ba fiat Cetera per · c · scri
buntur · Que pronomen cum a · scribendum
q̄ coniunctio sine a Quod per d litteram scribit
cum pronomen est per t · cum verbum, cuius
posicio prima est queo quisquit et i cōpōe
nequo nequis nequit · Quod quando prono
men est p d scribendum quando numerus p
e · qe totiē p t · scribitur Quotidie p q scribēdū
nō p cvt sit quot dieb⁹ R littera communione⁹

habet cū .s. litera. Itaq; apud antiq̄s hōnos labos. arbos dicebat nūc honor labor. arbor Sat p t. scribi oportet qe integrum eius facit satis. sed p d. oportet scribi apud ātiq̄s eī secundum dicebatur nos finales duas literas ab scidim⁹. Tantus sic a quantus in medio. n. habebāt. Quā eī a tā vnde a q̄ntitas. q̄ntus tantus. Vae infectio cū a scribēda. ve cōiūctio sine a Xp̄us qe grecū est. p r. scribēdū. ita et xprisma. Y a Z litteris sola greca nomina scribunt. Sā cū iusticia. z. litere sonum exprimat. tū qe latinū ē. p t scribendum ē Sic milicia. malicia nequicia. a cetera simlia. In dubijs q̄b verbis ā scietudo veterum erat: ut cū ea dē litera aliū itellectū correpta: aliū p ducta haberet lōge sillabe apicē apponebāt. utputa pl⁹ us an arborem significaret an hoim multitudinē. apice distingueb at sic a vbi litere cō sonātes geminabant. siciliam supponebant ut sella. serra. asseres Veteres eī ī duplicabāt literas q̄ sup̄ siculos apponebāt. q̄ nota admonebat lectorem geminādam eē literam

¶ De analogia Ca. j3

Analogia grece. latine similium cōparatio. siue p̄portiō nominat Cui⁹ hec vis ē ut quod dubiū est a dali q̄d simile q̄d nō est dubiū referat ut incerta certis p̄bēt Octo autem modis ꝯparatio a nalogie colligit idē qualitate comparatione genere. numero. figura. casu. extremitatibus simlitū sillabar. et simlitudine tēporum. Si quidē de hijs vnum defuerit. iam nō ē analogia id ē simlitudo q̄ ē anomalia id est extra regulaz ut lupus lepus. totū conuenit sed dissenti unt casu: facit eī lupi. leporis Nā regulariter est. dum queris vtrum trames masculinum an femininum sit. similis ē illi omi declinatione limes: et erit masculinum Itē fumis si incerti generis eē credis. similis ē illi panis in declinatione a erit masculinum Item ex cōparatione positiuorum. vt si dicas doctus. magnus. positiua sunt a q̄b similes. Fit a p diminucionem utputa funem masculinum esse fumiculus ostendit. sicut marmor neutri generis esse. marmusculū indicat. Naz q̄d genus in principalitate est id esse solet in diminucione. sed hoc nō semper. vt pistrinū pistrilla. sed scire debemus ex positione id est primitiuo declinationē. a ex diminucione genus colligere

¶ De Ethimologia Ca. j4

Ethimologia ē origo vocabulorum cū vis verbi vel nominis p interp̄tationē colligit. Hanc aristotiles simulon tiberio ānotatoz nominauit qe nomina a verba rez nota facit ex plo q̄p̄ sito utputa flumen: q̄ fluendo creuit. a fluendo dictū Cuius cognicio sepe vsum necessarium habet in interpretatione sua. Nam cū videris vsum ortum est nomen ticius vim eius intelligis. Omnis eī rei ispectō: ethimologia cognita planior est Non autē omnia nomina a veteribus secundū naturā imposita sunt q̄ quedā a secūm placitū sicut a nos seruis et possessionibus interdū secūm q̄d placet nostre voluntati nomina damus. Hinc est q̄d omniū nomniū ethimologie nō reperiūt qe q̄dā nō secundum qualitatē qua gemita sunt. sed secūm arbitriū humane voluntatis vocabula acceperūt Sunt autē ethimologie noim. aut ex causa data ut reges a recte agendo: aut ex origine ut hō qe sit ab humo. aut ex contrariis ut a lauando lutum dum lutum nō sit mundū a lucus qe vmbra opacat parum lucet. Quedā etiā facta sunt ex nominum deriuacione ut a prudencia prudēs. quedā etiā ex verbis ut a garrulitate garrulus. q̄dā ex greca ethimologia orta a declinata sunt in latinum ut filua dom⁹ Alia q̄b ex nominibus locoz verbiū vel fluminū: trax erūt vocabula. Multa etiam a de diuersay gētiū sermone vocantur. Vnde a origo eorum vix cernitur. Sunt eī pleraq; barbara nomina incognita latinis a grecis

¶ De glosis Ca. j4. 14

Glosa greca interpretatione lingue sortitur nomē. Hāc phi adverbiū dicit: qe vocē illam de cuius q̄litate requirit vno a singulari verbo designat Quid eī illud sit in vno verbo positum declarat ut conticescere est tacere. Item lacus haurit apertum. haurit percutit Item cum terminum diam⁹ finem: aut populatas interpretamur esse vastatas a omnino cū vnius verbi rem vno verbo manifestam⁹

¶ De differencijs Ca. j5 16

Differentia est species diffinitionis quā scriptores artium de eodē a de altero nominat Hec eī duo q̄ dam inter se communione cōfusa cōiecta differentia secernūt p q̄m q̄d sit vtrūq; cognoscit ut cū q̄rit quid inter regē sit a tirannum. adiecta differencia q̄d vterq; sit diffinit ut rex moderat⁹ a temperans tirannus vero crudelis. Inter hec ei duo differētia cū posita fuerit: quid sit vtrumq; cognoscit. sic et cetera

¶ De barbarismo Ca. j6.

Barbarismus est verbum corrupta litera l' sono enunciatū. litera ut floret dū florebit dicē oportreat. sono si p media prima sillab a p ducat

vt latebre tenebre. Appellat⁹ aũt barbarís mus a barbaris gentib⁹ dum latine oracõis integritatem nesirent. Vna queq; enĩ gens facta romanorũ cũ suis operibus · vicia q; a verborũ a mor: romã trãsmisit · Inter barba rísmũ aũt et barbarolexim hoc ínterest · qđ barbarísm⁹ ín verbo latino fit: dũ corrumpit q̃ndo aũt barbara verba latinis eloquijs in serũt · barbarolexis dr · Jtẽ quãdo ín psa vicũ fit sermoni s: barbarísmus vocatur · quando i metro methaplasm⁹ dr · Barbarísm⁹ autẽ fit scripto a pnũciacõe · Scripto iiij · modis si quis ín verbo líttera l̃ sillabã adiciat · mutet transmutet vel mínuat · Pronũciatione aũt fit · ín temporibus · tonis · aspiracionibus a reliqs que sequũtur · Per tẽpora q̃pe fit bar barísm⁹ si p longã sillaba breuis ponat aut p breui longa · Per tonos · si accentus ín alia sillaba ꝯmutetur Per aspiracionem si adici atur · h · litera vbi nõ debet · aut detrahat vbi eẽ oportet · Per hia tũ · quociens ín pnũtiati one scindit versus anteq; compleatur: siue q̃ ciens vocalis vocalẽ seq̃t · ut musae · aomides fit barbarísm⁹ a p moytacísm⁹ iotacísmos a lautocísmos · Moytacísm⁹ est q̃ciens · m · li tterã vocalis seq̃t · ut tonũ aurum · iustũ ami cum: ß et hoc viciũ · aut suspensione · m · litere aut detractione vitamus · Jotacísmus est q̃ ciens in iota líttera duplicatur son⁹ · ut troia maiá · vbi eaũ líttera tã adeo exilis erit pnũ tiacio ut vnũ iota nõ duo sonare videat Lau tacísm⁹ ẽ · si p vno · l · duo pnũcientur ut afri faciũt · siẽ colloq̃um p colloquiũ l̃ q̃cies vnũ · l · exili⁹ · duo largi⁹ pferim⁹ qđ contra ẽ · Nam vnũ largi⁹ duo exili⁹ pferre debem⁹ · Collisio est quociens nouissime sillabe finis in alteri⁹ principio est ut matertera

De solocísmo Ca. 18.

Solocísm⁹ est plurim oꝝ verborũ imẽ se ín cõuenies compositio: sicut barbarísm⁹ vní verbi corruptio Verba enĩ nõ recta lege coniuncta solecísm⁹ ẽ ut si q̃s dicat · ímẽ nobis pro ĩẽ nos aut dare vemã scelerato pro scelerato · dic tus aũt solecísm⁹ a ciuib⁹ ciuilib⁹ q̃ ex vrbe solo q̃ nũc pompeiopolis appellatur · profecti cũ apud italos cõmorantes · suã a illoꝝ ling uã vicíose ín cõuenies terq; cõfunderent: solecís mo nomen dederunt · Vnde a símiliter loquẽ tes: solecísmos facere dicũtur · Solecísmus aũt apud poetas scema dicit: quociens ín versu necessitate metri factus ínuenitur · Cũ aũt nõ ínuenitur necessitas: pmanet solecísmi culpa Solecism⁹ fit duobus modis · aut p partes oracõis: aut p accidencia partium oracionis

Det partes oracionis · si alterã partẽ pro al tera ponam⁹: ut puta si p̃positiões a duerbijs applicem⁹ · Per accidẽcia fit · id ẽ p ea que acci dũt partib⁹ orõis: vt puta p̃litates · genera numeros · figurã · casus · Per ista igitur omnia fiũt solecísmi · sic donatus exposuit · fiũt p̃terea et plurimis modis · Nã lucílli⁹ centũ genera solecísmoꝝ dixit · quos omnes vitare pocius q̃m sequi debet: qui regulam recte loquendi studet tenere

De vicijs Ca. 19

Jtia apud gmaticos illa dicũt que ĩ eloqo cauere debem⁹ · Sũt aũt hec bárbarísm⁹ solocísm⁹ acirologia cacemphaton a reliqua · Barba rísm⁹ ẽ corruptiõ verbi vnius · vt si terciam sillabã q̃s p ducat ín ignoscere · Solecísm⁹ cõ posicio vicíosa vbi vt si aliqs dicat · inter hominib⁹ p inter homines · Acirologia nõ p pa dictio · ut liceat sperare timenti · Propriũ ẽ aũt timenti: formidare nõ sperare · a gmineo ín campo · Propriũ ẽ graminosũ dicẽ cãpũ nõ gramineũ Cacemphaton dictio obscena l̃ íncomposite sonans · Obscena ut hijs ani mũ arrecti dictis · Jncõposita ut iuuãt ire et dorica castra videre · Mala enĩ cõpositio fit ab ea sillaba incipere · qua superior finierat · ß a si alio modo quolibet incõposita dictio pferatur cacemphaton dr · Pleonasmos adiectio vní verbi supuacua aut hactenus aruoꝝ cult⁹ a sidera cẽli Neq; enĩ alibi misi ĩ celo sunt sidera Perisologia adiectio plurimoꝝ vbi supua cua vt viuat tulẽa nõ moriat bũ nõ sit aliud viuere q̃ nõ mori Macrologia longiloq̃ũ · res nõ necessarias opẽdẽs ut legati nõ ĩpetra ta pace retro vnde venerãt domũ reuersi sunt Tautologia · id est eloquíum vt si fata viũ seruãt siue scit aura ethera neq; adhuc crũ delibus occupat vmbris Totum enĩ qđ re petit vna res est ß crebro sermone annuncia ta · Eclipsis ẽ defect⁹ dictionis ín q̃ necessaria verba desunt . vt cui pharetra ex auro: deest enĩ erat · Tapinosis est humilitas statũ ma gne rei dictis infirmans: ut apparent rarinã tes ín gurgite vasto Gurgitem posuit p mari Kakosinthe conviciosa compositio · ut versaq; iuuencum terga fatigam⁹ hasta · Amphibo logia · ambigua dictio · que fit aut per casum accusatiuũ vt illud responsũ appollinis ad pirrum · aio te aciba romanos vincere posse ín quo nõ est certum · quem ín illo versu mõ strauerit esse victorem · Fit a p incertam distiõ actionem · vt bellum ingẽs gerit italia Jncerta distinctõ · vtrum bellum ingẽs aut ingẽs italia Fit et per commune verbũ vt depẽcatur cato

cātūniaꝫ cicero· p̄stolaꝫ brutus· dēignaꝫ an thomꝰ nec oſtēdit i hac ambiguitate vtrū ipſi alios· an alij ipſos deprecati ſint aut catūniati ſit a p omoīma· q̄ndo vno nomīe mlta ſignificāt ut acies a nō abdas āt ferri· āt oculoꝝ āt mlitū

¶ de metaplaſmis Ca 20

Ethaplaſmꝰ greca lingua latiē dr transformatio· Qui fit ī vno verbo ꝓter metri neceſſitatem aliēcuiāpo etaꝫ cuiꝰ ſpecies hec ſūt. Prothefis appoſicio i principio verbi· ut gnato ꝓnato Epēthefis appoſicio i medio ut reliquias proreliquias· a maneant in religione nepotes proreligione Paragoge appoſicio i fine ut admittier pro admitti a poteſtur pro poteſt· Affethefis: ablatio de principio· ut temno pro contemno· Syncope: abſciſio de medio ut forſan pro forſitan· Apocope: abſciſio de fine· ut ſat pro ſatis· Ectaſis: productio cōtra naturam ut italiam fato profugus a exercet dianaethoreos· Siſtole: correptio cōtra naturam· aquoſus orionꝫ vrbemq; fidenam cum prima ſillaba produci debeat· Diereſis diſciſſio ſillabe in duas· ut diues pictai veſtis· ꝓ picte a albai longai· Epiſmaliphe: conglutinacio duarū in vnam· ut pariete pro pariete· a ianua ꝓ ianua· fretoꝫ ꝓ frgetoꝫ· Synaliphe· colliſio vocalium iuncta vocalibus ut atq; ea diuſa penitus ōnm parte geruntur Elipſis: colliſio conſonantium cum vocalibus ut multū ille et terris iactatus a alto· Antitheſis: cōtra poſicio litere ꝓ alia litera· impte pro impetu et olli pro illi· Metathefis trāſpoſicio litere· ut euandre ꝓ euander timbre pro timber Inel barbariſmum a figuras hoc eſt latinam a imperfectam elocutionē· Metaplaſmus ē: q̄ in vno ſermone fit ratione viciosus· Itē inel ſoleciſmum a ſcema· vel fractam cōnexionem ſermonū ratione viciosa· Ergo metaplaſmi et ſcemata media ſūt: a diſcernūtur pericia et impericia· Fiūt autē ab ornatum·

¶ de ſcematibus Ca 21

Cemata· ex greco i latinū eloq̄ū figure interpretantur que fiunt in verbis vel ſententijs per varias diſtictionū formas ꝓpter eloquij ornatū Hec dū mlta ſūt apud gramaticos iſta iuemūt· Prolempſis ē p̄ſumptio vbi ea que ſequi dñt ātep̄onūtur: ut inter ea regis ingenti mole latinꝰ· Debuit ei ſic dicere Interea reges ingenti mole a ſtatū adiere q̄s ſeq̄t· precūt caſtris· deinde dicere latinꝰ ac· ſi facta eſt ꝓ ornamento preſumptio rei et qui ſequi debuere reges interpoſiti ſunt in ſeptem verſibus et poſtea additū eſt precedunt caſtris Et deinde p̄ſūptio· q̄ ātepoſita ſunt q̄ ſeq̄ debuere Zeuma eſt clauſula: cum plures ſenſus vno verbo cladūtur que fit tribus modis· Nam aut i primo aut in poſtremo aut in medio ió verbum ponitur· quod ſententias iungit· In primo ut vertitur enoſori fundus ſēdencia nobis· In medio· ut grecia fulpicio ſorti data agllia coite· In poſtremo ut nāq; hoc tempore obſequium amicos veritas odiū parit· Hypozeuſis ē figura ſuperiori contraria vbi in ſingulis ſenſib? ꝓpa vnicuiq; clauſula ē: ut regē adita regi memorat nomenq; genus q; Silempſis ē i diſſimilibus clauſulis aut pluralis dictio ſingulari verbo finita ut ſocijs et rege recepto aut ſingularis dictio· plurali verbo expleta ut ſunt nobis micia pompa et preſti copia lactis· Fit autem ſilēpſis nō ſolū ꝓpartes orationis ſed ꝓ accidēcia partibus orationis Nam vbi et pro mltis vnus a ꝓ vno multi ponūtur: ſilempſis eſt ꝓ multis vnus ut eſt illud vterumq; armato milite complent· cum non vno· ſed multis militibus· Item ꝓ vno multi vt in euangelio latrones qui crucifixi erant cum eo imꝓperabāt vbi ꝓ vno vterq; iducit blaſphemaſſe· Anadiploſis ēq̄ndo ab eodē vbo q̄ prior Rurſus ſumit ſequēs vſus incipit ut ē illud· certet a cignis vbile· fit typtyꝰ orpheꝰ Orpheꝰ i ſiluis iter delfinas orion· Anaphoā ē ꝛpetitio eiuſdē vbi p principia vſuū plurimoq; ut nos te dardania incenſa tuaq; arma ſecuti· Nos tumidū ſub te per menſi claſſibus equor Epanaphoā eſt in vno verſu p principia ſenſuum eiuſdē verbi repetitio ut te nemus arguit e te vitrea fontinus vnda te liquide fleuere lacus Epizeuſis in vno ſenſu congeminacio verbi ut ſic ſic iuuat ire ſub vmbras· Ephanalempſis ē ſermonis in principio verſus poſiti· eiuſdē in fine replicatio ut eſt illud Creſcit amor nummi q̄ntum ipſa pecunia creſcit Paranomaſia eſt in ſignificatōe diuerſa dictio pene ipſa ut illud abire an obire te conuenit· id eſt exulem fieri an mori· Soniſonomatō multitudo nominū cōiunctorum q̄dā ambitu copulata· ut nubila· mix grando ꝓcelle fulmina venti Paranomeon ē multitudo verboꝝ ex vna litera inchoanciū· q̄le ē apud ennīū O tite tute tati tibi tanea tuane tuliſti· ſed hoc bene tēperat virgilius dum non toto verſu vtitur hac figura ut ennius ſed nunc in principio verſus tantum ut eſt illud· ſeua ſedes ſuper arma· nunc in medio ut queq; lacus late liquidus· queq; aſpera dumis· nunc autem in fine ut ſola uu chi tales caſus caſſandra canebat· Homo

cabat. Homoptoton ē cū plurima noia p vnuz casū denūciant vt ē illud. sed neq; curren tem sed nec ognoscit euntē. Tollentemq; ma nus saxūq; immane mouentem. Homoeote lenton ē cū vno modo verba plurima finiunt ut abijt abcessit euasit erupit. Poliptoton ē cū diuersis casibus sentēcia variat ut ex nichilo nichil i nichilū nil posse reuerti. marcida ū mappa marco spondente recurras. Marcus dixit ita ē assigna marce tabellas. Dirmos ē sententia continuate oratiois tenorem suū vsq; ād vltimum seruās ut ē in secessu longo locus insula portum a reliqua. Hinc enim in lōgum vadit sensus vsq; ad illud. Desuper horrentique atrum nemus imminet umbra Polisintheton est dictio multis concatenata coniunctionib? vt tectumq; laremq; armaq; amicumq; canē. Diaiitō vel asinthetō figura est que econtrario sine cōiunctionibus solute ac simpliciter effertur ut nemin? vidimus pla cuit. Antithetō est vbi contraria contrarijs opponūtur et sētētie pulcritudinem reddunt ut illud. fugida pugnabūt calidis hūmētia siccis. mollia cum duris sine pōdere habentia pondus. Ipallage est quotiencūq; p otrariū verba itelligūtur ut dare classib? austros cum ventis naues dem? nō naub? ventos

De tropis Ca. 22.

Tropos greco nomine grammatici vo cant qui latine modi locutionū inter pretantur. Fiunt aūt a ppria significati one ad non ppriam similitudinē. Quorū oim nomina difficilimū est anuotare sed ex oibus donat? ppij vsui tradēdos cōscripsit. Metafora ē verbi alicui? vsurpata translatio sicut dici mus fluctuare segetes gemmare vites dum in hijs rebus fluctus a gēmas nō inuenim? in quib? hec verba aliunde trāsferuntur sed hec atq; alie tropice locutiones ad ea que in telligēda sunt ppterea figuratis amictibus ob teguntur ut sensū legētis exerceant et ne nu da atq; in promptu posita vilescant. Fiunt aūt metaphore iiij modis ab animali ad aīmale ut alitgeros cōscendit equos. Metaphorice lo quens mutauit quadrupedi alas auis et quo cursu deserta petuerit mutauit volatili cursum q̄drupedis. Ab inanimali ad inanimale ut pō tū pinus arat sulcum p̄mit alta carinā mutauit vsū terre aquis dū arare et sulcū premere ad terrā pineat non ad mare. Ab inanimali ad animale vt florida iuentus mutauit flores iai males iuuentuti que animā habet: Ab aīmali ad animale ut tu neptume pater cui tempora cana crepanti. Cincta salo resonant magnus cui ppete mento. Profluit oceanus a flumia crimibus errant. Mentum enim et tempora et crines non ad oceanum ptinent sed ad homi nes Sic et alia rerū noia de alio genere in aliud gen? decentissime decoris gracia trāsferūtur vt oratio petornetur. Metaphora aūt ā partis vnius ē ut fluctuare segetes non potes dicere segetare fluctus aut antistropha est ib ē reci proca ut remigiū alarū. Nam et ale nauiū et alarum remigia dicuntur. Catacresis ē aliene rei nomen appositum et eo a metaphorā dif fert q illa vocabulum habēti largitur aliud hec qnō habet ppriū a lieno vtitur ut faciāq; similima lauro: et centaurus nunc vna ambe iunctisq; ferunt frontib? et longa fulcant va da salsa carina dū facies et frons tantū aialiū et hominum sint. Quod nomen si poeta nō ap posuisset naui quid ppriū eidē parti dicēt non haberz. Metalepsis tropus a p̄cedēte indicās quod sequit. Inq; manus karce nodosaq; remit harundo. Nā p manum verbā p harun dinem tenere significate fuit. Metonomia ē trās nominacio ab alia significatione ad aliam proximitatem translata. Fit autem multis modis aut enim p id quod continet id quod continetur ostenditvt theatra plaudunt pra ta mugiūt dū illic homines plaudāt hic boues mugiāt aut. cōtra p id qd cōtinetur id qd cōti net ut iā prim? ardet vcalegon dum nō ille et domus eius arderet. Itē p inuentorem id qd i uentū ē ut sine cerere et libero friget venuset cō mixtam vulcanus mittit ad astra famillam Vult enim p cererez frumenti inuentricem in telligere panē p liberū inuētorem vitis vinū p venerem libidinē p vulcanū ignē. At cōtra p inuētū inuētorem demonstrant ut vinū p̄ca mur p libero qui vinum apud grecos inuenit. Itē p efficientē id qd efficit sic pigrū frigus qd pigros homines faciat et timor pallidus eo q pallidos boies reddat. At cōtra p id qd efficitur efficiens vtiungit eqs auri gemitor spumācia q addit frena feris. Spumātia fre na dixit cū vtiq; nō ipā faciāt spumas et equ? qui ea gerit spumis cōspergat infusis Anto nomasia ē p nomine. id ē vice nominis posita vt maia genitus p mercurio Qui tropus fit tribus modis. ab animo. vt magnanimusq; anchisiades. a corpore vt ipse arduus: extrin sec? vt infelix puer atq; impar cōgressu sachil li Epitheto supra positum nomen. prepositur em̄ pro noi. vt alma ceres obscenicq; canes im portuneq; volucres Inter antonomasiā aūt et epitetō h° dīt qd ātonomasia p vice nois potē epitetō āt nūq̄ sine nōie ē. Quib? duob?

tropis·vel vitupeꝛamus aliq̃ vel ostẽdim⁹ vel laudamus·Sm̃o docte ẽ conceptio: cum a parte totũ·vel a toto pars intelligitur·Eo em̃ et per speciem genus·et p genus species demonstratur·sed species pars est·gen⁹ autez totuz A toto enim ps intelligit·vt q̃m multe glomerãtur aues·vbi frigidus ann⁹ trãspoꝛtum fugat·Nõ em̃ totus ann⁹ ẽ frigid⁹: ꝫ ps anni·idẽ hiemps At cõtra a parte totum·vt flãmas ci regia puppis extulerat·vbi non sola sum̃ puppis·ꝫ nauis: a nõ nauis: ꝫ qui in ea et nõ oms sed vnus flãmas extulit·Onomatopeia·nomẽ fictum ad mutandũ sonum voeis cõfuse·vt stridoꝛ valuarũ·hinnitus equorum·mugitus bouum·balatus ouium·Periphrasis ẽ circumloquiũ: dũ res vna plurimis verbis significatur·vt auras vitales carpit·Significauit enim per copulationem verborum vnaz rem·hoc est vixit·hic autẽ tropus geminus ẽ Nam aut veritatem splendide pducit·aut fe ditatẽ circuitu euitat Veritatem splendide pducit sicut q̃am prima nouo spargebat lumine teꝛꝛas· Titoni croceũ linquẽs aurora cubile·Vult em̃ dicere iam lucescebat ãt dies ort⁹ erat·Feditatez circuitu euitat sicut placituq̃ petiuit conjugis infusus gremio per membra Hoc enim circuitu euitat obscenitatem a dece ter ostendit concubitum·Ypbaton est transcensio cum verbum aut sententia commutat Huiꝰ species quinq̃ sunt·anastrophe·isteroptheron·parenthesis·themesis·sinthesis Anastrophe verborum ordo p̃posteꝛus vt litora circum pro circum litora·Isteroptheron sententia ordine mutato vt post q̃ alto stetigit fluct⁹ et ad equoꝛa venit·ante em̃ ad equoꝛa venit·a sic tetigit fluctus Parẽthes vbi interponim⁹ sententiam nostram qua ex medio remota i tẽ sensus pduratvt eneas neq̃ em̃ patri⁹ cõsistere mentem passus amoꝛ rapidũ ad naues premittit achatem·Est enim ordo Eneas rapidum premittit achatem Nam illud in medio parenthesis est·Themasis est sectio vni⁹ nomis per interpositionez verborum vt multũ ne bule circum dea fudit amictũ p circũfudit Sinthesis est vbi ex omni parte cõfusa sunt verba vt illud· iuuenes fortissima frustra pectoꝛa si vobis audenda extremi cupido ẽ certa sequi·que sit rebus fortuna videtis·Exceꝛssere omnes adytis arisq̃ relictis dij quibus imperium hoc steterat fuccurritis vrbi incense moriamur: et in media arma ruamus·ordo talis est Juuenes fortissima pectoꝛa·frustra fuccurritis vrbi incense q̃ exceꝛssere dij quibus hoc imperium steterat·Vnde si vobis cupido certa est mẽ sequi audẽtẽ extrema cuam⁹ in media arma q̃ moꝛiamur·Ypbole est excelsitas fidez excedẽs·vltra q̃ credẽdũ est vt fidera verberat vnda q̃ terraz inter fluctus apit Hoc em̃ mõ vltra fidez aliq̃d augetur· nec tamẽ a tramite significande veritatis errat q̃ uis verba quibo indicat excedant·vt voluntas loquentis non fallentis appareat·quo tropo nõ solum augetꝫ aliquid ꝫ minuit: augetꝫ: vt velocioꝛ aura·minuitur·Vt molliοꝛ pluma·durioꝛ saxo·Allegoꝛia est aliemiloquium·aliud enim sonat aliud intelligitur·vt tres in litoꝛe ceruos cõspicit errantes·vbi tres duces belli punici ꝫ tria bella punica significantur· Et in bucolicis aurea mala decem mi si idest ad augustuz decem eglogas pastoꝛum· Huius tropi plures sunt species: ex quibus eminent vij· hyperbole·antifrasis·enigma·carentissimos·paremia·sarcasmos·antismos· Ypeꝛbole est sententia per pnũtiationem contrarium halẽs intellectũ Hoc em̃ tropo callide aut p accusationez aut per insultationem dicitur·vt est illud: vestras eure domos illa se iactet in aula·eolus et clausa ventoꝛum carceꝛe regnet Et quomodo aula si caꝛceꝛ est Soluitur em̃ pnũtiatione Nã carceꝛ pnuntiatio est iactet in aula yperbole est a totum p contrariam pnũtiationem annũciat p yperbolẽ speciem que laudãdo deridet·Antifrasis est sermo ecõtrario intelligendus: vt luc⁹ q̃ caret lucep nimiam nemoꝛum vmbram·et manes idẽ mites a modesti quiz sint terribiles et immanes et parce et eumenides idest furie quod nulli parcant vel benefaciãt Hoc tropo ethnam athlantes·et ceci videntes et vulgo ethiopes argentei appellantur Inter yperbolaz autẽ et antiphrasim hoc distat quod yperbole pronuntiatione sola indicat· quod intelligi vult sicut cum dicimus homi agẽti male: bonũ est quod facis·antiphrasis vero nõ voce pronuntiantis significat contrarium sed hijs tm̃ vbis quoꝛum origo cõtraria est· Enigma est questio obscura que difficile intelligitur nisi aperiatur·vt est illud·de comedẽte exiuit cib⁹ et de foꝛti egressa est dulcedo significãs ex oꝛe leonis fauuũ extractũ Inter allegoꝛiã aũt et enigma·hoc interẽ·quod allegoꝛia bis gemina est: a subire alia aliud figuraliter indicat enigma vero tantum sensus obscurus est: a p quasdam imagines adumbratus·Carentissimos ẽ trop⁹ q̃ dua dictu gen⁹ pferũt·vti cũ interrogãtibus nobis·num quid nos quesierit aliquis· ꝛespondetur· quia bona fortũa·Vñ intelligit neminẽ nos quesisse·Paroemia est rebo a tpibo accõmodatũ pubũ·Rebo vt o tra stimulũ calces dũ significat adusis resistẽdũ· Temporibo vt lup⁹ ẽ in fabula Aiũt ei rustici

uocem hominē perdere. si eū prō lupus dixe
rit. Vñ a subito tacenti dicitur illud puerbiū
lupus in fabula. Sarcasmos ē hostilis irrisio
cū amaritudine: vt referes ergo hec a nantius
ibis pcide genitori illi mea tristia facta. dege
neremq; neoptolemū narrare memēto. Huic
contrariꝰ est antisthenes q̄ vrbanitas sine iracū
dia. vt id qui bauium non odit amet tua car
mina meuū. atq; idē iungat vulpes a mulgeat
hircos. idest qui bauiū non odit. p pena ei cō
iungat vt diligat meuiū. Fuerunt autē meuiꝰ
a bauius poete pessimi. a inimici virgilij. Qui
hos ergo diligit. fatiat que extra naturā sunt
idest iungat vulpes a mulgeat hircos. Omeſis
est que latine interpretat similitudo per quaz
minꝰ note rei per similitudinem eius q̄ magis
nota est. pandit demonstratiō. Huiꝰ spēies
sūt tres. icon. parabole. paradigma. Icon est
ymago. cum figuraz rei ex simili genere cona
mur exprimere. vt per omnia mercurio simil.
vocez q̄ colorē q̄ a crines flauos a membra de
cora mente. Congrua enim est similitudo. de
spēie cuiꝰ persona inducitur. Parabola est cō
paratio ex dissimilibꝰ rebus: vt qualis in ar
uis est fere libie visus leo omnus hostem cō
sedit. vbi leonī cesarem oparauit. non ex suo
sed ex alieno genere similitudinē faciens. Pa
radigma est exemplum dicti vel facti alicuiꝰ.
ā ex simili. aut ex dissimili genere quemēseiꝰ
quā ponimus rei ita. tam fortiter periſt. apud
ypponem scipio q̄m vtice cato Similitudo au
tem tribꝰ modis fit. a pari. a maiore. A pari.
ac veluti magno in populo cuz sepe coorta ē se
ditio. a maiore. ad minꝰ qualiter expressum
ventis per nubila fulmen. a minore ad maiꝰ
si potuit manes arcessere diuigis orpheus. trei
tia fretꝰ cithara. fidibusq; canoris. quasi dicat
re parua a breui q̄ si ille cithara fretus: ego pi
etate.

De prosa. Ca. 23.

Prosa est pducta oratiō a a lege me
tri soluta. Prosum em antiqui pro
ductum dicebant a rectum. Vnde
ait varro. Apud plautū profis lectis significa
ri: sed recta psa oratiō dicitur in rectū pducen
do rectis Vndecetiā que non est perflexa nume
ro. Alij psam aiunt dictam ab eo q̄ sit pfusa
vel ab eo q̄ spatiosis pruat a excurrat. nullo
sibi termino pfinito. Preterea sciendum tam
apud grecos: q̄ apud latinos longe antiqui
orem curā fuisse carminū q̄ prose. Omnia em
priꝰ versibus cōdebantur. Prose autē studiuz
sero viguit. Primꝰ apud grecos ferecides siꝰ
soluta oratiōne scripsit. apud romanos autē
appius cecus. aduersus phirruz solutam ora
tionem primus exercuit. Jam ex hinc a ceteri
prosam oratiōnē condiderunt.

De Metris. Ca. 24

Metra vocata quia certis pduz mēsu
ris atq; spaciis terminantur. neq;
vltra dimensionē tempoꝝ constitu
tam pcedunt. Mensura enim grece metrū dicit.
Versus dicti. ab eo q̄ pedibꝰ in ordine suo dis
positis. certo fine moderatur p articulos: qui
cesa a membra nominātur. Qui ne longiꝰ per
voluerent q̄m inditū posset sustinere. modū
statuit ratiō vnde reuerteretur. a ab eo ipō vt
sū vocatum dicūt. qđ reuertatur Huic adhēt
richmꝰ qui non est certo fine moderatus: sed
tamē ratiōnabiliter ordinatis pedibꝰ currit: q̄
latine nihil aliud q̄ numerꝰ dicit. de quo est
illud. numeros memini. si verba tenerem. Car
men vocat quicqđ pedibꝰ continetur. Cui da
tū nomen existimāt: seu q̄ carptim pnūtiaret
vnde hodie lanā quam purgātes discerpunt
carminare dicimꝰ: sed q̄ qui illa canerent: ca
rere mente existimabant. Metra vel a pedibꝰ
nūcupata vel a rebꝰ q̄ scribunt. vel ab inuēto
ribꝰ vel a freq̄ntatoribꝰ vel a numero silabaꝝ
A pedibꝰ metrū vocata. vt dactilica. iābica. tro
chaica. A trocheo em trochaicū metꝝ nascit
a dactilo dactilicū. sic a alia a suis pedibꝰ. A
numero: vt exametrum. pentametrum. trime
trum. Nam senarios versus nos ex numero pe
dum vocamꝰ. Nos greci quia geminos fecit
trimetros dicunt. Exametros autē latinos pri
mū fecisse ennius tradit. eosq; longos vocat.
Ab inuentoribus metra vocata dicuntur. vt
anacreontici. saphicum. archiloici. Nā ana
creontica metra: anacreon composuit. Saphi
ca. sapho mulier edidit Archiloicum. archilo
chius quidam scripsit. Colophoniuz: colopho
nius quidā exercuit. Sotadeoꝝ quoq; reptor
est sotades genere cretēsis. Simonidia quoq;
metra. simonides poeta liricꝰ composuit. A fre
quentatoribus. vt asclepiadea. Non enim ea
asclepius inuenit: sed pinde ita vōta sūt q̄ eis
idē frequentissime. a elegantissime vsus fit. A
rebus q̄ scribuntur: vt heroicum. elegiacuz
bucolicū. Heroicum em carmen dictū: q̄ eo vi
rorū fortiū res a facta narrentur. Nam heroes
appellantur viri quasi aerij a celo digni ꝓpter
sapientiā a fortitudinē: quoꝺ metrum auctori
tate cetera metra precedit. vnū ex omnibꝰ tā
maximis operibꝰ aptum q̄ paruis. suauitatiꝰ
a dulcedinis eque capax. Quibus virtutibus
nomē solum obtinuit. vt heroicum vocaretur
ad memorādas scilicet heroum res. Nam et
pre ceteris simplicissimuz habetur. constatq;
duobus pedibus dactilo a spondeo. hac sepe

pene vel ex hoc vel ex illo. nisi qđ tēperantiꝰ fiē
vtriusq; mixtura: q̄ si instruaē a singulē. Om
nib9 q̄b metris priꝰ ē. Hoc p̄mū moyses in cā
tico deutronomij. longe añ fereticē a homeruz
tecimisse pbaē. Vñ a apparet antiquius fuisse
apud hebreos studiū carminū q̄ apud genti
les. Siquidē a iob moysi tēporibꝰ adequatus
exametro versu dactilo spōdeo q̄b decurrit. Hoc
apud grecos achateſiꝰ milesiꝰ fertur primus
cōposuisse. velut alij putant fereticles siriꝰ. qđ
metu añ homeruz phitiū dictū ē: postē homeruz
heroicū nominatū. Phitiū autē vocatū voluit.
eo q̄ hꝰ gñe metri oracula appollinis sint edi
ta. Nā cū in parnaso monte phitonē serpentē
in vindictaz matris sagittis insequeretur a cce le
delfici hoc illum metro hortati sunt dicētes: vt
ait terentianꝰ Elegia cū autē dictum. eo q̄ mo
dulatiō eiusdē carminis conueniat miseris.
Terentianꝰ hos elegos dicere solet: q̄ clausu
la talis tristibꝰ vt tradunt apud: esset modis
Hoc autē vix omnino ostat a quo sit inuētū:
nisi quia apud nos ennius eo prior visus est.
Naz apud grecos sic adhuc lex grāmaticoz
pendet: vt sub indice res relegata sit. Nam qui
dam eorum colofonij quendā quidaz archi
loci auctorē atq; inuentorē vocant. Bucolicū
q̄ pastoāle carmē plerisq; a siracusis primum
cōpositū a pastoribꝰ opinantur: nōnullis q̄ dē
mone. Nanq; transeunte in tracia xerse ēge
persarum: cum spartane virgines sub hostili
metu. neq; egredi vrbem neq; pompam: cho
rumq; aggrestem diane dee more exercerent
turba pastorū ne religio p̄teriret: eundem in
egregiis cantibꝰ celebrauit. Appellatur autē
bucolicum de maiore parte: q̄ uis opilionum
cāpatioꝝq; sermones: in hijs q̄ cantica inse
rantur. Ymnos primū dauid pheta in laudē
dei composuisse. ac tecinisse manifestū est. de
inde apud gentiles. prima mēmia timothe fec
in appollinem: q̄ musas que fuit temporibus
ennij longe post dauid. Ymni autē ex greco
in latinum: laudes interpretātur. Epitalamia
sunt carmina nubentiū: que decantantur a sco
lasticis in honoreꝫ sponsi q̄ sponse. Hoc primū
salomon edidit in laudem ecclesie q̄ christi.
Ex quo gentiles sibi epitalamium vendicauit
q̄ istius generis carmē assumptū hesit. Quod
gen9 primū a gentilib9 in cenis celebrabatur
postea tantum in nupcijs hesit. Vocaē autez
epitalamiū: eo q̄ sup thalamū cantetur. Tre
nos q̄d latine lamētum vocamus: primꝰ iere
mias versu composuit sup vrbē ihērusalē q̄ po
pulum quādo captiuus ductꝰ est. Post hunc
apud grecos: simonides poeta liricus. Adhi
bebantur autem funerib9 atq; lamētis simili

ū nunc Epitaphiū mgrēce: latine sup tūmulus
Est em̄ titulꝰ mortuorū q̄ in dormicione eorum
fit: qui iam defuncti sunt. Scribuntur em̄ ibi vi
ta q̄ mores q̄ etas eorū. Poesis dicitē greco no
mine opꝰ multoꝝ librorū: poema vmiꝰ: y dilion
paucoꝝ versuū: distichon duorum: monostichō
vniꝰ. Epigramma est titulus qđ in latinū sup
scripcō interpretaē. Epi em̄ sup grāma littera
vel scripcō nominaē. Epodon in pemate clau
sula breuis est. dictuz autē epodon quod adu
natur ad spetiem eleiaci. vbi premisso vno lō
giori. alter breuior opponitur. atq; in singulē qui
busq; maioribꝰ sequētes minores quasi clau
sule tecinunt. Clausulas autez lirici appellant
quasi pressos versus integris subiectos vt ē
apud oratium. beatus ille qui procul negocijs
deinde sequitur precisus vt prisca gens mor ta
lium: sic q̄ deinceps alterni. quibꝰ aliqua pars
deest: q̄ ipsi precedentibꝰ similes sed minores.
Cētones apud grāmaticos vocāri solent qui
de carminibus homeri vel virgilij ad propria
opera more centenario: ex multis hinc inde cō
positis in vnum sartūt corpꝰ. ad facultatem
cuiusq; materie. Deniq; pba vxor adelfi. cento
nem ex virgilio de fabrica mundi: q̄ euāgelijs
plenissime expressit. materia composita sēm in
versus. q̄ versibꝰ sēm materiam conūnanti
bus: sicq; q̄ quidam pomponiꝰ: ex eodem poe
mate inter cetrā stili sui otia titiz in xpi hono
rem opposuit: similiter q̄ eneidos. Ca. 24.

De fabula.

Fabulas poete a fando nominaue
rūt: q̄ non fūt res facte: sed tantuz
fando ficte. Que ideo sunt inducte:
vt ficto mutorum animaliuz inter
se colloquio ymago quedā vite hōim nos cere
tur. Has primꝰ inuenisse tradiē alemon croto
niensis appellaē. Yesopice q̄ is apud frigiā
i hac re polleb at. Sūt autē fabule ā Yesopice
aut libistice. Yesopice sunt: cū animalia mu
ta inter se sermocinasse fingūtur vel q̄ animā
nō haleē: vt vites. arbores. montes. petre flu
mina. Libistice autez dū hominū cum bestijs.
aut bestiaz cum hōimb9 fingitur vocis esse cō
mertiuz. Fabulas poete quasdam delectandi
causa finxerunt: quasdā ad naturas rez: non
nullas ad mores hōim interpretati sunt. dele
ctandi causa: vt eas quas vulgo dicūt vel q̄s
plautus q̄ terentiꝰ cōposuerunt. Ad naturam
rez fabulas fingunt: vt vulcanus claudus. q̄
per naturam nunq̄ rectus est igmis vt illa tri
formis est bestia: prima leo. postremo draco:
media ipsa chimeā: i est caprea: etates hōim
per eā volentes distinguere: quarū ferox: et
horrens prima adolescentia vt leo: dimidium

vite tempus lucidissimū vt ea prēā eo q̄ acū tissime videat. Tūc fit senectus casib⁹ inflexis vt draco: sic a ippocentauri fabulam cē ꝯficta ā hominem equo mixtum ad exprimendam humane vite velocitatē: quia equū ꝯstat cē velocissimū. Ad mores vt apud oratiū. mus loquitur muri. mustela vulpeculę. vt p narracōnem fictam ad id quod agitur vera⁹ significatio referatur. Vnde a ēsopi tales fabule sunt ad mo⁹ finē relate. vel sicut in libro iudicum ligna sibi regem requirunt a loquūtur ad oliuam a ad ficū a ad vitem a ad rubū q̄s totum vtiq̄ ad mores fingitur: vt ad rem que intenditur. ficta quidē narracōne: sed veraci significacōne veniatur. sic a demostenes orator fabulam vsus est aduersus philippū qui cū ab athenīsib⁹ postularet. vt sibi decē oratores darētur a discēderet. finxit ille hanc fabulam: qua suaderet dicens. lupos aliquā do pastoribus q̄⁹ diligentiā decipere voluissent fuisse vt in amicitiā ꝺuenirent: ea tamē ꝺicōne vt si canes in quib⁹ erat causa iurgio⁹: iure illis traderentur annuisse pastores. a in spem securitatis dedisse canes. quos ouiū suarū vigilantissimos custodes habebant Tūc lupi adēpta omni formidine. omne q̄s in gregib⁹ illis erat. non p satietate tantū: verū etiā⁹ p libidine lacerauerunt. philippūq̄ principem populū postulare quo facilis posset opprimere spoliatam custodibus vitem.

Ca 26

De vocabulo historie.

Historia est narracio rei geste: per quā ea que in preterito facta sunt ꝺinoscuntur. dicta autem grece historia a potu ysto⁹ vel a videre vel cognoscere. Apud veteres enim nemo ꝺscribebat historiā nisi is qui interfuisset. a ea q̄ scribenda eēnt vidisset Meli⁹ enim occul⁹ que fiūt deprehendim⁹ q̄ ea que audicōne colligimus Que enim videntur sine mēda cō pferunt. Hec disciplina ad gramaticā pīnet: quia quicq̄d digni memoria est litteris mādatur.

De primis auctoribus historiay.

Historie autem ideo monimenta dicuntur eo q̄ memoriā tribuunt rerū gestay. Series autē dicta p trās lationē a sertis flo⁹ inuicem ꝺprehēsoꝝ. Historiā autē prim⁹ apud nos mo⁹ses de initio mūdi ꝺscripsit. Apud gentiles vero prim⁹ dares frigi⁹ de grecis a troianis historiam edidit: quā in foliis palmarū ab eo conscriptam ferūt Post daretem autē frigium in grecia herodotus primus historiograph⁹ habitus est Post quē frecides claruit hīs temporib⁹ quibus esdras legem ꝺscripsit.

De vtilitate historie.

Historie gentiū non impediūt legentes in hīs que vtilia dixerūt. Multi enim sapientes preterita hominū gesta ad institutionē presentiū historiis indiderūt Siquidem a p̄ historiā sūma retro tempo⁹ annoq̄ supputatio ꝺprehenditur: a per cōsulū regumq̄ successum. multa necessaria perscrutantur.

De generibus historie.

Genus historie triplex est. Ephemeris nanq̄ appellatur vni⁹ diei digestio. hoc apud nos diariū vocatur Nā q̄s latini diurnū: greci ephemeridā dicunt. Kalendaria appellantur: que in menses singulos digeruntur. Annales sunt: res singulo⁹ annoꝝ. Quecq̄ em̄ digna memorie domi militieq̄ mari ac terre per annos in ꝺmētariis acta sunt: ab anniuersariis gestis ānales nominātur. Historia autē multoꝝ annoꝝ vel temporū est: cui⁹ diligentia ānuis ꝺmētariis in libris delati sunt. Inter historiā autez a annales hoc interest: q̄ historia est eoꝝtēporū que vidim⁹. ānales vero fūt a mo⁹ quos etas nostra nō nouit. Vñ salustius ex historia⁹ lib⁹. eusebi⁹ a ieronim⁹ ex annalibus a historia ꝺstat. Inter historiam a argumentū: a fabulam interest. Nam historie fūt res vere que facte fūt. argumēta sunt q̄ a si facta non sunt: fieri tamē possunt. fabule vero sunt q̄ nec facta sunt: nec fieri possunt: quia ꝺtra naturā fiūt.

Incipiunt capitula libri secundi.

De rethorica eiusq̄ nomine. i. De inuentoribus rethorice. ij. De nomine oratoris a pti⁹ rethorice. iij. De trib⁹ generibus causarū. iiij. De gemino statu causay. v. De tripertita controuersia. vi. De quatuor partib⁹ oracōnis. vij. De quinq̄ modis causarū. viij. De filogismis rethoricis. ix. De lege. x. De sententia. xi. De cathasceua a anasceua. xij. De prosopopeia. xiij. De thopeia. xiiij. De generib⁹ questionum. xv De locucōne. xvi. De trimō genere dicēdi. xvij De colis a comatis periodis. xviij. De vicijs litteray a verbo⁹ a scientia y cauēdis. xix. De inuentis verboꝝ. xx. De figuris verborū a sentētiarum. xxi.

Incipit liber secundus de Rethorica a eius nomine.

Rethorica est bene dicẽdi scientia ĩ ciuilibus questionibus ad persuadendum iusta a bona: ĩ rerum psonarumq; negotio. causa. dicta autẽ rethorica greca appellacõne. apotu rethoresin. idẽ a copia locutionis. Reris emim apud grecos locucõ dicitur rethor orator. Coniuncta ẽ aũt grãmatice arti rethorica. In grãmatica em̃ scientiam recte loquendi discimꝰ. ĩ rethorica vero percipimus qualiter ea que didicimus proferamus.

De inuentoribus rethorice artis. Ca. 2

Hec autem disciplina a grecis inuenta est. a gorgia. aristotile. ermagora. a trãslata in latinum. a tulio vel ciceta ticiano. a quintiliano: sed ita copiose ita varie vel ꝓ scietia vel ꝓ loquacitate verboꝝ. vt eam lector admirari impmptu sit: comprehendere impossibile. Nam mẽbra mis retentis: quasi accresci memorie series dictionis. ac mox ꝓpositis. recordacõ omnis elabitur. Huiꝰ discipline perfecta cognicio oratorem facit.

De nomine oratoris a ptibꝰ rethorice. Ca. 3

Orator est igitur vir bonꝰ dicendi peritus. Vir bonꝰ consistit natuã moribus. vita artibus. dicendi peritꝰ consistit artificiosa eloquẽtia: q̃ constat partibus. v. ĩuencõne. dispositõne. elocutione. memoria. pronũtiacõne a fine officij qđ est aliquid persuadere. Ipa autẽ pericia dicendi ĩ tribꝰ rebꝰ consistit. natura. doctrina. vsu. Natura ingenio. doctrina sciencia. vsu assiduitate. Hec sunt em̃ que nõ solum ĩ oratore sed ĩ vnoq; homine artifice expectantur vt aliq̃d efficiat.

De tribꝰ generibꝰ causaꝝ. Ca. 4

Genera causaꝝ tria sũt. deliberatiuũ demonstratiuũ. iudiciale. deliberatiuum genꝰ est: ĩ quo de quibus libet vtilitatibꝰ vite: qđ a deleat: ãnõ deleat fieri tractare. demonstratiuũ ĩ q̃ laudabilis psona a reprehensibilis oñditur. Iudiciale ĩ q̃ de ipsiꝰ psone facto: aut pene a pmij sẽtencia datur. dictũ aũt iudiciale. eo ꝙ iudicet hominẽ. a sm̃a sua ostendat. vtꝝ laudabilis pmio dignꝰ sit. a certe reꝰ denarij. libertati q; supplicio deleat. Deliberatiuũ genꝰ vocatur eo ꝙ de vna aquaq; re ĩ eo deliberatur. Huiꝰ genus duplex est: suasio. a dissuasio. idest de expectando a fugiendo. idest de faciendo. a non faciendo. Suasoria autez ĩ tribus locis djudi tur. honesto vtili a possibili. Hec differt aliq̃s a deliberatiua: quia suasoria. eget altera psona. deliberatiua interdum a apud se agit. In suasoria autẽ due sunt. que plus valent spes a metus. Demonstratiuum dictum. ꝙ vnam quaq; rem. aut laudando. aut vituperando demonstrat. Quoꝝ genꝰ duas habet species. laudem a vituperationem. Laudis ordo tribꝰ temporibus distinguitur. ante ipsũ. ĩ ipsuz. post ipsum. Añ ipsum vt que te tam leta tulerunt secula. In ipsum vt o sola infandos troie miserata labores. Post ipsuz vt ĩ freta dum fluuij currunt. dum montibꝰ umbre lustrabunt. dum sidera polos: dum sidera placẽt. semp honos nomenq; tuũ. laudesq; manebunt. Pari ordine econtrario a in vituperatione hominis: hec forma seruãda est añ hominẽ. ĩ hominẽ post hominẽ: Locus communis ad demonstratiuũ vituperationis genus pertinet. Rõ tamen ab eo in aliquo differt. Nam vituperatio que contraria est laudi: speciali ter ad incertam faciẽtis psonam adhibetur. Cõmunis vero locus: generaliter ĩ facti crimine ꝓponitur. Vnde a communis locꝰ dicitur. quia absẽte persona nõ tantũ in hõine. quantũ in ipsum crimẽ exponit. Omne em̃ vitiũ non ĩ vno tantũ sed etiaz omne ĩ plurimis inuenitur.

De gemino statu causarũ. Ca. 4

Status apud ethores dicitur ea res ĩ qua causa cõsistit. idest constitutio Greci em̃ statum a contencõne istasim dicunt. latini aũt nõ solum a pugna ꝓ quã expugnent ꝓpositõnẽ adũsarij. sed ꝙ ĩ eo pars vtraq; insistat. Fit aũt ex intencõne a deplusione. Status autem causaꝝ duo sunt: rationalis a legalis. De racõnali oriuntur. coniunctura. finis. qualitas. translatio. de fine iudicialis a negocialis. de iudiciali absolutiua a assumptiua. de assumptiua. concessio. remotio. crimĩs relatio. crimĩs compensacõ. de concessione. purgatio a deprecatio. Coniecturalis status est cum factum qđ alij obicitur: ab alio pernegatur. Diffinitiuus status est. cũ id qđ obicitur nõ licere cõtendit̃. ꝙ quid illud sit adhibitis diffinicõnibꝰ approbatur. Ipsa a stitucõ generalis dicitur. Qualitas est dum qualis sit res queritur: a q̃a de via genere negocij controuersia agitur constitutio generalis appellatur. Trãslacõ est cũ causa pendet ab eo: qđ non aut ĩs agere videtur quẽ oportet. aut nõ apud quos quo tempore. qua lege. quo crimine. qua pena oportet. Translatiua constitucio est: ꝙ actio translacõnis a ĩmutacõnis indigere videtur. Judicialis est ĩ qua equi et recti natura et premij

aut pene racō quēritur. Negotialis est in qua quid iuris ex ciuili more a equitate sit consideratur Assumptiua est que ipa ex se nihil dat firmi ad recusationē. foris autem aliquid dē fensionis assumit Concessio est cum reus omnis nō id qđ factum est defendit: sed vt ignoscat postulat. Qđ nos ad pnitentes probam⁹ pertinere Remotio criminis est. cum id crimē qđ infertur ab se a ab sua culpa. vi a potestate in alium reus dimouere conatur. Relatio criminis est: cū id iure factū dicitur. q aliquis aīi iniuriā lacessitus sit Comparatō est cū aliud aliquod alteri⁹ factum. honestū aut vtile ostē ditur qđ vt fieret illud qđ arguitur: dicitur eē cōmissum. Purgatō est cū factū quidē negat sed culpa remouet. Hec ptes habet tres. imprudentiam. casum. necessitatē. Deprecatio est cū a peccasse se. a consulto peccasse re⁹ confitet a tamen vt ignoscatur postulat: quod genus raro potest accidere. Itē ex legali statu hec oriūtur. idest scriptum a voluntas. leges contraie ambiguitas. collectio siue racōcinatio a diffinitio legalis. Scriptum a voluntas est quādo verba ipsa videntur cum sententia scriptoris dissidere. Legis contrarie status est: quando inter duas leges aut plures discrepare vident Ambiguitas est cum id qđ scriptum est. duas aut plures res significare videtur. Collectō vel racōcinatio est: quando ex eo qđ scriptū est. aliud qđ nō scriptū est inuenitur. Diffinitio legalis est cum vis verbi quasi in diffinitiua ostitutiōne in qua posita sit q̄ritur. Stat⁹ ergo tam racōnales q̄ legales a quibusdam certis. x. viij. cōnumerata sunt. ceterum secundum rethoricas tulij. x. a. ix. reperiuntur propter translationem. inter racōnales principaliter affixit status. Inde se ipse etiam cicero reprehendēs: translationem legalibus statib⁹ applicauit

Ca. 6.

De tripertita controuersia.

Tripertita controuersia in rta ciceronem. aut simplex est aut iuncta. Et si iuncta erit considerandum est vtrum ex plurib⁹ questionibus iuncta sit. an ex aliqua comparatōne. Cōtrouersia simplex ē que absolutam obtinet vnam questionē hoc modo. Corinthijs tellus indicim⁹ an non. Iuncta est ex plurib⁹ questionib⁹ in qua plura queritur hoc pacto. Vtrū carthago dirutatur aut cartaginensib⁹ reddatur. an eo colonia deducatur. Ex oparatōne in qua pcōtentionē vter potiq̄ aut quid potissimū queritur ad hunc modum. Vter exercitus in macedoniaz ostra philippum mittatur qui socijs sit auxilio. an teneatur in ytalia vt q̄ maxime cō tra hamibalem posite copie sint.

Ca. 7.

De quatuor partibus orationis.

Partes oratōnis in rethorica arte q̄tuor sunt. exordium. narratio. argumentatio. conclusio. Harum p̄ma auditoris animū puocat. secunda res gestas explicat. tertia fidem asserit cōmunis facit. quarta finem totius oratōnis complectitur. Inchoandū est itaq̄ taliter vt benuolum docilem vel attentum auditorem faciam⁹. benuolum precando. docilem instruendo. attē tum excitando. Narrandū est ita vt breuiter atq̄ aperte loquamur. argumentādum ita vt p̄mū nostra firmem⁹. dehinc aduersa infringam⁹. concludendum est ita. vt concitem⁹ animum audientis implere que dicim⁹.

Ca. 8.

De quinq̄ modis causax.

Species causax sūt quinq̄. idest honestū. admirabile humile. anceps obscurum. Honestus cause genus est: cui statim sine oratōne nostra fauet anim⁹ auditoris Admirabile est: q̄ attentus sit anim⁹ eoz qui audituri sunt. Humile ē qđ negligitur ab auditore a non magnopere attendendum videtur. Anceps est in quo aut indicatio dubia est. aut causa honestatis. et turpitudinis particeps vta benuolentiā pariat a offensam. Obscurum in quo aut tardi auditores sunt. aut difficilioribus ad cognoscendū negocijs. causa cernitur implicata.

Ca. 9

De filogismis.

Filogismus grece latine argumētatio appellatur. Argumētatio autē dicta est quasi argute mētis oratō qua inuentū pbabile exequimur. Silogism⁹ igitur ē ppositō nis. a assumptō nis. cōfirmatōnisq̄ extrema conclusio. aut ex ambigenus incerto. aut ex fidutia probatis. Constat enim trib⁹ ptib⁹ ppositōne. assumptōne. conclusione. Propositōne. vt puta qđ bonum ē turpem vsum habere nō potest. Consentit audiens assumpsit ille. Pecunia turpem vsū habet. Concluditur ergo: pecunia nō est bonum Silogismus autē nō solū rethores ꝫ maxime dyaletici vtuntur licet apostol⁹ sepe ponat. assumat. confirmet. atq̄ concludat: q̄ vt diximus ppie artis dyaletice atq̄ rethorice sunt. Silogismoruz apud rethores principaliter genera duo sūt. inductō. a racōcinatio. Inductōnis membra tria sūt. p̄ma ppositio. secuda illatō: q̄ a assumptō. 3. tertia conclusio. Inductio ē q̄ re b⁹ ñ dubijs captat assensionē ei⁹ cū q̄ ñstituta ē. siue inter pbos. siue int rethores: siue inter sermocinātes. Propositō inductōnis est: q̄ si multitudines credēde rei. necessario vni⁹ inducit

aut plurimoꝝ Illaco inductomis ē: q̄ assumptio dr: q̄ rem de qua ostenditᷓ a cui⁹ cause similitudines habite fūt introducit. Cōclusio iductionis ē: q̄ aut occessionē illacōis confirmat: aut q̄d ex ea officiaᷓ declarat. Racōcinacō ē oīo q̄ ib de quo est questio approbatur. Enthymema igitur latine interptaᷓ mentis occeptio quā ip fectū silogismū solent artigraphi nuncupare Nā in duab⁹ ptibus ei⁹ argumenti forma consistit: q̄n eo q̄d ad fidem ptinet faciendā utiᷓ silogismoꝝ lege pterita vt est illud. Si tempestas vitanda est: non ē igitur nauigandū. Ex sola em̄ positōne ostat esse perfectum. vnde magis rethorib⁹ q̄ dyaleticis conuenire iudicatum est. Racōcinacōnis duo sunt modi. Prim⁹ enthymema qui est imperfectus silogism⁹: atq; rethoricus. Secund⁹ epichirema q̄ est in rethoricis latior silogism⁹ Enthymematis mēbra fūt quinq;. primū couincibile. secundum ostētabile. tertiuꝝ sentētiale. quartū exemplabile. quintū collectiuum. Conuincibile est q̄d euidenti racōne conuincit sicut fecit cicero p mtlione. Eius igitur mortis sedetis vltores cuius vitam si putetis puos ēstitui posse nolitis. Ostētabile est q̄d certa rei demōstracōne ostringit sicut cicero in catilina. Hic tamē viuit. ymo vinit a iam in senatū venit. Sentēciale est: q̄d sententia generaliᷓ abicit: vt apud terentiū Obsequiū amicos. veritas odiuꝝ parit Exēplabile est q̄d alicui⁹ exēpli cōparacōne: euentū similem ominaᷓ: sicut cicero i philippicis. te miror antoni: quoꝝ exempla imitaris: eorū exitus non ptimescere. Collectiuū est cū inuncuz que argumenta fūt colligūtur sicut ait cicero p mtlione. Quē igitur cui gracia noluit: hūc voluit cui aliquoꝝ querela. Quē iuē. quem loco. quē tempore nō est ausus. hūc iniuria alieno tempore cū periculo capitis non dubitauit occidere Preterea sedm victorinum enthymematis est altera differentia ex sola propositione: sicut iaꝝ dictum est: que ita constat. si tempestas vitanda est non est nauigacio requirenda: ex sola assumptione vt est illud. Si inimicus est occidit. inimicus autē est. Et q̄ illi deest conclusio enthymema vocatur. Sequitur epichirema: descendens de racōcinatione latior a executioꝝ rethoricis silogismis. latitudine distans a productione sermonis: a dyaleticis silogismis p pter q̄ rethoribus datur. Hic autem constat modis tribus. Prim⁹ modus tripertitus est. Secund⁹ quadripti⁹. terci⁹ q̄nq; ptitus Tripartitus epichirematis silogism⁹ est: q̄ cōstat mēbris trib⁹ a propositōne. assumptōne. conclusione. Quadripartitus est qui constat ex membris q̄uoꝝ. prima propositōe. secūda assumptio ne a vna propositōnis siue assumptōnis iūcta tercia probatione a conclusione. Quinqpartitus est qui ostat ex mēbris q̄nq;. idest prima propositōne. secunda eius probacōe. tercia ei⁹ assumptione: quarta ei⁹ probatione. quinta conclusione. hunc cicero ita facit in arte rethorica. Si deliberacio a demonstracō genera sunt causarum non possunt recte partes alicuius generis cause putari. eadem enim res. alij genus. alij pars esse potest. Idem genus a pars non potest a cetera quousq; silogismi huiꝰ mēbra clauduntur.

De lege. Ca. 10

Lex est ostitucō populi quam maiores natu cum plebib⁹ sāxerūt. Nam q̄d rex a impatoꝝ edicunt ostitucō vel edictuz vocatur. Institucō equitatis duplex est. nūc in legib⁹ nūc in moribus Inter legē autē a moꝝes. hoc interest q̄ lex scripta. mos vero est vetustate pbata cōsuetudo: siue lex nō scripta. Nam lex a legendo vocata: q̄ scripta est. Mos aūt longa consuetudo est de moꝝib⁹ tracta tantundem. Consuetudo autē ius quoddā moꝝib⁹ institutum q̄ pro lege suscipitur cum deficit lex Nec differt scriptura a racōne cōsistat: quādo a legem racō commendat. Porro si racōne lex consistat: lex erit omne iam q̄ racōne cōstiterit. Iuntat q̄ religioni congruat: q̄d discipline conueniat: q̄d saluti pficiat. Vocata autē cōsuetudo q̄ est in cōmuni vsu. Omnis autē lex aut permittit aliquid vt est illud. vir fortis petat premiū aut vetat vt sacratum virginū nuptias nulli petere liceat: aut punit vt qui cedere fecerit. capite plectatur. Facte fūt autē leges vt earum metu humana coerceatur audacia. tutaq; sit inter improbos innocētia. a in ipsis improbis. formidato supplicio. refrenetur nocēdi facultas. Legis enim premio. aut pena vita moderatur humana. Erit autē lex honesta: iusta. possibilis. sedm naturā sedm ostuetudinez patrie. loco tē porig; conueniens. necessaria. vtilis. manifestaq; ne aliq̄d per obscuritatē in captionem ducat nullo priuato homodo. sed pro cōmuni ciuium vtilitate descripta.

De sententia. Ca. 11

Sententia est dictum impersonale vel obsequiuz amicos. veritas odium parit. Hinc si persona fuerit adiecta idest iudiciuz crise erit ita: offendit achilles agamemonē vera dicendo: metrofanes promeruit gratiā mitridatis obsequendo. Nam inter crise a sīam hoc interest q̄ sententia sine persona proferatur. Crise sine persona nūq̄ dicatur. Vñ si sentēcie persona adiciaᷓ: fit

ctise si detrahatur: fit sentētia.

De catasceua & anasceua. Ca. 12

CAtasceua est affirmatio ꝓpositę rei. anasceua aūt contraria supiori ē. Refutāt enī nō fuisse: à nō ee qđ natū: aut factū aut dictū eē ꝓponitur: vt si qs chimerā neget fuisse: à fuisse affirmet. Iné has & thesin. hoc interest qđ thesis. q̄uis & ipsa habeat disputacōnē in vtrāq; partē. tamē incerte rei quasi quedā deliteratio vel coartatio ē. Catasceua autē & anasceua in hijs rebꝰ q̄ verisimiles nō sunt: ꝟ ꝓ pueris ponūtur. plerūq; versantur. Anasceue prima diuisio ē in conuenies & mēdaciū. Inconuenētis speties sūt qđ. Inhoneſtū est & qđ inutile. Itē inhoneſtū tractatur. à in dictis: aut in factis. In dictis vt si quis indecora & non respondētia auctoritate dixisse dicat. vetut si aliquis infamet catonē illū censoriū. inuentutē illam. ad nequitiā & luxuriā coartatā. In factis vt si quis abhorrens aliqđ a sācimonia & nomine suo fecisse dicatur vt est fabula de adulterio martis & veneris. Mēdaciuz tres habet speties: incredibile q̄d factū nō ee credatur: vt adolescentem qui de siculo litore. ingrediētes affricam classes videret. Impossibile ē vt elodi? insidias inloni fecerit: et idem occisus sit a inlone: contrariū est. Nā si insidias fecit: occidit. Occisus ē nō fecit insidias. Hec distribuēs in contrariū ēformata catasceue proderit. Oportebit tū principia sic ordinare vt aut credendū eē veterum auctoritati à fabulis fidē nō habendaz eē dicam?. Et ad id postremuz in anasceua ꝙuiram?: ne quid aliud significare voluerint q̄ ista finxerūt: vt scillam nō marinā. sed maritimā feminam. nec fucinctā camb?. sed rapacem aliquā & inhospitalem venientib? extitisse.:

De prosopopeia. Ca. 13

PRosopopeia est cū in aīa aliuz rei. a persona & sermo fingitur: sicut ci. cero in catilina. Etenī si mecū patria mea que mihi vita mea multo est carior loquetur dicēs aē. Sic a montes & flumina vel arbores loquentes inducim?. personam imponētes rei que nō habet naturam loquēdi: qđ & tragedis vsitatū ē. & in oracōnib? frequētissime inuenitur.

De ethopeia. Ca. 14

ETopeiam vero illam vocamus in quā hominis psonaz fingim?. pro exprimēdis affectib? etatis. studij fortune. leticie. sex? meroris. audacie. Naz cū pirate persona suscipiē. audax. abrupta. temeraria erit oracō cū femine sermo si mulatur. sexui conuenire debet oracō. Ita vero ado

lescentis & senis & militis & imperatoris & parasiti & rustici & philosophi: diuersa ratio est dicendi. Aliter enim loquitur gaudio affect?. aliter vulneratus. In quo genere dictionis illa fūt maxime cogitanda: quis loquat & apꝰ quem & de quo & ubi & quo tempore: quid egerit: quid acturus sit aut quid pati possit si hec consulta neglexerit.

De generibus questionū. Cap. 14

GEnera questionū duo sūt: quoꝝ vnuz est finitū. alterꝫ infinitum. Finitum epotesis grece. latine causa dicitur vbi cū certa persona & rebus ē. Infinitū qđ grece thesis. latine ꝓpositū nominatur. hoc psonā nō habet certā. nec inest in aliqua certa circūstantia & nec locus nec tē p?. In causa vero certa omnia sūt. vnde quasi pars cause est ꝓpositū.

De elocucōne. Cap. 15

IAm vero in elocucōnib? illo vti oportebit. vt res. locus. tempus. persona audientis efflagitat. ne ꝓfana religiosis ne inuerecunda castis. ne leuia grauib? ne lasciua seriis. ne ridicula tristibus misceātur. latine autem & perspicue loquendū. Latine autem loquitur q̄ verba retū vera & naturalia psequit. nec a sermone atq; cultu presentis temporis discrepat. Hinc ñ fit satis videre quid dicat: misi id quoq; suauiter & aperte dicere. ne id quidē tantum: misi id q̄d dicit & facere.

De trimodo genere dicendi. Ca. 16

IOcunda sūt q̄ sūmissa leniter incita grauiter. inflexa moderāte. Hoc est enim illud trimodū genꝰ dicendi humile. mediū. grādiloquū. Cū enim magna dicim? grāditer ꝓferēda sūt: cuz pua dicim? subtiliter. cū mediocra tēpate. Nā in paruis causis nihil grāde nihil sublime dicendum est. sed leni ac pedestri more loquēdū. In causis autem maioribus vbi de deo vel hominum salute referimus. plus magnificē a fulgoris est exhibendum. In temperatis vero causis vbi nihil agitur vt agat sed tantūmodo vt delectetur auditor. inter vtrūq; est moderāte dicendum. sed & q̄uis de magnis rebus quisq; dicat. nō tamen semp granditer docere debet: sed sūmisse cū docet. temperate cum aliqđ laudat vel vituperat. grāditer cū ad uersionem auersos animos puocat. Vtenda tamen verba in sūmisso genere suffitiētia. in temperato splendentia. in grādi vehementia.

De colore & ornatu & ꝓbis. Ca. 18.

Componitur aũt instruiturq; omis oraco verbi·p coma·colon·piodon. Coma particula est sententie·Colon membr̃·pelodos ambitus vel circuitus·Fit aut̃ ex iunctõne verbor̃ coma ex comate colon·ex colon piodos·Coma ẽ iũdicare finitio vt puta si vereor iudices ecce vnũ coma·sequitur a aliud coma·ne turpe sit pro fortissimo viro dicere: a factũ est colon·idest membrum q3 intellectum sensui prestat: sed adhuc pendet oratio·sicq; deinde ex pluribus membris fit periodos·idest extreme sentencie clausula·Ita veterem iuditiorum morez requirunt·Periodos autem longior eẽ non debet q̃ vt vno spiritu peragatur.

De vicijs litterarum a verborum a sententiarum cauendis. Ca. 19

Deterea puru a honestum oratoris eloquium carere debz ommibus vicijs tam in litteris q̃ in verbis: q̃ etiam in sentẽcijs·In litteris vt iũcta apta a cõuenies sit· a sic obseruandũ·ne p̃cedentis verba extrema vocalis in eandez vocalem primam incidat verbi sequẽtis vt femine egyptie. Que in iunctura melior fit·si consonantes vocalib9 applicentur·Trium q3 consonantiũ que se incidentes stridere a quasi rixari videntur·vitanda iunctura est·idest·r·s·x· vt est ars studiorum rex xerxes·error tomultus fugienda est a consonans m illisa vocalib9 vt verz enim·Preterea carere debet oratio omnibus vicijs que inter prima grãmaticorz studia cognoscuntur.

De iuncturis verbor̃. Ca. 20

In verbis q3 cauenda sũt vicia: a nõ impropria verba ponãtur: que greci acyrologian vocant·Amanda ẽ ergo proprietas sic tamẽ vt nõ aliq̃n do p̃ter humilitatem sordidi aut spurci vocabuli translatis nominib9 sit vtendũ·nõ tamẽ longe accitis sed vt veris prima a cognita videantur·Fugienda etiaz yperbata longiora· que fieri sine aliorũ sensuũ confusione non possunt·Ambiguitas q3 a vitium illud cauendũ: cum quidam iactatione eloquentie ducti·q8 vno aut duobus verbis significare poterant interpositis mambus vocib9 longa a circumplexa ambage concludũt: q8 vicium pisologia vocatur Cui contrariũ criminis vitium est vt brevitatis studio: etiã necessaria verba furari Fugiẽda sunt q3 sicut in litteris a verbis: ita a sentẽcijs vitia: que inter prima grãmaticorz studia cognoscuntur· Sũt autẽ cacenphaton cautologia·clemps·acyrologia·macrologia· pisologia·pleonasmos·a hijs similia. At cõtra oracionem extollit a exornat energia·tiz enfasis que pl9 quibdam q̃m dixerat intelligi facit: vt si dicas ad gloriam scipionis ascẽdet a virgilius dimissum lapsi per funem·Cuz enim dicat lapsi·altitudinem imaginis suggerit·Huic cõtraria virt9 est verbis minuere: q̃ natura sua magna sũt·

De figuris verborz a sententiarz. Ca. 21

Sunt autez a quedã figure verborz in p̃ceptis eloquentie quib9 augetur a ornat oracõ: etiã figuris verborum ac sententiarz·Nã q3 directa a ppetua oracõ fatigacõnẽ atq; fastidiũ taz dicẽdi q̃ audiendi creat: flectẽda est a in alias versanda formas vt a dicentem reficiat a ornacõr fiat· a iudicem diverso vultui audituq; deflectat de quibus plurime superius adornato in schematibus artis grãmatice annotate sunt. Vnde tantum illa hic interponi oportuit que in poemate·aut nunq̃ aut difficulter fiunt·in oratione autem libere fiunt· Anadiplosis est congeminatio verborum vt hic tamen vivit·a iam in senatum venit· Climax est gradacõ cũ ab eo verbo quo sensus superior terminatur·inferior incipit: ac deinde quasi gradus dicendi ordo seruatur vt est illud affricani·Ex innocencia nascit dignitas·ex dignitate honor·ex honore imperium·ex imperio libertas·Hanc figuram nonnulli catenam appellãt·propter q8 aliud in alio quasi nectit nomine atq; ita res plures in geminacõne verborum trahuntur· Fit autẽ hoc schema nõ solũ in singulis verbis: sed etiam in oratione verborz vt apud grecum Puericia tua adolescentie tue inhonestamentum fuit·adolescentia senectutis decoramentum·senectus reipublice flagicium sica apud scipionem. Vi atq; gratis coact9 cuz illo sponsionem feci·facta sponsione ad iudicem adduxi·adductum primo cetu damnaui·damnatũ ex voluntate dimisi·Antitheta que latine contraposita appellantur: que dum ex aduerso ponũtur·a in ornamento locutionis decentissima existunt vt cicero· Ex hac parte pudor expugnat·illinc petulancia·hinc pudicicia·illinc stuprum·hinc fides·illinc fraudacõ·hinc pietas·illinc scelus·hinc constancia·illinc furor·hinc honestas·illinc turpitudo·hinc continentia: illinc libido: hinc demiq; equitas temperancia·fortitudo·prudentia·a virtutes omnes certant: cum iniquitate luxuria: ignauia cum temeritate a cum vicijs omnibus·Postremo copia cum egestate: bona ratio cum perdita: mens sana cũ amencia: bona demiq; spes cum omnium rerum desperacione confligit· In huiusmodi certamine ac plio·huiusmodi

locutõnis ornamẽto libẽt ecclesiastic⁹ vsus ẽ dicens. Contra malũ bonum a cõtra mortẽ vita: sic ꝺtra pũ pcatoꝝ a sic intuere in omnia opa altissimi· bina a bina· vnũ ꝺtra vnum Si monia ẽ quotiẽs in ꝺnexa oratõne· pluribus verbꝭ vnã rem significam⁹· vt ait cicero· Nihil agis· nihil moliris· nihil cogitas· Jtẽ nõ ferã nõ patiar· nõ finam Epanados quã regressionẽ nostri vocant· Principiũ dignitas erat· pene par· nõ par fortasse eoꝝ q̃ sequebanꝫ· Antapodosis quotiẽs media· primis a vltimis cõuemunt vt ibi Vestꝝ etiã hoc factũ repreẽndo patres ꝺscripti· nõ meũ ac pulcerrimũ quidem factũ· vez vt dixi non meũ sed vestꝝ· Paradisiastole ẽ: quotiẽs id q̃ dicim⁹ interpretatõne diſcernim⁹ cũ tepastuto sapientez appellas· p imoꝺerato fortem· p inliberali diligentẽ· Antanadasis est q̃e eodẽ verbo ꝺtrarium exprimit sensũ· Querebatur quidã de filio cur mortẽ suã expectaret: respondente non expecto· ymo peto inquit vt expectes· Antimetabole est ꝺuersio verboꝝ: que ordine mutato contrariũ efficit sensũ Nõ vt edãvino sed vt vinã edo· Et illud· Si ꝺsul antonius· brutus hostis· Si ꝺseruatoꝝ reipublicæ brut⁹· hostis anton⁹ Exocen q̃s eos appellauit· Api⁹· Quis ꝓduxit Api⁹· Nunc figuras sentẽtiaꝝ: quas ope pretiũ est cognoscere persequimur· Sentẽtia ẽ dictũ ipsonale vt obsequiũ amicos veritas odium parit· Huic si persona fuerit adiecta crisis erit· ita offendit achilles agamemonẽ vã dicendo· Metrofanes promeruit graciam mitridatis obsequendo· Nam inter crisin a sẽtentiaꝫ hoc interest q̃ sententia sine persona ꝓfertur crisis sine persona nũq̃ dicitur· Vnde si sententie persona abiiatur· fit crisis· si ꝺtrahatur: fit sententia· Sentẽciarum spẽties multe sũt· Alie enim sunt indicatiue· alie pronunciatiue· vt nusq̃ tuta fides· alie imperatiue vt vade· agenate· voca· zephirus a latere pẽmis· Alie admiratiue tantum vt animis celestib⁹ ire· Alie comparatiue vt est si vinco a pereo: quid ibi me vincere prestat· Alie superlatiue cum aliq̃ motu animi a indignacione promũtur vt ibi quid non mortalia pectora cogis auri sacra fames· Alie interrogatiue: vt iuuenes que causa subegit· ignotas temptaẽ vias: quod gen⁹ vnde domus pacem ne huc fertis· an arma· Alie responsiue vt illinc istinc· Alie deprecatiue vt eripe me hijs inuicte malis· Alie promissiue: vt pace metu cythara manent immota tuorum· Alie concessiue que cum impulsione prohibeant vt sequere ytaliam ventis pete regna pervndas: que tamen ne non intellecta sit persuasio· permixta sunt aliqua que retent la

tentem vt ventis pete vndas· Alie demonstratiue: vt en ecce· Alie optatiue: vt o mihi pretritos referat· si iupiter annos· Alie derogatiue: vt nequaq̃· Alie cum exclamacione proferũtur: vt quis furor o ciues pacem conũtit in arma· Et cicero· O dij immortales vbi nam gentium sumus Alie exhortatiue cum ad sententiã prouocam⁹· vt haut est spes ꝺtemnere opes· Alie dehortatiue cum a contrario vicio peccato q̃ reducimus· Sunt a affirmatiue: vt quid mi quippe· Preceptiue: vt nudus ara· sere nud⁹ a habebis frigore messes· Vetatiue: vt neve inter vites corilum sere· neve flagella summa pete Negatiue: vt non minime· Sunt a miratiue vt pape viuere nõ licet a fornicari libet· Dolentis: vt heu mihi q̃ nullus amor est sanabilis herbis· Flentis similitudinis sic: vt creta fertur quondam labyrinthus in alta· Admonentis irridentis· gementis· exortatiue· consolatiue· commiserantis: quorum quot sunt genera vel figure: tota in pronunciando voces· Sũta anfidoxe: quarum pars honesta est ps inhonesta: vt non est tua tuta voluntas· magna petis feton· Sunt a alie: procatalempsis: cum id quod nobis obici poterat ante prefiimus ad diluendum: vt si quis vestrum iudices aut eorum qui assunt: forte mirantes· Sunt a aporie dubitacio simulantis nescire se que scit· aut quomodo dicatur· Quinosis aũt dicitur cõmunicacio cõsilij cum iudicib⁹ aut aduersarijs vt si dicas· vos consulo iudices: aut vos aduersarij: quid me facere oueneritaut quid vos facturi fuissetis· Paradoxon est cum dicim⁹ inopinatum aliq̃d accidisse· vt p flacco cicero cui⁹ laudis predicatoꝝ eẽ debuerit eius periculi deprecatorem eẽ factum· Epitropa ideſt pmissio cum aliq̃ ipsis iudicib⁹: aut aduersarijs permittim⁹ existimanda vt calui⁹ invaticinio· Perfrica frontem a dicte dignioꝝ rem: q̃ pretoꝝ fieres q̃m catonem· Parisia est oracõ libertatis· a fiducie plena vt ibi occidi nõ spurium melium a cetera· Qua figura caute vtendum est: vt cicero· premisit enim racõnem· Etopopeia est· cum sermonem ex aliena persona inducim⁹ vt pro celio tuli⁹ facit apium cecum cum clodia loquẽtem· Energia ẽ rerum gestarum: aut quasi gestaꝝ sub oculis inductio de qua locuti iam sumus· Methatesis ẽ que mittit animos iudicum in res preteritas aut futuras hoc modo· Reuocate mẽtes ad spectaculũm expugnate miſere ciuitatis· a videre vos credite incendia· cedes rapinas· direpciones· liberorum coꝝporuꝫ iniurias· captiuitates matronaꝫ trucidacõnes senum· Jn futurum autẽ anticipacõ eoꝝ que dicturus ẽ adusari⁹

vt tuli⁹ p milone cum mittit animos iudicū
in cū reipublice statū. Futur⁹ est etiā si occiso
milone clodi⁹ viueret. Apposiopesis ē cuz id
qđ dicturi videbamur: silencō intercipim⁹ ita
Quos ego sed motos prestat: componere fluct⁹
Epanalempsis ē digressio ita. Tulit calor me
dicendi a dignitas rerum paulo longi⁹ q̄ vole
bā: sed redeo ad causā. Anamimisis est omēo
ratio ei⁹ rei q̄ oblitos fuisse nos fingim⁹ Apa
rasis est cū id qđ in amōs indicuz q̄si deposue
ram⁹ opportune reposcim⁹ Ethiologia est cum
appoim⁹ opportune reposcim⁹ aliq̄d eiusq̄ causā
a racōnē redd im⁹. Caracterism⁹ est descriptio
figuē alicuius expressa vt omnia mercurio si
milis colorem q̄ vocem q̄ a crines flauos a mē
bra decora inuenta. Litrismos cum plures sē
sus breuiter expēbitos in vnum locum coacer
uat a cum quadam festinacōne decurrit: vt ci
cero sic. Rempublicam queitis vitāq̄ ommū
vestrum. bona. fortunas. diuges liberosq̄ vuos
aē. Yronia est cū persimulacōnem dinersum
quā dicit intelligi cupit. Fit autez: aut cū lau
damus eum quem vituperare volumus aut vi
tuperamus quem laudare volumus Vtriusq̄
exēplū erit: si dicas amatorē reipublice cati
linā: hostez reipublice scipionem. Diasismos
ea q̄ magna sunt verbis minuit: aut minima
extollit. Efin est quotiēs in eo dē sensu diutius
immoramur sic. Cui tandē ppercit: cui⁹ amici
tie fidem custodiuit: cui bono immicus nō fuit
quando non aut accusauit aliquē aut verbā
uit aut pbidit. Epangelia est pmissio qua iu
dicē attentū facim⁹: pollicētes nos aliqua ma
gna aut minima dicturos. Prosopopeia ē cuz
inanimatū a psona a sermo fingit Cicero in ca
tilinā extrā si mecū patria mea que mihi vita
mea multo est carior loqueret dicēs ac. Para
thesis est cū quasi deponim⁹ aliquid imperfectū
apud memoriaz indicū repetituros nos dicen
tes cū opportunū fuerit Pensis a soliloquium
cum ad interrogata ipsi nobis respondem⁹. Si
nereūs est cum differim⁹ aliquid petentes: vt
aliud interim nos non permittant dicere inter
figuras sententiaz.:

Incipiunt capitula de dyaletica.

De dyaletica. i. De differentia dyaletice a re
thorice artis. ij. De diffinicōe philosophie. iij.
De ysagogis porphirij. iiij. De cathegoriis ari
stotelis. v. De periermenijs aristotilis. vi. De
silogismis dyaleticis. vij. De diuisionib⁹ diffi
nitionū. viij. De topicis. ix. De oppositis. x.

Dyaletica est disciplina ad di
scernendas verū in causis in
uenta. Ipsa est pbie species
que loyca dicitur a racōnalis
diffiniendi: querendi a disse
rendi potens. Docet enim in
pluribus generib⁹ questionū: quemadmodū
disputando vera a falsa diiudicentur. Hanc q̄
dam primi philosophi in suis dictionib⁹ ha
buerunt: nō tamen ad artis redigere peritiaz
Post hos aristotiles ad regulas quasdam do
ctrine argumēta produxit. a dyaleticam nun
cupauit. pro eo qđ in ea de dictis disputatur.
Nam lecton dictio dicitur. Ideo autem post re
thoricā disciplinam dyaletica sequitur: quia i
multis vtriq̄ ommunia existūt.

Cu. 23

De differētia dyaletice a rethorice artis.

Dyaleticam vero a rethoricam varro
in nouem disciplinaz libris. tali si
militudine diffinuit dyaletica et
rethorica est qđ in manu hominis
pugn⁹ astrictus a palma distensa: illa verba
contrahens: ista distendens. dyaletica quidē
ad disserendas res acutior. rethorica ad illa
que nititur docenda facundior. Illa ad scolas
nonnūq̄ venit: ista ingiter procedit in forum.
Illa requirit rarissimos studiosos. hec autez
frequentia a populos. Solent āt pbi anteq̄
ad ysagogen venīt exponendā diffinicōnez
pbie ondere: quo facili⁹ ea que ad eā ptinent
demonstrentur.:

Cu. 24

De diffinicōne philosophie.

Philosophia est rerū humanaz di
uinaz q̄ cognicō cum studio bene
vivendi coniuncta. Hec autē duab⁹
ex rebus cōstare videtur scientia a
opinacione. Scientia est cū res aliqua certa ra
cione percipitur. Opinacō autē cū adhuc incer
ta res latet a nulla racōne firmata videtur vt
puta solvtruz ne tantus quantus videtur: an
maior sit q̄ omnis terra: item luna globosa sit
an concaua. a stellevtrum ne ablabeant celo
an per aerem libero cursu ferantur: celum ipsū
q̄ magnitudine: qua materia ostat vtrum q̄
etum a immobile sit: an incredibili celeritate
voluatur: quanta sit terre crassitudo: aut qui
bus fundamentis: liberata a suspensa perma
neat. Ipsū autem nomen latine interpretatū.
amorem sapientie pfitetur. Nam greci philo
amoē. sophiaz sapiētiā dicūt. Philosophie
species tripertita est. vna naturalis q̄ grece phi
sica appellat: in qua de nature inquisicōne dis
seritur. altera moralis: que grece ethica dicitur
in qua de moribus agitur. tertia racōnalis: que
greco vocabulo loyca appellatur: i q̄ disputat

quemadmodū in rep̄ cāuſis velvitæ moribus veritas ipſa queratur In phiſica igitur cauſa querendi·in ethica ordo viuendi·in logica rō intelligendi verſatur·Phiſicā apud grecos primus pſcrutatus eſt tales mileſius·vn⁹ ex ſeptem illis ſapientib⁹·Hic enim ante alios celi eās atq; vim rerum naturaliū ꝛ templata ratiōne ſuſpexit· quā poſtmodū plato in q̄tuor diſſimiliū ꝛes diſtribuit·ſ·arithmeticā·geometriam·muſicā ꝛ aſtronomiā·Ethicā ſocrates primus ad corrigendos ꝑnendoſq; mores inſtituit·atq; omne ſtudiū eius ad bene viuendi diſputatiōem perduxit:diuidens eā in quatuor virtutes anime·v·prudentiā·iuſticiam·fortitudinem ꝛ temperantiā· Prudentia ē in rebus qua diſcernūtur a bonis mala· Fortitudo qua aduerſa equanimiter tolerant· Temperancia qua libido·concupiſcenciaq; frenat· Juſticia qua reſte iudicando ſua quiq; diſtribuūtur Logicā que rationalis vocatur plato ſubiūxit·per quam diſcuſſis rerum morumq; cauſis:vim earum rōnabiliter perſcrutatus ē diuidens eam in dyaleticā ꝛ rethoricam dicta autem logica ꝛ rationalis·Logos enim ap̄ grecos ꝛ ſermonē ſigficat ꝛ rōem·In hiis q̄p̄ tribus generib⁹ pbie etiā eloquia diuina cōſiſtunt·Nā aut de natura diſputare ſolent vt in geneſi ꝛ eccliaſten·aut de moribus vt in pūbiis·aut in oibus ſparſim libris·aut in logica p̄ qua noſtri theologicā ſibi vendicāt·vt in canticis canticoꝝ ꝛ euangeliis·Item aliq; doctoꝝ pbiam in nomine ꝛ partiū ſuis ita diſſeminauit·

Quid ſit pbia. Ca. 24.

Philoſophia eſt diuinaꝝ·humanarumq; rez inquantum hoi poſſibile eſt ꝑbabilis ſcia·Aliter·Phia eſt ars artiū ꝛ diſciplina diſciplinaꝝ·Rurſus·Phia eſt meditatio mortis:q̄s magis auerit xp̄ianis:qui ſeculi ambitōe calcata auerſatione diſciplina abili ſimilitudine future patrie viuunt· Phia diuiditur in duas ptes·prima in inſpectatiuā·ſecunda in actualem·Alij diſſimierunt phie rōem in duab⁹ conſiſtere ptibus·quaꝝ prior inſpectatiua eſt·ſecunda actualis eſt·Inſpectatiua diuiditur in trib⁹ modis·v·primo in naturalem·ſecundo in doctrinalem·tercio in diuinalem·Doctrinalis diuiditur in quatuor ptes·v·p̄ma in arithmeticā·ſecunda in muſicā·tercia in geometriam quarta in aſtronomiā·Actualis diuiditur in tribus·v·prima in moralem·ſecunda in diſpēſatiuā·tercia in ciuilez·Inſpectatiua dr qua ſuper greſſi viſibilia· ꝛ de diuinis aliquid ꝛ celeſtibus ꝛtemplamur·eaq; mente ſolummō in ſpicimus quē corporeum ſup̄gredi nūtur obtutum·Naturalis dr vbi v muſcuiuſq; rei natura diſcutitur qua nihil gerat in vita:ſed vnūq̄d q̄ hiis vſib⁹ deputat·in quib⁹ a creatore diſſimilitum eſt:niſi forte cum voluntate dei aliquod miraculum prouenire monſtratur·Diuinalis dicitur q̄ aut ineffabilem naturā dei:aut ſpiritales creaturas ex aliqua pte profundiſſima qualitate diſſerimus·Doctrinalis dicit ſcia: que abſtractā conſiderat quantitatem·Abſtracta enim quātitas dr quā intellectu a materia ſeparantes·vel ab aliis accidentib⁹ vt eſt par·impar·vel ab huiuſcemodi in ſola rōcinatiōe tractam⁹·Cui⁹ ſpes ſunt quatuor·ſ·arithmetica·geometria·muſica·ꝛ aſtronomia·Arithmetica eſt diſciplina quantitatis numerabilis ſecūm ſe·Geometa eſt diſciplina magnitudinis immobilisq; formarum·Muſica eſt diſciplina que de numeris loquitur·qui ad aliq̄d ſunt hiis qui inueniuntur in ſonis·Aſtronomia eſt diſciplina que curſus celeſtium ſideꝝ q̄ figuras contemplatur omnes·ꝛ habitudines ſtellarum circa ſe·ꝛ circa terram:indagabili ratione p̄currit·Porro actualis dicitur q̄ res ꝓpoſitas operationib⁹ ſuis explicat. Cui⁹ ptes ſunt tres·moralis·diſpēſatiua ꝛ ciuilis Moralis dicitur p̄ quā viuendi mos honeſt⁹ appetitur ꝛ inſtituta ad virtutez tendentia prepauē diſpenſatiua dr cui domeſticaꝝ rez ſapiēter ordo diſponit Ciuilis dr per quā toti⁹ ciuitatis vtilitas adminiſtrat·

De ꝓſagogis porphirij. Ca. 26.

Poſt philoſophie diſſimiliū nes in q̄bus generaliter omnia ꝛtinentur nunc ꝓſagogas porphirij expediamus·Ꝓſagoga quippe grece·latine introductio dr eoꝝ·ſ·qui philophiā incipiūt continens in ſe demonſtratiōem primaꝝ ratiōnum de qualibet re quid ſit·ſuaq; certa ac ſubſtanciali diſſimiliū declaratur·Nam poſito p̄mo genere·deinde ſpecies ꝛ alia que vicina eē poſſunt ſubiungimus·ac diſcretis communibus ſeparamus·tamdiu interponentes differentias quouſq; ad proprium de quo querim⁹ ſignata eius expreſſione perueniam⁹ vt puta Homo eſt animal rationale mortale·terrenū bipes·riſus q; capax·Genus animal cum dictum eſt ſubſtantia ipſi⁹ hominis declarata ē·Eſt enim ad hoiem genus āial·ſed q̄ late patebat:adiecta eſt ſpes terrenum·ꝛ iam excluſum eſt id q̄d aut ethereum aut humidū·Differentia vero vt bipes que ꝓpter animalia poſita eſt que multis pedibus immituntur·Item rationale ꝓpter illa q̄ ratione egeant Mortale autem ꝓpter id quod nō angelus eſt Poſtea

discretis atq; sedulis·adiectum est ꝓprium·in
pte postrema·tius capax·Est em̃ solū hoīs
qꝫ ridet·sic pfecta est ois ex pte diffinitio·ad
hoīem declarandū·Cuius disciplīne diffini
tionē plenā existimauīt aristotiles a tullius
ex genere a differentijs ofistere. Quidā poste
a plemores in docendo eius pfectam substan
tialem diffinitōem: in quinq; ptibus velut in
membris suis diuiserunt. Quaꝝ prima est de
genere. secunda de specie·tercia de dīa·quarta
de ꝓprio·quinta de accidente· Genus vt aial·
Est em̃ vocabulum omune a generale oim aī
mam habentiū· Species vt homo·est em̃ speci
alitas qua sepatur a ceteris animantibus.
Differentia vt rationale·mortale· Hñs em̃ du
obus dīt hō a ceteris· Cum em̃ dr rationale:
discernitur ab irracōnabilibus a mutis que
non hñt rationē Cum mortale discernitur ab
angelis qui nesciunt morte Proprium vt risi
bile· Homo est em̃ qꝫ ridet a hoc preter hoi
nem nullius aialis est Accidēs vt color in cor
pore. doctrina in animo· Hec em̃ temporuꝫ va
rietate a accedunt a mutantur: vt est ex omī
bus hijs quinq; ptibus oratio plene sentētie
ita Homo est aīal rōnale·mortale·risibile·do
ctrinale·maligq; capax·sic etiā in omni oracōne sub
stantiali tamdiu interponere debemus species
a dīas q̄diu sedulis omibus q̄ hoc idem pos
sunt esse: ab ijs pueniatur·vt ꝓprietas iam cer
ta teneatur Isagogas aūt ex greco in latinū
transtulit victorinus orator·commentūq; eiꝰ
quinq; libris boetiꝰ edidit·

Ca. 2A

De cathegorijs aristotilis

Equunt aristotil cathegorieq̄ la
tine predicamenta dicunt: quibꝰ
p varias significacōnes ois sermo
oclusus est Instrumēta cathegori
aꝝ sūt tria a prima equiuoca·secunda a vniuo
ca·tercia denoiatiua Equiuoca sunt qñ multa
rum rerꝫ nomen vnū est: sed non eadē diffini
tio·vt leo· Nā quantū ad nomen ptinet a ve
rus a pictus a celestis leo dr. Quantum ad dif
finicōem ptinet·aliter verus diffinitur·aliter
pictus·a aliter celestis·Vniuoca sunt qñ du
arū aut plurimaꝝ rerꝫ vnū nomē est a diffini
tio vt vestis· nā a birrus a tunica nomē vestiꝫ
pñt accipere a eius diffinicōem· Ergo hoc vni
uocum in generibus esse intelligitur·qꝫ a no
men a diffinitionē dant formis suis·Denomi
natiua a derivatiua dicūtur quecunq; ab aliq̄
solo dīe casu secm̃ nomen hñt appellacōem
vt a bonitate bonus· a malicia malus. Cathe
goriarum autem spēs decem sunt. s. substantia
quantitas·qualitas·relatio·situs·locus·tem
pus·habitus·agere a pati· Substantia est q̄
ꝓpriē a principaliter substare dicitur·que ne
q; de subiecto predicat neq; in subiecto est vt
aliquis hō·aliquis equus· Secunde autem sb
stancie dicunt: in quibus ille que principali
ter substantie primo dicte insunt atq; daudū
tur·vt in hoīe cicero· Quantitas est mensura
per quā aliquid vel magnū vel minus ostēdi
tur vt longus·brevis· Qualitas est vt qualis
sit orator·aut rusticus niger·aut candidus·
Relatio est que refert ad aliq̄d·Cum em̃ dici
tur filius: demōstratur a pater· Hec relatiua sunt
incipiunt. Nā seruus a dñs vno tpe exordiū
sumunt: nec aliqñ inuenitur dominus prior
seruo: nec seruus prior domino Alterꝫ em̃ alte
ri preesse nō potest· Porro situs a positione di
ctꝰ est·vt quis aut stet·aut sedeat·aut iaceat
Locus est vbi sit·in foro·in platea·in ecclesia
Loci aūt motus habet sex ptes·dexteram a si
nistram·ante a retro·surſū a deorſū· Partes q̄
iste sex duo hñt·longe a ꝓpe· Tempus vt ho
die heri· Habitus a habendo aliquid dictus·
vt habere sciam in mente·virtutem in corpoē
circa corpus·vestimentū· a cetera que ad ha
bendum modum designato a doctoribus nu
mero oprehenduntur· Jamvero agere a pati
ab agentis a patientis significacōne ofistūt
Nam scribo vocis actus habet: quam faciētis
rem indicat· Scribor patientis est quam pati
se ostendit· In hijs enim generibus nouem
quorum exempli gratia posita sunt·vel in ipō
substantie genere quod est vsia innumerabi
lia reperiuntur Nā a eā que intellectu capimꝰ
id ad alterum horꝫ decem predicamentorꝫ ser
monevulgamus· Plena em̃ sententia de hijs
ita est· Augustinꝰ magnus predicator filius
illius stans in templo hodie infulatus· predi
cando fatigatur Vsya aūt sba est a ꝓprium q̄
ceteris subiacet· reliqua nouem accidentia sūt
Substantia autem dicitur ab eo qꝫ omnis res
ad seipsam subsistit· Corpus enim subsistit a
ideo substantia est Illa vero accidentia que in
subsistente atq; subiecto sunt: substantie non
sunt·qꝫ non subsistunt sed mutantur vt color
vel forma·De subiecto aūt a in subiecto quasi
de ipso a in ipso. Vbi enim dr de subiecto: sb
iecto substantia est quasi dicatur d substātia
Vbi aūt dr in subiecto: accīa sunt a que acci
dunt in substantia·vt quantitas·qualitas·
vel figura·De subiecto g̃ genera a spēs·in sub
iecto accidentia sunt· Ex hijs nouem accidenti
bus tria intra vsiam sunt. s. quantitas·quali
tas a situs· Hec em̃ sine vsia esse non possunt
Extra vsiam vero sunt locus·tempus a habitus
intra a extra vsiam·relatio·facere a pati. Ap
pellatas autem cathegorias ostat·q uia non

possunt nisi ex subiectis agnosci. Quis enim quid sit homo possit agnoscere: nisi aliquem hoiem sibi ponat ante oculos: quasi subiectū nominis. Hoc opus Aristotilis intelligendum est quō sicut dictū est quicqd hō loquit̄ inter x. predicamēta hētur. Proficiet etiā ad libros intelligendos qui sine rethoribus a dyaleticis apponunt.

De piermenijs aristotilis. Ca. 28.

Equit̄ de hinc liber piarmenias sūtilissim⁹ minis. a p varias formas iterationesq; cautissimus. de quo di. Aristoteles qñ piarmenias scripsitabat: calamū in mente tingebat. Prefatio piarmenay. Omnis quippe res que vna est. a vno significatur sermone: aut p nomen significat̄: aut p verbum que due partes orationis interpretant̄ totum quicqd occepit mens ad eloquendū. Omnis em̄ eloquutio occepte rei mentis interpres est. Hanc Aristoteles vir in rez expressione a faciendis sermonibus peritissimus piarmeniā noiat quam interpretationē nos appellamus. s. q̄ res mente occeptas platis sermonibus interpretat̄ p catafrasin. a apofrasin. per affiemationē a negacōnem. Per affirmationē vt homo currit. per negacōnem vt hō non currit. In hijs itaq; piarmenijs: supradictus ph̄s de septem speciebus tractat. s. de noīne. de verbo. de oracōe. de enunciatione. de affirmacōe. de negacōe. de ctradictōe. Nomen est vox significatiua sēm placitum. sine tpe. cuius nulla ps est sig̃ficatiua separata. vt socrates. Verbum est qđ significat tempus. cuius ps michil extra significat: sed semp coz que de altero dicūtur notata. vt cogitat. disputat. Oratio est vox significatiua ad placitū: cuius ptium aliquid sepatum significatiuū est. vt socrates disputat. Enūciatiua ē oratio vox significatiua de eo qđ est aliq̄d vel nō est. vt socrates est. socrates non est. Affirmatio est enūciatio alicuius de aliquo. vt socrates est. negatio est alicuius ab aliquo vt socrates nō est. Contradictio est affirmationis a negationis oppositio vt socrates disputat. socrates nō disputat. Vtilitas piermeniarum hec ē q̄ ex hijs interp̄tamentis silogismi fiunt. Vti a analetica ptractant̄.

De silogismis dyaleticis.: Ca. 29

Equunt̄ de hinc dyaletici silogismi vbi totius eius artis vtilitas a vtus oñditur. quo y oclusio plurimum adiuuat lectorē. ad veritatem inuestigandam: tantum vt abstit illi error decipiendi aduersarium p sophismata falsarum conclusionū. Formule cathegorico y p predicatorum silogismoz sunt tres. Prime formule modi sunt nouem. Primus modus est qui cōducit a qui colligit ex vniuersalib⁹ dedicatiuis. dedicatiuum vniuersale directim. vt omne iustum honestum. omne honestū bonum. g̃ omne iustum bonū. Secundus modus est qui cō ducit ex vniuersalibus dedicatiuis a abdicatiuis. abdicatiuum vniuersale directim. vt oē iustum honestum. nullum honestum turpe. g̃ nullum iustum turpe. Tercius modus est: q̄ conducit ex dedicatiuis pticulari a vniuersali. dedicatiuum pticulare directim. vt. q8dam iustum honestum. omne honestū vtile. g̃ q8dam iustum vtile. Quartus modus est qui cō ducit ex pticulari dedicatiua. a vniuersali abdicatiua. dedicatiuū pticulare directim. vt q8dam honestum iustum. nullum honestuz turpe. g̃ quoddā iustum nō est turpe. Quint⁹ mod⁹ est qui oducit ex vniuersalib⁹ dedicatiuis particulare dedicatiuum p reflexionem. vt ō ne iustum honestum. omne honestum bonū. g̃ q8dam bonū iustum. Sextus modus est: q̄ conducit ex vniuersali dedicatiua a vniuersali abdicatiua. abdicatiuū vniuersale per reflexionem. vt oē iustū honestum. nullum honestum turpe. g̃ nullū turpe iustum. Septimus modus est qui oducit ex particulari a vniuersali dedicatiuis. dedicatiuū pticulare per reflexionem vt q8dam iustum honestū. omne honestum vtile: igitur q8dam vtile iustum. Octauus mod⁹ est qui oducit ex vniuersalib⁹. abdicatiua a dedicatiua. particulare abdicatiuum per reflexionem. vt nullum turpe honestum. oē honestū iustum. g̃ q8dam turpe non est iustum. Nonus modus est qui conducit ex vniuersali abdicatiua a particulari dedicatiua. dedicatiuum particulare per reflexionem. vt nullum turpe honestum. q8dam honestum iustum. igitur quoddam iustum non est turpe. Formule secundi modi sunt quatuor. Primus modus est qui oducit ex vniuersalibus dedicatiua a abdicatiua. abdicatiuum vniuersale directim vt omne iustum honestuum. nullum turpe honestum. g̃ nullum turpe iustum. Secundus modus est qui oducit ex vniuersalibus abdicatiua a dedicatiua. abdicatiuum vniuersale directim. vt nullum turpe honestū. omne iustum honestū. g̃ nullum turpe iustū. Tercius modus est qui oducit ex particulari dedicatiua a vniuersali abdicatiua. pticulare abdicatiuū directim. vt q8dam iustum hōestum. nullum turpe honestum. igitur q8daz iustum non est turpe. Quartus modus est qui conducit ex vniuersali dedicatiua. a particulari abdicatiua. abdicatiuum particulare

dicẽtim · vt omne iustũ est turpe · quoddã malũ nõ est turpe · qddam ḡ malũ nõ est iustum · Formule tercij modi sunt · vi · Primus modus est qui ꝯducit ex dedicatiuis vniuersalibus · dedicatiuum ꝑticulare tam directim ꝙ reflexim · vt omne iustum honestũ · omne honestũ iustum · omne iustũ bonum · qddam ḡ honestum bonũ · qddam bonũ honestum · Secundus modus est qui ꝯducit ex dedicatiuis particulari a vniuersali · dedicatiuũ ꝑticulare directim · vt qddam iustũ honestum · omne iustũ bonum · qddam ḡ honestum bonũ · Tercius modus est · ex dedicatiuis vniuersali a ꝑticulare · dedicatiuũ ꝑticulare directim · vt · omne iustum honestũ · qddam iustum bonũ · ḡ qddam honestum bonũ · Quartus modus est qui ꝯducit ex vniuersali dedicatiua a ꝑticulari abdicatiua · abdicatiuũ ꝑticulare directi · vt oẽ iustũ honestũ · nullũ iustum malũ · ḡ quoddã honestum nõ est malũ · Quintus modꝰ est qui ꝯducit ex dedicatiua particulari a abdicatiua vniuersali · abdicatiuũ vniuersale directim · vt qddam iustũ honestum · nullũ iustum malum · ḡ qddam iustũ non est malum · Sextus modus est qui ꝯducit ex dedicatiua vniuersali · a abdicatiua ꝑticulari · abdicatiuũ ꝑticulare directim · vt omne iustũ honestũ · qddam iustũ non est malũ · ḡ qddam honestũ non ẽ malũ · Has formulas categoricoꝝ silogismorum qui plene nosse desiderat : libꝝ legat q̃ inscribitur piatmemias apulei a subtilius que sunt tractata cognoscit · Distincta eñ atq; ordinata : ad magnas intelligentie vias lectorẽ prestante dño vtiliter introducunt · Nunc ad ypotheticos silogismos ordine sequenti veniam ? Modi silogismoꝝ ypotheticoꝝ qui fiunt cũ alia qua ꝯclusione sunt · vij · Primus modus est · si dies est lucet : est autẽ dies ḡ lucet · Secundus modus est · si dies est lucet · nõ aũt lucet ḡ non est dies · Tercius modus est ita · nõ est dies erit dies a non lucet · at qꝝ dies est : lucet igit · Quartus modꝰ est ita · aut dies ẽ aut nox at qꝝ dies est : nox ḡ non est · Quintus modꝰ est ita · aut dies ẽ aut nox · vtiq; nox ñ est · igitur dies est · Sextus modꝰ est ita · non ẽ dies · est a nõ lucet · dies aũt ẽ · nox ḡ non est · Septimus modꝰ est ita · non est dies a nox : vtiq; nox nõ est · ḡ dies ẽ · Modos ãt silogismorum ypotheticoꝝ si ꝙs plenius nosse desiderat : libꝝ legat marij victorini q̃ iscribit de silogismis ypotheticis · Nunc ad dyaleticas diffinitionũ ſpes accedaꝫ q̃ tanta dignitate p̃cellunt vt possint iudicioꝝ apte manifestacões a q̃dam indicia dictionũ oñdere ·

De diuisõe diffinitionũ ex marij victorini libro abbreuiata · Ca. 30

Diffinitio est pdoctum q̃ in rebus exprimẽdis explicat q̃d res ipsa sit · q̃lis sit a quẽ admodũ mẽbris suis ꝯstare deceat · Est enim oõ breuis · vniuscuiusq; naturã a omnione diuisam ꝓpria significacõe ꝯcludens diuisio diffinitõis in ptes · xv · habetur · Prima species diffinitionis est vsiodis id est substancialis · que ꝓpria a vere & diffinitõ vt est · homo est animal rationale · mortale · sẽsus disciplineq; capax · Dec enim diffinitio per species a differentias descẽdens venit ad ꝓprium · a designat plenissime quid sit homo · Secunda species diffinitionis est que grece enomatice & latine nocõ nuncupatur · quam notionẽm cõmunĩ non ꝓprio nomine possumus dicere · Dec isto modo semper efficitur · Homo est quod racõnali conceptione preest animalibus cunctis · Non eñ dixit quid sit homo : sed quid agat : q̃si quodam signo in noticiam deuocato · Ista enim a reliquis noticia rei profertur · non substantialis explicatio declaratur · a qꝝ illa substantialis est diffinitionum omnium obtinet principatum · Tercia species diffinitõis est que grece poytes & latine qualitatiua vocatur · qꝝ ex q̃litate nomen accepit · pro eo qꝫ quale sit : id qꝫ queritur euidenter ostendit · Cuius exemplum tale est · Homo est qui ingenio valet artibus pollet · a cognitione rerum · aut quod agere debet eligit · aut animaduersione quid inutile sit contemnit · Dijs enim qualitatibus expressus ac diffinitus est homo · Quarta species diffinitõis est q̃ grece ypografice · latine a tullio descriptio nuncupatur · que adhibita circuitione dictorũ factorumq; rem que sit descripcõe declarat · Queritur enim quid sit auarus · q̃d crudelis · quid luxuriosus · a vniuersi luxuriosi · auari a crudelis natura describitur · vt si luxuriosum volumus diffinire : dicimus · Luxuriosus est victus non necessarij : sed sumptuosi a honoris appetens · in delicijs affluens in libidine promptus · Dec a alia diffiniunt luxuriosum : sed per descriptionem diffiniunt · Que species diffinitõis oratoribus magis apta est q̃m dyaleticis · quia latitudines habet que simili modo in bonis rebus ponitur a malis · Quinta species diffinitionis est quam grece cataantilexin · latine aduerbium dicimus · Dec vocem illam de cuius re queritur : alio sermone designat · vna a singulari a quo dãmõ quid illud sit in vno verbo positum · vno verbo alio declarat · vt conticescere est tacere · Item cum terminum dicim? finem : aut populatas

ñ pretamur esse vastatas Sexta spes diffimi
tionis est quã greci catadyaforam: nos p dif
ferentiã dicimus. Scriptores vero artiũ de eo
dem a de altero noiant. vt cũ queritur quid sit
inter regẽ a tirannũ: adiecta dia quid vterq
sit diffimitur. vrex est modestus a temperans
tirannus vero impius a immitis. Septima spe
cies diffimitionis est: quã greci cathametafo
ran: latini per translationẽ dicunt. vt cicero i
topicis. Litus est qua fluctus elidit. hoc vari
e tractari pt. Modo enim vt moneat. modo vt
designet. mõ vt laudet aut vituperet. Vt mõe
at. nobilitas est virtutis. modoq apud poste
ros sarcina. Vt designet apex est arx corporis
Vt laudet. adolescentia est flos etatis. Vt vi
tuperet. diuitie sunt breuis vite. longũ viaticũ
Octaua species diffimicõnis est quã greci cata
afaresin vocant. atogenentio. latini per priuã
tiã otrarium eius qs diffimitur dicunt. bonuz
est qs malum nõ est. Justum est qs iniustuz
nõ est a hijs similia. Hoc aũt genere diffimiti
onis vti dẽmus cũ otrarium est notum. vt si
bonũ est qs pdest cũ honestate: id qs tale nõ
est malum est. Nona species diffimitionis est
quã greci catay potiposin. latini per quandã
imaginationẽ dicunt. vt eneas est venetis a
anchise filius. Hec semp in indiuiduis versa
tur quã greci athoma appellant. Decima spe
cies ipsius diffimitionis est: quam greci ca
tellepesolocerij homogenus. latini per indi
gentiã plemi ex eodẽ genere dicũt. vt si quera
tur quid sit animal: rñdeatur vt homo. Rem. n
quesitam predictũ declarauit exemplũ. Hoc ẽ
autem pprium diffimitionis quid sit illud qs
queritur declarare. Undecima species diffimiti
onis est quã greci cataanalogiã. latini iuxta
rationẽ dicunt. q per indigentiã plemi. ex eodẽ
genere. vt si queratur quid sit thesis: respon
deatur q. cui bis deest vt sit arsis. Duodecima
species diffimitionis est quã greci catepylenon
vocant. q p laudem. vt tulius p cluentio. Lex
est mens a cõsiliũ a animus a sententia ciui
tatis. Et aliter. Pax est tranq̃lla libertas. Fit
a per vituperationẽ quã greci pgon vocant vt
seruitus est postremum oim maloz. non mõ
bello: ẽ morte q repellenda. Tercia decima spe
cies diffimicõis est quã greci catatonposten.
latini ad aliquid vocant. vt est illud. pater ẽ
cui est filius. dominus est cui est seruus.
Quarta decima species diffimicõis est catatoris
is. vt cicero in rethoricis. Genus est quod plu
res amplectitur ptes. Item pars est que subẽ
generi. Quinta decima species diffimicõnis est
quã greci catetilogian. latini sẽm rei rationẽ
vocãt. vt dies est sol supra terras. nox ẽ sol
sub terris. Sciẽ autem debemus predictas spe
cies diffimitionũ topicis merito esse sociatas
quoniã inter quedam argumenta sunt posite
a nonnullis locis commemorãtur in topicis
Nunc autem ad topicã veniamus que sũt ar
gumentoz sedes: fontes sensuum. a origines
dictionum.

Ca. 31.

De topicis.

Topica est disciplina inueniendoz
argumentoz. diuisio topicorum
siue locorum ex quibus argumen
ta ducuntur triplex est. Nã alia in
eoipso de quo agit hrent alia q dicũtur esse
acta. que quodãmodo ex rebꝰ alijs tracta nos
cunt. alia q assumunt extrinsecus. Argumen
ta q in eoipso de quo agit hrent. in tribꝰ diui
sa sunt. Prima a toto. secunda a pte. tercia a
nota. Argumen ta a toto cũ diffimitio adhibe
tur ad id qs querit. sicut ait cicero. Gloria ẽ
laus recte factoz magnorumq in republica
fama meritoz. A partibꝰ est argumentũ: cuz
is qui se defendit aut negat factũ aut factum
esse iure defendit. A nota est argumentuz cũ
a sui nominis argumentũ aliqs dicitur vt ci
cero. Consulem imat querebam quem in isto
mayali inuenire nõ poteram. Effecta argumẽ
ta sunt que quodammõ ex rebꝰ alijs tracta:
noscũtur. Sunt ãt numero xiiij. primũ a diu
gatis argumentũ est: cũ dediatur a noie a fit
verbũ. vt cicero verrem dicit euertisse puinci
am. vel nomen a verbo cũ latrocinati ꝺr latro
Nomen est ã noie. Therentius. Interceptio ẽ
amantiũ. haut amantiũ dummõ distat vni
us appellacõnis postremitas. in alia vocis de
clinacõe formata. Secundũ argumentũ a ge
nere est cũ de eodẽ genere sima dicitur vt virgi
lius. Variũ a mutabile genꝰ femina. Terciũ
a specie argumentũ est cũ generali questõni
fidem species facit. vt at non sic frigius pene
trat lacedemoná pastor. A simili argumentũ
est quando rebus aliquibus similia profertũ
tur. vt. Suggere tela michi nõnullum derteã
frustra. Toserit in rutilos steterit q in corpe
gratum. illiacis campis. A dia argumentum
est quando per differentiam aliqua separant
vt virgilius. Non dyomedis equos: nec cur
rum cernis achillis. A contrarijs argumentũ
dicitur qñ res discrepantes sibimet opponun
tur. vt virgilius. Mortali ne manu facte im
mortale carine fas habeãt. certusq incerta pe
ricula lustres eneas. A sequentibus argum
tum dicitur quando positam rem aliquid ine
uitabiliter sequitur. vt virgilius. Nõ ea vis
aio nec superbia victis. Ab antecedẽtibus ar
gumentũ est quando aliqua ex hijs q prius

gesta sunt. comprobantur: vt ciceꝛo p milone cū non dubitauerit apire qđ cogitaueit vos potestis dubitare quid fecerit. A repugntibus argumentū est: qñ illud qđ obiicitur: aliqua ꝛtrarietate destruit. vt cicero. Si igit non mō de tali periculo liberatus: sed honore amplissimo ditatus domi te interficere voluisset. A diungatis argumentū est cū pbabiliter oñditur quid sit ex re quaq; ventuꝝ. vt virgilius. Verum nos si pellāt. nihil affore credūt quin omnē hesperiam sua sub iuga mittant. A causis argumentū est: qñ ostenditur omnis res quecq; tractat. vt terentius. Ego non michi ueritus sum dubū abs te cauere: ne facēs qđ vulgus seruoꝝ solet dolis vt me deluderes. Ab effectis argumentū est: cū ex hijs q̄ facta sunt aliquid approbat. vt virgilius. Degeneres animos timoꝛ arguit. A opatione argumentum est: qñ per collationē personaꝝ siue causaꝝ: sententie ratio sub imputatōe formatur vt virgilius. Tu potes eneā manibus subducere graium. Hos aliqđ ꝛtra tutilos inuasse nephandū est. Item argumenta q̄ ducuntur extrinsecus q̄ grece tegnos. artis exptes vocantur vt est testimoniū. Testimonium vero constat re. Et diuiditur quinq; modis. id est primo ex psona. secūdo ex nature auctoritate tercio ex tpibus auctoritatū. quarto ex dictis factisq; maioꝝ. quinto ex tormentis. Tercij ergo superioꝛ modus qui est ex temporib⁹. in octo speciēs deriuatur. Prima ingenio. secunda opibus. tercia etate. quarta fortuna. quinta arte. sexta casu. septima necessitate. octaua concursione fortuitoꝝ. Testimonium omne est qđ ab aliqua externa re sumitur ad faciē dā fidem. psona non qualiscūq; est. que testimonij pondꝰ habet ad faciēdā fidem: sed morum pbitate debet esse laudabilis. Nature auctoritas est que maxima virtute ꝛsistit. Testimonia multa sunt que afferunt auctoritatem. ingeniū. opes. etas. fortuna. ars. usus. necessitas. concursio rerum fortuitaruꝝ. A dictis factisq; maioꝝ petitur fides: cū priscoꝝ dicta factaq; memorant. A tormentis fides prebetur post que nemo creditur velle mentiri. Ea vero que tractantur in tempore. q̄ suis nominibus plena sunt: diffinitione non indigent. Memorie q̄ dandum est. topica oratoribus. dyaleticis. poetis. a iurisperitis. communiter quidem argumēta prestare: sed q̄ aliquid specialiter pbant. ad rethoꝛes. poetas. iurisperitos q̄ pertinet. q̄ vero generaliter disputant: ad pHos pertinere manifestum est. Mirabile plane genus opis inuenū potuisse colligi quicqđ mobilitas aut varietas humane mentis: in sē

sibus exquirendis per diuersas cās poterat inuenire ociosum. liberq; ac voluntariū intellectū. Nā quocūq; se verterit: quascūq; cogitatiōes intraverit: in aliquid eoꝝ q̄ predicta sunt necesse est vt cadat ingeniū.

Ca.32. De oppositis.

Contrarioꝝ genera quinq; sunt: q̄ Aristotiles anticimena. oppositaq; cat. Propter qđ sibi velut ex adu sa videntur existere vt ꝛtraria. nec tñ omnia que opponuntur sibi ꝛtraria sunt sed omnia cōtraria opposita sunt. Primū genus est ꝛtrarioꝝ qđ iuxta ciceronē diuersum vocatur p eo q̄ tm̄ contraria sibi opponunt. vt non eoꝝ sint quibus opponuntur vt sapientia. stultitia. Quod genus in tres species diuiditur. Nā sunt quedā eius que medium hūnt a sunt q̄ sine medio sunt. a quedā sunt q̄ habent medium. a tū sine noīe sunt: nisi vtrumq; vocabulū creet. Candidū a nigꝝ medium hūnt. q̄ inter eos sepe color pallidus vel fuscus inuenitur. sine medio sunt quotiens vnū de duobꝰ accidit. vt sanitas vel infirmitas. Hoꝝ nihil est medium. Ea autem quoꝝ media sine noīne sunt. vt felix. infelix. medium hūnt non felix. Secundū genus est relatiuoꝝ: q̄ ita sibi opponūtur vt ad se ꝛferantur. sicut duplū simplum. Hoꝝ solum oppositoꝝ genus ad se refertur. Non enī est maius nisi referat ad minus. et simplū nisi ad duplū. aut eius cui opponitur. Nā relatiuū ipsi relatiuo ita opponit: vt hoc ipsū qđ opponitur: aut eius sit cui opponitur aut ad id quocunq; mō referat. Dimidium enī opponit duplo. eiusq; dupli medium est: si ita illi opponit vt eius sit cui opponit. Sic a paruum opponit magno: ita vt ipsum paruū ad magnū cui opponit sit puum. Nam superiora que dicunt ꝛtraria ita sibi opponūtur: vt eoꝝ nō sint quibus opponuntur. nec ad ea q̄ cunq; mō referantur. Siquidem inq̄tas iusticie ita ꝛtraria est vt nō eiusdem iusticie inq̄tas sit: aut ad illam sit inq̄tas. Tercium genus oppositoꝝ est hiatus vel ꝛbatio. qđ geꝝ cicero priuationē vocat. qua ostēdit aliquid quem piā habuisse vnde priuatus est. Cuius species sunt tres. quaꝝ prima est in re. secunda in loco. tercia in tempore ꝛgruo. In re vt cecitas a visio in oculis. In loco. vt cecitatis et visionis in oculis locus est. In tempore ꝛgruo. vt infantem nō dicere. sine dentibus eum: cui dentes adhuc pua etas negauit. Non enī est priuatus dentibus quos nō dum habuit.

Quartum vero genus ex confirmatione a negatione opponitur. vt socrates disputat. socrates non disputat. Nec a superioribus ideo

differunt q̄ illa figillatī dici possunt. hec mīa nexe dici non p̄nt. Ro genus quartū apud dyaleticos multū habet ofictum. a appellat ab eis valde oppositū. siquidem a tercium nō recipit. Nam ex illis quedā habere tercīū pt sunt vt in otrarijs candidū a nigrum. Tercium eius nec candidum nec migrū: sed fuscum vel pallidum. In relatiuis q̄ vt multa a pauca Tercīū eius. nec mlta nec pauca: sed mediocria. In hitu vel oratione vt visio a cecitas. Tercīū eius. nec cecitas: nec visio: sed lipitudo. Hic ergo legit: nō legit. tercium michil habet.

Incipit prefatio de q̄tuor sequentib⁹ disciplinis.

Mathematica latine dicit doctrinalis scīa q̄ abstractam ofiderat quantitatem. Abstracta. n. quantitas est qua intellectū a materia sep aratēr vel ab alijs accidentib⁹. vt est par. imp. l ab alijs hmōdi in sola rōcinatione tractamus. Cuius spēs sunt q̄tuor. arithmetica. musica. geometria a astronomia. Arithmetica ē disciplina q̄ntitatis numerabilis fm se. Musica ē disciplina q̄ de numeris loq̄tur. qui inueniuntur in sonis. Geometria ē disciplina magnitudinis a formay Astronomia ē disciplina q̄ cursus celestiū fideꝝ atq; figuras otemplatur atq; omnes hītudines stellay Quas disciplinas deinceps paulo latiꝰ indicamus. vt eay cause opertenter possint agnosci.

Incipiunt capitula de arithmetica.:

de vocabulo arithmetice disciplīe. J. de autoribus eius. ij. Quid sit nūs. iij. Vnde numeri sunt dicti. iiij. de prima diuisione pariū a imparium. v. de secunda diuisione totiꝰ numeri. vi. de dīa arithmetice. musice a geometrie artis. vij. Quot numeri infiniti existunt. viij.

Incipit liber tercius de vocabulo arithmetice disciplīe. Ca. j.

Arithmetica est disciplina numeroꝝ. Greci em numeꝝ rithmon dicūt Quā scriptores secularium lrārum inter disciplinas mathematicas ideo primā esse voluerūt qm ipla vt sic nulla alia indiget disciplina. Musica aūt a geometria, et astronomia q̄ sequunt vt sint. atq; subsistāt illiꝰ egent auxilio.

De autoribꝰ eius. Ca 2

Vmeri disciplinā apud grecos primum pytagorā autumant oscripsisse. ac deinde a nicomacho diffusiꝰ esse oposita: quā apud latinos primꝰ apuleius. deinde boeciꝰ transtulerunt

Quid sit numerus. Ca. 3.

Vmerus aūt ē multitudo ex vnitatibꝰ ostituta. Nā vnū semē numeri esse nō numeꝝ volunt.

Vnde numeri sint dicti. Ca 4

Vmero nummꝰ nomen dedit. a a sui frequētatione vocabulum indidit. Vnꝰ ex greco nomen trahit. Greci em vnū mona dicunt: sic. ij. iij. quos illi dya a tria appellant. Quatuor vero a figura quadrata nomē sumpserūt. Quinq; aūt non fm naturā: sed fm placitum voluntatis accepērūt ab eo qui numeris noīa indidit. Sex autem a septē a greco ameiunt In mltis enim noibus q̄ in greco aspiratiōe hūt: nos pro aspiratiōe. s. trām ponimꝰ Inde pro hexa. vi. pro hepta. vij. sicut pro herpillo herba serpillū. Octo vero per translatiōem. sicut illi ogdo a nos octo. ita illi nea: nos nouē. illi deca nos decem. dicti āt decem a greca ethimologia eo q̄ ligent a coniūgant infra iacentes numeros. Nā decinos diungere vel ligare apud eos dr. Porro. xx. dicti q̄ sint decem bis geminatio. p b littera posita. Triginta q̄ a ternario denario gignant. sicq; ad. xc. Centū vero vocati a cantu qd est circulus. ducenti a duo a centum. sic a reliquisq; ad mille. Mille autez a multitudine vnde a militia quasi multicia. inde a milia. que greci mutata trā vr. p. l. miria dixerūt.

Quid possint numeri Ca. 4.

Ratio numeroꝝ ostemnenda non ē. In multis em scārum scripturarum locis q̄ntū mīsterium lātent elucet Non em frustra in laudibꝰ dei dictum ē. Oia in mensura a numero a pondere fecisti. Senarius namq; qui partibus suis perfectus est. perfectionem mūndi quadā numeri sui significatiōe declarat. Similiter a. xl. dies quibus moyses a helyas. a ipse dominus ieiunauerunt sine numerorum cognitiōne non intelliguntur. Sic a alijs in scripturis sanctis numeri existunt: quorum figuras nō nisi noti huius artis scientie soluere possunt. Datum est etiam nobis ex aliqua parte sub numerorum consistere disciplina: quando horas peā discimꝰ. q̄n de mensium curriculo disputamꝰ

quando anni spatium tedeuntes agn oscim⁹ Per numez siquidem non confundamur: in stuimur· Tolle numerum in rebus omnib⁹· a omnia pereunt· Adime seculo calculi oputū a cuncta ignorantie cecatio plectitur· nec dif ferri pt a ceteis animalibus qui calculi nesci unt rationē.

Ca 6.

De prima diuisione pariū a imparium·

Numerus diuiditur paribus a im parib⁹· Par numerus diuiditur i hjs piter par a pariter impar· a impariter par· a impiter impar· Impar numerus diuiditur in hjs primū et simplū· secundum a opositum terciū medio crem qui quodammō primus a imcōpositus est· Alio vero mō secund⁹ a cōpositus est· Numerus pār est qui in duab⁹ equis partib⁹ di uidi pt· vt· ij· iiij· viij· Impar vero numerus ē qui diuidi equis ptibus nequit· vno medio vel deficiente vel superante· vt· iij· v· vij· ix· a sic de alijs· Pariter par numerus est qui fm parem numez pariter diuiditur quousq ad indiuisibile ē peruenia t vnitatem· vt puta sexa gintaquatuor habet mediū· xxxij· hic autem xvi· xvi· vero· viij· octonarius· iiij· quaternal us· ij· binarius vnū· qui singularis indiuisibi lis est· Pariter impar est: qui in ptes equas recipit sectionē sed ptes eius mox inde secabi les permanent· vt· vi· a· x· a· xij· triginta a ḡn quaginta· Mox enim si hunc numerum diui seris: incurris in numerum quem secare non possis· Impariter par numerus est cuius pā tes etiā diuidi possunt: sed vsq ad vnitatē nō puemiunt· vt· xxiiij· Hjs autem in medietatez diuisi faciunt· xij· rursumq in aliā medietatē vi· deinde in aliam tres· a vltra diuisionem ñ recipit sectio ulla: sed ante vnitatem inuenitur terminus quem secare non possis· Impariter impar est: qui ab impari numero impariter mensuratur· vt· xxv· xlix· qui dum sint impa res numeri: ab imparibus etiaz ptibus diui duntur· vt septies septem· quadragies nonia quinquies quini· Imparium numerozz: alij sim plices sunt· alij opositi· alij mediocres· Simpli ces sunt qui nullā ptem habent nisi solam v nitatem· vt ternarius solam terciā· a quinari us solam quintam· a septenarius solam sep timā· Hjs enim vna pars sola est· Composi ti sunt qui nō solum vnitatē metiuntur: sed eti am alieno numero pcreantur· vt nouem· xv xxi· dicimus enim ter terni· a septies terni· tre quini· a quinquies quini· Mediocres numeri sunt: qui quodāmodo simplices a imcōpositi esse videnť· Alio vero modo a cōpositi· Verbi gratia· Nouem ad· xxv· dum oparatus fuerit primus est a incompositus· qz nō habet omu nem numez: nisi solum monadicū· Ad· xv· vero si oparatus fuerit: secundus est a cōpo situs· quoniā inest illi omunis numerus pre ter monadicū idest ternarius numerus: qui nouē mensurat ter trini· a quindecim ter q̄ni· Item pariū numerozz alij sunt supflui· alij di minutiui· alij pfecti· Supflui sunt quozz par tes simul ducte plenitudinē suā excedunt· vt puta duodenarius· habet enim ptes v· xij· q8 est vnā sextam q8 duo· quartam q8 tria· ter ciā q8· iiij· dimidiā q8 sex· Vnum enī a· ij· a tria· a quatuor· a sex simul ducte faciunt· xvi a longe a duodenario excedunt· sic a alij simi les plurimi· vt duodeuicesim⁹· a multi tales· Diminutiui numeri sunt qui partib⁹ suis opu tati: minorē summā efficiunt· vt puta denari⁹ cuius ptes sunt tres· x· q8 est vnū· quinta q8 duo· dimidia q8 quinq̄· Vnum enī a duo a quinq̄ simul ducte octonariū faciunt: longe a denario minorē· Similis est huic octonari⁹ vel alij plurimi: qui in ptes redacti infra cōsis tunt Perfectus numerus est qui suis ptibus adimplet· vt senarius· habet enim tres ptes sextam· terciā a dimidiā· Sexta enim eius est vnū· tercia duo· dimidia tres· Hee ptes in su mā ducte· vnum a duo a tres simul eundem opsummant· pficiunt q̄ senariū· Sunt aūt pfe cti numeri inter denariū sex· inter centenariu; xxviij· inter millenariū· CCCCxcvi·

Ca 1.

De secunda diuisione toti⁹ numeri·

Omnis numerus primus aut sēm se opiderat⁹· aut ad aliq̄d· Iste di uidit sic· I· Alij enim sūt equales alij sunt inequales Tres· iste diui ditur sic· I· Alij sunt maiores· ij· alij sunt mino res Maiores diuidunt sic· I· multiplices· ij· su pparticulares· iij· supparcientes· iiij· mltipli ces superparticulares· v· supparcientes mul tiplices· Minores diuidūtur sic· I· submulti plices· ij· sub superparticulares· ij· sub super parcientes· iiij· submltiplices sub superpticu lares· v· submultiplices sub supparcientes· Per se numerus est qui sine relatione aliqua elicitur· vt· vij· iij· iiij· v· vi· a ceteri similes· Ad aliq̄d est numerus qui relatiue ad alios nūe ros oparať· Verbi grā· iiij· ad· ij· dum opara tus fuerit duplex· Si a multiplex· sex ad· iij· oc to ad· iiij· a item tres ad· i· triplex· sex ad· ij· ix ad tria a c· Equales numeri dicunť: qui sēm q̄ntitatem equales sunt· Verbi grā· duo ad ij· tria ad tria· x· ad· x· c· ad· c· Inequales nu meri sunt: q̄ ad inuicem opati inequalitatem

demonstrāt. vt. iij. ad. ij. iiij. ad. iij. v. ad. iiij. x. ad. vi. ⁊ est vniuersaliter maior minori. aut minor maiori. huiusmodi dum ꝯparatus fuerit inequalis dicitur. Maior numerus est qui habet in se ꝑtem minorem numerꝝ. ad quem ꝯpatur. ⁊ aliquid plus. vt verbi grā. ꝙnarius numerus trinario numero fortior est. eo ꝙ quinarius numerus habet in se trinarium ⁊ alias ꝑtes eius duas. ⁊ reliqui tales. Minor numerus est qui ꝯtinetur a maiore ad quem ꝯpatur cū aliqua ꝑte sui. vt ternarius ad ꝙnarium. ꝯtinetur ab eo cum duab⁹ ꝑtibus suis. Multiplex numerus est qui habet in se ītegrum minorē nūm bis ā ter ā quater. aut multipliciter. Verbi grā. Duo ad vnum dum ꝯparati fuerint duplex est. iij. ad. ij. triplex ad. iij. ꝙ duplex ⁊ reliqui. Ecōtra submultiplex numerus est ꝙ inter multiplicem ꝯtinetur bis. aut ter. aut quater. ā multipliciter. Verbi grā. Vnus a duob⁹ bis ꝯtinetur. a tribus ter. a ꝙtuor quater. ⁊ ab aliis multipliciter. Superpticularis numerus est dum fortior ꝯtinet inter se inferiorē numerum citra quem ꝯparatur. similiter a vnā ꝑtem eius. Verbi gratia. iij. ad ij. dum ꝯparati fuerint: continet inter se duos a alium vnum qui media pars est duoꝝ. Quatuor ad. iij. dum ꝯparati fuerint ꝯtinent in se. iij. ⁊ alium vnū qui est tercia ps trium. Item ad v. iiij. dum compati fuerint: habent in se quaternarium numerꝝ ⁊ alium vnum qui quarta ps esse dicitur quaternarij numeri ⁊ ceteri tales. Supparciens numerus est qui in se inferiorem numerꝝ totum ꝯtinet. ⁊ sup hoc alteras ꝑtes eius duas. aut. iij. aut. iiij. aut v. aut alias. Verbi grā. v. ad. iij. dum ꝯparati fuerint habet in se quinarius numerus trinarium. ⁊ sup hoc alias ꝑtes eius duas. vij. ad. iiij. duz compati fuerint hñt in se ꝙtuor. ⁊ alias tres ꝑtes eius. Nouē ad. v. dum ꝯpati fuerint. habent in se quinq; ⁊ alias quatuor ꝑtes eius. Subsupparciens numerus ē qui ꝯtinetur in numero superꝑcienti cū aliq̄bus ꝑtibus suis duabus aut trib⁹. Verbi grā. Tria ꝯtinentur a. v. cuz aliis duabus ꝑtibus suis. v. ad. ix. cū iiij. ꝑtibus suis. Subsuperpticularis numerus est minor qui cōtinetur in fortiori numero cuz aliq̄ parte sua. aut media. ā tercia. ā quarta. aut quinta. Verbi grā. duo ad. iij. ij. ad. iiij. iiij. ad. v. ⁊ ceteri similes. Multiplex supparticularis numerus est qui dum cōpatus fuerit ad numerꝝ sibi inferiorē ꝯtinet in se totum inferiorem numerum multipliciter cū aliqua ꝑte eius. Verbi grā. v. ad. iij. dum ꝯparati fuerint continet in se bis bini. iij. ⁊ vnam ꝑtem eius. Nouem ad. iiij. dum ꝯparati fuerint ꝯtinent in se bis ꝙterni. vij. ⁊ vnā ꝑtem eius. Submultiplex supparticularis numerus est: ꝙ dum ꝯparatus ad inferiorem numerꝝ fuerit cōtinet eū multipliciter cū aliis partibus eiꝰ. Verbi grā. vij. ad tria dum ꝯparati fuerint: continent in se bis terni cū a⁹ duab⁹ partibus eiꝰ. xiij. ad. xij. dum ꝯparati fuerint: continent in se bis seni cū aliis duab⁹ ꝑtibus eiꝰ xvi. ad. vij. dum comparati fuerint ꝯtinent inter se bis. vij cū aliis trib⁹ ꝑtib⁹ eiꝰ. xi. ad. ix. dum cōparati fuerint ꝯtinent inter se bis. ix. cū aliis tribus partib⁹ eiūs. Submultiplex supparcionalis numerus est: qui dū ad fortiorem sibi ꝯparatus fuerit ꝯtinetur ab eo multipliciter cū aliquibus partib⁹ suis. Verbi ḡtia. iij. ad. vij. cōtinent bis cū duab⁹ ꝑtibus eius. iij. ad xi. continentur bis cū tribus ꝑtibus suis.:

De tercia diuisione totiꝰ numeri. Ca. 8.

Vnumeri aut discreti sunt. ā continentes. Iste diuidit sic. Linealis. ij. superficiosi. iij. solidi. discretus nūerꝰ est. ex discretis monadib⁹ continetur. Verbi grā. iij. iij. v. vi. ⁊ reliqui. Continens numerus est qui coniunctis monadibus continetur. Vt verbi gratia. Ternarius etenim numerus in magnitudine intelligitur a linea aut spacium. ā solidū dicitur. Cōtinens similiter vt quaternarij ⁊ quinarij numeri. Linealis numerus ē qui inchoatur a monade ⁊ linealiter describitur ad infinitum. Vnde alpha ponitur ꝑ designacōe linearum. qm̄ hec littera vnum significat apud grecos.

Superficialis numerus ē qui nō solum longitudine: sed ⁊ latitudine continetur vt trigonus. quadratus. quinq̄nguhus vel circulares numeri ⁊ ceteri: qui semper in plano pede i. est superficie continent. Trigonꝰ numerus est ita

Quadratus numerus ita.

Quinq̄nguhus nūerus ita

Circularis est ita

qui duz similiter multiplicatus fuerit: a se inchoans ad se ꝟuertitur. Verbi grā. quinq̄es quini. vicies quinq̄. ita

Solidus numerus est qui longitudine ⁊ altitudine contimetur vt piramides qui in modū flamme ꝟsurgunt ita.

Cubus vt fūt tessere ita

Spere qui bus ē equalis vndiq̄ rotunditas. ita.

Spericus aūt nūs ē q̄ circulato numero multiplicatus a se inchoat. ⁊ in se conūtitur. vt quinq̄es quini. vicies quini. Hic circulus dum in seipō multiplicatus fuerit: fac̄ spe rā. v quinq̄es. xxv. Cxxv.

De differentia arithmetice·geometrice·a musice·: Ca. 9·

INter arithmeticam autem a geometriam a musicā hoc interest vt media inuenias in arithmetica· Primo sic quetes·Coniugis extrema a diuidis a facis medium: vtputa fac extrema etiam·vi·a·xij· simul iungis a faciunt·xviij·partiris media a facis·ix·quod est analoicū arithmetice·vt medius qs monades superat: primum hijs superatur ab extremo·Superant enim·ix·vi·tribus monadibus·hijs superatur a·xij· Scdm vero geometriā ita queris·Extrema multiplicata tantū faciunt quantū a media multiplicata vtputa·vi·a·xij·multiplicata facient septuagesies·dipondius·mediā·viij·a·ix·multiplicata tantundē faciunt· Scdm musicā ita Qua pte superat medius primum: eadem pte superat medius ab extremo·vtputa·vi·a viij·duab9 ptibus media supant: que due pā tes tercia media·viij·supatur ab vltīa nona: vel decima secunda·

Arithmetica medietas·
vi· viij· xij·
Musica medietas·
vi· viij· ix· xij·
Geometria medietas·
vi· ix· xij·

Quot numeri infiniti existū· Ca. 10·

NUmeros aūt infinitos esse certissimū est·qm in quocūq numero finē facie dum putaueris·id est·ipse non dico vno addito augeri: sed quamlibet in gentez multitudinē obtinens·in ipsa ratione atq scie tia numeroz nō solum duplicari: verumetiā multiplicari pt. Ita vero suis quisq numerus proprietatibus terminat·vt nullus eorum par esse cuiq alteri possit· Ergo a disparesinter se atq diuersi sunt·a singuli quiq finiti sunt·a omnes infiniti sunt·

Capitula·

Quid sit geometria·a de inuentorib9·a vocabulo eius·j· De quadripartita dimensione geometrie·ij· De figuris geometrie·iij· De numeris scm geometriā querendis·iiij·

Quid sit geometria·a de inuentorib9·a vocabulo eius· Ca. 11·

GEometria disciplina primū ab egiptijs repta dicit·q inundante nilo a oibus possessionib9 eius limo obductis iudicium terre diuidente per lineas a mensuras nomē arti de dit· Que deinde longius acumine sapientiu producta a maris a celi·a aeris spacia metiuntur· Nam quocati studiosi ceperunt post terre dimensionē a celi spacia querere· quanto interuallo luna a terris·a luna sol ipse distaret a vsq; ad vertices celi qua se mensura distenderent·sicq; interualla ipsa celi·orbisq; ambitum p numerum stadioz ratione probabili distinxerunt· Sed q ex terre dimensione hec disciplina cepit: ex inicio sui a nomē seruauit Nam geometria de terra a mensura nuncupatur· Terra enim grece gevocatur·metra mensura· Huius discipline ars continet in se lineamenta·interualla a magnitudines a figuas a in figuris dimensiones a numeros·

De quadripartita dimensione artis geometrie Ca. 12·

GEometrie quadripartita diuisio est·in planum in magnitudinem numerabilem in magnitudinem racōnabilē a figuras solidas· Plane figure sunt que lōgitudine a latitudine continentur: que sunt iuxta platonem numero quinq· Numerabilis magnitudo est: que numeris arithmetice diuidi potest· Magnitudines rationales sunt quarum mensuraz scire possumus·irrationales vero sunt: quarum mensure quantitas cognita non habet·

De figuris geometrie· Ca. 13·

FIgure solide sunt: que longitudine a latitudine a altitudine obtinentur·vt est cub9 cuius spēs sūt quinq in plano· Quarum prima circulus est·plano pede figura plana·ita ○ que vocatur circūducta· cuius in medio punctus est·quo cuncta conuergunt·quod centruz geometrie·latini punctum circuli nuncupāt·plano pede ita Quadrilatera figura est in plano quadrata· que sub quatuor lineis rectis iacet ita dyanatleton·grāmaton·figura plana ita ▭ Ortogonū id est rectiangulum·figura plana in plano pede· ▯ Est enim triangulum·a habet angulum rectum ita ◺ Ysopleuros·figuā est plana·recta a sb tiliter constituta in solidum ita ▽ Spera est figura in rotundum formata ita ○ partibus cunctis equalis in solidum Cubus est figura propria solida: que longitudine a latitudine a altitudine continetur in solidum ita ▭ Cylindrus est figuā quadrata habens superius semicirculuz in solidum ita ▯ Conon: figura que ab ā plo in angustū finit·sicut ortogonuz ita △ Pyramis est figura que in modum ignis ab amplo in acumen consurgit ita

Igmis em̃ apud grecos pirin appellat. Sicut enim infra .x. omnis est numerus ita infra hunc circulum ommũ figuraũ ordu bitur ambitus. Prima aũt figura huiꝰ artis punctus ẽ cuius ps nulla est Secũda est linea preter latitudinẽ. Longitudo reã linea est: que ex equo in suis pũctis iacet Superficies vero q̃ longitudines a latitudines solas hz. Supficiei vero fines linee sunt. quoꝝ formе ideo in supioribus .x. figuris posite non sunt. q̃ inẽ eas inueniunt.

De numeris ſm geometriã querendis. Ca. iij.

Numeros aũt ſm geometriam ita queris. Extrema quippe eius multiplicata tm̃ faciũt quantũ a media multiplicata. vt puta. vi. a. xij. mꝫ tiplicata faciunt septuagies bisꝑ mediaꝰ viij. a. ix. multiplicata tantundẽ faciunt.

Incipiunt capitula muſicæ artis.:

De musica a eius noie a de inuentoribꝰ eius ij. Quid possit musica. iij. De tribꝰ ptibus musicæ. iiij. De triformi musicæ diuisione. v. De prima diuisione musicæ que armonica dr. vi. De secunda diuisione que organica dicatur. vij. De tercia que rithmica nuncupat. viij. De numeris musicæ. ix.

De musica a eius noie.: Ca. ij

Musica est peritia adulationis sono cantuq̃ cõsistens. Et dicta musica ꝑ derivationem a musis. Muse aũt appellate a potu musa a querendo q̃ ꝑ eas sicut antiqui voluerũt vis carminũ a vocis modulatio quereret. Quantum sonus q̃ sensibilis res est preterfluit in p̃teritũ tps imprimit memorie. Inde a poetis iouis a minerue filias musas esse officium ẽ. Nisi em̃ ab hoie memoria teneant; soni peũt q̃ scribi non pñt.

De inuentoribꝰ eius Ca. iij

Moyses dicit reptorem musicæ artis fuisse tubal qui fuit de stirpe chaim ante diluuiũ. Greci vero pytagoraã dicunt huiꝰ artis inuenisse primo dia ex malleoꝝ sonitu a cordaꝝ extensione pcussa. Alij linũ thebeũ a zetũ a amphyon in arte musica primos claruisse ferunt. Post quos paulatim directa est precipue hec disciplina. a aucta multis modis. eratq̃ tam turpe musicã nescire q̃ litteras. Interponebat aũt nõ mõ sacris sed a ojbus solemnibꝰ ojbusq̃ letis vel tristicijbꝰ rebus. Vt em̃ in veneratõe divina ymni: ita in nuptijs eminei. a in funeribꝰ treni a lamenta ad tibias canebantur. In ouiuis vero lira vel cithara circũferebat a accubantibꝰ singulis ordinabat ouiuiale genus cantuoꝝ.

Quid possit musica. Ca. iij

Itaq̃ sine musica nulla disciplina ꝑt esse pfecta. mihil em̃ est sine illa Nam a ipse mundus quadã armonia sonoꝝ fertur esse ꝯpositus a celum ipsũ sub armonie modulatione revolui. Musica mouet affectus. ꝓuocat in diuersum hitum sensus. In prelijs q̃q̃ tube ꝯcentus pugnantes accendit. a quanto vehemẽtioꝝ fuerit clangoꝝ: tanto fit fortioꝝ ad certamen animꝰ. Siquidẽ a remiges cantus hortatur. ad tolerãdos q̃q̃ labores musica animũ mulcet. a singlorum opeꝝ fatigationẽ modulatio vocis solat. Ercitos q̃q̃ animos musica sedat. sic legi de David qui a spũ immundo saulẽ arte modulatõis eripuit. Ipsas q̃q̃ bestias necnon a serpentes volucres atq̃ delphinos ad auditũ sue modulationis musica ꝓuocauit. Sed a quicq̃d loquimur vel intrinsecus venaꝝ pulsibꝰ omouemur. ꝑ musicos rithmos armonie virtutibꝰ ꝓbatur esse sociatũ.

De tribus ptibus musicæ. Ca. iij

Musice ptes sunt tres. armonica. rithmica. metrica. Armonica est q̃ discernit in sonis acutũ a grauem. Rithmica est que requirit incursionem verboꝝ. vtq̃ bene sonus an male cohereat. Metrica est q̃ mensurã dictorum metroꝝ ꝓbabili rõe cognoscit. vt verbi grã. heroicũ iambicũ q̃ẽ.

De triformi musicæ diuisione. Ca. iij

Hoc omnem aũt sonũ qui materies cantilenaꝝ est triformẽ ostat esse naturã. Prima ẽ armonica q̃ ex vocũ cantibus ostat. Secunda organica que ex flatu cõsistit. Tercia rithmica que in pulsu digitoꝝ numeros recipit. Nam aut voce editur sonus sicut ꝑ fauces. aut flatu: sicut ꝑ tubam. vel tibiã aut impulsu. sicut ꝑ citharã aut ꝑ quod libet aliud quod ꝓpriendo sonorum est.

De prima diuisione musicæ q̃ armõnia dr. Ca. xx.

Prima diuisio musice que armonica dicitur. modulatio vocis pertinet ad comedos. tragedos vel choros. Et ad omnes qui voce propria canũt. Hec ex animo a corpe motũ facit. a ex motu sonum. ex quo colligitur musica que in hoie vox appellatur. Vox est aer spiritu verberatꝰ

vnde a verba sunt nūcupata. Proprie autē vox hoim est. seu irrationabiliū animantiū. Nam in alijs abusiue non ꝓprie somitus vocat vt vox tube īfremuit. fractasq; ad litora voces Nā ꝓprium est vt litorei sonent scopuli. a ad tube terribilē somitum ꝑtul aere canoro. Armonica est cordantia vocis a cordātia plurimoꝝ sonoꝝ vel coaptatio. Simphonia ē modulationis tpamentum ex graui a acuto concordanti sonis. siue in voce. siue i flatu. siue in pulsu. Per hanc quippe voces acutiores. grauioresq; concordant. itavt quisquis ab ea dissoluerit: sensum auditoris offendat. Cui cōtraria est dyaphonia. voces discrepantes ꝙ dissonā. Euphonia est suauitas vocis. Hec a melos a suauitate a melle dcā. Diastema ē vocis spaciū ex duob9 vel pluribus somis aptatū. Diesis est spaciū qddam a deductiones modulandi atq; vergentes de vno in alterꝝ sonum. Tonus est acuta enunciatio vocis. Est em armonie differentie a quantitas que in vocis accentu vel tenore cōsistit. cuius genera in .xv. ꝑtibus musici diuiserunt. ex quibus ꝑtinentiores. grauissimus a acutissimus. ꝓdorius omniū grauissimus est. Cātus est inflexio vocis. nā sonus directus est. precedit aūt sonus cantū. Arsis est vocis eleuatio. vel initium. Thesis vocis positio hoc est finis. Suaues voces sunt subtiles a spissa. dure atq; acute. Perspicue voces sunt. que longius ꝓtrahuntur: itavt omnem impleant continuo locum. sicut dangor tube. Subtiles voces sunt quib9 non est spūs qualis est infantium vel mulierꝝ vel egrotantiū. sicut in neruis Que em subtilissime corde sunt subtiles ac tenues voces emittunt. Pingues sūt voces qñ spūs multus simul egreditur. sicut viro rum. Acuta vox. tenuis. alta. sicut in cordis videmus. Dura vox est que violenter emittit sonos. sicut tonitruuz. sicut incudis sonus. quotiens in duz malleus percutit ferrū. Aspa vox est. rauca a que dispgitur p minutos a indissimiles pulsus. Cecha vox est que mox vt emissa fuerit obticescit. atq; suffocata nequaq; longius ꝓducitur. sicut est in fictilib9. Vinnolata vox est leuis a mollis atq; flexibilis. Et vinnolata dicta a vinno hoc est cinno molliter flexo. Perfecta aūt vox est alta suauis a clara Alta vt in sublimi sufficiat. clara. vt aures impleat. suauis vt animos audientiū blandiat Si ex hijs aliquid defuerit vox pfecta nō erit.

De secunda diuisione q̄ organica dicitur. 24

Secunda diuisio organica est i hijs que spū reflante cōpleta: in sonum vocis ammantur vt sunt tube calami. fistule. organa. pādoria. a hijs similia instrumenta. Organum vocabulum ē generale vasoꝝ. omnium musicoꝝ. Hoc aūt cui folles adhibentur alio greci nomine appellant. Vt aūt organum dicat: magis ea vulgaris est cōsuetudo grecoꝝ. Tuba primum a tirrenis inuenta. de quibus virgilius. Tirrenus q̄ tube mugire ꝑ etheria dāgor. Adhibebatur aūt non solū in prelijs: sed a in omnib9 festis diebus ꝓpter laudes vel gaudij claritatē. Vnde a in psalterio dicitur. Canite in cio mensis tuba. in die insigni solemnitatis vestre. Prece ptum em fuerat iudeis vt in cio noue lune tuba clangerent. quod etiā hucusq; faciunt. Tibias excogitatas in frigia ferunt. Has quidez diu funeribus tantum adhibitas: mox a sacris gentilium. Tibias autem appellatas putant q̄ primum de cruribus tibijs cruribusq; hinnuloꝝ fierent. dein de ꝙ abusionem ita cepta vocari etiam que non de cruribus ossibusq; essent. Hinc a tibicen quasi tibiarum cantus. Calamus nomen est arboris ꝓprium a calendo a fundendo voces vocatuz. Fistulam quidam putant a mercurio inuentam. alij a fauno quē greci vocant pan. Nonnulli eā ab ibi pastore agrigētino ex sicilia. Fistula aūt dcā q̄ voces emittat. Nā grece phos vox stolia missa appellatur Sambuca in musicis species est simphoniaꝝ. Est ei genus ligni fragilis vnde a tibie ꝓnuntur. Pandoris ab inuentore vocatus. de quo virgilius Pan primus calamos cera cōiungere plures Instituit. pan cuāt oues ouiumq; magistrū. Fuit enim apud gentiles deus pastoralis qui primus dispares calamos ad cantū aptauit a studiosa arte ꝓfuit.

De tercia diuisione que rithmica nuncupatur. Ca 22.

Tercia est diuisio rithmica ptinens ad neruos a pulsus. cui dant species citharaꝝ diuersaꝝ. timpanū. a cimbalum. fistulā. aci tabula. aenea a argentea. vel alia que metallico rigore percussa rēddunt cum suauitate tinnitum a cetera huiusmodi. Citharе ac psalterij reptoꝛ tubalvt predictuz est phibetur. Juxta opinionē autem grecoruz citharе vsus reptus fuisse ab apolline creditur. Forma citharе mitio simulis fuisse traditur pectoꝛi humano. que velūti vox de pectore: ita ex ipsa cantus ederetur. appellataq; eadē de causa. Nam pectus dorica lingua citharа vocatur. Paulatim autem plures eius species extiterūt. vt psalteria. lire. barbite. phemices a pectides. a que dicuntur indices. a feriuntur a duobus simul. Item alie atz

alie a quadrata forma vel trigonali cordax. etiã numerus multiplicatus est a ɔmentatũ gen⁹. veteres aũt citharã fidiculam vel fidicẽ noiauerunt. qr tam ɔcinunt imẽ se corde eius q̃ tene ouemunt inter quos fides sit Antiqt⁹ aũt citharа septẽ cordis erat. Vnde virgili⁹. Septẽ discrimina vocũ. discrimina aũt ideo q̃ nulla corda vicine corde silem vocem reddat. sed ideo. vij. corde. vel qr totam vocẽ implent. vel q̃ septẽ motib⁹ sonat cetũ. Cordas aũt dicas a corde. qr sicut pulsus ẽ cordis in pectore: ita pulsus corde in citharа. Has primꝰ mercurius excogitauit. ideoq̃ põr in neruos sonum strinxit. Psalteriũ qđ vulgo canticũ dr a psallendo noiatum: q̃ ad eius vocẽ chor⁹ sonãdo rideat. Est aũt simlitudo citharе barbaricе in modũ ꝺelthe litterе: sed psalterij a citharе hec est dra q̃ psalteriũ lignũ illud cauũ vnde sonus reddit supius hz a deorsũ feriunt corde a desup sonant. Cithara aũt econtra cauitatẽ ligni inferius hz. Psalterio ãt hebrei decacordon vsi sunt ꝓpter nũm decalogi legis. Lira dicã apotu lirin a varietate vocũ. q̃ diuꝛsos sonos efficiat. Lirã primũ a mercurio dicunt inuentam fuisse hoc mõ. Cũ regredies nilus in suos meatus varia in campis reliq̃sset animalia: relicta etiã testudo est. Que cũ esset putrefacta a neruꝛ eius remansissent: extenti imẽ corijũ: percussa a mercurio somitũ dedit. Ad cuius speciẽ mercurius lirã fecit a orpheo tradidit q̃ erat h⁹rei maxime studiosus. Vñ a estimat eadẽ artẽ nõ feras tm̃: sed a saxa atq̃ siluas cantus modulacõe applicuisse. Hanc musici ꝓpter studij amorẽ a carminis laudẽ etiã intersidera suaꝝ fabulaꝝ ɔmentis collocata eẽ finxerunt. Timpanũ est pellis vel corijũ ligno extna pte extensũ. Est em̃ ps media simphonie in filitudinem crebri. Timpanũ aũt dictum q̃ mediũ est. Vnde a margaritus mediũ timpanum dr a ipsum vt simphonia adv̄ virgulam putat. Cimbala a acitabula quedã sũt qũe percussa inuicez se tangunt a sonũ faciunt. dicta autẽ cimbala. qr cũ ballematica simul putãtur. Ita em̃ greci dicũt cimbala ballematica. Sistꝝ ab inuentrice vocatũ. Ysis em̃ egiptiorum regina id genus inuenisse ꝓbatur. Juuenalis. Ysis a irato feriat mea tuba sistro. Inde a hoc mulieres putant. qr inuentrix huiꝰ est generis mulier. Vnde a apud amazonas sistro ad bellũ feminaꝝ exercitus vocabatur. Tintinnabulũ de sono vocis nomen hz. sicut a plausus manuũ. strido: vatuaꝝ. Simphonia vulgo appellat lignũ cauũe extra q̃ pte: pelle extensa. quã virgulis hinc a inde musici feriunt. Fitq̃ in ea ex cõcordia grauis a acuti fuaꝝ

[illegible]simꝰ cantus. Ca. 23

De musicis numeris.

Numerus aũt sm musicã ita quetis Positus extremis vtputa. vi. a decies dipondius vides quot monadibus supetur. vi. a. xij. a. vi. monadibus ductis p quadratũ. series sem facunt xxxvi. Coniungis extrema illa. vi. ad. xij. fit efficiunt. xviij. Partiris tricies series p decies octo efficit dipondius Hos iungis cũ summa minore. s. series erunt. viij. a erit mediũ inter vi. a xii. Qua ꝓter. viij. supant. vi. duab⁹ monadib⁹ a tercia de series a superant viij. a. xij. iiij. mõdib⁹ tcia porcõe Qua pte q̃ supat eadẽ supatur. Sed hec cõ quemadmodũ in mũdo est ex volubilitate circuloꝝ: ita a m̃ nr̃oꝝ mos int̃m̃ preter vocem vzvt sine ipsi⁹ pfectione etiam homo simphonijs carens nõ ɔsisteꝝ eiusdẽ musicе pfectione. Etiã metra ɔstant in arsi a thesi a eleuatione a positione.

Capitula de astronomia.

De astronomie noie a de inuentorib⁹ eius. ij. De institutorib⁹ eius. iij. de dra astronomie a astrologie. iiij. de astronomie rõne. v. de mundo a eius noie. vi. de forma mundi. vij. de celo eius q̃ noie. viij. de situ spere celestis. ix. de motu eiusdẽ. x. de cursu eius dẽ spere. xi de celeritate celi. xij. de axe celi. xiij. de celestibus polis. xiiij. de cardinibus celi. xv. de oue xis celi. xvi. de ianuis celi. xvij de gemia facie celi. xviij. de quatuoꝛ ptibus celi. xix. de hemi speriis. xx. de quinq̃ circulis celi. xxi. de zodiaco circulo. xxij. de candido circulo. xxiij. de magnitudine solis. xxiiij. de magnitudine lune. xxv. de natura solis. xxvi. de cursu solis. xxvij de defectu sol. xxviij de itinere sol. xxix de lumine lune. xxx. de formis lune. xxxi. de interlumio lune. xxxij. de cursu lune. xxxiij. de vicinitate lune ad terras. xxxiiij. de edipsin solis. xxxv. de edipsin lune. xxxvi. de dra si dez stellaꝝ atq̃ astroꝝ. xxxvij. de lue stellarum. xxxviij. de situ stellarum. xxxix. de cursu stellaꝝ. xl. de vario cursu stellaꝝ. xli. de interuallis stellaꝝ. xlij. de circulari nũo stellarum xliij. de stellis planetis. xliiij. de precedentia a antegradacõe stellaꝝ. xlv. de remotione et retrogradatione stellaꝝ. xlvi. de statu stellarum. xlvij. de noibus stellaꝝ quib⁹ ex causis noia acceperunt. xlviij.

Sequit de astronomie noie.:

Ca 24

Astronomia est astrorum lex. que cursus siderum ac figuras et hitudines stellarum circa se. a circa terram indagabili ratione perscrutat.

Ca 21

De inuentoribus eius.

Astronomia primi egiptij inuenerunt Astrologiā vero a natiuitatis obseruantiā caldei primi dicuerūt. Abrahā aūt instituisse egiptios astrologiam iosephus autor asseuerat. Greci aūt dicunt hanc actem ab athlante prius excogitatam. ideo q dictus est sustinuisse celū. Quisquis aūt ille fuit motu celi a rōne anime excitatus per tpa vices. p astroz rotatus diffinitosq cursus. p interualloz spacia modā ta cōsiderauit. dimensiones quasdā a nūos q diffiniendo ac secernendo in ordinē nectens astrologiā reperit

Ca. 26

De institutoribz eius.

Nutraq aūt lingua diuersoz quidem sūt de astronomia scripta volumina: inter quos tū ptolomeus rex alexandrie apud grecos hētur precipuus. hic etiā a canones instituit: quibz cursus astroz inueniatur.

Ca 27

De dia astronomie a astrologie.

Inter astronomiā aūt a astrologiā aliquid dīt. Nā astronomia diuersionē ortus celi. obitus motusq siderum tinet. vel qua ex cā ita uocenē. Astrologia vero ptim naturalis. ptim supersticiosa est. Naturalis duz exequit solis a lune cursus: vel stellarum. certasq tpa stationes. Supersticiosā vero est illa quā mathematici sequūtur qui in stellis auguriane. quicq etiam rij. celi signa per singula amine vel corpis mē bra disponunt. fideūicq cursu nūtates hoīa mores predicare conane.

Ca 28

De astronomie ratione.

Astronomie rō modis plurimis cōstat. diffinit em quid sit mundus quid celū. quid spere cursus a sit. quid axis celi a poli q sunt dimata celi. q tū cursus solis a lune atq astroz ac.

Ca. 29

De mundo a eius noie.

Mundus est hijs qui ostat ex celo a terra a mari. cunctisq sideribz. Qui idcirco mundus est appellatus q sp in motu est. nulla em requies eius elementis accessa est.

Ca. 30

De forma mundi.

Formatio mundi ita demōstratur. Nā quemadmod erigitur mundus in septentrionalem plagā ita declinat in australem. Caput aūt eius a quasi facies orientalis regio ē. vltima ps septentrionalis est.

Ca. 31

De celo a eius noie.

Celum phi rotundum. volubile. atq ardens esse dixerūt. vocatumq hoc noie eo q tanq vas celatū impressa signa habeat stellaz. distinxit em id deus claris luminibus a impleuit sole. s. a lune orbe fulgenti. a astroz micantiū splendentibus signis adornauit. Hoc aūt grece vranus dicitur idest avidendo eo q aer pspicuus sit. a ad speculādum purior.

Ca. 32

De situ spere celestis.

Spera celi est species quedam in rotundū formata. cuius centrum terra est ex oībus partibus equaliter deducta. Hanc sperā nec principiuz habere dicūt nec terminū. ideo q in rotundū quasi circulus vnde incipiat. vel vbi desinat nō facile deprehenditur. Phi aūt mundi septem celos. a planetas globorum desono motu intrō duxerūt. quoz orbibus cōnexa memorant oīa quo sibi innexos a velut insertos versari retro. a econtrario ceteris motibz suis ferri arbitrantur.

Ca. 33

De motu eiusdem.

Spere motus duobus axibz voluit. Quorū vnus est septentrionalis. qui nunq occidit. apparetq semp. alter australis q nunq videt. a australis dicitur. His duobz polis moueri speram celi dicunt. a cū motu eiz sidera in ea fixa ab oriente vsq ad occidentē circuire. septentrionalibz breuiores giros iuxta cardinē pagentibz.

Ca. 34

De cursu eiusdem spere.

Spera celi ab oriente a occidente semel in die a nocte vertit. xxiiij. horarum spacijs quibz sol cursū suū supra terras a sub terras sua volubilitate docuit.

Ca 35

De celeritate celi.

Tanta celeritate celi spera dicitur currere vt nisi aduersus precipitem eius cursū astra currerent q eam mouarent mundi ruinā facerent.

Ca. 37

De axe celi.

Axis est septentrionalis linea recta q p mediam pilā spere tendit. a dicta axis q in ea spera vt rota volui tur. vel q ibi plausty est.

De celestib⁹ polis. 38 Ca. 38.

Poli sunt circuli qui circunt p axē. Duor alter est septēntrionalis: qui nunq̄ occidit. appellaturq̄ borea⁹. alter australis qui nunq̄ videtur a australi notus 8r. a dicti poli q⁹ sint axium cardi ex vsu plaustror a poliendo. s. noiati: ß polus boreus sp videtur. australi noth⁹ nunq̄m q⁹ extra celi altiora sunt. pressa austri.

De cardinibus celi.: Ca 39

Cardines celi extreme ptes sunt axis. Et dicti cardines eo q⁹ p eos vertit celum vel q⁹ ficut cardo voluuntur

De quexis celi. 41 Ca. 40

Conuexa aūt celi extrema ci⁹ sunt a circuitate dicta. vt est illud. Conuexū quotiens claudit nox humida celum. Conuexū em̄ curuū ē. q. quersum seu inclinatū. a ad modū circuli flexū

De ianuis celi.: 41 Ca. 41

Ianue celi due sūt. oriens a occidēs Nam vna pte sol procedit. alia se recipit.

De gemina facie celi. 42 Ca. 42.

Facies celi vel caput orientalis regio. vltima septentrionalis. de q̄ lucan⁹. Sic mundi pstima iacet. quam zona inuales. perpetuoq̄ premunt hiemes.

De quatuor ptibus celi. 43 Ca. 43

Climata celi. plage vel ptes quatuor sunt. ex quib⁹ prima ps orientalis est vnde aliq̄ stelle oriunt & occidunt occidentalis vbi nobis alique stelle occidunt Tercia septentrionalis vbi p⁹ manet sol in diebus maioribus. Quarta australis vbi sol puemit noctib⁹ maioribus. Oriēs aūt ab exortu solis est nuncupat⁹. Occidens q⁹ diem faciat occidere a interire. Abscondit ei lumen mundo a tenebras supinducit Septentrio aūt a septē stellis aris vocatus que in ipso reuolute rotant. Dicit prie a vertex dicitur. eo q⁹ vertit. Meridies aūt vocat vel q⁹ ibi sol facit medium diem. q. medidies vel q⁹ tunc puri⁹ micat etheꝛ. Mez em̄ purum 8r. Sunt a alia vij. climata celi. q. vij. lineeab oriente vsq̄ ad occidentē. sub quib⁹ a mores hoim dispares. atq̄ animalia specialiter diuersa nascuntur. q̄ vocata sunt a locis quibus dā famosis quoz primū est meroes. secundū somis vel sienes. ē ciuz catagoras vel catocori⁹ v affrica. quartū rod⁹. quintū elespontus. sextū mesopontus. septimū brustenus.

De hemispheriis. 44 Ca. 44.

Hemispheriū dimidia ps sphere est. Hemispherion supra terras est ea ps celi q̄ a nobis tota videt. hemispherion sub terra ē. que videri nō pt. q⁹ diu terra fuerit.

De quinq̄ circulis celi.: 45 Ca. 45.

Zone celi quinq̄ sunt. quaz distinctionibus quedā ptes tempie sua incoluntur. quedā immanitate frigoris a caloris inhabiles existūt Que ideo a zone vel circuli appellant: eo q⁹ in circūductione spere existunt. Quoz primus circulus ideo arcticus appellat eo q⁹ inē eū arcturi signa induta p⁹spiciunt. Secund⁹ circulus extertin⁹ qui a trophicus 8r. q⁹ in eo circuies sol aquilonis finib⁹ estatē facit a vltra eū circulū non transit. sed statim reuertit. a inde trophicus appellat. Tercius circul⁹ hymerinus qui a latinis ideo equinoctialis appellat eo q⁹ sol cū ad eū orbem puenerit equinoctiū facit. hymerinus em̄ latine dies 8r atq̄ nox. quo circulo dimidia spere ps constituta p⁹spicitur. Quartus circulus antarticus vocatus: eo q⁹ contrarius sit circulo quē arti con noiamus Quintus circul⁹ emerinus trophicus qui a latinis hyemalis: siue brumalis appellat. ideo sol cū ad eū circulum puenerit hiemē hȳs qui ad aquilonem sunt facit. a estatez hȳs qui in austri ptibus commorantur.:

De circulo zodiaco. 46 Ca 46.

Zodiacus aūt circulus est qui ex linearuz quinq̄ angulis a ex vna linea constat.

De candido circulo. 47 Ca 47

Lacteus circulus via ē. que in spera videt. a candore dicta. q⁹ alba ē. quā aliq̄ dicunt viā esse qua circuit sol a ex splendoris ipsi⁹ transitu ita lucere.

De magnitudine solis. 48 Ca. 48

Magnitudo solis fortior est terre. vñ a eode momento quo orit a orienti simul a occidenti equaliter appet. Quero tanq̄ habitalis nobis videtur. cōsiderare oportet quantū sol distat a terris. que longitudo facit vt puus videat nobis

De magnitudine lune. 49 Ca. 49

Magnitudo q⁹ lune minor fertur esse q⁹ solis. Nā dum sol supior sit a luna. a tñ a nobis maior q⁹ luna videat: iam sippe nos accessisset: multo maior q⁹ luna ap⁹iceret. Sicut aūt fortior ē sol terra: ita terra fortior est luna p aliquā quantitatem.

De natura solis. 50 Ca. 50

Sol dum igne? sit: pre nimio motu uersionis sue ap̄ius icalescit. Cuius ignem dicunt pbi aqua nutri ri a contrario elemento virturem huis a caloris accipe. Vnde dicimus eū sepi? madidū a vorantem. Ca. 41

De cursu solis. 41

Sol em p seipsum moueri: nō cū mū do verti dicunt. Nā si fixus celo ma neret: omes dies a noctes equales existerent. sed cū alio loco eras oc casurū alio occidisse hesterno videm?: apparet cū p seipsum moueri: non cū mundo verti. spa cijs em̄ inequalibus orbes annuos ofícit ꝓter tpm mutacōnes. Oriens diem facit. occidens noctem inducit. Nā vadens longius ad meri diem hiemē facit. vt hibernis humoribus ac pruinis terra pinguescat. Accedens pius ad septentrionē estatem reddit vt fruges matu ritate durent. a que sunt in humidis inocta: seruefacta mitescāt.

De defectu solis. 42 Ca. 42

Sol oriens diē facit. occidens noctē inducit. nā dies est sol sup terras nox est sol sub terra. Ex ipso em̄ sunt hore. ex ipso dies cū ascendit ex ipso etiā nox cū occidit. ex ipso menses a anni numerant. ex ipso vicissitudines fiunt tpm. Nā aūt per meridiem currit vicinior est terre. qñ vero iuxta septentrionē: sublimis at tollit. Cui iō de? diuersos curs? ostituit loca tpa ne dum sp eisdē morarent locis: quotidia nova pore e? vniuersa ꝛsumerent. sic demens ait. Cursus diuersos accipit quib? aeris tem pies pro rōe tpm dispensat a ordo vicissitudi nū pmutationū q̄ seruat. Nā dum ad superio ra ascenderit ver tempat. vbi aūt ad summū celi venerit estiuos accēdit calores. descendēs rursus autūno tempiem reddit. Vbi vero ad inferiorē redit circulum: ex glaciali opagine ce li rigorē nobis hiberni frigoris derelinq̄t.

De itinere solis. 43 Ca. 43

Sol oriens p meridiem iter habet. Qui postq̄ ad occasum venerit. et occeano se intinxerit p incognitas sub terra vias vadit. a rursus ad o rientē recurrit.

Cap. 44

De lumine lune. 44

Vnam quidam pbi dicunt ꝓprium lumen habere. globiq̄ eius vnam ptem esse lucifluā. aliā vero obscu ram a paulatim se vertendo. diuer sas formas efficere. Alij econtra aiunt lunam nō suum lumen habere: sed solis radijs illu ia ri. Vnde a eclipsim patit: si inter ipsā a solem vmbra terre intrumenat Solem illi loco supi or est. Hinc euenit vt qñ sub illo est pte supi ore luceat. in inferiore vero quam habet ad ter ras obscura sit.

De formis lune. 44 Ca. 44.

Prima figura lune bi cornis est ita.

Secunda sectilis habet ita.

Tercia dimidia habet ita.

Quarta plena ita.

Quinta iterꝝ dimidia ex maiore ita.

Sexta iterum sectilis ita.:

Septima bicornis ita.

Septima aūt semis a vicesima secunda semis in suo ordine medie sunt. Cetere autē ꝓportio nales sunt.

De interlunio lune. 45 Ca. 45

Interlunū lune est tps illud inter deficientē a nascentē lunā. Est aūt xxx. dies quo luna nō lucet Que iō videri nō ꝓt. q̄ soli ꝛiuncta obscu rat: sed eodē momento renascens paulatī ab eo recedēdo videtur.

De cursu lune. 46 Ca. 46.

Luna amissi ac recepti luis vicibus menstrua in centro spacia modā tur. Que ideo obliquo a nō recto in cedit cursu vt sol. s. ne incendat in cē trum terre a frequenter patiat eclipsim. Vici nus ē em̄ circulus eius terre. Crescens aūt ori entē cornib? expectat. decrescens occidentē. me rito. q̄ occasura a amissura ē lumen.: Ca 48

De vicinitate lune ad terras. 48

Luna terris vicinior est q̄ sol. Inde a breuiori orbe celerius peragit cur sū suū. Nā iter q̄? solī dieb?. ccclx v. ista. xxx. dies p̄curit. Vñ a antiqui mēses in luna. annos aūt in solis cursu posuerunt.

De eclipsin solis. 49 Ca 49.

Eclipsis solis est quotiēs luna. xxx ad eandē lineā qua sol vehit pue nit. eiq̄ se obiciens solem obscu rat. Nā deficere nobis sol videt: dū illi orbis lune opponitur.

De eclipsin lune. 50 Ca 50

Eclipsis lune ē quottens in vmbrā terre: luna incurrit. Non em̄ suum lumen habere. sed a sole illuminari

pūtatur. vnde a defectum patitur si inter ipsā a solem vmbra terre interueniat Patitur aūt hoc. xv. luna eousq; q̄ diu centū atq; vmbraz obstantis terre eqeat. videatq; solem: vel a sole videat.

De diā stellaz. sidez a astroz. Ca. 61

Telle a siderā a astra inter se differūt. Naz stella est quelibet singularis. Sidera vero sunt stellis plurimis fcā. vt hiades. pliades. Astra autē sunt stelle grandes. vt orion. bootes. Sed hec noia scriptores cōfundunt. a astra p stellis. a stellas p sideribz ponunt.

De lumine stellaz. 62 Ca. 62

Telle non habere p̄prium lumen: sed a sole illuminari dicuntur. sicut et luna.

De situ stellaz. 63 Ca. 63

Telle immobiles sunt. a cum celo fixe. perpetuo motu ferunt. nec cadent per diem. sed a solis splendore obscurant.

De cursu stellaz. 64 Ca. 64

Idera aūt ferunt: aut mouent. Ferunt que celo fixa sunt a cū celo uoluunt. Mouent vero que dā sic planete. errātice q̄ cursus suos vagos certa tñ diffinitione ofciunt

De vario cursu stellaz. 64 Ca. 64

Telle pro eo q; per diuersos orbes celestiū planetaz ferunt. nam que dā celerius exorte tardius occidūt que dā tardius exorte citius ad occasū ruunt. alie piter oriunt. a non simul occidunt. omnes aūt suo tpe ad suū cursum p̄prium reuertuntur.

De interuallis stellaz. 66 Ca. 66

Telle iter se diuersis interuallis distant a terra. p̄terea dispari dari tate magis minusue nostris ocul apparent. Naz multe maiores sunt hijs quas videm⁹ ospicuas. sed longi⁹ posite ruevident a nobis.

De numero circuli stellaz. 67 Ca. 67

Numerus circularis stellarum est p quem cognoscitur in quanto tempore circuitū suum vnaquecq; stella p̄currat. siue per longitudinem: siue p latitudinez. Nam luna. viij. annis fertur explere circuitum suum. mercurius annis. xx. lucifer annis. ix. sol annis. xix. vesperc. xv. fe contis. xij. saturnus. xxx. Quibus peractis ad reuersionem circuli sui hijsdem signis a partibus reuertuntur. Quedam siderā radijs sol

prepedita anomala fiūt. aut retrograda. aut stationaria. iuxta qd a poeta memini dicens Sol tpa diuidit cui. mutat nocte die. radijsq; potentib⁹ astra. ire vetat. curlusq; vagos rōne moratur.

De stellis planetis. 68 Ca. 68

Vedam stelle ideo planete dicuntur id est errantes. q̄ p totuz mundum vario motu discurrunt Vnde p eo q; errant retrograde dicūtur. vel anomala efficiuntur id est q̄ particulas addunt a detrahunt. Ceterum q̄ tantū detrahunt retrograde dicunt. stationē aūt faciunt q̄ stant.

De precedentia a antegradatione stellaz. 69 Ca. 69

Recedentia vel antegredatio stellarum est dū stella motū suū ofuetū agere videt. a aliquid preter ofuetudinē precedit. Ca. 69 Ca. 70

De remotione vel retrogradatione stellaz. 69 70

Remotio vel retrogradatio stellarū est in qua stella dum motum suū agat simul a retrorsum moueri videtur.

De statu stellaz. 71 Ca. 71.

Tatus stellarum est. q̄ dum stella sp mouetur: tñ in aliquibus locis stare videtur.

De noibus stellaz quib⁹ ex causis noia acceperunt 72 Ca. 72

Ol appellatus eo q; solus appareat obscuatis fulgore suo cunctis sideribus. Luna dicta quasi lucina ablata media silla ba. de qua virgili⁹ Casta faue lucina. Sumpsit autem p̄ deriuatiuum nomen a solis luce: eo q; ab eo lumen accipiat. acceptūq; reddat. Stelle dicte a stā do. q; semper fixe stant in celo: nec cadunt. Nā q; videmus de celo stellas quasi labi non sunt stelle: sed igniculi ab ethere lapsi: qui fiunt dum ventus altiora petens ethereum ignem secum trahit. qui tractu suo imitatur stellas cadentes. Nam stelle cadere non possunt. immobiles enim vt predictum est sunt. a cum celo fixe feruntur. Sidera dicta eo q; ad nauigātes ofiderando iter dirigunt ad cursus ofilium ne fallacibus vndis aut ventis alibi deducantur Quedā aūt stelle idcirco signa dicunt. q; eas nautc observant in gubernandis remigijs contemplantes acie fulgorem q; eoz quib⁹ rebz status celi futurus oñditur. sed a oēs hoies ea intendunt ad prouidendū aeris qualitates p estatem a hiemē vernalem q; tpiem. Ortu em vel occasu suo certis stationibz tēpoz q̄litates

significant Signo ꝓprimus arcton qui in axe fixus. vij. stellis in se reuolutis rotatur. nomē est grecū qđ latine visa dicitur. que ꝙ in modum plaustri verūt nostri eā septentrionē dixerunt. Triones em̄ ꝓprie sunt boues aratorij dicti eo ꝙ terrā terant. q. triones. Septentriones aūt nō occidere axis vicinitas facit. ꝙ in eo sunt. Arctofilax dr ꝙ arcton velicem visaz sequit. Eundēq boetes dixerant eo ꝙ plaustro ueret: signū multis spectabile stellis. inter ꝙs arcturus est Arcturus est fidꝰ post caudā maioris vrse positū i signo boetis Vnde a arcturꝰ dictꝰ est quasi ꝙ boetis precordijs collocatus est. Oritur aūt autūnali tpe. Orio astꝝ ante thauri vestigia fulget. a dictus orion ab vrina vel ab inundatione aquaꝝ. Tpe em̄ hiemis abortus mare a terras aquis a tē pestatibꝰ turbat. Hunc latini ingulā vocant. ꝙ sit armatus vt gladius a stellaꝝ luce terribilis atq darissimus. in quo si hec fulgent oīa: serenitas portenditur. si obscuratur hyades dē apo tōpanva fuco a a pluuijs Nā pluuie grece yades dicunt Ortu quippe suo efficiunt pluuias. vnde a eas latini suculas appellauerūt. ꝙ quando nascuntur pluuiarum signa monstrant. de quibus virgilius. Arcturꝝ pluuiasq hyadas. Sunt autez in fronte thauri. vij. a oriunt tpe vernali Pliades a pluralitate dicte ꝙ pluralitatem greci
appellant. Sunt aūt stelle septez ante genua thauri. ex quibꝰ septem videntur. nam latet vna. Has latini vergilias dicunt. a temporis significatione ꝙ vere exoriunt. Nam occasu suo hiemē. ortu estatem. primeq nauigationis tempus ostendunt. Canicula stella que a siriꝰ dicitur estiuis mensibus in medio celi est. a dū sol ad eam ascenderit iuncta cū sole duplicatur calor ipsius. a dissoluuntur corpora. a vaporantur. Vnde a ex ipsa stella dies caniculares dicunt: quando a molestie sunt purgacōes Canis autem vocatur ꝓpter qđ corpora morbo afficiat. siue ꝓpter flamme candorem qđ eius mō sit: vt pre ceteris lucere videat. Itaq quo magis eā cognoscerent sirion appellasse. Cometes stella dicā est eo ꝙ comas luminis fundat ex se. Quod genus sideris qñ apparuerit: aut pestilentiā. aut famē. aut bella significat. Cometes autem latine crinite appellant ꝙ in modum crinū flāmmas spargunt quas stopei dicunt esse vltra. xxx. quaz noia a effectꝰ quidā astrologi scripserunt. Lucifer dictꝰ eo ꝙ inter omnia sidera plus lucez ferat. Lucifer enim est vna ex planetis. Hec ꝓprie a iubar dicitur eo ꝙ iubas lucis ex se fundat; sed et splendor solis a lūne ac stellaꝝ iubar vocat: ꝙ in modum iube radij ipsoz extendantur. Vesperus stella occidentalis quam cognoīa tam phitent a vespero rege hispanie. Est aūt a ipsa ex quinq stellis planetis. noctē ducēs a sequens solem. Fertur autez ꝙ hec stella oriens lucifer. occidens vesper facit. de qua statius. Et alterno dependit humos in ortu. Planete stelle sunt que non sunt fixe in celo vt relique sed in aere ferunt. dicē autem planete a potes planes vel ab errore. Nam interdū in austz. interdum in septentrionē. plerumq tota mundum nonnunq cū mundo feruntur. quaꝝ nomina greca sunt Phaeton. phenonta. phiriona. hesperus. stelbo. Hos romani noībus deoz suoz. s. saturnū. iouis. martis. veneris a mercurij sacrauerunt decepti enim a decipere volentes in eorum adulacōem qui sibi aliq d sōm amorem prestitissent sidera ostendebant in celo dicentes ꝙ illud sidus esset iouis. a illud mercurij a concepta est opinio vanitatis Hanc opinionem erroris diabolus confirmauit. xpūstus euertit. Jam vero illa que ab ipsis gentilibus signa dicuntur in quibus a animantium imago de stellis formatur. vt arcto. aries. thaurus. libra a huius modi alia hij q sidera preuiderunt in numeꝝ stellaꝝ speciem corpis superstitiosa vanitate pmoti finxerunt ex causis quibusdā deorum suoz a imagines a nomina cōformantes. Nam arietem primū signum. aiunt libre mediā mundi lineam tradunt ꝓpter ammonē a iouem vocauerunt. qa in eius capite qui simulachra faciunt arietis cornua fingunt. Quod signum gentiles ideo inter signa primum ostituerunt. ꝙ in mense marcio qui est anni principium solem in signo illo cursū suum pagere dicunt. sed a thaurum inter sidera collocant. a ipsū in honorē iouis eo ꝙ in bouem sit fabulose uersus qñ europam transuexit. Castorem qq a pollucē post mortem inter notissima sidera ostituerunt: qđ signū gemini dicunt. Cancrū qq in de dixerunt eo ꝙ cū ad id signum mense iunio sol venerit retrogradit̄ in modū canceri. breuioresq fac dies. Hoc enim animal incertam habet ptem primam. demiq ad vtramq ptem gressuz dirigit ita vt prior ps sit posterior. a posterior ꝑ de. Leonem in gentē hercules in grecia occidit ꝓpter virtutem suam hunc inter duodecim signa constituit. Hoc signum sol cum attigerit minimum calorem mundo reddit. a annuos flatus a estates facit Virginis etiam signum ideirco inter astra collocauerūt. ꝓpter qđ eisdē dieb⁹ in quibus sol p illud decurrit terra exusta solis ardore nihil pariat. Est em̄ hoc ꝑps

camiculariuz dierum. Libram autē vocauerūt ab equalitate mensis ipsius. qđ viij. k. octobris sol p illud signum currens equinoctium facit Vnde a lucanus. Ad iuste pondera libre Scorpiū q̄ a sagitariū. ꝓpter fulgura mensis ipsius appellauerunt. Sagitarius vir equinꝰ cruribus deformatus. cui sagittam a arcum adiunguñt. vt ex eo mensis ipsiꝰ fulmina demōstrētur Vnde a sagitariꝰ ēvocatus. Capricorni figuram ideo inḱ sidera fixerūt ꝓpḱ capra iouis nutricem. cuiꝰ posteriorē partē corporis in effigiē pisces ideo finxerūt vt pluuias eius dē mensis designarent. quas solet idem mēsis plerumq̄ in extremis habere. Porro aquarius et pisces. ab imbribꝰ tempo ꝓvocauerunt qđ hieme qñ in hys signis sol vertitur maiores pluuie ꝓfunduntur Et miranda gentilium dementia. qui nō solum pisces sed etiā arietes et hircos a thauros vrsas a canes cancros a scorpiones trāstulerunt. Nam et aquilam et cignū ꝓpter iouis fabulas inter celi astra eius memorie causa collocauerunt. Perseū q̄ avum orem eius andromedam. postea quā sunt mortui in celum receptos ee credidērunt ita vt imagines eoꝝ stellis designarent eorūq̄ appellatē nominibus nō erubescerent. Aurigam etiam erictonium in celi astra collocauerunt. ꝓpter qđ vidissent eum primo quadrigaz iunxisse Mirati sunt eñ ingeniū eius ad imitationem solis accessisse. a ꝓpter hoc nomē eiꝰ post mortē inter sidera posuerunt. sic calisto. licaonis regis filia dum ab ioue compressa a fabulose ab iunone in vrse fuisset speciem cōuersa que grece arctō appellatur post interfectionē ipiꝰ nomē eius iouis cū filio in stellis septentrionalibꝰ trāstulit eāq̄ arctō. filium autem eiꝰ artophilax appellauit Sic lira ꝓmercurio in celum locata. sic cētaurꝰ chiron ꝓpter qđ nutri erat e sculapium et achillem inter astra dīnumeratus ē sed quolibet modo superstitiōes hec ab hominibꝰ nūcupēt̄ sūt tamen sidera q̄ deus in mundi principio cōdidit ac certo motu disigneꝝ tēpora ordinauit. Vorigitur signoruz obseruationes vel geneses vel cetera superstitiosa que se ad cognitionē sideꝝ cōiungunt idē ad noticiam fatoꝝ et fidei nostre fine dubitatione cōtraria sūt sic ignorari debent a xp̄ianis vt nec scripta esse videāt̄. sed nōnulli siderum pulcritudine a claritate pellecti illapsu stellarum cecatis mentibꝰ corruerunt ita vt p superbutationes noxias que matheseis dr euēt̄ veraz p̄scire posse conēt̄. quos nō solum xp̄i ane religionis doctores sed etiam et gētilium plato aristoteles atz alij rerum veritate cōmoti cōcordi sētēcia dānauerunt dicētes. Confusione rerum

pdīt̄ de tali filiatiōe gnai Nā sic gen⁹ hūanū adualos act⁹ nascēdi necessitate p̄mēt̄ cur at laudem mereamur nomi. aut legum p̄cipiant vlcionem Et q̄us ipsi nō fuerint celesti sapiētie dediti. veritatis tamē testimonio: errores eoꝝ merito ptulerunt. Ordo autē iste septem secularium disciplinaruz ideo a philosophis vsq̄ ad astra pductꝰ est scilicet vt amōs seculari sapiētia iplicatos terrenis rebꝰ abduceret et in suprema ꝺtēplacōe collocaret

Jncipiūt capitula libri quarti

de diebꝰ. ca. de nocte. ij. de ebdomada. iij. de mensibus. iiij. de equitate mēsium id est cōcordia. v. de annis. vi. de tēporibꝰ. vij. de recapitulacōe supscriptoꝝ. viij. de solstitio et equinoctio. ix. de mundo. x. de quinq̄ arcticis mūdi. xi. de partibꝰ mūdi. xij. de celo. xiij. de septem planetis celi xiiij. de aquis que sup celo sunt. xv. de cursu stellaꝝ. xvi. de positione septē stellaꝝ erraticis. xvij. de luce stellarum. xviij. de lapsu stellarum. xix. de nominibꝰ astrorum. xx. de arcturo. xxi. de vetis stella. xxij. de pliadis stella. xxiij. de stella oriōn xxiiij. de stella lucuferiana. xxv. de stella vespertina. xxvi. de comis stella. xxvij. de sirius stella. xxviij. Vtrum sidera animam habeant. xxix. de nocte. xxx. de partibꝰ terre. xxxi. de tomitruo. xxxij. de fluminibus. xxxiij. de arcu. xxxiiij. de nubibꝰ. xxxv. de pluuijs. xxxvi. de niue xxxvij. de grandine. xxxviij. de vētis. xxxix. de nominibꝰ vētorum. xl. de signis tempestatis a serenitatis. xli. de pe silencia. lij. de oceano estu xliij. de mal curū crescat. xliiij. de mari cur amaras habet aquas. xlv. de milo fluuio. xlvi. de positione terre. xlvij. de terre motu. xlviij. de mōte ethna. xlviiij. de natura solis. l. de quantitate solis a lune. li. de solis cursu. lij. de luce lune. liij. de lūe cursu. liiij. de edipsi solis. lv. de edipsi lune. lvi.

Prefacio

Omino a filio syseputo ꝓfidoꝰ dum te p̄stāte igenio facūdiaq̄ ac vario floe litteraz ñ nescio i pēdisti tñ amplioꝰ curā quandā ex rez natura l causas a me tibi flagitas suffragandum. Ego tamen satisfacere studeo animoq̄ tuo decursis prioꝝ monumenta non demoror expedire aliquam exptationom dierum ac mēsium Annoq̄ metas et temporum vicissitudines naturam eiā elemētoꝝ. Solis demq̄ ac lune cursus q̄ruñ az cās astroꝝ. tēpestatum. s. signa atz vētoruz nec ñ

et terre positiões alteꝝ noscꝫ matis estus Que omnia secundū qđ a veteribus viris ac maxime sicut in litteis catholicorum virorum scripta sūt pferentes breui tabula notauim⁹. Sed ꝫ ei eaꝝ rerū naturam noscere superstitiosa est scientia. si tantum sana sobriaꝫ doctrina cōsideretur. quinimmo si ab inuestigatione viri modis omnibusꝫ paul abessent nequaq̄ ille rex sapiens diceret. Ipse dedit michi hoc ꝫ scientiam veram. vt sciam dispositionem celi et virtutes elementorum. cōuersionuꝫ mutationes. diuisiones temporum. annoꝝ cursus et stellarum dispositiones. Qua propter inci pientes a die cuius pene prima pcreatio in ordine rerum visibiliū extitit. hec et cetera quib opinari quosdam gentiles vel ecclesiasticos viros nouimus exequamur.

Ca. primi.

Incipit liber ysidori de rerum natura ad. Sisebutum regem.

Dies est solis orientis psentia quousqꝫ ad occasuꝫ puenīat dies gemini appellari solet prie a solis ortu donec rursus oriatur. Abusiue a solis ortu usqꝫ dum venīat ad occasum. Spacia diei. ij sunt inter diurnum a nocturnum. hore autē. xviij. Spacium autem horū. xij. partes autez abusiue diei. ij. sunt. mane. meridie. a suprema. Inicia diei a solis ortu putant. alij ab occasu. alij a media nocte. Nam caldei a solis ortu inicium putant. id totum spacium vnum appellantes diem. Egiptij aūt ex inicio noctis sequētis diei originem tradūt. Romani autē a media nocte oriri diez uolūt. a media nocte finiri. dies aūt in principio operꝫ dei a lumine habebāt exordiū. ad significādū hoīs lapsum. hūc aūt a tenebris ad lucē. vt nō dies obscuret in noctem ꝙ mox lucescat in die. sic scriptū ē. de tenebris lumē claresce. qđ delictoꝝ tenebris liberatus hō ad fidei scientiam puenit. Mistice q̄ dies imaginē legis portat. sic ei diei claritas obscura tenebrarū illuminat depellit tenebras et roꝝ lucē declarat virtutū a in quo eū peccata arguens. bonos ad meliora perducit. Feriales autē dies in lege ista sunt. v. ázimorū. Phase quātadecima die mensis primi est. q̄ndo luna plenissima abiecta agn⁹ immolat. dies pentecosten in quo vertice mōtus syna lex data ē moysi. in quo de fructu pmi panes offerebāt ppositionis. dies sabbatorū est in quo hostie celebrāt in lege. a in quo māna in deserto nō licebat colligere. Dies neomeniaꝝ celebratio nouē lune. semper em̄ iudei in mēsium principio hoc ē prima luna diem festum agebāt. Sed idcirco in principio mēsis hoc faciebāt. qꝝ deficiente luna tēpus finitur. Et ite rū nascēte incipit. dies tubaꝝ: septimi mēsis principiū est. quando in dei solemnitatez agētes amplius tuba canebant. a plurima offerebant sacrificia q̄p p singulos menses. dies scenophegie est mense septimo. xv. die mensis in quo tabernaculoꝝ solemnitatē veteres celebrabant. Scenophegia em̄ tabernacula inhabitant. dies ieiunij quarti i mense iulio est. xvij. eiusdē mensis die: qñ descendēs moyses de monte tabulas legis confregit. In eo etiā mēse a die nabugodonosor Jherm primo destruxit. dies ieiunij quinti in mense augusto ē qñ p speculatores ad terrā sanctam missos seditio in castris exorta est. a factum est vt p desertum. xl. annos laboriose discurrerent. a in heremo omnes perirent. Siquidē a in eo dez mense a nabugodonosor a multo post tpe a cesare tito templū euersū est atq̄ succensum. a in obprobrium gentis pdite exaratū est. dies ieiunij septimi in mense septimo est qui appellat october. in quo interfectus est golias et reliq̄ qui erant in iherusalem interfecti sunt. iuxta quod loquitur Jeremias. dies ieiunij decimi in mense decimo est qui apud nos ianuarius dicitur quando conuenerunt cuncti in babilonem captiui. quando mēse templum fuisse destructum. a fecerunt planctum atq̄ ieuniuꝝ Hec in commentarijs zacharie beatissimus ieronim⁹ scripsit. Prophetice āt dies diuinaꝝ legem significant. Noxvero ignorantie cecitatem secundum ozee pphetiam qui dicit. Noctem assimulauit matrem tuam. factus ē populus meus tanq̄ non habens scientiam. Item nonnunquam dies psperitatem significat seculi. noxvero aduersitatem. Fasti dies sunt in quibus vis fatur a. vt dicitur vt ne fasti q̄b⁹ non or. Feriati dies sunt in quibus res diuina fit. et abstinere homines a litibus oportet. Profecto dies festi sunt cōtrarij idē ē sine religione. festi tātūmodo dij a religionis sūt. Astri dies sūt q̄a omnes vocāt. Siderales in q̄bus sidera mouēt. a hyes a nauigacōibus excludūt. Jsti cōtinui. xxx. pliatōes q̄b⁹ fas ē hostē in bello lacessere. de q̄b⁹ liber testat regum dicens. eo tpe q̄ solent reges ad bella pcedere. Kalaēs Kalaēs dies sūt. v. q̄ inter egiptios supfuit. xij. mēsib⁹ a incipiūt a. viij. k. sep. a v. k. memoratarum fluūntur dies epactarum sunt. xij. q̄ per singulos annos ad cursū lunarem accesse rūt. Nā dū. xij lune. ccc. l. iiij. dies habent ema nēt ad cursū anni solaris dies. xi. q̄s epactas

egipti vouerūt. Pro eo qđ ad mūeniendam lunā p totū ānū adiciantur. Solsticiales dies sūt in ḡbus sol stat crescente spacio dierū vel noctiū. Equinoctiales dies sūt. in ḡbus dies a nox eqlibus horaū spaciis reuoluūtur.

De nocte. Ca. secundo

Nox est solis absētia. qp diu ad occasū rursus ex ortu recurrit. Noctē aūt fieri vmbra terraū quā data ad ḡtē corporis credimus nō ad alicuius corpis officiū. Duobus modis nox i scripturis accipit. id ē a tribulatio psecutois. a obscuritas ceci cordis Nox aūt a nocēdo dcā est qđ oculis nocet. Noctis ptes .v. sūt. crepusculū vesper. conticiniū intēpestū. gallicinū. Crepusculū dicit idest crepex quod dubium dicim⁹. hoc est iter lucē a tēbras. Vesper oriēte stella cui nomen Dr hoc. Cōticiniū ē: qñ ōnes silent. Cōticescere enī silere ē. Intēpesta idest inopportuna qñ michil agi potest. a oia ḡta sūt. Gallicinium áūt dictū qp gallos lucis pnuncios. Crepusculū a matutinū. iter absessum noctis a diei aduentū.

De ebdomadib⁹. Ca. tertiū

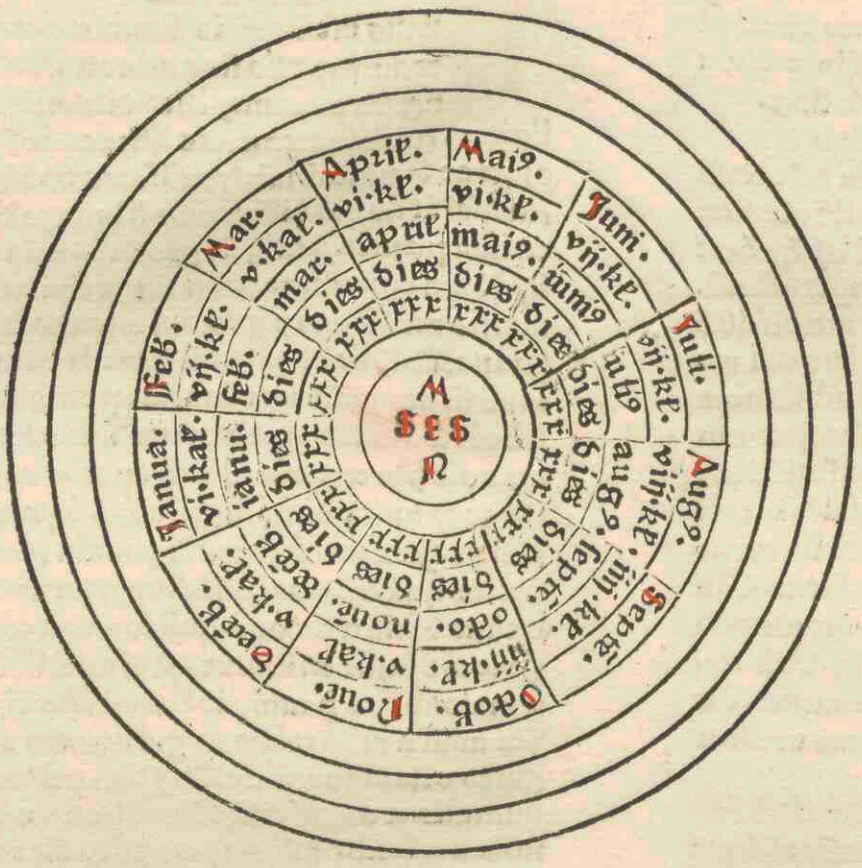
Ebdomada apd grecos a rōnes. septē dieū cursu pagitur. Apd hebreos āt septē āni sunt. declarat hoc daniel dicēs. ebdomadib⁹. Ebdomada āt septē feriis stat. Ferie qđ a fādo dicte sūt. qñ fari. eo qđ i creatōe mūdi p singulos dies dixit deus fiat. Item qđ dies sabbati ab inicio feriatus habebatur. Inde dies solis pma feria nūcupatur. qđ prim⁹ a feria ē. Item lune pinde secūdā feriā idest a sabbato q est feriat⁹ sic cetere dies tali ex numero sūp sortiūt vocabula. Apd romanos autez hij dies a planetis. idest erraticis stellis nomina acceperūt. Primū enī diē a sole vocatū aplī. qđ caput est ōniū sydereū. sic a ide dies caput est cūctoz dicez. Secūm a luna q solis splendore a magnitudie prima est ex eo mutuat lumen. Tertiū est a stella martis q vespuocatur. Quartū a stella mercurij. quā qđam cādidum circulū dicūt. Quintuz a stella iouis quā fetontem dicūt. Sextum a vēneris stella quā lucifer ū asserūt q inter oia sydera plus lucidioz est. Septimū a stella saturni q septio cēlo locata est. xxx. āmis fertur implere cursū suum. pinde āt gētiles ex hijs septem stellis nōiā dieū dedērt eo qđ p eas dem sibi aliqđ effici existimauerūt. dicētes habere ex aere ignem. ex sole spm̄. ex luna corp⁹ Ex mercurio linguā a sapientiā ex venere voluptatem. ex marte feruorem. ex ioue tēpantiam. ex saturno tarditatem. Talē quippe extitit gentilium stultitia. qui finxerunt sibi tā ridiculosa figmenta.

De mensibus. Ca. q

Mensis est luminis lunaris circuitus redintegratio siue adnouacō. Huius figura plerumqz huius vite cursus intelligitur. q suis incrementis qsi mensib⁹ peragitur ac diminucōnib⁹ certissimis diminuit. Menses āt ātiqui diffinierūt. qñ luna zodiacū circulū pducit. Antiq āt gentiles. noia mēsib⁹ qđam ex numero posuerūt Incipientes a martio mense. qz ex ipso ām orientis ordīē suauerūt. Huic āt martiū pter honorem romuli sic acceperūt appellandū. qz eū martis filiū eē crediderūt. Aprilem vero nullo deoz suoz noie ꝑ de re ppria. qsi ab aperire noiauerūt eo qp tunc plurimū germinis aperiatur in flore. Inde mensem maiū p maia mercurij matre. quā deā venerabāt. siue pter maiores deinde iumiū a iunone. quā sororem vel cōiugē iouis fuisse testantur. Alij autē sic maiū a maioribus ita p iumo. ib⁹ iumiū vōre dixerūt Ita iulium a iulio cesare Augustuz vero ab augusto octauiano vocauerūt. Nam prius iulius quintilis. a august⁹ sextilis vocabantur. ꝑ eoz noia a cesarib⁹ iulij siue augusto sūt omutata. Septembris eo qđ septim⁹ sit a martio q est principiū veris. Simili qđ ordīe octob nouemb a decemb ex numero imbriū atz veris acceperūt vocabula. Porro ianuariū ex noie vocauerunt. ꝑ specialiter ianuari⁹ appellatur. eo qđ ianua est āni atqz principiū Februarium āt a febris sacris lupercoz eū vocauerunt. ita qz apd ātiquos latinos .x. mensib⁹ cursus anni cōputabatur. ꝑ ianuariuz romani dixerūt Februariū numa pompilius addidit. atqz i xij. mensib⁹ ānū distinxit. Plerisqz āt asserūt cingū sabinoz regez primum ānū in menses diuisisse. Js. k. qui a intercalares dies istituisse. In cod⁹ aūt sanctarū scripturarū. xij. menses fuisse āni etiā añ diluuiū oñdūtur. Sic enim ibi legitur. aq autem minuebatur vsqz ad vndecimū mensē. Vndecimo aūt mēse prima die mensis apparuerunt cacumina montiū. Sic enim tūc dinumerabātur mēses sicut a nūc. ꝑ nō quos kalendæ sed quos luna cepta a finita cōducebat. kalendas autez a kalendo dictas. Apd ātiquos enim sēp mēsiū noia pncipia colebātur id qđ dicti a die⁹ a nonas a nūdims. Menses autē ōnes apd latinos ex kalendis sumunt pncipiuz. Apd hebreos ex lune nascentis recursu. Apud egiptios aūt pncipia mensiū añ k. viij. aut. v. a. vi. aut. vij. aut. viij. dieb⁹ pronunciantur iuxta qđ formula sbiecta declarat.

Vernus oritur.

pmanz dieb9.xci.

dieb9.xci.

dieb9.xci.

Autūn9 oritur.

Estas oritur.

dieb9.xci.

Aliq̄ ratiõe ꝓplentur.ccc.lx.dies.xij. mensium egiptioꝝ quinq̄ dies superfũt quos epactomenes intercalares siue additos vocauerint de quib9 supi9 memoratum est. Equitas mensiũ.xij.id ẽ concordia.

Ca.v.

De equitate mensium.

Anuari9 cũ decembrio in horaũ mẽsurã concordat Februari9 cũ nouembrio spacium equaliter cõsumat. Marti9 cõsert octobrio. Aprilis septẽbrio equat. Maius respondet augusto. Jumi9 ẽ par iulio.

Ca.vi

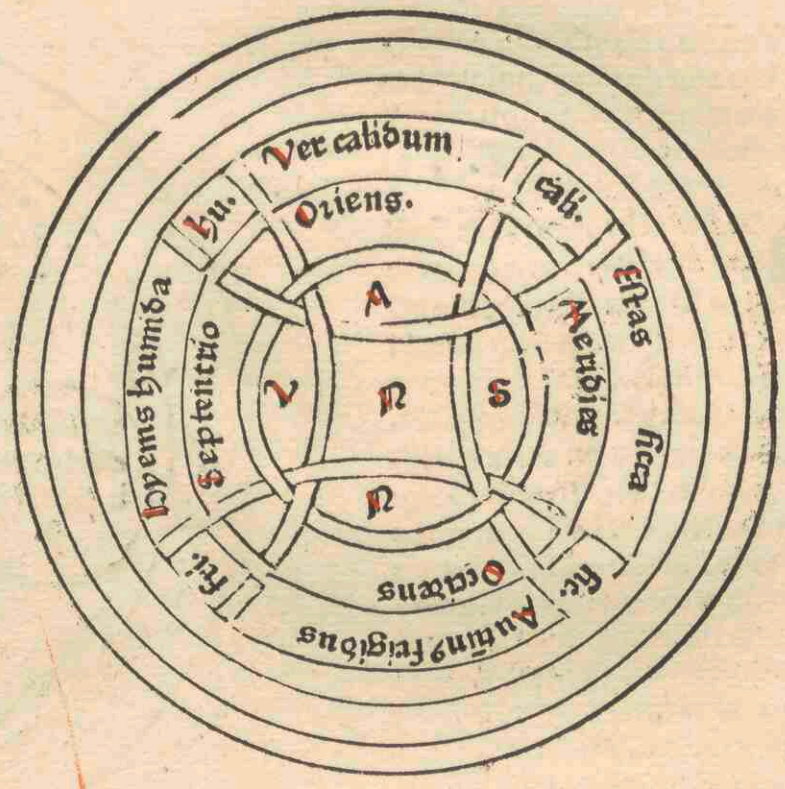
De annis.

Annus est circuitus solis ac reditus p xij.menses cuius quidem nomẽ figurate significat omne tẽp9 vite huius Sicut per Ysaiam dicitur. predicare annum dñi acceptabilem Quo non ille qui p̃dicauit solus fuit acceptabilis. sed hoc totũ tempus iuxta q8 apt apostolus. Ecce nũc tẽp9 acceptabile. Finez demiq̄ hui9 ãi diẽ iudicij adũxit dicẽs. Predicate ãnũ dñi. a diẽ vltionis deo nostro. Annũ aũt q̃si anulũ dici quidã putãt id est circulũ vñ a anuli dicti fũt diminutiue Pncipũ ãt ãi alij a kal.ianu.putant vt populus roman9. alij eq̃noctio vno vt hebrei putant. alij a solsticio vt greci. alij ab autumno vt egiptij. Annum autẽ sapientes huius mundi partim ciuilem. partim naturalem. partim magnum esse dixerũt. Ciuil ann9 est qui i huius astri recursu per menses. xij. terminatur. Ann9 naturalis est. cũ se soli luna sibi nectit id est supponit. vt inde oculos nostros media facta tenebras tociꝰ orbis efficiat quod dicitur eclipsis. Cuius raciõ diutius obscura fuit. ꝑ a melesimo q̃dam ꝓpheta exposita est. Ann9 magn9 dr qñ oia sydera certis tẽporib9 numerisq̄ cõpletis ad suũ locum vel ordinem reuertũtur. Quẽ ãnũ antiq̄ vocauerũt. Vñ.xx. ãno finiri a adi pleri dixerũt. Solsticial est ãn9 cũ sol explet per oĩa signa circuitũ in id vñ principiũ cursus sui sũpsit recurrit. Jpe a solaris ãn9 vel ciuil qui dieb9.ccc.lxv.pagit. Ann9 lunaris idẽa omnis ẽ. Idẽ a q̃.xij.p mẽses.xij.lunares peurrit. idẽ dieb9.ccc.lxxxiij. habẽ mõstrat. In quo ãno dies longius pascẽ ptẽditur. Ann9 bisextil est in quo vn9 dies p q̃drienniũ ex q̃drãtisraciõe sũma colligit. Ann9 iubile9 ẽ remissionis q̃.vij.ãnoꝝ ebdomadib9 texit. In quo iuxta legem dãgebãt tubaa ad omnes reuertebatur ãtiq̄ possessio. Olimpias vero ap8 grecos ãnuꝝ.iiij. ab olimpiaco agone. q̃ venit a trãsactis.vij.ãnis. In cui9 fine sortit agonis tps q̃a p triẽnij cursũ solis. a quẽ q8 singulis ãnis triũ horaũ cõsumacõe in q̃drienniũ dies vn9 expletur. Hoc tpe mittebãt etiã admonitoꝛiũ vt nõ solũ vndiq̄. ꝑ etiã ab omni gne omniq̄ etate a sexu oueniret. Lustrũ est quinquẽniũ ap8 romanos. dictũ est aũt lustrũ q̃ cẽsus p quinquẽniũ in republica agebat. Deinde post cẽsum actũq̄ sacrificiũ factũ. rõ lustrabat. Indicones rõmi inuenerũt. q̃ p singulos annos vsq̄ ad.xv. venientes cursus ad pmi anni pncipiũ reuoluũtur. Aera q̄ augusti cesaris tpe poita ẽ. Dicta ãt est aera exquo ois orbis a rectore professus est reipublice. era a die kalendarũ ianuariarũ accrescit. Bisext9 ãt a

sexto non. mar. vsq; ad die prid. kal. ian. hunc cursu oppoīt. Ann⁹ āt egiptior sine bisexto hz iiciuz. iiij. kl. sep. Cū bisexto āt a. iij. kalēdaz supscriptarum.

Ca. vij De tēporib⁹.

Sic ait scīs ābrosi⁹. Tēpa fūt vices mutacōnū. i q̄b⁹ sol ēta cursus sui dimēsione āmorē icōfusa varietate distīguit. Tpa āt a motu sideꝝ fūt dicta. vña de⁹ cū hec īstituerz dixit. Sint i sig̃ a tpa ai dies. ai ānos. vm aliquo mutabili motu. Cui⁹ aliud pri⁹ aliud posteri⁹ p̄teriit. eo q̄ simul eē non possint. Tep⁹ iuxta hebreos itegrer ān⁹ ē. sm illud i daniele. Tep⁹ a tpa a dimidiū tpis. Per tep⁹ ānū significat. p tpa duos. p dimidiū mēses sex. Juxt latinos āt vm⁹ ām. iiij. tpa ascribūt. Hyems. ver. estas. atz autūn⁹. Hyems cū sol meridianis p tib⁹ imorat. Tūc em̄ sol lōgi⁹ est a terra rigescit gelu atq; strigit. a plurioā fūt spacia noctis q̄ diei. Hinc causa orit vt hibernis flatib⁹ nimia vis niui um pluuiarūq; fūdat. Ver ē cū sol ex meridianis descēdēs ptib⁹ sup trā rēdit a noctis āc diei tpa exequat a tēpiez aeris rēducit. atz oīa fouēs rēperēd⁹ cogit i pt⁹ vt tra gmin; ā rēsoluta fulcis semina reuuiscāt. atq; oim gūm q̄ in tris vel i aqs fūt ānuis fetib⁹ succēssio ꝓpagēt. Estas ē cū sol i septētrionalez ptē sb erigit. a spacia diurna p ducit. Noctes vero coartat a astrīgit. Itaq; q̄ magis sol cursu medio ael hyuc copulat atq; mscet eo āpli⁹ aerē ipsū vaporat a humore exsiccato tra fatiscit impuluerez a adolescē facit semia a tāq; viridis succ⁹ maturescē cogit poma siluaz. Tūc q; sol estiuis flagrat ardori b⁹. miras vmbras facit i meridianū. quā exalto hūc illumiat locū. Autūn⁹ ē dū rursus sol a cacumine celi descēdēs īfrigit estuā magtudiez. ap aulis p rēlaxato ac de posito caloꝝ pstat tpi em sequēti tēpestatu vētoz a rbine procellaz a vi fulminum tonitruoꝝq; sonātiū. Rm̄ ētis distictōib⁹ vicissitudinē tpm iuxt poz diffimicōes pstrixim⁹ Nūc q̄liē eadē tpa nat alib⁹ ēaul sibim uicē cōiūgāt exp̄diam⁹. Ver q̄ppe cōstat ex humore a igni. Estas ex igni a sicci. Autūn⁹ ex sicci. a frigoꝝ. Hiems ex fri. a hūoꝝ. vñ ēē fūt tpa à cōiomis tp amīto dcā. Cuj⁹ cōiomis hec figuā ē.

Quorum temporum hec sunt principia. Vernus exoritur. permanens diebus. xci. Estas incipit. diebus. xci. Autumnu⁹ sumpsit principia diebꝰ. cxiij. Hyems inchoat diebus. xci. Vnde fiunt ānī vertentis dies. cccc. lxv̄. Hec itaq; fm naturalem temporum differentiam. Ceterum̄ iuxta allegoriam. Hyemps temporalis intelligitur tribulacio. quando tempestates a turbines huius seculi incumbunt. Estus est fidei persecuco quando doctrina perfidie aridit̄ate siccatur. Ver autem nouitas est. fidei siue pax quando post hyemis tribulacionem tranquillitas ecclesie redditur. quando mēses nouorum idest pascha celebratur agni. Autūn⁹ quando terra floribus. a ecclesiā ctib⁹ sāctorum decorat.

Jtē recapitulacio sup̄ scriptoz. Cap. viij

Hm̄ itaq; ambitu solis a mensium explent tempora mutacōnum vicibus euoluuntur. Mensis lune incremento semioq; conficitur Ebdomada septenario dierum numero terminatur dies a nox recurrentium lūmīnum ac tenebrarum altermis vicibus separantur. Hora mutacionibus quibusdam a momentis expletur.

Ca. ix. De solstitio a equinoctio.

Solsticia duo sunt. Primum hyemale. viij. kl. ian. q̄ sol stat a crescunt dies. Alterum. estiuum. viij. kal. iul. q̄ sol stat a crescunt noctes. Hijs contra duo equinoctia sunt. vnum vernale. viij. kal. apr̄il. ex quo dies crescunt. Alterum autumnale. viij. kal. octob. quo dies minuunt. Solsticium autem dicitur. quia solis statio est. Equinoctium vero quia tunc dies a nox in equalitate horaz reuertantur. coequatis spacijs suis. Solsticium

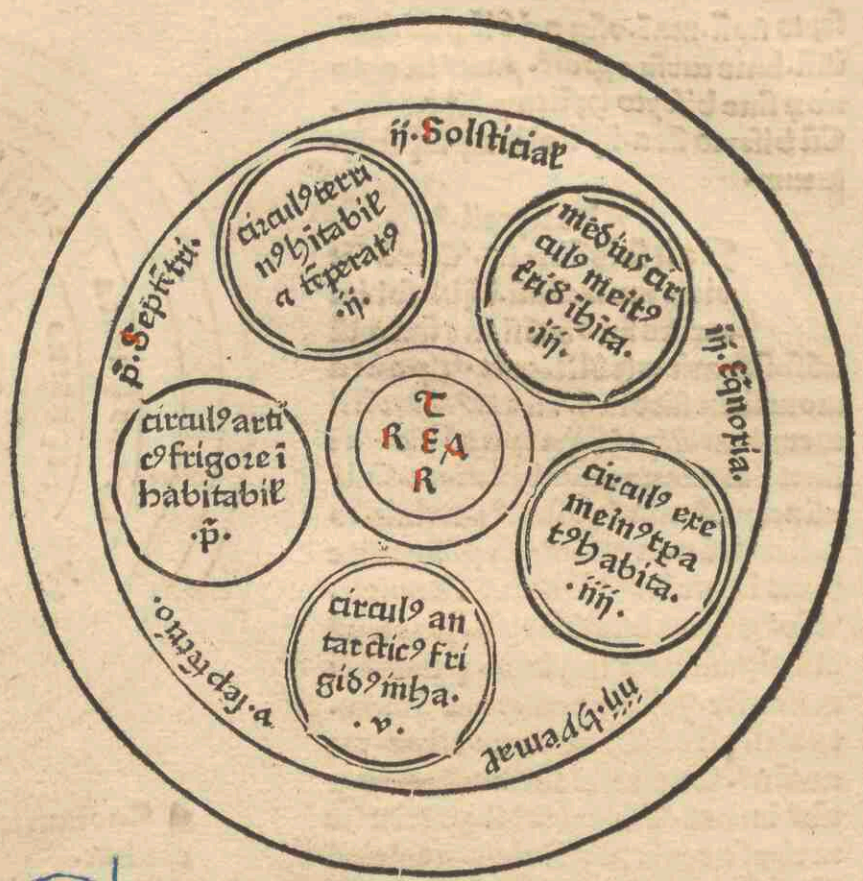
aũt estiuũ ideo lãpad a sr. eo q̃ ex eo die lãpadã daritatẽ maiorem capiat. caloremq; minuz aduenienti estati infundat.

Cap. i. De mundo.

Vnd⁹ est vniuersitas õis Qui cõstat ex celo a terra. de quo Paulus apostol⁹ ayt. Preterit enim figura huius mundi Scõm aũt misticum sensũ mũd⁹ dr̃ tẽter homo figurat. q̃ sic ille ex. iiij. cõ creat⁹ elementis. ita a iste ex. iiij. dr̃ stat humorib⁹ vno tpamto dmixto. Vñ a veteres hoies i dmunione fabrice mũdi dstituerũt. siq̃dẽ grece mũd⁹ cosmos. homo aũt cosmos micrũ vmin dr̃ mũd⁹ appellat⁹. Let pro mũdo nõnũq̃ scriptura pctõres insinuat. de q̃b⁹ dictũ ẽ. a mũd⁹ eũ non dgnouit. Fõrcio mũdi ita demõstratur. Nã quẽadmodũ erigit mũd⁹ m septẽtrionalẽ plagã. ita declinat m australez. Caput ãt ei⁹ a facies dr̃ẽ tat regio. Vltia ps septẽtrionat ẽ. Nã ptes ei⁹. iiij. sũt. Prima ps mundi dr̃ẽtat. secũda meridiana. ẽcia occidẽtat. Vltia vero atz extrema septentrionalis. Virgili⁹. Qua circũ extrema dextra leua q̃ trahũt. Cerule et glacie dcrete atz ibrib⁹ astris. Et tu can⁹. Sic mũdi ps prima iacz. quã zona inuat. ppetueq̃ pmũt hyemes.

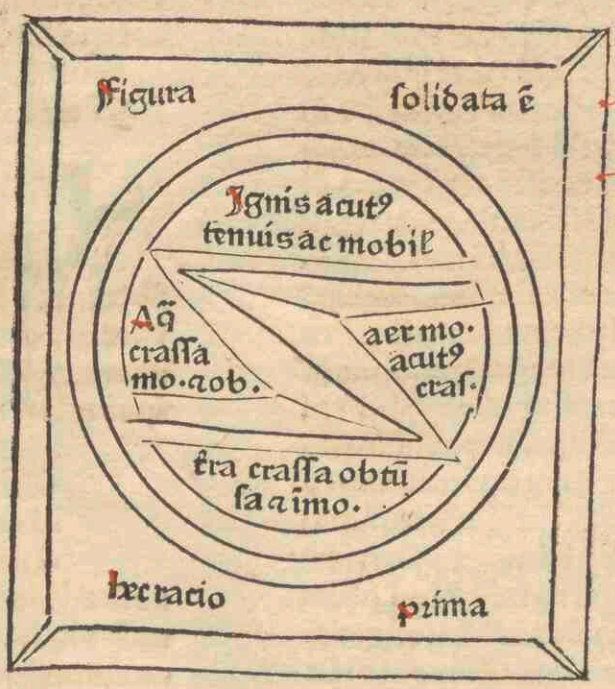
Cap. ii. De quinq; circulis mundi.

In diffinicõne ãt mũdi. circulos ayunt phi. v. Quos greci. paraleoís v zonas vocant. In q̃b⁹ dui dit orb tre. Vas vgili⁹ i georgicis dicẽs oñdit. Quinq; zone tenẽt celũ. q̃ tũ vna corusco. ꝟ fingam⁹ eas. Alij pelleloix dr̃ i modũ dextẽ nre. vt pollex. Prim⁹ circul⁹ arctic⁹. frigore inhitabil. Secũd⁹ circul⁹ terrin⁹. habitabil a tpat⁹. Terci⁹ torrid⁹ inhitabil. Quart⁹ circul⁹ exemerin⁹ tpat⁹ hitabil. Minim⁹ circul⁹ antartic⁹ frigid⁹. inhitabil. Hoz vn⁹ septẽtrionalis ẽ. secũd⁹ solsticial. tci⁹ eq̃noxial Quart⁹ hyemal. quint⁹ austral ẽ. de q̃b⁹ varro ita dic. A quinq; etheris zonis. accũgit orb. Ac vastãt ymas gẽmis mediaq; caloris. Sic terre inter extremas mediaq; colunt. Qz solis valida nũq̃ vtaffeat ignẽ. Quorũ celoz diuiões tal distinguit figua

Sed ido eq̃noctial celu⁹ inhitabil ẽ. q̃ sol p mediũ celi currẽs. nimiũ hijs locis facit feruorẽ. Ita vt ne fruges ibi nascãt ppt exustã trã. Nec hoies ppt ipsũ ardorẽ hitare permittũt. At dtra septẽtrionales a australes celi nõ hitantur. q̃ a cursu sol⁹ lõge positi sũt. nimio celi frigore vẽto q̃q; glacijs flagitib⁹ obtabescũt. Solsticial vero celu⁹ q̃ i medio ẽt septẽtrionalez a estiuũ ẽ collocat⁹ vel iste q̃ i occidẽte. it estiuũ a australem posit⁹ ẽ. Et ido tpati sũt eo q̃ ex vno celo frigora. ex altero caloꝛe hẽant. de q̃b⁹ vgili⁹. Vasiter mediaq; due mõti b⁹ egrijs. dcesse sũt munẽ duo. ꝟ q̃ primi sũt estuo celo. ipi sũt ethiopes nimio calore perusti.

Cap. iii. De partib⁹ mundi.

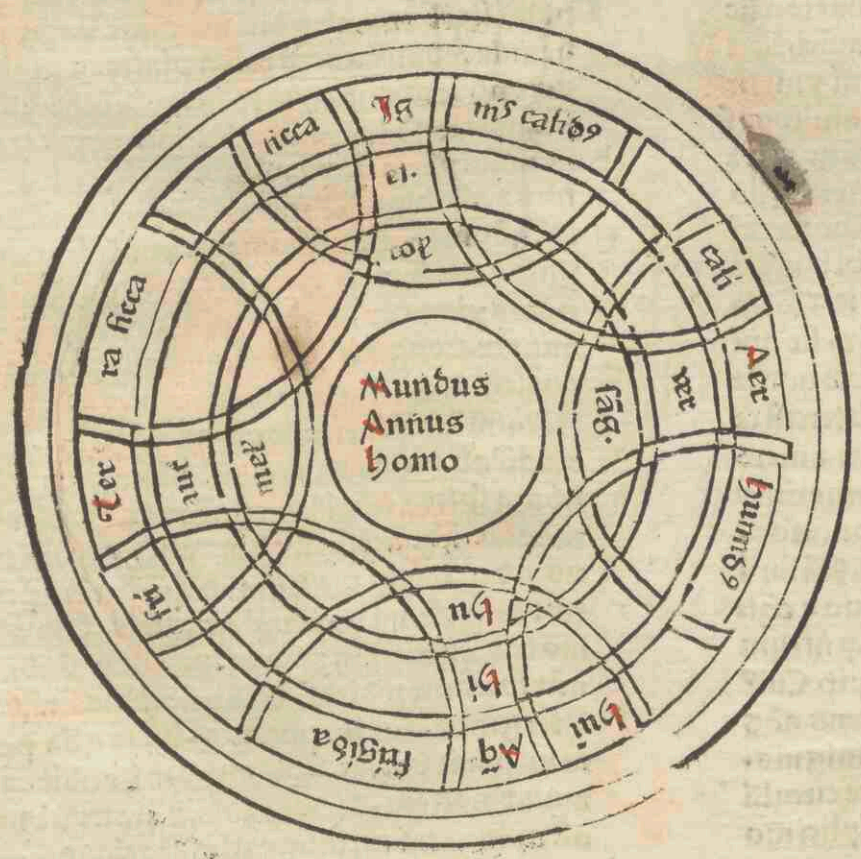

Partes mũdi sũt. iiij. Igmis Aer Aq̃ Terra. Quarũ hec est natura Igmis tenuis. acut⁹ a mobil Aer mobilis. acut⁹ a crassus Aq̃ crassa obtũsa a mobilis Terra crassa obtũsa imobilis. q̃ etiã ita sibimuicẽ cõmixtẽ. Terra q̃ dẽ crassa obtũsa et imobilis cũ aq̃ crassitudie a obtũsitate colligat. Dein aq̃ a crassitudie a mobilitate dũgit. Rursus aer igmis cõmunione acute a mobilitate colligat. Terra a igmis a

se sepa rant. ꝑ a duob⁹ aq̄s medijs terris iu
guntur. Hec itaq; ne ꝛfusa mīa⁹ colligāt sū
iecta expressi.

Qterum sāct⁹ Ambrosi⁹ hec elementa p
q̄litates q̄bus sibi nuicem quadam
nature cōmunione cōmiscentur. ita hijs verb
distinguit. Terra inquit arida a frigida est.
Aqua frigida a humida est. Aer calid⁹ a hu
midus. Ignis calid⁹ est atq; siccus. Per has
enim iunctibiles qualitates sic sibi singula
commiscentur. Terra enim cum sit arida con
iungitur aque ꝓpter cognicōnem qualitatis
frigide. Rursus aqua aeri per humorem. q̄
humida est. Aqua vero quasi quibus dā duo
b⁹ brachijs frigoris atq; humoris. Altero ter
rā. altero aerem videl cōplecti. frigido q̄dē ter
rā. aerem humido. Ipse q̄ aer medius inter
duo pugnātia p naturā. hoc est inē aquam
a ignem vt uīq; illud elementū sibi cōciliet
q̄ aq̄s humore a igni calori coniūgit. Ignis
q̄ cū sit calid⁹ a sicc⁹. calori aeī annectitur.
Siccitate autē in cōione terre sociat. atq; ita
sibi p hūc circuitū q̄si p quādā hoy concordi
am. societate iuncturi. Vñ a grece.

eona dicitur. que latine
elementa vocantur. eo q8 sibi conueniunt
a concinantur. Quorum distinctam cōmuni
onē subiecti circuli figura declarat ista.

De celo Carm

Celum est specialiter ecclesia: que in hu
ius vite nocte sanctor⁹ virtutibus q̄
si claritate siderum fulget. Pluraliter
autē celi nomine omnes sancti vel angeli in
telliguntur. Siquidē celos etiam per ꝓphetas
a apostolos accipere debemus de quib⁹ scrip
tum est. Celi enarrant gloriam dei. Vtiq; q̄
ipsi aduentum a mortem. Ipi q̄ resurrectōnē
xp̄isti vel gloriam mundo enunciauerunt.
De celi autē nomine sic dicit sanctus Ambro
sius in libris quos scripsit de creacione mun
di. Celum greco vocabulo vranus. opanos
dicitur. Apud latinos autem propterea celū
appellatur. q8 impressa stellarum lumina ve
lut signa habens tang̃ celatum dicitur. sicut
argentum q8 ignis eminentius refulgens
celatum vocatur. Huius enim esse scriptura
subtilem naturam etiam demonstrat dicens.
quia firmauerit celum sicut fumum. Partes
autem eius. cous. axis. clima. cardines. con
uexā. poli. hemisperia. Cous est quo celū cō
tinetur. vnde Ennius. Vix solum oplere cous
terroribus celi. Axis linea recta que per me
diam pilam spere tendit. Clima cardo vel ps
celi. vt clima orientalis a clima meridiana.
Cardines extreme axis partes sūt. Conuexa
extrema celi. Poli ex celestib⁹ cir
cuitis cacumina quibus maxime
spera nititur. Quorum alter ad aq̄
lonem expectans boreus. alter ter
re oppositus astronothus dictus
est. Hemisperia duo sunt. quor⁹ al
ter est super terram. alter sb̄ terrā
Celum autem ab oriente ad occidē
tem semel in die ac nocte voluia ver
ti. sapientes mūdi estimant. Hoc
autem rotundum volubile atq; ar
dens esse dixerunt. Cuius spera su
per aquas esse posita fertur vt ipā
voluatur. a ei⁹ incendiū temperet
pro eo. quia rotunditate sua qua
si circuitū vnde incipiat vel vbi desi
nat non facile comprehendatur.
Speram autem cōfirmat. nec prin
cipiū habere nec terminum. Equa
liter enim ex omni parte fertur es
se comecta. et ad omnia similiter
respiciens atq; a cētro terre spaci
is equis distincta. ipsaq; sui equi
tate. ita stabilis vt eam nulla par
te declinare. vndiq; equalitas col
lecta permittat. ac nullo fulcimen

tō subuecta fustēret. Cuius pspectōez spere circuli multis argumentacōib⁹ tractās racōnabile. platon fabricatōris mūdi opus insinuat. Prim⁹ ex climatarū quimq angulis zodiac⁹ dict⁹. ex vna linea constat. Secūd⁹ qđ sine imcio est a fine fine. Tertius q efficitur a pūcto. denuo q motuz ex se habeat. deinde q careat iudicio āgelorū. a q in se figuras oēs stellarū includat. a q motuz inenarrabilem habeat. Siqđez ex alijs motus ienarrabiles sūt. ante. a ego. dextra. leuaq fursū. deorsūq postremū. q a quota necessitate efficit. vt et hec linea vltra circulum duci nō possit. Due sint aūt vt dixim⁹ axes qb⁹ celū voluitur. Boreus quē aquilonem vocam⁹. hic carctc sūt idest septentrionales quib⁹ semp apparent. Cui cōtrari⁹ est nothus. q australis dicitur hic est q terra tegitur. vt ait Cicero. terra tegitur: a cañes a effanes a grecis nominatur. Tāta aūt potis celeritate ferri dicitur vt msi aduersus p̄cipitem eius cursū astra currant mūdi ruinā faciat. Fertur em̄ ei⁹ preceps volubilitas cursu fidelū tp̄ari. Vñ a lucan⁹. Locutus est de sideribus quem sol a fuga moderatur olipi. occurruntq polo diuersa potentia a cursu.

Ca. xviii

De septē planetis a eorū ꝓsiombꝰ.

AMbrosi⁹ sanct⁹ in libro exameron sic loq̄tur dicens. Legim⁹ in dauid. Laudate eum celi celoz. Vtrū em̄ vnū sit celū. an plures contēcio est dū aliq multos esse asserunt. Alij aūt p̄ter vnū alios ee negant. Ubi aūt mūdi septē celos idest planetas gloz consono motu introduxerūt. Quoz ordinibus cōnexa memorant oīa quos sibi immixtos a velut insertos versari retro in itinere a cōtrario ceteris motibus ferri arbitrātur. sic quidem a in ecclesiasticis libris. a celi celorum leguntur. Et apostolus paul⁹ vsq ad tertiū celum fuisse se memorat raptū. sed de numero eoz michil sibi p̄sumat humana temeritas fecit aūt eos deus. nō informes vel confusos. ꝑ racionē qđā ordine suo distinctos. Nā supioris circuli celū ꝓprio discreto termino a eq̄li b⁹ vndiq spacijs collectū oñdit. atq in eum vtutes spiritaliū creaturarū constituit. Cui⁹ quidez celi naturam artifex mundi deus aqs temperauit. ne cōflagracio superioris ignis. inferiora elementa succenderet. deinde circuitū inferioris celi nō vniformi. sed multiplici motu solidauit. nuncupans eum firmamentuz propter sustentacionem multarum superiorum aquarum.

De aquis que super celos sunt. Ca. xv

HEc est ambrosij sententia. Aquas sup̄ celos sapientes mundi ayunt eē nō posse. dicentes igneū esse celū nec posse cōcordari cū eo aquarum naturā. Ad dūt q̄q dicentes rotūdum ac volubilem atz ardentem esse orbē celi. a in illo volubili circuitu. aquas stare nequaq̄ posse. Nā necesse est vt defluāt a labāt: cui de supioribus ad inferiora orbis ille detorquetur. Ac per hoc nequaq̄ eam stare posse ayunt. cuz axis celi concito se motu torquens eas volendo effundere. ꝑ hij tñ insanire desinant. atq cōfusi agnoscere. q̄ qui potuit cuncta creare ex michilo potuit et illam aquarum naturam glaciali soliditate stabilire in celo. Nā a cui ipsi dicunt volui orbē stellis ardentibus refulgentem. nonne diuina puidentia necessario ꝓsperit. vt intra orbē celi. a supra orbem redundaret aqua. que illa feruentis axis incendia temperaret.

De cursu stellarum Ca. xvi

STelle quidem cū mundo vertūtur. non mundo stante stelle vage ferunt. Exceptis em̄ hijs que vocantur planete. idest errantes dicuntur que vagis mouentur ordinibus ceteris q a planetis appellātur. vno loco cum mundo fixe volūtur. Idq̄ planete idest errantes dicuntur. q̄ per totuz mūdum vario cursu vel motu discurrūt. Partibus aūt diuersis inter se mouentur sidera. Nā q̄dam superius. q̄dam inferius discurrunt. Inde a illa q terre ꝓpinquiora sūt q̄si maiora nobis videntur. q̄m ea que circa celum volūntur. Longinquitate enim locoz visus lā gescit. Unde accidit vt inter uallo longe distacium inter se circuloruz. alia celerius. alia tardi⁹ ad cursus sui exordiū reuertantur. Nā q̄dam sydera celeri⁹ exorta. serius occidē estimantur. q̄dam etiā tardius ceteris exorte citius ad occasum perueniunt. q̄dam vero pariter exoriuntur a nō simul occidunt. Oīa aūt suo tpe ad cursum ꝓpium reuertūtur. Radijs aūt solis prepedita sydera anomala fiunt ā retrograda. aut stacionaria. iuxta qđ a poeta memint dicens. Sol tempora diuidit eui. mūtat noctem. diemq radijs potentibus astra ire vetat cursusq varios statione morātur.

De põsitõe septẽm stellarum Ca. xvii

IN ambitu quippe septem celestiũ orbiũ primus inferioris sphere circulꝰ est luna constituta ideo proxima terris posita ẽt vt nocte nobis facilius lumẽ exhibeat Dehinc secũdo circulo mercurij stella est collocata solis celeritate parsi dui quidam vt philosophi dicũt cõtrarium est Tercius circulus luciferi circũflectio est que inde a gentibus venus est dicta qꝫ inẽ quinq plꝰ lucis habeat. Nãvt põ dixim⁹ quẽ admodũ sola luna ita a hec vmbram facit Quarto circulo solis cursus ẽ collocatus qui proinde qꝫ omniꝫ lucidioꝝ ẽ medi⁹ cõstitut⁹. vt tam supmis qꝫ inferioribꝫ lucem prestet. Ratione aũt diuina sic cõstitut⁹ est qꝫ põdata omnia in medio eẽ debẽt. Quinto circulo martis phãꝰ dicitur collocatus. qꝫ illud marti assignt Sexto vero fetontis stella quã iouis appellant. Jã fimo celo idẽ in mundi vertice stella saturni ẽ posita que quidẽ dũ summũ celũ teneat sublimioꝝ sit omniꝫ natura tñ e⁹ frigida ferẽ. approbãte virgilio. Frigida saturni q̃ sese stella receptat. Hec autẽ sidera errantia appellant ꝫ non qꝫ ipa errãt. sed qꝫ nos errãtes fatiunt. que sidera grece dicunt planete In sole emĩ et luna oĩbꝫ notꝰ ẽ ortus a occasus adeo. qꝫ sola luna directo cursu eũt Jsta vero vt dictũ ẽ retrograda diũt vl anomala efficiũt idẽ quãdo proculas addũt et distrahũt. Ceteriũ qñ tñ distrahũt retrograda dicũt. Stationem aũt fatiũt quando stãt. Anni aũt singulariũ stellariũ hij sunt qui in sphera subiecta cõtinẽt quibꝰ p actis aduersionẽ circuli sui hijs signis a particionibꝰ duemũt. Nã luna in. xix. ãnis ferẽ explere suũ cursũ Mercuriꝰ ãnis. xx. Cancer a luciferi. ix. Venus sol ãnis xxviij. Vesper ãnis. xv. Martis fetontis annis duodecim. Jouis saturnus annis. xxx.

De lumine stellarum Ca. xviij

STellas nõ habere ppriũ lumẽ sed a sole illuminari dicuntur nec eas vnq̃ a celo discedere. sed vemẽte sole celari. Omnia emĩ sidera obscurãt sole oriente sed nõ cadũt. Nã dũ sol ortus fuerit signa premiserit. omis stellariũ ignis sub eiꝰ luminis fulgore euanescit. ita vt preter solis ignem nulliꝰ splendor sideris videatur. Hinc etiam sol appellatus eo qꝫ solꝰ appareat. obscuratis cunctis sideribus Nec mirũ hoc de sole intelligere cũ luna plena a tota nocte fulgẽte pleraq̃ astra non luceant Esse aũt stellas p diem in celo phãt solis deliquio qꝫ quãdo sol obiecto orbe lunẽ fuerit obscuratus clarioꝝ astra in celo videãt Stelle aũt secũm misticũ sensum sancti viri intelligũt de quibꝰ dictũ est qui numerat multitudinem stellarũ. Sic emĩ oẽs stelle a sole illuminãt. ita sancti a xpisto gloria celestis regni glorificant Et sic p fulgore solis qui maxima luminis eius sidera obtũduntur. ita a omnis splendor sanctoruꝫ in cõparatione glorie xpi quodamõ obscuratur Et quẽadmodũ stelle differunt in claritate ita diuersitas iustoꝝ meritorum cum discretione erit

De lapsu stellarum Ca. xix

FAlsa autem a vulgaris opinio est nocte stellas cadere. cum sciamus ex ethere lapsu igniculos ire per celum portaricq̃ ventis vagũq̃ lumẽ sideris emitti. Stellas aũt immobiles fixasq̃ p manere in celo. Nam illud qꝫ ait poeta. Se pe etiam stellas vento impetũ videbis põpites de celo labi nocte p vmbras flãmarũ longosa tergo labes cere tractos. et iterum lapsa p altum aerem dispersum trahere cadentia solcum sidera a summis etiam q̃ fixa tenentur astra polis Sed hec poete volũtate ad opinionẽ vulgi cõtulerũt Ceteꝝ philosophi quibꝰ cura est mundi q̃rere rationẽ illa asserunt q̃ supi⁹ memorata sunt

De nominibꝰ astroꝝ Ca. xx.

IEgitur in iob dicente dño. Nũquid cõiungere vales micantes stellas pliadis aut gigantis arcturi poteris dissipare. Nũquid põducis luciferum in tpe suo. aut vesperum sup filios terre cõsurgere facis. Et iteꝝ alibi. Qui facit arcturum a orionem et hiades. Hec nomina stellaꝝ dũ in scripturis legimus vanis de figmentis poetarum ad sensum nõ põdemus. qꝫ falsis opinionibus vocabula ista in astris ex hoim noibꝰ vel aliarum creaturarum vocabulis imposuerunt. Jta emĩ stellarum quarundam gentiliuꝫ sapientes nomina ficut et deorũ indiderũt Qꝫ eisdeꝫ noibꝰ sacra vtitur scriptura. nõ eorum idcirco vanas approbat fabulas. sed fatiens ex rebus visibilibus rerum inuisibiliũ figurã ea nomina p cognitionem hominum posuit q̃ late sunt cogmita. Vt quicquid in cognitũ significat p id qꝫ ẽ cognitũ humanis sensibꝰ innotescant facilius

Ca. xxi. De arcturo

ARcturus est ille quez latini septentrionalem dicunt. Qui. vij. stellaꝝ radijs fulgens in seipso reuolutus rotat qui ideo plaustꝝ vocat. qꝫ in modũ vehiculi voluitur. a mõ tres ad summa eleuat. modo quatuor indinat. Hic autẽ in celi axe constitutus semper versatur et numq̃ mergit. Sed dũ semetipo reuoluit nox finit

per hunc arcturum id est septentrionalez ecclesiam septenaria virtute intelligimus fulgere. Nam sicut in axe celi arcturus semper immanet. nunquam occidit. nunquam deficit. sed mox consurgens spe et virtutib⁹ eleuatur et sicut ex tribus stellis q. iiij. septentrio pficit ita ecclesia p fidem trinitatis et operationem. iiij. virtutum principaliu⁹ cōsummatur. Ex fide enī et operib⁹ iustificatur

De cetis stella — Ca. xxvi

Cetis stella est. que plaustrum id est septentrionalez sequit. que etiā ab antiquis arctofilax dicit siue minor arctur⁹. Vñ a quida eā septentrionez dixerūt. Hāc inspectant precipue qui nauigare nō sciuntur. de qua lucanus. Velox vbi a orta fuerint nocte cetis. q cū hora fuerit cito facit occasum.

De pliadis stella — Ca. xxvii

Pliades multe inges stelle quas etiam butrū appellam⁹ a multitudine stellaꝝ. Nā a ipse quatuor dicūt esse. et amplius. q̄m sex nullus cōspicere potest. Hec aboriente surgūt a appropinquante diei claritate. stellarum eius ordo distēditur. Pliades autē a pluralitate vocate sunt. q pluralitatez greci apotophiton appellant. Has latini vergilias appellauerunt. eo q̄ post veterem exoriunt a eo magis a ceteris predicantur. q̄ hys exorientibus estas significatur. Occidentibus hiems ondit. Quod aliis penitus nō est traditū figmis. Hys autē stellis ab eo q septem sunt a splendide micāt sancti oēs septiformis spiritus virtute fulgentes figmificantur ab eo q sibi vicinantur sed se non cōtingunt. Caritate proximos a tempore diuisos dei p̄dicatores ostendunt.

De stella oriona — Ca. xxviii

Orion stella est. hec autē orion ā gladio dicta. Vnde etiaz eaz iugulam vocant. Sidus vt videtur armatuz et stella nū luce terribile q̄ ignorare magne difficultatis ē. adeo q̄ vis rudes oculos tñ p̄ fulgoris splendore in semetipsā rapit. Hij quippe orionem in ipso pondere temporis hiemalis exorientur. quoz ortu imbres et tempestates excitant et maria terrasq cōturbāt. Orionez ārt figūt mēses. Nā sicut isti nascunt in celo tempore hiemis. In ecclia martires p̄dixit tempore p̄secutionis. Oriomb⁹ p̄cedentib⁹ maxime turbat a terra ab ortu suo p martirib⁹ terreno ruz. a infideliū corda tempestate iactāt.

De stella luciferina — Ca. xxix

Lucifer stella ē micans q̄ omniuz maxime clara ee videt. Nā q̄a ad modū sol a luna. ita a hec facit vmbras. Ista oriēte igit solem p̄cedit atz mane nuncians tenebras noctis luminis sui fulgore aspergit. Cuius figura est xp̄ist⁹ qui velut lucifer p incarnationis misteriū per quē lux fidei tang⁹ dies sequi iusta demōstrat. Lucifer aūt bipartitus est. sic qui⁹ps sancta est sic ioh⁹ in apoca. de se a ecclesia dicit. Ego sum radix a genꝰ dauid. stella splēdida a matutina. Pars aūt alia eius dē luciferi. diabolus ee dinoscitur. de quo scriptuz est. Quō ceciditi de celo lucifer qui mane oriebaris. qui etiā in celo sup stellas dei ot se sedē posituz a cades de celo cōfringit.

De stella vespertina — Ca. xxx

Vesper stella est oriētalis noctez ad ducēs. Hec solez occidētē sequit. et tenebras succedētes p̄cedit. Hec ārt anti xp̄i exprimit tipū. qui tāq̄ vesper vt ait iob sup filios terre cōsurgēs. et ecce succēsu carnaliuz cordā effuscat. Q̄s ideo autore deo fit q̄ p incredulitatē a infidelitatē p̄cedente q̄ renuerunt xp̄o credere ārt xp̄m suscipē meruerūt.

De cōmetis stella — Ca. xxxi

Commis stella ē que velut cōmas luminis ex se fundit. Hec cum nascit regni cōmutationem fert. ostēdere aut bella aut pestilēcias surgere. de qua p̄dicit⁹ ait Tristis cometa interdit. Et lucanus. et terris mutantur regna cometē. Et virgili⁹. nec desinit ocidēs arsere cometē. Generaliter autez omnes stellas erraticas quibusdaz tēporib⁹ cometa fieri dicūt. a putu micuiq̄ sūt mot⁹. ita scōa. vel aduersa p̄tendere.

De sirius stella — Ca. xxxii

Sirius stella est quā canem vulgo appellant. Sirius quippe appellatus p̄ter flamme candorem quod eiusmōi sit a p̄ē cetera lucē videat. Hec oriens mūduz et ardore et nimio calore incendit et estu suo fructus exurit. interdum et morbo efficit corpora corrumpēs aerem flagrātia ignis. Ab hac em stella dies caniculares appellant. quomā hij plus flagrāt ardorib⁹ q̄ tocius estatis tempus.

Vtrum sidera animam habeant — Ca. xxxiii

Solet aūt q̄rivt sād⁹ aug⁹ ait. vtz sola luna a stelle corpora sola sint an habeāt rectores quoncā spirit⁹ fuos. Et si habeāt tales rectores vtz ab eis etiam vitaliter inspirent. sic animātur carnes p animas animaliū. an sola sine vlla

pmixtione ptēsētiā sunt. Et dum mot⁹ a lītu ius corporis fine aīa eē nō possit. Stelle que cum tanto ardore ac nature racōe mouentur vt in nullo prius aliquādo cursus eor ipēdi atur. vtrū animātes sint a racōnabiles vide antur. non facile cōprehēdi potest. Salomō aūt cū diceret de sole. Girans girando vadit spirit⁹. a in circulos suos reuertitur. Oñdit ip sum solem esse spiritū a q8 aīalis sit a pgit a spirat a vegetat. a ānos suos cursu expleat. sic a poeta ayt. Interea magno sole circūuoluitur ānn⁹. Et alibi. Lunc lucentēq globū tita niaq astra spūs int⁹ alit. Qua ꝓpter si corpa stellay aīas habent: qrendū est quid sint future in resurrectione.

De nocte. Ca. xxx

Ambrosiū in libro apametron legi di cētē. Queritur qualiter spaciū occupz vmbra terre efficiens nobis noctem cū sol recedit a nob diemq obducit cū iferio ra axis septētrionalē illuminat. Oīe em corp⁹ vmbram facit. a natuāliter vmbra corpo ri adhæret. adeo etiam vt pictores vmbras cor poz pusq pingāt nitūtur exprimere. idq ar tis asserūt nō intermittere vim nature. Ergo sic in diem cū a parte solis aliq8 corp⁹ hois vel arboris occurrit ex ea pte q lumine p cutitur vmbra sbsistit. Sic cū recedente die sol ad eum locuz puenerit. vbi occidere dicitur. vbi montiū magnitudine a nob separatur. sicq terre obiectu a septētrionali pte obumbrāt aer. adeo vt nocte nob faciat hec vmbra. Ter rarū ordinem iam expositum⁹.

De partib⁹ terre. Ca. xxxi

Terra vt testatur ygin⁹ mūdi media regione collocata ōnib⁹ partib⁹ eq̄li desidens intervallo centrum obtinet Oceanꝰ aut̄ regione circūductōnis spere per fusus ꝓpe totius orbis abhuit. Finis itaq a si gna occidencia in eū cadere existimantur. Re gio aūt terre diuiditur trifarie. ex quib⁹ vna pars Europa. altera Asia. tercia Africa voc̄. Europa vero ab africa diuidit maē ab extre mis oceani finib⁹ a herculis columnis. Asiaq libia cuz egipto determinat hostiū nili flumi nis q8 canopicū appellatur. Asiā aūt vt ayt sāct⁹ Ambrosi⁹ a meridie p orientem vsq ad septētrionem puenit. Europa vero a septētri one vsq ad occidentē. atq inde affrica ab oc cidēte vsq ad meridiem. Vñ euidenter orbz dimidiū due tenent. Europa a Affrica. aliū ve ro dimidiū sola Asia: sed ideo ille due partes facte sūt. qr iter vtraq ab oceano mare ma gnū ingreditur. Tocius aut̄ terre mensuram geometrici. dxxx. milliū stadioz existima

nerūt. ccc. aūt in longitudine. cc. in hystoriis catholicis hoc dicit. Omnes nationes q̄ vici ne sunt soli. nimio calore pustas. amplius qui dem sapere. ꝫ min⁹ habere sanguims dicunt. Propterea cōstāciam ac fiduciam comimus nō habere pugnādi. qr metuunt vulnera. qr exiguū sāguims se habere nouerūt At cōtra septētrionalis popul⁹ a sol ardore remotus i quo insultores q̄dē. ꝫ tū largo sāguine redun dātes sūt ad bella promptissimi.

De tomitruo. Ca. xxxii

Tomitrua aut̄ ex fragoē nubiū gene rantur. Concepti em infra sinum nu biū vētoz spūs versātur. errāt ibidē Cūq vehementer se repente eliserint. avtutis sue mobilitate in q̄libet parte erupērint. ma gno cōcrepant murmure. a in more exilitātiū de stabul q̄dragetū. son⁹ fragoris ei⁹ ad au res nostras emittitur. Aliter autem tomitru um vocis supna est increpacō siue dara pre dicacio sāctoz q̄ clamore forti p totū orbē ter rarū in auribus fidelium perstrepit p quā possit culpā suā āmonit⁹ agnoscere mūd⁹.

De fulminibus. Ca. xxxiii

Iunt naturalium scrutatores causay quia ex collisione atq attritu nubiū fulgura gen̄erentur. ad instar silicuz surioꝝ Que cum complose res inuicem si bi medius ex hijs ignis elabitur. vel quem admodum si ligno lignum teras: ignē emit tunt Vnde ayt Phamphil⁹. fulgura que at tritis quociens micuere procellis. Hac itaq racōne cū nubila inuicē in se fuerint collisa. ilico fulmina emittuntur. De hinc sequūtur tomitrua Que licet sonitu tardiora sunt prece dente cōcursu luminis claritate. pariter tamē cū fulgure emittūtur. sed eoz sonit⁹ tardius penetrat aures ꝓ oculos. Splendor fulguris ad instar securis est procul arborem cedētis Cuius quidem ārte cernis ictū ꝓ ad aures so nitus pueniat. Ergo nubiuz attritu fulmina nascuntur. nunq̄ em sereno celo fulgura emi cuerūt Vnde a virgilius. Non alias celo ceci derunt plura sereno fulgua. Fit enim fulmē nube a imbre a vento. Nam cum ventus in nu bibus agitatus est vehemēter. sic incalescit vt accendatur. De hinc vt predictum est ful gura et tomitrua exprimuntur simul. ꝫ illud celerius videt̄ qr clarū ē. hoc aūt aures tardi⁹ pueniat. Post fulminis aūt ictum ventoz erūpere violentiam. sicq feruorem tempestatis q̄ in nubib⁹ conclusi agebant exeuntes ad ter rā emittunt. Lucreci⁹ āt dixit. fulmina ex mi nutis semib⁹ constare. ideo penetrabilia esse

Vbicūq̄ autē fulgura ceciderūt· sulphuris odorem emittunt· virgilius ait· Et late circa loca sulphura fumant· Et lucanus· Ethereoq̄ nocens fumauit sulphure ferrum Jn fulminibus sanctorum accipiūtur miracula claritate signorum atq̄ virtutū micantia· atq̄ ad intima cordis pueniencia· Sublimia tamē loca amplius sentire ventorum vel fulminū iniuriam q̄m humiliora terre· Vnde et oracius dicit Ferunt q̄ fūmos fulgura mōtes· Nimis autē excelsiora in tēpestatib⁹ esse secura· vt olimp⁹ qui celsitudie sua nec impetus vētoz nec ictus fulminū sēsit· q̄ nubes excedit

Ca. xxxiii

De arcu

Clemens romanus antistes a martir· ita scripsit· Arcus ēm in aere ex imagine solis hoc modo formatur dum em sol in nubib⁹ rarescentibus ex aduerso refulserit· radiosq̄ suos directa linea humore nubiū trāsfundēs impresserit· fit repercussio splendoris eius in nubib⁹· Ex quibus autē sol micans arcus speciem formar· Sicut aūt impressa cera anuli imaginē exprimit sic nubes econtra ex rotunditate solis figuraz sumentes orbem efficiunt a arcus effigiē fingūt Apparet autē hoc nō semp sed cum rarescunt nubila celi· Nam rursus aut in se coeūt nubes atq̄ densantur· ofestim arcus forma resoluitur Jn nubiū em densitatē arcus aerem impacto giro cōplectitur· Demq̄ sine sole et nubibus nūq̄ apparet arcus· q̄ ex tipo solis radij species ei⁹ formar· quadricolorem em est ex omnibus elemētis in se rapit speciem· De celo em trahit igneum colorem· de aquis purpureū· de aere album· de terris colligit nigrū· Hic aūt arcus p eo q̄d a sole resplendet in nubib⁹ xp̄i gloriam indicat in pp̄hetis atq̄ doctoribus refulgētē Alij ex duob⁹ coloribus ei⁹ v aquoso a igneo duo iudicia significare dixerunt Vnum p q̄d dudū impij perierūt in diluuio· alterum enim p q̄d postmodū peccatores cremandi sunt in inferno

Ca. xxxiv

De nubibus

Notandum ex libro iob Quia cogit aer iste visibilis vt cōglobetur· Cōglobatus in nubibus vertitur· sic em ipe dicit· Subito ipse aer cogitur in nube a vētus trāsiens fugauit eas· Et virgili⁹· Consurgunt venti atq̄ in nubib⁹ cogitur aer Nubes autē sancti predicatores intelligunt qui verbi diuini pluuiam credentib⁹ infundūt· Aer autē iste manis a tenuis vacuas hominū mentes vagasq̄ significat· qui tamen dēsatis ī nubes reuertitur q̄ collecte ab īnani vanitate infidelium mentes fide solidāt Et sicut ex aere īnani fiunt nubes pluuiales sic ad fidem de mundi vanitate colliguntur sancti predicatores· Nubes aūt dicte q̄d ethera obtegant· vnde a nupte dicūtur q̄d vultus suos velent· vnde et neptunus q̄d nube a mare terram tegat

Ca. xxxv

De pluuijs

Egitur in amos ꝓpheta· qui vocat aquas maris· et effundit eas super faciem terre· Aque em amarissime vapore subtili calore aerio suspendūtur ad instar medicinalis cucurbite· quia calore superioris circuli humorem et sāguinē sursuz trahit Quinsmodi itaq̄ ratione aque maris p tenuissimos vapores in aere suspense paulatī crescunt· ibiq̄ igne solis decocte in dulcem pluuiaz saporem reuertunt· Dehinc ingrauescente nube modo vi oppresse vētoruz modo sole dissolute in terre faciem sparguntur A nubibus ergo rapiūtur aque maris a iterz ab ipsis reddūtur terris· sed sicut diximus vt dulces esse possint in pluuijs cogūtur igni solis· Alij aūt dicūt nō tantūmō aquas maris nubes cōcrescere sed etiam ex āltis terre vaporib⁹ nebulas adolescere quib⁹ dēsatis coadiscq̄ nubes alti⁹ surgere atq̄ easdem pluuias fundere· Nubes aūt vt supra diximus apostolos significat atq̄ doctores Pluuie ergo nubiū eloqa sunt apostolorum q̄ quasi guttatim sentialiter vemunt· Sed habundanter doctrine fecunditatem fundunt

Ca. xxxvi

De niue

a Jt ambrosius q̄ plerumq̄ glacialibus ventorum flatibus rigentes aque solidant in niuem· et rupto aere mox funditur

Ca. xxxvii

De grandine

Similiter q̄ ratio grandinuz coagulatione fit· Aqua em minuū frigore vētorum comminuta in fragmine partim solis vapore resoluta· frustatim ad terras elabitur· Q̄d autē rotunda videt hoc sol calor facit a mora refrenātis aeris dū p longum spacium a nubibus vsq̄ ad terras discurrit Siguāliter nāq̄ grādo pfidie dulcia ē dū tpe malicie frigida· mox aūt homines incredulī sunt frigidissimi atq̄ pigri a infirmi corpe mētis depressi· Jtē aliū intellectū· Niues sūt hoies dilcōe frigētes q̄ ec si existāt cādidi puritate baptismatis nō feruēt spū caritatis

Ca. xxxix.

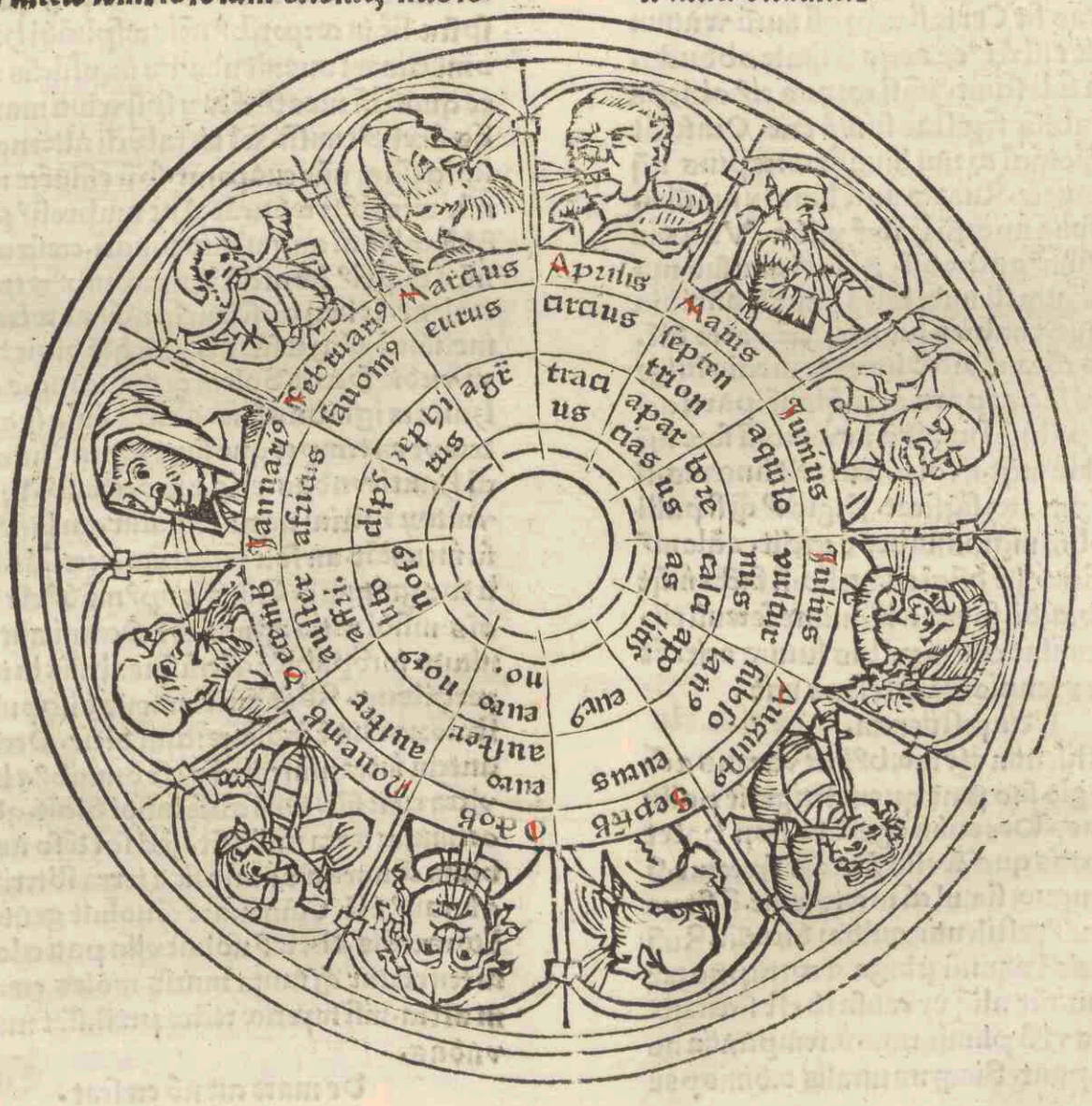
De ventis

Ventus est cōmotus a agitatus aer approbante lucrecio· Vētus em̄ fit vbi est agitando pconcitus aer Qui etiā in loco tranquillissimo et ab oib⁹ vētis qui et ab breui fauilla approbari potest quo etiā muscas abigentes aerez cū

Eſtiuus q̄ ardor tēpiem ſumam. cū pliades ignite ſol ardoribꝰ incāduelt Venti aūt īt dū itelliguñt āgeloꝝ ſpūs. q̄ a ſecretis dei ad ſalutē humanā gñis pmúſū mūdum mittū tur. iterū nōnū q̄ venti īcentores ſpiritꝰ īt telligūtur: p eo q̄ mále ſuggeſtionis flatu. ād terrena deſidēia īquoꝝ cordā ſuccēdūt. Secūdū q̄ ſcriptū eſt. tollat eū vētꝰ oriens.

De nominibꝰ vētoꝝ Capl.

Ventoꝝ pmꝰ cardinal. Septētrion frigidꝰ aquual. flat rectus ab axe a frāt aridā frigoā a ſiccas nubes. hic aparctias dicitur. Circius qui a tracias. hic a dextris ſeptētrionis ītonans facit muiū a grā dinū coagulacōnes Aquilo qui a toreꝰ ex alto flans. gelidꝰ atq̄ ſiccꝰ a ſine pluuia. q̄ nō diſcutit nubes. ſed cōſtringit. vñ a merito diabolī formā īducit. qui ab imq̄tatis frigore gētiliū corda ſtringit. Secūdꝰ vētorum cardinal ſbſolanꝰ qui a apolitis. hic ab ortu ītonat ſolis a eſt temperatꝰ atq̄ deſiccat. Vulturnꝰ ipſe q̄ a calcias vōtur dexterior ſbſolani. hic diſſoluit cūcta atq̄ deſiccat. Eurꝰ ex ſiniſtro latere vemit ſbſolani. orientē nubibꝰ irrigat. Tertiꝰ vētoꝝ auſter plage meridiane cardinal qui a euronothꝰ ex huili flans humidꝰ. calidꝰ atq̄ fulmineus. generas largas nubes a pluuias latiſſimas. ſoluens etiam flores. Euro auſter calidꝰ vētꝰ a dextris ītonat auſtri. Euro nothꝰ ventꝰ tēperatꝰ calidꝰ a ſiniſtris auſtri ſpirat. Quartꝰ cardinal Zephirꝰ qui a fauoniꝰ ab occidēte īferioē flat. Iſte hyeme frigore grauiſſima vitez relaxat. flores ꝑducit Affricꝰ qui dicitur lips ex zephiri dextro latere ītonans. Hic generat tēpſtates a pluuias facit. a nubiū colliſiones a ſomitꝰ tonitruoꝝ. a crebreſcentiū fulgurum viſus. a fulminū impulſus. Eurꝰ qui a agreſtis ex ſiniſtra pte fauonij aſpirans. eo flāte in orientem nubila fūt in die ſerena. Quoſdā aūt tranq̄llꝰ ꝑpriꝰ locoꝝ flatꝰ certis appellat vocabul. q̄ ex numero fūt in ſyria. ſirꝰ carbaſus in cilia. in prepōtide tracias ciron. In galatia circiꝰ. In ſpania ſogroniens fūt preterea quidam innumerabiles ex fluminibꝰ aut ſtagnis a ſimbꝰ nominati. duo ſunt tm extra hos vbiq̄ ſpiritꝰ magis ꝑ venti. aura a altanus.

De signis tẽpestatis a serenitatis Ca. xli

Tempestas turbo ẽ dim iudicij. sic ꝑpheta ait. Deꝰ in tẽpestate a turbine vie eiꝰ. Serenitas autẽ gaudiũ est lucis eterne. Signa aũt tẽpestatũ nauigãtibꝰ. tranquillꝰ in pte sic dicit. mutacõnem tempestatis expectandam in asperiuꝰ. Cũ in nocturna nauigacõe sẽtillat ad ẽmos a ad gubnacula aqua i austrowẽti mutacõ ẽ. Cũ luigines erundines q̃ volant. Aut cũ delfini totos se altibuꝰ oñdũt. aut cũ caudis aquaꝫ feriũt. Nã semp in ventꝰ erit quo illi feriũt. Nec mirũ muta ãia lia diuinare sb gurgite. Semp em incipiẽtes a motu aq̃ indicãtur. quam pmutacõez maris pmũ vndarũ in cole sẽtiũt. Itaq; ꝑpe tui pugnãt siue metuũt ne deferatur in litora siue natura ne ausaꝫ cetuices vnda ꝓcipitet. Quid ergo delfini tãtum. hãc iuriã timẽt. immo a cetei pisces. sed hij tm apparẽt q̃ exiliũt Itẽ varro dic. signũ ee tẽpestatis dũ de pte aq̃lonis fulget. a cũ de pte euri intonat. Nigidius q; ait. Luna si suma i cornículo maculas nigras hũerit i pmis ptibꝰ mẽs imbres fore. Si in media tũc cũ plena sit in eo cornículo serena desitas sit Certe si rubꝫ q̃si aurũ ventum oñdit. Fit em vẽtꝰ ex aeris desitate obducta. sol a luna rutescunt. Itẽ si cornua eiꝰ obiecta fuerint nubila tẽpestas futuã erit. Oratiꝰ ait dic. Si aq̃lonicai cornu tunc fit correptus aq̃lo em minere. Quarta autẽ luna futuarũ ũdex certissima auratũ habeꝫ vnda. Vñ a virgiliꝰ certissimꝰ auctor dic. Si sol i ortu suo maculosus fit atq; sb nube latẽs. aut si dimidia pte apparuerit imbres futuros. Itẽ varro dic. Si exoriẽs cõcauꝰ videꝫ. ita vt de medio fulgeat a rabies faciat partẽ ad aq̃lonẽ: partẽ ad austrũ. tẽpestatẽ humidã acvẽtuosã fore sigficat. Itẽ die mẽsis. si sol rubeat: et sincerus. si palleat tẽpestatez sigficat. Nigidiꝰ q; si pallidꝰ mẽsis sol. in migras nubes occidit. aq̃lonis vẽtos sigficat. Itẽ dñs in euãgelio. si facta mẽsis vespeꝫ rubicũdũ fuerit celũ. mane serenũ erit. Si mane rutilat celũ. tẽpestas futura erit. Et cum auster ventus fuerit: estas erit

De pestilentia. Cũ. xlii

Pestilentia est morbꝰ late vacans a cõtagio suo pene quem tetigerit pollũens. Nec enim egritudo non habet spaciũ tẽporis quo a vita a mors sperꝫ. ꝫ repẽtinꝰ languor simul cũ mortem venit. q̃ sit vero causa huiꝰ pestilentie quidaꝫ dixerũt. Quãdo ꝓ peccatis hominũ plaga a corruptio terris imittitur. tũc aliq̃ ex causa ib est siccitatis aut caloris vi a pluuiarum. intempãtia aera corrumpũt. Sicq; naturalis ordo mis per turbata tempie inficiuntur elemẽta a corrupcio fit aeris. a aura pestilens et orie pmicies. a corruptibile vitium. in homines certaq; animantia. Vnde a virgiliꝰ. Corrupcõ celi tractu miseranda q̃remit. ardoribꝰ fatisq; lues. Item alij ayũt. pestifera semina rerum multa ferri in aere atq; fuspendi Et in extremis celi partibꝰ. a ventis. a nubibꝰ trãsportari. Demq; que q̃ feruntur. a cadunt per loca. a germina cuncta. a animalia queq; corrumpũnt. a fuspensa manent in aere. Et conspirantes trahimꝰ auras illas q; in corpe pariter absorbemꝰ. atq; in languescens morbo corpꝰ. Aut vlceribꝰ tetris. a pcussione subita exanimatur. Sic ei celi nouitate a aq̃rum corpa aduenientium temperari cõsueruũt. Adeovt morbum cõcipiant ita etiã aer correptus ex alijs celi ptibꝰ veniens subita clade corpus corrumpit. atq; repente vitam exũguit.

De oceani estu. Cũ. xliii

Qvr oceanꝰ in se recipiocis estibꝰ retũtat. Quidã phi aiũt. mundum vt refert solinꝰ. ex q̃tuor elemẽtis q̃si q; dã aial eẽ dicũt cõcretũ. moueriq; quodam spũ a sic in corporibꝰ nris respirãdi habẽtur omertia vel ouementia. ita in pfũdis oceani eẽ quosdã meatꝰ vẽtoꝝ spũ veluti maris. perq̃s ãhelitꝰ emissi. vel retrahẽdi alterno accessu. recessuq; nũc euaporãt. spũ effluẽte maria. nũc retrahẽte reducãt. Ayt ambrosiꝰ Boꝝ q̃dã voluũt cũ augmento lunari. crescere oceanũ a tãq; eiꝰ q̃busdã ispiracõnibꝰ retrorsũ retrahaꝫ. Et itez eiusdem ipulsu ac retractu in mensurã ꝑez refũdaꝫ. Alij q̃ dicũt de oceani vndis sydera. Solem q; de oceano. aquam haurire ignibus suis. a circa õnia sydera fundere vt ea tempet que sunt ignea. Inde dicũt cũ hauritvndas. erigit se oceanuꝰ. Sz vtruz ventoꝝ spiritu aque erigãtur. an lunari cursu increscãt. an sole retrahẽte decrescãt. hoc soli dõ ogmtum ẽ. Cuius a opꝰ mũdꝰ est soliq; ois mũdi ratio ogmta est. Oceanũ aũt magnitudo incõpabilẽ a itrãsmeabilis latitudo perhibetur. q; etiam clemens discipulꝰ apostoloꝝ visus ẽ indicare: cum dicit. Oceanus autem intransmeabilis est omnibꝰ a hijs q̃ vltra eum fũt. Phi autẽ mũdi dicũt. q; post oceanum terra nulla sit. sed sol deso aere nubium cõtineatur mare sic a terra sb teriꝰ. Ido a lucanꝰ dic. Cum mare cõuoluit gentes cuz litora tectis. thereꝫ nobuit vlla pati celo otẽpta teneretur q; tanta maris moles creuisset in astra. nisi superior rector pressisset nubibꝰ vndas.

De mare cur nõ crescat. Cũ. xliii

QVr mare maūis nō fiat. ac tantis pluuiarū copijs nullatenus crescat. Clemens episcopus dicit. Mare nō crescit: eo q̄ naturaliter salsa aqua. fluentiū dulce in se ꝛceptum consumat. eo q̄ modo fit vt illud salsum mare elementum q̄tumcūq̄ receperit copias aquarū. nichilomin⁹ exhauriat. Addit etiam q̄ vēti rapiūt a calore q̄ solis assumit. Denicq̄ lacus multasq̄ lacunas sb̄ paruo momenti spacio ventorum flatib⁹ solisq̄ ardore consumi. Salomon aūt dicit. Ad locum vnde exeunt flumina reuertūtur. ex quo intelligitur mare non crescere q̄ eciam per quosdam occultos profundi meatus. aque reuolute. ad fontes suos refluāt et solito cursu per ānes suos recurrant. Mare āt propterea factum est vt omnium cursus fluuiorum recipiat Cuius cum sit altitudo diuersa a in discreta. tamē dulci eius equalitas est Physici autem dicunt mare altius eē terris.

Aquās cur mare amāras habeat Ca. xlv

QVr mare amaras habeat aquas rursus Ambrosius doctor do cuit dicens. Mare ideirco dicūt veteres salsas atq̄ amaras habere aquas. pro eo q̄ ea quē ex diuersis fluuijs in eum influunt. solis calore ac ventoꝝ flatib⁹ assumātur. tantuq̄ diurno vapore consumi. q̄tum per singulos dies ex omniū amnium cursib⁹ in ipso vehitur. Que causa ex solis racōe fieri perhibetur. quia q̄ purum a leue est sibi rapit. q̄ vero graue siue terrenum relinquit. Q̄ eciam amarum a impotabile fit.

De nilo fluuio. Ca. xlvi

EGiptus aeris calore semper solet habet. nunq̄ nubes vel imbres pcipit. cuius loca nilus fluuius estatis tē pore mundat. quo pro fluuijs vtuntur. Oriē enim fluuius idem. iter austrum a ortuꝝ. Ethesiarum flatus ex zephiri parte. idest ab occi duo flant. a habet certum tempus. Nascunē enim mense maio. quarum flatus in cio languens est. sed per dies augescit. Nam flāt ab hora sexta vsq̄ in duodecimam. Hoc igitur flatu resistunt ei vndis oppositis. q̄ eciam hosti is ei⁹ quibus in mare influit. arenaꝝ cumul' inli fluctus intumescunt. ac retroueru cogun tur. sicq̄ aque eruptentes: pelluntur in austrū q̄b⁹ congestis. nilus in egiptum erumpit. q̄ escentib⁹ q̄q̄ ethesiarum flatib⁹ ruptisq̄ arena rū cumul' rursus in suo alueo redit fluuius.

De positōne terre Ca. xlvij

QValiter terra super aere infundata libratis credatur stare pōderibus sic dicit Ambrosius. De terre aūtem qualitate siue posicione. sm scripturam Job sciendum est. Qui extendit aquilonez super vacuum. a appendit terram super nichilum Philosophiq̄ similiter opinantur aere densō terram sustinē. a esse in modum spongie atq̄ in medio aeris quasi spongiaz mole sua immobilem pendere. sic equali motu hinc atz inde veluti alarū fulfulta remigijs ex oni parte libratā perpendeat. nec in partem possit in clinaē alteram. Verūtamen vtrum densitate aeris sustineatur. an super aquam pendeat q̄ scribitur. Qui fundauit terram super aq̄s. vel quomodo aer mobilis a tenuis. tantam molem possit sustentare terre. aut si sup aq̄s est tam immane pond⁹. quomodo nō diuinetur. aut quomodo equalitatis libraz tenea at ne in altera parte propensa incumbat. hō nulli mortaliū scire phas ē atq̄ perscrutari licet cuiq̄. tante diuine artis excellentiam. dū constat eaz lege maiestatis dei aut super aq̄s aut super nubes stabilem permanere. Quis enim inquit salomon sufficit narrare opera ipsius. Aut quis inuestigabit magnalia illius. Ergo q̄ mortalium nature secretum ē diuine potentie relinquendum est.

De terre motu. Ca. xlvm

SApientes dicunt. terram in modum spongiarum esse conceptam in quā vētū rotari. a ire per cauernas. Cūq̄ tantū ierit q̄tū terra capere non possit. huc atq̄ illuc fremitum ventus a murmura mittit de hinc querentes viam euadendi. nūc fustinere terra eum non potuerit aut tremit aut dehiscitur vt ventum egerat. Inde aūt fieri terremotum dum vniuersam terram ventus inclusus concutit. Vnde a salustius. Venti i quit per caua terre precipitati rupti per aliq̄ montis tumulum q̄ resederit Ergo vt dixim⁹ tremore terre vel spū venti. per cauernas terre vel cuma inferioꝝ. motuq̄ inde existit. Sic ei hican⁹ ayt. Terra que dehiscente insolitis tremuerunt montibus alpes. Terremotum āt illuc ibi assidue fieri. vbi caua terrarum sūt. In quibus venti ingrediuntur a faciūt terre motum. Nam vbi arenosum est aut solida ē terra. non ibi fit terremotus. Terre autē motus pertinent ad iudicium quādo peccatores a terreni homines. spū oris dei concussi cōmouebuntur. Item terre motus hoīm terrenoꝝ est ad fidem conuersio. vnde scriptuz est. Pedes eius steterunt. a cōmota est terra vtq̄ ad credendum.

Ericis Nebrodes Neptunus Ethna promon

memimꝫ montis ītauus montes in ſicilia ꝯria
huius zulius diceus maximi iiij ſunt

De monte ethna Capitulꝫ

DE monte ethna iuſtinꝰ in libro hiſtoriaꝝ ita ſcripſit dicēs. Sicilie tellꝰ tenuis ac fragilis a cauernis quibuſdaꝫ fiſtuliſq; ita penetrabilis vt vētoꝝ tota ferme flatibus pateat. Necnō a ignibus generādis nutriēdiſq; ſoli ipſius naturalis materia quippe intrinſecus ſtrato ſulphure et bitumine traditur. que res facit vt ſpū cū igni introrſus reluctanti frequēter a cō pluribus locis nūc flāmas nūc vapores nūc fumos erūpat Exinde demiq; ethne montis per tot ſecula durat incendium Et vbi acriora ſpiramenta cauerna tuꝫ ventus incūbit arenaꝫ cumuli eriguntur. Accedūt et p petua fomenta inſularum eolituꝫ veluti ipſis vndis alatur incendium. Neq; enim in tam angustis terminis. aliter durare p tot ſecula tātus ignis potuiſſet. niſi a humoris nutrimētis aleretur Hic igitur fabule ſcillam et caribdem peperere hic latratus auditur hinc mōſtri incredibita ſimulacra dum nauigantibus magnis vorticibus pelagi deſidētes exterriti. latrare putāt vndas quas ſortentis eſtus vorago collidit. Eadem cauſa etiam ethne mōtis ppetuos ignes facit Nam aquarum ille cō curſus rapto ſecum ſpū in imū pfundū trahit. atꝫ ibi ſuffocatuꝫ tam diu tenet donec p ſpiramenta terre diffuſus. nutrimenta igni incendat. Cōſtat autem ad exemplum gehenne cui ignis ppetua incēdia ſpirabunt ad puniendos peccatores qui cruciabuntur in ſecula ſeculorum. Nā ſicut iſti mōtes tanta temporis diuturnitate vſq; nunc flammis exeſtuantibus pſeuerant. ita vt numq; extingui poſſint Sic ille ignis gehenne ad crucianda corpora damnatoꝝ. finem nūq; habituruſ eſt

De natura ſolis C. I.

HEc ſunt verba ambroſij in libro exameron. Solem inqt philoſophi negāt calide eſſe nature eo q; alb⁹ ſit non rubicundus. an rutilis in ſpeciem igneſ et q8 nec igneus natura ſit ſi q̄ habet caloris. ferunt p minimum motum ouerſionis accedere. Quod ergo dicendo putant vt michil videat humoris conſumere q; caloꝛē quo humor vel minuitur vel pleriq; exuritur non habet naturalem ſ michil agit qui ita pponūt q; michil interē vtꝫ ex natura calorem habeat an ex paſſione vel ex aliqua cauſa. Nos aūt credim⁹ eū ſic habet virtutem illuminādi ita etiaꝫ vaporandi. Ignes aūt ſoli ignis aūt illuminat et exurit. Quod ā autez dicūt ſolis ignes aquas nutrire a a cōtrario elemento virtutē luminis a vaporis accipere Nā frequenter ſolem videm⁹ madidū atz rorantē In quo euidēs dat indiciū q8 elemētū aquaꝫ ad ſperiē ſuā ſūpſerit. Hoc quantū diximus ad naturā ei ptinet. Atvero iuꝛ ſpirituale intelligēciā. ſol xp̄c eſt ſicut in malachia ſcriptū ē. Vobis aūt qui timetis dominū orieť ſol iuſticie et ſuauitas in pennis eius Merito āt ſol xp̄c intelligit. dicit⁹ q; ort⁹ occidit ſm carnē et ſm ſpm de occaſu rurſus exoriť Itez ſol illuminat et exurit a opaco tēpore ꝺ fouet ſanos Febricitantes vero flagrancia geminati caloris incendit. ita et xp̄c credentes in fide ſpiritu vegitante illuminat et negantes ſe in eternum ignis calore torrebit

De quantitate ſolis et lune Ca. ij

RVrſus in eodem opere idem doctor ita teſtatur. Solis tradius nulli longior nulli ppiqor. Similit et lune globus equalis eſt oibus ſimilis ſol eſt in dis et brittannis eodem momēto ab vtriſq; videtur cum oritur Equale eteni ſpaciū illius occidentales cum oritur vidēt a eq̄le orientalis cum occidit pſpiciūt nec cum vergit in occaſum minor appāret orientalibus nec occidētalibus cum oritur inferior q̄ orientalibus exiſtimātur Quantū diſtat inquit oriens ab occaſu tantū hij ſibi inuicem diſtant ſed ſola nullo diſtat nulli preſentior. nullicq; remotior ē Neq; moueat quem q̄ q; tam q̄ cubitalis in orbe ſuo videatur cum oritur. ſed conſiderare oportet quantum interſit ſpacium inter ſolem et terram q8 aſpectus noſtri infirmitas a quedam egritudo vix valet intueri. Hunc aūt amplioꝛem aliquibus pratibus q̄m terram ſapientes mundi eſſe dixerunt. Lunam autem minoꝛem eſſe dicunt antiqui q̄m ſolem. Omnia enim que proxima nobis maioꝛa videtur

longim ātate aūt loco ꝙ visus lāgnescit. Lunā igit videm⁹ ꝓpe nos esse. nec eam maiorē aspectu nr̄o q̄m solem. Idcoq; cū sol longe supior sit a luna. a tū a nobis maior videt. iam si ꝓpe nos accesserit. mlto maiorē futurū vidēm⁹ eē de solis cursu. Ca. lij

Dicāt antiq. aratus a egen⁹. Solem ꝑ seipsū moueri. non cū mūdo vtri vno loco manentē. Nā si fixus maneret. necesse erat eodē loco occidē a exoriri. a quo p̄die erat exort⁹. quēadmodū cetera syderū signa oriunt a occidūt. Preterea si ita esset. consequens erat vt dies a noctes essent om̄es eq̄les. a q̄ spacios⁹ hodiern⁹ dies esset. tam long⁹ semp esset futur⁹. Nox q; simili ratione semp eq̄lis pmaneret. ꝙ quo meq̄lis aspicim⁹ a solem alio loco oriturum alio occidisse testemo videm⁹ ab eo qꝝ diuersis locis occidit: a exorit. putāt eum p̄bi nequaq̄m cū mūdo fixū volui. ꝙ ipsū ꝑ se moueri qꝝ post q̄ ardentē rotā oceano tinxerit p̄ nimias nobis viās. ad locū vnde exierit regredit. expleto noctis circulo rursus de loco suo festim⁹ erūpit. Obliq; em̄ a fracta linea. p austrū pgit ad boreū ita ad orientē reuertit. Diemis aūt tpe p plagā meridianā currit. est a te vero septētrioni vicin⁹ ē. ꝙ quādo p austrū currit vicinior terre est. quādo vero iuxta septē trionē sublimis attollit. Cui ideo deus diuersos cursus ostituit. loca a tpa. ne dū semp in ijsdē oriret locis. cotidiano ea vapore osumēt sed vt demens ait. diuersos accipiet cursus quibus aeris temperies p rationē tēpor̄ dispēsat a ordo vicissitudine imitacōeq; seruet. Nā dū ab supiora consc̄derit. ver tempet. vbi āt ad summū celi venerit. estiuos calores accendit. deciēs rursus autumno temperiē reddit Vbi vero ad inferiorez redierit circulum. geli ex glaciali compage. celi rigorē nobis hiberni frigoris derelinquit. Ex ipso em̄ sunt hore et ex ipso dies cū ascenderit. a ex ipso etiam nox cum occiderit. ex ipso menses a anni numerantur. ex ipso vicissitudo temporum fit. a cum sit iste minister bonus grad⁹. ad vicissitudines temporum moderandas. tamen vbi secundū voluntatem dei correptio mortalibus datur. incandescit aerius. a vritur mund⁹ vehementioribus flammis a perturbat aer a plaga hominū a corruptio terris inicitur. et lues animantibus a pestilens pōia mortalibus amus inducitur Cū aūt oritur paustrū idest meridianū iter habet. a decursa āustrali parte. inuisibilis vadit in locum suū rediēs Ad instar quippe ecclesie fabricat⁹ est hic mūdus in qua dñs ihesus x̄pus. sol eternus. partem suam percurrit. Vnde et meridianū reuocat. Aquiloni vero. idest aduerse parti non oritur. sicut de eodem cū in iudicio venerit dic̄ Justicie lumen nō illuxit nobis a sol non oritus est nobis. Timentib⁹ aūt dñm. oriet sol iusticie. a sanitas in pennis eius sic̄ scriptum est. Malis vero meridies non est. sed nox est sicut legit. dum fustinēt ipsi lumen. facte sūt illis tenebre. dum fustinent fulgorem ambulauerunt in obscura nocte.

De lumine lune. Ca. liij

Sit sanct⁹ augustinus in psalmi de cimi expositione. Queritur inquit vnde habeat lumen luna. Due tamen opiniones tradunt. sed q̄ sit habū vera dubiū fertur posse quēq̄m scire. Alij namq; dicūt ꝓpriū eā habere lumen. globiq; eius vnam partē esse luciflua obscuraq; aliam a dum moueatur in circulo suo. candē partem q̄ lucet. paulatim ad terras ouertit. vt videri a nob⁹ possit Et iō p⁹ q̄si comiculato lumine fulget Nam a si formes pilam ex parte media candidam: ex parte obscuram. Tunc eam partē que obscura est. si cor̄ oculis habeas nihil cādoris aspicies. cum ceperis illam candidam partē paulatim ad oculos cōuertere primū veluti cornua candoris videbis deinde sensim cresc̄it. donec tota pars candida opponatur oculis. a nihil obscurum alterius partis videatur. quā si denuo paulatim conuertis incipit obscurata apparere a candor minui donec iterum ad cornua redeat. ac sic tot⁹ candor ab oculis aūtak̄. et sola iterum pars obscura possit videri. quod fieri dicunt cum lumen lune videtur crescere. usq; ad xv. Et rursus usq; ad xxx. a redire cornua. donec penitus nihil in ea lucis appareat. At cōtra alij dicunt lunam non suo fulgere lumine sed a sole accipere lumen. Sol enim illi loco superior est. ex hoc euenit vt quando sub illo est parti superiori luceat. inferiorem vero quam habet ad terras obscurare. Cum vero ab illo discedere ceperit. illustrat etiam ex ea parte quā habet ad terras. Incipiens a cornibus sicq; paulatim sole longius discedente. pars om̄is subterior illuminetur. donec efficiatur. xv. lūna. Post dimidium aūt mensem. cum ceperit ex alio semicirculo ꝓpinq̄re soli. quātomagis superiori parti illustratur. tantomagis ab ea parte qua terras aduertit. non potest excipere radios solis. et ꝓterea videtur decrescere. Illud certe manifestum est. et cuicūq; aduertenti facile cognitum. q̄ luna non augeat ad oculos nostros. nisi a sole recedendo. neq; minuat nisi ad solez ex ꝑte alia ꝓpinquādo. Ab

illo ergo accipere lumen a cū sub illo ē. semper exigua est. Cum vero ab illo longius abscesserit. fit ampla suoq; ambitu plena. Si enim suo lumine vteretur. necesse erat semp eam esse equalem. nec die trigesimo exilē fieri. Et si suo lumine vteret. huius numq; eclipsis fieret Ceterum quantū ad intellectū pertinet mistica. Luna huius mundi speciem tenet qz sicut ista mensiruis cōpletionibus deficit Ita mundꝰ ad cōpletionē temporum currēs quotidianis defectibꝰ cadit. Luna quippe elemēti sui varietate. diuersis cursibꝰ desinit vt crescat. crescit vt desinat. sed ideo alternis vicibus cōmutationem spūalis representat. vt doceat homines ex ortu morituros. et ex morte victuros. atq; ideo cū senescit. mortem corporum prodit Cum igit crescit. eternitatem indicat animaruz. Nonnunq; vero eadem luna etiam ecclia accipit. p eo q; sicut ista a sole. sic ecclia a xpō illuminat. Sicut enī luna defi cit atq; crescit. ita ecclia defectꝰ habet a ortus Frequēter enī defectibus suis creuit. a hijs meruit ampliari dum persecutionibꝰ minuit et confessoz ac martirum victoria coronatur Item sicut luna larga est roris. a duz humētium substantiarum. ita ecclia baptismo et predicatione in moduz lune crescētis crescit. atq; onis fructus ea minuente. iterum minuuntur. Non aliter intelligimus ecclesiam. in cuius incremento proficimus cum ipsa. Cuz vero persecutionem patitur a minuit. et nos cum illa patimur a minuimur. Item sicut septem formas habet luna. sic tot gracias meritorum ecclia. Ita eodem ostat numero etiaz distributio caruatum. que p spm sanctuz totius ecclie offerunt. Septima aūt semis et xpi. semis. in sui orbe media ē. Cetere xportionales sunt. De lune cursu. Ca. lm

LVnam p alios ortus a occasus aie egimus necesse est moueri nō stare. idq; facilius q; de sole licet intelligere. quia cum a sole accipiat lumen. a ita etiam nobis lucere videtur. Non ē bubum eam moueri potius q; stare. Terris aūt vicina luna breuiori orbe ouertitur Et iter quod sol in diebus. ccc. lxv. peragit. ista per xxx. dies percurrit. Vnde a antiqui. menses in luna annos autem in solis cursu posuerunt Itaq; luna p trigenos dies. duodenis vicibꝰ cursum suum perficiens cōsūmat Nam scdm hebreos aliquibus diebus abiectis. scdm romanos bisexto semel in quadriennīo vnius diei adiectione crescat. Cuius etiā augmētis detrimētisq; mira q̄dā puidētia et arte omne qd gignit. alitur atq; crescit. Nam et defectu eius opatiunt elemēta. a pcessu eius q̄ fuerūt exmanita cumulant vt animantiū celebrosū maritumoz. Siquidē hec a inuno menstruoq; augmēto lune. plemiores repire ferunt.

De eclipsin solis. Calu

SOlem sapientes dicunt altius cursere. Lunam aūt proximā esse terre. Ergo dum decursū ad idem signū vel lineam qua sol vehit puenerit obicit se soli et tenebras totius orbis efficit quod tū in mēstruo contingit. Nā tunc luna ea dē in parte signi est. qua sol vehit. idēq; fit illi prima. et oppositiōe sui obscurari ab oculis nīis lumen eiꝰ videt. veluti si aliqs oculis manū expansam opponat. Quantomagis ipa fecerit tantominꝰ ille videri poterit. quāto ārcpeul discesserit. eomagis illi oia poterit appa rere. Si imli q; racōe cū ad solis locū vel lineā luna puenerit. tunc prima eius esse videtur. et radios eius ita cōrā oculis nīis obscurare vt lumē non possit videre. Cum aūt luna abeo loco discesserit. tūc sol lumē eicit. a ad oculos nros trāsmittit. Qua pter ita soli obicit luna sicut lune oppositu terra. quoz vtroq; lumen cū ad terras nō puenit defecisse putatur. Alij aūt dicūt defectū solis fieri p foramē aeris. quo sol radios fūdit. Alij qd spū otra hatur siue obscuretur. Hec phisici a sapiētes mūdi. ceteri doctores nīi. mistice huius eclipsis misteriū in xpo dixerūt esse opletū. Tunc ei interrupto eterni federis cursu in solito turbata ordine suū elemēta pdiderūt. Cuz sacrilegi facti iuratois sol ille vero floribus q; insertis in populo iudaico. erroz tenebris paululuz semetipsū p mortez abscōdit. Hinc de cruce depositꝰ sese in sepulcrū positus obscurauit. donec tercia die augustior solito huic mūdo id ē gentibꝰ daritatis siue potentiā prestaret. sicut sol in virtute sua refulgens: ita xpc tenebras operu seculi illuminaret. De eclipsin lune. lm

LVna nō deficit. sed obumbratur nec diminutionem sentit corporis cum obiecta obumbranti terra cassum patitur lumnis. Hanc autz philosophi. nō habere lumē p̄priū. sed eandē a sole illuminari defendūt. Et quod eadem mēsione luna distat a sole. ut per mediam terrā si quid directū traiciatur ostingere possit. Sol ē sub terra luna aūt supra terram a quousq; ad lunarem circulū terre vmbra extendit. ab eo venit vt nunq; solis radij obicientes se moli terre vel vmbre ad eam non puemant Patitur hoc aūt xp. luna. quousq; centro. atq; vmbra obstantis terre creat. videatq; solē vel a sole videat. Cōstat ergo lunā a solis radio

lumē accipere et dum obiectū ferre solem non aspexerit tunc lumen amittere. Naz dicit stoici omnem terrā mōtib⁹ claudi. quoz vmbra fertur lunam nō subito parere. vnde a lucan⁹ dicit. Jaz phebe toto fratrez rebire orbi terraz subito pausa expalluit vmbra. Figuraliē āt p lune defectuz ecclesie psecutiones intelligū tur quando martirum cedibus. et effusione sanguinis tamq̄ ab illo defectu et obscuracōe quasi cruenta facie luna videtur ostendere vt a nomine xp̄i ano terreātur infirmi sicut ista post defectū pspicua illustracōe clarescat adeo vt michil detrimenti sensisse videatur. Jta et ecclesia postq̄ p martirij ofessionem suū sāguinem p xp̄o fuderit maiori caritate fidei refulget. atz mligniori lumine decorata semetipaz latius in toto orbe diffundit

Incipiūt capitula libri quarti

De medicina. i. De nomine eius. ij. De inuētoribus eius. iij. De trib⁹ hęresib⁹ medicoz. iiij De quatuoz humoribus corporis. v. De acutis morbis. vi. De cronicis morbis. vij. De alopicia. viij. De remedijs a medicaminibus. viij. De libris medicinalibus. x. De instrumentis medicorum. xi. De oribus a unguentis. xij. De initio medicine. xiij.

Incipit liber quartus. De medicina ꝓmū. I

Edicina ē que corporis vel tuetur vel restaurat salutem. cuius materia versat in morbis et vulneribus. Ad hāc itaq̄ pertinent non ea tantuz que arscorum exhibet qui proprie medici nominantur sed etiam cibus et potus regmē et regimen. defensio demiq̄ omnis atz munitio q̄ sanum corpus nostrum. aduersus externos ictꝰ casusq̄ seruatur

De nomine eius

Omen autē medicine a modo idē tempamento impositum estimatur vt nō satis sed paulatim adhibeat Nam in mlto otristat natura. medici aūt gaudet. vnde a qui pigmenta a antidota satis assidue biberint vexātur. Immo deratio em̄ eis ñ salutē ꝙ periculū affert

De inuentoribus medicine Ca. 2

Edicine aūt artis auctor ac reptor apud grecos phibet appollo hāc filius eius esculapi⁹ laude vel ope amplianit sed postq̄ fulminis ictu esculapi⁹ interijt interdicta fertur medendi cura a ars simul cū auctore defecit latuitq̄ p annos pene quingētos vsq̄ ad tēpus artaxerxis regis p sazz. Tūc eaz reuocauit ad lucem ypocrates a sclepio patre genitus in insula choo

De trib⁹ hęresib⁹ medicoz. Ca. 3

Jj itaq̄ tres viri totidem hereses inuenerūt. Prima metodica iuenta ab apollīne que remedia sectat a carmina Secunda empirica idē expientissima inuenta est ab esculapio qūs non indicioz signis. sed solis cōstat exprimē tis. Tercia logica idē rationabilis inuenta ab ypocrate. Iste em̄ discussis etatum regionum vel infirmitatibus qualitatibus artis curam rationabiliter pscrutatus est. Empici enim ex piencia solam sectantur. logice expiēcie rationem adiungunt. Metodici nec elemēto ruz rationem obseruant nec tempora nec etates nec causas sed solas morboz substācias

De quatuoz humoribus Ca. 4.

Sanitas ē integritas corporis. et tē pancia nature ex calido et humido quod est sanguis vnde et sanitas dicta ē q̄si sanguinis stat⁹. Morbi generali vocabulo oēs passiones corporis cōtinentur q̄s inde veteres morbū nominauerunt vt ipa appellatione mortis vim q̄ ex ea nascitur demōstret Inter sanitatem autē a morbū media ē cura q̄ nisi morbo ogeuat ñ p ducat ad sanitatē. Morbi ci oēs ex q̄tuoz nascūt humoribus a ex sanguine a felle. melancolia a flegmate Ex ipsis em̄ regūt sani ex ipsis ledūtur infirmi. dū em̄ amplius extra cursum nature creuerint egritudines faciunt Sicut em̄ q̄tuoz elementa sic a. iij. humores a vnusquisq̄ humoz suuz elementū imitat. sanguis aerem. colera ignem. melancolia terram. flegma aquā Et sūt quatuoz humores sic̄ quatuoz elemēta que cōseruāt corpora nostra. Sāguis ex greca ethimologia vocabulū sumpsit q8 vegetet et sustinet a viuat. Colerā greci vocauerunt q8 vni⁹ diei spacio terminet. vñ a colera a fellicula nominata ē hoc ē fellis effusio. Greci em̄ fel cholē dicūt. Melancolia dicta eo q̄ ex nigri sāguinis fece admixta sit abūdātia fellis Greci enim melan nigrū vocant fel autem colen appellant. Sanguis latine vocatus quod sit suauis. vnde et homines quibus dominatur sāguis dulces ac blandi sunt. Flegma aūt dixerunt q8 sit frigida. greci em̄ frigus flegmonē appellant. Ex hijs q̄tuoz humoribus regūt sani. ex hijs ledūtur infirmi. dū em̄ aplius ex cursum nature creuerint egritudines fiunt

Ex sanguine autē a felle acutē passiones nascunt quas greci oxia vocant. Ex flegmate vero a melancolia veteres causę prędunt quas greci cromia dicunt.

De acutis morbis. Ca. 4

Oxia est acutus morbus qui aut cito transit aut celerius interficit vt pleuresis. Frenesis Oxi em acutum apud grecos a velocem significat Cromia est plixus corpis morbus qui multis tpibus remorat. vt podagra. thisis. Cronon em apud grecos tps dr. Quedam aut passiones ex ppriis causis nomen acceperūt. Febris a feruore dcā est. est em abundantia caloris. Frenesis appellata siue ab impedimento mentis. q greci mentē frenas vocāt seu q dentib⁹ infrendant. Nā frendere est dentes ocutere Est aut pturbatio cū exagitatione a dementia ex colerica vi effecta. Cardia vocabulū a corde sūpsit. dum ex aliquo tumore aut dolore afficit Cor em greci cardiā vocant. Est em coidis passio cū formidabili metu Coretaria a somno vota. Est em oppressio cerebri cū obliuione a sōno tugi veluti stertentis. Sinancis a otinentia spūs a pfocatōe dicta. Greci em sinācis otinere dicūt. Qui em hoc vitio laborāt dolore fauti um prefocant. Fleumon est feruor stomachi cū extensione a dolore. Flegmon ē inquietudo cū rubore a dolōe a extensione a duricia a vastitate. Que cū cęperit fieri inquietudo a febris osequitur Vnde a dcā est fleumon apo flesi. v. inflammās. Sic em sentitur a inde nomen accepit. Pleuresis ē dolor lateris acut⁹. cū febre a sputo sanguinolento. Latus em grece pleura dr. vnde a pleuretica passio nomen accepit Peripleumonia est pulmonis vitiū cū dolore vehementi a suspirio. Greci em pulmonē fleumon vocant. inde a egritudo dcā est. Apoplexia ē subita effusio sanḡnis qua suffocati interimunt dicta aūt apoplexia q ex letali percussu repentin⁹ casus fiat. Greci em percussionē apoplexim vocāt. Spasmus latine otractio subita ptium aut neruoꝝ cū dolore mimo Ruā passiōnē a corde noiatam dixerunt. q in nobis pncipatu vigoris hz. Fit aūt duob⁹ modis: aut ex repletione: aut ex inanitione Titanus maior est otractio neruoꝝ a ceruice ad dorsū. Telum lateris dolor est. dictū est aūt ita a mediis q dolore corp⁹ transuerberet quasi gladius. Pleos dolor intestinaꝝ. Vnde a illia dicta sunt. Grece em pleos o buoluere dr q se intestine pre dolore inuoluant. Hij a torminosi dicunt ab intestinaꝝ tormento. Hydrofobaid ē aque metus. Greci em ydro aquā vocāt. pbi tumorē dicunt. vnde a latini hunc morbuꝝ ob aque metū limphaticuꝝ vocant. Fit aūt a ex canis rabidi morsu. aut ex aeris spuma in terram iecta quā si homo vel bestia tetigerit: aut dementia repletur: aut in rabiem vertitur Carbunculus dict⁹ q in ortu suo tubens sit vt ignis. postea niger vt carbo extinctus. Pestilentia est otagium q8 dum vnū apprehēderit: celeriter ad plures transit. Gignit aūt ex corrupto aere a invisceri⁹ penetrando imitatur Hoc a si plerumq p aerias potestates fiat cū fine arbitrio oipotentis dei ommino non fit. dicta aūt pestilentia quasi pastulentia q velut in cendium depascat a toto descendit corpe pestis. Idem a otagium a otingendo q quem tetigerit polluit. Ipsa a inguina ab inguinū pcussione. Ladeꝝ a lues a late a luctu vocata: q tanto acuta est vt non hēat spacū tpis: quo aut vita sperēt aut mors sed repentinus languor simul cū morte venit.

De cronicis morbis. 6 Ca. 6

Cronica est plixus morb⁹ qui multis tpibus remoratur. vt podagra thisis Cronō em apud grecos tps dr. Cephalia ex cā vocabulum hz. capitis em passio ē. Greci caput cephalin vocant. Scotomia ab accidente nomen sūpsit. q repentinas tenebras ingerat oculis cū vertigine capitis. Vertigo aūt est quotiens cum q ventus osurgit. a terram in circuitu mouet Sic a in vertice hoīs arterie a vene ventositatē ex resoluta humectatione gignunt. a in oculi gitum faciunt. Vnde a vertigo nuncupata ē. Epilempsia vocabulū sumpsit q mentē appendens piter etiā corp⁹ possideat. Greci em appensionē epilempsiā vocant. Fit aūt ex melancolico humore quotiens exulcerauerit a ad cerebꝝ ouersus fuerit. Hec passio a caducea vocatur eo q cadens eger spasmū patiatur. Hos etiā vulgus lunaticos vocat q p lune cursum comitet eos insania demonū. Ladē a larvatio ipsē est a morb⁹ comitialis a maior a diutin⁹ quo caduci tenent. Cuius tanta vis est vt hō valens ocidat spumatq. Comitialis aūt dictus q apud gentiles cū comitioꝝ die cuiqm accidisset: comitia dimittebantur. Erat autez apud romanos comitiorum dies solemnis in kal. ianuarijs. Mania ab insania vel furore vocata. Nam grecorum vetustas furorem maniben appellabant. siue ab iniquitate quam greci manie vocauerunt. siue a diuinatione q a diuinare grece mantin dicitur. Melancolia dicta est a nigro felle. Greci em nigrū melan vocant. fel autem colen appellant. Epilempsia autem in fantasia fit. melancolia in ratione

mania in memoria. Tipi sunt frigide febres q̄ abusiue tipi appellabant ab herba q̄ nascit in aqua que latine forma atq; status dr. Est em̄ accessionū vel recessionū reuolutio p statuta tpm intervalla. Reuma grece latine eruptio siue fluor appellat. Catarrus est fluor reume: ingis ex naribus que dum ad fauces venerit brancos vocat. dum ad tracē vel pulmonez thisis dr. Chorīza est quotiens infusio capitis in ossa venerit nariū. a prefocacōne fecerit cū sternutatione. vnde a chorīza nomē accepit. Brancos est prefocatio faucīū a frigido hūore. Greci em̄ guttur brancos dicūt. circa quē fauces sunt q̄s nos corrupte brancia dicim⁹. Rauedo amputatio vocis. Hec a arteriasis vocatur eo q̄ vocem raucam a clausam reddat. ab arteriay inuritis. Suspitiū nomen. q̄ inspiātionis difficultas est. quā greci disnoā dicūt q̄ suffocationem. Pleripleumonia a pulmonibus nomen accepit. Est em̄ pulmonis tumor cū spumay sanguineay effusione. Emoptois emissio sanguinis per os. vnde a nomen accepit. Emathy em̄ sanguis dr. Thisis est vlcera tio a tumore in pulmonib⁹ qui in iuuenib⁹ facilius eūenire solet. Thisis aūt apud grecos dicta sit totius corpis consumptio. Tussis grece ab altitudine vocat qa profundo pectoris veniat. cuius contraria est supior in faucib⁹ vna distillat. Apostema a collectōne nomen accepit. nam collectiones greci apostēmas vocant. Empis dicta est apostema intrinsec⁹ vel in latere vel in stomacho cū dolore a febribus a tussi ab abundantib⁹ spumis a purulentis. Epaticus morbus a iecoris passione nomē accepit. Greci em̄ iecur epaten vocant. Lienosis a splene vocabulū sumpsit. Greci em̄ splen lyen vōnt. Ydrops nomen sumpsit ab aquoso humore cutis. Nā greci ydros aquā vocauerunt. ē em̄ humor sub cutaneus cū inflatione turgente a anhelitu fetido. Nefresis a renū languore nomen accepit. Renes em̄ greci nefrosin dicunt. Paralisis dcā a corpis impensatione: facta ex multa infrigidatione. aut in toto corpe: aut in pte. Cacexia nomen sumpsit a corpis iniuria. Cacexiam em̄ greci malam vexationē vōuerunt. Fit aūt hec passio ex intpantia egretantis. vel curacōne mala medicaminis. aut post egritudinē tarda resumptio. Atrophia nomē accepit a diminutione corpis. Nā greci nutrimenti cessationē atrophiā dicūt. Est em̄ tenuitas corpis ex causis latentib⁹ a paulatim cōualescentib⁹. Sartian est supfluum carnis incrementū quo vltra modū corpa sagīantur. greci em̄ carnem sartian vocant. Cyasis vōta a pte corpis quam vexat. Nā vertibuloy ossa quoy summitas illoy inicio terminatur greci cya vocant. Fit āt de flemate quotiens descēderit in recta ossa a efficitur ibi glutinacō. Podagrā greci a retentione pedum dicūt notatā a a ferali dolore. Siquidē oē q̄d immite fuerit abusiue agreste vōmus. Arteticus morb⁹. ab articuloy passione vocabulū sumpsit. Calculus lapis est qui in vesica fit. vnde a nomē accepit. Gignitur autem ex materia flematica. Stranguinaria dicta est eo q̄ stringat vrina rum difficultatē. Staturiasis iuge desiderium veneris cū extensione naturalium locoy: dicta passio a satiris. Dyaria iugis ventris cursus sine vomitu. Dysinteria est diuisio cōtinuationis a vlceratio intestini. dis em̄ diuisio est. interia intestina. Fit aūt antecedente fluore quā greci dyariā vocant. Lienteria dicta q̄ cibum tanq̄ p lineam intestine nullis obstantib⁹ facit plabi. Colica passio nomen sumpsit ab intestino: quod greci colum appellant. Ragadie dicūtur eo q̄ fissure sint rugis collecte circa orificium. Hec a emoroide a sanḡinis fluore dē. Greci em̄ sanguinē emathy dicunt.

De alopicia. Ca. .l.

Alopicia est capilloy fluor circūscriptis pilis fuluis. aeris qualitatem habentibus vocata hoc noīe a similitudine animalis vulpecule quam greci alopicia vocant. Parotide sunt duricie et collectiones que ex febrib⁹ vel aliquo alio nascunt in auriū vicinitate. vnde a parotide sunt appellate. ota ei grece auricula dr. Lentigio ē vestigia macula q̄ punla in rotunditatē forma ta. a specie lenticule dcā. Erisipila est quā latini sacrū ignem appellant. i execrandū p antifrasim. Siquidē in supficie rubore flammeo cutes rubescunt. Tunc mō rubore quasi ab igne vicina inuadunt loca ita vt etiā febris excitetur. Serpedo est rubor cutis cū pustula q̄ extātia. a nomen sumpsit a serpendo: eo q̄ serpat p membra. Impetigo est sicca scabies: prominens a corpe cū asperitate a rotūditate forme. Hanc vulg⁹ sarnam appellat. Prurigo vocata a perurendo a ardendo. Nictalm⁹ est passio qua per diem visus patentibus oculis denegatur. a nocturnis irruentibus tenebris redditē aut versauice: vt plerīq; volunt die redditur nocte negatur. Verruce aliud satiriasis. aliud verruce singulatim sunt. satiriasis vero illa fortior. ac circa ipsam plures inueniuntur. Scabies quoq; a lepra vtraq; passio asperitas cutis cum pruritu atq; squamatione: sed scabies tenuis asperitas et squamatio est.

bint ḋenich nomen accepit que ita velūti pur
gamenta admittat. Nam scabies quasi squa
mes. Lepra vero cutis asperitas squamosa le
pide herbe similis vnde a nomen sumpsit. cui?
color nunc in migredinē vertitur: nunc in albo
rem: nunc in rubore. In corpe hois ita lepra
dinoscit: si variatim inter sanas cutis ptes co
lor diuersus appareat. aut si ita sev bicz diffū
dat vt oia vnius coloris q̄is adulteri faciat.
Elephantiacus morbus ḋr ex similitudine ele
phanti: cuius naturaliter dura a aspa pellis.
nomen morbo in hoibus dedit. q̄ corpis super
ficiē similem facit elephanto; cuti. siue q̄ in
gens passio est. sicut anial ipsum ex quo deri
uatū ducit nomen. Dicteris greci appellant a
cuius dā aialis noīne q̄ sit coloris fellei. Dunc
morbū latini arcuatū appellant ad similitudi
nē celestis arcus. Auigenē vero varro appella
ri ait a colore auri. Regiū aūt morbū inde esti
mant ḋcām q̄ vino tono a regalib? cibis citi
us curetur. Cancer a similitudine maritimi aia
lis vocatū vuln? sic medici dicūt nullis medi
camentis sanabile. Aut g̃ prescidi debz a cor
pe membro vbi nascit vt aliquantulū vivat:
tñ inde morte quālibet tardius affuturā. Ordi
olus est puissima a purulenta collectio in ca
pillis pālpebriū constituta. in medio lata. a ex
tremoz; oducta. ordei granū similans. vnde et
nomen accepit. Furunculus est tumor in acu
tum surgens ḋcūs q̄ ferueat. q. feruunculus.
vnde a grece antrax ḋr q̄ sit ignitus. Oscedo ē
qua infantū ora exulcerant. dcā ex languore
oscitantiū. Frenusculi vlcera circa rictū oris: si
milia hijs q̄ fiunt iumentis asperitate freno;
Vlcus putredo ipsa. vuln? q̄ ferro fit quasi
via a vlcus quo dolet. q. vlcus. vnde a vlcera.
Pustula est in superficie corpis turgida. vbi pu
collectio. Pabula est puissima cutis erectio.
circūscripta cū rubore. a ideo pabula dicta q̄si
pubula sirimpia. Sanies dcā q̄ ex sanguine
nascit. excitato ei calore vulneris sanguis in
samē vertitur. Nā sanies nō fit in quocūq; lo
co: nisi vbi sāguis aduenerit. q̄ omne q̄ pu
trescit nisi calidū a humidū fuerit q̄ est san
guis putrefieri non p̄t. Sanies aūt a thabes
sibi differunt. Fluere enī sanies viuoz est. tha
be mortuoz. Cicatrix ē obductio vulneris na
turalem colorē p tibus seruans. dicta q̄ obdu
cat vulnera atz obcecat.

De remedijs a medicaminib?. Ca. 8.

Medicine curatio non est serpenda.
Memimus enī a ysaya ezechie lā
guenti aliq̄d medicinale mandas
se. a paulus apls thimotheo mo
dicū vinum p̄ esse dixit. Curatio aūt morboz
trib? generib? ostat. farmatia quā latini me
dicāmina vocant. cirurgia quā latini manuū
opationem appellant. manus enī apud gre
cos civis vocatur. dietan quā latini regulā ap
pellant. est enī obseruatio legis a vite. Sunt
aūt omni curationi species tres. Primū gen?
dieticū. secundū farmacenticū. terciū cirurgi
cū. dieta est obseruatio legis a vite. Farma
tica est medicamentoz; curatio. Cirurgia ē fer
ramentoz; incisio. nā ferro excidunt. que me
dicamentoz; non senserint medicinā. Antiq̄
oz aūt medicina herbis tm̄ a fucis erat. Talis
enim medendi vsus cepit. deinde ferro a ceteris
medicamentis. Ois aūt curatio aut ex otrarī
is aut ex similibus adhibetur. Ex otrarijs. vt
frigidū calido. vel siccū humido. sicut in hoīne
supbia sanari non p̄t. nisi humilitate sanet.
Ex similibus vero sicut ligamentū vel rotundo
vulneri rotundū. vel oblongo oblongu; ap
ponitur. Ligatura enī ipsa non eadem membris
a vulneribus oibus sed similis simili coaptā
tur. que duo etiā ipsa adiutoria nominibus
suis significant. Nam antidotū grece latine ex
otrario datum ḋr. Contraria enī cōtrarijs me
dicine ratione curant. At contra ex simili. vt
pigra q̄s interpretat amara. q̄a gustus eius
amarus est. Ex ouenienti enī nomen accepit
q̄ amaritudo amaritudine morbi solui solet.
Omnia āt medicamenta ex p̄pijs causis hūt
vocabula. Gera enī dicta quāsi diuina. Arte
riaca q̄ apta sint gutturis meatui. a tumores
faucium a arteria; leniant. Tiriaca est antido
tum serpentinum. quo venena pellūntur. vt pe
stis peste soluatur. Catartica grece latine pur
gatoria dicuntur. Catapodia eo q̄ morsicum
potetur seu inglutiatur. Dyamoron a fuco mo
re nomen sumpsit: ex quo conficitur. sicut dy
acodion. q̄ ex codia id est ex papauere fit.
sicut dyaspermaton. q̄ ex seminibus compo
nitur. Electuarium vocatum eo q̄ molle sorbe
atur. Trociscos ḋcūs. q̄ in modum rotule de
format. Trocos enī grece rota dicitur. Collirii
a latinū sonat q̄ vitia oculoz detergant. Epi
tema eo q̄ supponatur alijs adiutorijs præce
dentib. Cataplasma eo q̄ inductio sola fit. em
plastrum eo q̄ inducatur. Malagma eo q̄ si
ne igne maceret a deprehendatur. Enema gre
ce latine relaxatio dicitur. Pressaria dicta q̄ in
tus inciantur. Medicinam iumentoz; chiron
quidā greeus inuenit. inde pingitur dimidia
parte homo. dimidia equus. Dictus autē chi
ron apo to cirizeite. q̄ cirurgus fuisse dicitur
vnde appellatus. Creticos enī dies medici vo
cāt quib? credo ex iudicio infirmitatis illud

nomen impositū est qđ. q. iudicēt hoiem. et sententia sua aut puniant ā liberent.

De libris medicinalib⁹. Ca. 9

Fozism⁹ est sermo breuis integruz sensū ꝓpositi rei scribens. Prognostica preuisio egritudinum. a preno scendo uocata. Oportet em̄ medicū a preterita agnoscere. a pntia scire. a futura p uidere. dinamedia ptās herbaꝝ. a vis a possibilitas. Nā in hbaꝝ cura vis ipsa dinamdis dr. vnde a dinamedia nuncupat vbi eoꝝ medicine scribunt. Butamcū herbariū dr. q ibi herbe notentur.

De instrumentis medicoꝝ. Ca. 10.

Chiridion dictuz q manu astringatur. dum plurima obtineat ferramenta. Ciron em̄ grece man⁹ uocat Flebotomū ab incisione nuncupatum. Nā incisio latine grece tomū dicit. similaria angistꝝ. Spatomeleguna q̄ a latinis a similitudine cucurbite. a suspirio ventosa uōc. de miq̄ animata spū pergiculū debime precise corpori superposita omne qđ inter cutē vel altius estuat. siue humorē siue sanguinem uocat in superficiem glisere. Pila a pinsendis seminibus terendis. Dime a pigmenta eo q̄ in pila a pilo aguntur quasi pilgmenta. Est enim pila vas ocauū a medicoꝝ aptum usui in qua ꝓpe ipsane fieri a pigmenta ocidi solent. Varro aut refert pilummum quendā in italia fuisse qui pinsendis prefuit arcis vnde a pilummia pistores. Ab hoc ergo pilū a pilam inuenta q̄ bus far pinsetur. a ex eius noie ita appellata. Pilum aut est vnde otundit⁹ quicquid in pila mittitur. Mortariū q ibi iam semina in puluerem redacta a mortua odiant. Citicula est i qua circunducta colliria resoluunt. erit em̄ lenis. Nam aspera frangi potius q̄ resolui colliriū facit.

De odoribus a vnguentis. Ca. 11.

Odor uocatus ab aere. Timiama lingua greca uocatur q sit odorabile. Nā timo dr. flos qui odorem refert. de quo virgilius. redolēt q timo flagrantia mella. Incensū dictū. q igne obsumit dum offert. Tetraidos formule incensi in lōgitudinē porrecte. q̄ fiunt ex. iiij. pigmentis. Quatuor ei grece tetra formula ydos dr. Stacten incensū qđ ex pressura manat dictū a grecis. q optimum: Mirobalanum. quia fit ex glande odorata. de quo oratius. Et prassat vibalan⁹ capillis. Oleum est purū. nulliq rei admixtū. Vnguentū vero est omne qđ ex omni oleo ofectū alia ꝓ speciē ꝓ mixtione augetur. odoris iocundita tem sumens a longi⁹ redolens. Vnguenta ā quedā dicunt a locis vt telinū. cuius iulius cesar memint dicēs. Corpus suaui telino vnguim⁹. Hoc ofitiebat in insula telo que est vna ex cidadib⁹. Sunt q quedā ab inuentoꝝ noie vt amaracinū. Nā quidā tradunt regiuz quendā puerꝝ amaracum noie q̄ plura vnguentorum gna ferentem. casu plapsum esse. a maiorē ex cōmixtione odorem creasse. Vnde nunc optima vnguenta amaracina dicunt. sunt aut ex genere floꝝ. Itez alia q̄ a materie sue qualitate dicuntur vt rosaceū a rosa. cipriū a flore cipro. q̄ pinde a ꝓprie materie odorē referūt. Ex hijs quedā simplicia vnguenta fūt q̄ ex vna tm̄ specie existunt. vnde a sui nois referunt odoratū. vt anetinū. est em̄ sincerꝝ ex oleo a aneto tm̄. Composita aut sunt q̄ a pluribus admixtis fiunt. vñ a nois sui odorem nō hūt. q̄ obtinentibus alijs que admiscentur incertū odorem ducunt. vt cerotū. calcasticuz. marciatū

De inicio medicine. Ca. 12.

Queritur a quibusdā quāe inter ceteras artes liberales ars medicine nō obtineatur. Propterea. q̄ ille singulares obtinēt causas. ista vero oīum. Nā a grammaticā medicus scire iubetur vt intelligere vel exponere possit que legit. sil'iter a rethoricā vt veracibus argumentis valeat desimire q̄ tractat. necnon a dyaleticā ꝓpter infirmitatum cās ratione adhibita pscrutandas atq̄ curandas. Sic a arithmeticam ꝓpter numeꝝ horaꝝ in accessionibus. a piodis dcōnum. nō aliter a geometriā ꝓpter qualitates regionū a locoꝝ situs. in quibus uocat quid quisq̄ obseruare debeat. Porro musica incognita illi nō erit. Nā mlta sunt que in egris hominibus p hanc disciplinā facta leguntur. sicut habetur de dauid qui a spū immundo saulem arte modulationis eripuit. Asclepiades q̄ medicus frenetici quendā p simphoniam pstime sanitati restituit. Postremo a astronomiā notam habebit. p quā obtemplet⁹ rationem astroꝝ a mutationem tpm. nā sicut ait quidā medicoꝝ. cū ipsoꝝ qualitatibus a nostra corpa omutantur. hinc est q̄ medicina secunda phia dicitur. Vtraq̄ em̄ disciplinatum sibi hoiem vindicat. Nā sicut per illam aīa; ita p hanc corp⁹ curatur.

Incipiunt capitula libri. v.:

de autoribus legūm. i. de legibus diuinis a humanis. ij. Quid differunt inter se ius. leges a mores. iij. Quid sit ius naturale. iiij.

Quid ius ciuile. v. Quid ius gentiū. vi. Quid sit ius militare. vij. Quid sit ius publicū. viij. Quid sit ius quiritū. ix. Quid lex. x. Quid scita plebiū. xi. Quid senatus consultum. xij. Quid cōstitutio aut edictū. xiij Quid responsa prudentiū xiiij. De legibus consularibus a tribunitijs. xv de lege satira. xvi. De legib⁹ rogatijs. xvij. De priuilegijs. xviij. Quid possit lex. xix Quare facta est lex. xx. Qualis deat fieri lex. xxi. De causis. xxij. De testibus. xxiij. De instrumentis legatibus. xxiiij. De reb⁹. xxv. De crimib⁹ in lege conscriptis. xxvi. De penis in legib⁹. xxvij

Incipit liber. v. de autorib⁹ legum.

Moyses gentis hebraice primus omniū diuinas leges sacris literis explicauit. Foroneus apud grecis primus legis iudicia atq; constituit. Mercurius trismegistus primus leges egiptijs tradidit. Solon primus leges athenien sibus dedit. Licurgus primus lacedemonijs iura legū ex apollinis autoritate confinxit. Numa pompilius quirinalis romulo successit in regno primus leges romanis edidit. Deinde cū ppl's seditiosos magistratus ferre non posset. x. viros legibus scribendis creauit. qui leges ex libris salomonis in latinum sermonē translatas. xij. tabulis exposuerunt. Fuerunt aūt hij appius. claudius. genutius. veturius. iulius. mamilius. sulpitius. sextius. curiatius. romelius. postumius. Hij. x. viri legū conscribendaq; electi sunt. Leges autez redigere in libris primus consul pompeius instituere voluit: si non preuerauit obtrectatoz metu. Deinde cesar cepit id facere: sed ante interfectus est. Paulatim aūt antique leges vetustate atq; incuria exsoluerunt. quaz a si nullus iam usus ē notitia tū necaria videtur. Leges nouē a constanti no cesare cepte sunt. a reliquis succedentib⁹. erātq; primarie a inordinate. Postea theodosius minor augustus ad similitudinē gregoriani ac hermogeniani codicē factum constitutionū a constantinianorum ppibus. sub ppria cuiusq; imperatoris titulo disposuit. quē a suo noie theodosianum vocauit.

Ca. 2.

De legib⁹ diuinis a humanis.

Omnes aūt leges aut diuine sunt aut humane. Diuine naturā. Humane moribus constant. Ideoq; hec discere pant quō alie alijs gentib⁹ placent

Fas lex dicta est. ius lex humana. Transire per agrum alienū phas est. ius nō est.

Quid dint inter se ius. leges a mores

Ius gnale nomē est. lex aūt iuris est species. Jus aūt dictum. q; iustum est. omne aūt ius legib⁹ a moribus constat. Lex est cōstitutio scripta. Mos est vetustate probata consuetudo. siue lex nō scripta est. Nā lex a legendo vocata est. q; scripta est. Mos aūt longa consuetudo est de moribus tracta tantundem. Consuetudo aūt est ius qd dā moribus institutū. quod p lege suscipitur cū deficit lex. nec dīt scriptura an rōne consistat. qñ a legē ratio commendat. Porro si ratione lex constat: lex erit omne iā qd rōne cōstituerit. dummodo religioni cōgruat. q; discipline conueniat. q; saluti proficiat. vocata aūt consuetudo. q; in communi est vsu.

Ca 3

Quid sit ius naturale.

Ius naturale est aut ciuile aut gentium. Jus naturale est commune omnium nationū: eo q; vbiq; instinctu nature nō constitutione aliqua hērentur vtriusq; femine coniunctio. liberoz successio a educatio. communis omnium possessio. a omnibus una libertas acquisitio eoz que celo. terra. mariq; capiunt. Item depositi vel commendate pecunie restitutio. violentie per vim repulsio. Nam hoc aut si quid huic simile est nunq; iniustū; sed naturale equumq; hērtur.

Quid sit ius ciuile.

Ius ciuile est qd quisq; ppl's vel ciuitas sibi ppriū: humana diuinaq; cā constituit.

Quid sit ius gentiū.

Ius gentiū est sedium occupatio. edificatio. munitio. bella. captiuitates. seruitutes. postliminia. federa. pacis indutie. legatoz nō violādorum religio. connubia inter alienigenas prohibita. a inde ius gentiū q; eo iure oēs fere gentes vtunt.

Quid sit ius militare.

Ius militare est belli inferendi solēnitas. federis faciendi nexus signo dato. congressio in hoste; vel commissio. item signo dato receptio. iterq; flagitij militaris disciplina. si locus deseratur. itē stipendioz modus. dignitatū gradus. premioz honor tuti cū corona vel torques donant. itē prede dissensio. a pro personaz qualitatibus a laboris iusta diuisio ac principis portio.

Quid sit ius publicū.

Ius publicū est in sacris a sacerdotibus a in magistratibus.

Quid sit ius quiritum.

Vs quiritū est ꝓpr̃ie romanoꝝ qđ nulli tenẽt nisi q̃rites romam tanq̃ de legitimis hereditatib⁹ de cretionib⁹. de tutel⁹. de usu capõe eq̃ q̃ iura apđ nullũ aliũ ꝑ̄m reperiunt: ꝯ ꝓpria sũt romanoꝝ. q̃ in eis dẽ sol⁹ ostituta. Constat ãt q̃ritũ ius ex legib⁹ ex plebiscitis ostitutionib⁹ pr̃incipũ q̃ edictis siue prudentiũ r̃nsis. ¶ Quid lex.

LEx ẽ ostitutio ꝑ̄i q̃ maiores natu sit cũ plebib⁹ aliq̃d sanxerũt. ¶ Quid scita plebiũ.

SCita sunt q̃ plebs tm̃ ostituunt. q̃ võta scita q̃ ea plebs sciat l̃ q̃ sciscita. q̃ rogatu fiat ¶ Quid senatus ocultũ.

SEnat⁹ ocultũ ẽ qđ tm̃ senatores ꝑ̄i⁹ ocule do determinunt. ¶ Quid ostitutio q̃ edẽm ¶

Ca ¶

OStitutio l̃ edictũ qđ rex uel imꝑator ostituit uel edicit. ¶ Quid r̃nsa prudentiũ.

REsponsa sũt q̃ iuris oculti r̃nderẽ dicunt. ocultentib⁹. uñ q̃ r̃nsa pauli dicã. fuerũt ei q̃dã prudentes. q̃ arbitri eq̃tatis q̃ instituciones ciuiles iuris opositas ediderũt. quib⁹ dissidentiũ lites otẽ cõesq̃ sopirent ¶ De legib⁹ ocularib⁹ q̃ ꝓmiss

QVedã ec̃ leges dicunt ab hijs q̃ odiderũt ut ocules. q̃ tribunitie ac̃ nã sub octauiano ce sare suffecti ocules papi⁹ q̃ põpeius legẽ tulerũt: q̃ a noib⁹ eoꝝ appellat papia q̃ põpeia otinẽs pr̃im premia ꝑ suscipiẽdis liberis sub eodẽ q̃q̃ imꝑatore falcidi⁹ tribun⁹ plebis legẽ fec̃ ne q̃s pl⁹m ex ne is testamẽto ligaret q̃ ut q̃ta ps supesset heredi b⁹ ex c⁹ noie lex falcidia nũcupata ẽ. Aq̃lius q̃ legẽ odidit q̃ hacten⁹ aq̃lia võtur. ¶ De lege satira

SAtira uero lex ẽ q̃ de pluribus rebus fit loq̃t. dicã a copia rerũ q̃. q. a satietate. uñ q̃ satirã scribere ẽ poemata uaria dicere ut oratij. iuuenalis q̃ ꝑsij ex nouella. ¶ De legib⁹ rodiis.

ROdie leges naualiũ omertionũ fũt ab insula rodo ognoiate in q̃ antiq̃t⁹ mercatoꝝ fuit usus. ¶ De priuilegijs.

PRiuilegia ãt fũt leges priuatoꝝ q̃i ꝓuate leges. Nã ꝓuilegiũ idem dicũm q̃ in ꝓuato feã tũr. ¶ Quid possit lex.

OMnis aũt lex ꝑmittit aliq̃d ut uir fortis pe tat premiũ. ãetatu ut sacrataꝝ uirginũ nupti as nulli petẽ licerat. ãpunit ut q̃ cedẽ fecerit capite plectat. ã eñ premio ãpena uita moderat humana. ¶ Quare facta sit lex.

HActe sũt leges ut eaꝝ metu coerceat audacia hũana. ut iuẽ impunitas tuta sit innocentia q̃ ipsis ꝓbis formidato supplicio refrenet̃ nocendi facultas. ¶ Qualis deat fieri lex.

ERit autem lex honesta iusta possibilis sm naturam. sm patrie ocuetudinẽ loco tpiq̃ ouenies necãria util. manifesta q̃ ne aliq̃d p obscuritatẽ in cãpõe otineat nº priuato omodo; ꝑ põi ciuiũ utilitate oscripta. ¶ De causis. ¶

Ca ¶

PRagma grecũ ẽ qđ latine cã dr. uñ a pragmatica negocia dicunt. q̃ actor cãꝝ a negocioꝝ pragmaticus nuncupat. ¶ De testibus.

TEstes sũt a q̃bus q̃q̃ ueritas in iudicio. q̃s quisq̃ ante iudiciũ sibi placitis alligat: ne cui sit postea libeꝝ ã dissilire ã sub trahere se. uñ a alligati appellant. Itẽ testes dicũ q̃ testamento adhiberi solent. sic signatores q̃ testamẽta signant. ¶ De instrumentis legalibus. ¶ Cap

VOluntas gñale nomen oim legaliũ instrumentoꝝ. q̃ q̃ nõ ui ꝑ uoluntate pœdit: iõ tale nomẽ accepit Testamentũ uocatũ q̃ n̄ testatoꝝ mortu⁹ fuerit: nec ofiri ꝑt nec sciri q̃d in eo scriptũ sit. q̃ dausũ q̃ obsignatũ ẽ. q̃ inde dẽm testamẽtũ. q̃ nouꝫ n̄ p⁹ testatoris monumentũ. unde q̃ a pl⁹s. Testamentũ mãt in mortuis ofiritur. Testamentũ sane in sẽpturis sãs nõ hoc solũ dr. qđ nõ uꝫ n̄ testatorib⁹ mortuis: sed oẽ pactũ q̃ placituꝫ testamentũ uõbant. nã labã q̃ iacob testamentũ fecerũt qđ utiq̃ etiã inter uiuos ualeret. ¶ Aduersũ te testamentũ dispo fuerũt hoc ẽ pactũ q̃ innũbilia talia. Tabule testamẽti iõ appellate sũt. q̃ añ cãrte q̃ membranaꝝ usũ in tabul̃ dolatis nõ solũ testameñ: sed ec̃ epl̃aꝝ alloq̃a scribebant. uñ a portitoꝝ es aꝝ tabularij uocant. Testamentũ iuris ciuilis ẽ. v. testiũ signis signatu subscripcõe firmatũ. Testamentũ iuris ꝓtoꝝ ẽ vij. testiũ signis signatũ: sed illud apđ ciues fit. inde ciuile sit tud apđ ꝓtores. inde iuris ꝓtorũ. Olographũ testamentũ ẽ manu autoris totũ oscriptũ atq̃ subscriptũ. uñ a nomẽ accepit Greci. n. olo totũ. graphym trãm dicũt. Irritũ testamentũ ẽ si is q̃ testatus ẽ capite diminut⁹ eã. si nõ rite factũ sit. Inofficiosũ testamentũ ẽ qđ frustra liberis exheredatis sine officio nãlis pietatis i ex̃neas ꝑsonas collectũ ẽ. Ruptũ testamentũ inde uocat eo q̃ nasc̃ te postumo neq̃ exheredato noiatim neq̃ heredẽ instituto discumpit̃ suppressum testamentũ ẽ qđ in fraudẽ heredũ uel legatarioꝝ nõ ẽ palã platũ. qđ si nõ latet tm̃ si predũs ꝑsonis nõ ꝓferat: supprimi tm̃ uidet̃. Nũcupatio ẽ quã in tabul̃ ceris q̃ testatoꝝ recitat. d. Hec ut in tabul̃ his ceris q̃ scripta sũt ita dico. ita lego. itaq̃ uos ciues rõmi m̃ testimoniũ phibete a hoc dr nũcupa°. nuncupare em̃ ẽ in palã noiare q̃ ofiri. Jus liberoꝝ est cõubiũ sine liberis inuicẽ ꝑ locũ pignoꝝ hereditatis alẽna oscrip°. Codicellũ ut ueteres aiunt sine dubio ab autore dẽm q̃ hoc scripture gen⁹ instituit Est ãt scẽptura nulla indigẽs solẽnitate uꝫ nec ꝯ la testatoris uoluntate q̃licuiq̃ scẽpture significatione exꝑssa. cui beneficio uoluntatis defuncti oꝝ eẽ ostat subuentũ ꝑ ter legaliũ uꝫ difficultatẽ ãcerte ꝑ̄i necãtatẽ adhibẽdoꝝ solemnitatis ut q̃ titulũ scribit eiusdẽ scẽpture codicellũ uocet. sic aũt codicell⁹ fit uice testamẽti: ita epl̃a uice codicelloꝝ tũ Cretio ẽ certi⁹ dieꝝ nũs in q̃ institut⁹ heres ãcipit hereditatẽ. aut finito tpe cretionis excludit nec libeꝝ ẽ illi ultra capiẽdi hereditates. Cretio ãt appellata est quasi decretio id est decernere uel cõstituere. ut puta ille. heres esto michi: additur.

cernĕt qꝫ infra tot dies. Adeundi aũt hereditatũ centesimꝰ statutus erat dies. qbꝫ nõ est cretio adiecta. Fidei cõmissuꝫ: dictũ ut fiat qđ a defuncto cõmittĕt. Nã fides dicta eo qđ fiat qđ tamẽ non in directis verbis. sed pcatiuis exponĕt. Pactum dr inĕ partes ex pace cõuenies. scriptura legibus ac moribus comprobata et dictum pactum quasi ex pace factum ab eo qđ est pango. vnde et pepigit fedus Placitũ qꝫ similĕ ab eo qđ placet. Alij dicũt pactũ esse qđ volẽs qs facit. placitũ vero eciã nolens cõpellitur. veluti quando quisqꝫ paratus sit in iudicio ad respondendũ. qđ nemo potest dicere pactum sed placitum. Mandatum dictũ qđ olim i commisso negocio. alter alteri manum dabat. Ratum vero qsi rationabile q rectum. vnde et qui pollicetur dicit. ratũ esse ꝓfiteor. hoc ẽ firmum. atqꝫ ꝑpetuum. rite autẽ esse non recte. ꝫ ex iure. Cirographũ. cautio l scripcio duarũ instar carthay. grece enim manu scriptũ dr cautio. Emptio a vendicio est rex commutatio atqꝫ cõtractꝰ. ex cõuenẽcia veniens. Emptio aũt dicta. qđ a me tibi fit. vendicio qsi venũdacio q a nundinis. Donacio est cuiꝰ libꝫ rei trãsactio. dictũ aũt dicũt donacõnem. qsi domi actiõez. a dotẽ qsi do itẽ. Precedẽte enim i nupcijs donacione. dos seqtur. Nam antiquꝰ nupciaꝝ erat ritus. q se maritus et vxor inuicẽ emebãt. ne videreĕ ancilla vxor siĕ habemꝰ i iure. Inde est qđ ꝑcedente donacioẽ viri. sequit dos vxoris. Donacio vsu fructuaria ideo dr. q donator ex ea vsũ fructum ad huc retinet. seruato cui donatum est iure Donacio directa ideo nũcupatĕ. q a iure a vsu statũ trañsit in alterum. nec vltra inde aliquid ad ius donatoris retorqueĕ. Condicioes testium sunt ꝓprie. a dicte condicões. a cõdicendo quasi cõdicões. q nõ ibi testis vnus iurat ꝫ vel duo vel plures. Nõ enĩ vmꝰ ore sed i duorum. aut truũ testiũ stat omẽ verbũ. Itẽ cõdiciones. qđ inter se conueniat sermo testium qsi condiciones. Stipulacio est pmissio vel sponsio. vnde et promissores stipulatores vocãtur. dicta aũt stipulacõ a stipula. Veteres enim quando sibi aliqđ pmittebant. stipulã tenẽtes frãgebãt quã itez iũgẽtes spõsiones suas agnoscebãt. Sacmẽtũ est pignꝰ spõsionis võtũ ãt sacmẽtũ q violare qđ quisqꝫ promittit pfidie ẽ

Ca. 8. De rebus

Hereditas ẽ res que morte alicuius ad quẽpiã puenit vel legato testamento vel possessione retẽta. dicta aũt hereditas a rebꝰ additis. siue ab ere q qui possidet agtũ et censũ soluit inde a res. Res sũt que i nrõ iure cõsistũt. Jura aũt sũt. que a nobis iuste possidẽtur nec aliena sũt dicta aũt res a recte habẽdo. ius a iuste possidendo. Hoc enĩ iure possidetur qđ iuste. hoc rẽ qđ bene. Qđ aũt male possidet alienũ ẽ. Male aũt possidet qui vel suis male vtĕ. vel aliena ꝑsumit. Possidet aũt iuste. qui nõ irritat cupiditate. Qui aũt cupiditate tenet. possessꝰ ẽ nõ possessor. Bona sũt honestoꝝ seu nobilũ. q ꝑinde bona dicũt. vt nõ habeant turpem vsũ si ea homines ad res bonas vtantur. Peculiũ ꝓprie minoꝝ ẽ psonaꝝ siue seruoꝝ. Nã peculium ẽ qꝫ pater vel dñs filiũ suũ vel seruũ ꝑ suo tractaĕ arbitrio patĕ. Peculiũ aũt a pecudibꝰ dictũ. i quibꝰ veterũ cõstabat vniuersa substancia. Bonorum possessio ẽ ius possessioĩs certo ordie certoꝫ titulo acq̃sita. Intestata hereditas ẽ que testamẽto scripta nõ est. aut si scripta sit iure tñ nequaqꝫ ẽ edita. Caduca inde dicũt. qꝫ eius heredes ceciderunt. Familia erciscunde ẽ diuisio hereditatis inter heredes Erciscunda enim apud veteres diuisio nuncupatĕ. Cõmunis diuisio est. inter eos quibus cõmunis res est que actio iubet postulantibꝰ hijs arbitrum dari. cuiꝰ arbitratu res diuidantur. Finium regendorum actio dicta eo qđ per eam regantur fines vtriqꝫ ne dissipentĕ dũmõ nõ agustiore quisqꝫ pedũ loco ea otroũ sia fit. Locacõ ẽ res ad vsuz data cũ diffinicõe mercedis. Conductio ẽ res in vsuz accepta cum cõstituta mercede. Res credita est que in obligatione ita deducta est vt ex tempore quo res contrahebatur. certum sit eas deferre. Vsura est incrementum fenoris ab vsu eris credita nuncupata. Commodum est id quod nostri iuris est et ad alios temporaliter translatum est commodum temporis q̃mdiu apud eum sit vnde a commodum dictum est. Precariũ est dum prece creditor rogatus pmittit debitorem in possessione fundi sibi obligati demorari. et ex eo fructus capere. Et dictum precarium. quia prece adiuuat. quasi precadium. r ꝑ. d. littera commutata. Mutuum appellatum est. qꝫ id qđ a me tibi datur. ex meo tuum fit Depositũ est pignus commendatum ad tẽpus quasi diu positum. De ponere autẽ quis videtur. cum aliquid metu furti incendij. naufragij. apud alium custodie causa deponit Interest aũt in loquendi vsu inter pignus et arram. Nam pignus est quod datur propter rem creditã que dũ reddit statim pignus auferetur. Arra vero ẽ primum qđ pro rebone fidei contracta empta ex pte datur. et postea compleĕ. Est enĩ arra cõplenda non enĩ ausferenda vnde qui habz arrã nõ reddz siĕ pignꝰ si deficerat plenitudinez. a dicta arra a re pro

qua traditur. Item inter pignus a fiducia et ipotecā hoc interest. Pignus est em̄ qđ pter rem creditam obligat. cuius rei possessionem solam ad tps osequit creditor. Ceteꝝ dñiū penes debitorē est. Fiducia est cū res aliqua fit mende mutue pecunie grā vel mancipat: vel i iure credit. Ypoteca est cū res aliqua omodatur sine depositiōe pignoris pacto vel cautione sola intruemente Momentū dictū a tpis brevitate vt tam cito q̄ statū saluo negocio reformet nec in vllā moram pduci debeat qđ repetitur. sicut nec vllū spaciū est momenta. cuius tam breuis est tpis punctus vt in aliquā moram nullo mō pducatur Instrumentū ē vnde aliquid ostruim⁹. vt cultus. calam⁹. ascia instructū qđ p instrumentū efficit. vt baculus cedr. tabula. Vsus quo i re instructa vtimur vt in baculo innitere. in codice legere. in tabula ludere: sed a ipē fructus ageꝝ. qr eo vtimur vsus vocatur. Hec sunt tria illa. Vsus fructus aūt vōtus. qr solo vsu habetur eius fruct⁹ manente apud alium iure. Vsucapio est adempcio dominij. p obtinuationē iuste possessionis. vel biennij vel alicuius tpis. Mancipatio dcā est. qr res manu capit. Vnde oportet eū qui mancipiū accipit cōprehendere idipsū quod ei mancipio datur. Cessio est pprie rei decessio sicut ē illud. credo iure pprietatis. Cedere em̄ dicimus. q. decedere. q. que pria sunt. nam aliena restituim⁹ nō cedimus Nā cedere pprie dicit qui otra veritatem alicui osentit vt cicero. Cessit inquit amplissimi viri autoritate vel potius paruit. interdictū est qa iudice nō imperpetuum: sed p reformando momento ad tpus interim 8r. salua ppositione actionis eius. Preciū vocatū eo q prius illud damus. vt p eius vice rem quā appetimus possidere deam⁹ Commerciū dictū a mercib⁹ quo noie res venales appellam⁹. Vnde mercatus 8r cetus multoꝝ hoim qui res vendere vel emere solent Integri restitutio est cause vel rei repatio. Causa redintegratur q̄vi potestatis expleta nō est. Res redintegrat que vi potestatis ablata atq exacta est.:

De crimin⁹ in lege ostitutis. q Ca. 9.

CRimen a carendo nomē accepit. vel furtū. falsitas aē que nō occidunt. sed infamant. Facinus dcūm a faciendo malū qđ noceat alteri. Flagitiū a flagitando corruptelā libidinis qđ noceat sibi. Hec duo sunt gña omnium pctoꝝ. Vis est virtus ptātis per quam cā siue res vel auferetur vel extorquet. Vis priuata est si quis q̄ ante iudiciū armatis hoibus quem q̄ a suo deiecerit vel expugnauerit. Vis publica est si quis ciuē ante pp̄m vel iudicē vel regem appellantē necauerit. aut torserit. siue verberauerit vel tenuerit. Dolus est mētis calliditas ad eo q̄ decipiat. Aliud em̄ agit. q aliud simulat. Dolus est. Terentius aliter estimat dicens. Quid ē iudicis dolus. Nimiꝝ vbi aliquid factū est qđ legi dolet. Habetis dolum accipite nunc malū. Calūnia est iurgiū alicne litis. a calueudo. i decipiendo dcā. Falsitas appellata a fando aliud q̄ verꝝ est. Iniuria est iniusticia. hinc est comicos. Iniuria ē qui audet aliquid contra ordinem iuris. Seditio 8r dissensio ciuiū q̄ seorsū alij ad alios eunt. Nā hij maxime turbatōe rerū a tumultu gaudent. Sacrilegiū pprie est sacratum rem furtum: postea a in ydoloꝝ cultu hesit hoc nomen. Adulteriū est illusio alieni coniugij q̄ qr alter alterius thoꝝ omaculauit: adulterij nomen accepit. Stupꝝ raptus pprie est illicitus coitus a corrūpendo dictus vnde a q̄ rapto potitur stupro fruitur. Homicidiū vocabulū opositum est ex hoie a cede Qui em̄ cedem in homine feciſſe cōptus erat: homicidā veteres appellabant. Parricidij actio non solū in eū dabatur: qui patrem. q qui patrem vel matrem interemisset: sed a in eū qui fratrem occiderat a dictum parricidiū quasi patris cedium. Interneciei iudiciū in eum dabat qui falsū testimoniū fecerat. a obiecto hoiem occiderat. Accusatorem eius possessio bonoꝝ sequebat. Interneciei aūt significatio est quasi hois quedaꝝ necatio Nā prepositionē inter preponebāt ne Neuius Mare interbibere. Et plautus. Interluere mare. vel ebibere a eluere. Furtum est rei aliene dam̄estima ctractio. a furuo idem fusco vocatū. qr in ob scuro fit. Furtum autē capitale crimen apud maiores fuit ante penam quadrupli. Peruasio est rei aliene manifesta presumptio. Furtum aūt earundē rerū fit. que de loco in locum transferri possunt. puasio autē a earum que transferuntur. a earum que immobilia sunt. Inficiatio est negatiō debite rei cum a creditore deposcitur. Itez a abnuratio. rei credite abnegatio. Ambitus iudiciū in euꝝ est qui largiorem honorē capit a ambit amissurus dignitatem quā munere inuadit. Peculatus iudiciū in eos datur qui fraudez erario faciunt. pecuniā q̄ publicam interuertūt. Nā a pecunia peculatū est iudicium. Non autem sic iudicatur furtū reipublice sicut rei priuate Nam ille sic iudicatur vt sacrilegus. quia fur est sacrorum. Repetundarum accusatoꝝ qui pecunias a socijs cepit. In hoc iudicio reus si ante moriatur: in bona eius iudicium redditē Incesti iudicium in virgines sacratas: siue in

ꝓpinquas sanguine ꝯstitutū est. Qui enim talibus miscent incesti⁊ incasti habētur. Maiestatis reau tenent hii qui regiā maiestatē deseruerunt vel violauerūt. vel qui rempublicā ꝓdiderunt vel cū hostibus ꝟsenserūt. Piaculū deum ꝙ expiari pōt. ꝯmissa sunt em̄ q̄ erant quoq; ordine expianda.

De pēis in legibus ꝯstitutis. Ca. 10.

Vltipliciter malū ⁊pellat. vnum qđ homo facit. alterꝝ qđ patit. Qđ facit peccatū est. qđ patit pena. Malum aūt tunc plenū est cū a pretel ium est. a impēdit vt sit dolor a metus. Pena dicta ꝙ puniat. Est aūt epitetū nomen a fine adiectione. non hꝫ plerumq; sensū. adiicis pena carceris. pena exilii. pena mortis a implens sensū. Supplicium ꝓprie dicitur e nō quō quis punit: sed qui ita damnat vt bona eius ꝟsecrentur a in publico redigant. Nam supplicia dicebant supplicamenta. Et supplicium dicitur: de ꝙ damnatōe delibat aliquid a deo. vnde a supplicate. Octo gña penaꝝ in legib⁹ otineri tulius scribit. s. damnū. vincula. talionē. verbera ignominiū. seruitutē. a mortem. Quis nāq; pemis vindicat omne perpetratū pctm̄. Damnū a diminutione rei vocatū. Vincula a vinciēdo ⁊ artando dicā eo ꝙ ostringant atq; retineāt. vel ꝙ vi ligant colla. Compedes dicē ꝙ otinēt pedes. Pedicę sunt laquei quibus pedes illaq̄ ant. dicte a pedib⁹ capiendis. Catenę aūt ꝙ capiendo tenent vtraq; vestigia. ne ꝓgredian tur. Item catenē ꝙ se capiendo teneāt plurimis nodis. Manicę sunt vincula quib⁹ man⁹ capiunt. licet a manice tunicaꝝ sint. Nexus est vinculū ferreū quo pedes vel etiā ceruices i pediunt. Boya est torques damnatoꝝ quasi iugū bouum. ex gñe vinculoꝝ est. Carcer i quo custodiunt noxii. Et dictus carcer ꝙ eo boies coerceant. includanturq; q. arcens ab arcendo. s. Locū aūt in quo seruant noxii carcerem dicimus nūo tm̄ singulari vnde vero emittuntur quadrige carceres vocamus numero tm̄ plurali. Verbera dicta. qr cū agitant aerē verberant. Dine flagra a plage a flagella. qr cū flatu a strepitu in corpe sonant. Nam plage ꝙsi flage: sed plage a flagra prime posito is sunt flagella aūt ꝓ diminutionē dicta. Auguilla ē qua coercent in scolis pueri quevulgo scutica dr. Fustes sunt quibꝰ p crimmib⁹ iuuenes feriunt: appellati ꝙ prefixi in fossis stent: quos palos rustici vocant. Vectes dicti ꝙ manibus vectent. vnde ostia saxaq; vellunt. sed hii ad penas legū non ptinēt. Virge sunt sūmitates frondiū arboꝝq; dicte ꝙ virides sunt. vel ꝙ vi

hēant arguendi. q̄ si lemis fileue virga ē. si cēt⁹ nodosa vel aculeata scorpio rectissimo noie vocatur. qr arcuato vulnere in corp⁹ infigitur. Ictus ꝓprie flagelloꝝ sunt ab agitando vocati. Vngule dicte ꝙ effodiant. hec a fidicule. q̄a hiis reb⁹ in eculeo torquent vt fides ueniat. Eculeus aūt dictus ꝙ extendat. Tormenta vero ꝙ torquendo mentē mueniant. Est a lautūna supplicij genus ad verberandū aptū. inuētum a tarquino superbo ad penas sceleratoꝝ. Iste ei prior latumnas. tormenta. fustes. metalla atq; exilia adinuenit. a ipse prior ex regibꝰ exiliū meruit. Talio est similitudo vindicte vt taliter quis patiatur vt fecit. Hoc em̄ a natura a lege est institutum. vt ledentꝫ similis vindicta sequatur. Vnde a illud est legis. Oculum ꝓ oculo a dentem ꝓ dente. Talio aūt nō solū ad iniuriā referendā: sed etiam pro beneficio reddendo ponit. Est enim omnis sermo a iniurie a beneficientie. Ignominiū dictū eo ꝙ desinat habere honestatis nomē is qui in aliquo crimine deprehēdit. dictum aūt ignominiū quasi sine noie. sicut ignarus sine scientia. sic ignobilis sine nobilitate. Hoc q̄ a infamium quasi sine bona fama. fama autem dicta quia fando ⁊ loquendo pūagatur per traduces linguaꝝ a aurium serpens. Est autem nomen et bonaꝝ rerum a malarum. Nam fama felicitatis interdum est vt illud est illustris fama qđ laus est malarum. vt virgilius. Fama malū quo nō aliud velocius vllum. Fame autē nomen certi locū non habet. qr plurimum mendax est adiiciens multa. vel demutans de veritate: q̄ tam diu viuit ꝙ diu non ꝓbatur. Atubi probaueris esse fama cessat. a exinde res noscitur: nō fama. Exilium dictum quasi extra solum. Nam exul dr qui extra solum est. Unde postliminiū redeuntibus hoc est de exilio redeuntibus qui sunt eiecti in iniuria id est extra limen patrie. Diuiditur aūt exiliū in relegatis a deportatis. Relegatus est quem bona sua sequunt. deportatus quē nō sequunt. Proscriptio exilij ꝓcul damnatio quasi porro scriptio. Item ꝓscriptus. qr palam scriptus. Metallū est vbi exules deputant ad eruendam venā marmoraq; secāda in crustis. Seruitus a seruando vocata. apud antiquos em̄ qui in bello a morte seruabant seruivocabantur. Hec est sola malorum omnium postremo que liberis oī supplicio grauior est. nā vbi libertas periit: vna ibi perierunt a oia. Mortiuꝫ vero diuersi casus. ex quibus crux vel patibulum in quo homines appensi cruciantur vel patiuntur. vnde a noia habent. Patibulum ei vulgo furca dr quasi frens caput. fuspensū ei a strangulatū

ñte examinat. sed patibuli mínor pena q̃ cruc̃is. Nam patibulũ appensos stati examinat. crux ãt subfixos diu cruciat vñ a in euãgelio latrombꝰ vt morerenť. a ligno aũ sabbatũ deponerenť. crura ofracta sunt q̃a ligno fuspensi: cito mori nõ poterãt. In ipõq̃ genere neris differt Crudelius ẽ em̃ im aq̃ extingui: ignibꝰ vri. frigore a fame necari. cambus a bestijs exponi. Nã ferro mori. etas q̃ maior optauit. Gladiꝰ em̃ sine grauiori cruciatu compẽdiosa morte vitã finire nouit. Culleus ẽ parricidale vasculũ ab oculendo v. claudẽdo dictũ. Est aũt vter ex coio factꝰ i q̃ parricidæ cũ simiis a gallo a serpẽte inclusi. im mare p̃cipitanť Ommũ ãt istaq̃ mortiũ genꝰ amãdũsio nominať. Animadũsio ẽ qñ in dextrã vꝝ punit a di. amãduertere v. animũ illuc vertere. intẽdere vtiq̃ ad puniendũ reũ qz iudex est. Jõ aũt romani a quaz a igne interdicebãt quibus dã dãnatis: qz aere a aq̃ cũctis patet. a oibꝰ data fũt: vt illi ñ fruerenť q̃ oibꝰ p natura denegatum est.

De temporibus.

De cronicæ vocabulo. i. de momẽtis a horis. ij. de diebus. iij. de nocte. iiij. de ebdomada. v. de mensibꝰ. vi. de solsticijs a equinoctijs. vij. de tẽporibꝰ anni. viij. de annis a iubileis. ix. de olimpiadibꝰ a lustris. x. de seculis a etatibꝰ. xi. de discretione temporꝝ. xij.

De cronicæ vocabulo. Ca. ii

Cronica græce dicit̃ que latine temporum series appellatur: qualez apũd græcos eusebius cesariensis episcopus edidit a ihæronimus presbiter in latinam linguam conuertit. Cronos em̃ grece latine tempus interpretatur.

De momentis a horis.

Tempora autẽ momentis. horis. diebus. mẽsibꝰ. annis. lustris. seculis etatibꝰ diuiduntť. Momẽtũ ẽ minimũ atq̃ ãgustissimũ tẽpꝰ a motu sic dictũ. Est em̃ extremitas horæ in breuibꝰ intervallꝰ cũ sol aliq̃d sibi cedit atq̃ succedit. Hora græcũ est nomẽ. a tĩ latinũ sonat. Hora em̃ finis est tẽpis: sicut a hore fũt fines magis fluuioꝝ a vestimentoꝝ.

De diebus.

Dies ẽ pñtia solis: siue sol supra terras sicut nox sol sub terris Vt em̃ dies a nox fit: causa ẽ. aut supra terrã sol aut sub terris dies legitimꝰ. xxiiij. horaz est vsq̃ dũ dies a nox spatia hui⁹ circuitus ab oriẽte vsq̃ ad aliũ occidentẽ solez: celi volubilitate ocludat. Abusiue ãt dies vnꝰ ẽ spatiũ ab oriẽte solevsq̃ ad occidentẽ. Sũt autẽ diei spacia duo ñť dianũ a nocturnũ a ẽ dies q̃ez horaz. xiiij. spatiũ ãt horarũ. xij. Vocatius ãt dies a pte melioꝝ. Vñ a in vsu ẽ vt sine omẽoracõne noctis: numez dicam⁹ diez: sicut a in lege dña scriptũ ẽ. factũ ẽ vespere a mane dies vnꝰ. dies fm egyptios incipiat ab occasu solis fm psas ab ortu solis. scdm atheniẽses a sexta hora diei. scdm romanos a media nocte. Vñ a tunc gallicinũ ẽ quoz vox diei oñdit p comũ qñ a mesonicti⁹ afflatus fit. Dies dicti a dijs quoz noia romani quibusdaz sideribꝰ sacrauerũt. Primũ em̃ diẽ a sole appellauerũt: qui p̃ceps ẽ oim sideruꝫ: sicut a idẽ dies caput ẽ cũctoz diez. Secũdũ a luna q̃ solis splendorea magnitudine prima ẽ: a ex eo mutuat lumen. Tertiũ a stella martis q̃ vesper vocatur. Quartũ a stella mercurij quã quidã candidũ circulũ dicũt. Quintũ a stella iouis quã fetontẽ aiũt. Sextũ a veneris stella quã lucifez asserũt: que inter omnia sidera plus lucis habet. Septimũ a stella saturni: que sexto celo locata. xxx. annis fertur explere cursum suum. Proinde autem ex hijs septem stellis noia diebꝰ gentiles dederunt eo q̃ p eosdem aliq̃d sibi effici estimarẽt. dicentes habere a sole spiritũ a luna corpꝰ. a mercurio ingenium a linguaz. a venere voluptatem. a marte sanguinem. a ioue temperantiã. a saturno humorem Tal q̃p re extitit gentiliuz stultitia: qui sibi finxerant tam ridiculosa figmenta. Apud hebreos autẽ dies primavna sabbati dicitur: q̃ apud nos dies dominicus est quẽ gentiles soli dedicauerunt. Secũda sabbati. secunda feria: quẽ seculares diẽ lunevocãt. Tertia sabbati. iij. feria: quẽ illi diẽ martis vocant Quarta sabbati. iiij. feria: qui mercurij dies dicit̃ a paganis Quinta sabbati. v. feria est. idest quintus a die dominica qui apud gentiles iouis vocatur. Sexta sabbati. vi. feria est que apud eosdẽ paganos veneris nuncupatur. Sabbatũ autẽ septimꝰ a dominico die est: quẽ gentiles saturno dedicauerũt a saturni nominauerũt. Sabbatuz autez ex hebreo in latinũ requies interpretať eo qđ deꝰ in eo requieuisset ab omnibꝰ opibꝰ suis. Melꝰ autem in vocabulis dierum de ore xp̃iano ritus loquẽdi ecclasticus pcedit. Tamen si quẽ forte consuetudo traxerit vt illud exerat ex ore qđ improbat cor: de. intelligat illos omnes: de quoz nominibꝰ appellati fũt hij dies homines fuisse. a propter venefitia quedã mortalia q̃ plurimũ potuerunt a inuenerunt

in hoc seculo delati sunt eis ab amatorib⁹ suis diuini honores a in dieb⁹ a in sideribus sed primū a nominib⁹ hominū: sidera nūcupata: a a sideribus dies sunt appellati. A fando autē ferie nūcupate sūt q in eis nob sit temp⁹ dictōmis a in dīno vel humano officio fieri: sed ex hijs festi dies hominū causa instituti sūt feriati cā diuinor sacror. Partes diei tres sunt. mane. meridies. a suprema. Mane lux matura a plena: nec iā crepusculū. Et dictū mane a manu. manū em antiqui bonū dicebāt. Quid em melius luce? Alij mane exist imāt vocari i dest dijs a mambus: quor⁹ uersatio a luna ad terraz ē. Alij putāt ab acre: q mane i dest ratus ē atq perspicuus. Meridies dict⁹ quasi medidies. hō est medius dies: vel q tūc purior dies est. Merum em purū dicit. In toto em die nihil clarius meridie: quando sol e medio a lo tu tilat: a oēm orbem pari claritate illustrat. Suprema est postrema pars diei quādo sol cursū suū in occasū vertit: dicta eo q superest ad partē vltimā diei. Nox vocatū a clausis seris q iā nox venit vt vnusquisq somno tutior sit. Nobis q̄si hoc diem quotidie non cotidie vt sit quot dieb⁹. Cras q8 est postea. Externū est pridie a dictū externum ab eo q8 iam dies ipse sit a nobis extraneus a pretereundo alien⁹. Pridie autem quasi priori die. Perendie. i dest parte die vel in accessu a prius.

De nocte. Ca. 12.

Nox a nocendo dicta eo q occul nocet. Que idcirco lunae ac sideru lucem habet. ne in tenebrosa cēt a vt consolare tur omnes nocte opantes: a vt quibusdaz animātib⁹ que lucē solis ferre nō possunt ad sufficientiā temparetur. Noctis autez a diei alternacō pter vicissitudinē dormiendi a vigilandi effecta est a vt operis diurni labo rem noctis requies tempet. Nocte autem fieri dicūt. aut quia longo itinere lassatur sol a cū ad vltimū; a li spatium peruenit elanguescit ac tale fact⁹ efflat suos ignes: aut q eadem vi sub terras cogitur: qua sup terras pertulit lumen a sic vmbra terre nocte facit. Vñ a virgilius. Ruit oceano nox inuoluens vmbra magna terramq polūq. Noctis partes septē sūt v vesper. crepusculū. conticiniū. intempestum gallicinū matutinū. diluculū. Vesper a stella occidentali vocatur: qui solem occiduū sequit a tenebras sequentes precedit. De q virgil⁹ Ante diez clausum ponet vesp olimpo. Tenebre autē dicte q teneant vmbras Crepusculū est dubia lux. Nam crepū dubiū dicim⁹ hoc est inter lucem a tenebras. Conticinū est q̄n omnes silent Conticescere em silere ē. Intempestum est medium a inactuosū noctis temp⁹: q̄n agi nihil potest a omnia sopōe quieta sūt. Nā temp⁹ p se nō intelligitur nisi p actus humanos. Medium autez noctis actu caret. Ergo intempesta: inactuosa q̄si sine tēpore. hoc ē sine actu per quē dinoscitur tēp⁹. vñ est. Intempestiue venisti. ergo intempesta dicit: q caret tēpe i dest actu. Gallicinū pter gallos lucis pnuntios dictū. Matutinū est inter absessum tenebra rū a aurore aduentū. a dictū matutinū q hoc temp⁹ medianter mane sit. Diluculū quasi iā incipiens pua diei lux. Dec a aurora q̄ solem precedit. Est autē aurora diei clarescentis ex ordinū a prim⁹ splendor aeis qui grece eous dicitur quā nos p deriuacōnē auroram vocam⁹: q̄si euroā. Vñ est illud. Et letus eois eurus equis eoasq aties.

De ebdomada. Ca. 13

Ebdomada dicta a numero dierum septez quor⁹ repeticōne a mensesa ām a secula peragūtur. Ebdas enim greci septē dicūt. hāc nos septimanā vocam⁹ quasi septē luces. Nā mane lux est. Octau⁹ aūt dies a prim⁹ est ad quē ebdas a q rursus ebdomadis series ordinat.

De mensibus. Ca. 14

Mensis nomē est grecū de lune noie tractū. Luna em mene greco Emone vocatur. vñ a apud hebreos mēses legitimi: non ex sol circulo: sed ex lune cursu enumerantur q8 est de noua ad nouā. Egypcij autē primi pter lune velocitatē cursū. a ne error cōputacōnis eius velocitate accideret ex solis cursu diem mēsis adinuenerūt: quo tardior solis motus facilius poteāt cō prehendi. Januarius mensis a iano dict⁹ cui fuit a gentilib⁹ consecratus vel q limes a ianua sit anni. Vñ a bifrons idē ian⁹ pingitur: vt introitus ānia exit⁹ demonstret. Februarius nuncupat a februo vel plutone cui eo mēse sacrificabatur. Nā ianuariū dijs supis februarium dijs manib⁹ romani consecrauerūt. Ergo februarius a februo i dest a plutone. non a febre id est egritudine nominatur. Martius appellatur pter martem romane gentis auctorē. vel q eo tempore cūcta animantia ad matem aganturad coēundi voluptatē. Idē appellatur et mensis nouorū quia ām initiū mensis ē martius. Idem a nouembet ab indictis. s. germinū q in eo viridescentibus fructib⁹ nouis transactor⁹ probatur occasus. Aprilis p venere dicitur q̄si afrodis. grece em afrodis ven⁹ dicitur vel q hoc mēse omnia apiunt in floribus: quasi apelis. Maius dictus a maia matre mercurij vel a maiorib⁹ natu: qui erant principes reipublice

Nam hunc mensez maiorib⁹ sequentem vero minorib⁹ romani dsecrauerũt. Vnde a iunius dicit Antea enim populus in cẽturias seniorꝫ a iuniorꝫ diuisus erat. Juli⁹ vero a augustus de honorib⁹ hõim iulij a augusti cesarꝫ nũcupati sũt. Nã pri⁹ quintil a sextilis vocabant: quintilis qz quint⁹ erat a martio: quẽ principẽ anni testantur eẽ romam. sextil similiẽ qđ sext⁹ sit. Septẽber nomen habet a numero a imbre qz septim⁹ est a martio a imbres habet. Sic a octobꝫ. nouẽber atqz decẽber ex numero a imbrib⁹ acceperũt vocabula quẽ numerꝫ decurrẽtẽ decẽber finit. p eo qz denari⁹ numerus precedentes numeros claudit. Kalendas autez nonas a idus ꝓpter festos dies romani instituerũt. vel ꝓpter officia magistratuũ. In hijs enim dieb⁹ quiescebatur in vrbib⁹. Quidã autẽ calendas a cẽlendo appellari existimãt. Apud veteres enim omniũ mensiũ principia celebantur: sicut a apud hebreos. Id⁹ autẽ plerigz latinorꝫ ab edendo dictas putãt qz hijs dies apd veteres epularẽtur. None a nũdinis vocate. nundine enim sunt publice conuentiones: siue mercimonia.

De solsticijs a equinoctijs. Ca. 14

Solstitiũ dictum: quasi solis statiuz qđ tunc sole stante crescãt dies vel noctes. Equinoctiũ appellatũ qz tũc dies a nox: horarũ spacio equali cõsistũt duo sũt autez solstitia. vnũ estiuũ octauo kalendarũ iuliarꝫ de q̃ tẽpe remeare sol ad inferiores incipit circulos. aliud hiemale octauo kalendarꝫ ianuariarꝫ quo tẽpe sol alciores incipit circulos petere. Vnde a hiemalis solsticij dies minim⁹ sicut estiui maxim⁹ inuenitur. Jtẽ duo sunt equinoctia vnuz vernale a aliud autũnale que greci vocant. Sunt autẽ hec equinoctia die octaua kalendarꝫ aprilium: a octauo kalendarꝫ octobriũ qz anm⁹ in duas ptes tantũ diuidebat: hoc est in estiuum a in hiemale solstitiũ a in duos emisperia.

De temporibus anni. Ca. 16

Tempora ãi sũt quatuor. ver. estas autũn⁹ a hiems. dicta sũt autez tẽpora a ymumonis tẽpamento qđ inuicẽ se humore siccitate. calore a frigore temperent. Hec a curricula dicuntur: qz nõ stant sed curũt. Constat aũt post factum mundũ ex ãlitate cursus sol⁹ tempa inter nos menses fuisse diuisa. Quoruũ tẽporꝫ talem vetres discretionẽ fatiunt. vt primo mẽse ver nouum dicatur. secũdo adultũ. tertio ꝓceps. Sic a estas in suis trib⁹ mensib⁹ noua. adulta a ꝓceps. Jtez hyems noua. adulta. a ꝓceps siue extrema. Vna illud. Extreme sub casu hyemis. Ver autẽ dictũ qđ vireat. Tũc enim post hyemẽ vertitur tell⁹ herbis a in floribẽ cuncta prumpũt. Estas dicit abestu. a calore. a estas q̃si vsta. vel usta a arida. Nã calor aridus est. Autumn⁹ a tempestate vocatur: qñ a folia arboꝝ cadunt a omnia maturescunt. Hyemẽ autem tacito themisperij nũcupauit. quia tunc breuiori solo voluitur circulo. Vna hoc tempus bruma dicit: quasi brazim. breuis. vel a cibo qđ maior tũc sit vescendi appetitus. Ecdacitas enim grece bruma appellatur. vñ a imbrumati dicitur quib⁹ fastidiũ est ciborum. Hibern⁹ aũt inter hyemẽ a vernũ est quasi hiatern⁹ qui pleriqz a parte totam hyemẽ significat. Hec tempora singulis etiam celi partibus ascribũtur. Ver quippe orienti datur. qz tunc ex teteris omnia oriuntur. estas vero meridiano: eo qz pars ei⁹ calore flagratior sit. hyems septemtrioni: eo qz frigoribus a perpetuo gelu torpeat. autumnus occiduo ꝓpter qđ graues morbos habeat. vnđ a tunc folia arborum defluunt. Vt autem autumnus abundet morbis: facit hoc confinium frigoris a caloris. a compugnantia inter se contrarioꝫ a eri.

De annis. Ca. 17

Annus est solis amfractus: cum preactis trecentis. lxv. dieb⁹ ad eadem loca siderum redit. Annus autez dicit⁹: qz mensib⁹ in se recurrentibus voluitur. Vna anul⁹ quasi annul⁹ i. est circul⁹ qđ in se redeat. Virgili⁹. Atqz in se sua p vestigia voluitur ann⁹: sic enim apud egyptios indicabatur aũ inuentas litteras. picto draconẽ caudã suã mordente. qz in se recurrit. Alij amnũ dicũt. i. est ab innouatione: renouatur enim semp. Tria sũt autem tempora annorum. Aut enim lunaris annus est viginti dieꝫ. aut solstitialis qui. xij continet menses. aut magnus omnibus planetis in eundem locũ recurrentib⁹ qui fit post annos solstitiales plurimos. Era singulorum annorum cõstituta est a cesare augusto: quã do primũ censũ exagitatum romanũ orbem descripsit dicta aũt era ex eo qz omnis orbis. res reddere profitus ẽ reipublice.

De olimpiadib⁹ a lustris a iubileis. Ca. 18

Olimpias apud grecos constituta apud heliden gretie ciuitatem. heleis agentib⁹ agonẽ: a quinquẽnale certamẽ q̃tuor mediis annis vacantib⁹ a ob hoc heliodũ certaminis tempus olimpiadez vocauerũt. quadriẽnio inuna olimpiade supputato. Lustꝫ vero est pentetesim. id est quinquennium qđ quinto anno dicit cõdi

ꝑter olimpiadas a romais: adhuc enim cō
sules. adhuc era nōdum erant. Est enim quin
quēnale tēpꝰ Jdcirco vero sic vocatur: eo ꝙ cen
sus ꝑ quinquennīū in ꝛpublica pacto vrbs ro
ma illustrabatur. Jubileꝰ iterꝓtat remissio
nis annꝰ. Est enī hebraicus a sermone a nume
rꝰ qui septēnis ānorū ebdomadibꝰ ꝛpl. a no
uem ānis trahitur in quo clangebantur tube:
a ad omnes reuertebatur antiqua possessio:
debita absolu ebantur: confirmabāt libertates Hunc numerꝰ etiam in diebus pentecostes ipsi celebramꝰ post dominicā ꝛsurrectionē
remissa culpa: a totius debiti chirographo euacuato. ab omni nexu literi suscipientes aduentiētē in nos gratiā spūssancti.: Ca. 20

De seculis a etatibus.

Secula generacōnibus constant: et
inde secula ꝙ sequātur. Alteruntibꝰ
enim alijs. alia succedunt Hunc q̄
dam quinquagesimū ānum dicūt
quem hebrei iubileum vocant. Ob hanc cau
sam a ille hebreus qui ꝑtr vrorem a liberos
amat dominū suū. aure pertusa. seruicō subiugatus. sed ire iubetur in seculū: hoc est vsq; ad
ānū quinquagesimū. Etas pleruꝫq; dī: a ꝑ vno
anno vt in ānalibꝰ a ꝑ. vij. vt hōmis a pœnitētia ꝑ quouis tempe. Vna etas tempꝰ qđ de
multis seculis instruit. Et dicta etas q̄si euitas
id est finē tudo rei. Nā cuū est etas ppetua: cuius neq; initium neq; extremitas noscitur: qđ
greci eonas vocāt: qđ aliqñ apud eos ꝑ seculo aliqñ ꝑ eterno ponitur. Vna apud latinos
est deriuatū. Etas autē ꝑprie duobꝰ modis dicitur: aut enī hōmis sicut infantia iuuentus.
senectꝰ aut mūdi: cuius prima etas ē ab adā
vsq; ad noe. secūda a noe vsq; ad abraham
tertia a abraha vsq; ad dauid. quarta a dauid vsq; ad trāsmigracōnē iudē in babilonā
quinta deinde ad aduentū saluatoris i carne. sexta que nūc agitur vsq; quo mundꝰ iste finiat.
Quas decursus ꝑ generacōnes a regna: ꝑmus
ex nostris iulianꝰ affricanꝰ sub ipatore marco aurelio antonino: simplicis historie stilo
edicuit. Dehinc eusebiꝰ epūs cesariensis: atq;
sācte memorie ihēronimꝰ ꝓsbiter. cronicoꝝ canonē multiplicez ediderūt. Historiā regnis sic
a temporibꝰ ordinatam. Dehinc alij atq; alij
inter quos ꝑcipue victor turonēsis ecclē epūs
recensitis priorum historijs gesta sequentiuꝫ
etatum vsq; ad consulatuꝫ iustini iunioris imperatoris expleuit. Horum nos tempora. m. fū
mam ab exordio mundi ad augusti hadriani
peratoris vel sumtulam regis gottorum: quanta potuimus breuitate notauimus tempora.
adiacentē e latere descendentē linea temporuꝫ

Ca. 21

cuius iudicio summa preteita seculi cognoscatur. Quarum decursus per generationes a regna ita inspicitur.

De discretione temporꝫ.

Prima etas continet in exordio sui
creationem mundi. Primo enī die
deus in lucis nomine condidit angelos. secundo in firmamēti appellacōne celos tercō in discretōnis vocabulo speciem aquaꝝ a terre. quarto luminaria celi. quinto animātia ex aquis. sexto animantia ex terra a hominē quē appellauit adā. Ca 22.

Adam anno. cc. xxx. genuit seth a quo
filij dei. cc. xxx. Seth anno. cc v. genuit enos: qui primꝰ cepit inuocare nomē domini. cccc. xxxv. Enos anno. dxxxx. genuit caynan. dcxxv. Caynā anno centesimo
lxx. genuit malaleel. dccxc v. Malaleel anno
dxv. genuit iareth. dcccc. lx. Jaēth anno centesimo. lxij. genuit enoch qui translatus est
i. cxxij. Enoch anno. lxv. genuit matusalaꝫ
i. cc. lxxxvij. Matusalam ānō. clxvij. genuit
lamech. i. ccclxxxij. Lamech anno. clxxxvij.
genuit noe. archa edificatur. i. dcxlij. Noe ānō
anno. dc. factum ē diluuiū. ij. cc xlij. Ca 23

Secunda etas.

Em post diluuium. ij. anno genuit
arfaxat a quo caldei. ij. ccxliij Ar
faxat anno. c. xxxv. genuit sala: a
quo antiqui samarite vel ibi fuerunt. ij. ccdxxix. Sala anno. cxxx. genuit heber a quo hebrei. ij. d. ix. Heber ānō. cxxxiiij.
genuit faleg. Turris edificatur. ij. dcxliij.
Faleg anno. c. xxx. genuit ragau. dij primuꝫ
adorantur. ij. dcc. lxxiij. Ragau anno. cxxxij.
genuit seruch. regnū inchoat scitaꝝ. ij. dccc. v
Seruch anno. cxxx. genuit nachor. Regnum
egyptiorum nascitur. iij. xxxv. Nachor ānō
lxxix. genuit tharam. Regnū assiriorum a ficiorum exoritur. iij. cxiiij. Thara anno. lxx.
genuit abraham. Zoroastes magicā artē
reperit. iij. clxxxiij. Ca. 24

Tertia etas.

Abraham anno. c. genuit ysaac ex
sara libera Nam primꝰ a ismahel a
q̄ a ismahelite. iij. cclxxxiiij. Ysaac
anno. lx. genuit iacob. Argiuoruꝫ
regnū inchoat. iij. cccxliij. Jacob anno. xci.
genuit ioseph. Poroneus gretie leges dedit.
iij. cccxxxv. Joseph an. cv. vixit. Gretia segetes habere cepit. iij. dxlv. Hebreoꝝ seruitutis in egypto ānō. cxliij. Athlas astrologiā
inuenit. iij. dclxxix. Moyses an. xl. rexit populū i heremo. Hebrei legē a litteras hīe cepēre
iij. dccxxix. Josue an. xxvij. Erictonius in troia

qui adūgā innxit·iij·dcl v. Gotholiel annōs· xl·Catm⁹ litteās grecis tēdit·iij·dcxxv·Aothy ānos·lxxx·fabule ficte fiit·d·ccdxxv·Debbwā ānos·xl·Apollo medicine artē iuenit·a citarā repit·iij·dcccxxvi·Gedeon anñ·xl·Mercuri⁹ li tam repeit·a ceplreo trabidit·iij·dcccl vi· Abi melech anñ·iij· Chor⁹ in gretia muent⁹ ē·iij· dcccl ix· Tola anñ·xxij·Priam⁹ regnauit in troia·iij·dcccl xxxi· Jair·ā·xxij·Carmētis lati nas litteras reperit·iiij·iij· Jepte annos·vi· Herculis se flāmis imecit·iiij·ix· Esebon an nos·vij·Alexander helenā rapuit·iiij·xvi· Jabdon ānos·viij· Troia capta est·a eneas ī ptaliam venit·iiij·xliij· Samson annos·xx· Ascani⁹ albam ædidit ciuitatez·a qua albani iiij·xliij· Heli sacerdos ānos·xl· Archa testa menti capitur·iij·lxxxiij· Samuel·a saul an nos·xl·Homer⁹ fuisse putatur·iij·cxxviij·

Quinta etas· 24 Ca. 24

Quid regnauit ānis quadraginta Cartago a didone condit⁹. Gad. nathan a asaph pphetauerūt·iij· dxiij· Salomon anñ·xl·Templū ihērosolimis edificatur·iij·cxiij· Roboam an nos·xvij·Regnū iscahel a iuda diuiditur·iij· cxxi·Abia anñ·trib⁹ sub quo abimelech pō tifex fuit·iij·cxxiij· Asa annos·xli· Achias amos·ieu·iohel·a azarias pphetauerunt·iij· clxv· Josaphat ānos·xxv·Prophetauit he lias a helizeus ab dias a micheas·iij·cxc· Joram annis·viij·Prophetauit helias a helise us·iij·cxcix· Ochozias an·i· Helias rapitur· iij·cxcix· Athalia an·vij·Jonadab filius rechab sacerdos claruit·a ioiada pontifex·iij· cccvi· Joas an·xl·Zacharias propheta occi ditur inter templum a altare· Heliseus morit· iij·ccxlvi· Amasias an·xxix Cartago condi ta ē quidā estimāt·alij vt supra·iij·cclxxv· Ozias an·lij· Olimpias a grecis instituitur assiriorumq; regnū in medos transfertur·iij· cccxxvij· Joathā an·xvi·Remus a romul⁹ nascuntur·iij·cccxliij·Ezechias an·xxix· Se natus rome fit·iij·cccdxxxviij·Manasses an nis·lv· Sibilla samia claruit·iij·dxliij· Am mon an·xij·Census primū agitur·iij·dlv· Josias·an·xxxij·Tales philosoph⁹ agnoscit· iij·d·lxxxvij· Joachim an·xi·Nabuchodono sor in deam capit·iij·dxcviij·Sedechias ānis xi. Sapho mulier diuso poemate claruit·iij· dcix·

Quinta etas· 46 Ca. 25

Hebreorum captiuitas ānis septua ginta· Judith historia scribitur· iiij·dcxcix·Darius an·xxxiij·Jude orū captiuitas resolut·iij·dccxiij· Xerses annis·xx·Sophocles a euripides·tra goedi celebrantur·iij·dcexxxiij· Artaxerses an·xl·Hesdras in censam legem renouat·iij· dcclxxiij· Darius qui a nothus an·xix· Hec etas habuit platonem primū methoreum·iij· dccxci· Artaxerses annis·xl· Hester histo ria scribitur·i·j·dcccxxxij· Artaxerxes qui a ochus annis·xxvi Demostenes a aristotiles predicantur·iij·d ccdviij· Xerxes an·iij·xe nocrates illustris habetur·iij·dccdxij· Da rius an·vi·Alexander ihērosolimam cepit·iij· dccdxviij· Alexander magnus an·v·asiam obtinuit·iij·dccdxxiij· Ptholomeus an·xl· Machabeorum liber inchoat primus·iij·dccc xij· Philadelfus an·xxx·viijlxx·interpretes agnoscuntur·iij·cccli· Euergetes an·xxvi· Jhesus sapientie librum componit·iij·dcccl xxvij· Philopator an·xvij·Ab isto iuda i prelio victi·xl·milia corruerunt armatorum·iij· dcccxciij·Ephiphanes an·xxiij Machabeo rum secunda libri historia comprimitur Roma ni grecos obtinuerunt·v·xix· Philometor an·xxxv·Scipio africam vicit·v·lij· Euerge tes an·xxiij· Brutus hispaniam subegit·v· lxxxij·Soter an·xvij· Traces romanis subjici untur·v·xix· Alexander an·x·Siria romanis subiecta est·v·cix· Ptholomeus an·viij·Re thorica ars rome cepit·v·cxvij· Dyonisi⁹ an nis·xxx·Pompeius iudā capit·v·cxlvij· Cle opatra an·ij·romanis subditur·v·cxlix· Ju lius cesar an·v·Hic prim⁹ monarchiā tenuit· v·dlij·

Sexta etas·5 24 Ca. 24

Octauian⁹ an·lvi·Xpus nascitur· v·cc· Tiberi⁹ an·xxij·Christ⁹ cru cifigitur·v·ccxxxij· Gaius galicu la an·iij· Mathus euangeliū scri psit·v·ccxxxvij· Claudius an·xiij·Marcus euangelium edidit·v·cdi· Nero an·xiij·Pe trus a paul⁹ necantur·v·cdxv· Vespasian⁹ an·x·Jhērosolima a tito subuertit·v·cdxxv·5 Titus an·ij·Hic facund⁹ a pius fuit·v·cdxx vij· Domitian⁹ an·xvi·Johes in pathmos re legat·v·cxcij·· Nerua an·i·Johes apostol⁹ requiescit·v·ccxcij· Adrian⁹ an·xxi·Aquila interpres habetur·v·cccxxx· Antonin⁹ pius an·xxij· valentinius a marcion agnoscunt· v·ccdvi· Antonin⁹ verus an·xix·Catafriga rum hereses oritur·v·ccdxxv·Como d⁹ an·xij· Teodotion·iij·interpres habet·v·ccdxxxviij· Eli⁹ pertinax an·i·Nihil habet historie·v·ccd xxxviij·Heleus an·xviij Simach⁹ interpres iij·habetur·v·cccxvij· Antonin⁹ caracalla an·vij·Quinta edicō ihērosolimis inuenitur· v·cccxcij·Macrinus anno·j·Huius breuitas

vite mhil gestoꝝ habet·v·cccxv· Aurelius antoninꝰ an·iiij· Sabellij hereſis oꝛit·v·cccxix Alexander annis·xiij· Origenis ingnis habetur·v·cccxxxij· Maximꝰ an·iij· Iſte germanos vicit·v·cccxxxv· Gordianus an·vi· Iſte de partis a pſis triumphauit·v·cccxli· Philippus an·vij· Hic primus christianꝰ imp̃ator fuit·v·cccxlviij· Decius ãno·i· Antoniꝰ monachus claruit·v·cccxlix Gallus an·ij· Nouatus hereſim cõdit·v·ccccli· Valerianꝰ an·xv· Ciprianꝰ martirio coronat·v·ccccl xvi· Claudius an·ij· Iſte gothos ab illirico expulit·v·ccccl xviij· Aurelianus an·v· Iſte xp̃ianos pſequitur·v·ccccl xviiij· Tatiꝰ an·i· Huiꝰ breuitas vite mhil habet hiſtorie·v·ccccl xxv· Probus an·vi· Manicheorum hereſis orta eſt v·ccccl xxxi· Carus an·ij· Iſte de perſis triumphauit·v·ccccl xxxiij· Dyocletianꝰ an·xx· Iſte diuinis libris adustis: martiria facit·v·diij· Galeriꝰ annis·ij· Huius breuitas vite mhil dignum hiſtorie contulit·v·dv· Conſtantinus an·xxx· Nicena ſinodꝰ ogregatur·v·dxxxv· Conſtãtinꝰ an·xxiiij· Antropomorfitaꝝ hereſ oꝛitur·v·dlx· Julianus annis·ij· Hic ex xp̃iano paganꝰ effectus eſt·v·dlxi· Jouinianꝰ an·i· Iſte iterum christianꝰ effectus eſt·v·dlxij· Valentinianꝰ an·xiij· Gothi heretici efficiũtur·v·dlxxxvi· Gratianus an·vi· Priſcillianus agnoſcitur·v·dlxxxij· Valentinianꝰ an·vij· Hieronimus bethleem predicatur·v·dlxxxx· Theodoſius an·iij· Johes anachoꝛeta claruit·v·dxcij· Archadius an·xiij· Johes criſoſtomus floꝛuit·v·dcv· Honoꝛius annis xv· Auguſtinus epiſcopus claruit·v·dcxx· Theodoſij an·xxvij· Neſtoꝛius hereſiarches extitit·v·dcxlvij· Martianꝰ an·vi· Calcedoñ ſis ſinodꝰ agitur·v·dcliij· Leo maioꝛ an·xvi Egyptus errore dioſcoꝛi languet·v·dclxix· Zenõ an·xvij· Coꝛpꝰ barnabe apoſtoli euãgelium mathei repertum eſt·v·dclxxxvi· Anaſtaſius an·xxvij· Fulgẽtius epiſcopus predicatur·v·dccxiij· Juſtinus an·vij· Anacephalorum hereſis abdicatur·v·dccxxi· Juſtinianus·xxix·an· Wandali in africa a viti ſario extinguũtur·v·dcclx· Juſtinus ãnis·xi· Armenij fidem xp̃i ſuſcipiunt·v·dcclxxi· Tiberius an·vij· Longobardi in italiam capiũt·v·dcclxxviij· Mauritius ãnis·xxi· Gothi catholici effecti ſũt·v·dccxcix Focas ãnis·viij· Romani ceduntur a pẽrſis·v·dcccvi· Eraclius an·xxvij· Huius quinto a quarto religioſiſſimi principis ſiſebuti in hyſpania indei baptizantur· Reſidum·vi·etatis temp̃ deo ſoli eſt cognitum·v·dccclvij·

Incipiunt capitula libri ſexti·

De nouo a veteri teſtamenti·i· de ſcriptoꝝ bus a vocabulis ſãctoꝝ libroꝝ·ij· De bibliotecis·iij· De eo qui primum romã libros aduexit·iiij· Qui apud nos bibliotecas inſtituerũt·v· Qui multa ſcripſerunt·vi· De generibus opuſculoꝝ·vij· De ceris·viij· De cartis ix· De pergamenis·x· De libris cõficiendis·xi· De librorum vocabulis·xij· De libris a eoꝝ inſtrumentis·xiij· De canonib⁹ euangelioꝝ xiiij· De canonibus concilioꝝ·xv· De ciclo paſchali·xvi· De reliquis feſtiuitatibus·xvij· De officijs·xviij·

Incipit liber ſextus de veteri a nouo teſtamento· Ca. j·

Ietus teſtamentum ideo dicitur: quia vemẽte nouo ceſſauit· De quo apoſtolus memimit dicens Vetera tranſierunt a ecce omnia facta ſunt noua Teſtamentum autẽ nouum ideo nuncupat quia innouat· Non enim illud diſcunt: miſi homines renouati ex vetuſtate per gratiam a pertinentes iam ad teſtamentum nouum: quod eſt regnum celoꝝ· Hebrei autẽ vetus teſtamentum· eſdra auctoꝛe iuxta numerum litterarum ſuarum in·xxij· libris accipiunt: diuidẽtes eos in tres oꝛdines legis ſcilicet a prophetarum a agiographoꝝ· Primus oꝛdo legis in quinq; libris accipitur: quoꝝ primus eſt breſith qđ eſt geneſis· ſecundus eleſmos qđ eſt exodus· tertius vagecra: qđ eſt leuiticus· quartus vaged aber: qđ eſt numerus· quintus elleabdabarum: qđ eſt deutronomiũ· Hij ſunt quinq; libri moyſi: quos hebrei thorat vocant· latini legem appellant· Proprie autẽ lex appellatur: que per moyſen data eſt· Secũdus eſt pphetarum in quo continẽtur libri q̃ rum primus ioſue bennun: qui latine ieſeu naue dicitur· ſecundus ſoptim: quod eſt iudicũ tertiꝰ ſamuel: qui eſt regum primꝰ· quartus malachim qui eſt regum ſecundꝰ· quintꝰ eſaias· ſextꝰ ieremias· ſeptimꝰ ezechiel· octauus taraſca: q̃ dicit duodecim pphetarum: q̃ libri qz p breuitate adiuncti ſunt: pro vno accipiuntur Tertiꝰ eſt oꝛdo agiographoꝝ id eſt ſancta ſcriptuꝝ: in quo ſũt libri noue: quoꝝ primꝰ iob· ſecundꝰ pſalteriũ· tertius maſloth qđ eſt

proverbia salomonis·quart⁹ ecclesiastes·quint⁹ cantica cā
tico⁹·sextus daniel·septim⁹ abdeiamin qđ ē
verba dierum: hoc est paralipomenon: qui a
cristomicon: qui in duos libros diuidit·ap̄
grecos a latinos·octau⁹ esdras·non⁹ hester:
qui simul omnes·v·viij·a·ix·fiunt·xxij·sicut
superi⁹ comprehensi sunt·Quidam autē ruth a
cinoth: qđ latine dicitur lamentacō ieremie
agriographis aditūta·xxiiij· volumia testa
menti veteris fatiunt·iuxta vigintiq̄tuor semi
res qui añ ospectum domini assistūt Quart⁹ ē
apud nos ordo veteris testamēti eor⁹ librorū
qui in canone hebraico nō sūt·Quor⁹ primus
sapientie liber est·secūd⁹ ecclesiastic⁹·iij·tho
bi·iiij·iudith·v·a·vi·machabeor⁹: quos licet
hebrei inter apocripha sepatent eccīa tamen
christi inter diuinos libros a honorat a predi
cat In nouo autē testamento duo sūt ordines
prim⁹ euangelic⁹ in q̄ sūt mathe⁹·marcus·lu
cas a iohānes·secund⁹ apostolic⁹: in quo sūt
paul⁹ in q̄tuordecī epistol'·petr⁹ in duab⁹·io
hānes in trib⁹·iacob⁹ a iudas in singul'·act⁹
apostolor⁹ a apocalip' Sūma autē vtriusq̄ te
stamenti trifarie distinguitur·vt in historia·in
moribus·in allegoria· Rursus ista tria multifa
rie diuidūtur·vt quid a de: quid ab angel' vel
hominib⁹ gestum dicat⁹q̄ sit: quid apte nis
nuntiatū de christo a corpore ei⁹: quid de dya
bolo a membris ei⁹: quid de vetri a nouo popu
lo: quid de presenti seculo a futuro regno atq̄
iudicio.

De scriptoribus a vocabulis sanctorum librorum. Ca. 2.

Veteris testamēti sedm hebreor⁹ tra
ditionem hij prohibentur auctores
Prim⁹ moyses diuine historie cos
mographiam in quinq̄ volumini
bus edidit qđ pentateuchū nominatur. Pētateu
chum autem a quinq̄ voluminib⁹ dicitur Pen
ta enim grece quinq̄: teuchos volumē vocatur.
Genesis liber inde appellatur: eo qđ exordiū
mundi a generacō seculi in eo ōtineatur. Exo
d⁹ vero exitum ab egypto vel egressum po⁹u
li israel digerit: a ex ea causa nomen accepit
Leuiticus appellatur eo qđ leuitar⁹ ministeria
a diuersitatē victimarum exequitur totusq̄ in
eo ordo leuiticus annotatur·Numeror⁹ liber vo
catur eo qđ in eo egressi de egypto trib⁹ dinu
merantur a·xl·dnar⁹ per heremū mansionū in
eo descriptō ōtinetur. Deutronomiū greco ser
mone appellatur: qđ latine interpretat' secun
da lex idest repticō euāgelice legis prefigura
tio que sic ea habet que prioza sunt vt tamen
noua fūt omnia; q̄ in eo replicant'·Josue liber
nomen accepit a iesu filio naue: cui⁹ hist oriā
ōtinet: scriptor⁹ vero eius eundē⁹ iosue hebrei
asseuerāt: in cui⁹ exitu post iordanis transitū
regna hostiū subuertuntur: terra populo diui
ditur a p singulas vrbes viculos·mōtes atq̄
cōfinia eccīe celestisq̄ ihr'm spēalia regna p̄figu
rant' Judicū nominat' a p̄cipib⁹ populi: q̄
p̄fuerūt in isr'l post moysē a iosue añq̄ dauid
a cēteri reges existerēt Hūc libr⁹ a ruth edidisse
creditur samuel·Liber samuel eiusdē samu
elis natiuitatē⁹ a sacerdotiū a gesta descript sit·
idcirco a ab eo nomē accepit. Et q̄uis hic li
ber saul a dauid historiā ōtineat·vtriq̄ tñ ad
samuel referūtur qr ipē vnxit saul in regnū·ipe
dauid in regē futur⁹·Cui⁹ libri p̄mā ptē oscrip
sit idē samuel·sequētia vero ei⁹ vsq̄ ad ea' a m
scripsit dauid·Malachi p̄ nde appellat': eo q
reges iudea israelitice gētis gestaq̄ eorū per
ordinē digerat tempor⁹·Malachim enī hebrai
ce: latine regū interpretat'·Hūc libr⁹ ieremias
prim⁹ in vnū volumē coegit q̄ antea sparsus
erat p singulorū regū historias·Paralipome
non grece dr: qđ p̄termisso⁹ vel reliquor⁹ nos
dicere possum⁹: qr ea q̄ in lege vel in regum li
bris vel omissa vel nō plene relata sunt in isto
sūmatim breuiter explicātur·Libr⁹ iob q̄d ā
moysē scripsisse arbitrant'·alij vnū ex p̄phīs:
nōnulli vero eundē⁹ iob post plagā sue passio
nis scriptorē fuisse existimāt arbitrātes vt q̄
certamina spūal' pugne sustinuit: ipse narra
ret quas victorias expediuit·Principia autē⁹
a fines libri iob apud hebreos p̄saica oratio
ne ornata sūt·media aūt ip si⁹ ab eo loco in q̄
ait·pereat dies in qua nat⁹ sū vsq̄ ad eū locū
idcirco ego me reprehēdo a ago pnīa⁹·omnia
heroico metro discurrunt·Psalmor⁹ liber gre
ce psalteriū·hebraice nabla·latine organū dr
Vocatus āt liber psalmor⁹ qđ vno p̄phā cane
te psalteriū chorus osonādo vnderet·Titul⁹ āt
in psalmis hebraicis ita ē qđ
interpretatur volumē ymnorum Auctores au
tem psalmorum sunt q̄ ponūtur in titul' moy
ses scilicet a dauid a salomon·asaph·ethan·
idituma filij chore·eman·esrahelite a reliquo
rum: quos esdras vno volumine comprehen
dit Omnes autem psalmi apud hebreos me
trico carmine constant esse compositi·Nam in
more romani flacci a greci pindari·nunc alij
iambo currunt: nunc elegiaco personant: nūc
saphico mitēt trimetro: vel tetrametro pce
dentes·Salomon filius dauid regis israel
hel iuxta numerum vocabulor⁹ suor⁹ tria vo
lumina edidit: quorum prim⁹ ē hebraice mas
loth: quē greci parabolas·latini proverbiorum
nomināt eo q̄ in ipō sub oratiua similitu die

figuras verboꝝ a ymagines veri talis oñ erat
Ipsa aũt veritate ad intelligendũ legentib⁹ re
seruauit. Secũdũ libũ celeth vocauit: q̃ grece
eccĩastes dr. latine ocionator: eo q̃ sermo ei⁹
nõ spetialit ad vnũ sicut in pũbijs q̃ ad vniũ
sos generalit dirigat: docẽs oña q̃ in mundo
fũt caduca eẽ a breuia: q̃ ob hoc minime appe
tenda. Tertiũ libũ sirasirin p̃notauit: qui in
latinã linguã vertitur cantica cãticoꝝ: vbi per
epitalamũ carmẽ diunctionẽ xp̃i a ecĩe mi
stice canit. Dictũ aũt canticũ cãticoꝝ: eo q̃ om
nib⁹ canticis preferatur: q̃ in scripturis sacris
hñtur: sic quedã in lege dicũtur sancta: q̃b⁹
maiora fũt sancta sãctoꝝ. Hoꝝ aũt triũ libro
rũ carmina. exametris a pẽtametris versibus
apud suos ꝓposita phibent vt ioseph⁹ a ihe
ronim⁹ scribũt. Esaias euangelista poti⁹ q̃ p
pheta edidit libꝝ suũ: cui⁹ a oñis text⁹ eloq̃n
tie psa incedit. canticaꝝ vero exametro a penta
metro versu discurrit. Hieremias simlit edidit
libꝝ suum cum tenis suis: quos nos lamẽta
tiones: eo q̃ in tristicib⁹ rebus funerib⁹ q̃
adhibeantur in quib⁹ quadruplicem diuerso
metro compositi alphabetũ. Quorum duo p̃
ma quasi saphico metro scripta sunt: q̃a tres
versiculos qui sibi nexi sunt: a ab vna tantuꝝ
littera incipiũt. hexa cũ coma concludũt. Ter
tium alphabetũ trimetro scriptum est: a a ter
nis litteris versus terni incipiunt. Quartum
alphabetum simle primo a secundo habetur.
Ezechiel a daniel a viris quibus dã sapiẽtib⁹
scripti eẽ prohibetur: quoꝝ ezechiel principia
a fines multis habet obscuritatib⁹ inuoluta.
Daniel vero claro sermone regna orbis ꝓnun
tiat a temp⁹ aduent⁹ christi manifestissima p̃
dicacõne annotat. Hij sunt quatuor ꝓphete q̃
maiores vocantur. quia plixa volumina con
dẽrũt. Liber autem xp̃i ꝓphetaꝝ auctoꝝ suoruꝝ
nominib⁹ prenotatur: qui ꝓphete a dicũtur mi
nores. q̃ sermones eorum breues fũt. Vnde et
comexi sibimet iuicez in vno volumine conti
nentur: quoꝝ nomina sunt. osee. iohel. ames.
abdias. ionas. micheas. nauz. habacuc. soffo
nias. aggeus. zacharias a malachias. Esdre
liber auctoris sui titulo prenotatur i cui⁹ textu
eiusdẽ esdre nec mee sermones pariter conti
nentur. Nec quenq̃ moueat q̃ vn⁹ esdre dici
tur liber. q̃ secund⁹. tertiꝰ a quartus nõ habẽ
tur apud hebreos: sed inter apocrifos deputã
tur. Hester libꝝ esdras creditur conscripsisse
In quo eadem regina sub figura ecclesie dei po
pulũ a seruitute a morte eripuisse scribitur atz
interfecto aman: qui interpretatur iniquitas
dei celebritas in posteros mittitur. Liber sapi
entie apud hebreos nusq̃ est: vñ a ipe titulus
grecam magis eloquentiã redolet. Hunc inde
philonis esse affirmant qui p̃ncipe sapientie
nominatur: q̃ in eo xp̃i aduent⁹ qui est sapi
entia patris a passio ei⁹ euidenter exprimit.
Liber ecclesiasticus certissime ihesus filius sirach
ihero solimita nepos ihesu sacerdotis magni co
posuit: cui⁹ memimit zacharias: qui liber ap̃
latinos ꝓpter eloquij simlitudinẽ salomonis
titulo p̃notatur. dict⁹ aũt ecclesiastic⁹ eo q̃ de
toti⁹ ecĩe disciplina religiose quẽ sacõnis ma
gna cura a racõne fit editus. Hic liber ap̃ he
breos repitur: sed inter apocrifos habetur. Iu
dith vero a tobi siue machabeoꝝ libri: q̃b⁹ au
ctoribus scripti sint. minime constat. Patent autẽ
vocabula ex eoꝝ nominibus quoꝝ gesta scri
buntur. Quatuor libros euangelioꝝ q̃tuor euã
geliste singulariter descripserũt. Prim⁹ mathe⁹
conscripsit euangeliũ litteris hebraicis a ser
monib⁹ in iudea initians euangelizare ab hu
mana xp̃i natiuitate dicẽs. Liber generacionis
ihu christi filij dauid. filij abrahã significãs
descendisse corporaliter ex semine patriarcha
rum xp̃m: sicut ꝓmissum erat in ꝓphetis p spi
ritum sanctũ. Secund⁹ marc⁹ plen⁹ spiritu san
cto scripsit euãgeliuꝝ xp̃i eloquio greco in pro
uincia secut⁹ petrum vt discipul⁹ Is imitium a spi
ritu ꝓphali fecit dicẽs Vox clamantis in deser
to parate viam dñi nro a reliqua vt ostẽderet
xp̃m post assumpcõnem carnis euãgelium p̃
dicasse in mũdo Ipse enim christ⁹ a ꝓphetam in gentib⁹ po
situ te Tertiꝰ lucas inter omnes euangelistas
greci sermonis eruditissim⁹ quippe vt medic⁹
in gretia euangeliũ scripsit theophilo episco
po. imitias a sacerdotali spiritu dicẽs. Fuit i di
eb⁹ herodis regis iudee sacerdos quidam no
mine zacharias vt manifestaret xp̃m post na
tiuitatem carnis a predicacõnẽ euangelij hosti
am fuisse effectũ p salute mundi. Ipse est emi
sacerdos de quo dictum est in psalmis. Tu es
sacerdos in eternum scdm ordinem melchise
dech. Vbi enim christ⁹ aduenit: sacerdotiũ in
deoꝝ obmutuit lex a ꝓphetia cessauit. Quartus
iohes scripsit euangeliũ vltim⁹ in asia incipi
ens a verbo vt ostẽderet eundem saluatorez: q̃
pro nob dignat⁹ est nasci a pati: ipsum ãte se
cula deum verbum esse: ipsum a celo venisse a p⁹
mortem iterum ad celũ remeasse. Hij fũt qua
tuor euangeliste quos per ezechielem spiritus
sanct⁹ significauit in quatuor animalib⁹. Pro
pterea autẽ quatuor aiãlia: q̃ p. hij. mũdi p
tes. fides xp̃iane religionis eoꝝ p̃dicacõne dis
seminata est. Aiãlia aũt dicta fũt quo ꝓpter
animã hominis p eos p̃dicatur euãgeliũ xp̃i.
Nam a oculis plena sunt intus a foris quibus

prēuderē ea euangelia que dicta sunt a ꝓphētis a quo ꝓmiserant in priori tpe. Cura ãt eorum recta. qꝫ michil prauũ in euangelijs ẽ. a a las senas. tegẽtes cura a facies suas. reuelata sunt eĩ que tegebanē in aduentu xp̃i. Euãgeliũ aũt interpretat bona annũciatio Grece eĩ eu bonũ. angelium dr annũciatio. Vnde et angelus nunciꝰ dr. Paulus apls scripsit epistolas. xiiij. ex quib⁹ nouẽ. vij. ecclesijs scripsit reliquas discipulis suis thimotheo. tito. a philemoni. Ad hebreos ãt epla a plerisqꝫ latinis eius esse incerta est ꝓpter dissonãtiã sermonis. eandẽqꝫ alij barnabã cõscripsisse. alij a clemente scriptam fuisse suspicant. Petrus scripsit duas nois sui epistolas que catholice iõ noiantur. qꝫ nõ vni tantũ populo vel ciuitati sed vniuersis gentib⁹ generaliter scripte sũt. Jacobus a iohes a iudas suas scripserũt epistolas Actus apostoloꝝ primordia fidei xp̃iane in gentib⁹ a nascentis ecclesie historiam digerit. Actuum apostoloꝝ scriptorem lucã eẽ ostat euangelistã: in quo ope ñ nascentis ecclesie infantia texit. a apostoloꝝ historia otinet. Vñ a actus apostoloꝝ dr. Apocalipsim librum iohes euãgelista oscripsit eo tpe quo ob euangelij prędicacõem in insula pathmos cretdi tur relegatus. Apocalipsis aũt ex greco in latinũ reuelatio interpretat. Reuelatio eĩ dicitur manifestatio eoꝝ que abscondita erant. iuxta qꝫ a ipse iohes dicit Apocalipsim ihesu xp̃i quã dedit illi deꝰ palam facere seruis suis. Dij sunt scriptores sacroꝝ librorũ qui ꝓ spm̃ sanctũ loquentes ad eruditionẽ nrãm a precepta viuendi a credendi regulã oscripserũt Preter hec a alia volumina apocrisa nuncupãtur Apocrisa aũt dicta a secreta. qꝫ in dubiũ venirunt. Est eĩ eoꝝ occulta origo. nec ꝓ patribus ex quib⁹ vsqꝫ ad nos auctoritas veratũ scripturarũ certissima a notissima successione puenit. In hijs apocrifis a si inuenit aliq̃ veritas tñ ꝓpter multa falsa nulla est in eis canonica auctoritas. que recte a prudentib⁹ iudicantur nõ esse eoꝝ credend a quib⁹ asscribunt. Nam multa a sub noibus ꝓphetarũ a recentiora sb noibus apl̃orum ab hereticis ꝓferunt. que õnia sub noie ãpocrifoꝝ auctoritate canonica diligẽti exaiatione remota sunt.:

Ca. 3.

De bibliothecis.:

Bibliotheca a greco nomẽ accepit. eoqꝫ ibi recondant libri. Nã bibliõ libroꝝ theca reposito interpretatur Bibliothecas veteris testamẽti esdras scriba p⁹ in captiuã legẽ a caldeis dum in dei regressi fuissent in ihrlm: diuino afflatus spũ repauit. cuncta legis ac ꝓphetarũ volũina que fuerant a gentib⁹ corrupta correxit. totũ qꝫ veteris testamentũ in. xxij. libros statuit vt tot libri essent in lege: quot a littere hebanē. Apud grecos ãt bibliotheca primus instituisse phisistratus tradit atheniensiũ tirannꝰ. quã deinceps ab athenienssib⁹ auctam xerses incensis athenis euexit in psas. longoqꝫ post tpe seleucus nicanor rursus in greciã retulit. Hinc studiũ regib⁹ vt bibqꝫ ceteris natum est oparandi volumina diuersarũ gentium. a ꝓ interpretes in grecam linguã vertendi. Dehinc magnꝰ alexander vel successores eius instruendis olim librorꝝ bibliothecis animũ intenderũt maxime ptholomeus cognomento philadelphus omnis litterature sagacissimꝰ: cum studio bibliothecarũ phisistratum emularetur. non solũ gentium scripturas: sed etiã a diuinas litteras in bibliothecã suam otulit. Nam lxx. milia librorum huius tpib⁹ alexãdrie inuenta sunt.:

De interpretib⁹.

Sic etiaz a ab elazaro pontifice scripturas petens veteris testamenti in grecaz uocẽ ex hebraica lingua per. lxx. interpretes transferre cuãrunt: quas in alexandrina bibliotheca habuit Siquidẽ singuli in singulis cellulis separati: ita oia ꝑ spm̃ sanctũ interpretati sunt vt michil in aliquius eoꝝ codice inuentũ esset: qꝫ in ceteris vel in verboꝝ ordine discreparet. Fuerũt a alij interpretes qui ex hebraica lingua: in grecũ sacra eloquia transtulerũt. sic aquila simachꝰ a theodotion. sicut etiã a vulgaris illa interpretatio cuius autor non apparet. a ob hoc sine noie interpretis quinta editio nuncupat Preterea sextam a septimã edicõnem origenes miro labore reperit a cũ ceteris editionibus op auit Presbiter qꝫ ihieronimꝰ trium linguarũ peritus: ex hebreo in latinũ eloquium easdem scripturas conuertit. eloquenterqꝫ trãstulit. Cuiꝰ interpretatio merito ceteris aĩferetur. Nã est a verboꝝ tenatior a ꝓspicuitate sẽtentie clarior.

Ca. 4.

De eo qui primũ romã libros aduexit.

Rome primꝰ librorum copiã aduexit emiliꝰ paulus ꝓsa: macedonio rege deuicto. deinde lucillꝰ e pontica ꝓda. Postea cesar dedit marco varroni negociũ causa maxime bibliothece construende Primũ aũt rome bibliothecas publicauit pollio: grecas sil̃ atqꝫ latinas additis autorum imaginib⁹ in atrio qꝫ de manubijs magnificentissimũ instruxerat.

Qui apud nos bibliothecas instituerunt.

Apud nos q̄ p amphyl⁹ martir· e⁹ vitam eusebius cesarien⁹ scripsit philistratū in sacre bibliothece studio adeq̄re prim⁹ tendit· Hic em̄ in bibliotheca sua ppe·xxx·uoluminū mlia habuit· Hieronim⁹ q̄ atq; gennadius eccl̄asticos scriptores toto orbe q̄rentes ordine pse cuti sunt· eorūq; studia in uno uolumine mōi tulo opposuerūt·

Cap. 6

Qui multa scripserūt·:

Marcus therenti⁹· varro apud latinos innumerabiles libros scripsit· Apud grecos q̄ calcenterus miris attollit laudibus q̄ tantos libros ediderit: quātos quisq; nūm alien⁹ a scribere ppria manu vix possit· de nostris q̄ apud grecos origenis in scriptura labore tam grecos q̄ latinos operum suoꝝ numeros superauit· demiq; Hieronim⁹ sex milia librorum eius legisse fatet· Horum oīm studia Aug⁹· ingenio uel scia suauicit· Nā tanta scripsit vt diebus ac noctib⁹ nō solū scribere libros ei⁹ qui sp sed nec legere quidē occurrat·

Cap. 7·

De generibus opusculorum·

Opusculorum genera sunt tria Primū gen⁹ excerpta sunt: q̄ grece scolia nuncupant· in quib⁹ ea que videntur obscura uel difficilia: sūmatim ac breuiter pstringunt· Secūm genus omelie sunt quas latini verbū appellāt: que pferunt in pplis· Tercium tomi: q̄s nos libros uel uolumina nuncupam⁹· Omelie aūt a vulgus loquunt· tomi vero a libri maioris sunt disputatōis· Dyalogus est collatō duorum uel plurimorum quē latini sermonē dicūt· Nā quos greci dyalogos vocāt: nos sermones vocamus Sermo āt dictus· q̄ inter vtūq; seritur· Vnā in virgilio multa inter se ferebāt· Tractatus āt ennius rei multiplex expositio dictus eo q̄ trahat sensū in multa sentiēdo tractando secum differt āt sermo· tractatus· a verbū· Sermo em̄ alterā eget psona. tractatus spāliter ad seipsū est· verbū aūt ad oēs· Vnā hi· verbū fecit ad pplm· Cōmentaria dicta quasi cū mente· Sunt em̄ interpretatōes vt omenta iuris· omenta euangelij· Nā quicq̄d breuiter exponitur omentariū hi· q̄ vero elongatur expositō noiatur· Apologeticū est excusatio in quo solent quidā accusantib⁹ rñdere· In defensione aut negatōe sola positū est a ē· omen grecū· Panagericū est licentiosū a lasciuiosū genus dicendi in laudibus regū· in cuius expositōne uies multis mendacijs adulant· Q̄d malum a grecis exortū est· quoꝝ leuitas instructa dicendi facultate a copia incredibili multas mō dationꝝ nebulas suscitauit Fastorum libri in quib⁹ reges uel consules scribunt a fasto⁹ dē nuptātibus· Vnde a quidā libri fastorum dicuntur· q̄ de regib⁹ a consulibus editi sunt· Prolixe mihi est inceptū dicendi· Sunt em̄ plerūq; principia librorum que ante cause narratiōnē ad instruendum audientiū animos coaptant· Cuius nomen plerisq; latinitatis patit: sine translatione posuerūt· Hoc aūt vocabulū apud nos interpretatū: prefatio nuncupat quasi prelocutio· Precepta sunt q̄ aut q̄d faciendū: aut q̄d nō faciendū sit docent· Quid faciendū· vt dilige deū tuū· a honora patrem tuum· a matrem tuam· Quid nō faciendū· vt nō mechaberis· nō furtū facies· Similiter a gentiliū precepta vel iubent vel vetant· Jubent faciendū· vt nudus ara sere nudus· Vetant· vt neue intervites civilū sere· neue flagella fūma pete· Prim⁹ aūt precepta apud hebreos moyses scripsit· apud latinos marcus vates prim⁹ precepta composuit ex quibus est illud Postremum dicas· primum taceas Parabole a pbleumata noīb⁹ suis indicant altius se perscrutari oportere Parabola quippe alicuius rei similitudinē p se gerit· q̄d licet sit vocabulū grecum: iam tū p latino vsurpat· Et notum est q̄ in parabolis que dicunt p rerum similitudines rebus de quib⁹ agitur exponantur· Problemata aūt que latine appellant propositiones q̄stiones sunt hūes aliquid q̄d disputatione solvendū sit· Questio āt est cū queritur an sit an quid sit· an quale sit· Argumentū vero dictū quasi argutū· vel q̄ sit argute inuentū· ad probandas res· Epla pprie greci vocāt q̄d interpretat latine missa· Stola em̄ siue stolidus missa vel missi· Ante carte membranarum vsū in dolatis ex ligno codicellis epla scribebant· Vnde a prioribus eas tabellarios vocauerūt·

Cap. 8.

De ceris·

Cere litterarum materies parvulorum nutrices· ipse dant ingenium pueris primordia sensus· quarum studium primi greci tradidisse perhibentur· Greci enim a tusci primū ferro in ceris scripserunt· postea romani iusserūt· ne graphium ferreum quis haberet· Vnde a apud scribas dicebat· Cetera ferro ne credito Postea institutū est vt cerā ossibus scriberent· sic indicat atta in satira dicens Vertam⁹ vomerem in cere mucronemq; aratrum⁹ osseo· Graphium aūt grece: latine scriptorium hi· Nā graphia hi· scriptura·

Cap. 9.

De cartis·:

Cartarum vsum prim⁹ egiptus ministrauit· ceptum apud memphiticā vrbem· Memphis namq; ciuitas

egiptioꝝ est·vbi cartē vsus inuentus est primum·sic ait varro·Confici bibula membraphicis carta papiro·Bibulam aūt papiꝝ dixit q humorē bibat·Carta ār dicta q carpti papiri tegmē decerptū glutinat·Cuius generaq plura sunt·Prima a precipua augustea regia maioris forme in honorē octauiani augusti appellata·secūda libiana ad honorē libie pūncie·tercia hieretica dcā: eoq ad sacros libros eligebat·filis auguste:sed sub colorata Quarta terentica a loco alexandrie qui ita vocat·vbi fiebat·Quinta saltica ab oppido salo·sexta corneliana a cornelio gallo:prefecto egipti primū ofecta·septima emporitica qua merces inuoluuntur·cuiꝝ sit scripturis minus idonea.

De pergamenis. ꝛo Ca. 10

Pergamen reges cum carta ambigerent membranas primo excogitauerūt Vnde a pergamena nay nomē hucusq tradente posteritate sibi sanctū est·Dece a mēbrana dicunt·q ex membris pecudū detrahunt·Fiebant em primuꝝ coloris lutei vel crocei.postea vero rome cādida mēbrana reperta sunt:qđ apparuit inhabile esse:q a facile sordescant·aciemq legentium ledant·cū peritiores architecti·neq aurea lacunaria ponenda in bibliotecis putent·neq pauimēta alia q̄ eu caristeo marmore·q auri fulgor lętetat·a eucaristi viriditas reficiat oculos·Nā a qui nummulariā discunt:dena nay formis in mirteos pānos subiiciunt·a gēmay sculptores·scarabeoꝝ tergaquib9 mihil est viridius subinde respiciūt·a pictores idem faciunt vt laborem visus eorū viriditate recrearent·Membrana aūt aut candida: aut lutea: aut purpurea sunt·Candida naturaliter existunt·Luteū membranū bicolor est:qđ a ofectore v na tingitur pte q croceatur·de quo plin Jam liber a positis bicolor mēbrana capillis·Purpurea vero inficiunt coloē purpureo:in quibus aurum a argentum liquescens:patescat in litteris.

De libris conficiendis. ꝛ Ca. 11

Vedam noia librorꝝ apud gentiles certis modulis oficiebant·breuiore forma:carmina atq epe·At vero hystorie maioē modulo scribebant·a non solū in cartulis mēbranis:sed etiā a momentis elephātinis textilibusq mantuay foliis atq palmarū·Cuius generis cīna sic mememit·Dece tibi ceratis multuꝝ inuigilata lucernis·Carmina que ignes noluimus aeneos·Leuis in aridulo mauie descripta libello Perficavexit munera nauicula·Circūcidi libros sicilie primū inuenisse·Nā in cio pumicabantur·Vnde a ait catullus·Cui dono lepidum nouum libellum:arida modo pumice expolitum.

De librorꝝ vocabulis. ꝛ Ca. 12.

Codex multorꝝ librorꝝ est vnius voluminis liber·Et dictus codex p tinctionē a corticibꝫ arborꝝ:seu vitiū quasi caudex:qđ in se multitudinē librorꝝ quasi ramorꝝ otineat.Volumē liber ē a voluendo dictus:sic apud hebreos volūma legis·volumina pphetay·Liber ē interior tunica corticis q̄ ligno colęret:in qua antiq̄ scribebāt.de quo virgilius·Sic alta liber hęret in vimo·Vnde a liber di in quo scribim9·q anteqū essent carte vel membranoꝝ de libris arborꝝ volumina fiebant·vocabantur·Vnde a scriptores a libris arborū librarios vocauerunt.

De libris a eorꝝ instrumentis. Ca. 13.

Librarios ostat ante bibliopolas dictos.Libꝝ enim greci biblꝫ vocant.Librarij aūt idē a antiquarij vocant: sed librarij sūt q̄ a noua a vetera scribunt·antiq̄rij qui tm̄modo vetera·vnde a nomē sumpserūt A scribendo autē scriba nomē accepit:officium exprimēs vocabuli qualitatē·Instrumenta scribe calam9 a penna.Ex hijs em verba paginis infigunt sed calam9 arboris est penna auis:cuius acumē dividitur in duo: in toto corpe vnitate seruata·credo ꝓpter misteriū vt in duobus apicib9 vetus a nouū testamentū signaret·quib9 exprimit verbi sacramentū sanguine passionis effusum·Dictus aūt calamus q liquorē ponat Vnde a apud nautas calare ponere dr·Penna aūt a pendēdo vocata·volando· Est em vt diximus auiū·Folia aūt librorꝝ appellata.siue ex similitudine foliorꝝ arborꝝ·seu q ex foliis fiunt·vel ex pellib9 que de occisis pecudib9 detrahi solent:cuius ptes pagine dicūtur eo q sibi inuicē opingantur·Versus aūt vulgo vocati·q sic scribebant antiqui sic arat terra·A sinistra em ad dexterā primū deducebant stilum·deinde reuertebant ab inferiore a rursū ad dexterā versus·quos a hodie rustici vsus vocāt·Sęda est qđ adhuc emendatur a nec dum in libris redactū est a est nomē grecū·sicut a tomus.

De canonibꝫ euangeliorꝝ. ꝛ Ca. 14.

Canones euāgeliorum ammon9 Alexādrie ep̄s prim9 excogitauit: quē p9 ea eusebi9 cesarien̄ secutus plen9 opposuit·Qui ideo facti sunt: vt p eos scire a inuenire possit9 qui reliquorꝝ

euāgelistarum similia aūt ꝓpria dixerunt.
Sunt autem numeri. x. quoꝝ primus ostēdet numeros in quib⁹. iiij. eadē dixerunt. matheus marcus. lucas a ioh̄es. Secūdus in quib⁹ tres matheus. lucas. marcus Tercius in quibus tres. math⁹ lucas a ioh̄es Quartus in q̄ bus tres. matheus. marc⁹. ioh̄es. Quint⁹ in q̄ bus duo. math⁹. lucas. Sextus in quib⁹ duo matheus marcus. Septim⁹ in quib⁹ duo. math⁹ ioh̄es. Octau⁹ in quibus duo. lucas. marcus. Nonus in quib⁹ duo. lucas. ioh̄es. Decimus in quib⁹ singuli eoꝝ ꝓpria quedā dixerūt quoꝝ expositio hec est. Per singulos em̄ euangelistas numerus quidā capitulis affixus adiacet. quib⁹ numeris subdita est era que dā mimo notata: que indicat in quo tempore positus sit numerus. cui subiecta est era.
Verbi grā. Si est era prima. in primo canōe si secunda in secūdo. si tercia in tercio a sic per ordinē vsq; ad decimum puenies. Si g̃ aperto quolibet euāgelio placuerit scire qui reliquorum euāgelistarum similia dixerunt assumes adiacētem numeꝝ capituli. a requires ipsum numeꝝ in suo canone quem indicat. ibiq; inuenies. qui a quid dixerunt. a ita demū in corpore inquisita loca que ex ipsis numeris indicant⁹ per singula euangelia. de eisdem dixisse inuenies.

Cde canonib⁹ ocliocy. 14 Ca. 14

Anō autem grece latine regula nūcupat⁹. Regula aūt dicta q; recte ducit. nec aliq̄n aliorsū trahit. Alij dixerunt regulam dictā vel q; regat: vel q; normā recte viuendi p̄beat. vel qz distortum. prauūq; corrigat. Canones aūt generaliū ocliorum a patribus ostantini⁹ ceperunt. In precedentibus nāq; annis psecutōe feruente: do cōdatum plebiū minime dabat facultas Inde xp̄iana⁹ i diuersas hereses scissa eq; n erat licētia episcopis in vnū cōuenire. misi tpe supradicti imperatoris. Ipse em̄ dedit facultatem xp̄ianis libere congregari. Sub hoc etiā sancti patres in ocilio niceno de omni orbe terraꝝ conuenientes: iuxta fidē euangelicā a aplicam sm̄ p⁹ apostolos tradidit̄ simbolum. Inter ceteras autem ocilia. iiij. esse scimus venerabiles sinodos. que totam principaliter fidem oplectunt. quasi. iiij. euāgelia vel totidem paradisi flumina. Haꝝ prima nicena sinodus. Centi xviij. epōrum ostātino augusto imperāte peracta est. In qua arriane pfidie odemnata blasphemia quā de inequalitate sācte trinitatis idē arrius asserebat. substantialem deo patri dō filiū eadem scā sinodus p simbolum definiuit
Secunda sinodus. cl. patrum. sub theodosio seniore ostātinopolim congregata est q; macedonium spm̄ scm̄ deum esse negātem ocreauit. substantialem patri o filio. spm̄ sanctum demōstrauit dans simboli formā quā tota grecoꝝ a latinoꝝ confessio in ecclesijs predicat. Tercia sinodus ephesina prima. ducentoꝝ epōrum sub iuniore theodosio augusto edita est que nestorium duas psonas in xp̄o asserentez iusto anathemate damnauit: ondens manere in duab⁹ naturis. vnā dm̄ nr̄i ihesu xp̄i personā Quarta sinodus calcedonēsis. de xxx. sacerdotū sub marciāo principe habita est in qua eutice ostantinopolitanū abbatem verbi dei a carnis vnam naturam p̄nunciātem. a eius defensorem dyoscoꝝ quondā alexandrinum epm̄. a ipsum rursum nestoriū cum reliquis hereticis vna paty sententia predānauit predicans eadē sinodus xp̄m dnm̄ de virgine natum sic. vt in eo substantiā diuine a humāe cōfiteamur nature. Hec sunt. iiij. sinodi principales fidei doctrinam plenissime predicātes. sed a si qua sunt ocilia que sancti patres spū dei pleni sanxerunt. post istoꝝ quatuor auctoritatem omni manent stabilita vigore quoꝝ gesta in hoc opere cōdita ordinentur. Sinodus autem ex greco interpretatur comitatus vel cetus. Concilij autem nomen tractum est ex romano more Tempore enim quo cause agebātur ocueniebant omnes in vnum communiq; intencōe tractabāt. Vnde a cōsilium a cōmuni intencōne dictum quasi ocliuz. Nam cilia oculorum sunt. Vñ a cōsilium id est cōsiliuz. d. m. l. litteram transeūte Cetus vero ocuentus est. vel ogregatio a coeūdo id est ociendo in vnum. Vnde a cōuentus est nūcupatus. sicut a ocentu cemis vel ocilium. a societate mētoꝝ in vnum.

Cde ciclo paschali. 16 Ca. 16.

Paschalem cyclum ypolitus epūs tēporib⁹ alexādri imperatoris primus cōscripsit. Post quem pbatissimi autores eusebius cesarien⁹. theophil⁹ alexandrinus. pser q; nacō e aquitan⁹ atq; victorinus amplificatis eiusdez festiuitatis rōnibus. multiplices circulos ediderunt. Cuius quidē rationem beatus Cirillus alexandrine vrbis epūs in. xcv annos p quinquies. x nonies calculans. quoto kalendas vel luna: deberet paschalis solemnitas celebrari: sūma breuitate notauit. Cyclus aūt vocatus eo q; in orbe digestus sit. a quasi in circulo dispositus ordinē oplectat̄ annoꝝ sine varietate a fine vsq; ad finē. Vnde factū ē vt cuiusq; materie carmina simplici formitate facta cyclica vocarentur. Vnde a latere culum dictū q; ordinē hēat stratum annoꝝ post eq; expletionez ad p̄m exordiū recurrēdū. Rondinoē emūdauit ut mss

Primus cidus lune.

B.C.ij.ydus. aprił xx.
C.vi.kał. apri. xvi.
E.xvi.kał. may. xvij.
C.vi ydꝰ. apri. xx.
B.C.ix.kał. apri. xv.
E.ij.ydꝰ. apri. xvi.
C.ij.noñ. apri. xix.
E.viij.ka. may. xx.
B.C.v.ydꝰ apri. xv.
C.ij.kał. apri. xviij.
E.xij.kał. may. xix:
C.noñ. apri. xv.
B.C.v.kał. apri. xvij:
E.xvi.kał. may xvi.
C.vi.ydꝰ apri. xxi.
C.ix.kał. apri. xvij.
B.E.ydus apri. xvij
C.ij.noñ. apri. xx.
E.viij.kał. may. xxi.

Secundus cidus lune.

C.v.ydus apri xviij.
B.C.ij.kał. apri. xx.
E.xij.kał. may. xxi.
C.noñ. apri. xvij.
C.v.kał. apri. xx.
B.E.xvi.ka. may xx.
C.kał. aprił. xvi.
E.xi.kał. may. xvij.
C.ydus. apri. xx.
B.C.v.kał. apri. xv.
E.xv.kał may xvi.
C.v.ydus. aꝑ xx.
C.viij.kał. apri. xv.
B.E.ydus apri. xv.
C.noñ. aꝑ. xviij.
C.v.ka. aꝑ. xxi.
E.iij.ydus apri. xv.
B.C.kał. apri. xvij.
E.xi.kał. may. xviij.

Tercius cidus lune.

C.viij.ydus aꝑ. xv:
C iij.kał. aꝑ. xviij:
B.E.xv.kał. may. xviij.
C.v.ydus. aꝑ. xxi.
C.viij.kał aꝑ. xvij.
E.xviij kał. may xviij.
B.C.noñ. aꝑ. xx.
E.vij.kał. may. xxi:
C.iij.ydus apri. xvij.
C.iij.noñ. apri. xx.
B.E.xi.ka. may. xx.
C.viij.ydus aꝑ. xvi.
C.iij.ka. aꝑ. xix.
E.xiij.ka may xx

B.C.iij.noñ. aꝑ. xv
C.viij.ka. aꝑ. xviij.
E.xviij.ka. may xix
C.iij.ka. apri. xv.
B.E.xiij.kał. may xv.

Quartus cidus lune

C.iij.ydus. apri. xix.
C.vij.ka.: aꝑ. xv.
E.xvij.ka. may. xvi.
B.C.viij.ydus aꝑ. xviij.
C.iiij.ka. aꝑ. xxi.
E.iij.ydus. aꝑ. xv:
C.iij.noñ.: apri. xviij
B.E.x.kał. may. xviij.
C.xviij.ka. may. xxi.:
C.ij.ka. aꝑ. xvij.:
E.xiij.kał. may xviij.:
B.C.iij.ydus. apri. xx.:
C.vij.kał. aꝑ. xvi.
E.xvij.kał. may xvij.
C.vij.ydus apri. xx.
B.C.xi.kał. aꝑ. xv.
E.iij.ydus apri. xvi.
C.iij.noñ. apri. xix:
E.ix.ka. may xx.

Quintus cidus lunę.

B.C.vij.ydus apri. xvi.
C.iij.kał apri. xix.
E.xiij.ka. may. xx.
C.ij.noñ. aꝑ. xvi.
B.C.vij.ka. apri. xvij.
E.xviij.kał. may. xix.:
C.ij.kał. apri. xv.:
E.xij.kał. may xvi.
B.C.iij.ydus apri. xviij.
C.iij.noñ. apri. xxi.
E.xvi.kał. may xv.
C.vi.ydus apri. xviij.
B.C.iij.ka. apri. xx
E.xiij.kał may xxi.
C.ij.noñ. apri. xvij.
C.vi.kał. apri. xx.
B.E.xvij.kał may. xx.
C.ij.kał. apri. xvi.
E.xij kał. may xvij.

Condicõe mundiꝰ ad hũc nouissimũ cidũ
ꝓputanꝫ annꝰ.v.dcccxx. post cuius explecõ
nẽ ad primũ exordiũ recurrendũ. Antiq̃tus ec
cĩa pasca.xiiij.luna cũ iudeis celebrabat quo
cũq; die occurreret. Quẽ ritũ sc̃ũ pres in nicena
sinodo phibuerũt ꝰstituẽtes nõ solũ lunã pas
calẽ a mensẽ inq̃rere: sed etiã a diẽ resurrectõis
dñice obꝰuare. a ob hoc pasca a.xiiii. luna vsq;
q; ad.xxi. extenderẽt: ne dies dñicꝰ omitteretꝫ.
Pascha ãt võbulũ ñ grecũ; ꝰ hebrayc̃ ẽ; nec

a passione quō paschā grece dicitur pati: ꝙ a transitu hebreo verbo paschā appellatū est: eo ꝙ tunc populus dei ex egipto transierit. Vnde a in euangelio. cū vidisset inquit ihesꝰ vt transiret de mundo ad patrem. Cuius nox ideo pervigil ducitur ꝓpter aduentum regis ac dñi nr̄i. vt tps resurrectionis eius nos non dormientes: ꝙ vigilantes inueniat. cuius noctis duplex rō est. siue ꝙ in eadē tunc vitā recepit cū passus est. siue ꝙ postea eadē hora qua resurrexerit: ad iudicandū venturus est. Eo aūt mō agimus paschā vt non solū mortē a resurrectionē xp̄i in memoriā reuocemus: sed etiā cetera q̄ circa eum attestant: ad sacramēti ꝓꝝ significatiōem inspiciamus. Propter inicium em̄ noue vite a ꝓpter nouum hoīem quē induimur induere a exuere veterem: expurgamus vetus fermentū vt simus noua cōspersio. Inde pascha nr̄m immolatus est xp̄us. Propter hanc ꝙ vite nouitatē primus mensis nouoꝝ in anni mensibꝰ celebratiōni paschali mystice attributus ē. Q̄ vero tercie ebdomade die pascha celebrat. ꝙ qui dies occurrit a. xv. luna vsq; in vicesimā primā. hoc significat. qz cū toto tempore seculi qđ septenario diei cū numero agitur. nunc tercius tps hoc sacramentū apparuit. Primum eius tps est ante legē. secundum sub lege. tercium sub grā. Vbi iam manifestatum est sacramentū prius occultius in prophetico enigmate. Inde a ꝓpter hec tria seculi tpa resurrectio dñi triduana est. Q̄ vero a q̄rta decima luna vsq; ad. xxi. p dies. vij. queritur: hoc fit ꝓpter ipsius n̄m septenariū quo vniuersitatis figūratq; etiā ipsi ecclesie tribuit ꝓpter instar vniuersitatis. Vnde a Johes apls in Apoca. vij. scribit ecclesijs. Ecclesia vero in ista adhuc mortalitate carnis ostitu ꝓpter ipsam mutabilitatez lune noīe significatur in scripturis. Varia autē obseruantia opinionū paschalis festiuitatis interdum errorem gignit. Latini namq; a. iij. nōn. marcias vsq; in. iij. nōn. aprilis primi mensis lunā inquirunt. a si. xv. luna die dñico ꝓuenerit in alio die dñico pascha ꝓtrahunt. Greci p̄mi mensis lunā ab. viij. kł. marcias vsq; in die nona earū aprilium obseruant. a si. xv. luna die dñico incurrerit pascha celebrāt. Huius mōi ꝙ dissensio interdum vtrosq; paschalem regulam turbat. Cōmunis annus ꝙ qui. cxij. tantū lunationes hoc est dies. ccclxxiiij. habz. Dictus aūt cōmunis. qz sepe duo simul iuncti inueniunt vt inuicē se in paschali solemnitate sequant. Nā embolismus annus est sēp solus. Embolismus annus est: qui. xiij. menses lunares. a. ccclxxxiiij. dies hīe monstrat. Ipse est annus sanctꝰ moysi diuinitus reuelatus in quo inuenit hij qui longius hītant in secundo mense pascha celebrare. Embolismus aūt nomē grecum est qđ in latinū ꝓtat̄ latine supaugmentū eo ꝙ expleat numerū annoꝝ cōmunium. quibꝰ. xi. lunares dies decē cernuntur. Embolismi aūt anni a cōmunes sic inuenīūt. Si enim a. xiiij. luna paschē precedentis vsq; ad decimā quartam sequētis ccclxxxiiij. dies fuerint: embolismatis annus est. ccclxxxiiij. cōmunis. Bisextus est post annos. ij. vnus dies adiectus. Crescit enim per singulos annos quarta pars assis a. xij. hora. Atubi iij. anno assem opleuerit: bisextilem annum facit. Dictus aūt bisextus. qz bis sexies ductꝰ assem facit. qđ est vnus dies. sicut quadrantem ꝓpter quater ductū: qđ est bisextus. quē super diem cursum in anno sol facit. siue ꝙ ne queat annū sōlem trahere: n̄ bisexte nonas martias computaueris. hoc est a p̄ma die sexta non. mar. a addito bis sexta alio die sexta non. mar. iteraueris. A sexto autē non. martias vsq; in diē pridie kalē. ianuarias in lune cursu bisextus apponit. atq; inde detrahit. Intercalares aūt dies idcirco vocant. qz interponuntur vt ratio lune solisq; conueniat. Calare em̄ ponere & intercalare interponere. Epactas greci vocant. latini adiectiones annuas lūares q̄ per vndenarium numerū vsq; ad tricenarium in se resoluunt. Quas ideo egiptij adijciūt vt lunaris emensio rationi solis equet. Luna ei in pacta cursum suum. xxix. semis dies lucere dinoscitur. a fiunt in annum lunares dies. ccclxiiij. remanent ad cursum anni solares dies. xi quas egiptij adijciunt. Vnde a adiectiones vocant. absq; hijs nō inuenies lunā quota sit in quolibet anno a mense a die. Iste epacte semper. xi. kł. apri. reperiuntur in eadē luna que fuerit eo die. Cōtinentur aūt circulo decemnouenali: sed cū ad. xxix. epactas peruenerit: qui ē circulꝰ decemnouenalis iam sequenti anno ñ addes sup. xxix. xi. vt. x. annūcies detractis. xx. x. sed inde reuerteris vt. xi. pronuncies. 18

Ca. 18.

De reliquis festiuitatibꝰ. 18

Festiuitas dicta a festis diebꝰ quasi festiditas eo ꝙ in eis sola res diuina fit. Quibꝰ cōtrarij sunt fasti in quibꝰ ius fatur a dicitur. Solemnitas a sacris dicitur ita susceptа. vt mutari ob religionem nō debeat a solito a firmo atq; solido nominata. Celebritas autem nominatur: qđ non ibi terrena sed celestia tanum agantur. Pascha festiuitatum oīm prima est. de cꝰ vocabulo iā superius dictum est. Pentecostes sic a pasca apud hebreos celebris dies est quoꝰ post. v

decades pasche celebratur. Vnde a vocabulū sumpsit. Penta ei grece .v. in quo die fm legē panes ꝓpositionis de nouis frugib⁹ offēbant Cuius figurā annus iubile⁹ in testamento veteri gessit .que nunc iterꝫ per futurā repromissionis eternāq requiē prefigurat. Epiphania grece. latine apparitio siue manifestatio vocat Eo em die xp̄s fideris indicio apparuit magis adorandus. Qđ fuit figura primicie credentium gentiū. Quo die a dñici baptismatis sacramentū. a pmutate in vinū aque factorum p dñm signoꝫ principia extiterunt Due sunt autem epiphie. prima in qua natus xp̄s pastoribus hebreoꝫ angelo nunciante apparuit. Secunda in qua gentiū populis stella indicante presepis cunabula magos adoraturos exhibuit. Scenopegia solemnitas hebreorum de greco in latinū .tabernaculoꝫ dedicatio interpretatur. que celebrabat a iudeis in memoriā expedicois cū ab egipto ꝓmoti in tabernaculis agebāt. a ex eo scenopegia dr Scena ei grece latine tabernaculum dr. Que solemnitas apd hebreos septembri mense celebrat. Neomenia apud nos kalende. apud hebreos aūt qm lunarem cursū menses supputant. a grece mene luna appellatur. inde neomenia .i. noua luna. Erant em apud hebreos ipsi dies kalendaꝫ ex legali ꝛ stitucōe solemnes. de quibus dr in p̄s. Canite in principio mensis tuba. in die insigni solemnitatis vestre. Encenia aūt est noua templi dedicatio. Grece em cenon dr nouum. Qñ enim aliquid nouū dedicat encenia dicit Hanc dedicacois templi solemnitatē iudei octobris mense colebant. dies palmaꝫ ideo dr qr in eo dñs a sabbato nē sicut ꝓpheta cecinit ihrlm tendēs asello sedisse perhibetur. Tunc grabiens cū ramis palmaꝫ multitudo plebis obuiā ei clamauerūt. Osanna. benedictus qui venit in noīe dñi rex isrl. Vulgus aūt ideo diem hunc capitilauiū vocant .qr tunc moris ē lauandi capita infantiū qui vnguendi sunt: ne obseruacōe .xl. sordidata: ad vnctionē accederent. Vocaūt die simbolū ofitentibus traditur ꝓpter ofinem dñice paschē solemnitatem. vt qui iam ad dei grām p cipiendā festinant quā ofiteantur fidē agnoscāt. Cena dñica dicta est eoq in illa die saluator pascha cū discipulis suis fecerit .qđ a vsq hodie sicut est traditū celebratur. scīmq in eo crisma ofician. Sabbatū ab hebreis ex interpretacōe vocabuli sui requies nominatur. q deus in ipso p fecto mundo requieuisset. Siquidez a eo die req̄euit in sepulchro vt quietis illius misterium ofirmaret. qđ in deis obseruandū in vmbra futuri preceptū est. Deb postq̄ xp̄s in sepultura sua eius figurā adimpleuit: obseruatio ej quieuit dñicus dies ꝓinde vocatur qr in eo resurrectionis dñi nri gaudiū celebratur. Qui dies nō in deis: sed xp̄ianis in resurrectionem dñi declaratus est. a ex illo cepit hec festiuitatem suam. Illis em solum celebrandum sabbatū traditum est .qr erat antea requies mortuoꝫ. resurrectio aūt illius erat qui resurgens a mortuis non moreretur. Postq̄ autem facta est talis resurrectio in corpe dñi vt preiret in capite ecclē qđ corpus ecclesie speraret in fine .i. am dies dominicus id est octauus: qui a primo celebrari cepit.

Do officijs. 18 Ca. 18.

Officiorum plurima sunt genera: ꝛ precipuum illud qđ in sacris diuinis ꝛ rebus hētur. Officium autem ab efficiendo dictum quasi efficiū. ꝓpter decorem sermonis vna mutata littera. vel certe vt quisq illa agat q̄ nulli officiāt: sed ꝓsint omnib⁹. Vespertinū officiū est: in noctis initio vocatū a stella vespe q̄ surgit oriente nocte. Matutinū vero officium est in lucis initio a stella lucifero appellatū. que melvante mane oritur. Quoꝫ duum tpm significatio ostenditur vt die ac nocte sp deus laudet. Missa tpe sacrificium est: qñ catheumini foris mittunt: damāte leuita si quis catheuminus remansit exeat foras. a inde missa qr sacramentis altaris interesse non p̄nt: qui nondū regenerati noscunt. Chorus est multitudo in sacris collectus. a dictus chorus q in initio in modum corone circa aras starent. a ita psallerent. Alii choꝫ dixerunt a concordiā que in caritate ostitit. qr si caritatem non hēat: cū deo venient non potest. Cum aūt vnus canit grece monodia: latine ficinium dr. cum vero duo canunt ꝛ bicinium appellatur. cum multi: chorus. Nam chorea ludicrum cantilene vel saltationes classium sunt. Antiphona ex greco interpretatur vox reciproca. duobus. s. choris alternatī psallentibus ordine commutato. siue de vno ad vnum. Quod genus psallendi greci inuenisse traduntur. Responsorios ꝓtali tradiderunt. Quod carmen inde responsories cantus vocat quod alio desinente id alter respondeat. Inter responsorios autem ⁊ antiphonas hoc differt q in responsorijs vnus versum dicit. in antiphonis autem versibus alternant chori. Lectio dicitur quia non cantatur vt psalmus vel ymnus: sed legitur tantum. Illic enim modulatio. hic sola pnunciatio queritur. Canticuꝫ est vox cantantis in leticia. Psalmus aūt dicit. qui cantatur ad psalterium quo vsum esse p phetam dd in magno misterio ꝓdit hystoria

Hec autem duo in quibusdam psalmorum libris iuxta musicā artem alternatim sibi apponunt. Nam canticū psalmi est cū id qđ organum modulat: vox postea cantantis eloquit. Psalmus vero canticū qđ humana vox profert: ars organi modulantis imitatur. Psalmus enī a psalterio dī. Vnde nec mos ē ex alio opē eum opponi. Tres aūt gradus sunt in cāto. primus succentoris. secundus concentoris tertius accentoris. Dy apsalma hebreī verbū quidā esse volunt: quo significat sēp idem qđ illa quib⁹ hoc interponitur sempiterna cē ostendunt. Quidā vero grecum verbū existimant q̄ significat interuallū psallendi. vt psalma sit qđ psallitur. Dy a psalma vero interpositum in psallendo silentiū. vt quemadmodū simpsalma dī vocū copulatio in cāto: ita dy apsalma disiunctio eaq̄ vbi quedā requies distincte obtinuationis ostenditur. Vnde illud probabile est nō iungēdas sententias in psallendo: vbi dy apsalma interposita fuerit. q̄ ideo interponit vt diuersio sensuū vel personaq̄ esse noscat. Ymnus est canticū laudantium quod ⁊ greco in latinū laus interpretat: pro eo q̄ sit carmen leticie a laudis. Proprie āt ymni sūt continētes laudē dei. Si ergo sit laus a non sit dei: nō est ymnus. si sit a laus a dei laus a nō cantetur nō est ymnus. Si ⁊ a in laudē dei dī. a cantatur: tūc est ymnus. Cui contrarium est threnum qđ est lamenti carmen a funeris. Alleluya duum verborum interpretatio est. hoc est laus dei a est hebreū. Ja enī vnum est de deo nostris quib⁹ apud hebreos deus vocatur. Amen significat vere siue fideliter. qđ a ipsum hebreum est. Que duo verba amen a alleluya nec grecis nec latinis: nec barbaris licet in sua lingua omnino trāsferre. vel alia lingua annūciare. Nam q̄uis interpretari possint: propter sanctiorem tū auctoritatem seruata est ab apostolis in hijs proprie lingue antiquitas. Cū to enim sacra sunt nosca: vt etiā Johes in apocalipsi referat se spū reuelante vidisse a audiuisse vocē celestis exercitus tanq̄ vocem aquarum multarum a tonitruum validorum dicentium. amen a alleluya. ac p hoc sic oportet in terris vtraq̄ dici sicut in celo resonāt. Osanna in alterius lingue interpretationē in toto transire nō potest. Osy enim saluifica interpretat. anna interiectio ē motū animi significans subdentis affectu. Integre autem dī osanna. qđ nos corrupta media vocali littera a elisa: dicimus osanna. sicut fit in versibus cū scādimus. Littera enī prima verbi sequentis extreme priorīs verbi veniens exducit. a dī hebraice osāna qđ interpretatur saluifica. subaudi

endo vel populum tuum vel totū mundum. Offertorium tali ex cā sumpsit vocabulū. Fertur enim dī oblatio que alteri offertur. a sacrificatur a pontificib⁹. a quo offertorium nominatur quasi pter fertū. Oblatio vocat. q̄ offertur. Dona prie dei dicunt. munera hoīm. Nā mūnera dicunt obsequia que pauperes diuitib⁹ loco munerū soluūt. Ita munus hoīm datur. donum deo. Vnde etiā in templis donaria dicū. Munera aūt vocātur q̄ manibus vel accipiūtur vel dantur. Duo autē sunt que offeruntur donum a sacrificiū. Donū dicitur quicquid argento auroq̄ aut qualibet alia specie efficit. Sacrificium āt est victima a quecūq̄ cremant in ara. seu ponunt. Omne aūt qđ deo datur ā dedicatur. aut obsecratur. Qđ dedicatur: dicendo datur. vnde a applellatur. Vnde a errant qui dedicationē obsecrationem putant significari. Immolatio ab antiquis dicta eo q̄m mole altaris posita victima cedebatur. Vnde a mactatio post immolacōem est. Nunc aūt immolatio panis a calicis dicit: libatio aūt tantum mō calicis oblatio est. Vnde est illud. Et libauit de sanguine vue. sic a secularium quidam poetaq̄. Nunc inquit pateras libate iouī. Libare enim proprie fundere est. sumptūq̄ nomen de libero quodā qui in grecia vsum reperit vitis. Hostie apud veteres dicebant sacrificia. que fiebant antēq̄ ad hostem pgerent. Victime vero sacrificia: que post victoriā deuictis hostib⁹ immolabant. Et erant victime maiora sacrificia q̄ hostie. Alij victimā dictam putauerunt. q̄ ictu percussa cadebat. vel q̄ vincta ad aras ducebat. Holocaustum illud est: vbi totum ignē consumitur qđ offertur. Antiq̄ enim cū maxima sacrificia administrarent: solebant totas hostias in sacrorum sumere flammā. a ipsa erant holocaustomata. Holo enim grece totum dī. caustis incensio. et holocaustum totū incensum. Cerimonie apud latinos dicūtur sacra omnia. q̄ apud grecos origo vocātur. Proprie aūt visum est doctoribus a carendo appellari cerimonias eo q̄ ea que in sacris diuinis offeruntur: in suo vsu carerent homines. quo etiam nomine inusu est littera rum sanctarum. Alij cerimonias proprie in obseruationibus iudeor⁹ credunt. abstinentiam. s. quarundam escarum sm veterem legem eo q̄ observantes careant hijs rebus quibus se abstinuerint. Sacrificium dictū quasi sacrum factum. q̄ prece mistica consecratur. in memoriā p nobis dominice passionis. Vnde hoc eo intēte corpus xp̄i a sanguinem dicimus. qđ dum sit ex fructibus terre sanctificataq̄ fit sacramentum operante inuisibiliter spū dei. cuius panis a calicis

sacramentū greci eucaristiā dicunt: qđ latine bona grā interp̄tatur. Et q̄d melius corpe a sāguine xp̄i. Sacramentū est in aliq̄ celebratione cū res gesta ita fit: vt aliq̄d significare intelligat: qđ sācte accipiendū ē. Sūt āt sacramēta baptismū a crisma: corp⁹ a sāguis xp̄i: que ob id sacramēta dicunt: qr sub tegumēto corporaliū rex: virtus ōma secreti⁹ salutē corūdē sacramentoz operatur. Vñ a secretus virtuti⁹ vel sacris sacramēta dicunt. Que io fructuose penes ecc̄ias fiūt qr sanct⁹ in ea manēs spiritus: eorundē latenter sacramēto rū operatur effectuz. vnde seu per bonos seu p malos mmistros intra dei ecc̄iam dispensetur. tūqr spirit⁹ sanct⁹ mistice illa viuificat: q quondā apostolico in tempe. visibilib⁹ apparebat opib⁹ nec bono rū meritis dispensatoz ap̄lificant hec dona. nec malo z attenuant. qr neq; q̄ plantat ē aliquid neq; q̄ rigat: sed qui incrementū dat deus. Vñ a grece misteriū dicitur qr secretā a recondita habeat dispensacōnē. Baptismū grece. latine tinctō interp̄tat: q̄ idcirco tinctō dr. qr ibi hō spū gre in melius immutat a longe aliud q̄m erat efficit. Dū enī deformitate peccatorū fedi eram⁹ in ipsa tinctione: reddimur pulchri dealbacōne virtutū. Vnde in canticis scribitur canticorum. Que est ista que ascēdit dealbata. Cuius misteriū nō aliter nisi sub trinitatis designacōne. idest patris a filij a spiritussancti cognominacōne opletur dicēte domino ad apostolos. Ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine p̄tis a filij a spiritussancti. Sicut enī in trib⁹ testibus stat omne verbū. ita hoc sacramentum confirmat ternarius numerus nominū diuinoz. Quod autē per aquā baptismum datur hec racō est. Voluit enim dominus vt res ulla inuisibilis per congruentem: sed p̄fecto cōtractabilem rem: visibile impenderetur elementū super quod etiā in principio ferebatur spiritussanct⁹. Nam sicut aqua purgatur exteri⁹ corpus ita latēter eius misterio per spiritum purificatur a anim⁹. Cui⁹ sanctificatio ita est. Inuocato enim deo descendit spiritussanct⁹ de celis a medicatis aquis. sācti ficat eos de semetipō. a accipiunt vim purgationis vt in eis a caro a anima delictis inquinata mundetur. Crisma grece. latine vnctō nominatur: ex cui⁹ nomine a christ⁹ dicitur a homo post lauacz sanctificatur. Nā sicut in baptismo peccatoz remissio dat: ita per vnctōnez sācrificacio spūs adhibetur. a hoc de pristina disciplina: qua vngi in sacerdotiū a in regnuz solebant. ex quo aaron a moyse vnct⁹ ē. Quebum carnaliter fit: spiritualiter p̄ficit: quō a in ipa baptismi gra visibilis act⁹ est qđ in aq̄ mergimur: sed spiritalis effect⁹ qđ delictis mūdamur. Hoc significat illud vnguentū: quo peccatrix mulier sup pedes a ea q̄ dicit nō fuisse peccatrix sup caput ihu fudisse scribit. Manus impositō ideo fit vt p benedictōnez aduocatus inuitetur spiritussanct⁹. Tūc em ille paraclitus post mūdata a bñdicta corpa: libens a pie descendit a quasi sup baptismi aquā tāq̄ super pristinā sedem recognoscēs quiescit. Nā legitur q̄ in principio aquis superferebat spiritussanct⁹. Exorcismus grece. latine obiuratō siue sermo increpacōnis est aduersus diabolū vt discedat: sicut est in zacharia. Et ostēdit mihi iheſū sacerdotem magnū stantez coram angelo domini a sathanas stabat a dextris eius vt aduersaretur ei. a dixit dominus ad sathan. Increpet dominus in te sathanas a increpet dominus in te qui elegit ierusalem. Hoc est exorcismus. increpare a obiurare aduersus diabolum. Vñ sciēdū q̄ non creatura dei in infantibus exorcizatur aut exsufflatur sed ille sub quo sunt omnes q̄ in pctō nascuntur. Est enim princeps peccatorum. Simbolum per linguam grecā signuz vel cogniticō interpretatur. discessuri enim apostoli ad euangelizādum in gentibus: hoc sibi p dicationis signum vel iuditium posuerunt. Cōtinet enim confessionem trinitatis a vnitatez ecclesie. a omne xp̄iani dogmatis sacramentū. Quod simbolum fidei a spei nostre non scribit in carta a atramēto: sed in tabulis cordis carnalibus. Oracō petitō dicitur. Nam orare ē petere sicut exorare impetrare. Constat autē oratio loco a tempore. Loco quia nō vbiq; cum p hibeamur a xp̄o orare in publico. sed vbi opportunitas dederit: aut necessitas importauerit. Neq; enī contra preceptum reputatur ab apostolis factū. qr in ea re audientibus custodibus orabant a canebāt deo. De tempore vero dictū est. sine intermissione orate. sed hoc singularib⁹. Nam est observacō quarundaz horarum omniū: que diei interspatia signant. tertia sexta a nona. Similiter a noctis. sed idco orandi hec hore diuise sunt: vt si forte aliquo fuerim⁹ opere detenti: ipm nos ad officiuz tēp⁹ admoneat: q̄ tempora in scripturis inueniuntur. Primum enim sanctusspiritus congregatis discipulis hora tertia ifusa est. Petr⁹ qua die visionem omunicacōnis in illo vasculo expertus est. sexta ora orandi gratia ascenderat. Idem etiam cum iohanne hora nona templū adiit quando claudum sanitate reformauit. Sed a damelem legimus hec tēpora in oracōe obseruasse. a vtiq; ex ista rē disciplina vt ne minus q̄ ter in die adorem⁹. Debitores enim sum⁹ trium psonaz p̄tis a filij a spiritussancti

ceptis vtiq; a alijs legitimis oacõnib⁹ que sine vlla admonicõne detent in ingressu lucis ac noctis siue vigiliarũ: sed a cibũ nõ prius sumere: quã interposita oacõne detem⁹. Priora enim hũda sunt spũs refrigeria: q; pora celestia q; terrena. Qui aũt vult oacõnem suã volare ad dñm: faciat illi duas alas ieiumiũ a elemosinam a ascendat celeriter a exaudiet. Ieiumiũ est parsimonie victꝰ. Abstinẽtia q; cibox cui nomẽ ẽ indictiũ ex quadã ptevisceytenui semper avacua: quod vulgo ieiumiũ vocatur. Vñ ieiunij nomẽ creditur derivatuz: qꝺ sui media visceravacua a exinanita existunt. Ieiumium aũt a statiõe dr. Statio aũt de militari exemplo nomẽ accepit. p eo q; nulla leticia obuemẽs castris statiõnẽ militum rescindat. Nã leticia libenti⁹ · tristicia sollicitꝰ administrat disciplinã. Vñ a militibus nũq; imemores sacramẽti magis statiõnib⁹ parent. discernũt aũt quidã inter ieiumiũ a stationẽ. Nam ieiumiũ ẽ indifferenter cuilibet dici abstinẽtia. nõ scõm legem: sed sm̃ priam voluntatẽ. statiõ autez ẽ obseruaciõ statutox dierux vel temporux dierux vt quarte ferie a sexte ieiumiũ exveteri lege precepcum: de qua statiõne in euãgelio dicit dñs. ie iunno bis in sabbato q quarta a sexta sabbati. Temporux aũt q legalib⁹ ac ppheticis institutionib⁹ terminatis temporib⁹ statuta sunt vt ieiumiuz quarti. v. vij. a. x. mensis sicut in euãgelio dies dñi in quib⁹ ablatus ẽ spõsus vel sicut obseruaciõ. xl. q; in vniuerso orbe: institutione apostolica obseruat: circa ofimũ dominice passionis. Vijs tertiũ gen⁹ quidã aditũt: quã xerophagiã dicũt. abstinẽtiam. s. humẽtium cibox. Vnde a nomẽ hoc datum eo q; ficcis quidã escis vtantur. Penitẽtia appellata quasi punitia. eo q; ipe homo in se puniat penitendo qꝺ male admisit. Nã nl aliud agunt quos veraciter penitet: nvt id qꝺ male fecerũt impunitũ eẽ nõ sinãt. Eo quippe modo sibi nõ parcentib⁹ ille parcet: cuius altũ iustũq; iudiciuz nullus otemptor cuadet. Perfecta ẽ autez pña preterita deflere a futura non admittere. Hec secũda in similitudine fontis est: vt si forte impugnãte dyabolo aliqꝺ peccatuz irrepserit. huiꝰ satisfactione purgetur. Satisfactiõ ãt est causas peccatox a suggestiones excludere avltra peccatũ nõ iterare. Reconciliaciõ vero ẽ que post oplementũ penitẽtie adhibetur. Naz sicut ociliamur deo: quãdo primuz a gentilitate ouertimur: ita reconciliamur: qñ post peccatũ penitẽdo regredimur. Exomologesis greco vocabulo dr: qꝺ latine ofessio interpretat: cuius nominis duplex signficacio ẽ. Aut em̃ in laude intelligitur ofessio sicut est. Confitror tibi pater domine celi a terre. aut dũ quisq; cõfitetur sua pcã ab eo datur indulgẽda cuiꝰ idem fitiens est misericordia. Ex hoc ergo greco vocabulo. exprimit a frequẽtatur exomologesis q; delictũ nostꝝ domino ofitemur: nõ quidem vt ignaro: cuiꝰ cogniciõni nihil occultũ est: sꝫ ofessio est rei. s. eius que ignoratur. pfessa cognicõ. Vtile em̃ sibi ac iocũdũ quisq; eẽ existimauerat. rapere. adulterare. furari. sed vbi hec eterne dãnaciõni obnoxia eẽ cognouit: cognitis hijs ofitetur errorem. Cõfessio ãt erroris. pfessio ẽ desinendi. desinendũ ergo a pctis ẽ: duz ofessio est. Cõfessio autẽ antecedit: remissio sequitur. Cetez extra vemã est qui pctm̃ cognoscit nec cognitũ ofitetur. Itaq; exomologesis prosternendi a humiliãdi hominis disciplina ẽ: habitu atq; victu. sacco a cinere incubare. corpus sordib⁹ obscurare. animũ meroribus dei cere. illa que peccauit. tristi tractacõne mutãe. Letanie autẽ greco nomine appellant que latine dicũtur rogaciones. Inter letanias vero a exomologesin: hoc differt q; exomologesis p sola confessione peccatorũ aguntur. letanie vero dicuntur pter rogandũ dominũ a impetrãdum in aliquo miserico: diã eius. Sed nũc iã vtrũq; vocabulũ sub vna significacione habetur: nec distat vulgo vtruz letanie: an exomologesis dicantur. Supplicaciõnis autẽ nomen quodãmodo ex gẽtilitate retinetur. Nã ferie ã legitime erãt apud eos aut ĩdicte. Indicte autem q; pauptas antiqua romano⁹ ex collaciõne sacrificabat: aut certe de bonis damnatox. Vnde supplitia dicũtur supplicationes que fiebant de bonis passox. supplicia. Sacre enim res de reb⁹ execrãdox fiebãt.

Incipiunt capitula libri septimi.

De deo. i. de filio dei. ij. de spiritusancto. iij. de eadem trinitate. iiij. de angelis. v. de hominib⁹ qui quondam presagio nomen acceperũt. vi. de patriarchis. vij. de pphetis. viij. de apostolis. ix. de reliquis in euãgelio nominib⁹. x. de martiribus. xi. de clericis. xij. de monachis. xiij. de ceteris fidelium nominib⁹.

Incipit liber septimus de deo.

Eatissimus ihẽronimus vir eruditissimus ⁊ multay linguay peritus hebreoy nominum interp̃tationẽ primꝰ in latinã linguaz conuertit. Ex quibus ꝓ breuitate pretermissis multis quedam hijc opi adiectis interpretacõibꝰ interponẽda studui Vocabuloyemim expositiõ satis indicat quid velint intelligi. Dalẽt enim quedã ex ꝓprijs causis nominũ racõnẽ. In principio autẽ decem nomina ponimꝰ: quibus apud hebreos deꝰ vocatur. Primum apud hebreos dei nomẽ el dicit. qꝫ alij deũ. alij ethimologiam eius exprimẽtes. pschiros ⁊ fortem interptati sunt. ideo ꝙ nulla infirmitate premitur sed fortis est. ⁊ sufficiens ad omnia perpetranda. Scõm nomen eloi est. Tertiuz eloe qꝫ vtrũqꝫ in latinũ deꝰ dicitur. Est autẽ nomẽ in latinuz: ex greca appellacõe tñslatũ. Nã deꝰ grece theos febos dicit ⁊ timor. vnde tractũ est nomẽ deus ꝙ eũ colentibꝰ sit timor. Deꝰ autẽ ꝓprie nomẽ est trinitatis ptinens ad patrem ⁊ filium et spiritumsãctũ. Ad quã trinitatẽ etiam reliquaque in deo infra sũt posita vocabulo referũtur. Quartũ nomen dei dicit sabaoth quod vertitur in latinũ exercituũ siue virtutum. de quo in psalmo ab ãgelis dicit. Quis est iste rex glorie dominꝰ virtutũ. Sũt autẽ in hmõi ordinacione virtutes multe vt angeli. archãgeli pncipatus ⁊ potestates. cunctiqꝫ celestis milite ordines: quoz tamen ille dominꝰ ẽ. Omnes eñ sub ipõ sũt. eiusqꝫ dominatui subiacẽt. Quintũ nomẽ elion: qꝫ interpretatur in latinum excelsus: qꝫ supra celos est sicut scriptuz est de eo. Excelsus dominꝰ supꝫ celos gloria eiꝰ. Excelsus autẽ dictꝰ ꝓ valde celsus. Ex enim ꝓ valde ponitur. sicut eximiꝰ q̃si valde eminẽs. Sextum nomen eleie ⁊ qui est deꝰ de deꝰ eñ solus qꝫ eternꝰ est hoc est qꝫ exordiũ nõ hẽt eẽntie nomen vere tenet. Hoc eñ nomen ad sanctũ moysẽ per angelũ est delatũ. Querenti eñ qꝫ eẽt nomẽ eiꝰ qui eum pgere ꝓcipiebat ad populuz ex egypto liberandũ. Rñdit Ego sum qui sum. ⁊ dices filijs israhel. Qui est misit me ad vos tã ꝙ in eius oparacõne qui vere est: qꝫ incõmutabilis est ea que omutabilia facta sũt: quasi ñ sint. Qꝫ enim fuit nõ est: ⁊ qꝫ erit nondum ẽst. Deꝰ autẽ eẽ tantum nouit. fuisse ⁊ futuruz eẽ nõ nouit. Solus eñ pater cum filio ⁊ spiritusãcto: veraciter ẽ. Cuiꝰ essentie oparatũ eẽ nostrum. non eẽ est. Vñ ⁊ in colloquio dicimꝰ Viuit deꝰ qꝫ essentia vita viuit quã moꝛ nõ habet. Septimũ adonai: quod generaliter dominꝰ interpretatur: qꝫ dominetur ⁊ creature cũcte vel qꝫ creatura omnis dominatui eiꝰ deseruiat. dominus ergo ⁊ deus vel qꝫ dominet omnibus. vel quod timeatur a cunctis. Octauum ia qꝫ in deo tantum ponitur: qꝫ etiam in alleluia in nouissima sillaba sonat Nonum tetragrãmaton. hoc est quatuoꝛ litteraꝝ. qꝫ ꝓprie apud hebreos in deo ponitur. io de. io de. idest duabus ia. ia que duplicata ineffabile illud ⁊ gloriosum nomen dei efficiunt Dicitur autem ineffabilis nõ qꝫ dici nõ potest: sed qꝫ finiri sensu ⁊ intellectu humano nullatenꝰ potest ⁊ qꝫ de eo nil digne dici potest. ineffabilis ẽ decimum saddai. idest omnipotens Vocatus autem omnipotẽs eo qꝫ omnia potest. sed a faciendo qꝫ vult. non a patiendo qꝫ non vult. Qꝫ si ei accidẽt nequaq̃ eẽt omnipotẽs. facit enim quicquid vult ⁊ inde omnipotẽs. Dicunt autẽ ⁊ alia quedam in deũ substantialiꝫ nomia vt immortalis. incorruptibilis. incõmutabilis. eternus. Vñ ⁊ merito cũcte prepotitur creature. Immortalis sicut de eo scriptum est: qui solus habet immortalitatem: quia in eius natura nulla est commutatio. Nam omnis mutabilitas non inconuenienter mortalitas dicit. sẽm quam ⁊ anima mori dicitur: non quia in corpus vel in aliquam alteram substantiã mutatur ⁊ vertitur: sed in ipsa sua substantia q̃cquid alio modo nunc est: aut fuit. sẽm id qꝫ destitit eẽ quod eãt mortalis vticꝫ deprehenditur ac per hoc solus deus dicitur immortalis qꝫ solus incõmutabilis. Incorruptibilis appellatur quia corrumpi ⁊ dissolui non potest nec diuidi. Quicquid enim capit diuisionem ⁊ interitum capit. Ille nec diuidi potest: nec interire. Ita incorruptibilꝫ ẽ. Incõmutabilꝫ ẽ qꝫ sp mãet ⁊ mutari nescit. Nec proficit: quia profectꝰ est nec deficit quia eternus. Eternus est quia sine tempore est. Non enim habet initium neqꝫ finem. Dimca sempiternꝰ: eo ꝙ sit semper eternus. A quibusdam autem eternus ab ethere creditur dictus. quoniam celum sedes eius habetur. vnde est illud Celum celi domino. ⁊ hec ista quatuoꝛ vnum significant. Nã vna eadẽqꝫ res dicitur. siue dicatur eternꝰ deus: siue immortalis. siue incorruptibilis. siue immutabilis. Inuisibilis quia nunq̃ per substantiam suaz apparuit oculis mortalium trinitas nisi ꝓ speciem subiecte creature eademqꝫ corporee. Nam nemo potest ipsam maiestatem essentie dei videre ⁊ viuere. sicut ⁊ dictum est moysi. vnde ⁊ iohes in epistola sua dicit. Deum nemo vidit vnq̃. Res est enim inuisibilis. ideoqꝫ non oculo sed corde querendus est. Impassibilis est quia nullis ꝓturbacõnibus afficitur: quibꝰ

fragilitas humana succūbit. Nō ēm attīgunt eūvlle passiōes vt libido. ira. cūdia. cupiditas. tiō. meror. iuidia. aē q̄b⁹ hūana mēs turbaē ꝫ cuj 8r. de⁹ irascit: ā zelari ā dolere: nēo vsu 8r. Apud dēū ēm pturbacō nulla ē. apud quem tranq̄llitas sūma ē. Sīplex āt 8r siue ñ amittē do q8 hēt: seu qē ñ aliud ē ipē: a aliud q8i ipō ē: sīc im hōme: cuj⁹ aliud ē eē aliud sape. Nā a eē q̄s pt a sapiēs nō eē de⁹ āt hēt eēntiā: hēt a sapiaz: ꝫ q8 hēt hoc a ē. a oia vn⁹ē. ac pinde simplex ē. qē nō in eo aliq̄d accidētis ē: ꝫ q8 ē a q8 in ipō ē: eēntialiē est. excepto q8 relatiē ad quācunq̄ psonā ē. Sūme bon⁹ qē mcōmutabiliē. Creatura vero bonū: ꝫ nō sūmū est: qē mutabiliē est. Et dū fit quidā bonū ñ tñ eē pōt a sūmū bonū. Incorporeā āt vel incorpaliō 8r de⁹ vt spūs crēdaē vel intelligaē eē ñ corpus. Nā dū 8r spūs: ei⁹ significaē sba. Immēsus qē cūcta occludit. ipē a nullo occludiē: ꝫ oīa intra ei⁹ oīpotentiā cōartaē. Perfect⁹ 8r qē ñl ei possit abici. Attñ de cōsūmacōne alicui⁹ facti pfectio 8r de⁹ āt q̄ nō ē fact⁹ quō est pfect⁹. ¶ Sed hoc vocabulū de vsu nēo sūpsit hūana inopia sīc a reliq̄ verba q̄tūn⁹ id q8 ineffabile ē vtcūq̄ dici possit: qm̄ de deo mihil digne hūan⁹ pmo dīc sīc sūt a alia. Creator dict⁹ ꝑ totiꝰ mūdi rebꝰ ab ipō creatis. Nihil ēm est q8 nō originē a deo traxerit. Ipē a vn⁹: qē diuidi non potest vel qē mihil eē aliud pōt ꝑter q8 tantū dem capiat potestatis. Hec igiē q̄ de deo dicta sūt ad totam pūnent trinitatē ꝑter vnā a coeternaz substantiā siue in pre. siue in filio eius vnigenito in forma dei. siue in spiritu sācto: q̄ vn⁹ est spiritus dei prīs a filij ei⁹ vnigeniti. Sūt autez a quedā vocabula ex vsu nēo ad dēū sumpta: de membris nostris. siue de inferioribꝰ a q̄a in ꝓpria natura inuisibilis a incorporeꝰ est. ꝑ efficiencijs tñ causaꝝ in ipō rez̄ species assc̄ibuntur. vt more locutiōis nostre facliꝰ seipm insinuet. vt qē oīa vidz dicatur oculꝰ ꝑter q8 audit oīa dicatur auris. ꝑ eo q8 auertiē: ābulat. ꝑ eo q8 spectat: stat. Sic a in cēteris horuz similiꝰ ab humanis mentibꝰ trahitur similitudo ad dēū: sicut est obliuiscēs a memorans Vnde ē q8 a ꝓpheta dicit. Jurauit dominꝰ exercituū per animā suā nō q̄ animā de⁹ hēat: sed hoc nēo narrat affectu. Naz a faties dei in scripturis sācīs nō caro sed 8ma cognicō intelligitur. eadem racōne qua per faciem conspectam quiscz cognoscitur. Hoc ēm in oracōne dicit deo. Ostende nobis faciē tuā. ac si dicatur. Da nobis cognicionem tuā. Sic a vestigia dei dicuntur. qē nūc de⁹ pet speculum agnoscitur. Ad perfectū vero omnipotens reperietur: dū in futuro facie ad faciem quibuscz electis pręsētabitur vt ipsām spēiē cōplentur: cuius nunc vestigia ꝓtendere cōnatur. Hoc est quem videre per speculū dicūtur. Nam a situs a habitus a locus a tempus: in deum nō proprie sed per similitudinem trāslatiue dicūtur. quippe sedere super cherubin dicitur q8 est ad situm. a abissus tanq̄ vestimentū amictus q8 est ad habitum. Et ami tui nō defituent: quod ad tempus pertinet. Et si ascendero in celum: tu ibi es: quod ad locū m̄inet. Nam a in ꝓpheta plaustri portantis fenum: spectes ad deum ducitur. Hec et omia per figuram dcus: quia ñl est horum ad ꝓprietatem substantie eius.

Ca. 2. de filio dei.

Multis etiā modis christ⁹ appellari in scripturis inuenitur diuinis. Naz ipse dei patris vnigenitus filiꝰ duz equalis patri ꝑter salutem nr̄am formā serui accipit proinde quedam nomina in illo ex diuinitatis sbstantia: quedam ex dispensatione susceptę humanitatis assumpta sunt. Christus nanq̄ a crismate est appellatus: hoc est vnct⁹. Preceptum enim fuerat in deis vt sacrum conficerent vnguentū: quo perungi possent hij quiuocabātur ad sacerdociū vel ad regnū. a sicut nunc regibus indumentum purpure insigne est regie dignitatis: sic illis vnctio sacri vnguēti nomen ac potestatē regiam cōferebat. a inde christi dicti a crisma te: quod est vnctio. Nam crisma grece. latine vnctio nuncupatur: que etiam domino nomē accōmodauit facta spēialis: quia spiritu vnct⁹ est a deo patre. sicut dicit in actibꝰ apostolorū. Collecti sūt enim in hac ciuitate: aduersus sanctū filiū tuū quez vnxisti: nō vtiq̄ oleo visibili ꝫ gēāe dono q8 visibili figmificat vnguēto. Nō est aūt saluatoris ꝓprium nomen xp̄us sed omnis nuncupatio potestatis. dū enim dicitur christ⁹ cōmune nomen dignitatis est dum iBus xp̄s ꝓprium est vocabulū saluatoris Xp̄i enim nomē nusq̄ alibi omnino. nec in aliqua gente fuit. misi tantum in ilo regno vbi christ⁹ ꝓphetabatur a vnde venturus erat Messias autem hebraice dicitur. grece xp̄s. latina autem locucōne vnctus Jhesus hebraice. grece sother. latine autez salutaris: siue saluator. interp̄tatur ꝑ eo q̄ cūctis gentibꝰ salutifer venit. Ethimologiā enim nominis huiꝰ: etiā euāgelista figmificat dicens. Vocab nomen ei⁹ saluator: q̄ ipē saluū faciet populū suū. Sicē ēm xp̄us figmificat regez: ita ihesus figmificat saluatorē. Non itaq̄ nos saluos facit quicunq̄ rex. ꝫ rex saluator. Q8 verbū latina lingua antea nō habebat: sed habere poterat: sīc potuit q̄n voluit. Emanuel ex hebreo in latinum

significat nobis cū dō. s. q̄ pt̄ virginē nat⁹ de us hominib⁹ in carne mortali apparuit: vt ter remis viā salutis ad cēlū aperiret Ad diuinita tis aūt substātiā que pt̄inēt. ista sūt domin⁹ q̄ dē⁹. de⁹ autē dict⁹ ꝓpter vnitā cum patre sb̄ stantiā. dn̄s autē ꝓpter seruientē creaturam. de⁹ autē q̄ homo quia verbū q̄ caro. Vn̄ q̄ bis genitus dicit: siue q̄ pater eū genuit sine ma tre in eternitate. siue quia mater sine patre in tēpore. Vnigenitus autē vocat scōm diuinita tis excellentiā: q̄ sine fratrib⁹ p̄mogenitus ē scōm suscepc̄onē hōnis in qua p adopc̄onem gratie fratres habere dignatus ē: quib⁹ esset primogenitus. Omousiō patri ab vnitate sb̄ stantie appellatur. Substātia em̄ vel essentia grece visio dicit. omo vnū. Vtrūq̄ igitur con iunctū sonat vna substātia Hoc autē vocatur omousion qđ est. ego q̄ pater vnū sum⁹. hoc est eiusdē cum patre substātie. Ꝝ nomen q̄ si scriptū in sanctis litteris nō inueniatur. in assercōe tn̄ totius trinitatis defenditur: quia datur racō vnde recte dici ostendatur: sic̄ q̄ pa ter in illis libris nusq̄ ingenitus legitur sed ta men dicendⁿ⁹ eē atq̄ credend⁹ non dubitatur. Omousion similis substātie: q̄ qualis de⁹: ta lis est q̄ ymago ei⁹. Invisibilis de⁹ q̄ ymago ei⁹ invisibilis. Principiū eo q̄ ab ipso sint om nia q̄ q̄ ante cum nihil. Finis vel quia digna tus ē in fine temporū humiliter in carne nasci mor. q̄ iudicium nouissimū ipe suscipere vel q̄ quicquid agim⁹ ad illū referim⁹. Et cū ad eū peruenerim⁹ vltra qđ queram⁹ nō habebim⁹ Os dei est: quia verbū ei⁹ ē. Nam sicut ꝑ verbū q̄ ꝑ linguā fiūt sepe dicim⁹. illa q̄ illa lingua ita q̄ ꝑ deiverto os ponitur quia mos est vt ore verba formētur. Verbū autē ideo dicitur: q̄a per eū pater oīa ordidit siue iussit. Veritas: q̄ nō fallit: sed tribuit qđ promisit. Vita q̄ creauit. Ymago dei ꝓpter similitudinem patris. Figura est: q̄ suscipiens formā serui: operū virtutū q̄ similitudinē patris in se ymaginē atq̄ immensā magnitudinē designauit. Ma nus dei est qđ omnia per ipsū facta sunt. Dnc a dextera ꝓpter effectū operis toti⁹ creature q̄ per ipsū formata est. Brachiū q̄a ab ipō oīa otinent. Virtus ꝑ eo q̄ omnem potestatē pa tris in semetipō habeat. q̄ omnem cēli terreq̄ creaturam gubernet otineat atq̄ regat. Sapi entia ꝑ eoq̄ ipē reuelet misteria scietie q̄ archa na sapiētie. Sed tn̄ cū sit pater q̄ spūssanctus sapiētia q̄ virtus q̄ lux. ꝓpie tamē hijs nomi nib⁹ filius nūcupatur. Splendor autē appellat ꝓpter qđ manifestat. Lumen q̄ luminat. Lux q̄ ab veritatē otemplandā cordis oculos refe rat. Sol quia illuminat omnes. Oriens q̄a lu

minis fons q̄ illustrator est rey. q̄ q̄ viri nos satiat ad vitam eternā. Fons q̄ reū omnium origo est. vel qđ satiat sitientes Ipseq̄ a. q. o. Alpha em̄ litterā nulla precedit Prima ē tan tum litterarū: sicut q̄ filius dei. Ipē enim se primi pium: indeis interrogātib⁹ eē ondit Vnde q̄ io hannes in apocalipsi. ꝓprie ipsaꝝ litteram po nens ait. Ego sum. A. q. O. prim⁹ q̄ nouissim⁹ Prim⁹ quia ante eū nihil est. Nouissimus: q̄a nouissimū iuditium ipse suscipiet. Mediator quia inter deū q̄ hominē medius ostitutus est vt hominē ad deum perduceret. Vn̄ q̄ illuz gre ci mesitem vocant. Paraclitus ꝙ aduocat⁹ q̄ pro nobis intercedit apud patrem: sicut q̄ de eo dicit iohes. Aduocatum habem⁹ apud pa trem ihesum christū iustum. Paraclitus autē greum est qđ latine dicitur aduocatus. Ꝝ nomē q̄ filio q̄ spiritui sācto ascribit iuxta qđ q̄ dom⁹ in euāgelio ait. Rogabo patrez q̄ alium paraclitū dabit vobis Intercessor autem ideo vocatur. q̄ ꝓ culpa nostra remouenda cu ram gerit. q̄ ꝓ abluendis nostris criminibus curā impendit. Sponsus q̄ descendēs e cēlo: ad hesit ecclesie vt pace noui testamēti eēnt duo in carne vna. Angelus dicitur ꝓpter amuntia tionem paterne ac fue voluntatis Vnde q̄ apud ꝓphetam magni consilij angelus legitur. duz sit de⁹ q̄ dom⁹ āgeloz. Missus dicitur. eo q̄ ap paruit. huic mundo verbū caro factum ē. vn̄ō q̄ idem dicit. Ego a patre exiui. q̄ veni in hunc mundū. Homo autē dicitur quia natus est. Propheta q̄ futura reuelauit. Sacerdos: q̄ ꝓ nobis hostiam se obtulit. Pastor quia custos Magister: q̄a ostensor. Nazaren⁹ vero a loco. Nazareus a merito. i est sanct⁹ siue mund⁹: q̄ peccatū non fecit. Si quidē q̄ de alijs inferio ribus reb⁹ nominū species ad se trahit ꝙ̄s: vt facili⁹ intelligat. dicit em̄ panis q̄ caro. Vitis q̄ sāguine ipsi⁹ redēpti sum⁹. Flos q̄ electus Via q̄ ꝑ ipsū ad dn̄m im⁹ Ostiū q̄ ꝑ ipm ad dn̄m ingredimur Mons q̄ fortis Petra quia firmitas ē credētiū. Lapis angularis vel q̄ du os parietes e diverso. de circūcisione q̄ ꝓpu tio venientes in vnā fabricā ecclie iungit. vel q̄ pacē in se angelis q̄ hōnib⁹ facit. Lapis offen sionis. q̄ veniens humilis offendēr̄ūt in eum ir cæduli hōines. q̄ factus est petra scandali sic dic apl⁹us. iudeis q̄dē scādalū. Fūdamentū āt iō vocat q̄ fides i eo firmissima ē vel q̄ ꝑ eū catholica ecc̄ia ostructa ē. Nā q̄ xp̄s agn⁹ ꝑ innocētia. q̄ ouis ꝓpt impacīaz. q̄ aries ꝓpt p̄nci patū. q̄ hed⁹ ꝓpt similitudinē carnis p̄ci q̄ vitu li⁹ ꝑ eo q̄ ꝑ nob ē immolat⁹. q̄ leo ꝑ regno q̄ fortitudie. q̄ xp̄s ꝑ mortē q̄ sapia Jdē q̄ vermis q̄ surrexit. Aq̄la ꝓpt qđ ꝑ surrectionē ad astr̄ē

remeauit. Nec mirū si vilib⁹ significacōib⁹ figurē q̄ vsq; ad nr̄az passionē: seu carnis assumptionis de cōdisse cognoscit. Qui cū sit coeternus dei p̄is añ secula filius: postq̄ venit plenitudo tp̄is xp̄s salutē nr̄az formā sui accepit: a sacerdos ē filius dei hōis. Jñ q̄dā dicit̄ de illo in scripturis scis fm formā dei. q̄dā fm formā sui dicūtur. Quo cū exceptis duo q̄dā commemorātur. vt singula ad singula referāt. Secūm formā dei de seipō dixit. Ego a p̄is unū sum⁹ fm formā sui qui p̄ maior me ē. Homines āt minus intelligētes q̄d p q̄ dicatur ea q̄ppter formaz sui dicta sūt. voluit trāsferre ad formaz dei. a rursus ea dicta sūt vt ad semuicē psone referātur. voluit noīa cē nature atq; substātie a fatiuum errorē in fide. Sic āt dei filio iūcta est hūana natura. vt ex duab⁹ substanciis fieret una psona. Sol⁹ ḡ hō ptulit crucē ppter vnitatē psone a deus ut pti lisse. Hic est q̄ scribit. Si cognouissent nū q̄ dñm glie crucifixissent. filiū ḡ dei crucifixū fatemur. ñ ex vtute dīmitatis ꝫ ex infirmitate hūanitatis: ñ ex fue nature pmāsione: sed ex nrā susceptiōne.

Cap. 3. de spiritusācto.

Spiritussanct⁹ iō p̄dicatur deus q̄ ex p̄re filioq; p̄cedit. a sbam cozp̄is habet. Neq; ei aliud de p̄re p̄cedere potuit q̄m q̄d ipe est p̄. Spūssanct⁹ āt dicūs fm id q̄d ad aliq̄d refertur inspiras. Spiras vtiq; spū i spiras ē a ex eo appellat⁹ spūs est. Proprio āt mō q̄dā dr spūssanct⁹ fm q̄d refertur ad p̄rem a filiū q̄ eozp̄ spūs sit. Nā et hoc nomē q̄d spūs dr. ñ sp fm id q̄d refertur ad aliq̄d: ꝫ fm id q̄d aliquā naturā significat. Cōis icorp̄a natura spūs i scripturis sacris appellatur. Vñ ñ tm p̄is a filio a spūiscō: ꝫ oī racionali creature a aie hoc cōbuli ogruit. ḡ ideo spūs dei sāct⁹ vocat̄. q̄ p̄is a filij sūtas ē. Naz cū sit a p̄ spūs. a filij⁹ spūs. a p̄ sāct⁹ a filius sāct⁹. ꝓprie tñ ipe vocat̄ spūssanct⁹ tāq̄ sūtas coessentialis a ambaliis āboz. Spūssūs iō ñ dr gemit⁹ ne duo i trinitate filij suspicet̄. Jō ñ p̄dicatur ingemit⁹ ne duo p̄res i ipa trinitate credāt̄. Proca dēs āt dr testimoio dñi dicentis. Multa adhuc hēo q̄ vob loquar: ꝫ ñ potestis illa mō audire. Veniet aūt spūs veritatis q̄ a p̄re p̄cedit a de meo accipiet. ille vobis indicabit oia. Hic āt ñ solū natura p̄cedit: ꝫ sēp ad pagēda dīmitatis opa indefitent p̄cedit. Hoc āt interest inf nascentē filiū a p̄cedentē spūsā ct. q̄ filius ex vno nascit. spūssanct⁹ ex vtroq; p̄cedit. a iō dic apls. Qui āt spūs xp̄i ñ habz hic ñ ē ei⁹. Spūssanct⁹ ex ope etiā āgel⁹ intelligit. dictū ē ei de illo a q̄ventura fūt: annūtiabit vob. avtiq; angel⁹ grece. latine nūti⁹ interp̄tatur. Vñ duo āgeli apparuerūt loth in quibus singulariter appellatur q⁸ intelligim⁹ filiū a spūsāctū. Nā p̄ nūq̄ legitur missus. Spūs sāct⁹ q⁸ dr paclit⁹. a consolacōe dr. Paracl⁹ ei grece. latine consolacō appellatur. Xp̄s enim eū aplis hugētib⁹ misit: postq̄ ab eozo cū ipse in celū ascēdit. Cōsolatoz ei tristib⁹ mittit fm illā eius dñi sentētiā Bti hugētes. qm ipi cō solabunt. Jpe ec dixit. Tūc hugebūt filij sponsi cū ablat⁹ ab eis fuerit spōsus Jēs paclit⁹ p eo q̄ consolacōne p̄stet aīab⁹ q̄ gaudiuz tēporale amittunt. Alij paclitū latine oratorē vel aduocatū interp̄tant. Jpe ei spūssanct⁹ dic. Jpe docz p ipm dat fmo sapie. ab ipo sācta scriptura inspirata ē. Spūssanct⁹ iō septiformis nūcupat̄ ppter dona q̄ de vnita ei⁹ plenitudie pticulati recipiētes quiq; vt digni fūt oseq̄ p̄merentur. Jpe ei spūs sapie a intellect⁹: spūs consilij a fortitudinis: spūs sciē a pietatis. spūs timoris dñi. spūs āt p̄ncipal⁹ i psalmo. l. legit̄ vbi q; terc spūs repetit. nōnulli trinitatē intellexerūt i deū q̄ scriptū ē. Deus spūs ē. Q⁸ ei nō ē corp⁹. a tñ ē: videt̄ restare vt spūs sit. Intelligūt ḡ ibi nōnulli trinitatez significari. in spū p̄ncipali patrē. in spū ecto filiū. i spūsācto: spūsāctū. Spiritussanct⁹ iō donū dr. eo q̄ dat̄. A dādo em̄ donum ē nuncupatū. Notissimuz est enim dōm ihesū xp̄m cum post resurrectionem a mortuis ascendisset in celum dedisse spiritumsanctū: q̄ credentes impleti: linguis omniū gentium loquebāt̄ Intantū aute donum dei est: inquātū datur eis: qui p eū diligūt deū. Apud se autem. deus est. apud nos autez donum ē: sed sēpiterne spiritussanct⁹ donuz est. distribuēs singulis grāz dona put vult. Nazq; ꝓphetias quib⁹ vult impartit. a pcā quib⁹ vult dimittit. Naz pecata sine spiritusācto nō donātur. Spiritussanct⁹ mdeꝓprie caritas nuncupatur. vel q̄ naturalit eos a quibus p̄cedit coungit a se vnū cū eis ee oīdit: vel q̄ in nob id agit vt in deo maneam⁹: a ipe in nob. Vñ a in domis dei nihil mai⁹ est caritate: a nullū mai⁹ est donuz dei q̄ spiritussanct⁹. Ipse ē a grā q̄ q̄ nō meritis nostris ꝫ voluntate dīna gratis datur. indegrā nuncupat̄. Sicut aute vnicū dei verbū ꝓprie vocam⁹ nomine sapiētie cū sit vniuersaliter a spiritussanct⁹ a pater ipe sapiētia. ita spiritussanct⁹ ꝓprie nuncupatur vocabulo caritatis: cū sit p̄is filij⁹ vniuersalit caritas. Spiritussanctus digitus dei ec in libris euāgeliorū aptissime declaratur. Cū eiūn⁹ euāgelista dixisset. in digito dei eicio demonia. alius hoc idez ita dixit. in spiritu dei eicō demonia. vñ a digito dei scripta lex est. data die q̄nq̄gesimo ab occisione agni a die q̄nquagesimo a passione dñi venit spiritussanct⁹. Jo autez digitus dei dr. vt eius

operatoria virtutis cū patre ⁊ filio ſignificetur· vñ ⁊ paulꝰ ait· Hec oia operat vnꝰ atq; idē ſpiritꝰ diuidēs ſinguł put vult. Sic āt p baptiſmū in xpō morimur· ⁊ renaſcimur ita ſpū ſignificamur: qđ ē digitꝰ dei ⁊ ſpēale ſigīculū· ſpiritus ſāctꝰ ideirco ī columbe ſpē venīſſe ſcribit vt natura eiꝰ p auē ſimplicitatis ⁊ innocētie declaretur Vñ ⁊ dñs eſto te iqt ſimplices ſic columbe· Hec ei auis corpaliter ipō felle caret: hñs tm̄ innocētiā ⁊ amorē· Spūſſanctꝰ idē noīe ignis appellat̄ xpt hoc ꝙ in actibꝰ apłoꝝ p diuiſionē lingua vt ignis apparuit q̄ ī ſedit ſup vnūquēq; eoꝝ· Propterea āt diuſa ling ua gratia apłis dedit vt ydonei eſſent ad fidēliū eruditionē ppłoꝝ· Qđ vero ſup ſingulos ſediſſe mēoratur id cāe ē· vt itelligatur p plures ñ fuiſſe diuiſus: ſ mā ſiſſe ī ſinguł totꝰ ſic vere ignibꝰ mos ē· Hāc ei naturā hēt ignis accēſus: vt q̄nti ad eū· q̄nti ad crinē purpurei ſplēdoris aſpexerint· tātis viſū ſue lucis imptiat tāti miſterium ſui muneris tribuat ⁊ mł̄lomin̄ ipſe in ſua integritate pmaneat Spūſſanctꝰ noīe aq̄ appellat̄ in euāgelio dño clamāte ⁊ dicēte· Si q̄s ſitit veniat ad me ⁊ bibat· Qui credit in me flumina aq̄ vive fluēt de ventre eiꝰ· Euāgeliſta autē expoſuit vñ diceret· Necdum enim erat ſpiritus dat̄ credentes in eū: ſed aliud eſt aq̄ ſacramēti· aliud aq̄ que ſignificat ſpiritū dei Aq̄ enim ſacmenti viſibilis ē· aq̄ ſpirituſſancti inuiſibil̄ ē· Iſta abluit corpꝰ ⁊ ſignificat qđ fit ī anima· p illū autē ſpiritū ſanctū ipa aīa mūdatur ⁊ ſagināt̄· Spirituſſanctꝰ idē vnctō dr· i ioēs apłoꝝ teſtāte· qz ſic oleū naturali pōdere ſupfertur omī liq̄ri ita ī p̄ncipio ſupferebatur ſpūſſanctus aq̄s· Vñ ⁊ dñs oleo exultatiōnis· hoc ē ſpūſācto legit̄ fuiſſe vnctꝰ: ſ ⁊ ioēs apoſtoliꝰ ſpiritum ſanctū vnctionem vocat dicēs· Et vos ūnctionez quam accepiſtis ab eo permaneat in vob ⁊ nō neceſſe habetis vt aliq̄s doceat vos: ſ ſic vnctō eiꝰ docet vos de omī re· Ipſe enim ſpirituſſanctꝰ vnctio eſt īuiſibilis.

De eadem trinitate. Ca. 3

Trinitas appellatur qđ ſiat totum vnū ex quibuſdā tribus quaſi trinitas vt memoria· intelligentia· et voluntas in q̄bus mens habet in ſe quandā ymaginē diuine trinitatis· Nā dum tria ſint vnū ſunt· quia ⁊ ſingula in ſe manēt: ⁊ omnia in omnibꝰ· Pater igitur ⁊ filiꝰ ⁊ ſpiritus ſanctꝰ trinitas ⁊ vnitas· Idem enim vnū: idē ⁊ tria· In natura vnū: in pſonis tria· Vnū pter maieſtatis communionē· tria pter pſonarum ꝓprietatem· Nam alius pater· alius filiꝰ· alius ſpiritus ſanctꝰ ſed alius quidē nō aliud qz patitur ſimpleꝝ· p aritercq; incōmutabile bonum ⁊ coeternū· Pater ſolus: non eſt de alio· ideo ſolus appellatur ingenitꝰ· Filiꝰ ſolus de patre eſt natus· iō ſolus dr genitus· Spiritus ſanctꝰ ſolus de patre ⁊ filio procedit· iō ſolꝰ amborū nuncupatur ſpūs· In hac trinitate· alia ſūt appellatiua noīa· alia ꝓpria ſunt· Propria enim ſūt eēntialia· vt deꝰ· dominꝰ· omīpotens incōmutabilis· immortal̄· Et inde ꝓpria qz ipſā ſubſtantiā ſignificant· qz vnum ſūt· Appellatiua vero pater ⁊ filiꝰ ⁊ ſpūſſanctꝰ· ingenitus ⁊ genitus ⁊ procēs· Eadē ⁊ relatiua: qz ad ſe inuicez referūtur Cū enim deꝰ dicitur: eēntia eſt: qz ad ſeipm̄ dr· Cuz vero dr pater ⁊ filiꝰ ⁊ ſpiritus ſanctꝰ: relatiue dicūtur· qz ad ſeinuicē referuntur· Nā pater nō ad ſeipm̄: ſed ad filiū· relatiue dicit: qz eſt ei filiꝰ: ſic ⁊ filius relatiue dicit qz eſt ei pater· ſic ſpirituſſanctus: qz ē patris filiiq; ſpiritus· Diis enim appellatiōnibꝰ hoc ſignificatur qz ad ſeinuicē referūtur· nō ipa ſubſtantia q̄nū ſūt Proinde trinitas in relatiuis pſonarum nominibꝰ eſt deitas nō triplicatur ſ in ſingularitate eſt: qz ſi triplicat̄: deorū indicimus pluralitatē· Nomen āt deorum in angelis ⁊ ſāctis hōinibꝰ: idō pluralit dr· pter qđ non ſint melto equales· De quibꝰ pſalmꝰ Ego dixi dii eſtis· De patre aut̄ ⁊ filio ⁊ ſpūſancto ꝓpt vnā ⁊ equalem diuinitatē non nomē deorū: ſ dei ee ondit· ſicut ait apłus· Nob tñ vnus deꝰ vel ſicut voce dīna dicitur· Audi iſrahel dñs deus tuus: deus vnꝰ eſt· ſ· vt ⁊ trinitas ſit· ⁊ vnꝰ dominus deus ſit· Fides apud grecos de trinitate hoc mō eſt vna vſia· ac ſi dicatur vna natura aut vna eſſentia Tres ypoſtaſis qđ reſonat in latinū vel tres perſonas vel tres ſubſtātias· Nā latinitas ꝓprie ñ dicit de deo niſi eſſentiaz· ſubſtantiā vero nō ꝓprie dici ſed abuſiue quoniā vere ſubſtantia apud grecos perſona intelligitur nō natura·

De angelis. Ca. 4.

Angeli grece vocātur· hebraice dicūtur malooth· latine vero nuncij interptantur ab eo q̄ domini voluntatē populis nuntiēt· Angeloꝝ autez vocabulū: officij nomē eſt nō nature· ſemper enim ſpiritus fūt: ſed cū mittūtur vocantur angeli· Quibus iō pictoꝝ licētia pennas fatiunt vt celerem eoꝝ cūcta diſcurſū ſignificēt ſic ⁊ iuxta fabulas poetaꝝ venti pennas habere dicūtur pter velocitatē ſcilicet· Vñ ſcriptura ſacra dicit· Qui ābulas ſup pennas ventoꝝ· Nouem aut̄ ordines eſſe angeloꝝ ſacre ſcriptuē teſtantur· ⁊ angelos· archangelos· thronos· dñaciones· ⁊utes· p̄ncipatus· poteſtates· cherubīm· ⁊ ſeraphim· Quorū offitioꝝ vocabula cur ita dicta ſint· interptando exeq̄mur· Angeli

vocantur ꝓpter qꝰ de celis ad amũtiandũ ho
mínib⁹ mittunt. Angel⁹ em̃ grece·latine nun
ti⁹ dicitur. Archangeli greca lingua·latina sũ
mi nũcij interꝑtant. Qui em̃ pua vel minima
ãnuntiant ãgeli·qui vero sũma archãgeli nũ
cupant. Archãgeli dicti ꝙ primatũ teneãt in
ter angelos. Archos em̃ grece·latine p̃nceps
interꝑtat. Sũt enim duces a p̃ncipes sub qb̃ũ
ordine vnicuiq; ãgelorũ offitia deputata sunt
Nã qꝙ archãgeli angel⁹ prefunt. Zacharias
ꝓpha testat dicẽs. Et ecce ãgelus q̃ loquebat
in me egrediebat a ali⁹ angel⁹ egrediebatur
in occursũ ei⁹. a dixit ad eu. Curre a loq̃re ad
puer istũ dicẽs. Absq; muro habitabit ihe
salem. Si em̃ in ipis officijs ãgelorũ nequaq̃ po
testates supiores inferiores disponerẽt. nullo
mõ hoc ꝙ hõmi diceret angel⁹ ab angelo cog
nouissent. Quidã aũt archãgelorũ p̃uatis no
mínib⁹ appellãtur. vt ꝑ võbula ipã i ope suo
qꝰ valeãt designetur. Michahel hebraice i lin
guã nra vertitur q̃s vt de⁹. Q̃ñ ei aliq̃d in mũ
do mire vtutis fit. hic archangel⁹ mittit. Et ex
ipõ ope nomẽ est ei⁹: qꝙ nemo valet facere qꝰ
facere ꝑualet de⁹. Gabriel interꝑtat fortitudo
dei. Vbi enim potentia diuina vel fortitudo ma
nifestatur: gabriel mittit. Vñ a eo tempore q̃
erat dñs nasciturꝰ a triũphaturus de mundo
gabriel mittitur ad mariã. vt dñm ãnuntiaret:
qui ad bellãdas aereas potestates humil vene
re dignatus ẽ. Raphael interꝑtatur curacio:
vel medicina dei. Vbicũq; enim curãdi a me
dendi op⁹ necessariũ est. h archãgel⁹ a deo mit
titur a inde medicina dei vocatur Vnde a ad to
biã idẽ archãgelus missus oculis ei⁹ curacõnẽ
adhibuit. a cecitate detersa visũ eius restituit.
Nominis ei interꝑtacõne a ãgeli offitiũ design
atur. Vriel interꝑtatur ignis dei. sicut legim⁹
apparuisse ignẽ in rubo Legim⁹ etiã ignez mis
sũ desup a impleſſe qꝰ p̃ceptũ est. Throni au
tẽ a dñacões a principat⁹ a potestates a vir
tutes: quib⁹ vniuersã celestẽ sotietatẽ apostо
lus oplectitur ordines angelorũ a dignitates i
telligũtur. a ꝑ hac ipsa distribucõne officiorũ q
alij throni alij dñacões. alij principat⁹. alij
potestates dicũtur ꝑ certis dignitatib⁹: quibꝫ
inuicẽ distinguuntur Virtutes angelice que
dam mínisteria phibẽtur. ꝑ que signa a mira
cula in mũdo fiunt. ꝓpter qꝰ a virtutes dicunt
Potestates sunt quibus virtutes aduerse sub
iecte sunt. a inde potestatum nomine nũcupã
tur. quia magni spiritus eorũ potestate cohꝫ
centur. ne tantum mundo noceant: quantũ cu
piunt. Principatus sunt hij qui angelorũ ag
minibus prefunt. Qui pro eo qꝰ subditos an
gelos ad explendum ministeriũ diuinum di

ponunt principatus vocabulum acceperant.
Nam alij sunt qui administrant. alij qui assi
stunt. sicut per danielem dicitur. Milia milliu
ministrabãt ei a decies milies centena milia as
sistebãt ei. Dominacões sũt hij qui etiaz vir
tutib⁹ a principatib⁹ preminent: qui pro eo
ꝙ ceteris angelorum agminib⁹ dominãtur: do
minacões vocantur Throni sunt agmina an
gelorũ qui latino eloquio sedes dicuntur a vo
cati throni quia illis oditor presidet a p eos in
dita sua decernit vel disponit. Cherubim autẽ a
ipẽ sublimes celorũ potestates a angelica mini
steria phibentur: qui ex hebreo in linguaz no
strã interpretantur scientie multitudo. Sũt au
tem sublimiora agmina angelorũ: qui pro eo
quod vicinio⁹ positi diuina scientia ceteris am
plius pleni sunt: cherubim plenitudo scientie
appellantur. Ipsa sũt duo illa aialia supẽ ꝓpi
ciatorium arce ficta ex metallo propter signifi
candam angelorũ presentiam in quorum me
dio ostenditur de⁹. Seraphim q̃ similiter mul
titudo angelorũ est qui ex hebreo in latinuz ar
dentes vel incendentes interpretantur. Qui id
circo ardẽtes vocantur. quia inter eos a deum
nulli alij angeli. a ideo quãto vicinio⁹ coram de
cõsistunt: tanto magis claritate diuini luminis
inflammantur. Vnde a ipsi velant faciem a pe
des sedentis in throno dei. a idcirco ceteros an
gelorum turbas videre dei essentiam plene non
valet. quoniam seraphim eam tegit. Hec igit
vocabula agminum angelorũ: ita sunt specia
lia ordinum singulorum vt tamen sint ex pte
communia omniũ. Nam dum throni sedes dei in
quorundaz angelorum ordine specialiter design
entur. tamen per psalmistam qui sedes sup
cherubim dicitur. Sed ideo isti ordines angelo
rũ primatis nominib⁹ appellantur: qꝙ hoc ipsũ
offitiũ in ꝓprio ordine plenio⁹ acceperunt. Et cũ
sint omnib⁹ communia. ꝓpria tamen hec nomi
na suis ordinib⁹ deputantur. Vnicuiq; etiaz si
cut predictũ est ꝓpria offitia sunt iniuncta: que
eos pmeruisse in mundi cõstat exordio. Nam
quia angelica locis a hominib⁹ prefũt. p ꝓphe
tam testatur angelus dicens. Princeps regni
persarum restitit mihi. Vnde apparet nullum
esse locum cui angeli non presunt. Presũt em̃
a auspicijs operũ omnium. Hic est ordo vel di
stinctio angelorum: qui post lapsũ malorũ in
celesti vigore steterunt. Nam post q̃ apostate
angeli ceciderunt. hij in perseuerantia eterne
beatitudinis solidati sunt Vnde a post celi cre
ationem in principio repetitur. Fiat firmamẽ
tum a vocatum est firmamentum celum. nimi
rum ostendens: qꝰ post ruinam angelorum
malorũ: hij qui permanserũt. firmitatẽ eterne

perseuerātie ꝺsecuti sūt. nullo iam lapsu auer
si. nꝛla supbia cadētes ꝙ firmiꝛ mūꝺi amore
a ꝺlēplatione manētes nl aliuꝺ ꝺulce hūt: mi
si eū a q̄ creati sūt. Qꝺ āt duo seraphi in esaia
legunꝛ figuraliꝛ veteris a noui testamēti figni
ficatōnē oñdunt. Fatiē vero a pedes opiūt dei:
qꝫ p̄terita añ mundū. a futura post mundum
scire nō possum⁹: ꝙ media tm̄ eoꝝ testimonia
ꝺlēplamur. Singuli senas alas hūt. qꝫ fabri
cā tm̄ mūꝺi q̄ in sex ꝺieb⁹ fcā ē in pūti seculo
nouim⁹. Qꝺ clamāt ter sāct⁹ alter ab alterꝝ tri
nitatis in vna ꝺeitate ꝺemōstrāt misteriū. Ca.
De noib⁹ q̄ quoꝺā p̄sagio nomē acceperūt. 6.

DLerici p̄mo⁹ hōim ex p̄priis causis
origines nominū hūt. Quib⁹ ita p
phetice indita sūt vocabula: vt a futu
ris a p̄cedētib⁹ eoꝝ cauꝰ ꝺuenianꝫ
In q̄b⁹ tm̄ manēte spāli sacrīmēto: nūc tantū
ad ītāz intellectū historie p̄sequmur. Vbi autē
ethimologie interp̄tatōnē in attingim⁹: solā
ipsā ethimologiā in latinū ponim⁹. Qꝺ autē
vnū nomē hebraicū. aliter atq; aliē interp̄ta
tur. hꝰ fm̄ accētuū a litteraꝝ euenit ꝺiuersitatē
vt i variis significatōnib⁹ noia ꝺputent. Aꝺā
sic btūs ieronim⁹ tradidit. hō siue terren⁹: si
ue terra rubea interp̄tat. Ex terra em̄ fcā ē caro
a hum⁹ hōis fatiēꝺi materies fuit. Eua interp̄
tatur vita: siue calamitas siue. vita qꝺ origo
fuit nascēꝺi calamitas a ve. qꝺ p̄ uaricatōnē
cā extitit moriēꝺi. A cadēdo ei nomē sūpsit ca
lamitas. Alij āt ꝺicūt ob hoc eē vita a calami
tas appellata. q̄a sepe mulier viro cā salutis ē
sepe calamitatis a mortis origo. qꝺ ē ve. Cayn
possessio interp̄tat. vñ ethimologiaꝝ ipsi⁹ ex
p̄mens pri ei⁹ ait. Cayn a possedi hōmē p ꝺeū.
Idea lamētatō. eo qꝺ p̄ interfectō abel infect⁹ sit
a pēnā sui sceleris ꝺederit. Abel luct⁹ interp̄tat
q̄ noie p̄figurabat occiꝺēꝺ⁹. Idea vanitas qꝫ
cito solut⁹ ē atq; subtract⁹. Seth inꝛpretat re
surrectō. eo qꝺ post fris infectionē nat⁹ sit: q̄si
resurrectionē fratris ex mortuis ē⁹ suscitaret. Idē
a posicō qꝫ posuit eū ꝺe⁹ p abel. Enos inꝝ p̄prie
linguę varietatē hō vel vir ꝺr. Et ꝺ grue hoc vo
bulū habuit. De eo em̄ scriptuꝝ ē. Tūc em̄ in
tiū fuit inuocāꝺi nomē ꝺn̄i. licet pleriq; hebreo
rū arbitrēt⁹: qꝺ tūc p̄mū in noie ꝺn̄i a simili
tuꝺine ei⁹: fabricata sūt ꝺola. Enoc ꝺedicatio
In ipsi⁹ ei noie ciuitatē postea edificauit cayn
Caynā lamētatio vel possessio eoꝝ: sic ei cayn
possessio ita ꝺeriuatiū nomē qꝺ est caīnā facit
possessio eorū. Matusalam interpretat mortui
us est. Euidens ethimologia nominis. quiꝺā
em̄ cum patre translatū fuisse a ꝺiluuiū prete
risse putauerunt. Ob hoc signāter trāsfertur:
mortu⁹ est vt ostenderetur non vixisse eū post
ꝺiluuiuꝝ: sed in eoꝺem cataclismo fuisse de fun
dā. Soli em̄ octo homines in archa euaserūt
ꝺiluuiū. Lamech patiens. Ipe enim percussit
a interfecit cayn. qꝺ etiā ipē postea ꝑpetrasse
vꝛoꝝ ꝺicitur. Noe requies interpretatur p
eo qꝫ sub illo oīa retro opa quieuerūt p ꝺiluꝝ
uium. Vñ a pater ei⁹ vocans nomē ei⁹ noe ꝺi
xit. Iste requiescere nos faciet ab omnib⁹ operi
b⁹ nostris Sem ꝺr nominat⁹ eo qꝫ nomen ex
posteritatis p̄sagio accepit. Ex ipō em̄ patri
archa ꝙphete a apostoli a populi ꝺei. Ex ei⁹ q̄
stirpe a xp̄us cui⁹ ab ortu sol vsq; ad occasum
magnū est nomē in gentib⁹. Cha calicꝺ⁹: qa
ipē ex p̄sagio futuri cognominatus est. Po
steritas em̄ eius eā terre partē possedit: q̄ vici
no sole calenꝺr est. Vnꝺe egyptus vsq; hodie
egyptō rū lingua kam ꝺr. Japheth latitudo. Ex
eo enim popul⁹ gentiū nascitur. a qꝫ lata ē ex
gentib⁹ multitudo credentiū: ab ea dē latitudie
japheth dict⁹ est. Kanaan filius kam interpretat
motus eoꝝ. Qꝺ q̄d est aliud nisi op⁹ eorum.
Pro motu em̄ patris a ꝙ opere eius maledi
ctus ē. Arfaxat sanās depopulatōnē. Chus he
braice ethiops interp̄tat: a posteritate sui ge
neis nomē sortit⁹. Ab ipō ei sūt ꝙpagati ethio
pes. Nembroth interp̄tatur tyrān⁹. Iste enim
prior arripuit in fuetā in populos tyrānideꝝ. a
ipē aggressus ē aduersus ꝺeū. impietatis edi
ficare turrē. Heber trāsitus. Ethimologia eius
mistica est qꝫ ab ei⁹ stirpe trāsiret de⁹: nec pse
uerauit in eis: trāslata in gentib⁹ grā. Ex ipso
enim sūt exorti hebrei. Phaleg ꝺiuisio cui pater
ꝙpterea tale nomen imposuit qꝫ tūc natus est
qū p linguas terra ꝺiuisa est. Thara explo
ratō aspēsionis. Melchisedech rex iustus. Rex
qꝫ ipē postea impauit salem. iust⁹ p eo qꝺ di
scernēs sacramēta legis a euāgelij. nō pecuꝺū
victimas. sed oblatōnē panis a calicis in sa
crificiū obtulit. Loth ꝺeclinās. Factis sodomo
rū nō ꝺspēsit sed eoꝝ illicita carnis incēꝺia ꝺecli
nauit. Moab ex patre a totū nomen ethimo
logiā habet. Concepit em̄ eū p̄mogenita fi
lia de p̄ce. Ammon cui⁹ causa nomē redditur
fili⁹ populi mei: sic deriuat vt ex pte sensus no
minis: ex pte ipē sit sermo Ammi em̄ a quo
ꝺicti sūt amanite vocat⁹ pop⁹ me⁹. Sarai inꝛ
pretatur p̄nceps mea. eo qꝫ eēt vni⁹ tātummō
domus materfamilias. Postea causa nomis
immutati ablata de fine a littera ꝺr sara a p̄n
ceps. Omniū quippe gentium futura p̄nceps
erat. sic a dn̄s pollicitus fū eāt abrahā. Dabo
tibi ex sara filiū. a bn̄dicā ei a erit in gētes sed
a reges populoꝝ erūt ex eo. Agar aduena vel
cōuersa. Fuit em̄ egyptia. Cethura timiama
interpretatur. Ismahel interpretatur auditio

dei. sic em scriptū est. Et vocauit nomē ei⁹ ysma hel: qr exaudiuit eū dē. Esau trinomi⁹ ē. a ex pris eius varie nuncupat. dicit em esau v rufus ob coctionē. s. rufe lētis ita appellat⁹: cui ius edulio pmo gemita pdidit. Edom āt ob ru borē corpis dict⁹ est. qđ latie sāguine⁹ rubi. Seir vero qđ fuerit hispid⁹ a pilosus qñ ei natus ē tot⁹ sicut pellis pilosus erat atq idē trib⁹ no mimb⁹ appellat. Esau v rufus. Edō v sāguine us. Seir v pilosus. qr non habuit lemitatē. Re becca. pacia: siue q multū accepit. Lia laborio sa vtiq generando. Plurimos ei dolores q ra chel fecūditatis pariendi erpta ē. Rachel inter pretatur ouis p ea ei iacob pauit oues laba Zelfa os hiās. Bala iueterata. dima trāsferē m causam. Jurgij ei in sicimis cā extitit. Tha mar amaritudo p viris mortuis. Eadem a omu tās Mutauit ei se i habitū meretricis qñ cū so cero suo cubuit Faēs diuisio abeo q diuisit mēbranulā sedaz diuisoris. Jñ a fares sortit⁹ est nomē. Vñ a pharisei q se q̄si iustos a po pulo sepabāt diuisi appellabant. Zara frat ei⁹ in cui⁹ manu erat coccinū interpt̄at orien s siue qr pm⁹ apparuit: siue qđ plurim ex eo in sti nati sunt. vt in libro paralipomenō otine tur. Zara v oriēs appellat⁹ est. Job in latinū vertitur dolens a recte ppt̄ pcussionē carnis a passiones doloꝝ. Calamitates em suas nois ethimologia p̄figurauit Pharao nomen est non hōmis ꝙ honoris: ficta apud nos augusti appellātur reges cū ppijs hōmib⁹ cēseātur. Exprimitur aūt in latinū pharao denegās eū vtiq deū siue dissipator ei⁹. Populi em dei fuit afflictor. Jānes matin⁹ siue vbi ē signum eius. Cessit a defecit signū ei⁹ cora figmis moy si. vña dixerūt magi. Dic digitus dei ē. Mam bres. mare pelliceū. siue mare in capite. Demq moyses interpt̄atur sūptus ex aq̄. Jnuenit ei eū ad ripā fluminis expositū filia pharaois quē colligens adoptauit filiū sibi: vocauitq no mē ei⁹ moyses. eo q de aq̄ sūpsisset eū. Aaron mōs fortitudinis interpt̄atur ppt̄ qđ tubulū accipiens in medio supstitū a interemptoꝝ obuiā stetit. a tumā mortis q̄si quidā mons fortis, exclusit Eleazar dei adiutoriū Balach p cipitās siue deuoras Balaaz van⁹ ppt̄s. finees ori pœns. trāsfixit em pugione zābri cū scor to madianitide. a dñi furorē placauit vt parce ret. Zambri stella lacessiens vel amaricans Proprie enim nomē ab amaritudine vocatū: qđ peccādo amaricauerit populū. Raab latitu do vel fames siue impetus. Josue interpt̄at sal uator. Jpē enim in figura xp̄i populū a defto saluauit. a in terram repromissionis induxit. Caleph q̄si cor aut canis. Gotoniel tempus eius de⁹ vel responsio dei. Aoth glorios⁹. Ba rach fulgurans. Debbora auis vel loqr. Auis qr fuit ad bellū ꝓmptissima. dimicās adūsus sisarā: quo peremptō cecinit canticū inde loqr Jabel ascensio. Gedeon experimentū iniquita tis eoꝝ Frequentib⁹ em vicumētis informa tus est quasi plagio otra hostes. futurā victo riam expediret: ex quo futuro exprimēto ethi mologiā nomis sumpsit Abimelech pater me⁹ rex Tola vermiculus vel coccinū. Jair illu minans. Jepte aperiens vel aptus. Eselon co gitatio siue vinculū meroris. Abdo seruus ei⁹ Samson sol eoꝝ vel solis fortitudo. Fuit em in virtute clarus a liberauit israhel de hostibus eorum. Dalila paupercula vel situla. Booz in fortitudine: siue in quo robur. Noemi q̄m inē pretari possum⁹ consolatam: eo q maritu a li beris peregre mortuis. nurū moabitidē in cōso lationem suā tenuit. Ruth interpretatur festi nans. Aliemigena em erat ex populo genti li: que relicta patria festinauit trāsire in terrā israhel: dicens socrui sue quocūq perrexeris p gam. Anna gratia eius interpretatur. qr dum eēt prius sterilis natura: postremo dei gracia fecundata est. Eli deus mē⁹. Ofni discalciatus Filius em fuit heli electi⁹ in ministeriū sacer docij: cui⁹ amissionem suo exp̄essit vocabulo Apostolus em ait Caltiati pedes in preparā tionem euangelij pacis Et ppheta. q̄m spetiosi pedes qui annūtiant pacem. Iste ergo discal ti atus interpretatur. vt eius nomine veteris te stamenti sacerdotium a vetei populo figmifica retur ablatum. Finees frater ofni os mutū in terpretatur quo figmificatur sacerdocij veteis a doctrine silentium Samuel nomen eius de⁹ Gessai in sole sacrificium vel incēsum. Saul pe ticio interpretat. Notus est em quo hebreo cū populus eū sibi regē petierit. a accepit nomē nō sedm deū: ꝙ sm suā voluntatē Dauid manu fortis interpt̄at: qr fortissim⁹ i prelijs fuit. Jpē a desiderabilis in stirpe. s. sua de quo dixerat p pheta. Veniet desideratus cūctis gentib⁹. Sa lomō trib⁹ nomimb⁹ fuisse phibetur. Primū vocabulū ei⁹ salomon dr a pacificus eo q in regno ei⁹ pax fuerit. Secūdū nomē idida: eo q fuerit dilect⁹ a amabilis dño. Tertiū vō bu lū eius celeth qđ grece appellatur ecclesiastes latine cōcionator: qđ ad populū loqueretur. Jonathas colūbe donū. Absalon patris pax per antifrasin: eo qđ bellum aduersus patrez gessisset siue q in ipso bello dauid placatus fuisse legitur filio. a deo vt etiā magno cum do lore extinctum plangeret Roboam latitudo po puli. a ipsum per antifrasin qđ decē tribubus ab eo separatis. due tantum ei relicte sint.

Abia pī dñs vel pater fuit. Aſa tollens ſiue ſuſtollēs. Joſaphat dñi iudiciū. Jorā q̄ ē ex cælſus Achazias apprehendēs dñm. Athalia tps dñi. Joas ſpirās vel dñi robor. Amaſias pp̄l'm tollēs Ozias fortitudo dñi. Azarias auxiliū dñi Ozias ātiphē ē q̄ a azarias duplici noīe Ipſe ē qui ulticiū ſibi ſacerdotiū vendicare conat. lepra in fronte pcuſſus ē. Joathā ē pfectus. Pulchrā ethimologiā noīs hz ffecit ei rectū in oſpectu dñi a portam tēpli edificauit excelſā. Achaz apprehendens. Ezechias fortis dñs. Manaſſes obliuioſus. Per multa. n. ſcelera a ſacrilegia reliqrat a obliuſus fuerat dñi. Amon fidelis vel honeſt⁹. Joſias vbi ē mœnſū dñi. pp̄ria ethimologia noīs. Iſte ē. n. qui ſimulacra obuſſit. Joathā obuſtus. Joachi vbi ē prepatio Eliachim dei reſurrectio. Jecōias prepatio dñi. Sedechias iuſt⁹ dñi. Jeroboam iudicatio ſiue cā pp̄li. velut quidā aiūt diuiſionis interpretat̄ p eo q̄ in regno ei⁹ diuiſus ſit pp̄ls iſrl a preciſus a regno ſtirpis dauid diuiſionis ei pp̄li cā iſte extitit. Zambri pſalm⁹ l canticū meū Amri. criſpans me⁹ Achab frater pīs. Jezabel fluxus ſāguinis: vel fluēs ſāguinē: ſed meli⁹ vbi ē ſterquilinū. Precipitata. n. dearū ei comederūt carnes e⁹ canes: ſicut predixerat helyas a ereūt mātt carnes iezabel. ſic ſtercus ſup faciē terre. Ochozias apprehendēs deū. Jeu ipē vero ē. Joathā robuſt⁹ Stella vmbra e⁹ vel petitio. Manaen conſolans. Facē as apiens Nabugodonoſor pphecia lagūcule āguſte. ſiue pp̄hetans iſti⁹ modi ſignū p̄ ſomnio. ſ. futuro⁹ q̄ videſſe narrat̄. a daniel int̄ p̄tatus ē. ſiue ſeſſio in agnicōne anguſtie pro hīs q̄ in captiuitatē ab eo ducti ſūt. Zorobabel apd̄ hebreos ex trib⁹ integris noībus tradit̄ eſſe opoſitus. Zo iſte. ro mgr̄. babel pprie babilonīū ſonat. a efficat̄ nomē. Zorobabel iſte mgr̄ de babilone. In babilone. n. ortus ē vbi a prīnceps gentis iudee extitit.

Ca. ſ.

De patriarchis.

Quorundā pātriarchārū ethimologie nōnde ſūt vt ſciam⁹ q̄m vōbulo reſonēt. Nā pleriq̄ eo⁹ ex cauſ pp̄hīs noīa acepērūt Patriarcha interpretat̄ patr⁹ p̄rinceps Archos em̄ grece p̄nceps ē. Abrā primū vōtus eſt p̄videns pp̄l'm pter iſrahelitas. ſ. tm̄. poſtea appellatus eſt abrahā q̄d transfertur pr̄ multar⁹ gentiū. q̄d erat adhuc p fidē futur⁹. Gentiū āt non h̄etur in noīe: ſed ſubaudit̄ in rta illud erit nomen tuū abrahā. q̄ pr̄em multar⁹ gentiū poſui te. Ysaac ex riſu nomē acepit. Riſit ei p̄: q̄n ei pmiſſus ē admirās in gaudio. Riſit a mī q̄n p illos tres viros pmiſſus ē dubjtans in gaudio. Ex hac g̃ cā nomen acepit Ysaac. interpretat̄ em̄ riſus. Sciendū aūt q̄ quatuor in veteri teſtamento abſq; vllo velamine noīb⁹ ſuis ante q̄ naſcerent̄ vocati ſunt. yſmahel. yſaac. ſalomon a ioſias. Lege ſcripturas. Jacob ſupplantator interpretat̄. ſiue q̄ in ortu plantā naſcentis fratris apprehēderit: ſiue q̄ poſtea d ceperit frem arte. Vnde eſau dixit. Juſte vocatū eſt nomen ei⁹ iacob. ſupplantauit ei me ecce ſecundo. Iſrl vir videns deū Tunc. n. hoc nomē cepit: q̄n tō nocte luctatus vicit in certamine angelū. a oriente lucifero benedict⁹ eſt. Indep̄ viſionē dei appellat⁹ eſt ſicut a ipſe ait. Vidi dñm a ſalua facta eſt aīa mea. Ruben interpretat̄ viſionis fili⁹. Sic enim q̄n ei pepit lia: vōcauit nomē eius rubē. d. Quia vidit de⁹ humilitatē meā Simeon interpretat̄ audito dei. Sic. n. dixit lia q̄n ei pepērit. q̄ exaudiuit me dñs. Leui additus. dixit. n. lya q̄n pepērit eū nō ambiens de amore viri. Nunc mihi eū erit vir me⁹. q̄ peperi ei tres filios. Judas confeſſio vel. Q̄n enim eū pepērit lya: laudē dño retulit. d. Nunc ſup hoc confitebor dño. a ob id vōtus ē iudas A confeſſione itaq; nomē eius dictū eſt: q̄d eſt grātum actio. Iſachar interp̄tat̄ eſt mēces. Hoc āt ideo q̄ mandragoris filij ruben: intro itū viri qui rachēli debatur ad ſe emerat lya. Vñ a dū natus ē dixit lya. dedit deus mercedē meā. Zabulon interp̄tat̄ habitaculum. Sextū em̄ hunc filiū genuerat lya: p̄terea iā ſecura dixit. habitabit mecū vir me⁹. Vñ a filius eius vōtus ē habitaculū Neptalim de cōuerſacōe ſiue opatione cā noīs eius eſt. Vñ a dixit rachel cū eū pepērisſet ancilla ei⁹ bala Vltare me fecit deus habitationē cum ſorore mea. dan interpretat̄ iudiciū. Bala enim dū eum pepērisſet: dixit rachel dñā ei⁹. Judicauit me dñs a exaudiens dedit m̄ filiū. Cauſā noīs expreſſit vt ab eo q̄d indicaſſet dñs: filio ancille indicij nomen imponeret. Gad ab euentu ſiue pcinctu vōtus eſt. Q̄n enim eū pepērit zelpha: dixit dñā eius lya. in fortuna a. q̄d dicit̄ in pcinctu vel euentu. Aſer beatus vel dum ei pepiſſet eū zelpha: dixit lya. Beata ego. a beati ficant me mulieres. a ab eo q̄ beata dicatur: ex ethimologia noīs beatū vōcauit. Joſeph ab eo q̄ ſibi aliū filium addi mī optauerat: vōcauit agmentū. Hunc pharao ſaphaneth appellauit. q̄d hebraice abſconditor reptorum ſonat p eo q̄ obſcura ſomnia reuelauit a ſterilitatem predixit. Tamen q̄ hoc nomen ab egiptio ponitur: ipſius lingue celebret habere rationem. Interpretat̄ ergo ſaphaneth egiptio ſermone ſaluator mundi eo q̄ orbem terre ab imminente famis excidio ipē liberaret.

Beniamin interp̃tatur filius dextre qꝛ ẽ virtutis. dextra enim interpretat iamin. Mẽ quippe eius moriens uocauerat nomẽ eꝰ benoni. filius doloris mei. Pẽ hoc mutauit filium dextre noiãs. Manasses dcũs eo qꝛ fit pẽ eius oblitus laborꝫ suorꝫ. Ita. n. hebraice uocatur obliuio. Effraim eo qꝛ auxerit eũ deus a ex hoc uocabulo in linguã nrãm transfertur augmentũ.

De pphetis. Ca. 8.

Vos gentilitas uates appellat: hos nũ pphetas uocant. q. prefatores. qꝛ porro fanct a de futuris rẽ prediceãt. Qui ãt a nobis pphete in ueteri testamento uidẽtes appellabant. qui uidebãt ea q̃ ceteri nõ uidebãt a pspiciebãt ea q̃ in misterio abscondita erant. Vnde ẽ qꝛ scriptũ est in samuele. Eam qui ad uidentẽ. Vnde psa. Vidi impiũ dñm sedentẽ sup solio excelsũ a eleuatũ. Et ezechiel. Apti sunt cœli a uidi uisiões dei. Quorundã aũt pphetarũ noim ethimologie annotande sunt. Vocabula eĩ eoꝝ satis oñdunt quid in futuris factis dictiꝫ suis prenũciassent. Helias interpretat dñs deus. Ex futuri ḡ presagio sic uocat. Nã dũ altricaretur in sacrificio cũ. cccc. sacerdotibꝰ baal inuocato noĩe dñi descendit de celo ignis super holocaustũ Qꝫ cũ uidisset ois pplꝰ cecidit in facies suã a ait. dñs ipse est deꝰ. Ex hac ḡ cã tale prius nomen accepit ꝓ eo qꝛ p eũ postea cognouerit pplꝰ dñm deũ Idem a fortis dñs interpretatur. uel ꝓter qꝛ interfecit eos dẽ sacerdotes. uel ꝓter qꝛ achab aduersitatẽ tolerauit. Heliseus dñs salus interp̃tatur. cõbulum ãt a idem ex futuro presagio suscepit. Demiꝫ a multas ũtutes fecit. a famẽ pellens pplm a morte saluauit. Nathan dedit siue dãtis. Ysayas inpretat saluator dñi. Et merito. Saluator est enim uniuersaꝝ gentiũ eiusꝫ sacramẽta amplius qꝫ ceteri predicãt. Hieremias excelsꝰ dñm ꝓ eo qꝛ dictũ est ei. ostitui te sup gentes a regna. Ezechiel fortitudo dei. daniel iudiciũ dei. siue qꝛ in presbiteroꝝ iudicio sniam diuine examinacõis exhibuit dum repta eoꝝ falsitate susannã ab interitu liberauit. siueꝫ uisiones a somnia quibꝰ ꝓ signa quedam a enigmata futura mrãbant. sagaci mente discernens aperuit. Hic a desiderioꝝ uir appellatus ẽ qꝛ pane desiderij nõ manducauit. a uinũ ocupiscẽtie nõ bibit. Ozee saluator aut saluans. Duꝝ enim irã dei in pplm isrl ob crimẽ ydolatrie ꝓ pheta fuit: domũ iude salutẽ pnunciauit. Propter qꝰ ezechias rex iuda: sublatis ydolis q̃ precedẽtes reges osecrauerãt templũ dñi purgasse ac purificasse mrãtur. Joel dñs deus. siue incipiens deo uel fuit dei. Vocem eius uõbulũ resonat ethimologia incerta. Amos populꝰ auulsus. Prophecia. n. eꝰ ad pplm fuit israhel. qꝛ iã auulsus erat a dño a aureis uitulis. Fuiebat. siue auulsus a regno stirpis dauid Nau germen siue desolator. Increpat. n. ciuitatem sanguinũ. a post euersionẽ illius cõsolatur spon. d. Ecce sup mõtes pedes euãgelisantis a annunciãtis pacẽ Abbacuck amplexãs qꝛ uel ex eo qꝛ amabilis dñi fuit uocatur amplexatio. uel qꝛ in certamen cũ deo ogreditur. amplexantis a luctantis sortitꝰ est nomẽ. Nullꝰ enim tam audaci uoce ausus ẽ deũ ad disceptationẽ iusticie puocare. cur in rebꝰ humanis a mundi istiꝰ tanta reũ uersaret iniquitas. Micheas quis hic uel quis iste Cõminat samarie ob cãm simulachroꝝ illo mõ de quo helias et Quis ẽ iste nuobiens sentẽtias. Sophonias speculũ uel archanũ dñi interpretatur utrũqꝫ ad pphã uenit. Ipsi ei sciunt misteria dei. Vnde ad ezechielem dr. Speculatorẽ te posui domui isrl. Et alibi. Nõ faciet dñs quicqꝫ nisi reuelauerit seruis suis pphetis. Abdias seruus dñi. Sic. n. moyses seruus dñi a apls seruus xpi: ita iste legatus ad gentes missus uidet a predicat q̃ pphetali digna sunt misterio a seruitute: inde seruꝰ dñi. Jonas interp̃tat columba siue dolens. Columba ꝓ gemitu qui in ventre ceti ẽ duo fuit. Dolens ãt uel ꝓter tristitiã quã habuit de salute niniuitaꝝ. uel ꝓter edera sibi ad arescentẽ. eꝰ umbraculo tegebat ostra sol ardorẽ. Ipse ẽ a amathi sareptene uidue filiꝰ ut iudei affirmãt. quẽ resuscitauit helyas mãre postea ad eũ dicente. Nũc cognoui quia uir dei es tu a uerbũ dñi in ore tuo ueꝝ est. Ob hanc cãm ipsũ puerꝝ amathi uocatũ. Amathi. n. ex hebreo in latinã linguaꝫ ueritas dr. a ex eo qꝛ ueꝝ helyas locutꝰ est: ille qui suscitatus est filiꝰ nuncupatus est ueritatis. Zacharias memoria dñi. lxx. ei anno desolacõis templi ꝓpheto zacharia predicante memoratus ẽ dñs pplo sui. iussuqꝫ darii reuersus ẽ pplꝰ dei. a reedificata ẽ urbs a templũ. Aggeꝰ in latinũ festinꝰ a letus resonat. destructũ. n. templũ edificandum pphetat a pꝰ luctũ captiuitatis regressio mis letitiã predicat. Malachias interpretatur angelus dñi a nunciꝰ. Quicqꝫ d. n. loquebat: q̃si a dño essent mãdata ita credebant a inde ita nomẽ eius. lxx. transtulerũt dicentes. Assũptio uerbi dñi sup isrl in manu angeli eius. Esdras adiutor. neemias consolator a dño. Quod ã. n. presagio futuri noia ista sortiti sũt Fuerũt enim in adiutoriũ a consolacõem oĩ illi populo redeunti ad pũiam. Nam a templum domini idem reedificauerunt. a muroꝝ a turrium opus restauraueruũt. Anamias grã dei in

terpretatur·Idem a fidrach lingua caldea qđ interpretat̄ dei⁹ eus me⁹ Azarias auxiliū dñi Idē a abdenago qđ in latinū vertit̄ seruies ta eo·Misahel: q̄ ꝓpt̄s dñi·Ipse a misach qđ interp̄tat̄ risus vel gaudiū Azia fr̄ me⁹ Semeia audiens dñm·Asaph congregās·Idithun tñ filiens eos siue saliens eos Quos dā·n·inhorrē tes humo: curuatos in terrā a ea q̄ in imo sūt cogitantes a in reb⁹ transeuntib⁹ spē ponētes transiliunt canendo·iste q̄ vocat̄ transiliens· Emā accipiens vel formido eor̄·Ethā robus tus·Barachia benedictus dñs vel benedictus do mi· Olda districtio siue diuersitatū·Judith laudans vel confitens dño·Hester abscondsa· Zacharias memoria dñi·ob hoc q̄ camit me moriale testamēti fui sc̄i·Joh·bapt̄·dñi grā: eo q̄ sit limes ꝓphecie·prenunci⁹ gre·siue in tiū baptismatis·q̄ grā ministrat̄·Hij sunt ꝓphete veteris noui q̄ testamenti: quor̄ finis xp̄s·cui dixit a pre·Et ꝓpham in gentib⁹ posui te Prophecie āt gña sunt·vij·Primū gen⁹ extasis qđ ē mentis excessus·sic vidit petr⁹ vas il lud demissum de celo in stupore mentis cū va riis animalib⁹·Secm gen⁹ visio·sic apud ysa yā dicentē·vidi dñm sedentē sup soliū excelsū Terciū gen⁹ somniū sicut iacob submixtā in ce lo scalā dormiens vidit·Quartū gen⁹ p nubē· sicut ad moysē a ad iob p⁹ plagā loq̄tur de⁹ Quintū gen⁹ vox de celo sic ad abrahā sonuit d·Ne mittas manū tuā sup puer̄·Et apud saulū in via·Saule saule quid me psequeris· Sextū genus·accepta parabola·sic apud sala monē in puerbijs a apud balaā cū euocaret̄ a balach·Septimū gen⁹ repletio sc̄a spūs·sic pene apud ōnes ꝓphetas·Alij tria gña visio nū dixerunt ee·Vnū fm oculos corpis·sic vi dit abrahā tres viros sub ylice mābre·a mo yses ignē in rubo·a discipuli transfiguratum dñm in monte·inter moysen a helyā a cetera hmōi·Alter̄ fm spiritū quo imaginamur ea q̄ per corp⁹ sentimus·sicut vidit petr⁹ discum illū submitti de celo cū varijs aialibus·a sicut ysayas deū in sede altissima nō corpaliter: sed spiritaliter vidit· Nō enim deū forma corpea circūterminat: sed quemadmoū figurate: nō proprie multa dicuntur: ita etiam figūrate a multa monstrantur·Tercium autem gen⁹ vi sionis est q̄ neq̄ corporeis sensibus: neq̄ vi la pte anime qua corpalium rerum imagines capiunt̄: sed p intuitū mentis quo intellectā cō spicit̄ veritas·sic daniel preditus mente vidit q̄ balthasar videret corpe·sine quo gne illa duo vel infructuosa sunt vel etiā in errorē mit tunt·Oia tñ hec gña spūs sc̄is moderat̄·Hīe āt ꝓphetiā nō solū bonus sed etiā malus pōt·

Nā multi enim⁹ saulem tegē ꝓphetasse·Perse q̄ bat̄·n·sanctū dauid·a impletus spūs sc̄ō p ro phetare cepit·

De apostolis. Ca. 9·

Apostoli missi interp̄tant̄·Hoc enī eor̄ nomē indicat·Nā sic̄ grece an geli: latine nuntij vocant̄·ita grece a p̄t̄: latine missi appellant̄·Ihc̄s ei misit xp̄s euāgelisare p vniuersū mundū: ita vt quidā psas indoctq̄ penetrarent: docentes gētes a facientes in noie xp̄i magā a incredibi lia miracula vt attestantib⁹ signis a ꝓdigijs crederet̄ illis in hijs q̄ dicebant a viderāt·Multi enim plerique eor̄ ex hijs cās siū eor̄ vocabulo rum Petrus a petra nomē accepit hoc est a xp̄o su p quē fundata ē ecc̄a·Nō·n·a petro petra: sed petrus a petra nomen sortit⁹ ē·sic nō xp̄s a ꝑa no: sed xp̄ianus a xp̄o vocat̄·ideoq̄ ait dñs· Tu es petrus a sup hanc petrā ac̄·q̄ dixerat petrus·tu es xp̄s fili⁹ dei viui deinde ei dñs·su p hanc petrā quā confessus es edificabo inquit eccām meā·Petra·n·erat xp̄s sup qđ fundamentū etiā ipē edificat⁹ est petr⁹·Cephas dic⁹ eo q̄ in capite sit constitut⁹ apl̄or̄·Cephalī em̄ grece caput dr̄·a ipsū nomē in petro sortit̄ est·Simon bariona in linguā nrām sonat fili⁹ columbe·a est nomē sinḡpitet a hebreū·Bar quippe sira lingua filij·iona hebraice columba·vtroq̄ fmone dr̄ bariona·Alij simplr accipiūt q̄ simon a petrus filij sit iohānis·iuxta il lam interrogatōem·simon iohānis diligis me· a volunt scriptor̄ vitio deprauatū vt p bario hānā hoc ē filius iohānis bariona scriptū sit·v na detracta sillaba·Johānā aūt interp̄tatur dñi grā·Et fuisse ostat petr̄ trinomiū·petr̄·ce phan a simō bariona·Simon āt hebraice in terpretat̄ obediēs·Saulus hebraice⁹ sermōe temptatio dict⁹ eo q̄ pri⁹ in temptatōe ecc̄e sit versatus·Persecutor·n·erat·a inde nomen hē bat ist⁹ qui psequebat̄ xp̄ianos·Postea mu tato noie de saulo fact⁹ ē paulus qđ interp̄ta tur mirabilis siue electus·Mirabilis·vel q̄ mul ta sig̃ fecit·vel q̄ ab oriēte vsq̄ ad occasū euā gelium xp̄i in oibus gentib⁹ predicauit·Electus sic in actibus apl̄or̄ spūs scūs dr̄·segregate mi barnabā a paulū ad opus ad qđ elegi eos·Latio āt fmone paul⁹ a modico dict⁹·vñ a ipē ait Ego sum minim⁹ apl̄or̄ oim·Qui·n·saulus sup bus elatus·qui paul⁹ humilis a modic⁹·Ideo sic loq̄mur·paulop⁹ videbo te a post modicū· Nā q̄ modicus fact⁹ est·ipse dr̄·Ego enim sum nouissimus apl̄orum a m minimo oim sc̄orum· Cephas autem a saulus ideo mutato nomine sunt vocativt essent etiam ipso nomine noui sic abrahā a sara·Andreas frater petri carne a cohæres grā·Secm hebream ethimologiaz

interpretat decorus siue ornans sermone autem greco a viro virilis appellat. Johes quo d auaticinio ex merito nomē accepit. Interp tat n. in q ē gra l dn gra Ampli. n. eū ceteris aplis dilexit xps. Jacobus zebedei a pie cognoiat quē relinqns cū ioe: xpm pfem secuti sūt. Hij sūt filij tomitrui: q etiā boanerges ex firmitate a mag tudine fidei noiati sunt. Hic ē iacob filius zebedei: qui p ascensionē dn ab hero de manifestat occisus. Jacob alphei ob distinctionē prioris cognoiatus. qui dr filius zebedei: sic iste filius alphei. Cognomentū igit amb a pie sumpserūt. Iste est iacob minor qui in euāgelio frater dn noiatur. q maria uxor alphei soror fuit mris dn quā mariā de ophe ioh. euangelista cognoiat a pie siue a gentilitate familie. aut quacūq alia cā ei nomē imponēs Alphe at hebreo sermone in latinū exponit milesim siue doctus. Philippus os lampadar vel os manuū. Thomas abissus vel gemin. vnde grece didim appellatur Bartholome filius suspendētis aquas. vel filius suspendētis me. syr est nō hebreū. Mathe in hebreo donatus exprimit. Idē a appellat leui ex tribu a q ort fuit. In latino āt ex ope pblica nomē accepit. q ex eis fuit electus. a m aplatum trāslatus. Simō chanane ad distinctionē simonis petri de vico galilee chana vbi aqs dns mutauit in vinū. Ipse ē qui in alio euāgelista scribit zelotes. Chana q ppe zelus interpat Judas iacobi q alibi vocatur lebbe. figuratū nomen hz a corde: q nos diminutiue corculū possu appellare. Ipse in alio euangelista thade scribit. q ūe ecclastica tradit historia missū ad edissam abagari regē. Judas scharioth vel a vico in q ortus ē vel ex tribu y sachar vocabulū supsit quod ā plagio futuri in ordinatione sui. Isachar. n. interpat merces vt significaret preciū pditoris: q vendidit dnm sic scriptū est. Et accepērūt mercedē meā. xxx. argēteos ac. Mathias q inter apostolos sine cognoie solus lētur. interpatur donatus vt sbaudiat p iuda. Ipē. n. in locū ei electus ē ab aplis. cū pro duob sors mitteret Marc exelsus mādato vtiq p ter euangeliū altissimi q8 pdicauit. Lucas ipē ostergens: siue eleuās eo q eleuauerit p predicacōem euangeliū p alios Barnabas filius pphete vel cōsolationis. Ca. IX

Maria illuminatrix siue stella maris. Genuit em lumē mūdi. Sermone āt syro maria dna nūcupata pulchre. q dnm genuit. Elisabeth dei mei satietas. vel dn mei iuramentū. Magdalena turris. martha irritās vel ptractās. Ser

mone āt syro interpat dnans. Nathanael donū dei q dol vel sil latio dono dei in eo nō fuit. Zebedē donat siue fluens iste. Zache iustus. siue iustificat. siue iustificand. Syr ē nomē nō hebreū. Lazar adiut eo q plit a morte resuscitat. Herodes pelliceus gl iosus. Cayphas inuestigator ā sagax. ā vomens ore. In quo. n. ore suo iustus odēnauit q uis hoc misterio pphali annūciāsset. Pontius de mās cōcilio vtiq iudeor Accepta. n. aq lauit manus suas. d. Innocēs ego sū a sanguine hui iusti. Pilat os malleatoris. q dū xpm ore suo a iustificata odēnat in ore malleatoris vtraq ferit. Barrab a filius magī eor ab sq dubio iudeor magī q ē di abol hoc idioz autor q vsq hodie regnat in eis. Ca. II

De martiribus.

Artires greca lingua latine testes dicunt. vñ a testimonia grece martiria nuncupant. Testes āt ideo voti sunt. q pter testimoniū xpisti passionis sustinuerunt. a vsq ad mortem p veritate certauerunt. Qui vero nō testes. q8 latine vtiq possu sed grece mres appellam. familiariter ecce aut ibi hoc grecū verbū sonat. sic multa greca noia q p latinis vtimur. Martir pmus in nouo testamēto stephan fuit: q f mone hebreo interpat nō q prior fuerit in mrio ad imitacōem fidelium. Idē āt ex greco f mone in latinū vertit coronat a hoc pphetice: vt q8 seqretur in revaticinio quod ā futuri pri in vobulo resonaret. Passus ē. n. a q8 vobat accepit. Stephan em corona dr humilit lapidat sed sublimiter coronat. Duo āt sūt mrium gna. vnū in apta passione. alterū i occulta ai vtute. Nā multi hostis insidias tolerātes. a cunctis carnalib desideriis resistētes: p hoc q se oipotenti deo in corde mactauerūt etiā pacis tpe mres facti sunt: q etiā si p secuciois tps existeret: martires ee potuerūt. Ca. XI

De dericis

Clerus a dericus hinc appellat. q mathias sorte electus ē: quē primū p aplos legis ordinatū. Cleros em grece sors vel hereditas latine dr. Propterea dī sūt derici. q de sorte sunt dn. Qualiter āt derici nuncupant oēs q in ecclia xpi deseruiūt quor gradus a noia hec sūt Ostiarius. ps lector. exorcista. acolit. subdyacon dyacon. pbr. eps. Ordo epor q q dripitus ē. n. in pmis archis. archiepis. metropolitanis at q epis. Primas greca lingua sumus primi terpat. q primū vel aplicū retinet locū. a ideo q sumo hore fungit: tali noie censet sic roma antiochen a alexandrin Archieps grece dr sum epor Tenet ei vice aplicā a pside tā metropolitanis q epis ceteris Metropolitani

aũt a mẽsura ciuitatũ vocãt. Singulis enim ꝓuintijs ꝑeminet q̃ꝫ autoritatis doctrine cæteri sacerdotes subiecti fũt: sine quib⁹ michil reliq̃s epõs agere licet. sollicitudo em̃ totꝰ ꝓuincie ipsis epis omissa é. Oẽs ãt supius designati vno eodẽq; vocabulo ẽpi noiãt. sed idcirco priuato noie quidã vtunt ꝓpter distinctionẽ ptãtum quã singulariter ãcepe fũt. Patriarcha p̃im p̃nceps Archon. n. princeps. Archieps princeps epõrũm. sicut metropolitanus a mẽsura ciuitatũ. Epatus autem vocabulũ inde dictum q̃ ille qui supereffluitur: superintendat curam. s. gerens subditoꝝ. Scopꝰ em̃ grece latine intendere dicit. Epi autem grece: latine speculatores interpretantur. Nã speculator est prepositus in eccla dictus eo q̃ speculetur atq; prospiciat populoꝝ infra se positoꝝ mores et vitam. Pontifex primceps sacerdotũ est quasi via sequentiũ. Ipse a summus sacerdos ipse a pontifex maximus nuncupatur. Ipse enim efficit sacerdotes atq; leuitas. ipse omnes ordines ecclasticos dispomit. ipse quidquid quisq; facere dẽat ostit. Antea aũt pontifices reges erant. Nã maioꝝ hec erat consuetudo vt rex eẽt etiã sacerdos a pontifex. Vnde a romanis imperatores pontifices dicebãt. Vates a vi mentis appellatus. cuius significatio multiplex é. Nam mõ sacerdotem. mõ ꝓphetam significat. mõ poetam. Antistes sacerdos dictus ab eo q̃ ante stat. Primus est em̃ in ordine eccle. a supra se nullum hꝫ. Sacerdos aũt nomen hꝫ cõpositũ ex greco a latino quasi sacrum dans. sicut em̃ rex a regendo: ita sacerdos a sacrificando vocatus é. Confectat em̃ a sẽficat. Sacerdotes gentiliũ flamines dicebãt. Qui in capite hẽbãt pileum in quo erat breuis virga desup hũs lane aliquid. Qꝫ cum ꝓ estu ferre nõ possent: filo tm̃ capita religare cepeũt. Nam nudis eos pemitus capitib⁹ incedere nephas eãt. Vnde a filo quo vtebãt flamines dicti sunt: quasi filamines. Vel festis diebꝰ filo depositoꝝ: pileum imponebãt ꝓ sacerdotij eminẽtia. Presbiter grece latine senioꝝ interpretat. non ꝓ etate vel decrepita senectute: sed ꝓpter honorem a dignitatẽ quam acceperũt presbiteri noiantur. Vnde a apud veteres idẽ epi a presbiteri fuerunt. q̃ illud nomẽ dignitatis: hoc est etatis. Ideo aũt a presbiteri sacerdotes vocantur. q̃ sacrũ dant: sicut a epi: qui licet sint sacerdotes: tm̃ pontificatus apicẽ nõ hũt. q̃ nec crisma te frontem signãt. nec paditũ spiritu; dant: q8 solũ ceteri epis lectio actuum apl'orum demãt. Leuite ex noie autoris vocãti. de leui em̃ leute exorti sunt. a quibꝰ in templo dei mistici sacramenti misteria explebantur.

Qui grece dyaconi: latine ministri dicunt. q̃a sicut in sacerdote consecratio: ita in dyacone ministerij dispensatio cẽtur. Qui dyacones grece: quos nos subdyacones dicim⁹ qui ideo sic appellant. q̃ subiacent preceptis a officijs leuitaꝝ: qui in esdra nathanei appellantur id é in humilitate dño seruientes. Oblatiões em̃ in templo dei a fidelib⁹ ipsi suscipiũt. a leuitis supponẽdas altarib⁹ deferunt. Qui apud hebreos nathinnei vocãt. Lectores a legendo. a psalmiste a psalmis canẽdis vocati. Illi em̃ predicãt ꝓphetas quid sequant. isti canũt vt excitent ad compunctionem animos audientium. licet a quidã lectores ita miserãter pnunciẽt vt quosdã ad luctũ lamentationẽq; compellant. Idem etiã pnunciatores vocantur q̃ porro annunciẽt. Tanta em̃ a tam clara erit vox eoꝝ vt q̃tus longe positoꝝ aures adimpleãt. Cãtor aũt vocatus. q̃ vocem modulat in cantu. Quot duo genera dicuntur in arte musica. sic ea docti latines latine dicere potuerũt. precentor. a succentor. Precentor qui vocẽ premittit in cantu. Succentor aũt qui subsequenter canendo rñdet. Concentor aũt dr: qui consonat. qui autem nõ consonat: nec acimit: nec cantor: nec succentor erit. Acoliti grece: latine ceroferarij dicuntur. a deportandis cereis q̃ euangeliũ legẽdum é aut sacrificiũ offerendũ. Tũc em̃ accendunt luminaria ab eis a deportantur: nõ ad effugẽdas tenebras: dum sol eodẽ tpe rutilet: sed ad signũ leticie demrãndum. vt sub tipo luis corporalis: illa lux ostendatur: de qua in euãgelio legit. Erat lux vera que illuminat oẽ. Exorciste ex greco in latinũ adiurantes siue increpãtes vocãtur. Inuocãt em̃ sup catheçumines vel sup eos qui hũt spũ immũdum: nomẽ domini ihesu adiurãtes p eum vt egrediat ab eis. Ostiarij vianitores qui in esdra custodes templi dicũtur seruoꝝ salomonis filij: qui in veteri testamẽto electi sunt ad custodiam templi vt nõ ingrederet eum immũdus in omni re extra morẽ domus dñi dicti autem ostiarij q̃ presint ostijs templi. Ipsi em̃ tenẽtes clauem: omnia intus extraq; custodiũt: atq; inter bonos a malos hũtes iudiciũ: fideles recipiunt. respuũt infideles.

Ca. 13 De monachis.

Monachꝰ greca ethimologia võtus eo q̃ sit singularis. Monas em̃ grece singularitas dr. Ergo si solitarius interpretat vocabulũ mõchi: quid facit in turba qui solus est. Plura aũt sunt genera monachoꝝ. Cenobite: quos nos in comuni viuentes possumꝰ appellare. Cenobium em̃ p turimoꝝ est. Anachoꝛite fũt qui pꝰ

cœnobialem vitam deserta petunt a soli habitant p deserta. a ab eoq; paul ab hoibus eccl̃ sec̃ut: tali noie nuncupantur: sed anachorite helyā a iob em. cœnobite apostolos imitant. Heremite hij sunt: qui a anachorite ab hoim ospectu remoti: heremū a desertas solitudines appetentes. Nā heremum dr quasi remotum. Abba aūt syrum nomē significat in latinum pater qđ paulus romanis scribēs exposuit dicens. in quo clamam⁹ abba pater: in vno nomine duab⁹ vsus linguis dicit enim abba siue noie patrem. a rursus latine nominat id est patrem. ℣ de ceteris fidelium noibus. ℟.

CRistian⁹ quantū interp̃tatio oñt de vndōe dr. siue de noie autoris a creatoris. A xp̃o em̃ xp̃iani sunt cognoiati. sic a iuda iudei. de magistri quippe nomine cognomen sectatoribus datū est. Xp̃iani aūt olim a iudeis quasi ob obprobrium nazarenі vocabant̃ p eo qđ hūs nr̄ atq; saluator a vico quodā galilee sit appellatus. Non se āt gl'etur xp̃ianū qui nomē hz a facta nō hz. vbi aūt nomē secutū fuerit op⁹: certissime ille ē xp̃ianus. qi se factis ostt xp̃ianum ambulans sic a ille ambulauit: a quo a nomē traxit. Catholic⁹ vniuersalis: siue generalis interpretat̃. Nā greci vniuersale catholicō vocant. Orto doxus ē recte credens aut credit recte viuens. Orto em̃ grece recte dicit̃. doxo glorie: hoc ē vir recte gl'e. Quo noie non p̃t vocari qui aliter viuit q̃ credit. Neo situs grece: latine nouell⁹ a studis fidelis vel nup renatus interp̃tari p̃t. Cathecumin⁹ dictus p eo qđ adhuc doctrinā fidei audit. necdū tū baptismū p̃cepit. Nā cathecumin⁹ grece: auditor dr. Cōpetens vocat̃ qui p⁹ instructiōem fidei opetit grām xp̃i. inde a petendo opetens vocat̃. Laycus pl'aris. Laos em̃ grece pl'us dr. Proselitus vadauena a circūcisus qui miscebat̃ pl'o dei. grecū est

Incipiūt capitula li. viij.

De ecc̃a a synagoga. ij. De religione a fide. iij. De hereti a scismate. iij. De hereti⁹ iudeoz. iiij. De hereti⁹ xp̃ianoz. v. De phis gentiū. vi. De poetis. vij. De sibillis. viij. De magis. ix. De pagānis. x. De dijs gentiū. xi.

Incipit liber. viij. de ecc̃a a synagoga. Ca. j.

ECclesia grecū est: qđ i latinū vertit̃ vocatio p̃pter qđ oēs ad se vocat. Catholica vnū salis ℣ fm totum. Non. n. sicut cuticula hereticoz in aliqbus regionū partibus cōartat̃: sed per totū orbē terraz dilatata diffundit̃ Qđ etiā ap̃lus approbat Roma. d. Gr̄as ago deo meo p oibus vobis. q̃ fides vestra annunciat̃ in vniuerso mūdo. siue qđ in vnitate cunctos cōiungit credentes. Hinc a vniuersitas a vno cognoiata est. p̃pter qđ in vnitate colligitur Vnde dns in euāgelio. Qui mecū nō colligit spgit. Cur āt ecc̃a cū vna sit a iob. vij. scribunt. misit vna catholica septiformi plena spū designet̃. sic a de dño noū⁹ dixisse salomonē Sapia edificabit sibi domū a excipit columnas. vij. que tū. vij. vna ē nō ambigit̃ dicente ap̃lo. Ecc̃a dei viui que ē columna a firmamentū veritatis Incohauit āt ecc̃a a loco vbi venit de celo spūs scūs. a iple uit vno loco sedēs. Pro pegrinatōe āt p̃ti ecc̃a spon dr eo q̃ ab hoc pegrinatōis longitudine p̃missionē rez celestiū speculet̃ vt idcirco spon a speculatio nomē accepit. Pro futua vero p̃ie pace ihr̃l mvocat̃. nam ihr̃l mvisio pacis interpretat̃. Ibi ei abscita oīa aduersitate: pacē que ē xp̃s p̃ti possidebit obtutu. Synagoga grece: latine congregatio dr. qđ p̃priuz nomē iudeoz p̃ls tenuit. Ipsoū. n. p̃prie synagoga dici solet: q̃uis a ecc̃a dcā sit Nr̄am vero ap̃li nunq̃ synagogā dixer̃t: sed sp ecc̃az siue discernendi cā. siue q̃ inter congregationē vnde synagoga. a vocationē vnde ecc̃a nomē accepit distet aliqđ. q. l. cōgregari a pecora solent. quoz a greges p̃prie dicamus congregari. vocari āt magis ē tendum rōe; sicut sunt hoies.

De religione a fide. Ca. 2.

DOgma a putando p̃bi noiauerūt. a hoc puto esse vez. hoc puto eē bonū. Religio appellata q̃ per eā vni deo religamur aias nr̄as ad cultuz diuinū vinculo seruiendi. Qđ verbū exp̃situ ē a religēdo a eligēdo vt ita latinū videat̃ religio sic et gio. Tria sunt aūt q̃ in religionis cultu ad colendū deū in hoibus p̃quirunt̃ a fides. spes. caritas. In fide quid credendū. in spe quid sperandū. in caritate quid sit amandū. Fides est. qua veraciter credimus id qđ nequaq̃ videre valeam⁹. Nā credere iā non possum⁹ qđ videm⁹. Proprie aūt nomen fidei inde est dictū: si oino fiat qđ dcūm ē aut p̃missuz. Et inde fides vocata ab eo q̃ fit illud qđ inter vtros q̃ placitū est quasi inter deū a hoiem. hinc a fedus. Spes vōta q̃ sit spes p̃gredienti. q. est pes.

Vnde econtrario despatio. Deest em ibi spes nulla q̄ p̄gredienti facultas est. q̄ dū quisq̄ p̄ctm̄ amat: futurā gl'am nō spat Caritas grece: latine dilectio int̄rp̄retat̄ q̄ duos in se ligat. Nā dilō a duob⁹ incipit: qđ ē amor dei a p̄xi mi. de qua ap̄ls. Plenitudo māt legis dilectō Maior est āt hec oībus. q̄ qui diligit a credit a sperat. Qui āt nō diligit q̄ uis multa bō faciat: frustra laborat. Dis āt dilō carnalis non dilō: sed mag̃ amor dici solet. dilectō is autē nomen tm̄ in melioribus rebus accipi solet.

Ca. 3 De hæresi a scismate.

Hæresis grece ab electōne uocabul̄ q̄ s. unusquisq̄ id sibi eligat: qđ melius sibi eē uidet̄. vt plūi. pipatetici academici. epicurei a stoyci uel si quit alij q̄ui puersum dogm̄ cogitantes: arbitrio suo de eccīa recesserunt. Inde ḡ hæresis dicā grecā uoce ex interp̄tatiōne electionis qua quisq̄ arbitrio suo ad instituenda siue ad suscipienda q̄libet ipse sibi eligit. Nobis uero mīhil nostro ex arbitrio induce licet: sed nec eligere qđ aliqui de arbitrio suo induxerint. Ap̄los aūt dei hēmus autores: qui nec ipsi quicq̄ ex suo arbitrio qđ iducerent elegerūt ꝫ acceptā a xp̄o disciplinā fideliter nationib⁹ assignauerūt Itaq̄ si etiā angelus de celis aliter euāgelisauerit: anathema weabit. Secta āt a sequēdo a tenendo noīata. Nā sectas dicimus hīitus aīmoy: ac instituta circa disciplinā uel p̄posituq̄ tenendo sequunt̄: longe alia in religiōis cultu opīmātes q̄ ceteri. Scisma a scissura aīorum nomen accepit. Eodē em cultu eodēq̄ ritu credit vt ceteri: solo congregatiōis delectatur dissidio. Fit āt scisma cū dicūt hoīes. nos iusti sumus cāficam⁹ immundos aē similia. Superstitio dicā eo q̄ sit supflua. aut supstatuta obseruatio. Alij dicunt a semib⁹ q̄ multis annis supstices p̄ etatē delirant a errant supstitiōe quadā nescientes q̄ uera colant. aut q̄ uerum ignari assciscunt. Lucretiꝰ āt supstitionē dt supstantiū rerū celestiū a diuinoy que sup nos stant: ꝫ male dt. Hereticoy āt dogmata vt facile possint agnosci: cās eoy uel noīa demārē oportuit.

Ca. 4 De hæresibus xp̄ianoy.

Quidā etiā hæretici q̄ de eccīa recesserunt ex noīe autoy suoy nuncupāt̄ur. qui dā uero ex causis q̄s eligentes instituerūt. Simoniani dicā a symone magice discipline perito. cui petrus in actibus ap̄loy otradixit pro eo q̄ ab ap̄lis spūs sācām pecunia emere uoluisset. Dis dicunt creaturā nō a deo: sed a uirtute quadā superna creatam. Menādriani a menādro mago discipulo simonis nūcupati. qui mundū non a deo: sed ab angelis factū esse asseruit. Basilidiani a basilide appellati qui inter reliq̄s blasphemias passum ihm abnegauit. Nicolaytę dicā a nicolao diacono eccē ihr̄lomoy q̄ cū stephano a ceteris ostitutus est a petro: qui p̄t pulchritudinē relinquens uxorē dixerat vt q̄ uellet eam teneretur. uersa ē in stupy talis ofiue tudo vt inuicē oingia mutarent̄. Quos Joh. in Apocal. improbat dicens. Sed hoc habes. q̄ odisti facta nicolaytay. Gnostici p̄ter exceltiā sciē se ita appellare uoluerūt. Animā naturā dei esse dicunt bonū a malū deū suis dogmatibus fingūt. Carpocratiani a carpocrate quo dā uocantur: qui dixit xp̄m hoīnem fuisse tantum. a de utroq̄ sexu p̄genitum. Cherinthiani a cerintho quodam nuncupati. Dis inter cetera circumcisionem obseruant: mille annos post resurrectionem in uoluptate carnis futuros predicāt. Unde a grece ciliaste: latine miliaciste sunt appellati. Nazarei dicti qui dum xp̄istum qui a uico nazarenus est appellat⁹ filium dei ofitcantur: omnia tamen ueteris legis custodiūt. Ofite a colubro noīati sunt. Coluber em grece ofis dt. Colunt em serpentem

Judei ofessores interp̄tant̄. Multos em ex hijs seq̄tur ofessio: quos antea p̄fidia possidebat. Hebrei trāsitores dicunt̄. Quo noīe admonent̄ vt de peioribus ad meliora transeāt. a p̄stinos errores relinquāt. Pharisei a saducei inter se otrarij sunt. Nā pharisei ex hebreo in latinū interp̄retant̄ diuisi eo q̄ traditionū a obseruationū suay q̄s dñi deuteroseis uocant iusticiā p̄ferunt. Vñ a diuisi uocant̄ a ap̄lo quasi p iust

dicentes ipsū in paradisū induxisse virtutis cognitionē. Valentiniani. a valētino quodā platonico sectatore vocati: qui eonas ā secula quedā in originē dei creatoris induxit. xpm q̄ de virgine mihil corporis assumpsisse. sed p eā quasi p fistulam transisse asseruit. Appelite: quoz appelles princeps fuit: qui creatorem angelū nescio quē glorioſū superioris dei facicns deū: legis istū illum igneū affirmās. Appellete quoz autor appelles qui dixit xpm non deū in veritate: sed hoiem in fantasia apparuisse. Arconciaci a principib⁹ appellantur quiā miuersitatē quā deus odidit: opera eē archangeloz defendūt. Adamiani vocati: q̄ A de imitenē nuditatem. vnde a nudi orāt a nudi inter se mares femineq̄ iuemūt. Caynaniani dicti sic appellati: qm̄ eū adorant. Sethyani nomē accepērūt a filio adā: qui vocatus ē seth dicentes eunde eē xpm. Melchisedechiani vōti pro eo q̄ melchisedech sacerdotē dei nō hoiez fuisse: sed virtutē dei esse arbitrant. Angelici vocati. q̄ angelos colūt. Apostolici hoc sibi nomē ideo presumpserūt q̄ michil possidentes ꝓpium: neq̄q̄ recipiant eos qui aliq̄d in hoc mū dovtunē. Cerdoniani a cerdone quodā noiati qui duo otraria principia asserunt Marcionite a marcione pho appellati. qui cerdonis dogma secut⁹ alterū bonū alterū iustū deū asseruit tanq̄ duo principia creatoris a bonitatis Arcoteritē ab oblatione vocati. Panē em̄ a caseum offerunt: dicētes primis hoibus oblationē a fructib⁹ terre a a fructib⁹ ouiū fuisse celebratam. Aquarij appellati eo q̄ aquā solam offerūt in calice sacramenti. Seueriani a seuero exorti. vinū nō bibunt. vetus testamentū a resurrectionē non recipiūt. Taciani a tatiano quodā vocati qui a encratite dicti q̄ abhominant carnes. Alogij vocant tanq̄ sine verbo. Logos em̄ grece verbum dr. deū em̄ verbum nō credunt respuētes iohis euangeliū a apocalipsim. Catafrigis nomē p̄uincie catafrigia dedit q̄ ibi exiterūt. autores eoz montanus prisca a maximilla fuerūt. Hij aduentū spūs scī nō in aplis: sed in se tracitū asserunt. Cataroe ꝓpter mundiciā ita se noiauerunt. Gloriantes em̄ de suis meritis negant penitentib⁹ veniā pcōrum. Viduas si nupserint: tanq̄m adulteras dānant. Mundiores se ceteris predicant. Qui nomen suū si cognoscere vellent mū danos se poti⁹ q̄ mundos vocarent. Pauliani a paulo samosateno exorti sunt: qui dixit nō sp fuisse xpm ſ a maria sūpsisse inicū. Ermogeniani ab ermogene q̄dā vōti: q̄ mām ñ natam introducens deo nō nato eam oparauit. matremq̄ elementoz q̄ a deā asseruit: quos a postolus improbat elementis seruientes. Michei a quodā psa exiterūt. qui vocatus est manes. Hic manes duas naturas a substantias introduxit a bonā a malam a animas ex deo quasi ex aliquo fonte manare asseruit. Testamentū vetus respuit: nouum ex pārte recipit. Canoniani a latine. sū lege dicunt. Antropomorfite dicti: pro eo q̄ simplicitate rustica deum habere humana membra que in diuinis libris scripta sunt arbitrant. Antropos em̄ grece: latine homo interpretatur: ignorātes vocem domini qui ait. spiritus est deus. Incorporeus est enim: nec membris distinguitur: nec corporis mole censetur. Eraclite ab eracleo autore exorti. Monachos tantum recipiunt cōiugia respuūt regna celorum parvulos habere nō credunt. Nouatiani a nouato rome vrbis presbitero exorti: qui aduersus corneliū cathedram pontificalem conatus inuadē hereſim instituit nolens apostatas recipere. a rebaptisans baptisatos. Montani hereticī dicti q̄ tempore persecutionis in montibus latuerunt: qua occasiōe a catholice ecclesie corpore se diuiserūt. Ebionite ab ebione dicti. siue a pauptate. Xpristum enim per prophetam solum verum iustum putant effectum. Vnde competēter ebionite pro paupertate intelligētie compellati sunt. Hij semi iudei sunt: a ita tenent euāgelium vt legem carnaliter seruent aduersus quos apls ad galathas scribens: inuenitur. Fotiniani a fotino gallo grecie sirmie epō nuncupati. qui ebionitarum hereſim suscitans: asseruit xpm a maria p ioseph nuptiali coytu fuisse ꝓceptum. Aeriani ab aerio quodam nuncupati sunt. Hij offerre sacrificium pro defunctis spernūt. Aethyani ab ethio sunt vocati. Idemq̄ eunomiani: ab eunomio quodam dyaletico aethij discipulo: ex cuius noie mag̃ innotuerūt dissimilem patri asserētes filiū a filio spm̄ sanctum. dicūt etiā nullū imputari peccatum in fide manentiū. Origeniani ab origene autore exorti sunt dicentes q̄ non possit filius videre patrem: nec spūs sanctus filium. Animas q̄q̄ in mundi principio dicūt peccasse. a pro diuersitate peccatorum de celis vsq̄ ad terras lapsas diuersa corpora quasi vincula meruisse: eaq̄ causa mundum factū fuisse. Noethiani a quodā noeto vocati: qui dicebat xpristum eundem esse a patrem a spiritum sanctum. ipsamq̄ trinitatem in officiorum nominibus non in psonis accipiūt. Vnde a patripassiani vocant. q̄ patrem passum dicūt. Sabelliani ab eodem noeto pullulasse dicuntur. cuius discipulū phibent fuisse sabellium: ex cuius noie maxime innotuerunt.

Unde a sabelliani dicti sunt. Hi unam perso
nā patris a filij a spūs sancti astruunt. Arria
ni ab Alexādrino presbitero orti fūt qui coeq
nū patri filiū nō agnoscēs: diuersas in trini
tate sūas asseruit. Contra illud qđ ait dñs. Ego
a pater unū sumus. Macedoniani a macedo
nio constātinopolitano epō dicti fūt: negātes deū
esse spm̄ sanctū. Apollinariste ab apollinā
re vocati sunt dicētes xp̄m corpus tm̄modo si
ne aīa suscepisse. Antidycomarite appellati fūt
p eo qđ marie virginitati contradicūt: asserētes
eā post xp̄m natū viro suo cōmixtam. Metan
gis nomē accepērūt. qđ angios grecevas dicē
Asserūt em̄ esse in p̄e filiū tanq̄m vas min9
interuas mains. Patriciani a quodā patri
cio nūcupati sunt: qui sūam humane carnis
a dyabolo oditam dicūt. Colluthiani a q̄dā
colluthio noīati: qui dicūt deū nō facere malū
contra illud qđ scriptū ē. Ego dñs creans mala
Floriani a floīno qui ecōtrario dicūt deū cre
asse mala. contra iō qđ scriptū est fecit deus oīa
bona. Donatiste a donato quodā afro nūcu
pati. qui de numidia veniens totam pene affri
cā sua psuasione decepit: asserens minorē p̄e
filium a minorē filio spm̄ sanctum. a rebapti
sans catholicos. Bonosiani a bonoso quodā
epō exorti p̄duntur. qui xp̄m filium dei adopti
uum nō pprium asserunt. Circelliones dicti eo
qđ agrestes sunt. quos cotopitas vocant su
pradicte hereseos hūtes doctrinam. Hi amore
martirii semetipsos p̄imunt vt violenter de
hac vita discedētes martires noīentur. Prisci
llianiste a priscilliano vocati: qui in hyspania
ex errore gnosticoz a manicheoz: p̄mixtum
dogma posuit. Luciferiani a lucifero simile epō
orti: qui contra epōs catholicos qui ostantij per
secutione pfidie arrianoz consentientes erant
a postea correcti redire in catholicā delegerūt
dānantes: siue qđ crediderāt. siue qđ se credi
disse simulauerāt: quos eccia catholica mat
no recepit sinu: tanq̄ petrum post fletū nega
tionis. Hanc illi matris caritatem supbe acci
pientes. eosq̄ recipē nolentes a cmunione re
cesserunt. a cū ipso lucifero autore suo q̄ ma
ne oriebat cadere meruerūt. Jouiniaiste a io
uiniano quodā monacho dicti: asserentes nl̄
lam nuptiarum a virginū esse distantiā. nul
lumq̄ inter abstinentes a simpliciter epulan
tes esse discrimen. Eluidiani ab eluidio nomi
nati: qui dicunt post natum xp̄istum alios
mariam filios de viro ioseph peperisse. Pater
niani a paterno quodam exorti qui inferiores
corporis partes a dyabolo factas opinantur.
Arabici nuncupati eo q̄ in arabia exorti fūt.
dicentes animam cum corpē mori atq̄ in no
uissimo vtrumq̄ resurgere. Tercullianiste dic
ti a tertulliano presbitero affricane p̄incie
ciuitatis carthaginensis animam immortalē
esse: sed corpoream predicātes. a animas hoīm
peccatoz post mortem in demones vertī putā
tes. Thessereskedecadite dicti q̄ xiij luna pas
cha cum iudeis obseruandum otendūt. Nam
thesseres. iiij. deca. x. sig̃ficat. Nictages a som
no nuncupati: q̄ vigilias noctis respuant. su
pstitionē esse dicētes. iura temerare diuina:
qui noctē ad requiem tribuit. Pelagiani a pe
lagio monacho exorti. Hi liberum arbitrium
diuine gratie anteponūt dicentes sufficere vo
luntatem ad implenda iussa diuina. Nestoi
ani a nestorio cstātinopolitano epō nūcupati
qui beatam virginem mariā: nō dei: sed homi
nis tantummodo asseruit genitricem: vt aliā
personaz carnis. aliam faceret deitatis: neq̄ v
num xp̄istum in verbo dei a carne credidit: ꝑ
separatum atq̄ seiunctim alterum filiū dei. a
alteruz hominis predicauit. Euticiani dicti ab
eutice cstantinopolitano abbate qui xp̄istū
post humanā assumpcōem negauit existere
de duabꝰ naturis: sed solam in eo asseruit di
uinam naturam esse. Acephali dicti a fine ca
pite quem sequūtur heretici. Nullus enim eo
rum reperitur autor a quo exorti sint. Hi triū
calcedonensium capitulorum impugnatores
duarum in xp̄isto substantiarum proprieta
tem negāt a vnam in eius persona naturam
predicant. Theodosiani a gayanite: a theodo
sio a gayano appellati: qui temporibus iusti
niani p̄incipis in alexandria populi peruersi
electione vno die sunt ordinati episcopi. Hi
errores eutichetis a dyoscori sequentes calcedo
nense cilium respuunt. ex duabus vnam in
xp̄isto naturā asserunt. quā theodosiani cor
rūptam. gayanite incorruptam cōtendunt.
Gnoyte a troytoyte a theodosianis exorti fūt
ex quibus gnoyte ab ignorantia dicti. quia
puerilitate a qua exorti sunt: id adijciunt. q̄
xp̄isti diuinitas ignoret futura que sunt scri
pta de die a hora nouissima: non recordantes
xp̄isti personam in ysaya loquentis. dies in
dicij in corde meo. Tritoyte vero vocati: q̄ sic
tres psonas in trinitate: ita quoq̄ tres astru
unt deos esse. Contra illud quod scriptum ē.
Audi israhel. dominus deus tuus: deus vnus
est. Sunt a alie hereses sine autore a fine noī
nibus: ex quibus alie triformem putant deū
esse. alie xp̄isti diuinitatem passibilem dicūt
alie xp̄i de patre natiuitati initium temporis
dant. alie liberationē hoīm apud inferos fac
tam xp̄i descensionē non credunt alie aiam
imaginem dei negant alie animas ouerti in

demones aīm quecūq animalia existimant Alie de mundi statu dissentiūt· alie innumerabiles mundos opinant·· alie aquā deo coeq nā faciunt·alie nubis pedib9 ambulant·alie cum hoibus nō manducāt·Hee sunt hereses a diuersus catholicā fidē exorte a ab apostolis a a scīs patrib9 vel ociliis predānate·que dū in se multis errorib9 diuise: inuicē sibi dissentiunt: omnium tñ noie aduersus eccīam dei cōspirant·Sed a quicūq aliter scripturā sacraz intelligit q̄ sensus spūs sā flagitat: a quo cō scripta ē: licet de eccā nō recesserit: tñ hereticꝰ p̄t appellari.

De phis gentium Ca. 6

Philosophi greca appellacōe vocantur: qui latine amatores sapie interpretant·Est enim phs qui diuinarum a humanarū rerum sciam hz· a oēm bene viuendi tramitē tenet·Nomē philosophoz primū a pytagora fertur exortum· Nā dum antea greci vetares sophistas a sapientes aut doctores sapie semetipsos iactātiꝰ noiarent: iste interrogatus q̄d profiteretur: verecundo noie phm a amatorem sapie se cē vidit: qm̄ sapientē profiteri arrogantissimuz videbat·Ita deinceps posteris placuit: vt q̄n talibus de rebus ad sapiam ptinentib9 doctrina quis q̄ vel sibi vel alijs videret excellere: nō misi phs vocaretur·Idem āt phi triplicia gñe diuidunt·nam aut phisici sunt·aut ethici·aut logici·Phisici dicti·q de naturis tractāt·Natura quippe phisis grece vocat·Ethici·q de moribus disputant·Mos enim ethis apud grecos appellatur·Logici aūt·q in naturis a moribus rationē adiungūt·Rā cō enim grece logos dicitur·Diuisi sunt āt a hij in hересibus suis·hñtes quidē noia ex autoribus vt platonici·epicuri·pytagorici·alij a locis inventiculorum·a stationum suaꝝ·vt pypatetici·stoici·achademici·Platonici a platone phō dicti·Hij ei animaꝝ creatorem esse deum corpetum angelos asserunt·a post multos annoz circulos in diuersa corpora redire animas dicūt·Et stoici a loco dicti Porticus enim fuit athenis quā appellabant·in qua picta erant gesta sapientiuz· at q̄ virtuz fortium historie·In hac porticu sapientes philosophabantur ex qua a stoici dicti sunt·Grece enim porticus stoa dī·Hanc sectam primus zeno instituit·Hij negant sine virtute effici quemq̄ beatū·Omne peccatū vni forme esse asserūt dicentes sic·Ille nocēs erit: qui paleas furatus fuerit q̄ qui auz·qui merum occiderit q̄ qui equū·Non enim animal crimen: sed animꝰ facit·Hij etiā animā ei corpore perire dicunt·Animā q̄ virtutē obtinentie esse negāt·affectant gloriā eternā cū se fateātur nō esse eternos· Achademici appellati a villa platonis achademia athenaz vbi idem plato docebat·Hij oia incerta opinantur sed sicut fatendū est multa incerta a occulta esse q̄voluit deus excedere hois intelligentiā: sic tñ plurima esse que possint a sensus penetratione deprehendi·Hāc sectam archesilaus cirinaycus phūs reperit: cuius sectator fuit democritus·qui dixit tanq̄ in puteo alto ita vt nullꝰ fundus sit: ita in occulto iacere veritatez·Peripatetici a deambulatione dicti eo q̄ Aristoteles autor eorum deambulans disputare solitus erat·Hij dicunt quandam particulam amime esse eternam·de reliquo magnam ex parte mortalem·Cinici ab immundicia impudentie nuncupati·Contra humanā enim verecundiā in p̄patulo coire cum coniugibus eis mos erat: censentes licitum honestumq esse palam cū vxoribus cumbere·q̄ coniugium nūstū ē pblice id predicantes agendū esse vt canes invicis vel plateis·Unde a canibus quorum vitam imitabantur: etiam vocabulum nomēq̄ traxerunt· Epicuri dicti ab epicuro quodam philosopho amatoꝝ vanitatis non sapientie quem etiam ipsi philosophi porcum nōmiauerunt: quasi voluptatem corporis summum bonum asserens·qui etiam dixit nulla p̄uidentia diuina instructuz esse aut regi mundum: sed origine rerum a thomis a insecabilibus ac solidis corporibus assignauit: quoz fortuitis concursionibus vniuersa nascantur a nata sint·Asserunt autem deum nichil agere: omnia constare corporib9 animam nihil aliud esse q̄ corpus·Unde et dixit· Non ero postea q̄ mortuus fuero·Gimnosophiste nudi per epacas in die solitudines perhibent philosophari adhibentes tantum genitalibus tegmina·Gimno enim eo dictum est q̄ iuuenes nudi exercētur in campū vbi pudenda sola tantum se operiunt·Hij a generando se cohibent·Theologi aūt idem sunt qui a phisici·dicti autem theologi: quoniā in scripturis suis de deo dixerunt·quorum varia ostat opinio quid deus esset dum quererent·Quidam enim corporeo sensu hunc visibilem mundum: ex quatuor elementis deuz esse dixerūt·vt dyonisiꝰ stoicus·Alij vero spū aliter intellexerūt mentē esse deū·vt tales milesius·Quidā animū in oibus omnentem·a lucidū·vt pitagoras·Quidā deum sine tpe immutabilē·vt plato·Quidā mentez solutam vt cicero·Quidā a spīa a mentē·vt varro· Inuentū enim solum nō deū nō vt inuenerūt

expo fuerũt. qꝫ ellanuerunt in cogitacõibus
suis. dicẽtes emĩ se cẽ sapiẽtes stulti facti sunt.
Itẽ platonici quidẽ deũ curatorem ⁊ arbitrꝫ ⁊
iudicẽ asserunt. Epicurei otiosum a me exercita
tũ. de mũdo ãt platonici affirmãt ic̃ corporalẽ
stoici corporalez. Epicur⁹ atꝫ homis. pitagoras
ex numeris eraclitus ex igne. Vñ ⁊ varro ig
nem mũdi animũ dicit. pinde qꝫ in mundo ig
nis omnia gubernet: sicut anim⁹ in nobis Qꝫ
vanissime qui cũ est iquit in nobis ipsi sum⁹
cũ exit emorimur. Ergo ⁊ ignis cũ de mundo p
fulgura pficiscitur mũd⁹ emoritur. Hĩ philo
sophoꝫ errores etiam apud ecclesiam induxe
runt hereses Inde eonas ⁊ forme. nescio que i
de apud arriũ trinitas nominis ⁊ apud valẽ
tinũ platonicus furor Inde martionis de⁹ me
lior de tranquillitate. a stoicis enim venerata
vt anima interire dicatur. epicur⁹ obseruatur
qvt carnis resurrectõ negetur. de vana ommũ
philosophoꝫ scola sumitur. ⁊ vbi materia cũ
deo equatur; enomis disciplina est. ⁊ vbi qd
de igneo deo legitur eraclitus intercuenit. Eadẽ
materia apud hereticos ⁊ philosophos voluta
tur ⁊ retractatus implicatur.

Ca. 7. De poetis.

Poete

Poete vñ sint dicti. sicut ait trãquil
lus Cũ primum homines extuta feri
tate rationez vite habere cepissent
secꝫ ac deos suos nosse cultũ modi
cum ac sermonem necessarium cõmentis sibi
vtriscꝫ magnificentiam ad religionem deoꝝ
suoꝝ excogitauerunt Igitur vt templa illis do
mib⁹ pulchriora ⁊ simulacra corporibus am
pliora fatiebatur. ita eloquio etiam quasi an
gustiora honorandos putauerũt laudesꝫ eoꝝ
a verbis illustrioꝝ ⁊ ioundioꝝ numeris
extulerunt. Id gen⁹ quia forma quadam effi
citur que poetes dicitur. poema vocitatum est
eiusꝫ fictores poete. Vates a vi mentis appel
latos varro auctor est. vel a viendis carmini
mib⁹ id est flectendis hoc est, modulandis ⁊ p
inde poete latine vates olim. ⁊ scripta eorum
vaticinia dicebantur qđ vi quadam. ⁊ quasi
vesania in scribendo cõmouerentur vel qꝫ mo
dis verba onecterent. vere enim antiquis pro
uincere: ponẽtib⁹ etiam per furorem diuim eo
dem erãt nomine: qꝫ ⁊ ipsi quoꝫ pleraqꝫ ver
sibus efferebãt. Lirici poete dicti a potu lirin.
id est a varietate carminum. Vnde ⁊ lira dicta

Vates

Lirici poete

Tragedi dicti quod imitio canẽtibus premiũ
erat hircus quẽm greci tragos vocant. Vnde
⁊ oratiꝰ. Carmine qui tragico vilem certauit
ob hircum. Jam deinde sequẽtes tragici mul
tum honorem adepti sunt excellentes in argu
mentis fabularum ad veritatis ymaginem fi
ctis Comedi appellati sunt a loco qꝫ circumpa
gos agebãt. quos greci comas vocant. siue a
cõmessacõne. Solebant emĩ post cibum homi
nes ad eos audiendos venire. Sed comici pri
uatoꝝ hominũ predicant acta. tragici vero res
publicas ⁊ regum hystorias. Item tragicoꝝ
argumenta ex reb⁹ luctuosis sunt. comicoꝝ ex
reb⁹ letis. Duo sunt autez genera comicorum
id est veteres ⁊ noui. Veteres qui a loco ridicu
lares extiterunt. vt plautus. actius. terenci⁹.
Noui quia satirici a quibus generaliter vicia
carpuntur. vt flaccus. persi⁹. iuuenal ⁊ alij.
Hĩ emim vniuersoꝝ delicta corripiunt. nec ve
tabatur eis pessimũ quenqꝫ discribere. nec cui⁹
libet peccata moresqꝫ reprehendere. Vnde ⁊ nu
di pinguntur. eo qꝫ per eos vitia singula de nu
dentur. Satirici autem dicti. siue qđ plem sint
omni facũdia: siue a satuitate ⁊ copia de plu
ribus emim simul ẽbus loquũtur: sed ab illa
lance que diuersis frugũ vel pomoꝝ genel
b⁹ ad templa gentilium solebat differti aut a
satiris nomẽ dictum: qui multa habent ea q̃
per violentiã dicuntur. Quidã autẽ poete the
ologi dicti sunt: qm̃ de dijs carmina fatiebãt.
Officiũ aũt poete in eo ẽ vt ea q̃ vere gesta sũt
in alias speties obliquis figuracõnib⁹ cũ decoꝝ
re aliquo ouersa trãsducat. Vñ ⁊ lucan⁹ ideo
in numero poetaꝝ nõ ponitur qꝫ videtur hysto
rias exposuisse nõ poema. Apud poetas autez
tres caracteres eẽ dicendi. vnũ in quo tantuz
poeta loquit. vt ẽ in libris virgilij georgicoꝝ
Aliũ dramaticũ in quo nusqꝫ poeta loquit vt
est in comedijs ⁊ tragedijs Tertiũ mixtum vt
ẽ in enide. Nam poeta illic ⁊ introducte perso
ne loquũtur.

Comedi

Satirici

Ca. 8. De sibillis.

Sibille generaliter dicunt oẽs femi
ne vates lingua greca. Nã sy os eo
lico sermone deꝰ belen greci mentẽ
nuncupãt: quasi dei mentẽ. Proin
de igit qꝫ diuinã voluntatẽ hominib⁹ interpta
ri solebant. sibille nominate sũt. sic emĩ omnis
vir pphetas vel vates dixerunt pBa. ita ois femi
na pphetans sibilla vocat. Qđ nomẽ ex officõ
nõ ex pprietate vocabuli ẽ. De cẽ autẽ sibille a
doctissimis auctoribus traduntur fuisse: quatũ p
ma de plis fuit. secũda libica. tertia delfica in
templo delfi apollinis genita que añ troiana
bella vaticinata ẽ: eiusqꝫ plurimos versus operi
suo homer⁹ inseruit. quarta cimeria in ytalia
quinta eritrea noie erofila in babilone orta:
q̃ grecis iliũ petentib⁹ vaticinata ẽ pictura eẽ
troiam ⁊ homerꝫ mẽdatia scripturũ. Dicta aũt
eritrea. qꝫ in eadẽ insula eius nuẽta sũt carmĩa.
sexta samia q̃ semonoe dicta ẽ a samo insula

vnde fuit cognomiata. Septima cumana nomine amaltea q̄ nouem libros attulit tarquinio priſco in quibꝰ erāt decreta romana ꝺſcripta. Ipſa eſt a cumea de qua virgiliꝰ. Vltima cumei venit iā carminis etas. dicta autē cumana a ciuitate cumas: que ē in cāpania: cuiꝰ ſepulcꝝ in ſicilia adhuc manet Octaua eſſe ſpōtia in agro troiano nata q̄ ſcribitur ſolomis a ciri fuiſſe tempibꝰ. Nona frigia q̄ vaticinata eſt ācire. decīa tiburtīa nomie albunea. Quarū omnia carmina efferūtur: in quibꝰ de deo a de xpō a gentibꝰ multa ſcripſiſſe manifeſtiſſime ꝺprobātur. Celebrioꝝ aūt inter ceteras ac nobiliꝝ erithrea phibetur.

De magis. Ca. 9.

Agoꝝ primꝰ zoroaſtes rex bactrianoꝝ quez minꝰ rex aſſiriorꝝ prelio interfecit: de quo ariſtoteles ſcribit q̄ vities centūmilia verſuū ab ipſo ꝺdita indicijs voluminū ciꝰ declarentur. Hāc artē multa poſt ſecula democritus ampliauit qūa ypocratis medicine diſciplina effloruit. Apud aſſirios autē magice artes copioſe fūt teſtāte lucano. Quis noſcere fibrā facta queat quis ꝑdat aues q̄s fulgura celi fuet a aſſiria ſcruteť ſydera cura. Itaq̄ hec vanitas magica cū artiū ex tradicōne angeloꝝ malorꝝ in toto terrarū orbe plurimis ſeculis valuit. Per quā dā ſcientiā futuroꝝ a infernoꝝ a inuocacōes a inuenta fūt aruſpitia auguracōnes a ipſa q̄ dicūtur oracula a nicromātia. Nec mīꝝ de magorum p̄ſtigijs: quoꝝ intantum ꝑdiere malefici artes vt etiā moyſi ſimilimis ſignis reſiſterēt vertētes virgas in draconeſ: aq̄s in ſanguinem. Fertur a quedā maga famoſiſſima circe: que ſotios vlixis mutauit in beſtias Legitura de ſacrificō q archades deo ſuo licoo immolabat: ex quo quicūq̄ ſumerēt: in beſtiarū formas ꝺuertebātur. Hinc apparet: nō eſſe in totū dubiū q nobilis poeta ſcripſit de q̄ dā femina: que magicis artibus excellebat. Hec inquit ſe carminibꝰ ꝓmittit ſoluere mētes. Quas velit aſt alijs duras immittere curas Siſtere aquā fluuijs a vertere ſydera retro. Nocturnoſq̄ ciet manes mūgire videbis ſub pedibꝰ terram. Et deſcendere montibꝰ hornos. Quid plura? Si credere fas eſt de phitomiſſa vt ꝓbet ſamuelis animā de inferni abditis euocaret. a vino ypreſentare conſpectibus ſi tamen animam ꝓphete fuiſſe credamus a non aliquā fātaſmaticam illuſione ſathane fallatia factam Prudentiꝰ q̄ de mercurio ſic ait Traditur hic extictas ſūpto moderāmine virge in luce reuocaſſe amas. Aſt alios damnaſſe necci. Et poſt hec paululum adiecit. Murmure nā magico tenues excire figuras. Atq̄ ſepulcrales ſcite incantare fauillas. Vita itidem ſpoliare alios ars noxia nouit. Magi ſunt qui vulgo maleſici ob facinoꝝ magnitudinē nūcupātur. Hīj a elementa ꝺcutiunt. turbant mētes hominum ac ſine vllo venēni hauſtu violentia tantū carminis interimūt. Vnde a lucanꝰ. Mens hauſti nulla ſanie polluta venēni incantata perit. Demonibꝰ enim accitis audēt ventilare: vt q̄ſq̄ ſuos ꝑimat malis artibꝰ inimicus. Hīj etiā ſanguine vtūtur a victimis a ſepe ꝺtingūt coꝝpora mortuoꝝ. Nicromātici ſunt: quoꝝ precantacōnibꝰ videntur reſuſcitati mortui diuinare a ad interrogata reſpondere. Nicro enim grece mortuiꝰ. mātia diuinacō nūcupatur: ad quos ſuſcitandos: cadaueri sāguis adicitur. Nam amare demones sāguinem dicūt. Ideoq̄ quotiēs micromātia fit: cruor aqua miſcetur vt colore ſanguinis facilius ꝓuocētur. Ydromātij ab aq̄ dicti. Eſt enim ydromātia in aque inſpectione vmbras demonū euocare a ymagines vel ludificationes eorum videre ibiq̄ aliq̄ abeis audire vbi adhibito sāguine etiā inferos perhibentur ſciſcitari. Q8 genus diuinacōnis a perſis dicitur allatum. Varro dicit ꝺminationis q̄tuoꝝ ee genera. terram. aquā. aerem a ignem. Hinc geomātiam. ydromantiā. aeromantiā. piromantiā dictaꝝ eſtat. Diuini dicti q̄ſi deo pleni. diuinitate em̄ ſe plenos aſſimulant a aſtutia quadā fraudulenta hominibꝰ futura coniectant. Duo fūt autem genera diuinacōnis: ars a furor. Incātatores dicti fūt qui artem verbis peragunt. Arioli vocati ꝓter q8 circa aras ydolorum nefarias preces emittūt a funeſta ſacrifitia offerunt: hijſq̄ celebritatibus demonum reſponſa accipiūt. Aruſpices nuncupati q̄ſi horarum inſpectores. Dies enim a horas in agendis negocijs operibuſq̄ auſto diūt a quid per ſingula tempora obſeruare debeat homo intendūt. Hīj etiaꝫ exta pecudum inſpiciunt a ex eis futura predicūt. Augures vero ſunt qui volatus auiū a voces intendūt: aliaq̄ ſigna rerum vel obſeruacōnes improuiſas hominibꝰ occurrentes. Idē a auſpices. Nā auſpicia ſunt que iter facientes obſeruāt. dicta ſunt autē auſpitia q̄ſi auium aſpicia. a auguria quaſi auium garria: hoc eſt auiū voces a linguas. Item auguriū quaſi auigerium q8 aues gerūt. Duo ſunt autē genera auſpitioꝝ. Vnū ad oculos. alterum ad aures ꝑtinens. Ad oculos .ſ. volatus. ad aures vox auium. Phitomiſſe a phitio apolline dicte. q8 ís auctor fuerit diuinandi. Aſtrologi dicti eo q̄ in aſtris auguriātur. Genethliaci appellati ꝓpter natalīū conſideracōnē dierꝫ Geneſes em̄

hominū per xp̄m celi signa describunt. sp̄m eūq; cursu nascentiū mores actus q euentus predicare conantur. q quis quali signo fuerit natus. q quē effectū habeat vite qui nascitur. Hij sunt q vulgo mathematici vocātur: cuius supsticiosis gen⁹ stellacōnes latini vocāt. q notacōes sp̄m quo se habeat cum quisq; nascitur. Primū aūt idest stellay interp̄tes magi nuncupātur. sicut de hijs legitur qui in euāgelio natuz xp̄m annuntiauerūt. postea hoc noīe solimathematici. Cui⁹ artis sciētia vsq; ad euangeliū fuit odessa vt xp̄o edito nemo exinde natiuitatem alicui⁹ de celo interpretaret. Horoscopi dicti q horas natiuitatis hōim speculantur dissimili a diuerso fatu. Sortilogi sūt qui sub noīe ficte religionis p quasdā quas sāctorū sortes vocant. diuinacōnis scientiā p fitent. aut quacunq; scriptura y inspectōne futura p mittūt. Salisatores vocati sunt: q dum eis membrorum quecūq; ptes saltierint aliquid sibi exinde prospery seu triste significare predicūt. Ad hec omnia pertinēt a ligature execrabiliū remedioy que ars medicoy cōdemnat. siue in precantationib⁹ siue in caracterib⁹ vel in quibuscunq; reb⁹ suspendendis atq; ligandis. In quib⁹ omnib⁹ ars demonū est ex quadā pestifera sotietate hominum a angeloy malo y exorta. Vnde cuncta vitanda sunt a xp̄iano a omni pemit⁹ execratōne repudianda atq; damnanda. Augurria autē auiū. friges primū inuenerunt. Prestigium vero mercuri⁹ prim⁹ dicitur inuēnisse dictum autem prestigiū: q̄ d prestringat aciem oculoꝝ. Aruspicine artem prim⁹ ex tuscis trādidisse dicit quidā stages. Hic ex hostis aruspicinaz dictauit. a postea nō apparuit. Nā dicitur fabulose arante quodā rustico subito hunc ex glebis exiluisse. a aruspicinā dictas se qua die a mortu⁹ est. Quos libros romani re. tusca lingua in p̄priā mutauerūt.

Ca. Jo

De paganis.

Pagani ex pagis athenienſiuz dicti vbi exorti sūt. Ibi em̄ in locis agrestib⁹ a pagis gentiles huios ydolatq; statuerūt a tali imitio vocabulū pagāni sortiti sunt. Gentiles sūt qui sine lege sūt. a nondū credidērūt. Dicti autem gentiles. q ita sunt vt fuerūt geniti. idest sicut in carne descenderūt sub peccato. s. ydolis seruientes. et necdum regenerati. Proinde gentiles primit⁹ nuncupātur: ipsi dicūtur grece ethnici. Ethnici em̄ ex greco in latinum interpretant gentiles. Ethnos enim grece gens dicit. Post fidez autem non debent vocari gētes: siue gentiles. hij qui ex gentib⁹ credunt: sicut post fidē dicit iam nō potest iudeus. testante paulo apostolo a dicēte iam xp̄ianis. Quomā ai gentes estis. hoc ē infideles. Apostate dicūtur qui post baptismū xp̄i suscep tum ad ydoloy cultum a sacrificioy a taminacōnes reuertūtur. Est aut nomen grecū.

Ca. ij

De dijs gentium.

Quos autez pagani deos asserunt. homines olim fuisse p̄duntur. a p vnius cuiusq; vita vel meritis coli a pud suos post mortem cepe runt vt apud egyptū ysis. apud cretam iouis. apud mauros iuba. apud latinos faunus. apud romanos quirin⁹. Eodezq; modo apud athenas minerua. apud samū iuno. apud paphos venus. apud lēnos vulcan⁹. apud naxos libet. apud delos apollo. In quoy tiā laudibus ac esse cūt poete a opositis carminib⁹ in celū eos fustulerunt. Nā quorundā adinuētiones artium cultui pepēisse dicūtur vt escolapio medicina vulcano fabrica. Ab actibus aūt vocantur vt mercuri⁹: q mercib⁹ preest: liber a libertate. Fuerūt etiā a qui dā viri fortes aut vrbium oditores: quib⁹ mortuis hōines q̄ eos dilexerūt simulacra finxerūt: vt haberēt aliq̄d ex ymaginū otemplacōne solatiū sed paulatim hūc errorē psuadentib⁹ demonib⁹ ita in posteis cōstat irrepsisse vt quos illi p sola nominis memoria honoauerunt successores deos existimarent atq; colerent. Simulacroy vsus exortus ē cū ex desiderio mortuoy statuerent ymagines vel effigies tanq̄ in celū receptę p quib⁹ se interris demones colendi suppo suerūt a sibi sacrificari a deceptis a p ditis psuaserunt. Simulacra aut̄ a similitudine nuncupata eoq; manu ex lapide alia ve materia eoy vultus imitātur: in quoꝝ honore fingūtur. Ergo simulacra vel p eo q sūt similia vel p eo q simulata atq; cōficta. vña falsa sūt. Et notandū q latin⁹ sermo sit a nō hebre⁹. Apud eos enim ydolū siue simulacy semel dicitur. Judei dicūt q ismahel prim⁹ simulacy luto fecerit. Gentiles aut̄ primū p metheū simulacra hōim de luto finxisse phibēt. ab eoq; nataz eē artē: simulacraq; statuas fingendi. Vña poete ab eo hōines p̄mū factos eē confingunt figurate p̄pter effigies. Apud grecos aūt cecrops sub quo p̄mū i arce oliua orta est. et athenienſium vrbs ex minerue appellacōne nomen sortita est. Hic prim⁹ omnium iouem appellauit. simulacra reperit aras statuit. victimas imolauit. nequaq̄ istius modi rebus in gretiazvnq̄ visis. Idolatria ydolorum seruitus siue cultura interpretatur. Nam latria grece latine seruitus dicitur que q̄ntum ad veram religionem attinet: nō nisi vni q soli deo debetur. Hanc sicut impia

ſuꝑbia ſiue hominū ſiue demonū ſibi exhibet
vel iubet vel cupit·ita pia humilitas vel hō im
vel angelo vſacto vſibi oblatam reuſat a cui
detur oſtendit· Idolū aūt eſt ſimulacꝝ qđ hu
mana effigie factū a conſecratū ē: iuxta vocabu
li interp̄tacōnem· Ydos enim grece formaz so
nat a ab eo p diminucōnē ydolū deductū: eq
apud nos formulam facit· Igit oīs forma vel
formula ydolum ſe dici expoſcit· Jñ ydolatria
oīs circa oīe ydolū famulatus a ſeruit9· Qui
d am vero latine ignoātes grece impie dicāt
ydolū ex dolo ſuꝑpoſſe nomē q dyabol9 creatu
re cultū dim nominis muerit· Demonas a gre
cis dictos aiūt: q̄ſi demnas vpitos ac rez pre
ſcios· Pœſciūt enim futura multa Vñ a ſolet
rūſa aliqua dare· Jneſt em illis cogmicō rerū
vhſq̄ infirmitati humane· parū ſubtilioris
ſenſus acumine· ptim experientia longiſſime
vite· ptim per dei iuſſum angelica reuelacōne:
hij corpoꝝ aereoꝝ natura vigēt· Añ tranſgreſ
ſionem quidē celeſtia corpora gerebant· Lap
ſi vero in aereā qualitatē uerſi ſunt: nec aeis
illi9 puriora ſpatia: ſ iſta caliginoſa teneri p
teſti fūt qui eis quaſi carcer ēvſq ad temp9
iudicij· Hij fūt preuaricatores āgeli: quoꝝp̄n
ceps dyabolus eſt· Dyabol9 hebraice dicit de
orū fluens: q quiet9 in celi culmine ſtare otē
p ſit: ſed ſuperbie pondere deorſum corruēs ceci
dit· Grece vero dyabol9 criminatorꝝ vocatur vel
q crimina in qua ipſe allicit ad deum referat
vel q electoꝝ innocentiā crimnib9 accuſet fi
dis· Vñ a in apocalipſi voce angelica dr· Pro
iect9 ē accuſator fratꝝ noſtroꝝ qui accuſabat
illos in ſpectu dei noſtri die ac nocte· Sathā
nas in latinū ſonat aduerſari9 ſiue tranſgreſ
ſor· Jpſe enim eſt aduerſari9 qui eſt veritatis
inimicus· a ſemp ſanctoꝝ virtutib9 contrarie
nititur· Jpē a tranſgreſſor q preuaricator eſſe
dr9 in veritate qua condit9 eſt non ſtetit· Idꝝ
a temptator· q temptandā inſtoꝝ innocenci
am poſtulat· ſicut in iob ſcribitur· Antixp̄us
appellatur· q otra xp̄m venturus eſt· nō quō
quidā ſimplices intelligūt antixp̄m idō dicuꝝ
q ante xp̄m venturus ſit· vpoſt eum venat xp̄s
Non ſic ſed antixp̄s grece dicitur: qđ eſt latine
contrarius xp̄o· Anti enim grece in latinū otra
ſignificat· Xp̄m enim ſe mentietur dū venerit
a otra eum dimicabit· a aduerſabitur ſacra
mentis xp̄i vt veritatis ei9 euangeliū ſoluat·
Nā a templū iheroſolimis reparare a omnes
veteris legis ceremonias reſtaurare tēptabit·
Sed a ille antixp̄s eſt qui negat eē dominum
xp̄m· Contrari9 enim xp̄o eſt· Oīes enim qui
exeūt de eccleſia a ab vnitate fidei p̄ciduntur·
a ipſi antixp̄i fūt Bel ydolū babilonū eſt: qđ
interp̄tatur vetus fuit em hic belus pater nini
primꝝ rex aſſiriorꝝ quem quidā ſaturnū appel
lant: qđ nomen a apud aſſirios a apud afros
poſtea cultū eſt Vñ a lingua punica bal deus
dicitur· Apud aſſirios aūt bel vocatur quadā
ſacroꝝ ſuoꝝ racōe· a ſaturn9 a ſol· Beelfegor
interp̄tatur ſimulacꝝ ignominie· Idolū enim
fuit moab cognomento baal ſup montem fo
gor: quē latini priapū vocant deū hortoꝝ· Fuit
enim de lapſaco ciuitate elleſponti de q̄ pulſus
eſt a pter virilis membri magnitudinē in nu
merum deoꝝ ſuoꝝ eum greci trāſtulerunt a in
nomine ſacrauerūt· Vñ a dicitur p̄eſſe hortis
pter eorū fecūditatem· Beelzebub ydolū fuit
accaron qđ interp̄tatur vir muſcarū· Zebub
autez muſca vocatur· Eſpurciſſimū igitur ydo
lum· ideo vir muſcaꝝ vocatur pter ſordes ydo
latrie: ſiue pter immūditiā· Belial ſine iugo
Belial hebraice vel dicitur ydolū miniuitarum
Behemoth ex hebrea voce in latinā linguam
animal ſonat: pter qđ de excelſis ad terrena
cecidit a p meritō ſuo vt animal brutū effect9
ſit· Jpē eſt a leuiathā a ſerpens de aquis quia
in huiuſ ſeculi mari volubili verſat aſtutia· Le
uiathā autem interp̄tatur additamentū ſcoꝝ
ſcli et miſi hominū quib9 in para diſo ſemel
per culpā ꝓuaricacōmis intulit mortem a hāc
vſq ad eternā mortem quotidie perſuadendo
adducit vel extendit Quedā autē nomina deo
rum ſuoꝝ gentiles pervanas fabulas ad racti
ones phiſicas conātur traducere· eaq in cau
ſis elementoꝝ poſita eē interp̄tantur: ſed hoc
a poetis totū ſictum eſt vt deos ſuos ornarent
aliquib9 figuris: quos p̄ditos ac deorū in
famia plenos fuiſſe hiſtorie cōfitentur· Omni
no enim fingendi loc9 vacat vbi veritas ceſſat
Saturn9 origo deoꝝ a totius poſteritatis a pa
gānis deſignatur· Dūc latini a ſatu appellatū
fecunt: q̄ſi ad ipſū ſatio omniū ptinerat reru
vel a temporis longitudine q ſaturetur ānis
Vñ a cum greci cronos nomē habere dicunt·
id eſt temp9 qđ filios ſuos ferē deuoraſſe· hoc
eſt ānos quos temp9 p duxerit in ſe revoluit
vel eo q ſemina vnde oriuntur iterum redunt
Dunc celi patris abſcidiſſe genitalia dicunt
quia nihil in celo de ſeminib9 naſcitur· Falcez
tenet inquiunt propter agriculturaz ſignificā
dam· vel propter tempora a annos qđ in ſe re
deant vel propter ſapientiam qđ intus acuta
ſit Jn aliquib9 autē ciuitatib9 ſaturno liberos
ſuos gentiles immolabant· q ſaturnum po e
te liberos ſuos deuoraſſe ſolitū tradiderūt· Jo
uis fertur a iuuando dict9 a iupiter q̄ſi iuuās
pater· hoc eſt ommib9 p̄ſtans Dūc a priuato
titulo· iouez optimū dixerūt dū fuiſſet inerſt9

in suis. impudicus in extraneis quez mõ tauꝝ fingunt ꝓpter europe raptũ fuit em̃ in nauicui⁹ insigne erat taurus. mõ danaes p imbrẽ aureũ appetisse dubitũ. vbi intelligitur pudicitiã mulieris ab auro fuisse corruptã. modoi similitudinẽ aꝗle fuisse ꝓpter qs̃ puer ad stupꝝ rapuerit: mõ serpẽtẽ qꝫ rẽptauerit a cignũ qꝫ cantauerit. Et io nõ figure iste fũt: ꝫ plana de veritate scelera Vñ turpe erat tales deos credi: quales hõines eẽ nõ deberant. Janus dicunt quasi mundi vel celi mensiũ ianuã. duas iani facies fatiũt ꝓpter orientez a occidentẽ. Cũ vero fatiũt eũ quadrifrontẽ a ianuz geminũ appellant ad quatuor mũdi ptes hoc referũt vel ad quatuor elemẽta siue tẽpa. Sed dũ hoc fingũt monstꝝ nõ deũ fatiunt. Neptunũ aquas mundi põdicant a dict⁹ ab eis neptun⁹ quasi nubes tonans. Vulcanũ volũt ignẽ: a dictus vulcan⁹ quasi volans candor vel quasi volican⁹: qs̃ per aerem volet. Ignis em̃ de nubib⁹ nascitur. Vñ etiã homerus dicit eum precipitatũ de aere in terras qꝫ omne fulmẽ de aere cadit. Idcirco autẽ vulcan⁹ de femoꝝ iunonis fingitur natus qꝫ fulmina de imo aere nascũtur. Claud⁹ autẽ dicitur vulcan⁹: qꝫ per naturã nunqꝫ est rect⁹ ignis: sed quasi claud⁹ eius mõi speciem motumqꝫ habet. Jõ aũt in fabroꝝ fornace cũ deum vulcanũ auctorem dicunt qꝫ sine igne nullum metalli gen⁹ fundi extendiqꝫ potest. Pluton grece latine diespiter vel ditis pater quez alij orcũ vocant quasi receptorem mortiũ. Vñ a orca nũcupatur vas qs̃ recipit aquas. Ipse a grece caron. Liber a liberamento appellatuz volũt qꝫ quasi mares in coeundo p eius beneficium emissis seminibus liberentur: qs̃ idẽ liber muliebri a delicato corpe pingitur. dicũt em̃ mulieres ei attributas a vinum ꝓpter excitandam libidinem. Vnde a frons eius pampino cingitur: sed ideo coronaz vitteam a cornu habet: qꝫ cũ grate a moderate vinum bibitur letitiam prestat. cũ vltra modũ excitat lites. idem quasi cornua dat. Idem autẽ a lieus. apotu liẽ idest ab hac dissolutiõne qꝫ multo vino membra soluantur. Iste a grece dyonisius a monte in die niso. vbi dicitur eẽ nutritus. Ceteruz est a nisa ciuitas in qua colitur idem liber vnꝰ nise⁹ dictus est. Mercuri⁹ sermonem interpretatur. Nã ideo mercuri⁹ quasi medius curren⁹ dicitur appellatus qꝫ sermo currat inter homines medius Ideo a hermes grece qs̃ sermo vel interpretacio que ad sermonem vtiqꝫ ptinet ermenia dicitur Jdo a mercibus preesse quia intervenientes a ementes sermo fit medi⁹ Qui ideo fingitur habere pennas qꝫ cicius verba disseruit. Vnde a velox a errans inducitur. alas eius in capite a in pedibus significare voluerẽ fieri per aera sermonẽ. Nuntiũ dictũ: quoniã per sermonẽ omnia cogitata enũtiantur Ideo aũt hunc furti magist⁹ dicũt quia sermo animos audientium fallit. Virgam tenet q̃ serpentes diuidit a venena Nã bellantes ac dissidentes interpretum oracõne sedantur. vñ a fetiuiũ legati pacis caduceatores dicũtur. Sicut em̃ fetiales bella inducebantur ita pax per caduceatores fiebat. Erines autẽ grece dicitur apotes ermenias. latine interpres qui obviritutem multa ꝙ artium a scientiã trismegest⁹ id est ter maxim⁹ nominatus est. Cur autẽ cum capite canino fingũt hec ratio dicitur qꝫ inter omnia animalia canis sagacissimũ genus a perspicax habeatur. Martez deũ belli esse dicũt a martem appellatũ. quia p viros pugnatur vt sit mars quasi mas: licet a tria sint genera suetudinũ sicut scitarum vbi a femine a viris pugnam eũt Amazonũ vbi sole femine romanoꝝ aliarũqꝫ gentiũ. vbi soli mares. Item martem dicũt quasi effectorem mortiũ. Naz a marte mors nũcupatur. Vnde a adultez dicũt: qꝫ belligerantibus mœrtus est. Qs̃ vero nudo pectore stat vt bello se quisqꝫ sine formidine cordis obiciat. Mars aũt apud grecos gradiu⁹ dicitur eo qꝫ in bello gradum inferat qui pugnant aut qꝫ impigre gradiatur. Apollinez qꝫ uis diuinatorez a medicũ vellent ipsum tamẽ solem etiaz dixerũt quasi solũ. Ipsũ titan quasi vnum ex titanis qui aduersũ iouem non fecit. Ipsũ plœbũ quasi eplœbum hoc est adolescentez. Vnde a sol puer pingitur. eo qꝫ quotidie oriatur. a noua luce nascatur. Pithium qꝫ eundem apollinem vocari aiunt. a pitone imẽse molis serpẽte: cui⁹ nõ magis venena qꝫ magnitudo terrebat. Hũc apollo sagittaꝝ ictibus sternens nominis qꝫ spolia ꝓportauit vt pithi⁹ vocaretur. Vñ a ob insigne victorie pithia sacra celebrãda instituit. Dianamqꝫ sororem eius similiter lunam aviaꝝ presidẽ aiunt Vñ a virginem volunt qꝫ via mihi pariat. a ideo ambo sagittas habere fingũtur qꝫ ipsa duo sidera de celo radios vsqꝫ ad terras emittũt dianã autẽ vocatã quasi duanã qꝫ luna die ac nocte appareat. Ipsãa lucinã asseuerant eo qꝫ lucet. Eandez a triuiã qꝫ tribus fingatur figuris. de qua virgilij⁹. Tria virginis ora diane: quia eadem luna. eadẽ diana a eadẽ proserpina vocatur Sed cũ luna fingitur: sub lustri splendet amictu cum fuccãta iacit calamos latonia virgo est. cum subnixa sedet solio plutonia coniunx Latonia autem diana eo qꝫ latonis fuerit filia Cererem: idest terram a creandis frugibus asserunt dictam. appellantes eam nominibus

plurimis dicũt etiã eam a opem q8 opẽ meli or fiat terra. Proserpinã q ex ea pserpiãt fruges. Vestaz q8 herbis vel variis vestita sit re bꝰ vel ãvi sua stãdo. Eandẽ a tellurẽ a matrem magnã fingunt. turritã cũ timpano a gallo a strepitu cimbaloz. Matrẽ vocatã q plurima pariat. magnã q cibũ gignat aialiũ q vniũ sa aialia fructibꝰ suis alit. Est em̃ alimẽto rũ nutrix terra. q simulacz eiꝰ cum claui fingit: q tellꝰ hieme claudit ur vere apitur vt fruges nascãtur. q8 timpanũ habet significare volũt orbem terre. q8 curru vehitur dicit q ipa est terra q̃ pendet in aere. q8 fustimek rotis: quia mundꝰ rotat a volubil est. q8 leones illi subi tũt mansuetos vt oñdant nullũ genꝰ eẽ terre tam fezz q8 nõ subigi possit aut supari ab ea. q8 in capite turritã gestat coronaz ostendit suppositas terre ciuitates quasi infigmitas tue tibꝰ ostare. q8 sedes fingũtur circa eã: quia cũ omnia moueãtur: ipsã nõ moueri. q8 comitãtes eiꝰ ministri cũ strictis gladijs: eẽ fingũtur vt figmificetur oẽs p terra sua dimicare pugnaẽ q8 gallos huic dee vt seruirẽt fecerunt figmificant qui semine indigeãt terraz feq̃ oportere In eo quippe omnia repire q se apud eam iactant. Precipitur inquiunt vt qui terraz colũt ne sedeãt. semper emim̃ eẽ q8 agant. Cimbalorum autem ereoz sonitus. ferramento rũ crepitus in colendis agris: a ideo ere: q8 terram antiqui colebãt ere prius q ferrum esset inuẽtum. Eandem̃ vestã a ignem eẽ phibent. q terram ignem hẽ non dubium est vt ex ethna vulcano q datur intelligi. Et ideo virginem putant. quia igmis inuiolabile sit elementum nihilq nasci possit ex eo quippe qui omnia que arripuerit assumat. Ouidius in fastis. Nec tu aliud vestã: q̃m viuã intelige flammã. Nataq de flãma corpora nulla vides. pterea a virgies ei seruiẽ dicũtur eo q sicut de virgine. ita nihil ex igne nascatur. Junonẽ dicũt quasi ianonẽ a ianuam. pro purgacõnibꝰ feminaz eo q q̃ si portas matrũ natoz pandat. a nutentium maritis. hoc phi. Poete ãt iunonez iouis asserũt sororẽ a coniugẽ. ignẽ ei a aerẽ iouẽ aquã a terram iunonem interpretantur. Quorũ duorum pmixtione vniuersa gignũtur. Et sororez dicunt q8 mundi pars est. Coniugẽ q8 ompta corda tundit. Vñ a virgilius. Tũ pater omnipotens fecundis imbribꝰ ether. Coniugis in gremiũ descendit. Minerua apud grecos athenas dicitur idest femina. Apud latinos autez mineruam vocatam quasi deã a munus artiũ variarum. Hanc enim inuentricez multorum ingenioz phibent a inde eam artem a racõnẽ interpretantur. q sine racõne nihil potest oriri. Que ratio q ex solo animo nascitur. animũq putant eẽ in capite a in cerebro. ideo eam dicũt de capite iouis esse natam. q sensus sapientis qui inuenit omnia in capite est. In cuius pectore ideo caput gorgonis fingitur q8 illic est omnis prudentia que confundit alios. et imperitos ac saxeos oprobat: q8 a in antiqs imperatoz statuis cernimus in medio pectore loricẽ pter insinuandam sapientiã a virtutẽ hec minerua a tritonia dicitur. Triton em̃ affricẽ pal est: circa quã ferẽ virgiali apparuisse etatẽ pter q8 tritonia nunq pata est. Vñ a tanto pclariꝰ dea credita est: quã tomin? origo eius innotuit. Pallas autẽ dicta vel ab inuita pallene in tratia in qua nutrita est: vel a potu palle intodori i dest ab haste cõcussione vel q pallantem gigantẽ occiderit. Venerem exinde dicũt nuncupatã q sine vi femina esse virgo nõ desinat. Hanc greci afrodin̄ vocant pter spumam sãguinis generantẽ. Afrodin enim grece spuma vocatur. q8 autẽ fingũt iouem saturno celiopatri genitalia abscidisse. a sanguinem fluxisse in mari: atq eo spuma maris concreta ven? nata est illud aiunt. q p coitum falsi humoris substantia est. a inde afrodin venerem dici. quo coitus spuma est sãguinis que ex fuco viscerũ liquido salso q cõstat. Ideo autem venerez vulcani dicunt vxorẽ quia venereũ officium nõ sine calore consistit vnde est frigidꝰ in venerem senior. Nam q8 saturno iouis dicit celiopatri virilia amputasse que in mare cadentia venerem creauerunt. ideo fingitur: quia nisi humor de celo in terraz descenderit nihil creatur. Cupidinem vocatum ferunt pter amorem. Est enim demon formationis. Qui ideo alatꝰ pingitur: quia mihil amãtibus leuiꝰ mihil mutabilibus inuenitur. Puer pingitur quia stultus a irracõnabil amor. Sagittã a facem tenere fingitur. Sagittã quia amor cor vulnerat: facem q inflãmat. Pan dicunt greci latini siluanũ deum rusticorũ quẽ in nature similitudinem formauerũt. Vnde a pandictꝰ est idest omne. Fingunt em̃ eum ex vniuersali elemento rũ spetie. Habet enim corpus in similitudinem radiorũ solis a lune. distinctam maculis habet pellẽ pter celi sidera. Rubet eius facies ad similitudinez etheris. Fistulam septẽ calamoz gestat pter armoniaz celi in qua septẽ sunt soni a septez discrimina vocũ. Villosus est q tellus est ouestita a agitur ventis. Pars eius inferior feda est. propẽ arbores a feras a pecudes. Caprinas vngulas habet vt soliditatem terre ostendat quem volunt rerum a totius nature deum. vnde a pan q si omnia dicunt. Ysis lingua egyptiorũ terra

appellatur: quã ysin volunt esse. Fuit ẽm ysis regina egyptioꝝ machi regis filia q̃ de grecia veniens egyptios litteras docuit a terras colere instituit ꝓter qđ a terrã eius noĩe appellaueꝛt. Serapis oĩm maxim⁹ egyptiorum deus. Jpse ẽ apis rex argiuoꝝ qui nauib⁹ trãsuect⁹ in egyptũ cũ ibidem mortu⁹ fuisset. serapis appellatus ẽ ꝓterea q̃ archa ĩ q̃ mortu⁹ ponitur: quã sarcophagũ vocãt saros grece dicit a ibi eum venerati sepultũ cꝛediderũt priusq̃ templũ ei⁹ eẽt instructũ velut soros. Sed apis. serapis ꝑmodeinde vna littera cõmutata serapis dict⁹ est. Apis fuit apud egyptios taur⁹ serapi dsecratus a ab eo ita cognominatus: quẽ egypt⁹ ad instar numinis colebat. eo q̃ de futuris daret quedã manifesta signa. Apparebat ẽm in mẽphis. Quẽ centũ ãtistites psequebãtur a ꝛpente velut limphatici ꝑcinebant. Cui⁹ capitis ymagiñ sibi in deserto vidi fecerũt. Faun a fando velut apotes fanes dicti qđ voce non signis oñderet videretur futura. Jn lucis em̃ dsulebãtur a paganis. a trãsalijs nõ signis ꝙ vocib⁹ dabant. Gemũ dicũt qđ quasi vim habeat oĩm rerꝝ gignendarꝝ seu a gignendis liberis. Vñ a geniales lecti dicebãtur a gentib⁹ q̃ nouo marito sterneb̃atur. Hec a alia sũt gentiliũ fabulosa figmenta q̃ interꝓtata sic hñtur vt ea nõ intellecta dãnabiliter tamẽ adorent. Fatũ autꝫ dicũt eẽ quicquid dij fant: quicq̃d iupiter fatur. A fando igitur fatũ dicunt. a loquendo. Qđ nisi hoc nomẽ iã in alia re soleret intelligi quo verba hominuꝫ nolum⁹ inclinare. ratiõnabiliter possem⁹ a fando fatũ appellare. Nõ enim abnuere possum⁹ eẽ scriptũ in litteris sãctis. semel locut⁹ est deus. duo hec audiui eẽ. Qđ enim dictũ semel locutus ẽ intelligitur immobiliter. hoc est incõmutabiliter est locutus sicut nouit incõmutabiliter oĩa que futuꝛa sunt a q̃ ipse factur⁹ est. Tria aũt fata fingũt in colo a fuso. digitis q̃ fila ex lana torquẽte tib⁹ ꝓtria tẽpa. preteritum qđ in fuso iam netũ atq̃ in uolutũ est. ꝓsens qđ inter digitos nẽtis traicitur. futurꝫ in lana qđ colo implicata est. a qđ adhuc p digitos nẽtis ad fusũ tanq̃ ꝓsens ad ꝓteritum traitiendum. Parcas dicũt eas antifrasin appellatas q̃ minime pcant. Quas tres eẽ voluerunt vnam quevitam hominis ordiatur. alteraꝫ que ordiat. tertiam que cũpat. Jncipim⁹ enim cum nascimur. fumus cum viuimus. desinim⁹ cum interimus. Fortunam a fortuitis nomẽ habere dicũt quasi deam quandam res humanas varijs casib⁹ a fortuitis iudentẽ. Vñ a cecam appellant. eo q̃ passim in quoslibet incurrens sine vllo examine merito tum a ad bonos a ad malos venit. Fatum aũt a fortuna separant a fortunã quasi sit in hijs que fortuito eueniunt nulla palam causa. Fatũ vero appositum singul⁹ a statutum aiũt. Aiũt a tres furias feminas cũmitas serpentib⁹ propter tres effect⁹ que in animis hominum multas perturbacões gignũt a interdum cogũt ita delinquere: vt nec fame nec periculi fui ẽspectum habere permittãt. Ira que vindictam cupit. cupiditas que desiderat opes. libido que appetit voluptates. Que ideo furie appellantur q̃ stimulis suis mentem feriant. a quietam eẽ non sinant. Nimphas deas aquarum putant dictas a nubibus. Nam ex nubib⁹ aque vnde deriuatum est nimphas aquarum deas q̃si numina limphaꝝ. Ipsas autem dicunt a musas: quas a nimphas. nec immerito. Nam aq̃ motus musicen efficit. Nimphaꝝ apud gentiles varia sunt vocabula. Nimphas quippe montium oreades dicunt. siluarum driades. fõtium amadriades. camporum naides. maris naides. Eroas dicunt a iunone traxisse nomẽ Grece enim iuno era appellatur. Et ideo nescio quis filiꝰ eius secõm grecorum fabulam eros fuit nuncupatus. hoc videlicet velut misticũ significante fabula q̃ aer iunoni deputetur vbi voluit eroas habitare. Quo nomine appellãt alicui⁹ meriti animas defunctoꝝ quasi eroas. idest viros aerios a celo dignos propter sapientiam a fortitudinem. Penates gentiles dicebãt omnes deos quos domi colebãt. Et penates dicti qđ essent in penetrabilibus idest in secretis. Dij dij quomodo vocabãtur vel que nomina habuerint ignoratur. Manes dicũt deos mortuoꝝ q̃ꝑ testatꝫ inter lunã a terrã asserũt. a quibus a mane dictum existimant: q̃s putãt hẽre. qui man⁹ idest rarus ẽ. Manes dictos siue quia late mãnant per auras. siue quia mites sunt in manib⁹ contrario nomine hoc appellãtur. Apuleius autẽ ait eos cata ãtifrasin dici manes. hoc est mites ac modestos cuꝫ sint terribiles a immanes vt parcas vt eumenides. Laruas ex hominib⁹ factos dem̃ones aiunt: qui meriti mali fuerint. Quaꝝ natura eẽ dicitur terrere puulos in angulis garriẽte tenebrosis. Lamias quas fabule tradũt infantes corripe ac lamiare solitas a lamiando spetialiter dictas. Pilosi qui grece pamite latine incubi appellantur. siue iniui ab incũdo passim cũ animalibus. Vnde a incubi dicuntur ab incũbendo hoc est stuprando. Sepe enim improbi existunt etiam mulieribus a earum peragũt cõcubituꝫ quas demones galli dusios nũcupãt quia assidue hãc peragũt immũditiam. Quẽ autꝫ vulgo incubonẽ vocant hũc romani faunũ ficariũ dicũt. ab quem oratius dicit. Faune

mmphāz fugientiū amatoz p meos fines. et aprica rura lemis mœdas.

Incipiunt cāpitula libri noni.

De linguis gentiū. i. de gentiū vocabul. ij. de regnis militieq vocabul. iij. De ciuib9. iiij de affinitatib9 a gradib9. v. de agnatis a cognatis. vi. de predictis affinitatibus. vij. de coniugiis. viij.

Incipit liber non9 de linguis gentiū. Ca. 1

Inguaz diuisitas exorta ē in edificacione turris post diluuiū. Nā pri9 qp supbia turris illi9 in diuisos signoz sonos humanā diuidet societatē vna oim nacōnum lingua fuit q hebrea vocat q patriarchea appellat fuit: nō solū in sermonib9 suis vez etiā in litteris sacris. Imō āt quot gentes: tot lingue fuerūt. Deinde plures gentes qp lingue. qz ex vna ligua multe gētes fūt exorte. Lingue aūt dicte in hoc loco pro verbis q p linguā fiūt genere locucōnis illo q is q efficit p id qd efficit noiat sic os dici solet p verbis: sic man9 p litteris. Tres aūt sunt lingue sacre. hebrea. greca. latina q toto orbe maxime excellūt. Vnde ēm trib9 linguis sup crucē dñi a pilato fuit causa ci9 scripta. Vna qpter obscuritatē sācte scripture hanz triū linguaz cognitio necia ē vt ad alterā recurrat dū si qua dubitacōne nois vel interptacōnis fmovmi9 lingue attuleit. Greca āt lingua inter ceteras gentiū clarioz hētur. Est ēm latinis a oib9 linguis sonantioz: cui9 varietas in ānq ptib9 diffūrmit. Quaz prima dr cenedo. mixta: siue cōmunis q omes vtūtur. Secūda attica videlicet athenēsis: q vsi fūt omes grecie auctores. Tertia dorica quā hūt egyptij a siri. Quarta ionica. Quinta eolica q se eolisti locutos direxūt a sunt in obfuacōne grece lingue eiusmōi certa discrimina. Sermo ēm coazita ē dispartit? Latinas aūt linguas q tuoz ee quidā dixerunt. i est priscam: latinā. romanā. mixtā. Prisca ē qua vetustissimi y talie sub iano a saturno fūt vsi incōdita vt se habeant carmina saliorum. Latina quam sub latino a regibus tusciā ceteri in latino sunt locuti. ex qua fuerūt duodecim tabule scripte. Romana q post regs exactos a populo romano gesta est quam nevi9. plautus. ennius. virgilius poete. exoratoib9 graccus a cicero vel ceteri effuderūt. Mixta que post imperium latius permotum simul cū moribus a hominibus in romanam ciuitatez irrupit. integritatē verbi p solecismos a barbarismos corrumpens. Omnes aūt oriētis gentes in gutture linguā a verba colliduūt sicut hebrei a siri. Omes mediterranee gentes in palato sermones feriūt. sicut greci a asiani. Omes occidētis gentes verba in dentib9 frangūt: sicut ytali a hispani. Sirus a caldeus. vicinus hebreo est in sermone osonans in pleriscq a litteraz sono. Quidā autē arbitrātur linguam ipsam eē caldeam. qz abraham de caldeis fuit. Quo si hoc recipiē quomō in daniele hebrei puei linguā quam non nouerāt doceri inhētur. Omnē autem linguam vnusquisq hoim siue grecam siue latinā siue ceteraz gentium aut audiēdo potest tenere. aut legendo. aut ex preceptore accipe. Cū autē ommū linguarum scientia difficilis cuiq. nemo tamen tam desidiosus est vt in sua gēte positus siue gētis linguam nesciat. Nam quid aliud putand9 est misi animalium brutoz deterioz. Illa ēm pprie voc̄is clamorem exprimunt. iste deterioz qui pprie lingue caret noticia. Cuiusmodi aūt lingua locut9 est de9 in principio mūdi cum diceret. fiat lux. difficile ē memorie. Nondū ēm erāt lingue. Interq qua lingua insonuit postea exterioribus hoim auribus maxime ad primū hominem loquēs vel ad pphetas vel dū corporaliter insonuit vox diuinitus dei. Tu es fili9 meus dilect9. vbi a quib9 dam creditur illa lingua vna a sola que fuit anteq eēt linguaz diuersitas. In diuersis autē gētib9 creditur qp eadem illis lingua loquatur: qua ipsi hōmes vtūtur vt ab eis intelligatur. Loq̄tur aūt deus hominib9 nō p substantiam inuisibilem. sed per creaturā corporalem per quā etiam a hominib9 apparere voluit qui locutus est. dicit autē apostol9. Si linguis hominū loquar a angeloz. vbi queritur. Qua lingua angeli loquētur non qd angeloz alique sint ligue. Et hoc p exaggeracōnem dicit. Item queritur qua lingua in futurum hōmes loquātur. nusqp repetitur. Nā dicit apostol9. Sive linguae cessabūt. Ideo aūt pri9 de linguis ac deinde de gētib9 posuim9 qz ex linguis gentes ii ex gentib9 linguē exorte fūt.

2 De gentiū vocabulis. Ca. 2

Gens est multitudo ab vno principio orta. siue ab alia nacōne fm pprietatē collectionē distincta vt grecie asie. Vnica gētilitas dr. Gēs appellata pt gnacōnē familiaz. v. a gignendo sic nacō a nascendo. Gētes āt a qb9 diuisa ē tra. xv. fūt de iafeth. xxx. a vna. viij. de se q fiūt. lxx tres vel potiz vt ratio declarat. lxxij. totidemq

linguē que p̄ terras esse cœperunt·quecq; cre scendo puincias a insulas impleuer̄t Filij sem quinq; singulariter gentes singulas p̄creaue runt Quoz primus elam. a quo elamite p̄n cipes p̄sidis·secundꝰ assur·a quo assirioz pul sulauit impiū·Tercius arfaxat·a quo caldæoz gens exorta ē·Quartus ludi·a quo lidij Quin tus aram·a quo firi·quoz metropolis fuit da masc⁹·Filij arā nepotes sem·iiij hus a vl·a gether a mesa·Hus tra comitidis oditor·qui ī ter palestinā a celesiriā tenuit principatū Un de fuit iob sm qꝺ scriptū est· Vir erat in ter ra hus noie iob·Secundꝰ vl·a quo armenij· Tercius gether·a quo carmenij siue carij Quā tus mesa·a quo sunt hij qui vocātur meones Posteritas arfaxat filij sem Heber nepos arfa xat·a quo hebrei sunt Jectan filius heber·a q̄ indoz gens orta est· Sale filius iectan· a quo bactriani: licet eos alij scitaz exules suspica tur·Jsmahel filius abrahā·a quo ismahelite qui nunc corrupto noie saraceni quasi a sara a agareni ab agar·Nabaioth filiꝰ ismahel·a quo nabathei qui ab effrata in mari rubro in hitant·Moab a ammon filij loth· a quibus moabite a ammonite·Edom filiꝰ esau· a quo idumei·Hec sunt gentes que de sem stirpe ꝺ scendūt possidētes terraz meridianā·ab ortu sol vsq; ad feices Filij chā·iiij·a qbꝰ orte sūt gē tes hee·Chus a q̄ pgeniti ethiopes Mesraym a quo egiptij phitenī exorti· Futh·a quo li bij·Unde a mauritanie fluuiꝰ vsq; in p̄s ꝺz futh·omisq; circa eū regio futhensis·Cana an·a quo afri a fenices a chananei·x·gentes Item ex nepotibꝰ cham filij chꝰ nepotes chā ser Filij chus saba, euilath·sabata·rema,sa ba a cusa·Saba·a quo pgeniti a appellati sa bei.de quibꝰ virgilius Solis est turrea virga sa beis·Euilath·a quo gethuli in pte remotioris affrice heremo colerentes· Sabata·a quo sa batei: qui nunc astabari noiantur·Remave ro a saba a cusa paulatim antiquā vocabula pdiderunt· a que nunc a veteribus habēt ig norat·Filij rema·saba a dadā·Hic aūt saba p sin litterā scribit in hebreo· ille aūt superior saba p sameth·a quo appellant sabei·vocat aūt nunc saba arabia·Dadan·a quo gens ē ethiopie in occidentali plaga Filij mesraym labim·a quo libij·qui quondā futhei vocabā tur·Ceslopm·a quo philistim; quos veteres allofilos·nos mō corrupte paleſtinos vocaꝰ de allofilis cetere sex gentes ignote sūt·que bello ethiopico subuerse vsq; ad oblionez preteritoz noim p̄ euenerūt· Filij chanaan·xi ex quo chananeoz·x· gentes:quoz terram hijs expulsis inolei possederunt Quoz primo genitus sydon. a quo sydones· Unde a vrbs eoz in fenice sydon vocatur·Secundꝰ eth·a q̄ ethei·tercius gebus·a quo gebusei·quoz fuit ihrlm·Quartus amorreꝰ·a quo amorrei·Quin tus gergeseus·a quo gergesei·Sextus eueꝰ· a quo euei·Ipsi sūt gabaonite· a ciuitate ga baon:qui supplices venerunt ad iesum·Septi mꝰ aracheꝰ qui archas ꝺdidit ꝺtra oppidum tripolim in radicibꝰ libani situm·Octauꝰ aseneꝰ·a quo asenei· Nonꝰ aradius·a quo ara dij·qui aradū insulam possederūt angusto fre tu a fenicis litore sepatam·decimꝰ amareus a quo sirie nobilis ciuitas que vocatur celis· Undecimꝰ amatheꝰ Hee sunt gentes de stirpe chā·que a sydone vsq; ad gaditanū fretum omnē meridianā partem tenent·Item tribꝰ filioz iapheth·Filij aūt iapheth septem noiantur·Gomer·ex quo galathe a galli·Magog· a quo arbitrant scitas a gothos traxisse oi gineꝫ·Madaj·a quo medos existere putant· Juuan·a quo iones qui a greci·Unde a mare ionū·Tubal·a quo hiberi·qui a hispam·liz quidā ex eo a ytalos suspicent· Mosoch·ex quo cappadoces sunt·Unde a vrbs apud eos vsq; hodie maleca ꝺz·Tyras·a quo traces·q̄ rum non satis immutatū vocabulū est quasi tiraces·Filij gomer nepotes iapheth ascanas· a quo sarmate: quos greci reginos vocāt·Si fan·a quo paflagonas· Gotorna·a quo sūt friges·Filij iuuan elisa·a quibꝰ greci helisei q̄ vocantur rolides· Unde a lingua quinta gre ce eolis appellatur· Tharsis·a quo silices vt iosephus arbitrat·Unde a metropolis ciui tas eoz tharsis dicitur·Cethim·a quo cithei a ciprij·a quibus hodieq; vrbs scithia noiat Dodanim·a quo rodij·Hec sūt gentes de stir pe iapheth·que a thauro monte ad aquilonē mediā partem asie a omnem europam vsq; ad occeanū britannicū possiꝺent·noia a locis a gentibus relinquētes·de quibus postea im mutata sunt plurima·cetera pmanent vt fue runt· Nam multaz gentium vocabula pmā manserūt ita vt hodieq; appareat vnde fuerāt derivata·sicut ex assur assirij·ex heber hebrei· Partim vero tpis vetustate ita mutata sūt: vt vix homines doctissimi antiquissimas histori as pscrutantes:nec omnium sed aliquaz ex istis origines gentium poterint reperire· Nam quod ex filio cham qui vocabat mesraim egi ptij sunt exorti·nulla hoc resonat origo vō bu li·sicut nec ethiopū qui dicunt ad eum filiū cham pertinere qui chus appellatus est·Et si oia ꝺsiderentur: plurima tñ gentium mutata q̄manentia vocabula apparent·quibus post ea nomina ꝺuersa;ipsis ꝺuersa dedit ratio

Namq; indi ab indo flumine dicti sūt: qui ab occidentali pte eos includit. Seres a prio oppido nomen sortiti sunt. gens ad orientē sita. apud quos de arboribꝰ lana ꝺtexitur. de quibꝰ est illud. Ignoti facie: sed noti vellere seres Gangaridæ populi sunt inter assirios indosq; inhitantes circa gangen fluuiū. Vnde etiam gangaridæ nuncupati sunt. Hircami dicti sunt a silua hircana. vbi sunt plurimi tigres. a flumine tigri nuncupati. Bactriāni sæpe fuerūt qui suo; factione a sedibꝰ suis pulsi iuxta bactron orientis fluuiū ꝺsederūt. ex cꝰ vocabulo a nomē sortiti sūt. Hꝰ rex fuit zoroastes inuētor magicæ artis. Parthi q; a ipsi a scitis origine trahunt. Fuerunt em̄ eo; exules. qꝺ etiaz vocabulo eo; manifestat. Nā sithyco sermone exules parthi dicunt. Hij similiter vt bactriani domesticis seditionibꝰ scitia pulsi solitudinē iuxta hircamā primū furtim occupauerunt. deinde pleraq; finiū etiā virtute obtinuerunt. Assirij ab assur filio semīs gens potentissima que ab eufrate vsq; ad indo; fines oēm in medio tenuit regionē. Medi a rege suo cognoīati putantur. Nā q; iason pheliaci regis frater: apelie filius thessalia pulsus est. cum medea vxore sua cꝰ fuit priuignꝰ medus rex athenien siū: qui post mortem iasonis orientis plagā ꝑdomuit. ibiq; mediā vrbem ꝺidit gētemq; medo; noīe suo appellauit. Sed inueimus in gene. q; maday auctor gentis medo; fuit. a quo a cognoīati vt supius dictum est. Perse a pseo rege sunt vocati. qui e grecia asiam transiēs ibi barbaras gentes graui diuturnoq; bello perdomuit. Nouissime victor nomen subiectæ genti dedit. Perse āt ante earum ignobiles fuerūt. a nullius int̄ gentes loci hēbantur. Medi sp potentissimi fuerunt. Caldei qui nunc caldæi vocant̄ a caseth filio nachor fratris abrahæ cognoīati sunt. Sabei dicti

qꝺ est supplicari aut venerari. q; diuinitatē per ipso; thura veneramur. Ipsi sunt a arabes qui in montibus arabie sunt. qui vocant̄ libanus a antilibanꝰ: vbi thura colligunt̄. Syri a furin vocati phileꝰ tur. qui fuit nepos abrahā ex æthura. Quos aūt veteres assirios: nunc nostro camꝰ siros a pte totius appellantes. Hebrei vocati sunt ab heber: qui pnepos fuit sem. Israhelite vero ab israhel filio ysaac. Nā pri archā hebreo; constat fuisse israł. A quo. xij. tribus iudeo; israhelis vocabulū sortiti sunt. Judeis aūt scissura x. tribuum noia impositum. Nam antea hebrei siue israhelite nuncupabāt̄. Exquo autem in duo regna pplus dei diuisus ē: tunc due tribus q; de stirpe iuda reges hēbant; indeorum nomen sortiti sunt. Reliqua ꝑs. x. tribuum q; in samaria sibi regē ꝺstituit ob populi magnitudinem pristinū nomen retinuit israhel. Samaritano; gens sumpsit exordiū ab assiriis qui transmigrati hitauerunt in samaria: quī latine interpt̄ant̄ custodes. eoq; captiuato israhel isti in terrā regionis eo; ad custodiam collocati sunt. Fenix cathmi frater de thebis egiptio; in siriā pfectus apud sidonem regiū uit eosq; pplos ex suo noīe fenices eamq; prouinciā fenicē nuncupauit. Sydones aūt a ciuitate que vocat̄ sydon traxisse vocabulū phitentur. Saracēni dicti. vel q; ex sara genitos se predicent vel sicut gentiles aiunt q; ex origine sirorū sint quasi sirigine. Hij p amplā habitant soli tudinē. Ipsi sunt a ysmahælite vel liber geneseos docet. q; sint ex ysmahæle. Ipsi cedar a filio ysmahælis. Ipsi agareni āb agar qui vt diximus puerso noīe saracēni vocātur q; ex sara se genitos gloriant̄. Philistei ipsi sunt palestini q; p. ram sermo hebreus non hz: sed pro eo ph greco vtuntur. Indē philistei pro palestinis dicunt̄ a ciuitate vtiq; sua. Idem a allophili vt alienigene. ob hoc q; semp fuerunt inimici israhel. a longe ab eoꝝ gñe a societate sepati. Chananei appellati de chanaā filio cham quo; tertā iudei possederunt. Ex cꝰ origine fuit emor pat̄ sichem. a q; amorrei sunt nuncupati Egiptij ab egipto quodā suo rege vocati sunt. Nā antra aerij dicebantur. Interpretant̄ aūt lingua hebraica egiptij affligētes eo q; afflixerint dei pplm priusq; diuino auxilio liberarent̄. Armenius ex thessalia vnus de nūo ducū iasonis q; ad colchos pfecti sunt: recollā multitudie q; amisso rege iasone passim vagabat̄ armeniā ꝺdidit. gentiq; ex suo vōbulo nomē dedit. Limes ē pscus: q; scitas ab eis diuidit. Scythia cognoīati. a q; limite scite a quibusdā phibent̄ vocati gēs antiquissima sp hita. Hij pthos bactrianosq; femine āt eoꝝ amazonū regna ꝺdiderūt. Massagete ex scitaꝝ origine sūt. Et dicti massagete q; si graues a fortes gete. Nā sic tiuꝰ argētum gue ꝺt massas. Hij sunt q; inter scitas atq; albanos septentrionalibꝰ ingis inhitant. Amazones ꝺcē sūt. seu q; sil vluerent. sine viris q; si amazon. siue q; adustis dexteriorib⁹ māmis essent ne sagittaꝝ iactus impediret̄. q.

Nudabāt em̄ quā adusserant māmā. Hasticinus vnimāmas ꝺt. Nā hoc est amazon. q. ane smazon a. sine māma. Hasiā nō esse q; earū gentes ptim ab hercule. ptim ab achille. vel ab alexandro vsq; ad intermitionē delete sunt. in ptes asiatice Scithie gētes que posteras se iasonis credunt: albo crine

nascuntur ab assiduis imbribus a ipsi⁹ capilli colo⁹ genti nomen dedit. a inde dicitur alba mi. Horuz glauca oculis a picta mest pupilla adeo vt nocte plusq̄ die cernant. Albam autē victimi amazonib⁹ fuerunt. Vgnos antea hūnos vōmus: postremo a rege suo abares appellatos: qui pri⁹ inultima meotide inter glatialē tanaym a massagetaz immanes p̄los hitauerunt. Deinde p̄micib⁹ equis caucasi rupib⁹ feras gentes alexandri claustra cohibēte tūpuit a orientē. xx. annis tenuerunt capti uū a ab egiptijs atq; ethiopib⁹ annuū vecti gal exegerūt. Troyanoz gens antea darda na. a dardano rege noiata. Nā dardanus et yasius fratres e grecia pfecti: ex hijs yasi⁹ ad traciā. dardanus ad frigiā puenit. ibiq; primus regnauit. Post quem fili⁹ eius erictoni⁹ deinde nepos eius tros. a quo troiani nūcupati sunt. Galathe galli esse nosciunt qui in auxiliū a rege bithinie euocati regnū ei⁹ ea peracta victoria diuulserūt sicq; deinde grecis admixti: primū gallo greci nunc ex antiquo gallozum noie galathe nuncupātur. Greci ante thessali a thessalo. Postea a greco rege greci sunt nūcupati. Nā greci ꝓprie thessali sunt. Laphitas āt gentem thessalie fuisse ainnt circa pemon omnē olim inhitantez. a laphita apollinis filia nūcupatos. Sicionij greci sunt nuncupati a sicionio rege. Hij primū agialeiz vocabātur. a rege agialeo qui prim⁹ sicionijs impauit. a quo a agealea ciuitas nūcupata est. que nūc peloponensis a pelope rege suo vocat. Ipsi fuit a archades ab archade rege iouis calliste filio dicti. Danay a danao rege vocati. Idem a argiui ab argo oditore cognoiati. Post ꝙ autē rex grecoz apis mortuus ē: huic filius argus successit in regnū a ex eo argiui vocati sunt. q̄ etiā abeis p⁹ obitū vt deus haberi cepit tēplo a sacrificio honoratus. Achei qui a achiuo ab acheo iouis filio dicti. Pelasgi noiati. qe cum velis pansis verno tpe aduenisse ytaliā visi sunt vt aues. Primo em̄ eos varro ytaliā appulisse memorat. Greci vero pelasgos a Jove a latisse filio phibent dictos. Mirmidones fuerūt achillis socij dolopes pirri. dicti autez mirmidones ꝓpter astuciā quasi mirmice id ē formice. Eratostenes aūt dicit dictos mirmidones a mirmidone duce iouis a euri meduse filio. Cecropi athenien̄ regi successit a granus. c⁹ filia athis nomen a regioni a genti dedit. Et ex ea attici cognoiati qui sunt athenienses. Jon vir fortis ex suo nomīe eos dē athenienses vocauit iones. Macedones a noie macedonis regis antea emaci nuncupati sunt: post ea macedones dī a macedone rege deucalionis materno nepote. Epirote a pirro archill' filio prius pirride. postea vero a pirro rege ab ytalia transire presumpserunt. Dorus neptuma ellepis filio fuit. vnde dori a origine a nomen ducūt. Sunt aūt ps grecie gētis ex quib⁹ etiam cognoiata est tercia lingua grecoz. q̄ dorica appellat. Lacedemones a lacedemone semele filio dicti. Hij diu pseuerātes in bello cōtra messenios veriti: ne diuturnitate prelij, prius spem p̄derent: precepuerunt vt virgines ceq; cū iuuenib⁹ domi relictis ocūberent. sicq; ex p̄missaq; virginū a maritoz ocubitu iuuenes ō incertis patrib⁹ nati sunt. a ex nota maternī pudoris spartani vocati sunt. Nam ipsos esse spartanos quos a lacedemones. Sptanos vero ꝓpter repentinos aduentus aduersus eadem̄ quasi ō terra otractos a ex oi pte cōfluctos ita vocatos. Traces ex filio iapheti qui vōtus est tiras a orti a cognoiativt superi⁹ dictū est phibentur. licet gentiles eos ex moribus ita dictos existiment q̄ sint truces. Seuissimi em̄ oim gentium fuerunt. vnde a multa de eis fabulosa memorātur q̄ captiuos dijs suis litarent a humanū sanguine in ossib⁹ capitiz portare soliti sunt. de quib⁹ virgilius Heu fuge crudeles terras. fuge litus auaz quasi crudelium a auarorum. Ystratoz gēs origine a locis ducit: qui missi ad argonautas p̄sequēdos vt a ponto intrauerunt hist rū fluuiū avocabulo amnis quo a mari recesserāt appellati sunt. Romam a romuli noie nuncupati qui vrbem romā odidit. gentiq; a ciuitati nomen dedit. Hij ante a saturno saturni. a latino latini vocati sunt. Nā latinus ytalie rex fuit. q̄ ex suo noie latinos appellauit. qui postea romani nuncupati sunt. Hij a quirites dicti. qe quirinus dictus est romulus q̄ sp hasta vtebat. que sabinoz lingua quiris dicitur. Ytal⁹ q̄q; a sabinus a sicanus fratres fuerūt. ex quib⁹ noia populis imposita a regionibus sunt. Nā ab ytalo ytali. a sabino sabini. a sicano sicani: qui a siculi cognoiati sunt. idem a siculienses Tusci ytalie gens est a frequentia sacroz et thuris vocata id est

Vmbri ytalie genus est: sed galloz veteru m̄ ꝓpago: qui apenninū montē incolunt. de quibus historie perhibent eo q̄ tpe a quo se dadis ymbribus sup fuerint. a ob hoc vmbrios grece noiatos. Marsie gens ytalie dicta a comite liberi marsia qui vsum illis vitium ostendit. a ob hoc illi statuā fecerunt. quā postea romani victis marsis tulerunt. Marsos autē greci tuscos vocant quasi
q̄ multos serpentes habeant. a serpēs dicatur. illesos autē esse carminū maleficijs.

Inhabitant autem plagam apenninū mōtis
sil cū vmbris. Gothi a magog filio Japhet
nomiati putantur de silitudine vltime sillabe
quos veteres magis gethas qꝫ gothos vocue
runt. gens fortis a potentissima corpoꝝ mole
ardua. armoꝝ genere terribilis. de quib⁹ lu
canus. Nimc dacꝰ premat inde gethes occur
rat hyberis. Daci āt gothoꝝ soboles fuerūt. a
dictos putant dacos. q. dagos. qꝫ de gothoꝝ
stirpe creati sunt. De quibus Ibis arcos pro
culvsqꝫ ad dagos. Bessi barbari fuerūt: qui
a multitudine boū sic vōti crēduntur. De quib⁹
quidam. Qui colit terre medio vel ille diuitis
multo boue pilleatus accola ripe Gipedes pede
stri prelio magis qꝫ equestri fūt vsi. a ex hac
cā ita sunt vocati. Sarmate patentib⁹ campis
armati mēqtabant prius qꝫ eos lentul⁹ danu
bio phiberet. atqꝫ inde ob studiū armoꝝ sar
mate nuncupati existimant. Lan⁹ fluui⁹ ferē
vltra danubiū. a quo alami dī sunt. sic a po
pulū hitantes iuxta lemannū fluuiū alemani
vocant. De quib⁹ lucan⁹. Deseruere caua tēto
ria fixa lemāno Longobardos vulgo ferunt
noiatos a pꝛixa barba a nunqꝫ tonsa Wande
licus amnis ab extremis gallie erumpens in
xta quē fluuiū hitasse a eo traxisse nomē
wandali phibentur Germanice gentes dice
qꝫ sūt immania corpa. immanesqꝫ nacōnes se
uissimis duratē frigoribus qui mores ex ipō cē
li rigore traxerunt. feroces animia sp indomi
ti raptu vēnatuqꝫ viuentes. Noꝝ plurime gen
tes. varie armis. dissolores hitu. linguis dis
sone. a origine vocabuloꝝ incertē vt tolerates
samsi. varinadi. tūgri. marcomāni. bructeri
camasi. blāgiane tubātes. qꝝ inanitas bar
barie etiā in ipsis vocabulis horrorem quen
dā signficat. Suevi ps germanoꝝ fuerūt in
fine septentrionis. De quib⁹ lucan⁹. Fundit
ab extremo flauos aquilone sueuos. Quoꝝ
fuisse centū pagos a pꝛios multi tradidere. ut
dicti aūt sueui putant a monte sueuo qui ab
ortu in cīū germanie facit. cuius loca inco lue
runt. Burgundiones quondā a romanis sū
acta interiore germania p castroꝝ limites po
siti a tiberio cesare in magnā coluerunt gentē
atqꝫ ita nomē ex locis sumpserūt qꝫ crebra p
limites hitacula cōstituta: burgos vulgo vo
cant. Hij p⁹ea rebelles effecti romanis: plus
qꝫ. lxxx. milia arma toꝝ ripe remi fluis insce dit
a nomen gentis obtinuerunt. Saxonū genus
in occeani maris litoribus a paludib⁹ in vijs
sita virtute atqꝫ agilitate habilis. Vnde a ap
pellata qꝫ sit dux a validissimū genus hoīm
a prestans ceteris pyraticis Franci a quodā
pꝛio duce vocati putantur. Alij eos a feritate
moꝝ nuncupatos existimāt. Sunt enim in il
lis incondita naturalis qꝫ ferocitas aioꝝ. Bri
tones quidā latine noīnatos suspicant: eo qꝫ
bruti sint gens inter occeanū interfuso mari
quasi extra orbē posita. de quib⁹ virgilius To
to diuisos orbe britanos. Scottica pria lingua
nomen hūt a picto corpe eo qꝫ aculeis ferreis
cū attramento variaꝝ figuraꝝ stigmate āno
tent. Galli a candore corpis nuncupati sunt.
Gala em̄ grece lac dr. Vnde a fibilla sic eos ap
pellat: cū ait de hijs. Tunc lactea colla auro i
nectunt. Scōm diuersitatē enim celi a facies
hoīm a colores a corpoꝝ quantitates a animo
rum diuersitates existunt. Inde romanos gra
ues. grecos leues. afros versipelles. gallos na
tura feroces atqꝫ acriores ingenio pudemus
qꝫ natura climatū facit. Galli āt senones an
tiqtus ɜ enones dicebantur. qꝫ liberum hospi
cio recepissent. postea. ɜ. in. s. lrām cōmutata ē
Vacca oppidū fuit iuxē pireneū a quo sunt co
gnoiati vaccei. de quibus credit dixisse poeta.
Lateqꝫ vagantes vaccei. Hij pirinei iugis per
amplam montis hitant solitudinē. Inde a vas
cones quasi vaccones. c. in. s. lrām demutata.
quod genꝰ pompeius edomita hispania. a ad
triumphū venire festinās de pirinei iugis de
posuit a invnū oppidū congregauit. Vñ a due
nauvrbs nomen accepit Hispania ab hibero
amne primū hiberi. postea ab hispalo hispa
ni cognoiati fūt. Gallici a candore dicti fingū
tur. vnde a galli. Reliquis em̄ hispanie pꝛis
candidiores existunt. Hij grecā sibi originem
asserunt Vnde a naturali ingenio callent. Si
quidē post finē troyani belli teucꝝ morte aya
cis fratris invisum patri telamoni dum non
recipitur in regnū ciprum discessisse ferunt. ibi
qꝫ vrbem nomine antique patrie salaminam
condidisse. inde ad gallitiā pfectus expositis
sedibus ex loco nomen genti dedisse. Astures
gens hispanie vocati eo qꝫ circa pꝛsturam flu
men septē montib⁹ siluisqꝫ crebris inhitent.
Cantabri gens hispanie a vocabulo vrbis. a
hiberi amnis. cui insident appellati. Horum
animus pertinax a magis ad latrocinandū.
a ad bellandum a ad perpetiendum verbera
semper parati Celtiberi ex gallis celticis fuerē
quoꝝ ex noīe appellata est regio celtiberia.
Naz ex flumine hispanie hibero vbi sederāt
a ex gallis qui celtica dicebant: mixto vtroqꝫ
vocabulo celtiberi nuncupati sunt. Afri appel
lati ex vno ex posteris abrahe qui vocabatur
afer qui dr duxisse aduersus libiā exercitum
a ibi victis hostib⁹ consedisse. eiusqꝫ posteros
ex noīe ataui a afros a affricam nuncupasse.
Poeni autem cartaginenses sunt a fenicibus

nuncupati: q̃ eũ dicone ꝓfecti fũt Tyrij vero a tiria vrbe femiã nũcupati·de q̃ ꝓfecti sunt·a in affricæ litus venerũt·Getuli gethæ dicunt fuisse qui ingenti agmine a locis suis nauib⁹ conscendẽtes loca firtium in libia occupauerunt a q̃ ex gethis veñerãt: deriuato noie gethuli cognoiati sunt Vnde a opimio est apud gothos ab antiqua cognacõe mauros ꝙsanguinitate ꝓpinquos sibi vocare Affricã aũt initio habuere libies·deinde afri·p⁹hæc gethuli·postremũ mauri a numidæs·Mauri a numidæ vt afri putant sic sumpserunt exordiũ a vocabulum·Nã postq̃ in hispania hercules interijt: a exercitus eius ꝯpositus ex variis gentibus amisso duce passim sibi sedes quærebãt·a ex eo numero medi a pse a armeni nauib⁹ in affricã transuecti prima maris loca occupauere sed pse dum materiã in agris prostruendis domicilijs nõ inuenirent a ignara lingua cõmercium phiberet: p patẽtes agros a diuersas solitudines vagabant q̃ a pabulationibus vagabundis: semetipsos ꝓpria lingua numides appellauerunt a fine oppido vagos a errãtes. Medi ãt cum libijs se miscuerunt: qui prima hispania inhitabant·quoq̃ nomen paulatim libies corrumpe barbara lingua mauros ꝓpter medos appellantes: licet mauri ob colorem a grecis noientur. Greci enim migr mauron vocãt Est ifero quippe calore afflati a tri coloris speciem ducũt·Massilia ciuitas affricæ ẽ nõ longe ab athlantea oris hesperidũ a qua ciuitate massili exorti sunt: quos nos corrupte massulos vocam⁹·de quib⁹ virgil⁹ Hic ñ massilie gentis mrãta sacerdos· Gaulali gentes sunt a meridie vsq̃ oceanũ hesperium puagantes. Hijs nomen gauloen insula dedit que ẽ iuxta ethiopiã·vbi nec serpẽs nascitur·nec viuit. Garamãtes populi affricæ ꝓpe cirtenas inhitantes·a garamãte rege Apollinis filio noiati: qui ibi ex suo noie garama oppidum ꝯdidit. Sunt aũt primi gentes ethiopũ·de quibus virgilius· Extremi garamãtes· Extremi aũt·q̃ seui a a ꝙsortio humanitatis remoti·Hesperij vero sunt qui circa hispaniã ꝯmorantur·Nã hispania hesperia dicitur·Ethiopes dicti a filio chã qui vocatus est chus a quo originẽ trahunt· Chus enim hebraice ethiops interpretat·Hij quõdã a nido flumine ꝙsurgentes: iuxta egiptũ inter mitum a oceanũ: in meridie sub ipsa solis vicinitate insederunt·quo cũ tres sunt populi· hesperi·garamantes a indi· Hesperi sunt occidentis·garamantes tripolis·indi orientis Trogodite gens ethiopũ: ideo nuncupati q̃ tanta celeritate pollent vt feras cursu pedum assequãtur·Damphili a in ethiopia sunt: quib⁹ esca est quicquid mandi ꝓt a omnia fortuitu gignẽta·vñ a appellati· Iethiophagi q̃ vnã do in mari valeant·a piscibus tantũ alant·Hij post indos mõtanas regiones tenent quos sũ actas alexander magn⁹ vesci pisces phibuit. Antropophagi gens asprima sub regione siticũ sita·qui q̃ humanis carnibus vescuntur ideo antropophagi noiantur Itaq̃ sicut hijs ita a ceteris gentib⁹ pẽ secula aut a regibus: aut a locis·aut a moribus: vel ex quibus libet alijs causis imminutata vocabula sunt: ita vt p ma origo nois coꝛ tpm vetustate nõ pateat· Jam vero hij qui antipodæ dicuntur eo q̃ cõtrij esse vestigijs nostris putant: vt quasi sub terris positi: aduersa pedibus nostris calcent vestigia nulla ratione credẽdum est·q̃ nec soliditas patitur: nec centꝛ terræ: sed neq̃ hoc vlla historie cognitione firmatur·sed hoc poete quasi ratiocinãdo ꝺiectant· Titanas autẽ; quos dã in grecia ferunt fuisse robustos a excellentes viribus ꝓp⁹os quos fecũt fabule abirata ocra deos terra ad eius vltionẽ creatos· Vnde a titanes dicti sunt a abvltione·qđ quasi vlcisc̃endæ matris terræ causa in deos armatos existerent: quos fabule a ioue bello fuisse superatos atq̃ extinctos fingũt·ꝓpter qđ e cælo iactis fulminib⁹ interiecunt·

Ca.3.

De regnis a militie vocabulis·

Regnũ a regibus dictũ· Nã sicut reges a regendo vocati: ita regnum a regibus·Regnũ vniuerse nationes suis queq̃ habuere tpibus· vt assirij·medi· pse· egiptij greci·quoꝝ vices sors tpm ita volutauit·vt alterꝝ ab altero solueretur· Inter omnia autem regna terrarꝝ duo regna ceteris glorioſiora traduntur·assiriorũ; primo·deinde romanoꝝ·vt tpibus a locis inter se ordinata atq̃ distincta·Nã sicut dictũ ꝓpius a hoc posterius: ita illud in oriente a hoc in occidente exortum est·denicq̃ in vllius fine hȳ imitum ꝙfestim fuit.Regna cetera·ceterique reges velut appendices istoꝝ hñtur. Reges a regendo. Sicut ei sacerdos a sãficando: ita a rega regendo·nõ aũt regit qui nõ corrigit·Recte igitur faciendo regis nomen tenet·peccando amittit·Vnde a apud veteres tale erat puerbiũ·Rex eris si recte facias·si non facias non eris·Regie virtutes precipue duc. iustitia et pietas·Plus aũt in regibus laudat pietas. Nã iustitia p se severa est· Consules appellati a ꝙsulendo·sicut reges a regendo·a sic leges a legẽdo·Nã cũ romani regũ sup bã dnationẽ si ferrẽt: ãnua ipia·binosq̃ ꝙsules sibi fra rr

Nam fastus regius non tenuiolentia ꝯsulentis: sed superbia dñantis erat. Vnde ḡ ꝯsules appellati. vel a ꝯsulendo ciuib⁹. vel a regendo cuncta ꝯsilio. Quos tñ iō mutandos p singulos annos īstituerūt vt nec insolens diu maneret a moderatiō cito succurreret. Inde autē duo pares. qr vn⁹ rem ciuilē. alter rem mlitarem administrabat. Regnauerūt aūt annis ccclxxvij. Proconsules subicī erant ꝯsulib⁹. a dicti pconsules eo q vice ꝯsulis fungerent. sicut procurator curatori vel actori. Exconsules āt dī q iam a ꝯsulatu exierint: siue dissederint pacovicis siue anno. Dēatores quinto anno p⁹ reges expulsos romam sibi creauerūt. dū gener tarquinij ad mīuriā socerī vindicandā īgentē aduersus romā collegisset exercitum Vij quinquennij tpis imperio vtebant. Pl⁹ em̄ erāt honori q̄ ꝯsules qui annuas ptātes tenebant. Et dicti dēatores. q. principes a preceptores. Vñ a mḡri pl̄i noiabant. Vnde a edicta dicūtur. Cesar⁹ nomē a iulio a pit: q̄ bello ciuili ꝯmoto: prim⁹ romano rē singularē obtinuit principatū. Cesar āt dictus: q a so mortue mris sue vtero prolatus educt⁹q fuerit. vel q cū cesarie nat⁹ sit. a quo a imperatores sequentes cesares dicti eo q romati cēnt. Qui em̄ ex secto vtero eximebant: cesones a cesares appellabant. Julius aūt dict⁹ q a iulo enee filio ordinē duxit vt ꝯfirmat virgili⁹ Julius a magno demissum nomē a iulo. Imperator āt nomen apud romanos eor tm̄ fuit prius. apud quos sūma rei mlitaris ꝯsisterꝫ a idō imperatores dicti ab imperando exercitib⁹ sed dū duces titulis imperatoꝝ fungerentur senatus cōnsulit vt augusti cesaris hoc tm̄ nomen eēt: eo q̄s distingueret a ceteris gentium regib⁹: qđ a sequentes cesares attenus vsurpauerūt. Solet em̄ fieri: vt p̄m regis nomē etiā reliqui possideāt: sicut apud albanos ex siluij noie omnes reges albanor siluij appellati sunt. sicut a apud psas arsacidē. apud egiptios ptholomei. apud athenienses cecropidē. Augustus ideo ap̄ romanos nomē imperij est. eo q olim augerent rempublicā amplificando. Qđ nomē primo senatus octauiano cesari tradidit. vt q auxerat terras ipso noie a titulo ꝯsecraret. dū nūtiez octauian⁹ iam cesar a imperator appellaret vel augustus postea vero dū ludos exp̄ctaret. a pnuncia tū esset dli a pl̄o vt vocaret a dñs. stati manu vultuq auctor: indecoras adulacōes repsit a dm̄ appellatione vt hō dedignauit. atq in sequenti die omnē pl̄m grauissimo edicto coripuit. dñm q se p⁹hec appellari ne a liberis q̄dem suis pmisit. Fuit em̄ filius adhuc: q nata ē de sorore iulij cesaris. Reges āt ob hanc cām apud grecos basileꝫ vocant. q tanq̄ bases populū sustiment. Vnde a bases coronas hūt. Quanto em̄ quisq̄ mag̃ preponit: tanto amplius ponderis labor grauat. Tiranni grece dicunt idem latine a reges. Nā apud veteres int regē a tirannū nīla discretio erat vt ps m̄ pacis erat dextrā tetigisse tiranni. Fortes em̄ reges tiranni vocabant. Nā tirō fortis. de quibus dñs loq̄tur. Per me reges regnāt a tiranni p me tenent terrā. Ja postea in vsū accidit tirānos vocari pessimos. atq improbos reges luxuriosē dñationis cupiditatē a crudelissimam dñationem in pplis exercētes. Princeps a dignitatis mō sig̃ficatur a ordinis. sic est illud virgilianū. Princeps ardentē dicit lāpada turn⁹. pro prim⁹. dictus āt princeps a capiē di significacōe q primū capiat: sic municeps ab eo q munia capiat. Dux dict⁹ eo q sit ductor exercitus: sed non statū quicūq p̄ncipes vel duces sunt: etiā reges dici p̄nt. In bello vero melių⁹ ducem noīari ducemit q̄ regē. Nā hoc nomen exp̄mit in prelio ducentē. Vñ virgilius. ducis euādri. Salustius Quo cupidinis impetu ducis sese quisq̄ bonū. Nō dixit in ore ꝯsulis. Monarche sunt q̄ singularem possidēt p̄cipatū qualis fuit alexādri apud grecos a iulius apud romanos. Dicit a mōrchia dr. Monas quippe singularitas grece noīne archia p̄ncipatus ē. Tetrarche sunt quartā ptem regni tenentes. Nā tetra q̄tuor sunt qualis fuit apud iudeā philipp⁹. Patricij inde vōti sunt p eo q sic patres filijs: ita pui erant reipublice. Prefecti dicti q pretoria potestate p̄sint. Pretores idē qui a p̄fecti. q. prepositores. Prefides vero dicti q alic⁹ loci tutelam prefidialiter tenent. Tributij vocati q militib⁹ siue plebibus iura tribuunt. Chiliarchi sunt q̄ mille prefūt mlitib⁹. quos nos millenarios appellamus a ē nomen grecū. Centuriones dicti eo q centum p̄sunt militib⁹. sic quinq̄genarij qui sūt in capite. l. militū. sicut decani ab eo q militibus. x. preferant. Miles dictus. q mille erāt ante in nūo vno. vel q vnus est ex mille electus. Romulus aūt prim⁹ ex pl̄o milites sūpsit a appellauit. Lib vero prim⁹ milicie ordinē dedicit. Miles āt ordinarius dr. aut ex ordinarius. Ordinari⁹ est qui p ordinē militat: nec adhuc aliquē ꝯsecut⁹ est gradū hōris. Est enim gregari⁹ q humilis milicie. Extraordinari⁹ est: q̄ ob virtutē p̄mouetur ex ordine. Emeriti dicūtur veterani solutiq̄ milicia. qui iā in vsu p̄lij nō sunt. q mereri militare dī a stipendijs. s. q̄ merent. Jdē a veterani dicunt. q iā in vsu p̄lij non sūt: sed p⁹ multos milicie labores quietis

suffragiū ꝯsequunt. Equestres milites dī eo ꝙ equo sedeant. Itē militat ille in equestri ordine. Tyrones dicunt fortes pueri ꝙ ad milicīā delegant. atꝫ armis gerendis habiles existunt. Dij em nō ex sola pfessione nūtatis: sꝫ ex aspū a valitudine corpis existimant. Unde a tirones dicti quiꝫ antequā sacro pbati fuerint: milites nō sunt. Romane āt milicie fuit mos puteres primo exerceri armis. Nā. xvi anno tirones militabant. quo etiā solo sb custodib⁹ agebant. de quib⁹ virgilius. Et pmo flore iuuentus. Seruos sane nunq̄ militasse ꝯstat. misi seruitute depsita exepto hānibal tpe. cū post cannense prelīū in tanta ncītate fuissent romani vt ne liberando ꝫ quide seruorum dare facultas. deserores vocati eo ꝙ desertis militarib⁹ officijs euagant. Dij in alios numeros milicie nomē dare phibent. sed si nō magni tpis culpā ꝯtraxerint: eis numeris suis restituunt. sed a qui deserunt exercitū ad hostes: a ipsi deserores vocant. Cōscripti milites dicunt. qꝫ in tabulis ꝯferunt ab eo qui eos ducturus ē sicut transscripti vocant. cū de alia in aliā legionē transeunt. a inde transscripti. qꝫ noīa dant vt transscribant. Optiones dicti qꝫ sint electi. Nā optare eligere est. sicut est illud. optauitq̄ locū regno. elegit. Excubitores dicunt pro eo ꝙ excubias semp agunt Sunt em ex nūo militū a in porticib⁹ excubāt ꝓpter regalem custodiam. Excubie āt diurne sunt vigilie nocturne. vñ a vigiles. Velites erāt apud romanos gen⁹ milicie. a volitando vōti. Lecti em agilitate iuuenes cū armis suis p⁹tes ga equitum ꝯsedebant. a mox cū ad hostes ventū esset: equis desiliebant a ꝯtinuo pedites ipsi ex alia pte equitib⁹ per quos aduecti fuerant: dimicantib⁹ hostem pturbabant Ab hijs q̄ velitib⁹ elephanti quondā hannibalis retroacti cū regi iā a suis non possent: fabuli scalpro iter aures adacto necabant. Castra sunt vbi miles steterit. dicta āt castra. q. casta. eo ꝙ illic castrare libido. Nā nūq̄ hijs intererat mulier. Milicia āt a militib⁹ dicta. aut a multis. q. multicia. quasi negociū multoꝫ. aut a mole teꝫ quasi molestia. Legio. vi miliū armatoꝫ est ab electo vōta quasi lecti. armis electi. ꝓprie aūt macedoꝫ phalanx. galloꝫ ꝯterna nrā legio dr. Legio a ūt hꝫ sexagīta cēturias. manipulos. xxx. cohortes. xij. turmas ducētas. choros. xv. Centuria est ps exercitus in centenos milites diuisa. Unde a q̄ hijs prefunt centuriones dicuntur. Succenturiati sunt: non qui in prima centuria: sed in secunda centuria sunt. q. sub prima centuria: tīi structi etiā ipsi a in speculis positi in bello sunt vt si prima defecerit: isti quos sub se diximus laborantib⁹ primis subueniant Unde a ad insidiandū ponitur succenturiatus quasi armis dolosis instructus. Manipulus ducento ꝫ est militū. Manipuli āt dicti sunt milites. siue qꝫ bellū primo manu incipiebāt. siue ꝙ antequā signa essent manipulos sibi. & fasciculos stipule vel herbe alicuius ꝓ signis faciebāt. a quo signo manipulares milites cognoiati sunt. de quib⁹ lucan⁹. Conuocat armatos extimplo ad signa manipulos. Turma. xxx. eqtes sunt. Romani ei equites in vna tribu trecenti fuerunt. de singulis em centurijs. x. dabant. a fiebat turma. Cohors quingentos milites hꝫ Tria sunt milicie genera sacramentū. euocatio. coniuratio. Sacramentū in quo p⁹electi onē iurat vnusquisq̄ miles se ñ recedere a milicia: misi post opleta stipēdia a milicie tempora. a hij sunt qui hñt plenā milicīā. Nā. xx. a v. annis tenent. Euocatio dum ad subitū bellum nō solū milites: sed a ceteri euocant Unde etiā osul solebat dicere. Qui rempublicam salua esse vult me sequatur. Coniuratio q̄ fit tumultu: qñ vicinum vrbis periculum singulos iurare non patitur: sed repente colligitur multitudo a tumultuosa in ira conflatur. Dicta tumultuatio dr. In acie āt iste fere forme sunt. exercitus. classis. nodus. cuneꝰ. ale. cornua. agmen. q̄ formas a noīa ab ipsis rebus de q̄bus translata sunt imitant. Acies dicta ꝙ ferro armata sit a acumine gladioruꝫ. Exercitus multitudo ex vno genere ab exercitatione bellī vocata. Classes dicte ꝓpter diuisionē exercit⁹ qui postea manipuli dicti sunt. Unde a virgilius. Classib⁹ hic locus est. Hic acies certare solebāt. Nam postea a classica nauium dicta Nodus ꝓprie est densa pditum multitudo. sic turma equitū. Nodus āt dictus ꝓ difficultate qꝫ vix possit resolui. Cuneus ē collecta in vnuꝫ militū multitudo. Unde ꝓpter ꝙ in vnum coit. a ipsa coitio in vnum cuneus nominatus est quasi cuncus. eo ꝙ in vnū omnes cogūtur. Ale in exercitu. xxx. equites esse dicūtur. Ale āūt equites ob hoc dicti. qꝫ tegunt pditos a lateꝫ. Cornua vocant extremitas exercit⁹ qꝫ intorta sit. Agmen dr cū exercitus iter fac. ab agendo vocatū. & eundo Plautus Quo te agis. Et ipse est em exercitus ambulans. Nā agmen dr qđ in longitudine directū est. qualiter tunc solet esse cū exercitus portis pdit. quicq̄ fuerit aliud abusiue dr.

De ciuibus.

DE impijs milicieq̄ vocabulis ex parte dictum est. deinceps ciuium nomina summati subiungim⁹. Ciues

vocati q̄m vnū eo eunt̄es viuant vt vita omnis a oīatiōe fiat a tutiōe. Domus vnius familie habitaculum est. sicut vrbs vnius populi sicut orbis domicilū; totiꝰ generis humani ē Est aūt domus genꝰ familie siue diuuctio viri a vxoris. Incipit aūt a duobꝰ a est nomē grecū. Nā familia est liberis ex liberi legibꝰ suscepti a femore Genus aūt a gignendo a progenerando dictū: aut a diffinitione certoꝝ progenatoꝝ vt nationes q̄ ꝓpriis cognationibꝰ terminate gentes appellant. Populus ē humane multitudinis iuris ꝺsensu. a ꝺcordi ꝺmunione sociatus. Populꝰ āt eo distat a plebibꝰ q ꝓpr̄s vniuersi ciues sunt ꝺnumerati seniorib⁹ ciuitatis. Plebs aūt reliquū vulgus sine seniorib⁹ ciuitatis. Populus ḡ tota ciuitas. vulgus vero plebs est. Plebs āt dicta a pluralitate. maior est enim nūs minoꝝ q̄ senioꝝ Populus vero dicit a cito

Vnde a ꝓpr̄s dr̄is est. Grece āt ꝓpr̄s δι laos a lapidibꝰ. Vulgꝰ est passim inhitans multitudo q̄si quisq; qđ vult. Tribꝰ dicūtur tang̃ curie a ꝺgregatōes distincte ꝓpoꝝ. a vocate tribꝰ ab eo q in p̃n cipio romani trifarie fuerunt a romulo diuersitati in senatoribꝰ militibꝰ a plebibꝰ Que tñ tribus nunc multiplicate nomen pristinū retinent. Senatui nomen etas dedit q seniores essent Alij a senendo dictos accipiūt senatores Ipsi em̄ agendi facultatem dabant. Senatus ꝺsultus a ꝺsulendo a tractando est dictꝰ: q sic fit vt ꝺsulat a nocere nō possit. Patres autez vt δt salustius a cure similitudine vocati sunt Nā sicut patres filios suos: ita illi rempublicā alebant. P̃res ꝺscripti. q dum romulꝰ .c. curias senatoꝝ elegisset: noīa eoꝝ p̃ute ꝓpr̄o in tabulas aureas ꝺtulit. atq; inde patres ꝺscripti vocati. Primi ordines senatoꝝ dicuntur illustres. secundi expectabiles. tercij clarissimi. Jā inferius quartū aliqđ genus nō est. Quāuis aut̄ senatoria quisq; origine esset vsq ad legitimos annos eques romanꝰ erat. Deinde accipiebat honorē senatorie dignitatis. Censores apud romanos veteres erant. Est. n. cēsor nomen dignitatis iudicialis Censere enim iudicare est. Item censores sunt patrimonioꝝ iudices. a censu eris appellati. Judices dc̄i q̄si ius dicentes ꝓpr̄o. siue q iure disceptent. Jure aūt disputare ē iuste iudicare. Nō est autē iudex si nō est iustitia in eo. Preses rēores sūt ꝓuincie: dicti eo q̄ prefunt. Pretores āt quasi preceptores ciuitatis a principes Jdē a q̄stores quasi questores eo q̄ questionibꝰ p̃sunt Consiliū em̄ a cā apud eos est. Procures sunt principes ciuium ciuitatis. quasi pcures q̄ ante omnes honore precedāt. Vnde a capita trabium q̄ eminent extra pietes pcs dicuntur eo q primo pcedant. Dine aūt ad primores facta translatio: q̄ a cetera multitudine p̃minent. Tribuni dicti eo q plebi iura vel opem tribuunt. Cōstituti sunt aūt sexto anno pꝰ reges exactos. Dum em̄ plebs a senatu a ꝺsulibꝰ premeretur: tunc ipsi sibi tribunos q̄si pros iudices a defensores creauit: qui eoꝝ libertatē tuerentur. a eos aduersus iniuriā nobilitatis defenderent. Vñ a defensores dicti eo q sibi plebē ꝺmissam ꝺtra insolentiā improboruꝝ defendant. At contra nunc quidā euersores: nō defensores existunt. Numerarij vōti sunt: qui publicū nummū erarijs inferunt. Functi ab eo q fungant honore a officio aliquo dī. Dine a defunctos mortuos dicim⁹ qui ꝺpleuerunt vite officia. mihi em̄ iam faciunt. Municipes sunt in eodē municipio nati: ab officio munerꝝ dicti eo q publica munia accipiunt. Munia em̄ officia sunt. vnde a immunes dicūtur qui nullū gerunt officiū. Municipales originales ciues a in loco officiū gerentes. Decurriones dc̄i q̄ sint de ordine curie. Officiū enim curie administrāt. Vñ nō est decurio qui summā non intulit vel curiā ptcipauit. Curiales aūt idem a decuriones. Et dc̄i curiales. q ciuilia munera paurāt a exequunt. Principales magrātus a duū iurales cuiuslibet officioꝝ ordines sunt. Principales dc̄i q̄ preſint magrātibꝰ Magrātus vero q maiores sint reliquis officijs duum iurales. Tabellio vōtus eo q̄ fit porta to: tabellarum Idem exceptor. idē a scriba pblicis. q ea tm̄ que gestis publicant scribit. Burgarij a burgis dc̄i. q crebra p limites hi tacula ꝺstituta burgos vulgo vocant Vnde a burgundionū gentis nomē inhesit: quos q̄n dam subacta germania: romani per castra disperſ fuerunt atq; ita ex locis nomē sumpserūt Collegiati dicunt q eoꝝ collegio custodijsq; deputent: qui facinus aliqđ ꝺmserūt. Est em̄ sordidissimū genus hoīm patre incerto p gemitū. Priuati sunt exēnei ab officijs publicis. Est em̄ nomen magrātum hñti ꝺtrariū a dicti priuati q̄ sint ab officijs curie absoluti. Mercenarij sunt q̄ seruiunt accepta mercede. Jdeꝫ a barones greco nomine q̄ sint fortes in laboribus. Baria em̄ δι grauis q̄ sit fortis. Cui cō trarius est leuis a infirmus. Publicani appellantur ꝺductores vectigaliū fis. vel rei publicarum. siue q vectigalia publica exigūt vel quia p negocia seculi lucra sectāt Vnde a cognoīati sunt. Villicus ꝓprie ville gubernatoꝝ ē Vñ a villa villicus nomē accepit. Interdū āt villicus ñ gubernacō em ville ꝧ dispēsacō ei

vniuerse domus tullio interpretãte significat qđ est vniuersaꝝ possessionũ a villaꝝ dispensatoꝛiẽ Actoꝛes idẽ a curatoꝛes ab agendo a curando vocati. Procuratoꝛes vero eo qꝫ vice curatoꝛis fũguntur: quasi ꝓpter curatoꝛes: sicut ꝓconsul ꝓ cõsule. Colom sunt cultoꝛes aduene dicti a cultura agri. Sũt em̃ aliunde venientes atq; alienũ agꝝ locatũ tenentes ac debẽtes cõditionẽ gemitali solo ꝓpter agri culturaꝫ sub dominio possessoꝛis ꝓ eo qꝫ hijs locatus est fundus. Coloni aũt q̃tuoꝛ modis dicuntur. Nam colom aut romani sunt aut colom latini. aut colom auxiliares. aut colom turis priuati. Inquilini vocati quasi incolentes aliena. Nõ em̃ habent ꝓpriaꝫ sedem: sed in terra aliena inhabitant. differt autẽ inter inquilinũ a aduenã Inquilini em̃ sunt qui emigrant a nõ ꝑpetuo permanent. Aduene autẽ vel incole aduẽtici; perhibentur sed pmanẽtes a inde incole qđ iaꝫ habitatoꝛes fũt ab incolendo. Indigene sunt inde geniti a in eodẽ loco nati vbi inhabitant Incola autẽ nõ indigenã sed aduenã indicat Peregrini dicti eo qꝫ ignoꝛãtur eoꝝ parentes a quib⁹ oꝛti existũt. Sunt em̃ de longinqua regione. Vrbani vocabanť q̃ rome habitabãt. Qui vero i ceteis locis oppidani. Nã sola vrbs roma. cetera oppida. Famuli sunt ex ꝓpria seruoꝝ familia oꝛti. Serui autẽ vocabulũ inde traxerũt qꝫ hij qui iuẽ belli possent occidi a victoꝛib⁹ cõseruabanť a serui fiebãt a seruãdo. s. seruiappellati. Ancille a fustentaculo võce. Ancõ em̃ grece cubit⁹ dicit. Vñ a ancone dicimus. Mancipium est quicquid manu capi subdiꝫ potest. vt bõ equ⁹ ouis. Nec em̃ animalia statim vt nata fũt mancipiũ eẽ putantur. Nam ea q̃ in bestiaꝝ numero fũt tunc videtur mãcipium esse q̃ capi siue domari cepit. Ingenui dicti qm̃ genere bñt libertatẽ: non in facto: sicut liberti. Vnde a eos greci eugeneꝫ vocant qꝫ sint bom generis. Libertus aũt võtus quasi liberatus erat em̃ pri⁹ iugo seruitutis ad dict⁹. Libertoꝝ aũt filij apud antiquos libertini appellabãtur q̃si de libertis nati. Nũc vero libertin⁹ ã a liberto fact⁹ ã possessus. Manumissus &c. quasi manu emissus. Apud veteres em̃ quoties manu mittebãt alapa paussus circũagebant. a liberos ofirmabãt vnde a manumissi dicti. eo qꝫ de manu mitterentur. Debititij primũ a dẽditione fũt nuncupati. Dedicio em̃ dicitur q̃n̄ se victi aut vincendi hostes victoꝛibus tradũt quib⁹ hec oꝛigo nominis fuit. Dũ quõdaꝫ aduersus ꝓp'm romanũ serui armis sũptis dimicassent victi se dederũt ꝛ prehẽsiq; vaia turpitudine affecti sunt Ex hijs quidã postea a dominis manumissi ꝓpt suppliciꝝ notas q̃s manifeste ꝓpessi sunt. ad dignitatẽ ciuium romanoꝝ nõ puenerũt Latini autẽ romã ꝛditã apud latinos fiebãt nũq̃ ꝓ testamentũ ꝫ per epistolam libertatẽ sumẽtes Jn qꝫ ꝓ testamẽtũ nõ fiebant: nec ex testamento aliq̃d capere nec suos hæredes facere poterãt. Ciues romani postea sub ꝛfu lib⁹ ꝓ testamenta in vrbe romana effecti fũt dicti ãt ciues romani qꝫ testamẽto liberi effecti in numerũ romanoꝝ ciuũ redigũtur. Hijs primũ adit⁹ erat in vrbe roma cõmorari. ceteris aũt libertis ꝓhibebatur. ne vel in vrbe roma vel infra septimũ ab vrbe miliariũ ꝛmanerent.

De affinitatib⁹ a gradibus.

Heredis nomen impositum est cẽsus etis Soluit em̃ tributũ auctoꝛis In hoc em̃ vocabulo prima successio ẽ hereditatis a generis vt sũt filij a nepotes. Proheres est qui loco heredis fũgitur: q̃si ꝓ hered. Est enim aut instituť aut substituť Pater est a quo nascit imitũ geneis: Itaq; is paterfamilias vocitať. Pater autẽ dict⁹ eo qꝫ pactione pacta filiũ peteret Pactio enim ẽ rei venerie cõsumatio. Lucreti⁹. Et bene pactio patꝝ. Genitoꝛes ãt a gignẽdo: a pntes q̃si pariẽtes. Idẽ a creatoꝛes Crementũ em̃ ẽ semẽ masculiv̄ amatiũ a hõim corpa ocipiũť. Hic creatoꝛes parẽtes dicũtur. Mater &c. qꝫ ex ꝛde efficiať aliquid Mater em̃ est q̃si materia: nã pater causa ẽ Paterfamilias aũt dict⁹ q8 ommib⁹ in familia sua positis seruis tanq̃ pater filijs patria dilectione ꝛfulit seruoꝝq; ꝛdicionẽ a filioꝝ affectu nõ discernit: ꝫ q̃si vnũ membꝝ amplectiť. Hinc em̃ exoꝛtũ est nomẽ pũs familias Qui ãt im̃q̃ dominãtur in seruis hoc se noie nequaq̃ ẽputẽt appellari. Materfamilias inde võtur qꝫ ꝓ quandã iuris solẽnitateꝝ in familiã trãsit mariti. Tabule em̃ matrimoniales instrumẽta empcõnis sue sũt. Alias sic matrona ẽ mr̃ p̃mi pueri. q̃si mr̃ nati. ita mať familias illa ẽ q̃ plures enixa ẽ. Nã familia ex duob⁹ eẽ icipit Au⁹ pr̃is pr̃ ẽ abauo dict⁹ a. ab antiq̃tate. Proau⁹ aui pr̃ est q̃ ꝓ pe auũ. Abau⁹ ꝓ aui pr̃: iã lõge ab auo. Atau⁹ abaui pr̃ Tritau⁹ ataui pr̃: q̃si tetrau⁹ id est q̃rtus supra abauũ. Sed tritau⁹ vltimũ cognacõis nomẽ est. Familia ãt oꝛitur a pre: terminať in tritauo. Filiꝰ a filia a familia dicti sũt. ipsi em̃ p̃mi in ordine nascentiuꝝ existunt. Vñ a cornelia familia stirps ipsa ois cornelio oꝛta. Familia autẽ a femore. Femur enim genꝰ est a stirps oñditur. Nã familia ꝓ seruis abusiue nõ ꝓprie dr̃. Stirps ex longa generis significacione vocatur. Gnatus dictus quia generatus Vñ et

p.g.scribit. Soboles eo q; substitutõ sit generis Quadriptit9 ẽ ãt ordo filioꝝ ita Vnigenit9 pmogenit9. mediꝰ. nouissimꝰ. Vnigenit9 qđ sit vnic9 nec aũ nec post vll9. Primogenit9 aũ quẽ null9. Mediꝰ iñt oẽs. Nouissim9 post oẽs Jdẽ a minim9 a monade. Nouissim9 ãt ppt qđ nou9: qꝫ ceteri p̃cedẽdo antiq̃ores exist̃t. Quatuor em̃ modis filij appellãtur. nã. imitatõne. adoptõne. doctrina. Natura veluti dicunt filij abrahe iudei. Jmitatõne vt ipsi9 abrahe fidem imitãtes ex gẽtib9 dicẽte euãgelio Potẽs ẽ de9 de lapidib9 istis suscitare filios abrahe vel sic eosdẽ in deos dñs filios esse dicit dyaboli a q; nõ noiati vel nõ nati ꝫ quẽ fuerãt imitati Adoptione q̃q qđ hũana cõsuetudie nulli licet nescire vel sic nos deo ñ nã ꝫ adoptõne dicim9 patrẽ q̃ es in cel. Doctrina sic apl's filios suos appellat eos q̃b9 euãgeliũ p̃dicauit. Filij ãt idẽ legib9 libẽi appellant vt isto võbulo secernãtur a seruis qꝫ sic fuꝰ im ptãte dñi: sic filiꝰ im protestate ẽ p̃is. Jñ etiã filio fit emãcipatõ vt sit liber a p̃e: sic fit suo manumissio vt sit liberat9 a dño. Jte liberi dicũ. qꝫ ex libero sũt mũimoio orti. Nã filij ex liberoꝝ ancilla fuit cõdicõnis sũt Sẽp em̃ q̃ nascitur deteriorẽ p̃tis statũ sumit Naturales aũt dicũtur igenuaꝝ cubinaꝝ filij q̃s sola nã genuit ñ honestas cõiugij. Jdẽ a puer i a pube Adoptiuꝰ filiꝰ est q̃ ã p̃e iusto. aut auo ã ꝓauo cuiꝰ ptãte p mãcipatões ẽ traditus in alienã ptãtẽ. qꝫ vtriusq; fert nomen vt flauiꝰ emiliꝰ vel scipio paulinꝰ. Gemi sũt non duo tm̃ simul nati: ꝫ eẽ plures. De gemis aũt vno abortu. alit q̃ legitime natꝰ fuerit ꝓpisci noiat. Postumꝰ võtur eo qꝫ post humatõnez p̃is nascit ꝫ post obitũ. Jste ꝫ defũcti nomen accepit. sic em̃ lex voluit vt q̃ de defũcto nascit defũcti nomẽ appellet Nothꝰ: q̃ de p̃e nobili ꝫ mre ignobili gignit: sic ex cubina. Est ãt hoc nomẽ grecũ ꝫ i latinitate deficit Huic contrariꝰ ẽ spuriꝰ q̃ ex mre nobili ꝫ p̃e ignobili nascitur. Jte spuriꝰ p̃e icerto mre vidua genit9 vel tm̃ spurij filiꝰ qꝫ mulieb̃ie natura veteres spuriũ vocabãt veluti hoc ẽ semis ñ p̃is noie. Eosdẽ ꝫ fauonios appellabãt. qꝫ q̃ dã ai alia fauonio spũ vaul tro capere existimãtur Vñ ꝫ hij q̃ ñ fuit de legitio mũimoio mrem potiꝰ q̃ p̃rem sequũtur. Latine ãt spurij q̃si ex puritatẽ ꝫ q̃si immũdi Nepos ẽ q̃ ex filio natꝰ ẽ. dictꝰ ãt nepos q̃si natꝰ post. Primũ em̃ filiꝰ nascit. deinde nepos. Strabꝰ em̃ substitutõnis est. Hinc ꝫ posteritas. q̃si posteã etas. Nepos ãt vtriusq; sexꝰ est. Nã vt neptis dicamꝰ in infẽ ẽxpter discretionẽ successionis admissaz. Pronepos ẽ q̃ ex nepote ocept9 natusq; ẽ Et dictus ꝓnepos q̃si natus porro post Ex hoc q̃ gradu incipit vtria ꝓgenies: q̃si porro post geniti Nã filij ꝫ nepotes nõ sũt ꝓgenies: qꝫ ñ est in eis lõga posteritas Sic ãt in ferijs lõge ebiti ꝓgenies dicũtur. ita supiꝰ paui atauiq; ꝓgenitores appellãtur: q̃si porro generãtes. Pronepos dictꝰ qꝫ ꝓpe nepotẽ. Abnepos: qꝫ seiũgit ab nepote Est em̃ inter illũ ꝫ nepotẽ ꝓnepos. Abnepos abnepotis filiꝰ Trinepos abnepotis filiꝰ qꝫ post nepotẽ q̃rt9 in ordine est q̃si tertianepos. Maiores ãt ñ dicim9 ñ q̃tiens q̃duũ deficit nomen: vt puta filiꝰ nepos ꝓnepos abnepos abnepos trinepos. Vbi isti q̃dꝰ defecerint: merito iã dicim9 maiores sic ꝫ maiores dicim9 post p̃is. auꝰ pauꝰ abauꝰ atauꝰ tritauiq; vocabulũ.

De agnatis ꝫ cognatis.

Agnati dicti eo q; accedãt pro natis dũ defũt filij. Qui iõ ptiꝰ in gẽte agnoscũtur. qꝫ vterinũ ꝓ virilis sexus ꝓsonas veluti frat eo dẽ ꝓpe natꝰ vel fris filius nepos vel ex eo. Jtẽ patruꝰ ꝓpinq̃tate cognacõis Cognati dicũ qꝫ sũt ꝫ ipi ꝓpinq̃tate cognacõis ciũcti. Qui ide post agnatos habẽtur qꝫ p femininũ sexꝰ ꝓsonas veniunt: nec sũt agnati ꝫ alias naturali iure cognati Proxim9 ꝓpt ꝓximitatẽ sãguinis appellat9. Cõsãguinei võti eo q; ex vno sãguine vel ex vno p̃is semie nati sũt. Nã semẽ viri spuma est sãguis ad instar aq̃ in scopulos collise: q̃ spumã candidã facẽ. vel sic vnũ mig ꝫ qđ in calice agitatũ spumã albentem reddit. Frẽs dicũ eo q; sint ex eodẽ freũ ꝫ ex eodẽ semie nati Germani vero de eadẽ genitrice nascẽdo manãtes ñ vt multi dicũt. de eodẽ germie q̃ tm̃ frẽs vocãtur Ergo fratres ex eodẽ freũ. germaĩ ex eadẽ genitrice manãtes. Vterini võti eo q; sint ex diuersꝭ p̃ib9. ex vno vtero editi. Nã vter9 tm̃ mulieris ẽ Quatuor autẽ modis fratres dicũtur in diuinis scripturis. natura. gente. cognacõe. affectu Natura vt esau ꝫ iacob. andreas ꝫ petrus iacob9 ꝫ iohanes. Gẽte vt oĩes indei fratres inter se vocãtur vt in deutronomio Si autẽ emeris fratrem tuũ q̃ est hebre9. Et apl's Optabã inquit ego anathema eẽ a xp̃o ꝓ fribus meis qui sũt cognati mei: sm̃ carnẽ q̃ sũt israhelite. Porro cognacõne frẽs vocãtur q̃ sũt de vna familia ꝫ patria quas latini paẽntates interp̃tantur cũ ex vna radice multa generis turba diffundit vt in genesi dixit abrahã ad loth. Nõ sit rixa inter me ꝫ te ꝫ inter pastores tuos ꝫ pastores meos quia omnes frẽs sumus. Et certe loth nõ erat frat abrahe: ꝫ filiꝰ fris eius aran Quarto mõ affectu fratres dicti q̃ in duo sciduntur: spiritale ꝫ cõe. Spirituale q̃ oẽs xp̃iani frẽs võnt vt ecce q̃ bonũ. ꝫ q̃ iocũdum habitare frẽs in vnũ. Jtẽ cõe cũ oẽs hõmes ex vno p̃e nati pa

ti imꝫ nos germanitate diungimur scripturā lo
quente. dicite hijs q odertvos. frēs nr̄i vos estis
Germana ita intelligiꝫ vt germanꝰ eadē genera
manās. Soror ātvt fraꝫ. Mā soror ē ex eodē se
mie dicta q̄ sola cū fribꝰi sorte agnicōis hēaꝫ
frēs patrueles dī eo q̄ p̄es eorū germani
frēs imꝫ se fuerūt. Cōsobrini verovō ti q̄ ā ex so
rore a frē ā ex duabꝰ sororibꝰ sunt nati: q̄si ꝛso
rorini. Fratrueles āt matertē filij sūt. Sobrini
ꝛsobrinozfilij. Titis grecū nomē ē. Patruus
fraꝫ p̄ris ē: q̄si p̄ alij. Vñ a discedente p̄re pu
pillū p̄or patruꝰ suscipit. a q̄si filiū lege tuetur
Auūculꝰ est mr̄is frater cuiꝰ nomen formam
diminutiui habē videꝫ: q̄ ab auo venire mon
stratur. Amita est soror p̄ris q̄si alia mr̄. Maꝫ
tera est soror mr̄is q̄si altera mr̄. Socer est q̄ fi
liā dedit. Gener ē q̄ filiā duxit Gener āt dicꝰ
q̄ assciscatur ad augendū genꝰ Socer āt a so
cius q̄ genery vel nuꝛ sibi assotiauit. Vitricꝰ
aūt quiꝫ ꝛor ē ex alio viro filiū aut filiā hūtez
duxit. Et dicꝰ vitricus q̄si nouitricꝰ q̄ a mr̄e
sup ducaꝫ nouus. Priuignꝰ est q̄ ex alio p̄re
natus est a p̄uignꝰ dici putaꝫ: q̄si p̄ui genꝰ: q̄
prꝰ genitꝰ. Vñ a vulgo añ natus Vocabula
āt a gēre hec vicē declinata genitor genitrix.
agnati agnate. cognati cognate. pgenitores
pgenitrices. germani germane.

Ite de predictis affinitatibus.

Vctor mei generis paꝫ mihi ē. ego
illi filiꝰ aut filia. Patris mei pater
mihi auꝰ est. ego illi nepos ā nep
tis. Patris mei auus mihi pauus est: ego illi
pnepos aut pneptis. Pr̄is mei pauus: mihi
abauꝰ ē. ego illi abnepos aut abneptis Pr̄is
mei abauꝰ mihi atauꝰ est. ego illi adnepos ā
adneptis. Patris mei atauꝰ mihi trita uꝰ est.
ego illi trinepos aut trineptis. De patruis

Patris mei fraꝫ m̄. patruꝰ ē ego illi
fratris filiꝰ aut filia Patrui mei p̄r̄
mihi paꝫ magnꝰ ē: ego illi filij fra
tris filiꝰ aut filia. Patrui mei auꝰ.
mihi ppatruꝰ est. ego illi filij filie nepos ā nep
tis Patrui mei pauus mihi abpatruꝰ est: ego
illi nepotis aut neptis filiꝰ aut filia.

De amitis.

Patris mee soror mihi amita est ego
illi fratris filiꝰ aut filia Amite mee
mē mihi amita magna est. ego illi
filie fratris filiꝰ ā filia. Amite mee
auia mihi pamita ē. ego illi neptis filiꝰ ā filia
Amite mee pauia m̄ abamita ē: ego illi nep
tis. nepos aut neptis. De auunculis.

Patris mee fraꝫ: mihi auūculꝰ est ego
illi sororis filiꝰ aut filia. Auunculi mei
p̄r̄: mihi auunculꝰ magnꝰ est. ego illi
filiꝰ sororis filiꝰ ā filia. Auūculi mei auꝰ mihi
pauunculus est. ego illi filij nepos ā neptis.
Auūculi mei pauus mihi abauunculꝰ est. ego
illi neptis filius aut filia. De matertēr

Matris mee soror m̄ matertera est. ego
illi sororis filiꝰ aut filia. Maꝫtere mee
soror mihi matertera magna est ego
illi sororis nepos aut neptis. Auie mee soror
m̄ ab matertera est. ego illi pnepos sororis ā
proneptis. Proauie mee soror mihi p matter
tera est. ego illi neptis filius aut filia.

Stemmata dicūtur ramusculi quos aduocati fatiūt in genere cū gradus cognacōnū partiūturvt
puta ille filius. ille pater. ille auus. ille agnatus. a ceteri quoꝛ figure hec sunt.

Ipse.

Pater	Mater	Filius	Filia.
ij.	ij.	ij.	
auꝰ	Fraꝫ	Soror	nepoꝰ
auia			neptis
iij.	iij.	iij.	iij.
pa	patruꝰ	amita	fratris ā so
uꝰ p	auūculus	ma	roris filius
auia		tertera.	aut filia
iiij.	iiij.	iiij.	iiij.
aba	ppatruꝰ	amita	cōsobrini con
uꝰ aba		ta auūculus	sobrine
uia		magnꝰ maꝫ	
		tera magna.	
v.	v.	v.	
atauꝰ	ppatruꝰ p		
ata	aita pauū	pprios	sobri
uia	culꝰ pmr̄ta	mi.	brine
vi.	vi.	vi.	vi.
trita	adpatruꝰ abai	ppatruꝰ pai	ppatrui paite pa
uus tri	ta abauunculus	ta pauūculi	uūculi nepos ne
tauia	admatertera	filij filie	ptis

Vsq̄ ad hūc lateral	iiij.	iiij.	iiij.
lum immunes per	fratris ā so	abne	aulū immunes
sone sunt.	roris nepoꝰ	pos ab	psone sunt.
	aut neptis	neptis	
	v.	v.	v.
	fratris et	abne	
	sororis pnē	pos ab	
	neptis	neptis	
	vi.	vi.	vi.
	sobrini so	sororis pnē	pos ab
	brine	pos pneptis	neptis
	vi.	vi.	vi.
Vsq̄ ad hūc lat	sobnoz a sob	fris a sororis	tri
lum immunes	naꝫ filij vel	abnepos ab	nepoꝰ
psone sunt.	filie	neptis	pnepꝰ

trīta trīta.
uīpr̄ uīpr̄
vī. trīta trīta vī.
uīmr̄ uīmr̄
trīpa vi. vi. trīta
truīsť trīta trīta uūaul9
amīta uis. uī. ſmr̄tť.
abpa abpa abauū abauū
truiab tru9 aba aba aulus aulīab
amīte abaī uis uīa abmr̄ mr̄tť
filī. ta. tera. filī.
vī. vi. v. v. vi. vī.
abpa abpa abpa abauū abauū abauū
tru9ab trui truus aba aba aul9 aulīab aulīab
amīte abaī abaī uis uīa mater mater mr̄tť
nepoſ teſilī9 ta. tera tťfilī. nepoť
vī. vi. v. iīī. iīī. v. vi. vī.
ꝑatrui ꝑpa ꝑpa ꝑpa ꝑauū ꝑauū ꝑauū ꝑauū
ꝑamīte truiꝑ trui truiꝑ ꝑa ꝑa aul9ꝑ aulīꝑ aulīꝑ aulīꝑ
nepo aītťꝑ ꝑaīte aīta uus uīa mať mr̄tť mr̄tť mr̄tťꝑ
tes nepoť filī. tera filī nepoť nepoť
vī. vi. v. iīī iīī iīī iīī. v. vi. vī.
propa propa ꝑpa ꝑpa propa auūcu ꝑtius ſobmi ſobmi ſobmi
truoꝝ truoꝝ truo true truus lus ſobn9 ſobne ſobne ſobne
aītaꝝ aītaꝝ ūaī lis a ꝑamī au9 auūa maťe ꝑtia filī nepo ꝑnepo
ꝛepne ꝛene taꝝꝛmīti tama ta ma ſobri tes tes
potes potes filī mi gna gna na
vī. vi. v. iīī. iī. ī. ī. iī. iīī. v. vi. vī.
friſpa patru patruí ꝑpa frater propa auūcu oſob oſobmi oſob oſob oſobrini
truiaī iamī aimi trui ſoroꝛ tru9a l9mr̄ n9cō conſo micō micō ſoroſ tri
tinene fipro tine aīti patru mīta pať mr̄ tera ſobri brine ſobne ſobne nepo
potes nepoť potes mfilī usaī na filī nepoť ꝑnepoť tes.
vī. vi. v. iīī. tie. iī. ī. ī. ī. ī. iīī. iīī. v. vi. vī.

filius filia
ī. ī.
nepoſ nepť
iīī. iīī.
ꝑne ꝑne
pos ptis
iīī. iīī.
abne abne
pos ptis
v. v.
abne abne
pos ptis
vi. vi.
ťnepoť ťnepť
filī filī
vī. vī.
ťnepoť ťnepť
nepoſ ñeptis

Hec ꝯsāguinitas dū se paulatim ꝓpagi nū ordimbꝰ dirimens vsq; ad vltimū gradū sub traxerit a ꝓpīq̄tas eē dēsie rit eā rursus lex matrimonij vinculo repetit a quo dām̄ reuocat fugientez. Jō autē vsq; ad sextū generis gradū ꝯsāguinitas ꝯstituta est. vt sic sex etatibꝰ mūdi generacō a dōs statꝰ si mil. ita ꝓpīq̄tas generis tot ḡdibꝰ terminaret

De coniugijs. Ca. 1.

Jr sexū significat nō ꝯiugū n̄ adie ctis vir eius. Maritꝰ vero etiā sine adiectōe ꝯiugē sonat a a maē mai tus q̄si mas. Est em̄ nomen prime pōsicōnis q̄ fac̄ in diminucōne masculꝰ. in de riuacōne maritꝰ. Sponsus a spōdendo vocatus. Nā ant vsū tabellaꝝ matrimonij cautōnes sibi inuicem emittebant in quibus spondebant se inuicem ꝯsēturē in iura mr̄imonij a fideiussores dabāt. Vñ admissum est vt sponsū dicamus viz a spōdendo a sponsam similit. Cetez ꝓprie spondere velle ē. Ergo spōsus nō q̄ ꝓmittit ꝫ q̄ spondet a sponsores dat. Arrabo dicta q̄si arra bō. Qꝫ em̄ datur ꝓ ꝯiugio bene datur. quia cō iugiū bonū est. Qꝫ vero cā fornicacōnis ā adul terij malū ē. id circo arabo nō ē. dicta āt arra are ꝓ q̄ traditur. Est autē arra nō solū spōsio ꝯiugal ꝫ etiā ꝓ q̄libet ꝓmissa re data vt ꝯplea tur. Proci nuptiaꝝ petitores a p̄cando a peten do dicti. Pronuba dicta eo q̄ nubentibꝰ p̄est. quecz nubentē viro ꝯiūgit. Ipsa ē a paranim pha Nā nimpha sponsa in nupcijs a nimpha ꝓ lauacōnis officō qꝫ ad nomen nubētis allu ditur. Cōiuges appellati ꝓpter iugū qꝫ impo nitur mr̄imonio ꝯiungēdis Jugo em̄ nubētes subici solēt ꝓpter futurā ꝯcordiā ne separētur Cōiuges aūt verius appellant̄ a prima ds̄ponsa tionis fidē q̄ huis adhuc int̄ eos ignoretur ꝯiu galis ꝯcubitus sicut maria ioseph ꝯiūx voca tur inter q̄s nec fuerat nec futura erat carnis vlla ꝯmixtio. Nupte dicte q̄ vultꝰ suos velent trāslatū nomen a nubibꝰ quibꝰ tegit̄ cetū. Vñ a nuptie dicuntur q̄ ibi p̄mū nubentiū capita velant̄. Obnubere em̄ cooperire est. Cuiꝰ oppa ia innub a hoc est innupta q̄ adhuc vultū suuz nō velat. Vxores vōte q̄si vnxiores. Moris enim erat antiq̄tus vt nubētes puelle simul venirēt ad limen mariti a postes a anteq̄ ingrederent̄ ornarētur laneis vittis a oleo vngerentur. Et inde vxores dicte q̄si vnxiores que ideo vetabā tur limina calcare. q̄ illic ianue a coeūt a sepa rentur. Matrona est q̄ iā nupsit a dicta matro na q̄si mr̄ nati vel q̄ iā mater fieri potest. Vñ a mr̄imonū dictū. Distinguitur āt inter matro nā a mr̄em a matrem familias. Nā matrone: q̄ iā in mr̄imonū ꝯuenerūt. matres q̄ genu erunt. matresfamilie. q̄ iam ꝓ quandā iuris solemnitatē in familiam mariti trāsierūt. Mo nogamus dictus q̄ vni tantū nupsit. Monos em̄ apud grecos vnū dr. gamos nuptie inter p̄tantur. Bigamꝰ autē a trigamus a numero vxoꝝ vocatus q̄si a duabꝰ vel tribus mulieri bꝰ. Vidua vocata q̄ cū viro vno fuerit. nec cir ca ꝯsortiū alterius viri post mortē cōiugis pri mi adhęserit. Nā que alteri post mortē prioris viri nupserint. vidue nō dicūtur. Jtem vidua dicta q̄ sola sit. nec circa ꝯsortiū alteriꝰ viri cō iugalia iuā custodiat. Fratris vxor fratissa vo catur. Mariti frater leuir dr. Duoꝝ inter se fra trū vxores ianitrices vocātur. q̄si eandē ianuā terentes vel per eādem ianuā iter hñtes. Viri soror glos appellat̄. Sororis vir spetiale nomē nō habet: nec vxoris frater. Matrimoniuz est nobiliū iusta cōuentio a ꝯdicō Coniugiū est legitima ꝓsonaꝝ inter se coeūdi a copulan di nuptie. Cōiugiū est dictum q̄ ꝯiūcti sunt: vel a iugo quo in nupcijs copulātur ne resol ui aut separari possint. Conubiū autē ñ a nu pta sed a nulēdo formatum dicitur aūt conu biū cum eq̄les in nuptias coeūt vt puta ciues romani. pari vtiq; dignitate. Conubiū āt nō est cū ciuis roman̄ cū latina iūgitur. Quotēs aūt conubiū nō est filij patrem nō sequūtur. Jmenes dr a quod ā ymeneo qui priꝰ ꝓspere vsus est nupcijs vel a potu ymenos que mēbr̄ ne virginitatis est clausꝝ Cōtubernīū est ad tēpꝰ coeūdi ꝯuencō. vñ a taberna culū qꝫ mō huc modo illuc p̄figitur. Repudiū est qꝫ sub testimonio testiū vel presēti vel absēti mittit. Diuortiū est quotēscunq; dissoluto matrimo nio. alter eoꝝ altreās nuptias sequitur. Diuor tiū aūt dictū a flexu viaꝝ. hoc est via in diuer sa tendēs. Frivolū est cū eo animo separātur: vt rursū ad se inuicē reuertāntur. Nā frivolū est velut quasse mētis a effluxe nec stabilis. Pro prie āt frivola vocantur fictilia vasa inutilia. Tres āt ob causas ducit̄ vxor. Prima est ex causa prolis: de q̄ legitur in genesi a deo dixit eos dicēs. Crescite a multiplicamini. Secunda causa adiutorij de q̄ ibi in genesi dicitur. Non est bonū eē hōiē solū: faciam̄ ei adiutoriuz simile. Tertia causa incōtinētie. Vñ dicit apo stolus. vt qui se nō ꝯtinet nubat. In eligēdo marito q̄tuor expectari solent virtus genꝰ pul critudo sapientia. ex hijs sapiētia potētior ē ad amoris effectū. Refert hec q̄tuor virgiliꝰ de enea. q̄ hijs dido impulsa ē in amorē eiꝰ. Pulcritu dine quā sese ore ferens. Virtute quā forti pe core a armis. Oratione quibꝰ heu ille iactatꝰ fatis q̄ bella exhausta canebat. Genere ere do equidē nec vana fides genꝰ eē deoꝝ. Jtem in

eligendaꝝ ꝓce: q̃tuoꝝ res impellunt hominem ad amoꝛ̃. pulcritudo. gen⁹. diuitie. mores. Me li⁹ tñ ē si in ea mores q̃rant q̃ pulcritudo. Nũc ãt ille q̃runt q̃s à diuitie à forma ñ q̃s ꝓbitas mox ꝛmendat. Jõ ãt femine sb viri ptãte ꝛsi stũt q ꝛ leuitate aĩ pleꝝ̃ꝝ decipiũt. Vñ a equũ erat eas viri auctoritate ꝛpm. Proide a vet̃s voluerũt femias innuptas q̃uis pfecte etatis eẽnt ꝓpt̃ ipsã animi leuitatẽ in tutela ꝛsistere.

Incipit liber decim⁹ de quibusdã vocabul nominũ per alphabetũ distinctis.

Rigo quoꝝ̃dã nominũ ꝙ vñ ꝛmãt: nõ pene oĩ b⁹ ptꝫ. Proinde q̃dã no scẽdi gr̃a opi inflecim⁹. Licꝫ ꝛigo noĩm vñ ꝛmi at a pbis cã teneat raci onẽ vt p denoiacõnẽ hõ ab hũamitate: sapiẽs a sapia noiet. q ꝓ⁹ sapia dicit sapiens tñ clarꝛet alia spẽat in ꝛigine quoꝝ̃dã noĩm cã: siẽ hõ ab humo. vñ ꝓprie ẽ appellat⁹. Ex quibus exẽpli gr̃a quedã in hoc opꝛe posuim⁹.

Heros vir fortis a sapiẽs. Auctor ab augendo dict⁹. Auctoꝛ̃ etiã fẽmineo genere dici ñ posse existimãt. Nã quedã fiũt q̃ in femineo flecti ñ pñt. vt cursoꝛ. Actoꝛ ab agẽdo. Alũn⁹ ab alendo võtus: licet a q̃ alic a q̃ alit alũn⁹ dici põt ꝙ a q̃ nutrit. a q̃ nutrit: ꝑ metl⁹ tñ q̃ nutrit. Amic⁹ p denominacõnẽ q̃si ai custos. dict⁹ ãt ꝓprie amic⁹ ab amo ꝙ catena caritatis vñ a ham q̃ teneãt. Amatoꝛ turpitudinis q amoꝛe toꝛq̃tur libidis. Amabil aut ẽ q sit amoꝛe dign⁹. Amasi⁹ eo q̃ sit pn⁹ ad amoꝛ̃. Astut⁹ ab astuõtus q̃ ẽ callidi a cauti nois q possit sine piculo fortũ aliq̃d facꝛe. Argut⁹ q argumẽtũ cito inuenit in loq̃ndo. Acer in vnã quãq fortitudinẽ ꝛgetus ac inim⁹. Alacer a velocitate a cursu q̃si diceret aliger. Armiger q̃ arma gerat. Alacris let⁹. alacrit gestiẽs a nulli⁹ rei nouitate turbat⁹. Agil ab agẽdo alia q̃ delerit: siẽ docil. Aemulus ciusdẽ rei studiosus q̃si imitatoꝛ a amabil. Alias inimic⁹ inuenit. Aequ⁹ ẽ fm naturã iust⁹ dict⁹ ab eq̃litate hoc ẽ ab eo q sit alteri eq̃lis vñ a eq̃tas appellata ab eq̃litate q̃dam. s. Acquu⁹ ab eo q sit alteri equal euo ꝙ coetaneus. Arrogãs eo q multũ rogetur a ille multũ fastidiosus sit. Audax ꝓprie p arrogãte ponitur. Animosus eo q sit animis a viribꝰ plen⁹. Animat⁹ q̃si aĩo actus a q̃si aĩo firmat⁹. Armat⁹ p eo q scipsũ sũp mensurã suã eleuet: dũ magn⁹ sibi videtur de hijs q̃ agit. Attollens q̃ se eleuet a erigat

Ambitiosus q̃ honoꝛes ambiat. Auid⁹ dict⁹ ab auendo: auere em̃ cupe est. Dimca auarus Nã quidã auarũ esse dixerũt ꝓgredi vltra q̃ sufficit. Auarus ex eo dict⁹ q sit auid⁹ auri a nunq̃ opib⁹ expleatur: a quantũ pl⁹ habuerit tantũ plus cupiat: flacci sup hoc cõcordante sentẽtia: qui ait. Sẽp auarus eget. a sabinus. Q̃ neq̃ auaritia copia neq̃ inopia minuatur. Amar⁹ a sapoꝛe translatũ nomen habet. Est em̃ insuauis nec nouit quẽq̃ ad ꝛsortium suũ aliqua inutare dulcedine. Adulẽ violatoꝛ maritalis pudoꝛis eo q alterius thoꝛo polluit. Anceps huc illucq fluctuãs ac dubi⁹ istud ãt illud capiat a in q̃ pte declinet anxi⁹. Atroꝛ q̃ sit tetris moꝛib⁹. Abstemi⁹ a temeto ꝙ vino: q̃si abstinens a vino. Ablactat⁹ q̃ sit a lacte ablatus. Aeger q̃ agat infirmitate vel tristicia ad temp⁹. Aegrotus q̃ sit eger frequẽti⁹ sicut iratus a iracũd⁹. Aerũnosus a rumine dict⁹ q̃ per inopiã miser factus efficiat a situat. Ausper eo q̃ auiũ auspitia intendat siẽ aceps q aues capiat. Astrosus ab astro dict⁹ quasi malo fidere natus. Aenormis eo q normam a mensurã exceedat. Abactoꝛ est fur iumentoꝝ a pecoꝝ̃ quem vulgo abigeũ vocant. ab abigendo. s. Atram⁹ a albatus ille a veste migraiste ab alba. Aduena eo q aliunde aduemiat. Alienigena qui ex alia gente genit⁹ est. a nõ exoꝛ ubi est. Itẽ alienigena q̃ alienẽ regiõis sit. a nõ eius ubi est. Accola eo q̃ veniens terra colat. Agricola a colendo agro. siẽ siluicola. Asserta eo q̃ sequatur aliquẽ tuendi causa. Assidu⁹ dicebatur apud ãtiquos qui assibus ad erariũ expensũ offerendis preerat a in negociis q̃ publicis frequẽs vndeq̃ p. s. non p. discribendũ est. Apparitoꝛ nominat⁹ q apparet a ꝙ videatur. a presto sit ad obsequiũ. Attentus vt aliquid audiẽs teneat. Attonitus vehementi furoꝛe quo dã instinct⁹ atq̃ stupefact⁹ dicit. Attonitus a tonitrui strepitu. q̃si tonitruo stupefact⁹ a vicino fulgoꝛe. Electus q̃ sit palam electꝰ. Abact⁹ q̃ sit abactu remotus. Aboꝛtiu⁹ eo q̃ nõ oriatur: ꝙ aboriat a excidat. Adoptiu⁹ q ẽ palam adoptat⁹ in filiũ. Amb eo q̃ est ãphoꝛ nomen de greco latinũ factũ. littera tertia demutata. Alius de multis dicitur. alteroꝝ vero de duob⁹ dicitur. Aequanim⁹ appellat⁹ qui vtraq̃ manu gladio vtatur. En. 2

Beatus dict⁹ q̃si bene aud⁹: scilicet a hõdo q̃ velit a nihil patiendo q̃ nolit. Ille ãt vere beatus est. a qui habet omnia q̃ vult võ a nihil vult mali. Ex hijs em̃ duob⁹ beatus hõ efficitur. Bonus a venusta te coꝛporis creditur dict⁹ postea a ad animum trãslatũ nomen. Eũ autẽ dicim⁹ bonũ cui non

ptẽualet malũ·eumq; optimuz: qui peccat mi
nimũ·Benign⁹ est vir spõte ad bñfatiendum
paratus a dulcis alloq̃o· Nõ ãt multũ distat
benign⁹ a bono q̃ a ipẽ ad bñfatiendũ videt̃ ex
positus Sz in eo differt q̃ põt bon⁹ cẽ a tristior
a bñ quidẽ facere a pstare q8 poscit nõ tñ sua
uis cẽ nouit sortõ·Benign⁹ ãt sua cũctos no
uit imitare dulcedine·Benefic⁹ a bñfatiendo
alteri dict⁹ Vñ a bñfitientia võtur q̃ primo p
dest·Benuolus q̃ bñ vult·Non tñ dicim⁹ be
neuol⁹ sic̃ nec maleuolus·Sepe eñ ex duab⁹
ptib⁹ positũ nomen·ã priorẽ aut sequentem
litterã corrũpit· Nã beneuolentia absurdũ so
nat·Bland⁹ dulcis a imitans ad familiarita
tẽ sui·Brut⁹ q̃si obrut⁹ q̃ sensu caret·Est enim
sine racõne sine prudẽtia·Vñ a ille ium⁹ bru
tus ex sorore tarq̃nij supbi genit⁹ cuz eundem
casũ timeret: quẽ frater incũrerat: qui ob diui
tias a prudentiã ab auũculo fueãt occisus vti
lem tẽporis simulauit stultitiã Vñ etiã brut⁹
est cognominat⁹ dũ vocaret̃ ium⁹·Balbus a
balando poti⁹ q̃ loq̃ndo dctis verba eñ nõ ex
plicat·Jñ a blesus q̃ verba frãgit·Buccõ gar
rulus q8 ceteros oris loq̃citate nõ sensu exupe
ret·Biliosus q8 semp sit tristis ab humore mi
gro qui bilis võtur·Baburr⁹ stultus inept⁹ Bi
othanat⁹ q8 est bis mort⁹·Thanatos eñ
greco sermone mors dr·

Ca. 3·

Clarus a clo q8 splendeat·Vñ a cla
ra dies p splendore cli·Celsus a clo
dict⁹ q8 sit sublimis a altus q̃si celestis
Castus primũ a castratõe nũcupatus postea
placuit veteribꝰ etiã eos sic noiari: qui ppetuã
libi dimis abstinentiã pollicebant̃ Celes dict⁹
q̃ iter sibi facit ad clũ Celebs conubij expers
q̃lia sũt nomia in clo q̃ absq; coniugib⁹ sũt. Et
celebs dr: q̃si clo beat⁹ Celicola eo q̃ celuz co
lat·Est eñ angel⁹·Continẽs nõ soluz in casti
tate dr: sed a in cibo a potu·in ira q8 a vexatõe
mentis a detrahẽdi libidine·Et cõtinens dr q̃
se a multis mal̃ abstineat·Clemẽs miseri cor
ab eo q8 curat a ptegat a tueatur: sic̃ solet pa
tron⁹ clientẽ Concors a cõiunctione cordis ap
pellatus Nã sic̃ sors dr qui sortẽ iungit·ita ille
cõcors dr qui cor dẽ iungitur·Cõcionator multi
tudinis allocutor·Consolator allocutor Et in
de dict⁹ consolator q8 soli se applicat cui loquit̃
a solitudine leuat alloquio suo·Dine a sola
tiam·Consultus est qui consulitur cui contrarius
est inconsultus: qui non accipit cõsilium·Cõ
stans dictus q8 undiq; stat: nec in aliquam p
tem declinari potest Confidens q8 sit in cũctis
fiducia plen⁹·Vnde a ciceronius·Si cõfidentiam
habes confide omnia·Cautus a cauendo dict⁹
Callid⁹ fraudulentus q̃ celare nouit a male
peritus·Callidũ autẽ veteres non p astutũ tã
tum sed etiam p astute docto ponebãt·Hũc a
versutũ ab eo q8 animũ cito vertat·Cupid⁹ a
cupiendo multũ vel accipiendo võtus Clamosus
quasi calamosus a calamo. s. q8 sonet· Calũ
niator falsi criminis accusator a calumdo vel fru
strãdo a decipiendo dict⁹·Calculator a calcul̃
idest lapillis minutis: quos antiqui in manu
tenentes numeros ponebãt·Cõpilator qui
aliena dicta suis pmiscet: sic̃ solent pigmenta
cũ in pila diuersa mixta tundere·Hoc scelere
quõdã accusabat̃ mãtuan⁹ illevates cũ q̃sdã
versus homeri trãsferẽs suis pmiscuit: a cũ cõ
pilator vere⁊ ab emulis diceret̃·Ille cũdit·ma
gna esse virũ clauam hercule extor quere de
manu·Cõtumax ab eo q8 otemnat·Cremati
us q̃ non confundit̃·nec colorem mutat·Grece
enim croma color vocatur Cõtumelios q̃ vel
or est a tumet verb iniurie·Contentiosus ab
intencõne vocatus qui nõ racõne aliq̃: ꝫ sola
pertinatia vincit dicat·Cõtemptibilis vel q̃ ctẽp
tui abilis vel q̃ contemptus a vilis vel sine honore
Crudelis hoc est crud⁹ quẽ greci homon appel
lant p translacõnẽ quasi nõ doct⁹ nec eruditus ha
bilis·Est eñ asper a ducus Carnifex q8 carnẽ
affligat·Crucian⁹ eo q̃ sit cruci dign⁹ Collega
a colligacõne societatis a complexu amicicie
dictus·Coetaneus quasi cõpar etatis· Com
plex qui vno peccato vel crimine altei est appli
catus ad malum·ad bonũ vero nunq̃ complici
cem dicim⁹ Consors eo q8 ad eum pars pertinet bonor·Nam sortem veteres p parte pone
bant·Consors ergo q̃ sit omnis sorte·sicut
dissors dissimilis sorte·Celer appellatus a ce
leritate: q̃ q8 vsus exigit velociter facit· Confi
nis alis ab eo q8 sit genere vel loco affinis·Colo
nus a colonia vel ab agro colendo dict⁹·Cura
tor q8 curã ferat pueris: qui adhuc eiꝰ etatis
sũt vt negotia sua satis administrare non̄ pos
sint·Cognitor a cognoscendo causam dictus·
Clientes prius colientes dicebantur a colendis
patronis Captus captiu⁹ dicitur quasi capite
diminut⁹ ingenuitatis: fortuna enim ab eo ex
cidit·vnde a a viris pitis capite diminutis di
citur·Colonus a colũna vocatus eo q̃ erect⁹ a
fẽmissim⁹ sit·Comptus a coma dictus q8 sit
formosus capillis vel q̃ coma; nutrit Calami
stratus a calamistro idest acu ferreo in calami
similitudine facto in quo crines obtorquent̃:
vt crispi sint: quem in cinere calefacere solent
qui capillos crispant vt calamistrati sũt· Cor
pulent⁹ q8 sit corpore valid⁹ a lentis carnib⁹
Crassus a sagina corporis a creãdo carnes·Co
mesor a comedendo satis·Est enim gule ac vẽ
tri immoderate debit⁹·Caupo pessim⁹ de vino

aquam fatiens. Candid⁹. Canus dict⁹ a cãdo re a candid⁹ q̃si candor datus Studio em̃ accedit cãdor. Nã albũ vocari nature est. Clodus. Cutu⁹. Crispus Cecus appellatus q̃ caream vi su. Est em̃ tum mib⁹ amissis. Cecus ẽ q̃ vtroq; oculo nõ videt. Caduc⁹ a cadẽdo dict⁹ a tunatius eo q; certo tũe tẽpe patiat Cõfusus a cõfessione sceleris appellat⁹. Jũa cfusio. Cõuulsus dr cui suavi aliq̃ adimũtur. Vñ a cõuulsa nauis cui⁹ eminẽtia vi tẽpestatis adimũtur vñ a virgil⁹. Vir septẽ ouulse vndis q̃si mutilate. Consũptus tot⁹ sũptus a deuoratus. Cõciliatrix ob sotietatẽ flagicõse ocensionis dicta eo q; itercurrat. alienũq; nũbmet corp⁹ Hãc etiã a lenone vocãt. Circũforan⁹ qui aduocationũ cã circũforat a ouentũ vagat. Colligat⁹. Carpentari⁹. ¶ Ca. 9.

Omin⁹ p derivacõnẽ dict⁹ q8 domui pñt a cũcte familie dñetur. Disert⁹ doct⁹ a disserendo deus. dispositte em̃ disserit. Doct⁹ a docendo inde a doctor. Docil non q8 sit doct⁹. ß q; doceri põt. est em̃ ingeniosus ad discendũ apt⁹. Discipul⁹ a disciplina dict⁹. disciplina ãt a discendo vocat. Dispẽsator võtur cui creditur administratio pecuniaz q̃ iõ dispensator q; pri⁹ qui dabãt pecuniaz nõ numerabant eã: sed appendebant dines ab ere vocatus vel diuersens decorus perfect⁹ a decẽ dulcis. Decens cõpositus a numero decem discus. Dine a decor⁹ a decibilis. directus eo q8 in rectum vadit. dilect⁹ a diligentia Hec sunt em̃ signa diligendi. Delibut⁹ de oleo vnct⁹ vt athlete solent vel in cereumate pueri. Dime a delibutum gaudio idest perfusũ vel plenum. delicatus q8 sit delitijs past⁹. viuens in epulis a nitore corpis. diffessus semp infirm⁹ quasi din fessus. debilis q8 per bilem facilis sit fragilis. Bilis enim humor est affitiens corp⁹ de color quod desit illi color. Desperatus vulgo vocatur malus ac perditus nec iam vllius prospere spei. dicitur autem per similitudinem egrorum qui affecti a fine spe deponuntur. Cõsuetudo autem erat apud veteres vt desperati ante ianuas suas collocarent. vel vt extremũ spiritum redderent terre vel vt possent a transeuntibus forte curari qui aliquando simili laboauerant morbo. Degener aut ignobilis aut quod sit impari genere aut si dum sit optimo genere natus inhoneste tamen viuit. Decrepitus quod morti sit propior. a quasi ad mortis tenebras crepat. sicut crepusculum tempus noctis Alij dicunt decrepitum non qui senectute auulsus est: sed qui iam crepare deficit. id est loqui cessauerit. Deprecatus ab eo quod sit vilis: nec aliquo pretio dignus. Dirus pre

parcus a tetet: quasi diuina ira in id actus. Nam dirum dicitur. quod diuina infertur ira Alias dirus magnus. Dehiscens valde hisces Hic enim de augentis est vt deamare desidere despitiens eo quod deorsum aspitiat: vel contemptui habeat. Dolosus insidiosus vel malignus ab eo quod deludat. Vt enim decipiat occultam malitiam blandis sermonib⁹ donat dubius incertus quasi duarum viarum. Delator dictus eo quod detegat quod latebat. dilator quia differt ad proferendũ. Desidiosus tard⁹ piger a desidendo vocatus id est valde sedendo. Idem a residens a residendo de enim hic augentis est. Delirus mente defectus per etatem apotoy tiram vel quod a recto ordine a q̃si a lira aberret. Lira enim est a rationis gen⁹ cum agricole facta semente dirigunt sulcos: in quos omnis seges decurrit. Demens idem qui amens idest sine mente: vel quod diminutionem habeat mentis. Desipies eo quod min⁹ sapere incipit: q̃m quod solebat. Damnat⁹ a damnabilis: quorum prior iam addict⁹ est sequẽs potest addici. Degulator quod gule sit debit⁹. ¶ Ca. 4

Eloquẽs profusus eloquio. Expert⁹ in loquendo expedit⁹. Experte enim proferre vel expedire est. Erudit⁹ quia nõ rudis sed iam doct⁹. Expertus multum peritus Ex enim hic prevalde ponitur. Expers vero qui est extra peritiam a intellectum. Exornat⁹ valde ornatus. ex enim pro valde ponitur. sicut excelsus quasi valde celsus. Eximius quasi valde eminens. Efficax dictus quia nullam difficultatem habet in qualibet re faciendo. Dime a efficiens a faciendo dictus. Expes quod sine spe Expers quia extra partem. caruit enim parte Expos quia extra sortem est. Exul quia extra solum suum est: quia trãs solum missus: aut extra solum vag⁹. Nam exulare dicuntur qui extra solum eunt. Extorris quia extra terram suam est: quasi ex terris. Sed proprie ex toris cum vi expulsus sit: a cum terrore solo patrio electus. a extorris ex terra sua pulsus. Extorris extra terram: aut extra terminos suos. quia exterretur. Exterminator non ille qui vulgo dicitur. sed qui deicit et expellit a terminis ciuitatis Exterminatus ab eo quod sit extra terminos suos electus. Sic et extern⁹ eo quod sit aliene terre. Egens et egenus sine gente a sine genere: vel minus indigens. Exiguus multum egens ex enim pro valde ponitur Exilis tenuis quod possit q̃uis per angustum exire: siue sine ilo. Expesus em̃ quasi per comesus. Est enim arid⁹

tenuis a exilis. Exhaust9: qr ostumptus est a i amis effect9. Exanguis q8 sit extra sāguinem Examinis ē mortu9. Examinis aūt a examin9 dicim9 sicut vnam im9 a vnam imis. imerm9 inermis. a hoc nostro arbitrio subiacet Exust9 dicitur de q mhil sup est: qsi valde ust9. Exemī p valde pomt. Exosus ab odio dict9. Nā antiqr odi dicebāt a osus sū Hinc ē exosus qv timur licet iā osus nō dicam9. Effractor q8 sit expugnator claustroz Exitiosus eo qp multis exitio sit. Executor ab exequēdo. Idē a exactor. Efferatus mentē ferina effect9 a vltra humanū modū excedens Effrenatus ab eo q8 sit pceps et pn9 a sine freno racionis Eunuch9 grecum nomen ē q8 ē spado. Horz quidā coeūt sed tamē virt9 in semie nulla ē. Liquorē emī hūt a emittūt ß ad gignendū inane atq inutiduz. Effeta q8 sit frequēti fetu exhausta. Part9 emī eā assidu9 debilē reddit. Ca. 6

Eacind9 dict9 qr facile fari possit. Facet9 qui iocos a lusus gestis a factis cōmendat a fatiendo dictus Frugalis a fruge noīat9 a a fructu vel parsimonia siue vt alii volūt a modestie tēpantia. Fenerator qui pecuniā 8 ponit apd debitorē: qsi fenoris actor Nā fen9 pecunia ē. Fenerator aūt latine dr a q dat mutuū a q accipit. Flamies pōtifices ydoloz Felix dr q felicitatē dat: felix qui accipit a felix p quē dat felicitas vt felix tēp9 felix loc9 Fidel p eo q8 sit ab eo id q8 dicit vel promittit bonū. Facil a fatiendo nec tard9. Firm9 vnde a formosus. Fortis qr fert aduersa vel quecūq accidērit: siue a ferro q8 sit dur9 nec mollitur. Formosus a forma dict9 Formū enim vetres calidū a feruens dixerūt. Feruor emī sanguinē mouet. sanguis pulcritudinē. Fedus nomen habet ab hirco a hedo. f. līa addita. Hūc veteres in grauī significacōne ponebāt: vt sāguine fedantē qs ipē sacraueāt ignes. Fragilis dict9 eo q8 facile frāgi possit. Fessus qsi fisfus. nec iā integer salutis: est āt generale. dicim9 emī fessus amo: vt terenti9. Fessus valde resedit a fessus corpe q8 magis ē priūa fessus rez a casu vementiū. Fatigatus qsi satis agitatus. Formidulosus a formo vel sāguine dict9 cū se a cute vel a pcordio fugiēs otrahit sāguis. Nā timor sāguinē gelat. qui co act9 gignit formidinē. vñ est illud. Gelidusq coit formidine sāguis. Formidulosus āt cū sit timid9 a timendū significat. Fatu9 iō existimat dict9 qr neq q8 fatur ipse neq q8 alij dicunt intelligit. Fatuos origine ducere q8ā putant a miratoribus fatue faumvocis fatidice eosq pmū fatuos appellatos q8 preter modū obstupefacti fūt vaticinijs illū9 vsq ad amentiā Fautor ab eo qp faueat a sentiat. Fictor appellat9 a fingendo a ponendo aliquid sicut capillos mulierū limita ptractat vnguit a nitidat Fallax q8 fando a loquendo decipiat. Feruid9 iracund9 Ira em̄ inflāmat. Frendens q8 minando frangat dentes a cōprimat. Fremens. Ferox ab eo q8 feritatē exerceat vt bestia. Fur a furendo vel a furuo dict9 est i dest a fusco. Nā nocturno vtē tēpe. Factiosū inter obprobria cū seditio fuz accipi volum9. cū vero gratiosū ac potentez a q si magne factionis Facinorosus a facti onis sono nominatus. facit em̄ q8 alteri nocet. Flagitiosus eo q8 frequenti9 flagitet atq appetat sibi dimē. Furcifer dicebat olim q ob leue delictuz rogebatur a dñis ignominie magis q̄ supplicij causa furcā circa viā ferre predicans peccatū suuz a monere ceteros ne quid simile peccarent. Futilis vanus supfluus loquax. Et est metafora a vasis fictilib9 que cassa a rimosa nō tenent que imittis. Fornicari9. Fornicatrix ē cuius corp9 publicū a vulgare est. Hec sub arcuatis psternebatur. que loca formices dicūt. vñ a fornicarie. Virgili9. atq a diuerso formice Fecūda a fetu dicta quasi fetu abunda. Est em̄ partu frequēs. Feta. Flens quasi lacrimis fluens. Fugitiu9 nemo recte dicit: misi q dñm fugit Nā si puul9 puer a nutrice vel a scol discessit fugitiu9 nō ē. Ca. 7.

Glorios a frequētia claritatis dictus pro. c. g. littera o mutata. Gloriosus a laurea dict9 que dat victoribus Gnar9 sciēs cui o trari9 est ignarus nescies. Grauis venerabilis. Vñ a otemptibiles leues dicim9 Grauis p stabilitate a constātia dict9 quia non leui motu dissilit sed fida ostantie grauitate cōsistit. Grandeuus q8 sit grandis euo. Grat9 gratiam seruās. Sed grat9 tantū amo: gratissim9 a amo a corpe dicit. Gratific9 ab eo q8 gratis fatiat bonū Grātiosus q8 pl9 vnicuiq q̄m mereē tribuit Garrul9 p rie dicitur qui vulgo verbosus appellat9 accedente leticia nec volens tacere. sumptū nomen a graculis auibus qui importuna loquacitate sēp strepunt nec vnq̄ quiescūt. Ganeo luxuriosus a tanq̄ i occultis locis a sub terraneis q ganea grece vocāt Glutto a gulo i est gulosus. Ca. 8.

Humil quasi humo actimis. Honora bilis quasi honore habil. hoc est aptus. Honestus q8 mhil habeat turpitudinis. Nā quid honestas misi honor ppetuus. i est quasi honoris status. Humanus q8 habeat circa homines amorez a miseracōnis affectum. Vnde humanitas dicta qua nos mutuē tuemur. Habil q8 sit ad habendū comodus atq aptus. Honerosus plus est q̄ honerat9

ſtaut ſceleroſus plꝰ eſt q̄ ſceleꝝatus Virſutꝰ ab eo qđ ſit hirtꝰ a pil' horridꝰ. Hipocrita grece ſermone in latinū ſimulator interp̄tatur. Qui dū intꝰ malꝰ ſit. bonū ſe palā oñdit. Hipo enī falſū: criſin iudiciū interpretat. Nomē aūt hipocrite tractū ē a ſpē eoꝝ q̄ in ſpectacul' ocꝝpta tatie icēdūt. diſtinguētes vultū cęruleo mimo q̄ colore a ceteris pigmentis hñtes ſimulacē oris linthea. gipſata a vario colore diſtincta nonnūq̄ vt collūa manꝰ creta punguētes vt ad p̄ſone colorem puenirēt a populū dū in ludis agerent: fallerēt modo in ſpē viri. mō in femine. mō tonſi. mō crimiti amicia virgmali ce teraq̄ ſpēcie etatē ſexuq̄ diuerſo vt fallāt populū duꝝ in ludis agūt. Que ſpēcies argumēti trāſlata eſt in hijs q̄ falſo vultu icēdūt a ſimulant qđ nō ſunt. Nā hipocrite dici nō p̄ſt exq̄ foras exierint. Humatus qđ ſit humo tect' a ſepultus.

Ca. 9.

INgeniosus dict' qđ intꝰ vim hēat gignendi quālibet artē Inuētor dict' qđ in ea q̄ q̄rit venit Vñ a ipſa q̄ appellatur inuētio ſi verbi originē retractemꝰ q̄d aliud reſonat: niſi q̄ inuenire ēm id est qđ querē Interpres qđ int̄ p̄tes medi' ſit duarū linguarū trāſfert. Sed a q̄ inter ceū homines interp̄tat' quib' ōia indicat miſteria interpres vocatur. Iuridic' Indol' ꝓprie est ymago q̄dam future virtutis. Iuſt' dict' q̄ iura cuſtodit a fm legē viuit. Innox qđ nō noceat Inocuꝰ cui nociuum non ſit. ſ apud veteres vtrūq̄ indifferēs est. Ilaris grecū est nomen Iocūd' eo qđ ſit ſemper iocis apt' a ilaritate ac frequentia ſic ita cūdꝰ. Iocoſus iocis vſus. Inclit' grecū nomen ē. Nā clitos greci gloriū vocāt Illuſtris nomē notitie est qđ clareat multis ſplendore generis vel ſapiētie vel virtutis aui otrariꝰ est ob ſcure natꝰ. Idoneꝰ q̄ſi duplū hñs donū. Incolomis a colūna nomē hēt q̄ſi erect' fortis a ſtabil'. Immarceſſibilis incorrupt' a ſēpiternꝰ qđ ſit ſine marcore a languore. Intemeratus incorrupt' a nulla temeritate violat'. Infirmꝰ q̄ ſine forma. Imbecillis q̄ſi ſine baculo fragilis a incōſtans Inamis leuis Incōſtans q̄ nō est ſtabilis a qđ placet ei cuius diſplicet. Iactās vel arrogans ē q̄ magoꝝ inſtitutis nō acq̄eſcit: ſ ꝓpriā quandaꝝ viā iuſticie a ſāctitatis inq̄rit. Iracūdꝰ dict' q̄ accenſo ſāguine in furorē ꝓcellitur. Vt em flāma ōr a ira inflāmat. Incētor ab eo q̄ incēdat atq̄ īflāmet. Incentor q̄ prava ſuggeſtione ad vitia cor alioꝝ ſuccendit a ꝑſuadendo inflāmat. Inexpiabilis qđ nunq̄ expietur nūq̄ purgetur. Inlaudabilis. nō q̄ laudat' non ſit: ſed q̄ laudari nō meruerit. Iratus ira act'. Impius q̄ ſine pietate religionis est Iniquꝰ ꝓprie dictus q̄ nō est equꝰ: ſ meḡlis est. Inter impiū autē a iniquū hoc diſtare nonnūq̄ ſolet: q̄ omnis impi' iniquus nō tñ omnis iniquꝰ est impius. Impi' nanq̄ ꝓ infideli ponitur: et dict' impi' qđ ſit a pietate religionis alien'. Iniquꝰ vero dicitur p eo qđ non est equꝰ ſed prauis opib' maculat' ne a xp̄iamitatis noīe cenſeatur. Inimicꝰ: q̄ nō est amicus: ſed aduſarius. Due autē res inimicos faciunt. fraus et terror Terror qđ timent. Fraudis malū quod paſſi ſunt Inuid' dict' ab inuidendo felicitati alteri'. Inuidioſus est qui ab alio patit inuidiā. Inuſus odioſus. ab inuidia a zelo dict' Intēſtabilis cui' teſtimoniū non valet. a qđ dixerit. irritū improbatum ſit. Infamis nō bone fame. Improb' dict' qđ inſtat etiam phibenti. Importun' inquietus: quia non habet portū idest quietem Vñ a importuni q̄ſi in naufragiū cito ferunt. Infrenis hoc est qui frenis nō regitur vt numide infreni Infrendens ꝓprie est inter ſe oprimens dentes. Nā a frendo ſignificat dentib' frangere Vñ refrendes infantes qui nec dū dentes hñt. Inglutioſus a gula a voracitate dictus. Inglorioſus qđ ſit ſine gloria idest ſine triumphis. Item inglori' immemor glorie. Informis ingens nō qđ habeat formam: ſed qđ vltra formā magnitudinem habeat. Inueteratus eo qđ ſit multi vetuſtiq̄ vſus in malitia. Immanis quia nō bonꝰ ſed crudelis a terribilis. Manum enī bonū dicitur. Vnde a contra antifraſin dij manes minime boni. Immunis minime munificus vt est in ꝓuerbio veteri. Immunem ciues odere ſui Item immunis qui nō facit munia idest officio non fungitur. Est enim omni priuilegio vacuꝰ. Indemnis eo qđ ſine dāno viuat. a ſine vlla cul pa atq̄ periculo. Iners ſine arte a ob hoc ne operis quidem vllius. Inermis vel ſine armis vel ſine viribꝰ. Nam ſemper arma pro viribꝰ accipiūtur. Ignauꝰ ignarus vie idest racionis a vite. Ignarus non gnarꝰ idest inſciꝰ vel ſine naribus. Olfeciſſe enim veteres ſciſſe dicebāt Ignarus autē duo ſignificat vel qui ignorat vel qui ignoratur. Immemor qui oblitus est. perdit enim memoriā Inſciꝰ quia ſine ſcientia est. Idiota impitꝰ grecū ē. Impitꝰ ſine pietia. Incōſultꝰ ab eo qđ ñ accipiat conſiliū Item inconſultꝰ q̄ ē ſine conſilio a inſciꝰ rei aut ignarꝰ. Inepꝰ apto otrariꝰ ē: q̄ſi inaptꝰ Inops q̄ ſine re ra ē. opē enī terrā intelligimꝰ q̄ opē fert fructifi cādo. Alij inopē intelligūt non ſepultū inhūatū: cui nec animā mane hñti furtim exit tumulus Ignobil' eo q̄ ſit ignotus avilis a obſcuri generis: cuius nec nomen quidē ſcit. Iroſus q̄

fudore corpis fetido putet. Ignotus ignobilis vel ex improuiso veniens. Improuisus dēs eo q̄ subito fit. a nō porro antevisus. Inde exp̄bitor ab imbi cando. Indigena vōtus q̄ inde geī tus sit. a in eodē loco natus. Impudens eo q̄ ab eo pudor a pudicicia p̄cul abest. Impudicus a pudore vōtus. Pudorē em̄ fetorem dicūt. Incestus p̄ter illicitam omixcōnē vōtus. q. incastus. sic̄ qui virginē sacrā vel affinitatis sue p̄rimā stupraverit Interneciua ē qui falsū testamentū fecit. a ob id hoiem occidit. Inficiator negator. q̄ nō fatetur: sed otra veritatem mendaciū nititur. Impostor intercēptor p̄prie dr. q̄ inter duos de medio tollit. Insidiosus q̄ insidiat. Nā p̄prie insidere ē dolose aliquē expectare. Vñ a insidie noiate sunt. Incinctus sine cinctu. q. precingi fortiter veterus nō p̄mittit. Inuestis a sine veste. nondū em̄ hz stolā q̄ ē signū maritalis virginitatis. Iscurra vōtur. q. cā esce quē libet osectatur. Cū. Jo

Atholicus vlis. greci em̄ nomen est Katus greci nomen ē. sic̄ a karitas. Vñ a eukaristia sacrificiū. vbona grā. Cū. ii

Valentus ab eo q̄ sit lingua dar. a sermone splendid. Lector dr a legē do. a p̄currendo. Vñ a nauis dr legere quic q̄d transit. Nā legit transit preterita: vt crebris legim̄ freta acta terris. Item lēctor a colligendo aio q̄ legit. q. collector. sic̄ illud. qui legitis flores. Loquax non ē eloquens. Letus a latitudine. Locuples. q. locis plen. a possessiōnū p̄turmax possessor quēadmodum docet tullius de republica in lib. ij. multa q̄ edictōne ouiū a bōū: qd tunc res erat in p̄coribus a in locor possessionib̄: ex quo p̄cuniosi a locupletes vōbantur. Liberalis dēus ab eo q̄ libenter donet nec murmuret. Largus longus a linea dēus. p̄pter qd sit porrectus. Longeu. q. longi euo a tpis Lōgaius siue magnis eo q̄ nullis passionib̄ p̄turbatur. ß ad vniuersa fustinēda patiens ē. Cui otrarius ē pusillanimis angustus a in nulla tribulacōe subsistens. de q̄ scribit. Pusillanimis vehemēt insipiens. Letus ob incōstantiā vagacōis appellat. q. leui motu mentis nunc ista: nunc illa deliberat Lubricus ab eo q̄ labit. Labens interdū velor vel Laitere nimpha polo a latere pennis Cursu ei lapsus celerior ē. Latro insessor ē viar. a latendo dēus. melius āt latro. est inquit latero ob latere insidiator vie. Lanista gladiator. vcarnifex tusca lingua appellatus a lanēdo. s. corpa Lacessitor p̄ translationē dēus a cambo. vel a feris q̄ solent lacerando p̄uocare. Lenon deliator. stupri eo q̄ mentes miseror blandiat. a deliniendo seducat. Libidinosus ab eo q̄ facit quod libet. Libidinosissim a libero qui puellarum corpe p̄ngit. Luxuriosus q. solutus in voluptates. vñ a membra loco mota luxa dicunt. Lasciu. q̄ sit luxus a solutus a vanit. Limphaticus q̄ aquā timeat. quē greci ydrophobā vocant. Limphaticus p̄prie dr qui vitiū ex aqua cōtrahit. cui vitiū est huc atq̄ illuc currere. ā a fluore aq̄ sumpte vitio. Sed poete iā hoc genus nois p furiosis vsurpant. Luridus q̄ sit pallidus a loro dēus q̄ hmōi hēat cutē. Leprosus a pruritu mimo ipsius scabiei dēus. vnde a p. p. scribi dr. Lusc⁹ q̄ lucē ex pte sciat. sic̄ luscio⁹ q̄ vespe mihil videt. Luscos codites dixerūt antiq̄. vnde a cidopas codites legim̄ dēos: quia vnū oculū habuisse phibent. Lotus. lautus a mundus. Lupa meretrix a rapacitate vōta q̄ ad se rapiat miseros a apprehendat.

Cap 12

Misericors a patiendo aliene miserie vōbulū sortitus est. a hinc appellata mia q̄ miserē cor facit dolentis alīena miseria. Non āt occurrit vbiq̄ hec ethimologia. nā est in deo mia sine vllo cordis miseria. Mact⁹ magis auct⁹ gl'a a ē nomen tractū a sacris. Quotiens em̄ thus aut vinū fup victimā fundebat dicebant. mact⁹ est thaurus vino l' thure hec ē cumulata ē hostia a magis aucta Mumificus dēus. vel q̄ alicui munera multa dat. vel q̄ munus fuū. vofficiū qd dr adiplet sic a mumifex q̄ mūera fert. Magnanimis ab eo q̄ sit magni animi a magne vtutis. Cui cōtrarius pusillanimis Magnificus āt a magna faciendo vōbulum traxit. Mansuet⁹ mitis vel domitus q̄si manu assuetus Modestus a mō dēs a tempie. nec plus quic q̄ nec min⁹ agens Mitis lenis a mansuetus a cētēs improbitatib̄. a ad fustimendā iniuriā tacens. q. mutus Mutus. q̄ vox eius non ē sermo nisi mugitus. vocalem ei spm̄ p nares. q. mugiens emittit. Memor vel qui memoriā tenet. vel q̄ memoria tenet. Mgr maior in stacōe. nā steron grece statio dr. Minister minor in stacōe. siue q̄ officiū debitū manib̄ exequit. Maior minor minim⁹ a numero monadis q̄ post eū nō sit alter Maxim⁹ aut meritis. ā etate. aut hōre. aut facundia. āvirtute. aut oibus magis eximi⁹ Modicus puus: sed abusiue cetera rōnabilis Moderatus a mō. s. et tpamento. Mediocris q̄ modicū illi sufficiat. Miser proprie eo q̄ omnem felicitatem amiserit. Scōm autem ciceronem p̄prie mortuus qui in tusculanis miseros mortuos vocat. p̄pter qd iā amiserunt vitam Miserabilis q̄ fit miserie habilis Mestus naturaliter tristis non a casu. Est em̄ a nātura mentis a animi. vnde a mestus Mendicus dēus q̄ minus hz vnde vitam dēgat. siue quia mos erat

apud antiquos ꝺs dandere egenum a manum extendere. q. manu dicere. Mendax qꝫ mentem alteri⁹ fallat. Malign⁹ qꝫ malicie votū vel op⁹ pagit. Malu appellatus a migro felle qꝺ greci melan dicūt. vñ a melancolici appellantur hoies qui ad uersationē humanā refugiūt a amcoꝝ caroꝝ fuspecti fūt. Malitiosus deterior malo. qꝫ frequent malus. A malo āt prior 8r. a bono melior. Melior dcūs qꝫ mollior. nō durus à ferreus. nā melius. q. mollius. Minax a facie oculoꝝ qñ furiose ardescunt vt vidēs amplí⁹ ptimescat. Minator ē monitor. ß monitor 8r cū prenunciat tō. minator cū p̄nunciat aduersa. Mulcator eo qꝺ blādis vbis mulceat addendans aīm. translatio a mulso a qꝺ acceptū limire solet fauces dolentis. à oppletū sordib⁹ stomachū. Metatores appellant q castra designāt. a metiendo. f. Lucan⁹. Explos audax veni at metator in agros. Mollis qꝺ vigore ē sexus eñuati corpis dedecorea. q. mulcet emolliat. Macer à macie. a macies a macia eo qꝺ immoderata libido macros faciat. Manc⁹ manu anc⁹ Moribund⁹ morienti simlis. sic vita bundus viuenti simlis. Nñ em̄ dicim⁹. morituros ē. vere morituros ē. moribūd⁹ āt nō vere ß vere filis morienti ē. Meretrix dcā eo qꝺ pretiū libidinis mereat. Inde a meitorie tabne. nā a mlites cū stipendia accipiūt mēti dicunt. Morio a morte vōtus eo qꝺ nō vigeat intellcū. Mulio dictus a mulis eo qꝺ presidet hūsdem vehiculis.

Mobilis nō vilis. cuius a nomen a gen⁹ scatur. Nubilis ad nubendū habilis. Nemo ab hoie tractū est. vel hō. qꝺ ē ꝑ nullo. Nullus āt. q. ne vllus. Nichili cōpositū est ex ml a hylo. Nilū aūt varro ait signifi care medullā eius ferule quā greci vocant. a sic dici apꝺ nos nichilū quō apud grecos video. Nequa malo plerꝙ distinguūt aliū pnicio sum. aliū nugā existimātes vt ait monan⁹. Nec adolescens nequ nō malus a nugax pnicios⁹. Alij ꝺfundunt. q. vtrūꝙ vnū idemꝙ sigficet. Nequ qꝺ nec quicq̄ sit a ex eo qꝺ nichil sit veteres esse dictū voluerunt. Neuter neꝙ iste neꝙ ille. q. ḋ. nec vterꝙ. Nephari⁹ non dignus fare: q̄ pmo cibi gñe vita hoīm fuste tabat. Nephādus a nec nofandus quidē. Nūcius ē a qui nunciat a qꝺ nunciat. a angelus kay aggelia. sed nuncius ipē hō gñe masculino. ideo vero qꝺ nunciat gñe neutro vt hoc nuncīū. a hec nuncia. Nazareus a scūs dei Nazare⁹ olim dicebat qui scām comā nutriebat. a nil ꝺ tam natū cōspiciebat abstinens se a vino. oiꝙ siccra q̄ mentē ab integra sanitate puertit. Nugas āt hebreū nomen ē. Ita em̄ in ꝓphetis ē expositū: vbi ꝺt sophias. Nugas qꝺ a legere cessarent. vt nosse posſi⁹ oim linguay mrey ee hebraicā. Nugigerul⁹ appellat⁹ ab eo qꝺ sit garrulus turpis nūci⁹. Negligēs. q. nec legēs. Nepos dcūs a gñe quodā scorpionū. q̄ natos suos ꝺsumit excepto eo q̄ dorso e⁹ insederit. nā rursus ipse q̄ seruatus fuerit ꝺsumit p̄iem. vñ hoies qui tō pentum p luxuriā ꝺsumunt nepotes dicunt. Hinc qꝫ nepotatio ꝙ luxuria ponit qua certe queꝙres ꝺsumunt. Niger. q. nubiger. qꝺ nō serenus: sed fusco coꝙtus est. Vñ a nubilū diem tetꝝ dicimus.

Orator ore rectus. Orator ab ore vōtus. a porando notatus à dicendo. nā orare dicere est. Obaudiens ab aure eoꝙ audiat impantem. Vospes qꝺ inferat os tijs pedes. Ospes facilis aptus a ostio patens. Vñ a ospitalis hō 8r. Osor immicus ab odio dcūs. sic amator ab amore a ē generis ois. Odibdis odio habilis. Obsitus obsessus a vndiqꝫ insidijs ꝺuallatus. Obscen⁹ impure libidinis a vitio obscuro dcūs. Obtunsus hebetior a obdusior. q. ex oīpte tunsus. Obnix⁹ cōtra nisus a tonabūdus. Obnoxius qꝺ obligatus est nexib⁹ culpe. Oblectator. q. cū lacte a fraude. vt threnti⁹. Nisi me lactasses amantē. Vñ a oblectare dictū est. Obtrectator malignus: a qui obstringilando officiēdoꝙ nō sinat quē piā pgredi a augescere. Orbus qꝺ liberes non habet. q. oculis amissis. Opifex qꝺ op⁹ faciat a liqꝺ. Opilio custos ouiū. q. ouilio.

Rudens. q. porro vidēs. pspicax ei est a incertoꝝ preuidet casus. Pauidus dcūs a pauendo. pauere em̄ ferire est. pauidē em̄ a tolerat. Perfectus cui nihil iā adijci pt. Quic noī apꝺ grāmaticos ꝺpatio nō adijcitur. qꝫ si dixeris. ille pfectior ē: iste pfect⁹ nō erit. Pulcer a specie cutis dcūs qꝺ est rubēs pellis postea transit hoc nomen in gen⁹. Nā pulchitudo hoīs aut in vultu est vt os humero sqꝙ deo simles. aut in capillis vt nāqꝫ ipse decorā cesariē. aut ī oculis vt leto s oculis afflarat honores. aut in candore: vt quale man⁹ abdunt ebori dcus. aut in liniamētis vt te mlto plus figurā a liniamenta hospicijs delcābant. aut in p̄critate vt turn⁹ vertitur in medijs. a tota vertice supra ē. Pellex a pelliciēdo. Perspicax splendid⁹ eo qꝺ placeat. Perpetuus pennis. Perennis ab eo qꝺ sit ꝑpetu⁹ annis. Presul cōtus. qꝫ preest sollicitudine. Prepositus appellatus eoꝙ sit subiecto ꝝ ac famulantū ordi a tor vel rector. Patroni a patribꝰ dcī sunt qꝺ hꝰ modi affectū dientibꝰ exhibēat vt. q. pies dlos regāt. Pedagog⁹ cui puuli assignant. grecū nomen ē. a ē opositū ab eo qꝺ pueros agat a doceat. a lasciuientē refrenet etatē. Pōs dcūs

q̄ sit pr̄e sentib⁹ ꝛ coram oculis qui sēsus sunt corpis. Prior q̄ prim⁹ sit in ordine. a p̄mus q̄ si premens. Prim⁹. posterior. postrem⁹ Notēs rebo late patens. vñ a pt ās q̄ pateat illi q̄q̄ velit a nemo interdubat. nullus obsistere valeat. Preopim⁹ pre ceteris opib⁹ copiosus Pecuniosos tullius primū eos dc̄os refert: q̄ plurimā habuissent pecuniā ꝛ pecora. Ita em̄ antiqui eos appellabant. Paulatī āt per abusionē nomen ad aliud dc̄olutū est. Pertinax p̄prie dr qui im̄ p̄posito suo ad victoriā pseuerat. Antiqui em̄ vitiā dicēbāt quā nos victoriā. credo q̄ inde dicat̄ verba vicia ꝛ victorialis. Permix a pmitendo tractū ē ꝛ in conatib⁹ pseuerādo. Alij pnicē velocē intelligūt pedib⁹. Nā pnicitas pedū ē vt pnicib⁹ signea plantis. sic celeritas pennay ē vt celeriq̄ fuga sub sidera lapse. Piger. q. pedib⁹ eger. Est ei tardus ad incedend. q̄ nomen per vsū transiit ad aīm. Pernox pugilans nocte pseuerās. Pertinax impudent̄ tenens. q. ptinens. Petulans nunc quidē p audace a improbo ponit̄. oli aūt acerbi flagitatores a p̄prie argentarioy coactoy pueri q̄ pecuniā rey crebri⁹ a asperi⁹ exigebāt. a petendo petulantes võti sūt. Procax p̄prie idē q̄ petax. Nā peare ē petere. vñ a nuptiay petitores pci dīr. Prodigus fūptuosus atq̄ ofūptor. q̄ oīa porro ait a. q. pcit. Profug⁹ p̄prie dr qui paul a sedib⁹ suis vagat̄. q. porro fugatus. Peregr̄nus longe a pr̄ia p̄fectus fīc a liemigēa. Proiect⁹. q. longe a paul iact⁹. sicut a pduxit q. porro illū duxit a p̄uocauit. q. porro illū võuit. Proiectus. q. porro eiect⁹ ac p̄iectatus. vñ a piecta q̄q̄ saxa pinnachi ꝛ porro iactata. Proscriptus e⁹ lō palā a apte describunt̄ bonis fisci agglomerandē. Proscriptus ordinē sig̃ficat. sic a proscriptiones apud iuris ofultos. Procinct⁹ expeditus a armatus vñ a in pcinctu ꝛ cū belli cā arma sumebāt. Procinct⁹ eo q̄ ante se ponat aliq̄d quo precingit̄. Vñ a de dño dictū ē. Procinct⁹ est linthreo. a lauit pedes discipuloy suoy. Predo ē qui populādo alienā invadit pūnciā. Predo ab abigendo p̄das dictus. a predo qui predā hz. Predator est cui de preda debet aliq̄d. Plagiator a pecto plagio ꝛ obliquo q̄ nō certa via gradiat̄. sed pelliciendo dolis. Pirate sūt p̄dones maritimi ab incendio nauiū transeuntiū q̄s capiebant dicti Nā piron ignis ē. Pugillator q̄ de manu in manū nummoy aliq̄d sūbtrahit. Peculator p eo q̄ sit pecunie publice defraudator. Proditor p eo q̄ detegit. Item p̄ditor p̄ditoris vtq̄ obirā p̄dimur. Perfid⁹ q̄ fraudulentus ēa fine fidē q. p̄dens fidē. Periurus. q̄ ppere iurat ꝛ male iurat. Periurus āt in verbo. r. non hz. Nā peierro a deiero dicim⁹. Preuaricator male fidei aduocat⁹. a qui vel in accusando nocitura. vel in defendēdo p̄futura pretereat. aut inutiliter dubieq̄ ponat mercēdis grā licet corruptus. Cicero. Quid em̄ tam prauay ꝛ valide vay. Dellax dolosus a fallax. a pelle ꝛ vultu. Foris ciuis fallat arridet. sed neq̄cīā intus gerit. Prophan⁹ q. porro a phano. Sacris em̄ illi nō licet interē. Pūcida p̄prie dr interfector pentis q̄p uis q̄ dā veteres hunc parenticidā dixerint q̄ hoiem occiderat. qm̄ parricidiū a homicidiū quo cū q̄ intelligi possit cui sint hoies hoibus pares. Persecutor nō sp̄ malo intelligit̄. vñ psecutor p̄fecte secutus. Publican⁹ est q̄ vectigalia publica exigit. vel q̄ p publica negocia seculi lucra sectat̄. vñ a cognoiatus ē. Pdō. a pellice ꝛ meretrice võtus. q. pelicator q̄s nomē apud antiq̄s tm̄ flagitiosū sig̃ficabat. postea tūsit hoc nomē i appellatiōne oim̄ inquoy. Pdō. item a pectoris caterua cognoiatus p eo q̄ imbi occulta delictoy odunt̄ Prostitute meretrices a pstendo in meritoriis vel in formicis. Pelex apd grecos p̄prie dī a latinis oculba vel oculbima. dcā āt a fallacia id ē versucia sub dolositate vel mendacio. Procurus⁹ q. p longū curu⁹. Paurid⁹ē quē vexat trepidatio mentis. hz em̄ cordis pulsationē. cordis motū. nā pauē feriē. vnde a pauimentū. Petre āt a rupes a duricia saxoy noiatur. Pusillanis a pusillo aio. Petulc⁹ dcūs ab appetendo. vñ etiā a meretrices petuleas võmus. Pisinn⁹. pductus. pellican⁹ vir sanctus solitudinī dedit⁹.

Ca. xo.

Questor a q̄rendo dcūs. q. q̄sitor. Questuosus q̄rimoniosus. Querul⁹ q̄ querelā infert. Quietus q̄sit ipse sibi animo securus neminē tangens.

Ca. xi.

Religiosos ait cicero a relegēdo appellatos qui retractāt a. q. relegūt ea q̄ ad cultū diuinū ptineāt. Hij sunt dī religiosi ex relegēdo tanq̄ ex eligēdo diligētes ex intelligēdo intelligentes. Rōcinator dcūs vir magn⁹. q̄ de oīb⁹ rebus q̄s ēē mirabiles ostat posset reddere rōem. Retractator repetitor. nā ē tractare ē repetere q̄d omiseras. Resipiscens eo q̄ mentē. q. p⁹ insaniā recipiat. a q̄ resapit q̄ sape desierat. Castigat em̄ seipsū de mētis ea cō fiēt animū suū ad rectū⁹ viuendū: cauēs ne iterū corruat. Repentin⁹ a repēte. Repente āt a adūbiū a nomen p̄t eē. Robust⁹ fortis. valid⁹ a fortitudine roboree arboris appellat⁹. Rapid⁹ ꝛ loq̄x pedib⁹. Raptor eo q̄ corrupt⁹. Inde a rapta eo q̄ corrup̄ ē. Re⁹ a re de q̄ obnoxi⁹ est. a reat⁹ a reo ē nuncupat⁹. Re⁹ maiestatis p̄mū dcūs q̄ adūsus rempublicā aliq̄d egisset. a quicū q̄ hostib⁹ sēsisset. Dcūs aūt reus maiestatis q̄

maius est ledere patriam q̄ ciuem vnum. Postea āt a hīj rei maiestatis dī fūt: qui aduersus maiestatē principis egisse viderent. vel q̄ leges inutiles reip̄blice detulerāt. vel utiles abrogauerant. Rixosus a rictu canino dictus. Spem ād otradicendū patus ē. a iurgio delcātur. a puocat otendentē Rusticus dictus q̄ rus operatur a terram.: ¶ Ca. Js.

Sapiens dictus a sapore q̄ sīc gūstū aptus ē ad discretionē saporis cibor̄: sic sapiens ad dinoscentiā rer̄ atq̄ cār̄. q̄d vnūq̄dq̄ dinoscat. atq̄ sensu veritatē discernat. Cui otrarius ē insipiēs q̄ sit sine sapore. nec alicui discretionis vel sēsus. Studiosus q̄si studijs curiosus. Scūs a veteri ofuetudine appellatus eo q̄ hīi q̄ purificari volebāt sanguine hostie tangebant. a ex hoc sī nomē accepēt. Sincerus. q. sine corrupcōe. cui otrarius ē insincerus. vitiatus. corrupt⁹. Supmus sūmus ab eo q̄ supemineat. Vñ a supme ptes dicimus. Suauis sblimus ab altitudine vōtus honoris nā ꝓprie sublime dr̄ q̄d in alto ē. vt sublimēq̄ ferens ad sidera celi. Speciosus a spē vel aspectu sīc formosus a foē. Sollers q̄si sollicitus in arte vtilis. Sollers. n. apd antiq̄s dicebat: qui erat oī lō arte instructus? Terentius. Adolescentē sollertē dabo. Superstitiosos ait cicero appellatos q̄ totos dies p̄cabant a immolabāt: vt sibi sui liberi superstites eēnt. Sollicit⁹ q. sollers a citus atq̄ inreq̄etus. Sedulus fabiliare verbū terentij: hoc ē sine dolo. Alias assidu⁹. Sodales dīr q̄ ad similitudinem vemiter fuerūt. q. suadētes. Ipsi a socij dīr ꝓpter periculi a opis societatē. q. in vna caliga. a vno vestigio manentes. Stultus electior corde. sīc quidā ait. Ego meipsū stultū eē existimo: fatuū eē nō opinor. vobis fis quidē sensibus non tū nullis. Stultus est q̄ p stupore nō mouet iniuria. seuicia em̄ perfert. nec vltus ē. nec ignominia omouet ad dolorē. Segnis. a sine igne ingenio carens. Se āt sine significat. vt sedulus sine dolo. Securus. q. sine cura. a frigido⁹ p q̄d inutiles accipim⁹. Stupidus sepius stupens. Superbus dcūs q. vult supuideri q̄ est. Qui. n. vult supgredi q̄d ē supbus ē. Susurro de sono locucōis appellatus q. nō in facie alicui: ſ in ore loquit de altero detrahendo. Sediciosus q̄ dissensionē aior̄ facit ad discordias gignit: quā greci diastasin dicūt. Severus q. satis verus. tenet. n. sine pietate iusticiā. Simulator dr̄ a simulacro. Gestat em̄ fictitiū dimē e⁹ q̄d nō ē ipse. Suasor decipiens. a in suā sortem trahens. Scrupulosus aī minuti a asperi. Scrupo. n. ē arena durior. Sacrilegus dr̄ ab eo q̄ sac̄ legit. a furat. Sicarius vōcat q̄ ad perpetrand̄ scelus telis armatus ē. sica em̄ gladi⁹ ē a secando vōtus. Sinister atq̄ puerilis. a puerilitate. Est em̄ pessimi a crudelis animi Scenic⁹ qui in theatro agit. Theatr̄. n. scena ē Scorta q̄ a grecis scite vōbant: quo defricant pelles quib⁹ corrupcela fit. Spurc⁹ q̄ sit impurus. Scelerosus scelerib⁹ plenus. vt lapidosus locus a arenosus. Plus ē āt scelerosus q̄ sceleratus. Sator seiator vel pī a semine. Scurra q̄ sectari solet quempiā cibi grā. A sequendo g̃ inde scurras ostat appellatos. a assecla. a seq̄ndo. Satelles q̄ adhereat alteri. siue a latēs custodia. Suffect⁹ in loco alteri⁹ suppositus. q. suffractus. Vnde a olulem suffectū dicim⁹ eū qui p alio substituit. Secūdus q̄ secus pedes a tractus ē sermo a sequentib⁹ seruis pdisse quis. Vīa secunda fortuna dr̄ q̄ p̄m nos est. a ꝓpe nos. Inde a res secunde. a pspe. Secunde āt a sequendo sunt dē. Stipulator promissor. Stipulari em̄ p̄mittere ē. ex verbis iuris peritorū. Sanus a sanguine. q̄ sine pallore ē. Sospes subtil ab extenuatione dcūs. Sequester dr̄ q̄ certantibus medius inuenit. q̄ apud grecos omen fus dr̄. apud quē pignora depoñi solent. Sobolum ab obsequendo factum est. q̄d eius qui electus sit vtraq̄ ps fidem sequat. Sessil q̄d nō videtur stare: sed sedere. Surdus a sordibus humoris aure ceptus a q̄ius multis casibus accedat: nomen tū eger ex predicto vicō retinet. Siccus q̄si exsiccat⁹ siue p antifrasin q̄ sit sine succo. Sepultus dēs eo q̄ sit sine palpitacōne vel sine pulsu. a sine motu. Sagio ab exigendo dictus. Sutor a suendis pellib⁹ noīatur. Subulcus porcor̄ pastor sīc bubulc⁹ a cura boum. ¶ Ca. Jj

Vtor qui pupillū tuetur. hoc ē intuetur. de quo in cōsuetudine vulgari dr̄. Quid me mones. Et tutorē a pedagogū olim obtui. Testes dcī q̄ testamento adhiberi solent sīc signatores q̄ testamentū signent. Tetricus mons in sannis asprim⁹. Vñ a tristes hoīes tetricos dicim⁹. Tacitum⁹ in tacendo diuum⁹. Trutinator examinator ex inditi libra ꝓpendens. recta translacōne. a trutina q̄ est gemina pondex lancis. Tristis tenax nūmi cupidior q̄ teneat. Interdū a ptinax. Truculentus. toruus. terribilis eo q̄ sit toruo vultu a turbulento aspectu vt torua leena a cernimus astantes ne quis tumne toruo. Turbidus terribilis. Terre ab obscura tenebrosaq̄ vita. Tetertimus profero nimium. Tetrum enim veteres profero dixerunt. vt ennius. Tetrosq̄ elephantes. Terribilis. quia timorem habet a timet. Tergiuersator q̄ animū quasi tergum vertat huc a illuc. nec facile qualis sit intelligitur. Temulentus a temeto id est

vino dictus. Timidus q timeat diu a sanguine. nã timor sanguinẽ gelat qui coadg gignit timorẽ. Turpis q sit informis a torpeat.

Ca 20 Ira a virtute. Utilis ab utendo bene facta. vel q bene quid uti possit. fiẽ docilis q doceri possit Verus a veritate. hinc averax. Maior est veritas q verus q nõ est veritas a vero: sed verus a veritate descendit Veridicus. q vez dicit. a veritatis assertor est Verecundus. q vez factũ erubescit. Viridis vi a succo plen⁹ Venustus pulcer. a venis a sanguine. Viuens a viuus. Vari⁹. q non vni⁹ vie. sed incerte mixteq sñe. Versutus eo q eius mens in quolibet actu ad quãlibet fraudẽ facile vertit. vnde a versutia dr tortа sñia. Plautus. Versutior ẽ q̃ tota figulatis. Vilis a villa. nullius em̃ vtilitatis ẽ. Versipellis eo q in diuersa vultũ a mentẽ vertat. Inde a versutus a callid⁹ Violentus. q vim infert Vecors mali cordis a male affãe. Vagus. q. sine via. Van⁹ a venere ethimologiã trahit. Item vanus inanis falsus eo q sine memoria euanescat Vesanus porro san⁹ Violentus q̃ a satis bibit a difficile inebriat. Vexatus a portatus ab eo q est vehementer vector ut verasse sit a portasse Veneficus eo q venenũ mortis cã parat aut prestitit: a vẽdidit. Vector. q. vehitor. Est ãt vector a qui vehit a q vehit. Venator. q. venabulator. a venatiõne. s. qua bestias premit. Quatuor ãt sunt venatoz officia vestigatores indagatores. alatores a pressores.

Incipiunt capitula libri. xi.

De hoie a ptibus eius. i. De etatib⁹ hois ij. De portentis. iij. De transformatis. iiij.

Incipit liber. xi. de hoie a ptibus eius

Natura dicta est ab eo q nasci aliq̃d faciat. Gignendi em̃ a faciendi potens ẽ. Hanc quidã deũ esse dixerũt. a quo oia creata fũt a existũt. Genus a gignendo dicim. cui derivatiũ nomen a terra ex q̃ oia gignunt. Ge em̃ grece terra dr. Vita dcã pter vigorẽ. t q vim teneat nascendi atq crescendi. Vñ a actores vitam hñe dicunt. q gignunt a crescit hõ dcũs q ex humo factus ẽ. sic dr in genñ. Et creauit deus hoiem de limo terre. Abusiue aũt pnunciat ex vtraq sba totus hõ. et ex societate corpis a aie. Nã pprie hõ ab humo. Grecive ro hoiem antropũ appellauerũt: eo q sursum spectet sublevatus ab humo ad otemplacõez artificis sui. Ꝙ ouidius poeta designat cũ dr Pronaq cũ spectent animalia cetera terrã. os homi sublime dedit celũq videre. Jussit a erectos ad sidera tollere vultus. Qui idõ erectus celum aspicit vt deum q̃rat. nõ vt terrã intendat vbi pecora q̃ natura pna a ventri obediẽtia finxit. Duplex est ãt hõ interior a exterior. Interior hõ aia. exterior hõ corpus. Aia ãt a ventis nomen accepit eo q ventus sit. Vnde a ventus Grece aios dr q ore trahentes aerem viuere videamur: sed aptissime falsũ ẽ. q multo pri⁹ gignit aia q̃ capi aer ore possit q iã in genitricis utero viuit. Nõ est ẽ aer aia. qd quidã putauerũt quidã. qui nõ potuerũt incorpeam ei⁹ cogitare naturã Spm idem ee qd aiam euãgelista pnunciat. d. Ptãtem hẽo ponendi aiam meã. a rursus ptãtem habeo sumendi eã. De hac q̃ ipsa dñi aia passionis tpe memorat⁹ euangelista ita ptulit. d. Et inclinato capite emisit spm̃. Quid est. n. emittere spm̃: nisi q aiã ponere. sed aia dcã pter qd viuit. Sps ãt vel p speciali nã. vel p eo q spiret in corpe. Itẽ aiã idem esse qd animã. sed aia vite ẽ. anim⁹ ofilij. Vnde dicunt pbi etiã sine aio vitam manere. a sine mente animã durare. vnde a amẽtes. nã mentẽ vocari volunt vt sciat. aiã vt velit. Mens ãt vocata q emineat in aia. l q meminit in aia. Vnde a immemores amentes. q̃ pter nõ aia sed qd excellit in aia mens vocatur tanq caput ei⁹ vel oculus. Vnde a ipse hõ fm mentez imago dei dr. Ita ãt hec oia adiuncta sunt aie vt vna res sit. Pro efficientijs em̃ cãrum diuersa noia sortita est aia. Nã a memoria mens ẽ. vnde a immemores amẽtes. dũ q vivificat corpus aia est. dum scit mens est. dũ vult anim⁹ est. dum recolit memoria est. dum rectũ iudicat rõ est. dum spiãt spũs est. dum aliquid sentit sensus est. Nã inde anim⁹ sensus dr p hijs que sentit. vnde a sñia nomẽ accepit. Corpus dictum p eo q corruptũ pit. Solubile em̃ atq mortale est. a aliq̃ soluendum. Caro ãt a creando est appellata. Cremẽtum enim semen est masculi. vnde animaliuz a hoim corpora carnes capiuntur. Hinc a pentes creatores vocantur. Caro ãt ex q̃tuor elementis compacta est. nã terra in carne est. aer in ali tu. humor in sanguine. ignis in calore vitali. Hñt enim in nobis elemẽta suã queq pcm. quibus quid detetur cõpage resoluta. Caro ãt a corpus diuersa significant. In carne sẽp corpus est. non semp in corpore caro. nã caro ẽ que viuit idẽ a corp⁹ Corpus qd non viuit. a non caro. Nã corpus dr aut qd post vitaz mortuũ est. aut sine vita est obitum. Interdum a

ꝛum vita ꝯpus a nō caro. vt herba a lignū Sensus ꝯpis quinq; sunt. visus. auditꝰ. odo ratus. gustus a tactus ex quibus duo aperiū tur a dauduntur sp. duo patentes sunt. Sen sus dā. qꝫ p eos aīma subtilissime totū ꝯpꝰ agitat vigore sentiendi. Vnde a pīntia nuncu pantqꝫ sint pre sensibus a pre oculis. que pre sto sunt oculis. Visus est qui a phis humor vitreus appellatur. Visum āt fieri quidā as seuerant aut externa et herea luce. aut inter no spū lucido p tenues venas a cerebro venī tes. atq; penetratis tunicis in aerem exeūtes a tunc ommixtione similis materie visū dantes Visus dcis q; uiuatior sit ceteris sensib; ac p stantior siue velocior. amplius vigeat quantū memoria inter cetera mentis officia. Vtilior est enī cerebro vnde oia manāt. ex quo fit vt e a que ad alios ptinent sensus videre dicamꝰ. veluti cū dicimꝰ Vide quō sonat. vide quō sa pit. sic a cetera. Auditus appellatus q; voces hauriat. hoc est aere verberato sonos suscipi at. Odoratus. q. aeris odore attractus. Tacto enī aere sentit. sic a olfactus q; odorib; afficia tur. Gustus a gutture dcis. Tactus eo q; pe tracter a tangat. a p oia membra vigorē sen sus aspgat. Nā tactu probamus quicquid ce teris sensibus iudicare nō possumus. duo āt tactus genera sunt. nā aut extrinsecus venit qđ feriat. aut intus in ipō corpore oritur. Vni cuiq; aūt sensui ꝓpria natura data est. Nā qđ videndum est oculis capitur. quod audiendō auribus. mollia a dura tactu estimantur. sa por gustu. odor naribus ducitur. Prima pars corpis caput. datumq; illi hoc nomen eo q; sē sus omnes a nerui inde in cum capiant. atq; ex eo omnis vigendi causa oriatur. Ibi enim omnes sensus apparent. Vnde ipsi⁹ anime q̄ consulit corpori: quod ammodo psonā gerit. Vertex est ea ps qua capilli capitis colligun tur a in qua cesaries vertitur. vnde a nuncupa tur. Caluaria ab ossibus caluis dcā. p defecti onem a neutraliter pnunciatur. Occipitium capitis ps posterior quasi contra capitiū. vel q; sit capitis retrorsum. Capilli vocati quasi ca pitis pili facti vt a decorem prestent a cerebrū a diuersus frigus muniāt atq; a sole defendāt Pili āt dicti a pelle qua p̄eunt. sicut a pilum dr a pila vbi pigmentū ꝯtunditur. Cesaries a cedendo vocata. ideoq; tantum virorꝫ est. Vi rum enim tonsum esse decet. mulierem non de cet. Come sunt ꝓprie non cesi capilli. a est gre cus sermo. Nā comas greci connosa secando nomināt. vnde a cirin tondere dicunt. Vnde a cirri vocantur. quod etiā idem greci mallonē vocant. Crines ꝓprie mulierum sunt. dicti au tem crines eo q; vitiis discernantur. Vñ a dis criminalia dicunt a quib⁹ diuisi religant. Ti pora sunt q̄ caluarie dextra leuaq; subiacent. Que ideo sic nuncupant. q; mouentur. ipsaq; mobilitate. q. tempora quibus dā interualiis mutantur. Facies dicta ab effigie. ibi est enī facta tota figura totis a vnūscuiusq; persone cognitio. Vultus vero dcūs eo q; p eum uolū tas ostenditur animi. Fm voluntatem enī in vari os motus mutatur vnde a differunt sibi vtra q; nā facies simpliciter accipitur de vmus cui⁹ q; naturali aspectu. Vultus āt animoꝝ qualitates significat. Frons ab oculoꝝ foramini bus nōiata ē. hec imago quedā animi mentis mo tum spē sua exp̄mit dum vel leta vel tristis est. Oculi vocati. siue q; eos cilioꝝ tegmina occul tant: ne qua incidentis iniurie offensiōe ledā tur. siue q; lumen occultum hēant id est secretū vel intus positum. Hi inter omnes sensus vici niores anime existunt. In oculis ei omne mē tis iudicium est. vnde a animi perturbatio vel hilaritas in oculis apparet. Oculi āt idem a lu mina. Et dicta lumina q; ex eis lumen manat vel q; ex initio sui dausam teneant lucem. aut extrinsecus acceptam visui p̄ponendo refun dāt. Pupilla est medius punct⁹ oculi in quo vis est videndi. vbi q; pue imagines nobis vi dentur: ꝓterea pupille appellantur. Hāc ple riq; pupillam vocant. vocat aūt pupillaq; fit pura atq; impolluta vt sunt puelle. Phisici di cūt eas de pupillas quas videmꝰ in oculis mo rituros ante triduū non hīe. quib⁹ non visis certa est desperatio. Circul⁹ vero quo a pupil la p̄tes albe oculi sepantur: discreta migredine corona dr. q; rotunditate sui cōtinet ambitum pupille Vuoluos aūt quidā appellant ipsos vertices oculoꝝ ex similitudine vuoluoꝝ Pal pebre sunt sinus oculoꝝ. a palpitatione dicte q; sp mouentur. Concurrunt ei inuicē vt assi duo motu reficiant obtutū. Munite sunt aūt vallo capilloꝝ vt a aptis oculis si quid incide rit repellatur. a somno inuentibus tanq; in uoluti quiescant latentes. In summitate autē palpebraꝝ locis q̄b⁹ se vtraq; clausa stingūt extant admoti ordine seruato capilli tutelam oculis ministrantes ne irruente sorde facile in urias excipiant. a ex eo noceant vt pulueis vel cuiusq; crassioris materie arceant ostractū aut ipsum q; aerem ordendo mitificent quod tenuem atq; serenū faciant visum. Lacrimas quidā a laceratione mentis putant dcās alij existimant ideo q; greci barsitia vocāt. Cilia sunt tegmina quib⁹ cooperiunt oculi a dcā cili a q; celent oculos. tegantq; tuta custodia. Su percilia dicta. quia superposita sunt ciliis. que

idcirco pilis vestita sunt: vt oculis mumimẽta pretendant a fũdorem a capite defluentẽ depellant. Inter cilium vero est medium illud inter supcilia q8 sine pilis est. Gene sũt inferiores oculoꝝ ptes vnde barbe incipiãt. Nã grece genos barbe. Dine a gene q̃ inde incipiãt gigni barbe. Male sunt eminentes sub oculis ptes. ad ptectionẽ eoꝝ suppositę. Vocate aũt male siue q̃ infra oculos pmineant in rotunditatẽ que greci mala appellant. siue q̃ sint sup̃ maxillas. Maxille p diminutionẽ a malis. sic parillos a palo. taxillus a talo. Mandibule sũt maxillaꝝ ptes. ex quo a nomen factum. Barbã veteres vocauerũt q̃ virorꝝ sit. nõ mulierꝝ. Auriũm inde dictũ nomen a vocab⁹ hauriẽdis vnde a virgilius. vocem q̃ hijs auribꝰ hausi. aut q̃ vocem ipsam greci audendi vocãt ab auditu. Per immutationẽ em̃ littere aures. q. audes nuncupate sunt. Vox em̃ repcussa per anfractus eaꝝ sonũ facit quo sensũ excipiãt audiendi. Pinnula summa ps auris ab acumine dcã. Pinnum ei antiqui acutũ dicebãt vnde a bipennis a pina. Nares ideirco noiantur. q̃ p eas vel odor vel spũs nare nõ desinit. q̃ nos odore admonẽt vt nõrimus aliquid a sciamus. Vnde hec otra inscij ac rudes ignari dicunt. Olfecisse em̃ veteres scisse dicebãt Terentius. Ac nõ notis ex mensibus prius olfecissent q̃ ille quicq̃ reperit. Narium recta ps ꝓpter q8 equaliter sit in longitudine a rotunditate porrecta Columna vocat extremitas eiꝰ pirula a formula pomi piri. Que vero dextra leuaq̃ sunt. pinnule ab alaꝝ similitudie. medium aũt interfinium. Os dictum q̃ p ipsum q̃si p ostiũ a cibos intus mittimus. a spm̃ foris ꝓjcimus. vel q̃ ibi ingrediunt cibi. inde egredi unt sermones. Labia a lambendo noĩnata. q8 autem supius est labiũ dicimus. q8 inferius eo q̃ grossius sit labꝝ. Alij virorum labra. mulierũ labia dicunt. Lingue a lingendo cibum putat varro nomen impositũ. Alij q̃ per articulos sonos verba ligat. sicut em̃ plectrũ cordis: ita lingua illiditur dentibꝰ a vocales efficit sonũ. Dentes greci odontes vocant. a inde in latinum nomẽ trahere videtur. Doꝝ primi precisores dicunt. q̃ omne q8 accipitur: ipsi prius imãdunt. Sequẽtes caminos vocant. quorum duo in dextra maxilla a duo i sinistra sunt. Et dicti camini. q̃ ad similitudinem caminoꝝ existunt. a camis ex ipsis ossa frangit. sicut a homo. a q̃ non pñt priores precidere. illis tradunt vt ofringant. Dos vulgus pro longitudine a rotunditate colomellos vocant. Vltimi sunt molares qui dicta a prioribus atq̃ ofracta subigunt a molunt atq̃ immassant. vnde a molares vocati sunt. Dentium aut numerũ discernit qualitas sexus. Nã in viris plures. i femĩis pauciores existunt. Gingiue a gignẽdis dentibus noiate. Facte aũt sunt etiã ad decorem dentium: ne nudi horrori potius q̃ ornamento existerent. Palatũ nem̃ sicut celum furfurum est positũ. a inde palatũ a polo p derivationẽ: sed a greci similiter palatũ vranon appellant eo q̃ p sui cauitate celi simlitudinẽ habeant. Fauces a fundendis vocibus noiate vel q̃ p eas famur voces. Arterie vocate siue q̃ p eas a pulmone aer hoc est spũs fertur. seu q̃ artis a angustis meatibꝰ spm̃ vitalez retinẽt vnde vocis sonos emittunt: qui sonus no sonarent. nisi lingue motus distantias vocis efficeret. Tales gallica lingua dicunt: quas vulgo p diminutionẽ toxillas vocant. que in faucibus turgescere solent. Mentũ dictum q̃ inde mandibule oriant. vel q̃ ibi iungantur. Gurgulio a gutture nomen trahit. cuius meatus ad os a nares ptendit: hũs viam qua vox ad linguã transmittitur vt possit verba colidere. Vnde a garrire dicim⁹. Rumen primũ gurguliom quo cibꝰ a potio devorat. Dine bestie que cibos revocãt ac remandũt ruminare dicunt. Sublinguium operculum gurgulionis quasi pua lingua q̃ foramen lingue reludit operitue. Collum dictum q̃ sit rigidum a rotundum vt columna: baiulans caput a sustentãs quasi capitoliũ. cuius anterior ps gula vocat posterior cervix. Cervix aũt vocata q̃ p eam p tem cerebꝝ ad medullã spine dirigitur quasi cerebri via. Veteres aũt plurali tm̃ numero cervices dicebant. primus extensius cervicem singulariter dixit. Cervix aũt numero singulari membꝝ ipsum significat. Nã pluraliter contumaciã sepe demrãt. Cicero in verrem. Pone torem tu accuses frange cervices Humeri dicti q. armi. ad distinctionez hois a pecudibꝰ mutis vt hij hũeros. illi armos hic dicunt. nã ꝓprie armi quadrupedũ sunt. Ala summi humeri ps posterior. Brachia a fortitudine noiata. Bari em̃ grece graue a forte significat. In bis chijs em̃ tori lacertoꝝ sunt a insigne musculorum robur existit. Dñ sunt tori a musculi a dicti tori q̃ illic viscera torta videantur. Cubitus dictus q̃ ad cibos sumendos in ipso cubamꝰ Vlna secm̃ quosdam vtriusq̃ manus extensio est. secm̃ alios cubitus. quod magis verꝝ est. quia grece olenos cubitus dicit. Ale sub brachia sunt appellate eo q̃ ex eis in modum alaꝝ motus brachioꝝ incipiet. quas quidã ascellas vocant q̃ ex hijs brachia cillunturid est mouentur. vnde a oscilla dicta ab eo q̃ cillantur a moueant ora Nã cillere ẽ mouere

Nos quídam sub hircos vocant. ꝑter quod in plerisq; hoīb hircoꝝ fetorem reddant. Manus dcā q sit totius corpis munꝰ. Ipsa eī cibum ori ministrat. ipsa operatur oīa. atq; dispensat. p eā accipimus a damꝰ. Abusiue ãt manus etiã ars vel artifex. vnde a manꝰ precium dicimꝰ. Dextra vocatur a dando. ipsa enī pignꝰ pacis dat. ipsa fidei testis atq; salutis adhibet. a hoc est illud apud tuliū. Fidē publicā iussu senatus dedi vel dextraz. Vnde a apl's dicit. iacobus a iohes dextras dederunt mihi a reliqua. Leua q aptior sit ad leuandū. Sinistra ãt vocata. q. sine dextra. siue q rem fieri sinat. A sinendo enī sinistra est nuncupata. Palma est manꝰ expansis digitis. sicut ostractis pugnus. Pugnꝰ aũt a pugillo dcūs sicut palma ab expãsis palme ramis. Digiti nuncupati. l' q. p. sunt. vel q decenter iuncti existunt. Nam hñt in se a numer ꝑfectum a ordinē decentissimū. Primus pollex vocatur. eo q inter ceteros virtute polleat a potestate. Secūdus index a salutaris. seu demōstrationis q eo fere salutamus atq; oñdimus. Tercius impudicus q pleriq; p eum pbri infectatio exprimitur. Quartꝰ annularis eo q in ipso anulus geritur. Idē a medicinalis q eo trita colliria a medicis colliguntur. Quintꝰ auricularis p eo q eo aurem scalpimꝰ. vngulas ex greco vocamus. Illi enī has omices dicunt. Truncus media ps corporis a collo vsq; ad inguina. De quo migidiꝰ caput collo vehit. truncus sustinet coxis a genibus cruribusq;. Torax a grecis dr anterior ps trunci a collo vsq; ad stomachū. quā nos dicimꝰ archā eo q ibi archana sit vel secretū quo ceteri arcent. Vnde a archa a ara dcā quasi res secrete. cuius eminentes pulpe mamille dicunt. Inter quas ps illa ossea pectus dr. dextra leuaq; coste. Pectus vocatum q sit pexū inter eminentes mamillaꝝ ptes. vnde a pectinem dicimus. q pexos capillos faciat. Mamille vocate q rotunde sunt quasi mate p diminucōnē. s. Papille capita mammaꝝ sunt. quas infantes fugentes oprehendunt. Et dcē papille q eas infantes quasi pappãt dum lac fugunt. vnde mamilla est ois eminentia vberis. Papilla vero breue illud vnde lac trahit. Vbera dcā. vel q lacte verta. vel q̃a vuida humore. s. lactis immoderatarum plena. Lacvim nois a colore tē hit q fit albus liquor. Leucus enī grece albū dicunt. cuius natura ex sanḡne omutatur. nā post ptum si quid sāguinis nōdum fuerit vtenti nutrimento ossumptum: naturali meatu fluit in mammas. a ea virtute alterescens lactis accipit qualitatē. Cutis est que in corpore prima est appellata q ipsa corpori supposita in

cisione prima patet. Cutis enī grece inuolucrum dr. ea dcē a pellis q̃ externas iniurias corporis tegendo pellat. pluma sq; a ventos solisq; ardores p ferat. Pellis aũt mox detracta subacta iã corium dicitur. Corium aũt p derivationē caro appellat q eo tegatur: sed hoc in brutis animalibus ꝑprium est. Pori corporis greco nomine appellantur. qui latine ꝑprie spiramenta dicūtur eo q p eos viuificus spūs exterius immittet. Aruina est pinguedo cuti adherens. Pulpa est caro sine pinguedine dicta q palpitet resilit enī sepe. Hanc plerisq; visum vocāt ꝑter q glutinosa sit. Membra sunt ptes corporis. Artus quib⁹ colligantur membra ab artando dicti. Nerui greca appellati derivatione: quos illi neura vocant. Alij latine vocatos nervos putant eo q artuum ojunctiones inuicē hīs inhereant. Maximā aũt virium substantiam nervos facere certissimū est. Nam quanto fuerint densiores: tanto ꝓpensis augescere firmitatem. Artus enim dicti q colligati inuicem nervis arcentur. stringant. quorum diminuta sunt articuli. Nā artus dicimus membra maiora vt brachia. articulos minora mēbra vt digiti. Compagia capita sunt ossium: dcā eo q sibi opacta nervis velut glutino quodā adhereant. Ossa sunt corpis solidamenta. In hīs enī positio omnis roborq; subsistit. Ossa aũt ab vsto dicta ꝑter q̃s cremarent. ab antiquis. siue vt alij putant ab ore eo q ibi patent. Nā vbiq; cute visceribusq; obtecta celantur. Medulle appellate q madefaciant ossa. irrigant enī a ofortant. Vertibule sunt summe ossium ptes nodis crassioribus oglobate: dicte ita eo q ad inflexiones membroꝝ illa vertantur. Cartilagines ossa mollia a sine medulla. q̃s genus auricule a narium discrimen a costarum extremitates hãnt. siue opercula ossium que mouent. Et dicte cartilagines q leni attritu carent dolore dum flectunt. Costas appellari quidã putant q ab ipsis interiora custodiantur. a tota mollicies ventris vallata suetur. Latus q iacentibus nobis latet. Est enī leua pars corporis. dextra autez lateri abilior motus est. leua fortior. a onere ferendo accommodatior. Vnde a leua nūcupata q aptior sit ad leuandum aliquid a portandum. Ipsa eī gestat clipeum. ensez. pharetrā a reliqua onera. vt expedita sit dextera ad agendum. Dorsum est a cervicevsq; ad renes. dictum autem dorsum q sit superficies durior corporis immodum sari fortis ad portandum a ad perpetiendum. Terga. q in ea supini iacemus in terra: q̃s solus homo ꝑt. Nā muta aialia tantū aut in ventre. aut in latere iacent. Vñ a in aialibꝰ

rega abusiue dicunt. Scapula a scandendo dr inter scapitium spaciū q inter scapulas est. vnde a noiatum. Pale sunt dorsi dextra leuaq eminentia membra. dcā q in luctando eas p mimus. qđ greci palin dicūt. Spina est iunctura dorsi dcā eo q habeat radiolos acutos. cuius iuncture spondilia appellant. ppter pē cerebri que fertur per eos longo tractu ad cetras corpis ptes. Sacra spina est ima perpetue spine quā greci iconoston wcāt quō primū infante cepto nascitur. ideoq a hostia id primū a gentilib9 dijs suis dabatur vnde a spia sacra dr. Renes ait varro dcōs q riui ab hijs obscēni humoris nascant. Nā rene a medulle tenuem liquorem defudant in rembus. qui liquor rursus a rembus calore venereo resolut9 decurrit. Lumbi ob libidinis lasciuiam dicti. quia in viris causa corporee voluptatis in ipsis est. sicut in vmbilico mulieribus. Vnde et ad Job in exordio sermonis dcūm est. Accinge sicut vir lumbos tuos: vt in hijs esset resistendi preparatio: in quib9 libidinis est visitata dñandi occasio. Vmbilicus ē medius locus corpis: dictus q sit ibi vmbo illi or. Vñ a vmbo appellatur locus in medio dipei. a quo pēdet. Ex eo em infans in vtero pendet. ex eo etiā ec nutritur. Ilium greco sermone appellatum q ibi obuoluam9 nos. Grece em ilios obuoluere dr. Clunes wcate q sint iuxta colum: qđ est longa o. Nates q in ipsis innitimur dum sedemus. Vnde a conglobata est in eis caro. ne prementi corporis mole ossa dolerent. Genitalia corpis ptes sunt: vt nomē ipsum docet gignē de sobolis acceperunt wcabulum q hijs perficiatur a gignitur. Dec a pudenda preter decentia siue a pudore. Vnde a indumento opiuntur. dicuntur āt ista a inhonesta. q non hūt eā speciem decoris. sicut membra q in promptu locata sunt. Idem a verecundo. q viri est tm. siue q ex eo virtus emittit. Nā virtus proprie dr humor fluēs a natura viri. Testiculi p diminutionē a testibus dicti. quor numerus incipit a duobus. Dij em semen calamo ministrāt qđ ab spine medulla a rembus a lumbis suscipiunt ad gignendi gratiam procreandi. Viscus est pellis in qua testiculi sunt. Postea vero vocata q pectore sunt a a vulua auersa. ne dum aliū purgamus inquinamus aspectū. Meatus inde appellatus. q per eū meant vegetantur stercora. Femora dicta sunt q ea parte a femina sexus viri discrepet. Sunt aūt ab igumbus vsq ad genua. Femina autem per derivationem femor ptes sunt quib9 in equitando tergis equor adhereamus. Vnde a preliatores olim sub femimb9 equos amisisse dicebant. Coxe quasi cōiuncte axes.

In ipsis em femora mouent. quorum cōcaua vertebra vocantur. q in eis capita femor vertuntur. Suffragines. q subtus franguntur a flectuntur. non supra sicut in brachijs. Genua sunt cōmissiones femorum a cruribus. a dcā genua eo q in vtero sint genis opposita. Cohe rent enim sibi ibi. a cognata sunt oculis lacrimar in dicibus a misericordie. nā a genis genua dicūtur. Demq oplicatum gigni formari q hoiem dicunt. ita vt genua sursum sint quibus oculi formāt. ac cani a recōditi fiant. Ennius. Atq genua a primi a arta gena. Inde ē q hoies dum ad genua se prosternūt statim lacrimant. Voluit em eos natura vterq mūnum rememorari. vbi quasi in tenebris cōsedebāt antequā ad lucē puenirent. Crura dcā. q in hijs currim9. gressum facimus. Sunt aūt sub genibus vsq ad suras. Tibie wcate. q tulē. Sunt em longitudine a specie similes. Talus dictus a talo. Nā tolus est eminens rotunditas. vnde a fastigiū templi rotundi tolus wcat. Tal9 aūt sub crure est. sub talo calcanei. Pedes ex greca ethimologia nomen sortiti sunt. Bos em greci podas dicunt. q alternis motib9 solo figi imprimunt. Plante a planicie nuncupate. q non rotunde vt in quadrupedibus mestare in possit bipes homo: sed plane atq longiores formate sūt vt stabiles corpus efficerent. Sūt aūt plante anteriores ptesque etiā ex multis ossibus constant. Calcis prima pars plante. a callo illi nomen impositum. quo terram calcamus. Hinc a calcaneus. Solum inferior pars pedis dictum. q eo terre vestigia imprimimus. sed a solum dicitur omne quod aliquid sustinet quasi solidum. vnde a terra solum q cuncta sustineat a solū pedis q totam corporis molem portat. viscera non tm intestina dicim9. sed quicquid sub corio est a visco qđ est interiorem a carnem. Item viscera vitalia a circūfusa cordis. q. viscera eo q ibi vita a aia contineat. Item viscera capita nervor ex sanguine a nervis copulata. Eadem lacerti siue mures. q sic in singulis membris cordis loco sunt. vt sit in media parte totius corporis cor. appellāturq a nomine similium animalium sub terra delitescentium. Nā inde musculi a murium similitudine id est etiam a tori q illic viscera torta videantur. Cor a greca appellatione derivatū: qđ illi cardian dicunt. siue a cura. In eo omnis sollicitudo a scientie causa manet. Quod ideo pulmoni vicinum est. vt cum ira accenditur pulmonis humore tepetur. Huius due artrie sunt. de quibus sinistra plus sanguinē habet. dextra plus spiritum. vnde a in dextro brachio pulsum inspicimus. Precordia vero sunt loca

cordis vicina quib⁹ sensibus ꝓcipitur. a dcā precordia eo ꝙ ibi sit principiū cordis a cogitationis. Pulsus vocatus ꝙ palpitet cui⁹ indicio. aut infirmitatē intelligim⁹. aut salutē. Qui⁹ duplex est motus. aut simplex. aut cōpositus. Simplex est qui ex uno saltu ostat. cōpositus est qui ex pluribus motibus mordiatus a inequalis existit. qui motus certa hūt spacia dactilū ꝓcussum q̄ diu sine vitio sunt. Si q̄n vero citationes sunt. vt dorca dazontes ā leniores. vt mirmizontes mortis signa sūt. Vē ne dicte eo ꝙ vie sint natantis sanguinis atz riui p corpus omne diuisi: quibus vniuersa membra irrigant. Sanguis ex greca ethimologia nomen duxit ꝙ vegetet. a sustentet. a viuat. Sanguis aūt est dum in corpe est. effusus vero cruor dicitur. Nā cruor vocatus eo ꝙ effusus decurrit. vel ab eo ꝙ currendo corruat. Alij aūt cruorez interpretant sanguinē corruptū qui emittit. Alij aiunt vocatū sanguinez ꝙ suauis sit. Sanguis aūt non ē integer: misi in iuuenib⁹. Nā dicunt phisici minui sanguinem p etatem. vnde a in senibus tremor est. Proprie āt sanguis anime possessio est. Inde genas lacerare in luctu mulieres solent. vñ a purpuree vestes a flores purpurei mortuis ꝓtent. Pulmo ex greco trahit vocabulū. Greci em̄ pulmonē pleomon vocāt: eo ꝙ cordis flabellum sit. in quo pneuma. i. spūs inest. p qđ a agitant. a mouent. vnde a pulmones vocati sunt. Nā grece pneuma spūs dicitur qui flando. a agitando aerem admittit. a recipit. a quo mouent. pulmones. a palpitant. a dapiendo. ſ. vt flatū capiant. stringendo vt eiciant. Est et iñ organū corpis. Jecur nomen habet: eo ꝙ igmis ibi habitat sedē: qui in cerebro fuliginat. Inde ad oculos: ceteroscz sensus a mēbra diffundit. a calore suo ad se sucū ex cibo tractū vertit in sanguinē: quē ad usum pascendi nutriendiscz singulis membris prebet. In iecore aūt pfistit voluptas a concupiscentia. iuxta eos qui de phisicis disputant. Fibre iecoris sūt extremitates. sicut extreme ptes folioz in tibijs siue. q. lingue eminentes. Dicte autem fibre: ꝙ apud gentiles in sacris ad phebi aras ferebantur ab ariolis. quibus oblatis atcz fucē fis responsa accepēbāt. Splen dictus a supplemento ex cōtracta pte iecoris ne vacua existerent. Quem quidā etiā risus causa factum existimant. Nā splene ridemus. felle irascimur. corde sapim⁹. iecore amamus. Quib⁹ quatuor elementis ostantib⁹ integrum est animal. Fel appellatū ꝙ sit folliculum gestans humorem qui vocatur bilis. Stomach⁹ grece os vocatur eo ꝙ ostiū ventris sit a cibum excipiat. atz in testina transmittat. Intestina dicunt eo ꝙ corpis interiore pte cohibentur. que ideirco lōgis nexib⁹ in circuloz ordinata sunt modum vt susceptas escas paulatim digerant. a sup additis cibis nō impediantur. Omentū membranum quod tinet intestinoz maiorem p tem quod epitolin greci vocāt. discoptum intestinum ꝙ discernit ventrem a cetera intestina a pulmone vel a corde. Cecum intestinū ꝙ sit sine foramine a exitu. qđ greci tilonenticō dicunt. Jeiuna tenue intestinū. vnde a ieiūnium dr. venter aūt. a aluus. a uterus inter se differunt. venter est qui acceptos cibos digerit a apparet extrinsecus. ptingitcz a pectore ad inguna. a dcis venter ꝙ per totum corpus vite alimenta transmittat. Aluus est que cibuz recipit a purgari solet. Salustius. Simulans sibi aliū purgari. Et vocat aluus ꝙ abluat. a purget. Ex ipsa em̄ sordes stercoz defluunt. vterꝙ sole mulieres hūt in quo concipiunt. ad filitudiem calculi. Tamen autores vterꝙ proutriuscz sexus ventre pleūcz ponunt. nec potest tā tumm̄: sed a ceteri. Vocatus aūt uterus ꝙ duplex sit. a abutracz in duas se diuidit ptes q̄ in diuersū diffuse ac replete circumplicantur in modū cornuū arietis. vel ꝙ interius impleatur fetu. Dūc a uter ꝙ aliqđ extrinsecus habuerit vt membra a uiscera. Aqualiculus aūt ꝓprie porta est. hinc ad ventrem trāslatio. Matrix dr ꝙ fetus in ea generet. semen em̄ receptum concipit. confotū corporat. corporatū in mēbra distinguit. Vulua vocata quasi valua ventris. vianua. vel ꝙ semen recipiat. vel ꝙ ex ea fetus ꝓcedat. Vesica quasi vas aque. q. sic a qua: ita de rembus urina collecta impletur. a humore distenditur. Cuius usus involucrib⁹ nō habetur. Urina aūt dcā. siue ꝙ urat. siue quia ex rembus egeritur. Cuius indicio a salūs a egritudo monstrat. Qui humor vulgo lotio dr ꝙ eo lota a munda vestimenta efficiantur. Semē est qđ iactu fumit. aut a terra aut ab utero ad gignendū vel fructus vel fetus. Est em̄ liquor ex cibis corpis decoctiōe factus. ac diffusus p venas atcz medullas qui inde desudat⁹ in modum sentine decrescit in rembus. iactuscz ꝓ coitum a in utero mulieris susceptus caloꝛē quem admodum uiscerum a menstruali sanguinis irrigatione formatur in corpe. Menstrua sup uacuus mulier ꝙ sanguis. dicta autē menstrua ꝓpter circuitū lunaris luminis quo solet hoc uenire ꝓfluuium. Luna enim grece mene dicitur. hec a mulierbria nuncupantur. Nam mulier solum menstruale est animal. Cruoris actu fruges non germinant. acescit musta. moriuntur herbe. amittunt arbores fructus

cubigo ferū corrumpit·migrę sunt eramenta Si qui canes inde ederint·in rabiem efferūtur· Glutinuz aspalti qđ nec ferro nec aliquis diſ soluit cruore ipō polluto sponte diſpgit·Post plurimos aūt dies menſtruos ideo femen nō est germinabile·qz iam non est menſtrualis sanguis a quo perfusū irrigetur·Tenue semē locis mulierib9 ñ potest adherere·Labit enī nec habet vim adherendi Simlit a crassum vī nō habet gignendi quia mulierbri sāguini mi scere se nō potest ꝓpter mimā fui spissitudinez Unca steriles mares a feminas dicūt fieri vel per mimā seminis vel sanguinis crassitudinē vel ꝓpter mimā raritatem·Primū autem aūt cor hominis fingi qz in eo sit a vita hominis a sapientia·deinde·xl·die totū corp9 expleri qđ ex abortionib9 vt ferunt collecta sunt·Alij fe tus a capite fumere dicūt exordiuz·Unde a in auiū fetib9 primū oculos fingi in ouis videm9 Fetus autem nominat9 qđ adhuc in vtero fo ueatur·Ciuj9 secūde dicūtur folticul9 qui simul cū infante nascitur·cōtinetqz eum dict9 eta·qz eum cū editur sequitur·Nasci autē partibus similes aiunt·si paternū semen validi9 fit·ma trib9 si matris hac racōne similes expīmit vul tus·Rui autem vtriusqz pntis figurā redđūt· equalit mixto paterno materno qz semine oci pīūtur auoz qz pauoz similes fieri·qz sicut ī ter ra multa semina occulta:ita a in hominibus se mina celant·figuras parentum redditura·ex paterno āt semine puellas nasci a ex mater no pueros:ꝙa omis partus cōstat duplici se mine:cui9 pars maior cū inualuerit occupat similitudinem sex9·In corpore nostro quedaz tantū vtilitatis causa facta sūt vt viscera: que dam a vtilitatis a decoris·vt sensus in facie·a ī corpore man9 ac pedes·Quoz membroz a vti litas magna est a species decentissima·Quedā tantū decoris vt mamille in viris a in vt roqz sexu vmbilic9·Quedā discretionis vt in viris geni talia·barba plixa·pect9 amplz·in mulierib9 leues genea angustū pect9·ad accipiendos au tē a portādos fet9 renes a latera dilatata Qđ ad hominē a ad ptes attinet corporis ex parte di ctū est·nūc etates ei9 subiungim9

Cap. 2.

De etatib9 hominis·

Grad9 etatis sex sunt·infantia·pueri tia·adolescentia·iuuent9 grauitas atqz senect9· Prima etas infancia est puer nascentis ad lucē que porrigitur in septē annis·Secūda etas pueritia· pura a necdū ad generandū apta·tendens vsqz ad·xiiij·annū Tertia adolescentia ad gig nendū adulta que porrigitur vsqz ad·xxviij· annos·Quarta iuuētus firmissima oim etatū siens in qnquagesimo anno Quinta etas se nioris·idest gravitas que est inclinatō a iuuē tute in senectutē:nondū senect9:sed iam non dum iuuentus qz senioris etas est quaz greci presbiter vocāt·Nam senex apud grecos non pīsbiter sed gerō dicitur·Que etas a quinqua gesimo āno incipiens septuagesimo termiat Sexta etas est senect9 que nullo ānorum tem pore finitur:sed post illas quinqz etates quā tumcūqz vite est senectuti deputatur·Senium autē pars est vltima senectutis dicta ꝙ sit ter min9 sexte etatis In hijs ergo sex spaciis phi losophi vitā descripserūt humanaz in quib9 mutatura currit·a ad mortis terminū puenit Pergam9 ergo breuiter per predictos grad9 etatis ethimologias earum in homine demō strantes·Infans dicitur homo prime etatis· dict9 autez infās:quia adhuc fari nescit·idest loqui nō potest·Nōdum enim bene ordinatis dentib9 minus est sermonis expressio·Puer a puritate vocat9:quia purus est·a necduz la nuginem floremqz genarum habens·Hij sūt cphebi·idest a phebo dicti·necdum viri ſ ado lescētuli leues·Puer autē trib9 modis dicitur pro natiuitate vt esaias·puer nat9 est nobis Pro etate vt octēnis decēnis Vñ est illud·Jaz puerile iugum tenera ceruice regebat·pro ob sequio a fidei puritate·vt domin9 ad ꝓphetam Puer meus es tu· noli timere dum iam iere mias longe pueritie excessisset ānos·Puella est puula quasi pupilla Unde a pupillos· nō pro odicione:sed ꝓ etate puerili vocam9·Pu pilli aūt dicti quasi sine oculis hoc est a parē tib9 orbi·Hij autem vere pupilli dicūtur:quo rum parētes añ discesserūt qꝑ abeis nomē ac ciperēt·Ceteri orbi vocātur orphani·idest quia pupilli·illud enim grecū ē·hoc latinū· Nā a ī psalmo vbi legitur·Pupillo tu eris adiutor· greci habet orphano·Puberes a pube·idest a pudendis corporis nūcupati qz hec loca tunc primū lanugine ducūt·Quidā autē ex annis pubertatez existimāt:idest eū puberem ee qui xiiij·ānos expleverit:qꝑuis tardissime pube scat·Certissimū autez puberem ee quia ex ha bitu corporis pubertatez ostendat a genera ē iam possit Puerpere sūt que annis pueilib9 pariunt·Unde a horatius·Laudatur primo ꝑ le puerpera nato· Et dicte puerpere vel qđ pri mo partu grauantur·vel qđ primum pueros pariant·Adolescens dictus eo qꝑ sit ad gignē dum adult9·siue accrescere a augeri Juuenis vocatus qꝑ iuuare posse incipiat vt imbubus iuuenci cum a vitulis discesserint·Est enim iu uenis in ipsō etatis incremento positus a ad auxilium preparat9·Nam iuuare hominis ē

opus aliq̄s ꝺferentis. Sicut autez .xxx. pfecte etatis est ān⁹ in hō imb⁹: ita in pcubib⁹ ac in mētis tert⁹ robustissim⁹. Vir nūcupatus q̄s maior in eo vis est: q̄ in femīs. Vñ a virtus nomē accepit: siue q̄s vi agat femīa Mulier vero a mollitie tanq̄ mollier detracta littera vel mutata appellata ē mulier. Vtriq̄ eñ fortitudine a imbecillitate aīoꝝ vel coꝝpm separant. Sed ideo virtus maxima viri: mulieris minor vt patiens viro ēct. s. ne femīs repugnā tib⁹ libido cogeret viros aliud appetere. aut ī aliū sexuz pruere. dicitur igit mulier fm femineū sexū: nō fm corrupcōnem integritatis: et hoc ex lingua sacre scripture. Nā cua statim facta de latere viri sui nōdū tacta a viro mulier appellata est dicēte scriptura. Et formauit eaz in mulierez. Virgo a viridi oꝝe etate dicta ē: sic virga a vitula. Alias ab incorrupcōne quasi virago: q̄ ignoēt femineā passionē Virago vocata q̄ vt vir agit. hoc ē opa virilia facita masculini vigoris est Antiq̄ eñ fortes femīas ita vocabāt. Virgo autē nō recte virago dicit si nō viri officō fungatur. Mulier vero si virilia opera facit recte virago dicitur. vt amazona. Que vero nūc femina ātiquitus vira vocabat. sicut a seruo seruia: sicut a famulo famula: ita a viro vira. Vnde a virginis nomen quidā putant. Femina vero a partib⁹ femoꝝ dicta. vbi sex⁹ speties a viro distinguitur. Alij greca ethimologia feminā ab ignea vi dictam putant: q̄ vehementer ꝺcupiscit. Libidinosiores enim viris femine sūt. tam in mulierib⁹ q̄ in aīalibus. Vnde mim⁹ amor apud antiquos femineus vocabat. Senior est adhuc viridior. Ouid⁹ in sexto libro. Senior inter iuuenez q̄ senē q̄. Terenti⁹. Quo vite sumus. Alij. Qui vite sum⁹. Adolescentior non vtiq̄ magis ē adolescēs sed min⁹ vt senior min⁹ est sene vbi comparatiuus grad⁹ min⁹ significat a positiuo. Ergo senior nō satis. sicut iunior inter iuuenē a senē. sicut pauperior inter pauperem. Senes autem dictos quidā putant a sensus diminucōne eo q̄ iam p vetustate desipiāt Nam phisici dicūt homines stultos eē frigidioris sanguinis prudentes calidi Vnde a senes in quib⁹ iam friget a pueri in quib⁹ necdum calet min⁹ sapiunt. Inde est q̄s ꝺuemit sibi infantum etas a senū Senes enim p mimiam etatē delirant. pueri p lasciuiam a infanciā ignorāt quid agant. Senex autē tantū masculini generis est. sic anus femīni. Nam an⁹ dicitur sola mulier Anus autē appellata a multis annis quasi annosa. Nam si cōmune eēt nomen. cur diceret terentius senē mulierem. hinc a vetula. quia vetusta Sicut autē a sene senect⁹. ita ab anu anilitas nominata est. Canities autem vocata a candore: quasi cādicies. Vñ est illud. Florida iuuētus. lactea canities. prout diceret candida Senectus autē multa secū a bona affert a mala. Bona quia nos a potētissimis dominis liberat voluptatib⁹ imponit modum. libidinis frāgit impetus. auget sapientiā. dat matuiora cōsilia. Mala autem q̄ senium miserrimuz est debilitate a odio. Subeunt eñ morbi tristisq̄ senectus Nam duo sūt quibus minuūtur corporis vires: senectus a morb⁹. Mors dicta q̄ sit amara vel a morte: qui est effector mortium: siue mors a morsu primi hominis quo ille pomi esu mortem meruit. Tria sunt autē genera mortis. acerba immatura naturalis Acerba infantium: immatura iuuenū. matura idest naturalis senum. Mortu⁹ autem ex qua parte oracōnis declinetur incertum est. Nam sic ait cesar Nō potest mortu⁹ aliqua facere post morte sua ita homo nō potest scire eius origimem a mortuus ab eo q̄ est morior in participio preteriti temporis intus exire debuit per vnū. s. u. nō p duo. Nam vbi geminata est littera. u. nomen est nō participiū. vt fatu⁹ arduus Cōuenienter itaq̄ factū est vt quemadmodū id q̄s significat. non potest agendo ita a ipsū nomē nō possit loquendo declinari. Omnis autē mortu⁹ aut fun⁹ est aut cadauer. Fun⁹ est si sepeliat. Et dictū funus a fumib⁹ accensis: quos añ feretrum papiris cera circūdatis ferebāt Cadauer autez est si insepultū iacet. Nam cadauer nominatum a cadendo: q̄ iam stare nō potest Q̄s dum portatur exequias dicim⁹. crematum reliquias. conditum iam sepultū. Corp⁹ autē a cōsuetudine dicitur. vt illud. Tū corpa luce carentū. defunct⁹ vocatus. q̄ opleuit vite officium. Nā dicim⁹ defunctos officō. quia officia debita opleuerūt. vñ a honorib⁹ functos Hinc ergo defunct⁹ q̄s ab officio sit vite depositus: siue q̄s sit die functus. Sepult⁹ autē dict⁹ eo q̄ iam sine pulsu a palpitacōne est. a sine motu. Sepelire autez est odere corp⁹. Nam hūare obruere dicim⁹. hoc est humū imicere.

Ca. 3. De portentis.

Portenta esse ait varro: que otra naturam nata videntur: sed nō sūt cō tra naturaz q̄ diuina voluntate fiūt cum voluntas creatoris cuiusq̄ cōdite rei natura sit Vnde a ipi gentiles deū modo naturā: modo deū appellāt. Portentū ergo fit nō otra naturā sed otra quā est nota natura Portēta autem a ostēta monstra atq̄ prodigia ideo nuncupantur q̄s portendere atq̄ ostendere monstrare atq̄ p̄dicere aliqua futura videntur. Nā portenta dicta phibentur. a portendo

idest ꝓtendendo. Ostenta aũt q̃ ostendere q̃cq̃ futura videantur. Prodigia q̃ porro dicant ꝙ futura p̃dicant. Monstra vero a monitu dicta q̃ aliquid ſignificandũ demonſtrent ſiue q̃ ſtatim mõſtrent quid appareat a hoc ꝓprietatis eſt. abuſione tñ ſcriptorũ pleruq̃ corrũpitur. Quedã aũt portenta ꝙ creacões in ſignificacõib⁹ futuras cõſtituta videntur. Vult em̃ de⁹ interdũ ventura ſignificare p aliqua naſcentiũ noxia: ſicut a per ſomnos a per oracula qua p̃moneat a ſignificet quibuſdã vel gentib⁹ vel hominib⁹ futuraꝝ cladẽ q̃ plurimis etiã experimẽtis ꝓbatum eſt: vt in tẽpo rib⁹ xerxis regis Tunc quippe vulpes ex equa creata: diſſolui regnũ eius ꝓtendit. Alexãdro ex muliere mõſtꝝ creatuꝝ eſt: q̃ ſuperiores corporis partes hominis ſed mortuas habuerit: inferiores diuerſaꝝ beſtiaꝝ ſed viuentes ſignificaſſe repentinã regis interfectionẽ. ſuperuixerat enim deteriora meliorib⁹. Sed monſtra q̃ in ſignificacõib⁹ dantur: nõ diu viuunt. ſed cõtinuo vt nata fuerint occidũt. Inter portentum a portentuoſũ differt Nã portẽta ſunt que trãſfiguratur ſicut fertur in vmbra mulierẽ peperiſſe ſerpentẽ. Vñ lucanus. Mãtremq̃ ſuus obtruncat infans. Prodigioſa vero leuem ſumũt mutacõnez exẽpli cauſa cũ ſex digitis nati. Portenta igitur vel portẽtuoſa exiſtũt. alia magnitudine totiꝰ corporis vltra omunem hominum mõdũ quãtus fuit ticion in nouem iugeribus iacens. homero teſtante. alia putate totiꝰ corporis vt gnami vel quos greci pigmeos vocãt eo q̃ ſint ſtatura cubitales Alij magnitudine partium veluti capite informi. aut ſuperfluis membroꝝ ꝓtib⁹: vt bicipites a trimani: vel ſcinodontes quib⁹ gemini procedũt dẽtes Alia defectu partiũ in quibus altera pars plurimũ deficit ab altera vt manꝰ a manu vel pes a pede. Alia diſciſſione. vt ſine manu aut capite generata: quos greci ſterifios vocant. Alia ꝓ numela: q̃ ſolum caput aut crus naſcitur. Alia que in ꝑte trãſfigurãtur: ſicut qui leonis hñt vultum vel canis vel taurinũ caput aut corꝰ vt ex phaſiphe memorãt genitum minothauꝝ. q̃ greci ethoromorfiam vocant Alia que ex omni ꝑte trãſfigurãtur: in aliene creacõnis portentũ: vt ex muliere vitulũ dicit Hiſtoria generatũ Alia que ſine trãſfiguracõne mutacõnem habent locorũ vt oculos in pectore vel in fronte. aures ſupra tempora: vel ſicẽ ariſtoteles tradidit quendam in ſiniſtra parte iecur. in dextera parte ſplen habuiſſe. Alia ſm̃ onaturacõnem vt in alia manu digiti plures onaturati a cohærentes reperiũtur. in alia min⁹ ſiue in pedib⁹. Alia ſcõm immaturatã a intemperatam creacõnem. ſicut hij qui dentati naſcunt ſiue barbati vel cani Alia ꝓplexu plurimaꝝ differentiaꝝ ſicut illud q̃ prediximus in alexandro multiforme portentũ. Alia ꝓmixtione generis vt androgene a ermafrodite vocãtur. Ermafrodite autẽ nũcupati. eo q̃ eis vterq̃ ſexus appareat. Erma quippe apud grecos maſculus eſt. afrodi femina nuncupatur hij dextram mamillã virilem. ſiniſtrã muliebrem habentes vicißim coeũdo a gignũt a pariũt. Sicut autẽ in ſingulis gentib⁹ quedã mõſtra ſunt hominũ ita in vniuerſo genere humano quedã monſtra fũt gentiũ. vt gigãtes cinocephali ciclopes ac. Gigãtes dicti iuxta greci ſermonis ethimologiaꝝ qui eos gegines exiſtimant a terrigenas eo q̃ fabuloſe parens terra. immẽſa molea ſimiles ſibi genuerit Ge em̃ terra appellatur. gines genus. licet et terre filios vulgꝰ vocet: quoꝝ genus incertũ eſt Falſa autẽ opinãtur quidam impiti de ſcripturis ſãctis preuaricatores angelos cum filiab⁹ hominũ ante diluuiuꝝ ocubuiſſe a exinde natos gigantes a nimium grandes a fortes viros. de quib⁹ terra opleta eſt. Cenocephali appellãtur eo q̃ canina capita habeant quoſq̃ ipe latratus magis beſtias q̃ homines cõfitẽt. hij in india naſcũtur Ciclopes q̃ eadem india gignit a dicti ciclopes eo q̃ vnum oculũ in fronte media habere perhibentur. hij a agriofagite dicũtur: ꝓpter q̃ ſolas feraꝝ carnes comedunt. Lemnias in libia credunt truncos ſine capite naſci. a os a oculos habere in pectore. Alios ſine ceruicib⁹ gigni. oculos habẽtes in humeris. Inultimo autez orientis monſtruoſe gentium faties ſcribuntur. Alie ſine naribꝰ equali totius oris planitiẽ. informes habẽtes vultus. Alie labro ſubteriori adeo prominenti. vt in ſolis ardoribuſ totam ex eo faciem cõtegant dormientes. Alijs concreta ora eẽ. modico tantum foramine a calamis venarum potum haurientes. Nonnulli ſine linguis eẽ dicuntur mutezq̃ ꝓ ſermone vtẽtes nutu ſiue motu. Panathios apud ſcithiam eẽ ferunt taꝝ diffuſa auriũ magnitudine vt omne corꝰ ex eis otegant. Pan enim greco ſermone omne othi aures dicũtur. Artabatite in ethiopia ꝓni vt pecora ambulare dicũtur. quadrageſimum cui annuꝝ nullꝰ ſupergreditur. Satiri homuncones ſunt aduncis naribus cornua in frontibus habent. a capratum pedib⁹ ſimiles qualem in ſolitudine anthoniꝰ ſanctus vidit. Qui etiam interrogatus dei ſeruo reſpondiſſe fertur dicens Mortalis ego ſum vnꝰ ex accolis heremi quos vario deluſa errore gentilitas faunos ſatireſq̃ colit. dicũtur quidã a ſilueſtres

hominēs quos nōnulli faunos ficarios vocāt Sciopodū gens fertur ee in ethiopia singulis cruribꝰ celeritate mirabili: quos inde sciopodas greci vocant eo q̄ p estū in terra resupini iacētes: pedū suoꝝ magnitudine adumbrent. Antipodes in libia plātas vsas hūt post crura octenos digitos in plātis. Podes in scithia sunt humanā formaꝝ celeres equinos pedes hūtes In india fert ee gentē que macrobij nūcupātur. xij. pedum staturam habentes Est celebris ibi statura cubitalis: quos greci a cubito pigmeos vocant. de qua supra diximꝰ. Hij mōtana indie tenent quibꝰ est vicinꝰ oceanꝰ. Perhibent in eade india esse gentē femineum q̄ quinquemes ocipiunt et octauum vite annū non excedūt dicūtur autem alia hominū fabulosa portēta que nō sunt sed ficta. et in causis rerum interpretātur: vt gerionē hyspanie regē triplici forma pditum. Fuerūt enim tres fratres tante concordie vt in tribꝰ corporibꝰ quasi vna anīa esset. Gorgones q̄ meretrices crinitas serpentibꝰ fertur que aspitientes se cōuertebāt in lapides habentes vnum oculum quo inuicē vtebantur. Fuerunt autē tres sorores vnicꝰ pulcritudinis quasi vnicꝰ oculi que ita ispectores sues stupescere fatiebāt vt vertere eos putarentur in lapides. Sirenas tres fingūt fuisse ex pte virgines ex parte volucres: habentes alas et vngulas quarum vna voce. altera tibijs. tertia lira canebat Que illectos nauigātes sub cantu in naufragia trahebant. Secundū veritatem autē meretrices fuerunt que trānseuntes quō ad egestatem deducebāt. hijs fide fūt inferre naufragia Alas autē habuisse et vngulas quia amore et velate vulnerāt. Que inde in fluctibꝰ demorasse dicūtur. quia fluctus venerem creauerūt. Scillam q̄ ferunt feminaꝝ capitibꝰ succinctam canibus cū latratibꝰ magnis p̄ter fretum siculi maris in quo naugantes vorticibꝰ in se concurrentiū vndarū exterriti. latrare existimant vndas: quas sorbentis estus vorago collidit. Fingūt et monstra que dam ira cōmabiliū animantiū vt cerberum infernorum canem tria capita habentē: significātes per eū tres etates: per quas mors hominē deuorat. idest infantiā. iuuentutem et senectutē Quem quidā ideo dictum erbe putant: quasi creobros idest carnem vorās. dicunt et ydrā esse serpentem cum nouem capitibꝰ que latine scedra dicitur. q̄ vno caso tria capita excrescebāt. Sed cōstat ydrā locū fuisse euomētem aquas. vastantem vicinā ciuitatem: in q̄ vno clauso meatu multi erumpebant Quē hercules videns. loca ipsa exussit et sic aque clausit meatus. Nam ydra ab aqua dicta est: huiꝰ mentionem facit ambrosiꝰ in similitudine hereticū dicens. Hereses enim velut queda ydra fabulaꝝ vulneribus suis creuit. et dū sepe recidit pullulat igni debita incendio q̄ pritura. Fingunt et cimerā triformem bestiā. ore leo. postremis partibꝰ draco. media caprea. Quā quidā physiologi: nō amal sed altitie montꝝ ee aiūt quibusdam locis leones et capreas nutriente quibusdā ardentem: quibusdā plenū serpentibus. Hunc bello troiani habitabilem fecit vñ cimeram dicit occidisse Centaurus idest hominibꝰ equo mixtus species vocabulū debit q̄s quidam fuisse equites thessaloꝝ dicūt. ꝫ p eo q̄ discurrētes in bello velut vnū corpus equorum et hominū videretur. inde centauros fictos asseruerūt Porro monocentauꝝ nomen sumpsisse ex tauro et homine qualem bestiam dicūt fabulose in labyrinto inclusaꝝ fuisse. de q̄ ouidius. Semibouemq̄ virꝝ: semiuirumq̄ bouē Onocentaurus autez vōtur. eo q̄ media ps hōinis species. media asini esse dicatur sicut et ypocentauri q̄s equoꝝ hominumq̄ in eis natura cōiuncta fuisse putatur.

De transformatis. Ca. j

Cribuntur autē et quedā menstruose hominū transformacōnes et cōmutacōnes in bestias fic de illa maga famosissima circe: que sotios q̄ vlixis mutasse fertur in bestias et de arcadibꝰ qui sorte ducti: transnatabāt quoddā stagnū atq̄ ibi conuertebātur in lupos. Nam et diomedis sotios in volucres fuisse versos. nō fabuloso mendacio: sed historica affirmacōne confirmant. Sed et quidā asserūt strigas ex hominibꝰ fieri. Ad multa em latrocinia figure celeratoꝝ mutātur et siue magicis cātibꝰ siue herbaꝝ veneficio totis corporibꝰ infectas trāseūt Si quidē et per naturam pleraq̄ mutacōnē recipiūt. et corrupta in diuersas species trāsformātur: sicut de vituloꝝ carnibꝰ putridis apes: sic de equis scarabei. de mul locuste. de cācris scorpiones. Ouidiꝰ. Concaua litorei si demas brachia cācri. scorpiꝰ exibit. caudaq̄ minabitur vnca.

Incipiunt capitula libri duodecimi.

De pecoribus et iumentis. i. De bestijs. ij. De minutis animantibꝰ. iij. De serpentibꝰ. iiij. De vermibus. v. De piscibꝰ. vi. De auibus. vij. De minutis volatilibꝰ. viij.

Incipit liber duodecimus de pecoribus et jumentis.

Mnibus animantibus adā prim⁹ vocabula īm didit appellās vnicuiq; nomē ex psēti īstitutione·iuxta o dicōnē nature cui seruiret. Gentes aūt vnicuiq; animaliū ex ꝓpria lingua dederūt vocabula. Nō aūt scōm latinā linguam atq; grecam aut qua cūlibēt gentiū barbaraq; nomina illa impōsuit adam·sed illa lingua que añ diluuiū omniū vna fuit que hebrea nuncupat. Latine aūt animalia siue animātia dicta q8 animentur vita a moueātur spū. Quadrupedia vocata q; quatuor pedib⁹ gradiuntur: q dum sint similia pecoribus. tamen sub cura humana non sunt·vt cerui·dāme. onagri ac·sed neq; bestie sūt vt leones. neq; iumenta vt vsus hominū iuuare possint. Pec⁹ dicim⁹ omne q8 humana lingua a effigie caret. Proprie autē pecoꝝ nomē hijs animalib⁹ accomodat solet que sūt aut ad vescendū apta vt oues a sues: aut vsui hominū cōmoda·vt equi a boues. differt aūt inter pecora a pecudes. Nā veteres cōmuniter in significatione oīm animaliū pecora dixerūt. Pecudes aūt tm illa animalia q; edunt quasi pecudes. Generalit ām oīe animal pecus a pascēdo vōtur. Jumēta noīa inde traxerunt q; nūm laborē vel on⁹ suo adiutorio subuectā do vel arādo iuuēt. Nā bos carpēta trahit a duriſſimas terre glebas vomere vertit. Equus a asin⁹ portant onera. a hominū in gradiēdo laborem temperāt. Vñ a iumenta appellant: ab eo q; iuuēt homines Sūt em magna vitium animalia. Eadē q8 armēta. vel q; sint apta armis idest bello: vel q; hijs in armis vtimur. Alij armēta tm boues intelligūt ab arādo: q̄si aramēta. discretō est aūt inter armēta a greges. Nā armēta equoꝝ a boum sūt. greges vro caprarum a ouiū. Quis molle pec⁹ lanis corpe inerme. animo placidū ab oblatione dictū eo q; apud veteres in mitio nō tauri: sed oues in sacrificō mactarent. Ex hijs quasda; bidētes vocant. eo q; inter octo dētes duos altiores hūt: q̄s maxime gentiles in sacrificiū offerebant. Vervex vel a viribus dict⁹ q; ceteris ouibus sit fortior vel q; sit vir a masculus vel q; vermē i capite habeat: quoꝝ excitati pruritu. inuicem se petiūt a pugnātes cū magno impetu feriūt. Aries vel a apo tu arios a a marte vocat⁹ vnde apud nos in gregib⁹ masculi mares dicūtur: siue q; hoc pec⁹ a gentilib⁹ primū aris ē immolatū. Aries q8 aris imponeret. Vñ ē dictū. Aries mactat ad arā. Agnū quā q; a greci vocēt a pelu agno. q̄si pinz latini tm ideo hoc nomen habere putant eo q; p̄ celetis animantib⁹ matrē agnoscat. adeo vt etiā si i magno grege errauerit: statī balatu recognoscat voce parētis hedi ab edēdo vōti. Patui etsi pinguissimi sūt a saporis jocūdi. vñ a edere inde a edulium vocatur. Hirc⁹ lasciuū animal a tēculcū a ferues sē per ad coitum: cui⁹ oculi ad libidinē in transuersū aspiciunt vñ a nomen traxit. Nam hirci sūt oculoꝝ anguli ſm sūetoniū: cui⁹ natura adeo calidissima est vt adamantē lapidē quē nec ignis: nec ferri domaē valet materia: sol⁹ hui⁹ cruor dissoluat. Maiores hirci cimifi dicūtur a fluuio cimife in libia vbi grādes nascunt. Capros a capras a carpēdis virgultis quidā dixerūt. Alij q; captēt aspera. Nōnulli a crepitu crurū vñ eas capreas vocitatas que sunt capre agrestes: quas greci ꝓ eo q; acutissime videāt idest dorcas appellauerunt. Morātur em in excelsis montib⁹ a q̄uis de longinquo. vident tm oēs qui venīūt. Hedē aūt a capree. eedē ibices quasi auices eo q; adīstar auiū ardua a excelsa teneāt. a in sublimib⁹ in habitent·ita vt de sublimitate vix humanis obtutib⁹ pateāt·vnde a meridiana pars ibices aues vocat qui mīli fluctis ih abitant. Hec ita q; animalia vt diximus in petris altissimis morātur vt si quando feraꝝ vel hominū adūitatē psenserint de altissimis saxoꝝ cacumib⁹ se precipitantes in suis se cornibus illesa suscipiūt. Cerui dicti apo tou ceraton idest a cornib⁹. Cerata em grece cornua dicuntur. hijs serpentiuꝝ inimici cum se grauatos in infirmitate psenserint. spiritu nariū eos extrahūt de cauernis: a superata pnitie venenī eorum pabulo reparātur. Dictamnū herbā ipsi ꝓbiderunt. Nā ea pasti exciuiunt sagittas. Mirant autem sibilum fistularum. Erectis auribus acute audiunt: sūmissis mīhil. Si quando immensa flumina vel maria transnatant. capita cornibus precedentium superponūt. sibiq; inuicem succedentes. nullum laborem ponderis sentiūt. Tragelafi a grecis nominati: qui dum eadem spetie sint vt cerui: villosos tamen habent armos vt hirci a menta protensis hirsuta barbis qui non alibi sunt: q̄m circa fasidem. Dimnuti filij sūt cerui oꝝ abnuere dicti: quia ad nutum matris absconduntur. Dammula vocata q; de manu effugia. timidum animal a imbecille. ꝺ quo martialis. Dēte timetur aper defendunt cornua ceruum. imbelles dāmme: quid mīsi preda sumus Lepus quasi leuipes: quia velociter currit. Vnde a grece procursu lagos dicitur. velox est em animal a satis timidum Camculi gen⁹ agrestium animaliū dicti camculi·eo q; canum imdagine capiantur vel

exclu dãtur ab spẽluncis. Sus dicta q̃ pãsa fubigat idest terra ſb̃acta escas ꝫquirat Ver tres q̃ grãdes hẽat viẽs. Porc⁹ quasi spurcus Ingurgitat em̃ se cœno luto immergit limo il limit. Oratiꝰ Et amica luto sus. Hinc etiã spur cetia ꝫ spurꝰ nũcupat Porcoꝝpilos setas w̃ m⁹ q̃ setas a sue dictas. a quib⁹ q̃ futores wcã tur q̃ ex setis fuãt ꝫ ofuãt pelles. Aper a ferita tew̃tus ablata e littera q̃ fubrogata. p. Vnde q̃ apud grecos siagros idest fer⁹ dicitur Omẽ enim q̃ fer⁹ est q̃ immite abusiue agreste wcam⁹. Juuenc⁹ dict⁹ eo q̃ iuuare incipiat ho minũ usus in excolẽda terra ꝫ q̃ apud genti les iouí semp ubiq̃ iuuenc⁹ immolabat nun q̃ taur⁹. Nã invictimis etiã etas cõsiderabat Taur⁹ grecũ nomẽ est sicut a tos. Judicis tau ris coloꝝ fuit⁹ est. wlueris pmicitas. plisi. cõ trariũ uersis. caput circũflectunt flexibilitate q̃ wlũt. tergi duritiã omẽ telũ ẽspuũt immiti feritate. Bouem greci boeten dicũt. Hũc latini trionẽ wcãt eo q̃ terrã terat q̃si trionẽ. Neui us Trionẽ hic moderatoꝝ rusticus: cui⁹ latitu do pelliũ a mento ad crura. Palearia dicũtur a pelle ipsa: q̃si pelleata q̃ est generositatis i bour signũ. Bouũ in socijs eximia pietas Nam alter alterꝫ iquirit cũ quo ducere collo aratra ꝺsuescit a frequẽti mugitu piũ testatur affectũ si fo:te defecerit Vacca dicta q̃si waca. Est em̃ ex qualitate mobiliũ nominũ: sicut leo leena: draco dracena. Vitul⁹ a vitula. a viriditate wcati sũt ꝫ etate viridi: sicut virgo. Vitula autẽ pua est q̃ nondũ emixa. Nã emixa iuuenca est aut vacca. Subali wẽti per derivacõnez q̃ sint simles bũ. adeo imdomiti vt pre feritate iugũ ceruicib⁹ non ꝛcipiãt. Bos affrica pcreat Vri agrestes boues sũt i germania hñtes cornua intũ pũlsa vt regijs mẽsis isigni capacitate ex eis gerule fiãt Camelis causa nomẽ dedit siue q̃ qñ onerãtur vt breuiores q̃ humiles fiãt ac cubãt. q̃ greci cami humile q̃ breue dicũt siue q̃ curu⁹ est dorso Camor enim verbo greco cur uũ significat Bos licet q̃ alie regiones mittãt sed arabia plurimos. differũt aũt sibi. Nam arabici bina tubera in dorso hñt: reliquaꝝ re gionum singula. Dromeda gen⁹ est camelorꝝ minoris quidẽ statute sed velocioris Vnde q̃ no men habet. Naꝫ dromos grece cursus q̃ veloci tas appellat Centũa ampli⁹ miliaria uno die pergere solet. Q̃ animal sicut bos q̃ ouis q̃ ca mel⁹ ruminat. Rumina cõ autem dicta est a ru mine eminente gutturis pte: p quã dimissus cib⁹ a certis animalib⁹ reuocatur. Asinus q̃ a sellus a sedendo dictus: quasi assedus. sed hoc nomen quod magis equis conueniebat. idcõ hoc animal sumpsit. quia priusq̃ equos ca perent homines. huic presidere cœperunt. Ani mal quippe tardum q̃ nulla ratione remitens statim vt wluit sibi homo substrauit Onager interpretatur asin⁹ ferus. On quippe greci asi num wcant: agriam ferum. Hos affrica hab magnos q̃ indomitos. q̃ in deserto vagantes Singuli autem feminarum gregibus presunt Nascentibus masculis zelant q̃ testiculos eoꝝ morsu detruncant q̃ tamen cauentes matres eos in secretis locis occultant. Asini archadi ci dicti q̃ ab archadia primum vecti sint mag mi q̃ alti Minor autem asellus agro plus neces sarius est quia q̃ laborem tolerat q̃ negligen tiam prope modum non recusat. Equi dicti eo q̃ quando quadrigis iungebantur: equabã tur. pariq̃ forma q̃ simles cursu copulaban tur. Caballus a cauando dict⁹ propter q̃ gra diens vngula impressa terram cõcauet q̃ re liqua animalia non habent. Jndeq̃ sonipes q̃ pedibus sonat. Vinacitas equorum multa. exultant enim in campis. odorãtur bellu⁹ erci tantur sonitu tube ad prelium. voce accensi ad cursũ puocãtur. Dolent enim cũ victi fuerint. exultant cum vicerint. Quidã hostes in bello sentiũt adeo vt aduersarios morsu petant. Alii qui ꝓprios dominos recognoscunt. obliti mã suetudims: si mutentur. aliqui preter dominũ nullum dorso ꝛcipiunt. Interfectis vel morien tib⁹ dominis multi lacrimas effundunt Soli⁹ equi est ꝓpter hominem lacrimari q̃ doloris af fectum sentire. Vnde q̃ in centauris equorũ et hominũ natura permixta est. Solent enim ex equoꝝ mestitia vel alacritate euentum futuꝝ dimicaturi colligere. Etas longeua equis pri cis. vgmicis. epiroticis ac sicul: in annis vltra quinquaginta breuior autem hispanis ac nu midis q̃ gallicis frequens opinio est Jn gene rosis eq̃s vt aiunt veteres quatuor expectãtur forma. pulcritudo. meritum atq̃ coloꝝ. Forma vt sit validum corp⁹ q̃ solidum roboti cõuẽi ens altitudo. latus longum substrictus. maxi mi q̃ rotundi clunes. pectus late patens. corp⁹ omne musculorum densitate nodosum. pes sic cus q̃ cornu concauo solidatus. Pulcritudo vt sit exiguum caput. q̃ siccum pelle ꝑpe ossib⁹ adherente aures breues q̃ acute. oculi magni nares patule. q̃ recta cerui. coma densa q̃ cau da. vngularum soliditate fixa rotũditas. Me ritum vt sit animo audax. pedibus alacer. tre mentibus membris quod est indicium fortitudinis quisq̃ ex summa quiete facile conci tetur: vel excitata festinatione non difficile te neatur. Motus autem equi in naribus intelli gitur. virtus in membris trementib⁹ Colo:ꝝ p̃cipue expectã d⁹. babi⁹. aur⁹. rose⁹. mirt⁹

cœrumus·giluus·glaucus·ſcutulatus·canus·candidꝰ·albꝰ·guttatus·niger·Sequẽti autẽ ordine·variꝰ ex nigro badioq; diſtinctus·reliquꝰ variꝰ color·vel cinereꝰ cœterimꝰ·Badius autẽ antiqui vadiũ dicebant qꝫ inter cœtera aiãlia fortiꝰ vadat·Ipſe eſt a ſpadix:quẽ femicatum vocãt·a dictꝰ ſpadix a colore palme quã ſicuti ſpadicã vocant·Glaucꝰ vero eſt veluti pictos oculos hñs·a quodã ſplendore pfuſos·Nam glaucũ veteres dicebãt albũ·Giluus autẽ melinꝰ color eſt ſubalbidꝰ·Guttatus albus nigris intervenientibꝰ pũctis·Candidꝰ autem a albꝰ muicem ſibi differũt·Nam albus cũ quodã pallore eſt·candidꝰ vero mũdus a pura tuꝫ perfuſus·Canꝰ dictus quia ex cãdido colore a nigro eſt·Scutulatꝰ vocatus pter cœtes quos habet candidos inter purpuras·Variꝰ qꝫ vias habeat colorꝫ impariũ·Qui autẽ albos tantũ pedes hñt petali appellantur qui frontẽ albam calidi·Ceruinꝰ eſt quez vulgo gauranẽ dicunt·eranẽ a vulgus võtur qꝫ in modũ aurei ſit coloris·Murtus autẽ eſt preſſus in purpurã·Doſinꝰ autem dictꝰ qꝫ ſit color eiꝰ de aſino·idẽ a cinereꝰ·Sunt autẽ hñi de agreſti genere orti:qs eqferos dicimꝰ a pinde ad vrbanã dignitatem tranſire non poſſunt·Mauron niger eſt·Nigri enim greci mauron vocãt·Mannus vero equus breuior eſt:quem vulgo brumicũ vocãt vel brumitium·Veredos antiqui dixerunt qꝫ velerent redas·idẽſt ducerẽt·vel qꝫ vias publicas currant:p quas a redas ire ſolitum erat·Equoꝝ tria ſunt genera·Vnum generoſũ plijs a oneribꝰ aptum·Alterꝝ vulgare atq; gregariũ ad vehendum nõ ad equitandum aptũ·Tertiũ ex permixtione diuerſi generis ortũ qꝫ etiã bigenerũ dicitur·quia ex diuerſis naſcitur vt mulus·Mulus autẽ a greco tractum vocabulum habet·Grece enim qꝫ iugo piſtoꝝ ſubactus tardꝰ molendo ducat ĩ gyrũ molas·Judei aſſerũt qꝫ ana abnepos ẽſau equaꝝ greges ab aſinis in deſerto ipẽ fecerit pmꝰ aſcendi vt muloꝝ inde noua ortꝫ naturaꝫ animalia naſcerẽtur onagros qꝫ admiſſos eẽ ob hoc ad aſinas a ipſũ iſtiꝰ modi ẽperiſſe cõcubitum vt velociſſimi ex hijs aſini naſcerenẽ·Induſtria quippe humana diuerſũ animal in coitu coegit·ſicq; adulterina cõmixtione genus aliud reperit ſicut a iacob cõtra naturam colorꝫ ſimilitudines procauit·Naꝫ tales fetus oues illiꝰ cipiebãt:quales vmbras arietum deſuper aſcendentiũ in aquam ſpeculo ostendebãtur·Demiq; ex hoc ipſum in equaꝝ grege fieri feruntur·vt generoſos obitiãt equos viſibꝰ concipientiũ:quo eoꝝ ſimiles capere a creaẽ poſſint·Nã a columbarum dilectores depictas ponũt pulcerrimas columbas·eiſdem locis quibꝰ ille verſantur quo rapiente viſu ſimiles generent·Inde eſt qꝫ quibã grauidas mulieres iubent nullos intueri turpiſſimos animaliuꝫ vultus vt cenocephalos a ſimias·ne viſi bꝰ occurrentes ſimiles fetus pariãt·Danc emi feminaꝫ dicũt eſſe naturam vt qles pſperit ſiue mẽte cepint in extremo voluptatis eſtu concipiunt:talem ſobolem pereent·Et emi animal in vſu venelo formas extrinſecꝰ intus tiſſ mittit·eoq; ſatiata tipis rapit ſpecies eoꝝ in propriã qualitatem·In animãtibꝰ bigenera dicũtur:que ex diuerſis naſcũtur·vt mulꝰ ex equa a aſino:burdo ex equo a aſina·hybride ex apris a porcis·tutirꝰ ex oue a hirco·muſmo ex capra a ariete·Eſt autem dux gregis·

De beſtijs· Cũ. 2·

Beſtiaꝝ autẽ vocabulũ ꝓprie dicunt leombꝰ tigribꝰ pardis·a vulpibꝰ cambuſq; a ſimijs a cœteris que vel cœ vel vnguibꝰ ſeuiũt exceptis ſpẽtibꝰ·Beſtie autẽ dicte a vi q̃ ſeuiunt·Fere aplatæ qꝫ natũ aliꝫ tantum libertate a deſiderio ſuo ferantur·Sũt autẽ libere earum voluptates a huc atq; illuc vagantur·a quo animꝰ duxerit eo feruntur·Leonis võbulum ex greca origine inflexũ eſt in latinum·Grece enim leon võtur·a eſt nomen nothũ qꝫ ex pte coruptũ·Laena vero totum grecum eſt ſicut a dracena·Vt ãt laena lea dicatur vſurpatum eſt a poetis·Leo aũt grece·latine rex interpretatur·eo qꝫ ſit princeps omniũ beſtiaꝝ·Cuius genꝰ triſariũ dicitur·Q̃ qbꝰ breues ac inba criſpa imberbes ſunt longi a coma ſimplici·Acres animos eorum frons a cauda indicat·Virtus eoꝝ in pectore·firmitas in capite·Septi autẽ a venatoribus terrã ocuentur quo minꝰ conſpectis venabulis terreantur·Rotaꝝ timent ſtrepitus:ſed ignis magis·Cum dormierint vigilant oculi·cũ ambulant cauda ſua cooperiunt veſtigia ſua·ne eos venator inueniat·Cũ genuerint catulum tribꝰ diebꝰ a tribꝰ noctibꝰ catulus dormire fertur·Tũc deinde piis fremitu vel rugitu veluti tremefactꝰ cubilis locꝰ ſuſcitaẽ dicitur catulũ dormientẽ·Circa hominẽ leonũ natura eſt benigna·vt miſi leſi nequeãt iraſci·Patet enim eoꝝ miſericordia exemplis aſſiduis·Proſtratis eñ parcũt·captiuos obuios ꝓpatriare primitũt·hominẽ nõ miſi in magna fama iterimũt·De quibꝰ lucretiꝰ Scimijſq; leonũq; c·Tigris võta ꝓtervolucrẽ fugã·Ita eñ nominãt pſeã medi ſagittã·Eſt enim beſtia varijs diſtincta maculis virtute a velocitate mirabilis: ex cuius

nomine flumē tigris appellatur: q̄ is rapidiſſimꝰ ſit ommū fluuioꝝ. Vas magis hircania gignit. Panter dictꝰ ſiue qꝫ oīm aīaliū amicꝰ ſit: excepto dracone: ſiue q̄ a fui generis ſotietate gaudet. a ad eāde ſimilitudinē quicq̄d accipit ēdit. Pan em̄ grece omne dr. Beſtia eſt tote minutis orbiculis ſuppicta ita vt oculatis ex fuluo cirail nigra vel alba diſtinguatur varietate. Hec ſemel omnino pturit: cuiꝰ cauſe racio manifeſta eſt. Nam cum in vtero matris coaluere catuli. maturiſq̄ ad naſcendum viribꝰ pollent. odiunt temporuꝫ moras. Itaq̄ oneratam fetibꝰ vulnam tanq̄ obſtantem partui vnguibus lacerant. effundit illa partum. ſeu potiꝰ dimittit: dolore cogente. Ita poſtea corruptis a cicatricoſis ſedibꝰ genitale ſemen infuſum non erit acceptū: ſed irritū reſilit. Naꝫ plinꝰ dicit animalia cum acutis vnguibꝰ frequenter parere non poſſe Vitiantur enim intrinſecꝰ ſe mouentibꝰ catulis. Pardꝰ ſecundꝰ poſt pantherem eſt genꝰ varii a velociſſimū a preceps ad ſanguinem. Saltu enim ad morē ruit. Leopardꝰ ex adulterio leene a pardi naſcitur: a tertia originem efficit: ſicut a plinꝰ in naturali hiſtoria dicit leonē cū parda. aut pardū cū leena coīberea ex vtroq̄ coitu degeneres partꝰ creari. vt mulus ex equa a aſino. Rinoceron a grecis vocatꝰ. latine interpretatur in nare cornu. Idea monoceron a vnico cornis. eo q̄ vnū cornu i media fronte habeat pedum quatuor. ita acutū a validum vt quicquid impetierit: aut ventilet aut perforet. Naꝫ a cū elephante ſepe certamen habet a in ētre vulneratū pſternit. Tante aūt eſt fortitudis vt nulla venantum virtute capiatur. ſed ſicut aſſerūt qui naturas aīaliū ſcripſerūt. virgo puella ꝓponitur que vēnēti ſinū aperit: in q̄ ille ommū ferocitate dēpoſita caput ponit. ſicq̄ ſoporatus velut inermis capitur. Elephantē greci a magnitudine corpis vocatū putant: q̄ formā montis pferat. Grece em̄ mōs eliſio dicit. Apud indos aūt a voce barro vocat Vñ a vox ei⁹ barritus dicit a dentes eius ebur. Roſtra autē pmoſcida dicitur: quo ille pabulum ori admouet. a eſt angui ſimilis. vallo munit eburnio. Hos boues lucanos vocabāt antiqui romani. boues. q̄a nullū aīal grandiꝰ videbāt. lucanos q̄ i lucania illos primꝰ pirrus in pḡio obiecit romanis. Nā hoc genꝰ animātis in rebꝰ bellicis aptū eſt. In eis em̄ ſe a in di ligneis turribꝰ collocatis tanq̄ de muro iacul dimittāt. Intellectu autē a memoria multa vigēt. Gregati incedūt. motu quo valēt ſaltant homines. murē fugiūt. auerſi occūt. q̄ñ aūt parturiūt in aquis vel in inſul dimittunt fetus ꝓter dracones quia inimici ſūt a ab eis implicati necantur. Biennio aūt portant fetꝰ nec amplius q̄m ſemel gignūt. nec plures ꝙ tā tū vnū. Viuūt autem annos. cc. Apud ſolaz affricā a indiā elephāti priꝰ naſcebātur. nūc ſola eos india gignit. Grifes vocatur q̄ ſit animal pmatū a quadrupes. Hoc genꝰ fera rū in pterreis montibꝰ naſcitur omni parte corporis leones ſunt. alis et facie aquilis ſimiles. equis vehementer infeſti. Nam a homines vivos diſcerpunt. Cameleon nō habet vnuz colorem ſed diuerſa varietate conſpersus. vt pardꝰ. dictꝰ autem ita eo q̄ cameli ſimilitudinem habet a leonis: huiꝰ cameleontis corpuſculum ad colores quos videt facilima ouerſione variatur: qꝫ ammaliū aliorum nō eſt ita ad ouerſionem facilis corpulenta. Cameleon pardꝰ dictus q̄ dum ſit vt pardꝰ albis maculis ſuperaſpſus collo equo ſimilis pedibus bubalis. capite tamen camelo eſt ſimlis: hunc ethiopia gignit. Linx dictꝰ quia in lupoꝝ genere numeāt. beſtia macul. diſtincta terga. vt pardꝰ ſed ſimilis lupo. Vnde a ille licos. iſte linx. Vinꝰ vrinam conuerti in duritiam pciosi lapidis dicūt qui liguriꝰ appellatur: q̄ et ipōs lineos ſentire hoc documento probatur. Nam egeſtum liquorem hareniſ in quantū potuerint cōtegunt inuidia quadam nature: ne talis egeſtio tranſeat in vſum humanuz. Limces dicit plinꝰ ꝑm extra fetum vnuz ñ admittere. Caſtores a caſtrando dicti ſunt. Naꝫ teſticuli eoꝝ apti ſunt medicaminibꝰ ꝓpter qꝫ cuz preſenſerint venatorem ipſi ſe caſtrant a vitibꝰ vires ſuas amputant. de quibꝰ cicero. in ſcauriana redimunt ſe a parte corporis propter qꝫ maxime expetuntur. Juuenalis. Qui ſe eunuchum ipſe facit. cupiens euadere damno teſticuli. Ipſi ſunt a fibri qui etiam pontici canes vocātur Vſus fertur dictus. q̄ ore ſuo formet fetus quaſi orſus Nā aiunt eos informes generare partus. a carnem quādā naſci: quā mater lambendo membra componit. Vnde eſt illud. Sic formar lingua fetum cū protulit vſa. Sed hoc immaturitas partus facit. demq̄. xxx. die generat. Vnde euenit vt precipitata fecunditas informis pereatur. Vſorum caput inualidum: vis maxima in brachijs a in lumbis. Vnde interdum erecti inſiſtunt. Lupus greca deriuacōne in linguam noſtrā tranſfertur. Lupos enim illi licos dicūt. Licos autē grece a moribꝰ appellatur qꝫ rabie rapacitatis quecq̄ inuenerit trucidet. Alij lupos vocatos aiūt: quaſi leopos q̄ quaſi leomi ita fit illi virtus in pedibꝰ. vnde quicquid pede preſſerit nō viuit. Rapax autez beſtia a cruoris appetens.

de quo ruſtici aiunt. vocem hoiem perdere: ſi cum prior lup⁹ viderit. Vnde a ſubito tacenti dr. lupus in fabula. Certe ſi ſe p⁹ virtuz ſeſerit depromit feritatis audaciã. Lupi toto anno nõ amplius q̃. xij. dieb⁹ coeunt. famẽ diu portãt a poſt longa ieiunia multũ deuorãt. Lupos e thiopia mittit ceruice iubatos a tm̃ variosvt nullũ colorem dicãt illis abeſſe. Canis nomẽ latinũ: grecam ethimologiã videtur habere. Grece em̃ cinos dr: licet eũ quidã a canore latius appellatũ eſtiment. eo q̃ inſonet. vñ a canere. Nichil aũt sagacius cani⁹. Plus em̃ ſenſus ceteris animalibus hñt. Nãq ſoli ſua nomina recognoſcũt. dños ſuos diligunt. dñor tecta defendũt. pro dño ſuo ſe morti obiiciũt. voluntarie cum dño ſuo ad predam curunt. corp⁹ domini ſui etiã mortuum non relinquũt Ruor poſtremo nature eſt extra hoies ee nõ poſſe. In cani⁹ duo ſunt expectanda. aut fortitudo. aut velocitas. Catuli abuſiue dicũtur quasi libet beſtiar filij. Nã catuli ꝓprie canum ſunt p diminutionẽ diſtincti. Licisci aũt dicũtur vt ait plin⁹ canes nati ex lupis a canibus cũ inter ſe forte miſcent. Solent a inde femias canes noctu in ſiluis alligatas admitti ad beſtias tigras. a quib⁹ inſilirit a naſci ex eodem fetu canes adeo acerrimos a fortes: vt impleto leones proſternãt Vulpes dcã. q. volupes Eſt em̃ volubilis pedibus a nunq̃ rectis itinerib⁹ ſed tortuoſis anfractib⁹ currit. fraudulentum animal. inſidiſq̃ decipiens. Nã dum nõ hũerit eſcã: fingit mortem. ficq̃ defendẽtes quaſi ad cadauer volucres rapit a deuorat. Symie grecũ eſt nomen a preſſis naribus. Vnde a ſymias dicim⁹ q̃ ſub preſſis naribus ſint. a facie feda. rugis turpiter follicãtibus: licet a capellarum ſit preſſum habere naſum. Alij ſimias latino arbitrant ſermone vocatas eo q̃ multa in eis ſimilitudo humane cõis ſentitur: ſed falſum eſt. Hee elementor⁹ ſagaces noua lia exultant. media a cauda triſtantur. Fetus q̃s amant ante ſe geſtant: neglecti circa matrez hærent. Hor genera quinq̃ ſunt. ex quib⁹ circopetica caudas hñt. Simia em̃ cui cauda eſt: quã quidã cercopa vocãt. Sfinge villoſe ſunt cõmis mãmis pminentib⁹. vocales ad feritatis obliuionẽ. Cenocephali a ipſi ſimiles ſimijs ſed facie ad modũ canis. vnde a nuncupati. Satirici facie ad modum grata a geſtitulatis motib⁹ inquieti. Callitrices toto pene aſpectu a ceteris diſtant. Sunt em̃ in facie pducta bãba a lata cauda. Leontofonos beſtia modica a ex eo ita vocata. q̃ capta exuritur eiuſq̃ cinere aſpſe carnes. a pſice p aperta semita aut leones necantiſi quantulũcunq̃ ex illis ſumpſerint.

Hiſtrix animal in affrica erinacijs ſimile võtuz aſpinaz ſtridore quas tergo laxatas emittit vt canes inſequentes vulneret. Emidros beſtiola ex eo nuncupata q̃ in aquis verſetur. et maxime in mlo. Que ſi inuenerit dormientem crocodrillũ volutat ſe in lutũ primũ a intrat pos eius in ventrem a carpens omnia interioã eius: exit viua de viſceribus crocodrilli: ipõ mortuo. Viſneomon grece võtus eo q̃ odore ſuo a ſalitoria cibor a venenoſa pdantur. de q̃ bra contin⁹ ait. Præcidit ſuillus vim cuiuſcunq̃ venemi. Suillus aũt a ſetis eſt nuncupat⁹. Hic etiã ſerpentes inſequit. qui cũ aduerſus aſpidem pugnat: caudã erigit. quã aſpis maxie obſeruat quaſi minantẽ: ad quam cũ vim ſuam transfert: decepta corrumpit. Muſio appellatus q̃ muribus infeſtus ſit. Hunc vulgus captũ a captura vocãt. Alij dicunt q̃ captat idẽ videt. Nã vel tam tanto acute cernit: vt fulgore luminis noctis tenebras ſuperet. Vñ a a greco vemit catus. i. ingenioſus

Furo a furuo dictus. vnde a fur. Tenebroſos em̃ a occultos cuniculos effodit. a ejicit preda quã inuenerit. Melo q̃ ſit rotundiſſimo membro. vel q̃ fauos petat. a aſſidue mella captet.

De minutis animantibus Ca. 3.

Vs puſillũ animal grecum illi nomen ẽ. quicquid vero ex eo trahit latinũ ſit. Alij dicunt mures q̃ ex humore terre naſcũtur. Nam mus terra. vnde a hum⁹. Hijs in plenilunio iecur creſcit. ſicut quedã maritima augent. que rurſus decreſcente luna deficiũt. Soex latinum ẽ eo q̃ rodant a in modũ ſerre p̃cidãt. Antiqui aũt ſoricem: ſauricen dicebãt. ſicut a clodum claudũ. Muſtela dcã. q. mus longus. Nã tenui a longitudine dictũ. Hec ingenio ſubdola. in domib⁹ vbi nutrit catulos ſuos transfert mutatq̃ ſedẽ. Serpentes etiã mureſq̃ pſequitur. Duo aũt ſunt gña muſtelarum. Alterum em̃ ſilueſtre eſt diſtans magnitudine. quod greci ictidas vocãt. altero in domibus obtrans. Falſo aũt opinant qui dicunt muſtelã ore concipere. aure effundere ptum. Muſaraneũ cuius morſũ aranea ẽ in ſardinia aial perexiguum. aranee forma. cuius morſu precidunt tecta. que ſoli fuga dicitur: eo q̃ diem fugiat. In metallis argentarijs plurima eſt. occulta reptans. et per imprudentiam ſuper ſedentibus peſtem facit. Talpa ideo dicta q̃ ſit damnata cecitate. perpetua a tenebris. Eſt etenim abſq̃ oculis. ſemper quoq̃ terram fodit. a humum egerit. atq̃ radices ſubter frugibus comedit.

quam greci asfalam vocant Glires dicti sunt q pingues eos efficit somn⁹. Nã glisere dicimus crescere. Hyeme eñ tota dormiunt a immobiles quasi mortui iacẽt. tpe estiuo reuiuiscunt. Ericius aĩal spinis cooptuz. qđ exinde ꝺr nomiatum: eo q subrigit se qñ spinis suis clauditur. quib⁹ vndiq; protectus est otra insidias. Nã statim vt aliquid senserit: primũ se subrigit. atq; in globum ouersus: in sua arma se recolligit. Ho⁹ prudentia quedã est. Naz dũ abscederit vuã devite: supin⁹ sese volutat sup eam. a sic eã exhibet natis suis. Grillus nomen a sono vocis habet. Hic retro ambulat. terram terebrat. stridet noctib⁹. venaf cũ formica circũligata capillo in cauernã eius coiecta afflata prius putuere ne se abscondat. Ita formice plerib⁹ trahif. Formica dicta: eo q ferat micas farris. cuius sollercia mira Prouidet enĩ in futuz a prepat estate qđ hyeme comedat. In messe ãt eligit triticũ: ordeũ nõ tangit. Dum pluit ei sup frumentũ: totum ejicit. dicũtur in ethiopia esse formice ad canis formã: que arenas aureas pdib⁹ eruunt. quas custodiunt ne quis auferat. captantes q ad necẽ psequuntur. Formicoleon. ob hoc võtus. q est vel formicarum leo. vel certe formica paritet a leo. Est enĩ animal puum formicis satis infestum qđ se in putuere absondit a formicas frumenta gestantes interficit. Proinde autem leo a formica võtur. q aliis animalibus vt formica est. formicis autem vt leo est.

De serpentibus. Ca. 4.

Anguis vocabulum oim serpentiũ genus: qđ plicari a torqueri põt Et inde anguis q angulosus a nũ q⁹ sit rectus. Angues aũt apud gẽtiles siluis lucoz erant hiti semp. vnde a pli⁹ Pinge duos ãgues pueri sacer est lucus. Colubz q stat ab eo dictum q colat vmbras. Et q in lubricos tractus flexib⁹ sinuosis labaf. Nã lubricũ dicitur quicquid labif dum tenetur vt piscis a serpẽs. Serpens aũt nomen accepit. q occultis accessib⁹ serpit: non apertis passib⁹: sed squamaz minutissimis misib⁹ repit. Illa aũt que quatuor pdib⁹ mittuntur sũt lacerti a stelliones: non serpentes sed reptilia sunt. q ventre a pectore reptant. Quorũ tot genera quot venena: quot genera tot pnicies. quot spẽs tot dolores. quot colores habentur. Draco maior cunctoz serpentiũ. siue oim aiantium sup terram Hunc greci dracontam vocãt. Vnde a derivatũ est in latino vt diceret draco q sepe a speluncis abstractus fertur in aerem concitatur q⁹ pter eum aer. Est aũt ei status ore puo. a artis fistulis p quas trahit spiritum a linguam exerit. Vim autem non in dentibus: sed in cauda habet a verbere potius q⁹ ictu vel ictu nocet. Innoxius autem est a venenis: sed ideo huic ad mortem faciendã venena nõ esse necessaria. q si quẽ ligauerit occidit. A quo nec elephas tutus est sui magnitudine corpis. Nã circa semitas delitescẽs p quas elephanti solito graduũtur: crura eorum nodis alligat. ac suffocatos perimit. Gignif autem in ethiopia a india in ipso mẽdio ignis estus. Basilis cus grece: latine interpta tur regulus eo q rex serpentiũ sit. adeo vt eum videntes fugiant: q⁹ olfactu suo eos necat. nã a hoiem vel si aspiciat interimit. Siquidẽ ad eius aspectus nulla auis volans illesa transit. sed q⁹is paul sit: eius ore obusta deuoratur. A mustelis tñ vincitur. quas illic hoies infeũt cauernis in quib⁹ delitescat. Itaq; ea visa: fugit. quem illa psequitur a occidit. Nihil ei parens ille rex sine remedio ostituit. Est aũt longitudine semipedalis: albis maculis lineatus. Reguli aũt sicut scorpiones a entia que q sectant. a post q⁹ ad aquas venerint. ibiq; aliquẽ momorderint. pdropicos aquas a limpha ticos faciunt. Sibilus idem est qui a regulus Sibilo enĩ occidit ante q⁹ mordeat vel exurat. Vipa dicta q vi pariat. Nã cũ venter eius adeptum intumuerit: catulino expectantes nature maturã solutionẽ: sed corrosis ei⁹ lateribus vi erumpũt cũ matris interitu. Lucanus. Vipere coeunt ab abrupto corpe nati. Ferũt autez q masculus ore inserto vipe semen expuat. Illa aũt ex voluptate libidinis in rabiẽ versa caput maris ore receptũ precidit. Ita fit vt parens vteq; peat. masculus dum coit. femina cũ parit. Ex vipa aũt pastelli fiunt: quitiria cognominantur a grecis. Aspis vocata q morsu venena immittat a aspgat. Nos enim greci venenũ dicunt. a inde aspis q morsu venenato interimat. Hui⁹ diuersa genera a spẽs. a dispares effectus ad nocendũ. fertur enĩ aspis cũ ceperit pati incantatores: qui eã quibusdã carminib⁹ q⁹dã euocat vt eã de caverna educat. illa aũt cũ exire noluerit: vnã aurem ad terrã premit. alterã cauda obturat a operit. atq; ita voces illas magicas nõ audiens: nõ exit. Ad incãtantẽ dipsa gen⁹ est aspidis q̃ latine situla dr. q⁹ quẽ momorderit siti pit. Ispalis genus aspidis dcã q⁹ somno necat. Hanc sibi deopatra apposuit. ac ita more quasi somno soluta est. Emoroys aspis nuncupat: eo q⁹ sanguinem fudet. qui ab eo morsus fuerit: ita vt dissolutis venis: quicquid vite est:

per sanguinē eius odōr. Grece em̄ sanguis ematy dr. Prester aspis sēp ore patenti a vaporanti currit. Cuius poeta sic memimit. Oraq; distendēs auidus fumantia prester. Hic quem pcusserit distendit. enormiq; corpulentia necat extulteratū em̄ putredo sequit. Spectabilis aspis q̄ dū momordit hoiem statim eū assumit. ita vt liquefiat totus in ore serpentis. Cerastes serpēs dictus eo q̄ in capite cornua hēat similia arietū. Ceraste em̄ greci cornua vocāt. sunt ā illi quadrigemina cornicula quoz ostentatione veluti esca illiciens sollicitata aialia pimit. Totum em̄ corpus arenis tegit: nec vllū indicium sui prebet misi ex ea pte muitatas aues vel aialia capit. Est em̄ flexuosus plus q̄ alij serpentes ita vt spinā non habere videat. Scitalis serpēs vocatus eo q̄ tanta prefulget tergi varietate vt notaz grā tetardet aspicientes a q̄ reptando pigrior est: quos assequi nō valet: miraculo sui stupentes capit. Tanti aūt feruoris est: vt etiā hyemis tpe exuuias corporis ferentis exponat. De quo lucanus. Et scitale ipsis etiā nunc sola prumis exuuias positura suas. Anphisibena dicta eo q̄ duo capita hēat. vnū in loco suo. alterū in cauda. currens ex vtroq; capite tractu corporis circulato. Nec sola serpentium frigori se omittit. prima oim pcedēs. de qua idem lucanus. Et grauis in gemina num vergēs caput anfisibena. Cuius oculi lucent veluti lucerne. Emidres coluber in aqua viuens. Greci em̄ ydros aquā vocant. Ydros aquatilis serpēs. a quo icti obturgescunt. cuius quidā morbum boua dicunt: eo q̄ simo bouis remedietur. Ydra draco multorum capitum: qualis fuit in lerna palude, puincie archadie hec latine cecidra dicq; vno cesо tria capita excrescāt. sed hoc fabulosum est. Nā ostat ydrā lacū fuisse euomentē aquas vastantē vicinā ciuitatem in quo vno meatu clauso multi eū pebant. Quod hercules videns loca ipsa exussit. a sic aque clausit meatus. Nam ydra ab aqua dicta est. Chelidros serpens. qui a cherso dos dicitur quasi cherin. q̄ a in aquis a in terris moratur. Nam cirson dicunt greci terram ydros aquam. hic p quam labitur terram: fumare facit: quez sic macer describit. Seu terga exspirant spumantia virus. seu terram fumat: qua teter labitur anguis. Et lucanus. Tracto q̄ via fumante chelydri. Sp enim directus ambulat. Naz si torserit se dū currit: statī crepat. Rimatrix serpens aquam veneno inficiens. In quocunq; em̄ fonte fuerit: veneno eū imiscet de quo lucanus. Rimatrix violator aque. Centris serpens inflexuosa que semp iter rectū efficit. de quo lucanus. Et sp recto lapsurus limite cesserit. Parias serpēs que semp in cauda ambulat a sulcū facere videtur. De quo idē Lucanus. Quo otemptus iter cauda sulcare pias. Boas anguis ytalie immense mole. psequit greges armentoz a bubalos a plurimo lacte irriguis vberib9 se innectit a fugiens interimit atq; inde boum populatione boas nomē accepit. Jaculus serpens volans. de quo lucanus. Jaculiq; volucres. Exiliunt enim in arboribus a dum aliquod animal obuium fuerit: iactant se sup illud a perimunt. Vnde a iaculi dicūtur. In arabia autem serpentes sunt cū alis q̄ fere nec vocātur: que pius currunt ab equis sed etiam a volare dicūtur. quoz tantum virus est: vt morsum mors insequatur anteq̄ dolor. Obites dicta q̄ colorem arene hēat. de qua poeta. Quā paruis pictus maculis teuganus obites. concolor exutis atq; indiscretis arenis admotus. Seps exigua serpens: que non solū corpus: sed a ossa veneno consumit. Cuius poeta sic memimit. Ossaq; dissoluens cum corpore tabifícus seps. Dipses serpens tante exiguitatis fertur. vt cum calcatur a non videatur. Cuius venenum ante extinguit q̄ sentiatur. vt faciles preueneta morte nec tristiciaz induat moriturí. De quo poeta. Sigmiferum iuuenē t prete mi sanguis autūz. Torta caput retro dipses calcata momordit. Vix dolor aut sensus dentis fuit. Salpinga serpens est que non videtur. Cecula dicta eo q̄ parue sit a nō habeat oculos. Centupeda a multitudine pedum dicta. Brucus est: cuius pene totum corpus in ventre colligitur. Lacertus reptilis genus est vocatus ita q̄ brachia habeat. Genera lacertoruz plura. vt botrax. salamandria. saura. stellio. Botraca dicta q̄ rane habeat faciem. Nam greci ranam botracam vocāt. Salamandria vocata q̄ contra incendia valeat. cuius inter omnia venena tavis maxima est. Cetera enim singulos feriunt. hec plurimos pariter interimit. nā si arbori inrepserit: omnia poma inficit veneno a eos qui ea ederint occidit. que etiam si in puteum cadat: vis venenī eius potantes interficit. Ista contra incendia repugnans ignes sola animalium extinguit. Viuit enim in mediis flammis sine dolore a consumptione a nō solum quia non vritur: sed extinguit incendium. Saura lacertus. qui quando senescit: ecantur oculi eius. a intrat in foramen parietis aspicientis contra orientem. a exto sole intendit a illuminatur. Stellio de colore nomen habet indium. Est enim tergore pictus lucentibus guttis in modum stellaruz. de quo ouidius. Aptumq; colori nomen habet: variis stellatus corpe guttis. Hic aūt scorpionib9

adeo cōtrarius trahitur: vt viso eo pauorem hijs afferat a corpore. Sunt a alia genera serpentiū. vt admodite. elephantie. camedracōtes. Postremo quantus noīm: tantus mortium numerus. Omnes aūt serpentes natura sua frigidæ sunt: nec pcutiunt: misi qñ calescūt Eā qñ sunt frigidæ nullū tangunt. Vndæ a venena corpus die q̄ nocte nocent. Torpent em̄ nocte algore. a merito. q frigidi sunt nocturno rore. Jn se em̄ adducūt vaporem corpis gelidæ pestes a natura frigidæ Vñ a hyeme in nodos torqueñt. estate soluunt. Jndæ est q dum quisq; serpentium veneno pcutitur: primū obstupescit. a postea vbi in illo calefactū ipsum virus exarserit. statim a hoiem extinguit. Venenū aūt dictum eo q p venas vadit Jnfusa em̄ pestis eius per venas vegetatione aucta discurrit a aīam extinguit. Vndæ nō pt venenū nocere misi hois tetigerit sanguinem. Lucan⁹. Noxia serpentiū est admixto sanguine pestis. Omne aūt venenum frigidum est. a ideo aīa quæ ignea est fugit venenū frigidū Jn naturalib⁹ homis q̄ nobis a irrationabilibus aīantibus videm⁹ esse omnia viuacitate quadā sensus serpens excellit. Vndæ a legitur in geneſi. Serpens autē erat sapientior oībus pecorib⁹ terre. dicit aūt plin⁹. Si credit q serpentis caput etiā si cū duobus euaserit digitis nichilomin⁹ viuit. Vndæ a totū corpus obiicit p capite frientibus. Anguis vmuersis hæres visus est. Raro in aduersū ocurrent: nec frustra cū oculos nō in fronte hēant: sed in tē poribus adeo vt circū audiant q̄ aspiciant. Nullum autē animal in tanta celeritate linguam mouet vt serpens adeo vt triplicē linguā hīe videat cū vna sit Serpentiū vda sunt corpora adeo vt quaq̄ eunt: viam humore designent Vestigia serpentium talia sunt: vt cū pedib⁹ carere videant: costis tū a squamarū mis ibus ē pant: quas a summo gutture vsq; ad imam aluum pariti mō dispositas hīt. Squamis ei quasi vngulis. costis quasi cruribus immituñt Vndæ si in qualibet corpis pte ab aluo vsq; ad caput ictu aliquo collidat: debilis reddita cursum habere nō possit qbicunq; ictus ille inciderit: spīa soluit per quā costa q pedes a motus corpis agebant. Serpentes autē diu viuere dicūtur: adeo vt deposita vetere tunica: senectutem deponere. atq; in iuuentutē redire phibeantur. Tunicæ serpentū exuuie nūcupātur: eo q hīs qñ senescunt se se exuūt. quib⁹ exuti in iuuentute redeunt. dicūtur aūt exuuie a induuie. q exuunt a induunt. Pytagoras dicit de medulla hois mortui que in spina est serpentē erari. quod etiā ouibus in metha morfoseon libris memorat dicens. Sunt q̄ cū dauso putrefacta est spīa sepulchro Mutari credant humanas angue medullas. Rō si credit: merito euenit. vt sicut per serpentem mors hois: ita per hois mortem serpens. Ferē aūt q serpens hoiem nudum nō sit ausus attingere.

De vermibus. Ca. q

Vermis est animal qđ plerumq; de carne vel de ligno vel de quacūq; re terrena sine vllo dubitu gignit: licet nōnunq̄ a de ouis nascātur vt scorpio. Sunt autem vermes aut terre. aut aque. aut aeris. aut carnium aut frondiū. aut lignor. aut vestimentor. Aranea vermis aeris. ab aeris nutrimento cognoīata: que exiguo corpore longa fila deducit. a tele semper intenta nunq̄ desinit laborare ꝓpetuum sustinens in suo labore suspendiū. Sanguisuga vermis aquatilis: dicta q sanguinē fugit. Potātibus em̄ insidiatur. cumq; illabitur faucib⁹. vel vbi vspiā adhęserit sanguinē hausit. a cū minimo cruore maduerit: euomit id qđ hausit vt recentiorē denuo fugat. Scorpio vermis terrenus: qui potius vermib⁹ assimilandus ē nō serpentibus: aīal armatū aculeo. a ex eo grece vocatum. q cauda figat. atq; arcuato vulnere diffundat venena. Proprium autē est scorpionis q manus palmā nō feriat. Cantaredæ vermis terrenus qui humano corpi statim vt fuerit applicat⁹ sui adustione vesicas efficit plenas humore. Multipes vermis terrenus ex multitudine pedum vocatus qui contra ictum contractus in globum oplicatur. Nascitur sub pēs ex humore a terra. Limax vermis limi dictus: q in limo vel de limo nascatur. vnde a sordid⁹ semp a immundus habetur. Bombix frondium vermis. ex cuius textura bombicinum ofi citur. Appellatur aūt hoc noīe ab eo quo euacuat dum fila generat a aer solus in eo remaneat. Eruca frondium vermis oleribus vel pāpinis inuolita. ab erodendo dicta. cuius meminit plautus. Jmitatus neq̄ bestiam a male ficam inuolutam in pampino. Jmplicat se eadem: nec aduolat vt locusta vt huc illucq; discurrens: sem pasta dimittat. sed permanet perituris frugibus a tardo lapsu pigrisq; moribus vniuersa consumit. Teredonas greci vocant lignorum vermes: eo q terendo edāt Vos nos termites dicimus. Jta em̄ apud latinos ligni vermes vocantur: quos tempore inopportuno cese arbores gignunt. Tinea vestimentorum vermis dicta q teneat. a eo usq; insedeat: quo erodat. Jndæ a pertinax dicitur:

q̄ in eandē tēm idētidē vigeat. Vermes carniū. emigrane⁹. lumbricus. ascaride. costipediculi. putices. lendex. tarm⁹. ricin⁹. vsia. cimex. Emigrane⁹ vermis capitis vocatur. Lumbricus vermis intestinoꝝ dict⁹ quasi lumbicus. q̄ labik. vel q̄ in lumbis fit. Ascaride costi. pediculi vermes cutis a pedibus dc̄. vndeꝫ pediculosi dicūtur quib⁹ pediculi in corpe efferuescunt. Putices vero vocati sunt: q̄ ex pulucre magis nutriant. Tarm⁹ vermis est lardi. Ricin⁹ vermis est canis vocatus eo q̄ heret in auribꝫ canum. Cimex em̄ grece canis ē. Vsia vermis est porci appellata. q̄ vrit. Nam vbi momorderit: adeo locus ardet: vt stati ibi vesice fiant. Cimex de similitudine cuiusdā herbe vētus cuius fetorem hz. Proprie āt vermis i carne putrefacta nascit. tinea in vestimentis eruca in olere. teredo in ligno. tarm⁹ in lardo. vermis nō vt serpēs aptis passibus vel squamaꝫ nisibus repit q̄ nō est illi spine rigor vt colubri: sed in directum corpusculi sui partes gradati porrigendo attractus. attrahendo porrectans motum explicat. sicq; agitatus perlabitur.

De piscibus. Ca. 6.

Pisces dicti. vndeꝫ pecus a pascēdo. Reptilia ideo dicunt hec que natant eo q̄ reptandi hēant speciem a naturā: q̄uis se impfundum immergant: tū in natando repunt. Vū a ait dauid. Hoc mare magnū a spacioſum manib⁹: illic reptilia quoꝝ nō est numerus. Anfima sunt quedā gña piscīū dicta eo q̄ ambulādi in terris vsum a natādi in aquis officiū habeant. Anfi etiā grece vtrumq; dr. q̄ in aq̄s a in terris vinūt. vt foce. cocodrilli. ypopotami hoc est equi fluuiales. Decorib⁹ aūt a bestijs a volatilibus ante hoies noia imposuēt q̄ piscibus q̄ prius visa sunt a cognita. Piscium vero postea cōgēis generibus noia instituta sunt. aut ex similitudine terrestrium aīaliū aut ex specie ppria. siue moꝛib⁹. seu colore. vel figura aut sexu. Ex similitudine terrestriū. vt rane a leones a vituli a migri merulia paui diuerso colore collo a dorso picti a turdi albo varij. a cetera q̄ sibi iuxta species terrestriū aīaliū noia vindicarūt. Ex moꝛibus terrestrium vt canes in mari a terremis canibus nūcupati q̄ mordeant. Et lupi: q̄ improba voracitate alios psequantur. A colore vt vmbre. q̄ colore vmbre sunt. a aurate. q̄ in capite auri colorem hñt. a varij avarietate quos vulgo tructas vocant. A figura vt orbis. q̄ rotundus est totusq; in capite cōstat. vt solea. q̄ sit instar calciamento ꝫ solijs. A sexu. vt musculus q̄ sit balene masculus. Eius enim coitu decipe bestia hec phibetur. Dicta a musculi cochearum. quoꝫ lacte decipiunt ostree. Balene aut̄ sunt immense magnitudinis bestie. ab emittendo a fundendo aquas vocate. Ceteris em̄ bestijs maris altū iaciunt vndas. Bali ei grece emittere dicitur. Cete dc̄ hoc est ob immanitatē. Sunt em̄ ingentia genera beluaꝝ a equalia montium corpora qualis cetus excepit ionā. cuius alu⁹ tante magnitudinis fuit: vt instar obtineret inferni: dicente pphēta. Exaudiuit me de vētre inferni. Equi marini: q̄ prima pte equi sunt. postrema fo uuntur in piscem. Boccas dicunt etiā boues marinos quasi bacas. Cerulei a colore appellati Nā ceruleum est viride cū nigro vt ē mare. Delphines certū hñt vocabulum: q̄ voces hoim sequant. vel q̄ a simphonia gregatim cōueniant. Nichil in mari velocius istis. Nā pleriq; saltantes naues transuolant. Cū aut̄ prebuerint in fluctib⁹ a vndaꝫ se motibus saltu precipiti ferunt tempestates signi ficare videntur. Hij ppriē simones noiantur. Est a delphinuꝫ genus in milo dorso serrato: qui corcodrillos tenera ventrium secantes interimūt. Porci marini qui vulgo vocātur furfures: qui dum escam q̄runt: more suis terram sub aquis fodiunt. Circa guttur enim habent oris officium. a misto strum arenis immergant: pastum non colligunt. Corui a cordis voce dicti. q̄ gemmiunt pectore. fuscq; voce prediti capiuntur. Timni nomen grecum habent. Hij ingrediuntur veris tēpore. intrant dextro latere. leuo exeunt. Hoc inde creduntur facere. q̄ dextris oculis acutiꝰ videant q̄ sinistris. Gladius dicitur eo q̄ rostro maiori nato sit. a ob hoc naues perfossas mergit. Serra nuncupata. q̄ serratam cristā habet. a subter natans naues secat. Scorpio dictus. quia ledit dum manu tollit. Tradūt enim decem cancris cum ocimi manipulo alligatis: omnes qui ibi sunt scorpiones ad eum locum congregari. Aranea genus piscis: dictus q̄ aure feriat. Habet enim stimulos de q̄ bus percutit. Corcodrillus a croceo colore designatur in milo. animal quadrupes in terra. a in aquis valens. longitudine plerūq; vigiti cubitorum. dentium a vnguium immanitate armatum. tantaq; cutis duricia: vt q̄muis fortium ictus lapidum tergo repercussus non sentiat. Nocte in aquis. die in humo quiescit. Oua in terra fouet. masculus a femina vices seruant. Hunc pisces quidā serratam habentes cristā tenera ventriū desecantes interimūt. Ypopotamus vocatus q̄ sit equo similis dorso.

iuba a hymnū·rostro rsupinato·alpinis dē tib⁹·cauda tortuosa·vngulis bimis·die ma quos omoratur·nocte segetes depascit a hūc mlus gignit· Pagꝝ quē greci fagꝝ ideo nun cupant q duros dentes hēat·ita vt ostreis in mari alatur·Dentrix pro multitudine a gran ditate dentium dictus· Lepus a similitudine capitis nuncupatus Lupū vt dictū est audi tas appellauit piscē in captura ingeniosū·demq rethe circūdat⁹ ferē arenas araē cauda·atq ita ocatus trāsire rethe Mull⁹ vocat⁹ q mollis sit atq tenerrim⁹· cuius cibo tradunt tibi dinē inhiberi·oculoꝝ aūt acīē hebetari·boues ve ro a quib⁹ sepe pastus est pisces molent Mul lus imo necatus hij qui inde biberint tedi um vim hūt·Mugilis nomen hz q sit multū agilis·Nāubi dispositas sensert piscatoꝝ insi dias ocyus retrorsum redens ita transilit re the vt volare piscē videas·Melanurus eo q mi gram caudā hēat a nigras pēnas·a in corpe lineas nigras·Melan em̄ greci migꝝ vocant· Glaucus a colore dcūs eo q albus sit· Greci em̄ album glaucon dicūt·Hic estate raro ap paret nisi tm̄ in nubilo·Timallus ex flore no mē accepit·Timū quippe flos appellat·nam dum sit specie gratus a sapore iocundus: tm̄ sicut flos fragrat·a corpe odores aspirat Esca tus dcūs eo q solus escā ruminare phibetur· demq alij pisces nō ruminānt·Tradunt autē hunc ingeniosum etiā·Nāq inclusum vasis: non fronte erumpe: nec infestis lummib⁹ ca put inserere: sed auersū caude ictib⁹ crebris la rare fores, atq ita retrorsum redire. Quem luc tatiz eius si forte alius escatus extrinsecus vi deat: apprehensa mordacius cauda adinuare missus erumpentis· Sparus a lancea missili ac cepit nomē q eiusdem figure sit· Terrestria em̄ prius inuenta sunt q̄ marina·Nā sparus est telū rusticanum: missile a spargēdo dictū· Australis piscis·siue q aquaꝝ vndā suo ore suscipit·siue q tunc hic piscis oritur quo tpe tendere in occasū pliades ceperint·Amo saxa tilis dextra sinistraq lateribus virgis pumi cis ppetuis·alijsq discoloribus designat: dictus amo·q nō capitur nisi hamo·Echinus par u⁹ a semipedalis pisciculus· nomen sumpsit q naue adherendo retineat·Quant licet venti seuiāt pelle nauis tm̄ quasi radicata in mari stare videt nec moueri nō retinendo: sed tantū mō adherendo· Hunc latini morā appellaue runt eo q cogat stare nauigia Uranuscop⁹ vocat ab oculo quē in capite hz·a quo sp su pra intendit·Millago notatus q euolat sup aquā·Quotiens aūt cernitur extra aquā voli tans tempestates mutari designat· Squatus bidc⁹ q sit squamis acutis Vnde a eius cute li gnū politur·Ciuitas syrie que nūc tirus dicit olim sarra vocabat a pisce quodā qui illic ab undat·quē lingua sua sat appellant·ex quo deriuatuz est·Hui⁹ similitudinis pisciculos sar das sardinasq vocari·Allec pisciculus ad liq rem salsamentoꝝ ydoneu⁹·vnde a nūcupat⁹· Affor⁹ piscicul⁹: qui pter exiguitatem hamo capi nō potest·Anguilla similitudo anguis de dit nomen·origo eius ex limo·Vnde a quan do capitur adeo lenis est vt quanto fortiꝰ pres seris: tanto citiꝰ elabit·Ferunt aūt a orientis fluuiū gangen anguillas tricenis pedib⁹ gig nere·Anguille vino necate qui ex eo biberint tedium vim hūt·Draco marin⁹ aculeos in brā chijs habet ad caudam spectantes·qui dum p cusserit: quacqua ferit·venenum fundit vnde a vocatus·Murenam greci mirenā vocant·eo q complicet se in circulos·Danc femininū tā tum sexus esse tradunt a concipere a serpente ob id a piscatorib⁹ tangꝝ a serpente sibilo euo cat a capit·Ict āt fustis difficulter interimit ferula protin⁹ animā in cauda habere certum est· Nam capite percusso vix eaz interim cau da statim examinari·Congrus polipus id est multipes· plurimos em̄ nexꝰ habet·Iste inge niosus hamum appetēs brachijs complectit non mordū: nec prius dimittit: q̄ escam circū roserit·Torpedo vocata eo q corpus torpescere faciat: si eam quisq viuentez tangat·Narrat plinius secund⁹·Ex indico mari torpedo etiā procul a e longinquo·vel si hasta virgaq at tingatur·q̄uis prualidos lacertos torpescere quam libet ad cursum veloces pedes alligare· Tanta enim vis ei⁹ est vt etiam aura corporis sui afficiat membra·Sepia dicitur·q sepius interdausa facili⁹ capitur· In coeundo obsce num gen⁹·ore enim concipit sicut vipera·Cu ius attramenti tanta vis est vt luceme addi tuz: ethiopes videri ablato priori lumine qui dā tradunt·Lulligo tradūt in oceano mau ritanie non paul a tyro flumine tantam multi tudinem lulliginum euocari ex aqua: vt eti am naues demergere possint·Conche a codee hae ex cā vocate·q deficiente luna cauantur· id est euacuantur·Omnium enim dauso rum maris animaliū atq conchaꝝ incremēto lu ne membra turgescunt·defectu euacuant·Lu na enim cū in augmento fuerit auget humo rem·cū vero in defectum venerit: humores mi nuuntur·Hoc em̄ phisici dicūt· Conche aūt prime positionis nomen. condee vero p dimi nutionē quasi concule. Conchaꝝ multa gña sunt· inter quas a margaritū fore q̄ celte dicū tur· in quaꝝ carne preciosius calcul⁹ solidat·

de quib⁹ tradunt hij q̄ dē animantiū scripsere naturis eo q̄ nocturno tpe litorā appetūt a ex celesti rore margaritū ocipiunt· vnde a celoe noiantur. Murex ocdea est maris dē ab acumine a asperitate: que alio noīe ochilum noīatur· ꝓpter q̄ circūcisa ferro lacrimas colorīs purpurei emittat· ex quib⁹ purpura tingitur. a inde ostrum appellatū: q̄ hec tinctuā ex teste humore elicit· Cancri vocant. q̄ concheę sunt crura hñtes; inimica ostreis animalia· Eoꝝ enim carnib⁹ viuūt miro ingenio· Nā q̄ valida testa eius aperiri non p̄t: explorat q̄n ostrea claustra testaꝝ aperiat· tunc cāter latenter lapillū injicit· atq̄ impedita ocluſiōe ostre carnes erodit· Tradunt quidā decem cāteris cū ocami manipulo alligatis: omnes quibi sunt scorpiōes ad eū locum coituros· Duo autem sunt gña cancroꝝ· fluuiales a marini Ostrea dcā est a testa quib⁹ mollicies interior carnis munitur· Greci em̄ testā ostreā vocant Ostrea autez neutro· carnes eius femīno dicunt genere· Musculi sunt vt predixim⁹ conclec· a quoꝝ lacte ocipiunt ostre· a dicti musculi· q· masculi· Pelorides a pelore ꝓmuntorio sicilie vbi abundāt cognoīate sunt· Vnde virgilius dicit· Ecce āt hinc angusta ab se pelori· Vngues a finilitudine humāna atq̄ vnguium dicte· Testudo dictus eo q̄ tegmine teste sit adoptus in camere modum Sunt aūt quatuor genera· terrestres· maritime· lutarie· a in ceno a paludib⁹ viuentes· Quartuz gen⁹ fluuiales q̄ in dulci aqua viuunt· Tradunt quidā q̄ incredibile est tardius ire nauigia testudinis pede dextrum velentia· Ichinus a terrestri ichino nomen traxit· quē vulgus iriciū vocat· cuius testa duplex· spinis aculeata in modū castaneaꝝ: q̄n adhuc opte de arboribus cadunt· Caro eius mollis a minio finilis· Vtris trib⁹ modis dīt testudo· ac pelorus a concdea· Nā a q̄d edimus a vbi caro i est: vtrūq̄ dicitur pelorus· Rane a garrulitate vocate: eo q̄ cū gemitales strepunt paludes a sono vocis importunis vocib⁹ reddunt· Ex hīs quedā aquatice dicūt· quedā palustres quedā rubete· ob id q̄ in ꝛib⁹ viuunt· grādiores cunctaꝝ· Alie calamites vocātur· quō inter arundines fruticesq̄ viuunt minime omnium a viridissime· mute a fine voce sūt· Egre dule rane pue in ficco vel agris omorantes· vnde a nuncupate· Negāt quidam canes latrare: q̄b⁹ in offa rana viua fuerit data· Fungia a fingere idē mūdare a extergere dicta Fram⁹· Accedo ad text tibi cruicem fingā linteo· extergā· Cicero· Et fingebatur ffungis sanguis· extergebatur· Animal āt esse dicitur cruore inherente petris· Vū a dum abscidit sanguinem remittit· Nā alia sunt viuētia in aquis a discurrunt vt pisces· alia stant fixa vt ostree· icim· ffungie· Ex hīs alias mares dici eo q̄ tenues sunt· fistule· spissiores q̄· alias feminas q̄ maioribus fistulis sunt ac petuis· alias duriores quas greci appellāt tragos a nos hircosas dicere possum⁹ ob aspitatem sui/Mollissimū genus eaꝝ penicilli vocāt eo q̄ apte sint ad oculoꝝ tumores a ad extergendas lippitudines vtiles· Candide ffungie cura fiunt· Per estatem em̄ ad solem sternuntur· a sicut cera pumica candorem bibūt Animalium oīm in aquis viuentiū noīa· ex iiij· ptim⁹ ait diuisa in generib⁹ belūaruū. serpentiū· omnium terre· a aque cancroꝝ· conchariū· lo custaꝝ peloredum· polipoꝝ· soleaꝝ lacertoꝝ a lullig mū· a hīs similia· ex quib⁹ mlta quo dā nature intellū temporum suoꝝ ordīne cognoscūt· quedā vero in suis locis mutatione vagātur· In piscibus aūt femīnis· alie omixtione masculi ocipiunt a pariunt catulos· alie ponunt ouā sua sine masculi omixtione fusce pta· que idem insequentis sui seminis iactu perfunduntur· a q̄ hoc munere fuerint afflata fiunt generabilia· q̄ vero perfusa non fuerint: sterilia pseuerant· aut putrescunt

De auibus. Ca. .l.

Enum nomen auium sed genus diuersum· Nā sicut specie ibi differt ita a nature diuersitate· Nam alie simplices sunt vt colūbe· alie astutevt pdix· alie ad manū se subjciunt· vt accipiter· alie reformidant vt garamātes· alie hominū ouersatione delectantur vt psrundo· alie in desertis secretam vitam diliguntvt turtur· alie solo semine repto pascūtur vt anser· alie carnes edunt a rapinis intendunt· vt milui· alie incole que manent in locis sp vt struthio· alie aduenticie que ꝑtis tpibus reuertunt vt ciconie a prundines· alie ogregea ogregatim volātes vt sturni a coturnices· alie soliua ge a solitarie ꝓpter insidias depredandi· vt aq̄la· accipiter a quecūq̄ ita sunt· alie vocibus strepunt· vt psrundo· alie cant⁹ edunt dulcissimos vt cign⁹ a merula· alie verba a voces hominū imitant· vt psitacus a pica: sed a alia sicut genere: ita a moꝛib⁹ innūabilia· Nā volucꝝ quot gña sint: inuenire quisq̄ non p̄t· Neq̄ em̄ oēs indie a ethiopie atq̄ scithie deserta penetrare potuit· q̄ eoꝝ gen⁹ vel diās nosset· Aues dē eo q̄ vias certas nō hēant: ꝟ p auia q̄q̄ discurrāt· Alites q̄ alis alta intendant· a

ad sublimia remigio alaꝝ ascendant. Volucres a volando nã vndeuolare: inde a ambulare dicim⁹. Vola enim ꝺr media ps pedis siue man⁹ a in auib⁹ vola ps media alaꝝ quarũ motu penne agitant. inde a volucres Pulli dicuntur oim auiũ nati. sed a aialium quadrupedũ nati pulli dicũtur. a lõ puus pull⁹. Recentes ḡ nati pulli dicunt eo ꝙ polluti sunt. Vnde a vestis nigra pulla dicta est. Ale sunt in quib⁹ penne p ordinẽ fixe volandi exhibẽt vsum. Vocate ãt ale eo ꝙ hijs aues oplexos alant a foueãt pullos. Penna a pendendo id ẽ a volando dicã. vnde a pendere. Volucres enim pennaꝝ auxilio mouent qñ se aeri mandãt. Pluma. q. piluma. Nã sicut pili in quadrupedum corpe: ita pluma in auib⁹. Auium noia multa a sono vocis ostant esse opposita vt gr⁹ coruus. cign⁹. pauo. milu⁹. vhula. cuculus. ḡ culus ac̃ Varietas enim vocis eoꝝ douuit hoies quid noiarentur. Aquila ab acumine oculorum vocata Tanti enim ꝺr uitus esse ꝺr vt cũ sup maria immobili pẽna ferat: nec humanis pateat obtutib⁹: de tanta sublimitate piscicules natare videat: ac tormenti instar descendens rapta predam pennis additus ptrahat Nã a dextra radiũ solis fertur obtutũ nõ flectere. vnde a pullos suos vngue suspensos radijs sol obijcit. a quos viderit immobilẽ tenere aciẽ vt dignos gñe cõseruat. si quos vero flectere obtutũ. q. degeneres abijcit Vultur a volatu tardo noiata putatur. Magnitudine quippe prepetes volatus non hꝫ. Vaꝝ quasdã dicũt ocubitu nõ miscere a fine copula ocipere a generare. natos qꝫ caꝝ pene vsqꝫ ad centũ annos ꝓcedere Vultures autẽ sicut a aquile etiam vltra maria cadauera sentiunt. Alti⁹ quippe volantes multa q̃ montiũ obscuritate celant: ex alto illi ospiciunt. Gradipes apud grecos vocat auis apud nos tarda eo ꝙ graui volatu detenta nequaq̃ vt cetere volucres attollit velocitate pennaꝝ. Grues vero nomen de ppria voce sumpserunt. tali enim sono susurrãt. Dec aũt dum pperant: vnã sequunt ordine litteã to. de quib⁹ lucanus. Et turbata petit dispersis littera pennis. Excelsa aũt petunt: quo facilius videãt quas petant terras. Castigat aũt voces q̃ cogit ad agmen. A tubi recessit. succedit alia. nocte ãt excubias diuidunt. a ordinẽ vigiliaꝝ p vices faciunt. tenẽtes lapillos suspensis digitis. quib⁹ somnos arceãt. qꝺ cauẽ dum erit clamor imbicat. Etatem in illis color ꝓdit. Nã senectute migrescũt. Cicomie vocate a sono quo crepitant. q. cicamie: quẽ sonum vis poti⁹ esse ostat q̃ vocis. qꝫ eum quatiẽte vostro faciunt. Nec veris nuncie societatis co mites. serpentiũ hostes. maria transuolant in asiã. collecto agmine pgunt. Cornices duces eas precedunt a ipse quasi exercitus psequũtur. Exima illis circa filios pietas Nã adeo modos impensi⁹ fouent vt assiduo in cubitu plumas exuant. Quantuꝝ ãt tps impenderint infetib⁹ educandis: tantũ a ipse invice a pullis suis alũtur. Olor auis est quã greci cignum appellant. Olor ãt dictus q̃ sit totus plumis albus. Nullus enim memint cignũ migꝫ. Olo enim grece totum ꝺr. Cignus ãt a canendo est appellatus eo ꝙ carminis dulcedine modulatis vocibus fundit Ideo ãt suauiter eũ canere dicũt. qꝫ collũ longum a inflexũ hꝫ a nece est eluctantem vocẽ per longum a inflexuosũ iter varias reddere modulatões. Ferunt in ypboreis ptibus precinentibus citharedis olores plurimos aduolare. aptoq̃ ad modũ ocinere Olores ãt latinũ nomen ẽ. Nã grece cigni dicũtur. Sauteꝝ vero sibi hanc bonã pnosiã facere dicunt. sicut ait ennius. Cignus in auspicijs sp letissimus ales. Hunc optant nautę. qꝫ se nõ mergit in vndas. Struthio greco nomine ꝺr. qꝺ aial in similitudine auis pennas habere videtur: tñ de terra altius nõ eleuatur. Ova sua fouere negligit: sed p iecta tantummõ: sotu puluerib⁹ animãt. Ardea vocata quasi ardua ꝓpter altos volatus. Lucan⁹ q̃. Ausa volare ardea. Formidat enim imbres a sup nubes euolat vt pellas inubiũ sentire nõ possit. Cũ autem alti⁹ volauerit significat tempestatem Hanc multi tantalum noiant Femix auis arabie dicta q̃ colorem femoreum hꝫ at vel q̃ sit in toto orbe singularis a vnica. Nã arabes singularem a vnicã femicem vocãt. Hec qũgentis vltra annis viuens: dum se viderit senuisse: collectis aromatũ virgultis: rogũ sibi instruit a uersa ad radium solis alarum plausu volũtarium sibi incendiũ nutrit. sicq̃ iteruꝫ de cineribus suis resurgit. Cinomolgus a ipsa arabie auis primo ita vocata q̃ excelsis nemoribus texit nidos ex fruticib⁹ cinnami. a qm̃ nõ possunt ibi oscendere hoies ꝓpter ramoꝝ altitudinem a fragilitatẽ eos dẽ nidos plumbatis appetunt iaculis. ac sic cinnamia illa deponunt a precijs amplioribus vendunt: eo q cinnamũ illud magis q̃ alia mercatores probent. Psitacus in indie litoribus gignitur colore viridi torque puniceo. grandi lingua a ceteris auibus latiore. Vnde a articulata verba expmit ita vt si eam non videris: hominem loqui putes. Ex natura autem salutat dicens. aue. vel chere. Cetera nomina institutione discit. Dic est illud. Psitacus a vobis aliorum nomina dicam, Hoc dibici per me dicere cesar aue.

Alcion pelagi volucris dicta q̃si ales oceanea eo q̃ hieme in stagnis oceani mꝰ faciat pullos q̃ educit· qua incubante ferē extento equore pelagus silentibus ventis cōtinua septem dierum trāquillitate mitescere a eius fetibus educandis obsequium ipsa rerū natura p̃bere· Pellicanus auis egiptia habitās in solitudine nili fluminis· vnde a nomē sūpsit· Nam canopus egiptus di. fertur fixerum ē eā occidere natos suos eosq̃ p triduum lugere deinde seipsaz vulnerare a aspsione sui sāguinis vīuificare filios Stromfalides aues abistro fadibꝰ insulis appellate vbi plurimū abūdat aduersus quas hercules sagittis ē vsus Sūt em̄ pelagi volucres in insulis habitantes diomedias aues a socijs diomedis appellatas quos ferunt fabule in eas dem volucres fuisse cōuersos forma fulice similes magnitudine cignoz colore cādido durisa grādibꝰ rostris Sūt autē circa apuliā i insula diomedia inter scopulos litoz a saxa volitantes iudicāt iter suos a aduenas· Nam si grecus est ppi⁹ acce dūt a blandiunt si alienigena morsu impugnant a vulnerant· lacrimosis quasi vocibꝰ dolentes vel suam mutacōz vel regis interitū Nā diomedes ab illirijs iterempt⁹ ē Hec aues latine diomedie dicunt greci eos heroicos dicūt Memnonides aues egiptie appellate a loco vbi memnon perijt Nam cateruatim aduolare dicunt ex egipto ad hilium iuxta memnonis sepulcrum a p̃inde eas ilienses memnonias vocant Quinto autē anno ad illum reuniunt a cū biduo circūuolauerint tercia die ineuntes pugnā vicissim se vnguibꝰ rostrisq̃ dilacerāt Fricinee aues dicte ab hircimo saltu germanie vbi nascuntur quaz pēne adeo p obscura emicant vt q̃ius nox obtenta dēsis tenebris sit ad p̃sidium itineris dirigendi late illuceāt cursus q̃ vie pateat indicio p lumaz fulgētiū O nocroloni greci vocāt rostro longo Quoz duo genera sunt aliud aquatile aliud solitudinis· Ibis auis mīi fluminis que semetipsā purgat rostro in anum āquā fūdens Hec serpentiū ouis vescit· ex eis escam gratissimam inter fuis deportas Meropes eos dea gaulos qui parentes suos recondere atz alere dicūtur Cornedulis genus volatile ē q̃si cor edēs Monedula· q̃si menecula q cū aurum inuenit auferta occultat Cicero p valerio flacco Nō plus aurū tibi q̃ monedule cō mittendum Vespertilio p tempore nomē accepit eo quod lucem fugiens crepusculo vespertino circumuolat p̃cipiti motu acta a tenuissimis brachiorum membris suspensa animal murium simile nō tam voce resonans q̃m stridore specie q̃ volatilis simula quā dempes quod in alijs auibus reperiri non solet· Luscinia auis inde nomen sumpsit quod cantu suo significare solet· diei surgentis exortum quasi lucinia eadem a acredula· de qua cicero in prognosticis Et matutinos exercet acredula cantus Vlula auis ideſt a planctu a luctu nominata Cum em̄ clamat aut fletum imitatur aut gemitum Vīa ap⁸ augures si lamentat tristiciam· tacens ostendere fertur p̃speritatem Bubo a sono vocis cō positum nomen habet auis feralis· onusta quidem plumis sed grauī semper detēta pigricia in sepulcris diu noctuq̃ versatur et semp commoratur i caūmis de qua ouidius Fedaq̃ sit volucris venturi nuncia luctus Ignauus bubo dicūm mortalibus o michi deniq̃ apud augures malum portendere fertur Nam cum inurbe visa fuerit solitudinē significare dicūt Noctua dicitur pro eo q̃ nocte circumuolat et p diem nō possit videre Nam exorto splendore solis visus illius hebetatur Hanc autem insula cretensis non habet Et si veniat aliūde statim moritur· Noctua autem non est bubo Nam bubo maior est Nocticorax ipsa est noctua quia noctem amat Est em̄ auis lucifuga et solem videre non patitur Strix nocturna auis habens nomen de sono vocis Quando ei clamat stridet de qua lucanus Quod trepidꝰ bubo· quod strix nocturna queruntur· Hec auis vulgo āma di. ab amando paruulos vnde et lac prebere dicitur nascētibus· Corax siue corax nomen a sono gutturis habet q⁸ voce coracinet Fertur hec auis q⁸ editis pullis escam plene non prebeat· priusq̃ in eis p pennarum integredine in similitudinez p̃ri coloris agnoscat· Postq̃ vero eos tetros plumis aspexerit· in toto agnitos abundanci⁹ pascit· Hic prior in cadaueribus oculum petit Cornix ānosa auis apud latinos greco nomine appellatur. quam aiunt augures hominū curas significationibus agere insidiaz vias monstrare· futura predicere Magnū nephas hec credere· vt deus cōsilia sua cornicibus mādet· Huius inter multa auspicia tribuit eciā pluuias portendere vocibus vnde ē illud Tūc cornix plena pluuiam vocat improba voce Graculus a garrulitate nuncupatus non vt quidam volunt· pro eo quod gregatim volent cum sit manifestum ex voce eum nuncupari Est autem loquacissimum genus a vocibus importunum· Dicē q̃si poetice· q⁸ v̄ba i discrimine vocis exprimant vt homo· Per ramos ei arborum pendule importuna garrulitate sonantes et si linguas in sermone nequeunt

explicare. sonum tamē humane vocis imitā
tur. De qua cō gaue quidā ait. Pica loquax
certa dominū te voce saluto. Si me nō videas
esse negabis auē. Picus a pico saturni filio
nomē sūpsit. eo quod ea in auspicijs vtebāt
Nam ferūt hāc quid dā habere diuinum illo
indicio. quod ī qūcq arbore mdificauerit da
uū vel aliud quicqd fixum fuerit: diu here nō
possit. quin statī excidat. vbi illa isederit. iste
est picus martius. nā alia ē pica Pauo nomē
de sono vocis habet cuius caro tā dura est. ut
putredinē vix sēciat nec facile cōq̄tur. de quo
quidā sic ait Miraris quocies gēmātes expli
cat alas. si potes hunc seuo tradere iure coco
Phasian⁹ a fasidē insula grecie uī primū aspor
tat⁹ ē appellat⁹. Testat id vet⁹ disticon illud
Argina pmo fu trasportta carina Ante michi
notū mil misi fasis erat. Gall⁹ a castratione vo
catus. Inf cēteras em aues huic soli testiculi
adimuntur. Veteres em abscisos gallos vo
cabāt. sic autē a leone leena. a a dracone dra
cena. ita a gallo gallina Cuius mēbra ferunt
q̄dam. si auro liquescenti mīsceātur cōsumit
Anas. ab assiduitate natandi aptum nomē
accepit. Ex quo genere q̄daz germane dicūt.
qd plus cēteris nutriāt. Anseris nomē anas
dedit p derīuacōz f a similitudine vel qp a ipa
natādi frequētiā habeat Iste vigilias noctis
assiduitate dangoris testat. Nullum autem
animal ita odore hominis sētit vt anser vnde
a dāgore e i⁹ gallo⁹ asces⁹ ī capitolio dep̄hēs⁹
ē Fulica dicta qd caro eius leporīnam sapiat
Lagos enim lepus dicit. vnde a apud grecos
lagos dr. Est em auis stagnensis. habens mi
dum in medio āque vel in petris quas aque
ci rumbāt. maritimoq semp delectat pfūdo
Que dum tempestatem psenserit. fugiens in
vādo lubit Mergus ab assiduitate mergendi
nomen habet. Sepe autē dimisso ī profundū
capite auratum signa sub fluctibus colligūt
et preuidentes equoris tempestatem cum cla
more ad litora tendunt Nam in pelago iam
grauissimam esse tempestatem cōstat. cū ad
litora mergi confugerint Accipiter auis anio
plus armata q̄m vngulis virtutem maiorez
in minore corpore gestans. Dic ab accipiendo
id est a capiendo nomē sumpsit. Est em auis
rapiendis alijs auibus auida. ideoq vocatur
accipiter id est raptor. vnde a paulus apl⁹
Sustinetis enim si quis vos accipit. vt enim
diceret si quis rapit. dixit si quis accipit Fert
autem accipitres circa pullos suos impios cē
Nam dum viderint eos temptare volat⁹ nul
las eis prebent escas. sed verberant pennis a
a nido p̄cipitāt atz a tenero cōpellūt ad p̄daz
ne forte adulti pigrescant. Capus itala lin
gua dicitur a capiendo. Hunc nostri falconem
vocant eo q̄p curuis digitis sit Milu⁹ mollis
auibus a volatu. q̄i mollis auis. vñ a nūcu
pat rapacissim⁹ tñ. a semp domesticis auib⁹
insidiat. Ossifrang⁹ vulgo appellat auis que
ossa ab alto dimittit. a frangit Vnde a a frā
gendo ossa nomē accepit Turtur de voce vocat
auis pudica. a semp in montiū iugis a in des
tis solitudinib⁹ cōmorans Tecta em hominū
a cōuersationez fugit a cōmoratur in siluis
Que eciā hieme de plumata in truncis arbo
cō cauis habitare phibet Cui⁹ ctrario columba
hospicia humana diligit. domo semp blāda
inhabitatrix. Colūbe dicte q̄d ea colla ad sin
gulas uersacōes colores mutent aues man
suete. a ī hoīm multitudine conuersantes ac
fine felle. quas ātiqui venerias nūcupabant
eo q̄p mdos frequētēt. a oscalo amorem conci
piāt. Palūbes. eo q̄p sint farte. a pabulo quas
vulgus titos vocat. auis casta ex morib⁹ ap
pellatur quod cōmes sit castitatis. Nam dicit
qd amisso corporali cōsortio solitaria ī edat
nec carnalem copulam vltra requirat. Perdix
de voce nomē habet auis dolosa atz immūda
Nam masculꝰ in masculum consurgit a obli
uisc̄itur sexū libido ipa p̄ceps. Adeo autem
fraudulenta. vt alteri oua diripiens foueat ꝙ
fraus fraudū nō habet. Demq dū pulli ppie
vocem genetricis audierint naturali quodā
instinctu. hanc que eos fouit relinquunt. a ad
eandem que genuit reuertuntur. Cornices
a sono vocis dicte. quas greci cornigias vocāt
eo q̄p primum vise fuerit in cornigia insula. Hec
aduenientis habēt tēpora. Nā estate depulsa
maria transmeant. Ortū gometra dicit auis
que gregem ducit. eam terre ꝓpinquantē acci
pitervidēs rapit. ac ꝓ tanta cura ē vt uersis
ducem solicitare exīmi generis. p quā caueant
prima discrimina. Cibos gratissimos habent
semina venenata quā ob causā veteres vesci
interdixerunt. Solum em hoc animal sicut a
homo cadūcum patitur morbum. Vppupam
greci appellāt. eo q̄p stercora humana odoret
a fetenti pascatur fimo auis spurcissima cris
tis extantibus galeata semper in sepulcris a
humano stercore commorans Cuius sāgui ē
si se quisq munxerit dormitum pgens demo
nes suffocantes sentiebit. Turdos quos hispa
ni ciculos vocant a ꝓpria voce constat nomi
natos. Hiemendi tempus habent miluo
sepulis fusce pti. propter breues a paruos vo
latus ne per longa aeris spacia fatigati deficiā
ant. Horum saliue cicadas gignunt oua pas
seris nido reperta comedit et sua obiecit: que

ille fuscepta et fouet et nutrit. Passeres vero sunt minuta volatilia a puitate vocata vnde et pusilli a pui. Merula antiquitus medula vocabatur. eo q̄ modulet. Alij merulam vocatam aiunt q̄ sola volat. q. mera volans. Hec cū in ommib⁹ locis migra sit: in achaia candida est. Jrundo dicā q̄ cibos non sumat residēs: sed in aere capiat escas. et edat garrula auis. et per tortuosos orbes et flexuosos circuitus puolās et in nidis instruendis educandisq̄ fetib⁹ sollertissima. habēs etiā quiddā prescium q̄ lapsura deserat. nec appetat culmina. alijs q̄q̄ auib⁹ nō impetitur. nec vnq̄ preda est. maria transuolat. ibiq̄ hieme demoratur. Turdi a tarditate dicā hiemis enim densio se referunt. Turdela q̄si minor turdus. cuius stercore visci generati putatur. Vnde et puerbium apud antiquos erat malū sibi auē cacare. Furfurio vōtus q̄ pus farre in farinā redacto pascere. Ficedule dicte q̄ ficos magis edant. Ꝙ̄ pandit versiculo veteri illo. Cum me ficus alat cū pascar dulcib⁹ vuis. Cur poti⁹ nomen nō dedit vua mihi. Carduell⁹ q̄ spinis et cardibus pascitur. vnde etiā apud grecos achalandis dicā est. ab achantis et spinis quib⁹ alitur. Augures ād dicunt et in gestu. et in motu. et in volatu et in voce auiū signa esse constituta. Oscines aues vocant que ore. cantuq̄ auspicium faciunt vt corvus cornix. picus. Alites que volatu omnēre futura vident. que si aduersa sunt inhibe dicuntur q̄ inhibeāt et vetent. si p̄spera prepetes. et iō prepetes. q̄ omnes aues prioa petunt volantes. Terciā faciunt speciem auguriorū in auibus quā domunem vocant: ex vtroq̄ permixtam et cū aues ex ore et volatu augūria faciūt: sed fides non habet. Oim aūt genera volucrū bis nascūtur. Primū enī oua gignunt. inde calore matris corpis formantur et animant. Oua aūt dicta ab eo q̄ sint vuida. Vnde et vua eo q̄ intus succus humore sit plena. Nā humidū est q̄d exterius humorē hz. vuidū q̄d interius. Quidā aūt putant ouū grecā habere ōrigīnem nois. Isti aūt dicūt oa. v. littera ablata. Oua autez quedā in amiento decipiunt: sed nō sunt gna bilia nisi q̄ fuerint decubitu masculino decepta et seminali spū pene trita. Quorū vim tantam dicūt vt lignū p̄fusum ouo non ardeat. ac nec vestis quidē extra aduratur. Admixta q̄q̄ calce glutinare ferunt vitri fragmenta.

De minutis volatilibus. Cap. 8.

Pes dicte: vel q̄ se pedib⁹ inuicē alligent. vel p eo q̄ sine pedib⁹ nascātur. Nā postea et pedes et pennas accipiūt. Hec follentes in generandi mellis officio. assignatas incolunt sedes. diuersa inenarrabili arte cōponunt. ex variis floribus fauū odunt. textisq̄ ceris: innumera plena castra replēt. exercitū et reges hūt. prelia mouent. fumū fugiūt. tumultu exasperant. Vas plericq̄ expti sunt nasci de boum cadaueribus. Nam p hijs creandis: vitulor occisor carnes verberant vt ex putrefacto cruore vermes nascant. qui postea efficiunt apes. Proprie autē apes vocant orte de bobus sicut scrabones de equis. fuci de mulis. vespe de āsinis. Castros greci appellant: qui in extremis ptibus fauorum maiores creantur: quos aliqui reges putant dicti q̄ castra ducāt. Fucus ē maior apescrabrone minor. dictus āt fucus q̄ alienos labores edat. q. focus. depascat em̄ q̄s non laborauit. de quo virgilius Ignauū fucos pecus a presepib⁹ arcet. Scrabones vocati a cabo et caballo q̄ ex hijs creent. sicut āt scrabones nascunt de equor carnib⁹ putridis: ita ex eis item sepe nascunt scarabei. vnde et cognomīati sunt. Thauri vocant scarabei terrestres ticino similes. Bupresti is aial est in ytalia puum: simillimū scarabeo longipedum. Fallit inter herbas bouē maxime vnde et nomen hz. deuoratū q̄q̄ tacto felle ita inflammat vt rumpat. Cicēdela scarabeor genus est eo q̄ gradiens vel volans lucet. Blacte a colore nuncupate. siquidē apprehense manū tinguntur vnde et blattei colorem dicūt. Hoc aūt aial lucē videre non patit contrarium muscē. Nā musca lucipeta. et blatta lucifuga est. Per noctem em̄ tm̄ ambulat. Papiliones auicule sunt: q̄ maxime abundāt florentib⁹ maluis. quiq̄ vermiculos stercore suo faciunt nasci. Locusta q̄ pedib⁹ fit long⁹ veluti hasta. vnde et eā greci tam maritimā q̄ terrestrem hastago appellant. Cicade ex cucullor nascunt sputo. hec in ytalia apd regiones multe sunt: nec vsq̄q̄ alibi. Musca ex greco vocitata mus. Hec sicut et apes necate in aqua aliquotiens p⁹ vnius hore spaciū reuiuiscūt. Cinomia grece vocatur et musca canina. Nam et nos grece canis vocatur. Culex ab aculeo dict⁹: q̄ sanguinē fugat. Habet em̄ in ore fistulā in modū stimuli qua carnē terebrat: vt sanguinē bibat. Scimphes muscē minutissime sunt sed aculeis p̄molestē. quib⁹ tercia plaga superb⁹ ppls egiptior cesus est. Oestris aial armētis aculeis permolestum. Oestex aūt grecū ē: qd latine asilus. vulgo taban⁹ vocat. Bibiones sunt qui in vino nascunt quos vulgo mustiones a musto appellant. vnde et aframi⁹. Cum me expectaret fabulari incipis ex ore. in oculis bibiones inuolant. Gurgulio dr. q̄ pene nichil aliud est nisi guttur.

Incipiunt capitula libri. xiij.

de mundo. i. de athomis. ij. de elementis. iij de celo. iiij: de ptibus celi. v. de circulis celi. vi. de aere a nube. vij. de tonitruo viij. de fulminibus. ix. de arcu a nnbiū effectib9. x. de aquis. xi. de diuersitate aquaz. xij. de maris noīe. xiij. de oceano. xiiij. de mediterraneo mari. xv. de finib9 maris. xvi. de estib9 a fretis. xvij. de lacis a stagnis. xviij. de abisso. xix. de fluminib9. xx. de diluuijs. xxi

Prefatiuncula in libz sequentem.

IN hoc libello quasi in quadā breui tabula quasdā celi eās. sicuscz terraz a maris spacia annotauimus vt in modico lectoꝛ ea pcurrat. a ꝛpendiosa breuitate ethimologias eoꝛ causascz cognoscat.

Incipit liber. xiij. de mundo: Ca. j.

VNdus est celum. terra mare a q̄ in eis sunt opera dei. de quo dr. Et mūdus p ipsū fact9 est Mūdus latine a phīs dicit ꝙ in sempiterno motu sit. vt celū. sol. luna. aer maria. Nulla em̄ rēs eius elementis ocessa est. ideocz semper in motu est. Vnde a animalia varronis videntur elementa quō p semetipsa inquit mouent. Greci vero nomen mundo de ornamento accōmodauerunt ꝓpter diuersitatem elementoꝝ a pl̄chritudine sideruz. Appellat em̄ apud eos cosmos qđ significat firmamentū vel ornamentū Nichil em̄ mundo pulchriꝰ oculis carnis aspicim9. Quatuoꝛ aūt esse ostat dimata mundi. oꝛientem a occidentē. septentrionē a meridiem. Oriens ab exoꝛtu solis nuncupatus. Occidens ꝙ diem faciat occidere a interire Abscondit em̄ lumen mundo a tenebras supinducit. Septentrio aūt a septem stellis axis vocatur que in ipso reuolūte rotant. Dic ꝓprie a vertendo: eo ꝙ vertitur. sic ait poeta Vertitur interea celum. Meridies vel ꝙ ibi sol faciat mediū diem. q. medi dies. vel ꝙ tunc puriꝰ micat etheꝛ Meꝝ em̄ puꝝ dr. Janue celi due sunt. oꝛiens a occasus. nā vna porta solꝫ pedit. alia se recipit. Cardines aūt mundi duo. septētrio a meridies. in ipsis em̄ voluit celum.

de athomis. Ca 2.

ATHomos phi vocant quasdam in mundo coꝛpoꝝ ptes tam minutissimas vt nec visui pateāt nec thomē sectiōem recipiat. vnde a athomi dicti sunt. Hij p mane totius mundi in requietis motib9 volitare. a huc atcz illuc ferri dicitur. sicut a tenuissimi pulueres qui infusi p fenestras radijs solis videnť. ex hijs arboꝛes a herbas a fruges omnes oꝛiri. a ex hijs ignez a aquā. a vniuersa gigni atcz ostare quidaz phi gentium putauerūt. sunt aūt athomi aut in coꝛpe. aut in tpe. aut in numero. aut in trā In coꝛpe vt lapis. diuides eum in ptes a partes ipsas diuidis in grana. veluti sunt arene. rursumcz ipsa arene grana diuide in minutissimū puluerem: donec si possis puenias ad aliquā minutiā que iam non fit. que diuidi vel secari possit. Hoc est athom9 in coꝛpoꝛib9. In tpe vero sic intelligit athomus Annum verbi grā diuides in mēses. menses in ebdomadas ebdomadas in dies. dies in hoꝛas. adhuc partes hoꝛaz admittunt diuisionē quousqz puemias ad tantū temporis punctū. a quandam momenti stillam vt p nullam moꝛulam p duci possit. a ideo iam diuidi non potest. hoc est athomus temporis. In numeris. vt puta octo diuidūtur in. iiij. rursum. iiij. in. ij. deinde. ij. in vnum. Vn9 autem athomus est. qꝫ insecabilis est. sic a in littera. nā oracōnem diuidis in verba. verba aūt in sillabas. sillabā āt in literas. Trā ps minima athom9 est: nec diuidi p̄t. Athomus & est qđ diuidi non p̄t vt punctus in geometria. Nā thom9 grece diuisio dr. athom9 indiuisio.

De elementis. Ca. 3

OLen greci rerū quandā primā materiā dicunt: nullo prorsus mō formatam: sed omniū coꝛporaliuz foꝛmaz capacem. ex qua visibilia hec elementa sunt. vnde a eius deriuatiōe vocabulum acceperunt. Hanc ylen latini materiā appellauerunt ideo. qꝫ omne informe vnde aliqđ faciendum est semper materia nuncupatur. Proinde a eam poete siluam noīauerūt. Nec incōgrue. qꝫ materie siluaz sunt. Greci āt elementa ictoixia nuncupāt eo ꝙ sibi societatis oꝛdia a communione quadā iungant. Nā sic ea inter se naturali quadā ratione iuncta dicunť. vt modo oꝛigimem ab igne ꝓtentes vsqz ad terram. modo a terra vsqz ad ignem. vt ignis quidem in aera desinat. aer in aquam densetur. aqua in terra crassescat. rursusqz terra diluatur in aquā. aqua rarescat in aerem. aer in ignē extenuet Quappter oīa elementa oībus ostat inesse: sed vnumqđqz eoꝝ ex eo

q̄ amplius habet acœpisse vocabulum. sunt aūt diuina puidentia ꝓuīis animantibꝫ distributa. nā cœlum angelis. aer volucribꝫ mare piscibus. terrā hoībus. cæterisq; aiantibus creator ipse impleuit. Ca. 3

De cœlo.

Cœlum vocatū est eo q̄ tanq̄ cœlatus vas: impressa lumina habeat stellarū velut signa. Nā cœlatū dicitur vas qđ signis eminentioribꝫ refulget. distinxit em̄ eum deus claris luminibꝫ. & impleuit: solis. s. & lune orbe fulgenti. & astroꝝ micantiū splendentibꝫ signis adornauit. Alias aūt a fupiori cœlando. Hoc aūt grece vranꝫ ὀr. ἀπὸ τοῦ ὁρᾶσθαι eo q̄ aer pspicuus sit. & ad speculandū purior. Celum āt in scripturis sanctis ideo firmamentū vocatur. q̄ fit cursu velocis & ratis legibꝫ fixisq; firmatū. Interdum & cœlū pro aere accipit. vbi venti & nubes. & celle & turbines fiunt Lucretius. Celum qđ dicitur aer. & psalmus. volucres cœli appellat: cū manifestū sit aues in aere volare & nos i consuetudinē hūc aerem cœlū appellamus. nā cū de sereno vel nubilo q̄rimus: aliq̄n dicimus. qualis est aer aliq̄n quale est cœlū. Ca. 4.

De ptibus cœli.

Æther locus est in quo sidera sunt. & significat eum ignem qui a toto mundo in altex sepatus est. Sane æther est ipsū elementū. æthera vo splendor æthereus a ē sermo grecus. Spera cœli dicta eo q̄ spes eius in rotundū formata sit: sed a quicquid tale est a volubilitate: spera a grecis ὀr. sicut a pile quibꝫ ludunt infantes. Nazphi dicunt cœlū in spere figurā vndiq; esse ouerum: oibus partibꝫ equale occludens terrā in medio mundi mole libratam. Hoc moueri dicūt. & motu eius sidera in eo fixa ab oriēte vsq; ad occidentē circuire septentrionibꝫ breuiores gyros iuncta cardinē pagentibus. Axis est septentrionis linea recta: queue p mediā pilā spere tendit. & dictus axis: q̄ in eo spera vt rota voluitur. vel q̄ ibi palustrium est. Cardines extreme ptes sunt axis. & dicti cardines eo q̄ p eos vertitur cœlum. Poli sunt circuli qui currē per axem. Hoꝝ alter est septentrionalis: qui nunq̄ occidit. appellatq; boreus. alter australis qui nunq̄ videtur. & austronothꝫ dicitur. & dicti poli q̄ sint axium circuli ex vsu plaustrorum. a poliendo. s. nominati: sed potius boreus semp videtur. austronothus nunq̄. q̄ dextra cœli altiora sunt. pressa austri. Conuexa extrema cœli sunt. & circuitate dicta. Nam conuexū curuum est & inclinatum & in modū circuli flexū. Lacteus circulus via est que in spera videtur. a candore dicā. q̄ alba est: quā aliq̄ dicūt viā esse qua circuit sol & ex splendoris ipsius transitu ita lucere. Ca. 5

De circulis cœli.

Habitatio ista cœli: circuloꝝ distincta zonis quasdā partes temperie sua incolere permisit. quasdā negauit enormitate frigoris aut caloris. Zone aūt ipse quinq; sunt. que ideo zone vel circuli appellant eo q̄ in circūductiōe spere existunt. Quoꝝ p̄mus circulus ideo arcticos appellatur: eo q̄ inter eum arcturi signa inclusa pspiciuntur que axes inversaꝝ speciem ficta septentriones appellātur. Secundus circulus ex eo tertius tropicus ὀr. q̄ in eo circulo sol aq̄ lonis finibus estatem faciens: vltra eū circulum non transit: sed statim reuertitur. & inde tropicus appellat. Tercius circulus himerinus q̄ a latinis ideo equinoxialis appellat: eo q̄ sol cū ad eum orbem puenerit: equinoxiū facit. Himerinus ei latine dies ὀr. atq; nox quo circulo dimidia spere pars ostituta pspicitur. Quartus circulus antarcticus vocatur: eo q̄ contrarius sit circulo quē arcticon noiamus. Quintus circulus cimerinus tropicus: qui a latinis hiemalis siue brumalis appellat ideo quia cū sol ad eū circulū puenit: hiemē hīs q̄ ab aq̄lone sunt facit. estatē aūt his q̄ austri ptibus morant. Zodiacus āt circulus est. Ca. 7

De aere & nube

Aer est inanitas plurimum hūs admixtū raritatis q̄ cetera elementa. de quo virgilius. Longū per mane secutus. Aer dictus ab eo q̄ ferat terrā. vel ab eo q̄ ferat. Dic āt ptim ad celestē. ptim ad terrenā materiā pertinet. Nā ille subtilis ventosi ac pcelloси motus non pūt existere ad celestē ptinet ptem. ille vero turbulentior: qui exalationibꝫ humidis corporesat: terre deputat. quiq; ex se multas species reddit. nam & motus ventos facit. vehementiꝫ & citatus ignes & tonitrua. & tractus nubila. & spissatus pluuias. & gelantibꝫ nubibus niues. turbulentiꝫ & gelantibꝫ densioribꝫ nubibꝫ grandines. distentꝫ serenū efficit. nā aerem densū nubē esse & stat. nubē rarefactā & solutā aerem. Nubes dē ab obnubendo & opiendo cœlū. vnde & nuptie q̄ vultus suos velent. vnde & neptunus q̄ nubat & mare & terram tegat. Nubes āt aeris densitas facit. Venti em̄ aerem cōglobant: nubēq; faciunt. vnē illud. atq; in nubem cogit aer. Ca. 8

De tonitruo

Tonitruum dicūm q̄ sonus eius terreat. nā tonus sonus. Qui ideo interdum tam grauiter cōcutit omnia:

ſtavt cælum diſcidiſſe videatur· qꝫ cū pcella ve
hemẽtiſſimi venti nubib⁹ ſe repente immiſcuit
turbine mualeſcente· exitūqꝫ querente: nubẽ
quã excauauit: impetu magno preſcidit· ac
ſic cū ſonitu fragore deferẽt ad aures ℟ mi
rari quis nõ debet: cū veſicula ꝗ uis pua mag
nũ tñ ſonitu diſploſa emittat. Cū tonitruo
aũt ſimul a fulgura exp̃mit: ſed illud celeri⁹
videt̃ qꝫ dat̃ eſt. hoc aũt ad aures tardius p
uenit· Lux aũt que apparet ante tonitruũ ali
bi fulgor vocat̃ Que vt diximus ideo ante vide
tur· qꝫ dat̃ eſt lumen· tonitrũ aũt ad aures
tardius puenit̃

De fulminib⁹. Ca. 9.

Fulgur a fulmen ict⁹ celeſtis iaculi
a feriendo dicti ſ Fulgere em̃ ferire ẽ
ac percutere ſ Fulmina ãt colliſa nu
bila faciunt· nã oim̃ rex collisio ig
nẽ creat· vt in lapidib⁹ cermin⁹· vel attritu ro
tat· vel in ſiluis arbor· ſimili mõ in nubib⁹ ig
nis vnde a prius nubila ſunt· dein de ignes· ex
vento autẽ a igne fulmina certũ eſt in nubi
bus fieri a impulſu ventor emitti· Ideo autẽ
fulminis ignẽ vim habere maiorem ad pene
trandũ· qꝫ ſubtilioribus elementis factus eſt
ꝫ noſter· a qui nobis in vſu eſt· Tria ſunt au
tem eius nomina· fulgur· fulgor a fulmẽ· ſ Ful
gur· qꝫ tangit· fulgor quia incendit a vrit· ful
men quia findit· ideo a cum trimis radijs pin
guntur·

De arcu a nubiũ effectib⁹. Ca. 10.

Arcus celeſtis dcũs a ſimilitudine
curuati arcus· Iris huic ꝓprius no
men eſt· Et dr iris quaſi aeris· q
ꝫ aerem ad terras deſcendit· Hic
aũt a ſole reſplendet dũ caue nubes ex aduer
ſo radiũ ſolis accipiũt· a arcus ſpeciẽ fingũt
cui varios colores illa dat res qꝫ aqua tenuis
aer lucidus a nubes caligantes irradiata iſta
varios creant colores· Pluuie dicte qꝫ fluant
quaſi fluuie· Naſcunt̃ em̃ de terre a maris an
helitu· que cũ altius eleuate fuerint· aut ſolis
calore reſolute· aut vi ventor oppreſſe ſtillant̃
in terris· Nimb⁹ eſt densitas nubis intẽpeſta
a obſcura· a inde nimbus a nube· Sunt autẽ
nimbi repentine a precipites pluuie· nã pluuiã
as vocamus lentas a iuges quaſi flumina· q·
fluentes· Imbres aũt a ad nubes a ad pluuiã
as pertinent· dicti a greco vocabulo qꝫ terrã im
brient ad germinandũ· Ex hijs ei cuncta cre
antur· vnde a lucretius· Ex igni terra atqꝫ aia
naſcunt̃ a imbri· eſt ãt nomen grecũ· Grando
appellata qꝫ forma eius granor ſimilitudinẽ
hẽat· Ho ec aũt ventor rigore durant̃ in nube·
ac ſolidant̃ in niuem· ruptoqꝫ aere ſoluunt̃·
Nix a nube vnde venit· Glacies a gelu a aqua
q· gelacies· v gelata aqua· Gelum ãt qꝫ eo ſtñ
gatur tellus· Ge quippe terra dr Tunc ãt ma
iori gelu ſtringit̃ terra cum fuerit nox ſerena·
Pruina eſt matutini tp̃is frig⁹ qđ ide pruine
nomen accepit qꝫ ſic ignis vrit· Pir em̃ ignis
vrere vero a ad ſolem a ad frigus ptinet· Naz
vno ſermone duo diuerſa ſignificant̃ p eo qꝫ
vnum effectũ hñt· Similis ei eſt vis a caloris
a frigoris· vnde a vtraqꝫ ſaxa rumpunt· Nã a
calore vrit· vt eſt· vrit̃ infelix dido· Item frig⁹
vrit· vt eſt· aut boree penetrabile frigus adu
rat· Ros grecũ eſt qđ illi roſos dicũt· Alij ros
putant dictũ· qꝫ rarus eſt a nõ ſpiſſus vt pluũ
uia· Nebula inde dicta· vnde a nubila ab ob
nubendo hoc eſt opiendo terraz· ſiue qꝫ nubes
volãs faciat· Exalant ei valles humide nebu
las a fiunt nubes· inde nubilũ· inde niues· Ne
bule ãt ima petunt cũ ſerenitas eſt· ſũma cum
nubilũ Caligo vmbra eſt de ſpiſſitudie aeris
effecta· Et dcã caligo qꝫ maxime aeris calore
gignat̃· Tenebre dicunt̃ qꝫ teneant vmbras·
Nichil em̃ ſunt tenebre: ſed ipſa lucis abſenti
a tenebre dicunt̃: ſicut ſilentiũ nõ aliqua res ẽ
ſed vbi ſonus nõ eſt ſilentium dr· ſic tenebre
nõ aliqđ ſunt: ſed vbi lux non eſt tenebre di
cunt̃· Vmbra ẽ aer carens ſole· dictũ aũt qꝫ ſi
at cũ ſolis obijcimur radijs· Eſt aũt mobilis
a incerta a ex ſolis circuitu a ex motu ventor
Nãqꝫ quotiens mouet̃ in ſole nobiſcũ moueri
videt̃ qꝫ vbiquoqꝫ loco a radijs ſolis obſiſti⁹
pinde illi lumen auferim⁹· ſicqꝫ ingredi nobiſ
cũ vmbra· a geſtus nros videt̃ imitari Lux ip
ſa ſua· lumen qđ a luce manat· a candor lucis
ſed hoc confundunt autores·

De ventis. Ca. 11

Ventus aer commotus a agitatus· a p
diuerſis ptibus celi noia ſortit̃ di
uerſa dr aũt vent⁹ qꝫ ſit vehemens
a violentus Vis em̃ eius tanta eſt
vt nõ ſolũ ſaxa a arbores euellat· ſed etiã celũ
terrãqꝫ conturbet· maria commoueat· Ventorum
iiij· principales ſpũs ſunt· Quor primus ab ori
ente ſub ſolanum· a meridie auſter· ab occidẽte
fauonius· a ſeptentrione eiuſdẽ nois aſpirat
hñs geminos hinc inde ventor ſpũs· Subſo
lanus a latere dextro vulturnũ hz· a leuo eurum
Auſter a dextris euro auſtr a ſiniſtris auſtro
affricũ· Fauonius a pte dextra affricuz· a leua
chorũ· Porro ſeptentrio a dextris circiũ· a ſini
ſtris a quilonẽ· Hij· xij· venti mundi globum
flatib⁹ circũ agunt· Quor noia ppijs ex cau
ſis ſignata ſunt· Nam ſubſolanus võtus eoqꝫ
ſub ortu ſolis naſcit̃· Eurus eo qꝫ ab eo flat⁹

ideſt ab oriente. Eſt em̃ ſub ſolano cõtinctus. Vulturn⁹ qđ alte tonat: de quo lucretiꝰ. Altitonans vulturnus a auſter fulmine pollẽs. Auſter ab hauriendo aq̃s võtus. vnđ a craſſum aerem facit a nubila nutrit. Hic grece notho appellat ꝓpter qđ interdũ cortũpat aerẽ. Naz peſtilentiã que ex corrupto aere naſcit auſter flãs in reliq̃s ẽgiones trãſmittit: ſed ſic auſter peſtilentiaz gignit: ſic aquilo repellit. Euro auſter dict⁹ qđ ex vna pte habeat eurũ: ex altera auſtrũ. Auſtro affric⁹: qđ inter hunc ſit hinc inde auſtro a africo. Ipſe a libano tus qđ ſit ei ⁊ a fricus eſt ips hinc a inde notus. Zephir⁹ greco noie appellatus eo q̃ flores a germina ci⁹ flatu viuificẽtur. Hic latine fauoni⁹ dr ꝓpter qđ foueat que naſcũtur. vñ eſt illud. Et zephiro redeunt ſe gleba ure ſoluit. Auſtro aũt flores ſoluũtur a zephiro fiunt. Africus a ꝓpria regione vocatus. In africa em̃ interdiũ flãdi fiunt Chorus eſt q̃ ab occidẽte eſtiuo flat a võtus chor⁹ qđ ipſe ventoꝝ circuitũ claudat a q̃ſi chorũ faciat. Hic antea ſcaur⁹ dict⁹ quem plerique arguſtem dicũt. nõ vt imprudẽs vulg⁹ agreſtẽ. Septentrio dict⁹ eo q̃ a circulo ſeptẽ ſtellaꝝ ſurgit: q̃ vertẽte ſe mundo reſupinato capite retrouidẽtur. Circi⁹ dictus eo q̃ choro ſit iũctus. Hunc hiſpani gallicũ vocãt ꝓpter qđ eis a pte gallice flat. Aquilo dictus eo q̃ aq̃s ſtringat a nubes diſſipet. Eſt em̃ gelid⁹ ventus a frig⁹. Hẽc boreꝰ qui ab hyperboreis montib⁹ flat. Inde enim origo eius dẽ venti eſt. vñ a frigidus. Natura em̃ omniũ ſeptẽtrionaliũ ventoꝝ frigida a ſicca eſt: auſtraliũ humida a calida. ex omnib⁹ autẽ ventis duo cardinales ſũt. ſeptẽtrio a auſter. Et hẽſie autez flabra aquilonis ſũt quib⁹ nomen inditum eſt: qđ certo ãni tempe flare agere incipiunt. Eni auctores em̃ grece am⁹ latine dr. Nec autẽ curſũ rectum a borea in egyptũ fertur: quib⁹ auſter obtrarius eſt. Duo ſunt autẽ extra hos vbiq̃ ſpũs magis q̃ venti. aura a altan⁹. Aura ab aere dicta q̃ſi aerea qđ leuis ſit motus aeris. Agitatus em̃ aer auram facit. vñ a lucretiꝰ. Aereas auras. Altan⁹ qui in pelago eſt p derivacõnem ab alto a mari vocatus. Nã altus eſt flat⁹ in tipis quẽ diximus auraz. Nã aura terra ẽ. Turbo ẽ volubilitas vẽtoꝝ a turbo dict⁹ a terra quotiens vẽtus cõſurgit a terrã in circuitũ mittit. Tẽpeſtas aut pro tempore dr ſic vbiq̃ hiſtoriographi ſolent dũ dicũt ea tempeſtate. aut ab ſtatu celi q̃ magnitudine ſui multis diebꝰ oritur. Verno autẽ a autũnali tempe q̃m maxime fiunt tẽpeſtates quãdo nec plena eſt eſtas. nec plena hiẽs vnde mediũ a cõfine vtriuſq̃ temporis ex oriõne aeriũ cõtrarioꝝ effituntur tempeſtates

Fragor a fractarũ rerum nominatus eſt ſonitus: q̃ ficca queq̃ a arida frangit facile. Procella ab eo q̃ pellat ideſt pcutiat a euellat. Eſt enim vis venti cũ pluuia. Procelle enim aut de flumin⁹ aut de ventis fiũt. Nihil autẽ velocius ventis. vñ a ꝓpter celeritatẽ tam ventos q̃m fulmina alata fingũt poete vt alatis viribus auſtri.

12 De aquis. Ca. 12

Qua dicta qđ ſuperficies eius equalis ſit. Hinc a equor appellatũ q̃ equaliter ſurſũ eſt. Duo autẽ ſũt validiſſima vite humane elementa ignis a aq̃. vñ grauiter dãnantur quib⁹ ignis a aq̃ interdicitur. Aqua ex elementis ceteris oib⁹ imperat. Aque em̃ celũ tẽperant. terrã fecundãt. aerẽ exalacõnib⁹ ſuis incorporãt. ſcandunt in ſublime a celũ ſibi vindicant: quid em̃ mirabili⁹ aquis in celo ſtantib⁹. Nauigũ ſit in tantaz puemiſſe altitudinẽ rapiunt a ſecũ piſciũ examina effuſe omniũ in terra naſcentiũ cauſa ſiunt. Fruges gignũt arbores frutices herbaſq̃ pducũt. ſordes detergũt. pcta abluũt. potũ cibis ãmãtib⁹ tribuũt.

13 De diuerſitate aquaz. Ca. 13.

Aquaz nature multa eſt diuerſitas. Alie em̃ ſalis. alie nitri. alie aluminis. alie ſulphuris. alie bituminis. alie curã morboz adhibentes. Naz iuxta romã albule aque vulneribꝰ medentur. In ytalia fons ciceronis oculoz vulnera curat. In ethiopia lacus eſt quo pfuſa corpa velut oleo mitteſcũt. Fame fons in africa canoras voces facit. Ex eliterio lacu ytalie qui biberint vini tediũ habent. In chio inſula fontem eſſe dicũt: quo lauetes fiunt. In boetia duo fontes alter memoriã: alter obliuiones affert. Cizici fons amorẽ veneris tollit. Boetie lacus furialis eſt: de quo q̃ biberit ardore libidinis exardeſcit. In eãpania ſunt aque que ſterilitatẽ feminaz a viroz inſaniã abolere dicũtur. In ethiopia fonte rubro qui biberit limphatic⁹ fit. Le chyn⁹ fons ſarcha die aduersus fieri nõ patitur. In ſicilia fontes ſũt duo quoꝝ vn⁹ ſterilem fecũdat. alter fecundã ſterilem facit. In theſſalia duo ſũt flumia: ex vno biberes oues nigras fieri ferunt. ex altero albas. ex vtroq̃ varias. Clitũnus lac⁹ in vmbria maximos boues gignit. Recentis pauidos aquis iumentoꝝ ſũ vngulas indurari dicũt. In aſphaltide lacu inuee mihil mergi poteſt q̃cquid animã habet. In indis ſidem vocatur ſtagnũ in quo nihil innatat ſed omnia mergũtur. Ac cõtra in alce lacu p porci

ſãmũ omnia fluitant·nihil mergitur· Marſi de fõs in frigia ſaxa gñat In achaia aq̃ pfluit e ſaxis· Styx appellata q8 illico potata infelicit· Celomiuz ſtagnũ ſicilie tetro odore abigit pri mãtes· Fons ẽ in africa circa tẽplũ ãmonis q̃ humoris nexib9 humũ ſtringit· Fauillaſ etiã in cẽſpitẽ ſolidat Fons iob in ydumea q̃ter in ãno colorem mutare dr· puluerulentũ ſangui neũ vitidẽ· limpidũ trinis menſib9 in ãno te nẽs ex hijs vnũ colorem· In trogoditis lacꝰ eſt· ter in die fit ãmarꝰ· a demde totiẽs dulcis. Fons ſibia ad radicẽ montis ſyon: nõ ingib9 aq̃s ſ in certis horis diebuſq; ebullit· In indea quondã riuꝰ ſabbatis oĩb9 ſiccabat· In ſar dinia fontes cali di oculis medẽtur fures argu unt· Nã cecitate detegitur eoꝝ facin9· In ephi ro cẽ ferũt fontẽ in q̃ faces extinguũtur accenſe: a accendũtur extincte· Apud garamãtes fon tẽ eſſe ita algentẽ die vt nõ bibatur· ita arden te; nocte vt nõ tangat· Jã vero in multis locis aque manãt ppetim feruẽtes tanta vi vt bal nea calefatiãt· Quidã em̃ terre ſũt que multũ ſulphuris a alumĩnis hũt· Itaq; cũ pervenaſ calentes aq̃ frigida vemit vicino ſulphuris ca lore cõtacta exẽ deſcit nec talẽ ab origine efflu it: ſ pmutatur dum vemit· Sulphur enim alu men q8 ſecũ ferunt aque vtrãq; materiã igne plenã miriſq; motib9 incalescẽte.

13 De maris nomine. Ca. 13

Mare eſt aq̃ generalis collectõ Om̃ nis em̃ congregacõ aquaꝝ: ſiue ſalſe ſint ſiue dulces abuſive maria nũ cupantur· iuxta illud· Et congregacõ nes aq̃ appellauit maria· Proprie aũt mare ap pellatur eo q aque eiꝰ amare ſint· Equoꝛ ãt vo catũ qe eq̃liter ſurſũ eſt: a q̃uis aque fluctuã tes velut montes erigãtur ſedatis rurſus tem peſtatib9 adequãtur· Altitudo em̃ maris diuer ſa eſt: indiſcreta tamen omnibus eiꝰ eq̃litas· Ideo ãt mare incrementũ nõ capere cum omnia flu mina a oẽs fõtes recipiat hec cauſa eſt· ptim q8 influentes vndas ipſa magnitudo eiꝰ nõ ſentiat· demde q8 amara aq̃ dulce fluentũ ofu mat vel q8 ipſe nubes multũ aq̃ ad ſe attra hãt ſiue q8 illam ptim venti auferãt ptim ſol exſiccet· poſtremũ q8 per occulta quedã terre foramina colatura ad caput ãnuz fontesq; reuolutũ recurrat· Maris ãt certũ eẽ colorez: ſ p q̃litate ventoꝝ mutari Nã modo flauũ ẽ· mõ luculentũ· mõ atꝝ·

14 De oceano. Ca. 14.

Oceanũ greci a latini ideo nominãt a q̃ in circuli mõ ãbiat orbez: ſiue a celeritate: eo q̃ otiꝰ currat Jte q̃ve lum purpureo colorẽ mitet· occea nus q̃ſi cianeꝰ Iſte eſt qui oras terrarum ãple ctitur alterniſq; eſtibꝰ accedit atq; recedit· Re ſpirantib9 emi in pfundum ventis a remouet maria a reſorbet quicq; a primis regionib9 di uerſa vocabula ſũpſit· vt gallicus· germani cꝰ· ſcithicus· caſpiꝰ· hircanꝰ· athlanticus· gadi tanꝰ· Nã gaditanũ fretũ a gadib9 dictũ vbi p̃ mo ab oceano maris magni limẽ aperit Vñ a hercules cum gadib9 puemiſſet· columnas ibi poſuit ſperans illic eẽ orbis terrarum finẽ·

15 De mediterraneo mari. Ca. 15.

Mare magnũ eſt q8 ab occaſu ex oc eano fluit· a in meridiez vergit· de inde ad ſeptẽtrionẽ tendit· Q8 ide magnũ appellat q̃ cetera maria in oparacõne eiꝰ minora ſũt· Iſtud ẽ a mediter raneũ: q̃ p mediã terrã vſq; ad orientẽ pfun ditur· europã a africã aſiãq; diſterminãs· Cu ius p̃me ptis finꝰ qui in hiſpanijs pfũditur· hibericus a balearicꝰ appellat· deinde gallicꝰ q̃ narbonenſẽ puintiã alluit· Mox ligusticus q̃ iuxta genuã vrbẽ ẽ primꝰ Poſt hec tirrenuſ q̃ ytaliã attigit: quẽ greci iomiũ ytali infeꝝ vocãt deiñ ſiculꝰ q̃ a ſicilia vſq; ad cretã vadit de inde creticꝰ qui in pãphiliã a egyptũ ptendit Jñ elleſpontꝰ q̃ in ſeptẽtrionẽ retorq̃s ãfra ctibꝰ magnis inꝛ grecias a illiricuz i ãguſtias ſeptẽ ſtadioꝝ ſtrigit· q̃ rerꝛ p̃ te nauibꝰ fcõ meauit· ibi eſt alibiꝰ· Inde diffuſus ab eq̃ re patẽte rurſus ſtringit a facit p p̃tidẽ q̃ mox in q̃ngentos paſſus coartat: ſitq; boſforus tẽ tius q̃ dariꝰ copias trãſportauit Jñ ponticuſ ſi nus ampliſſimꝰ a tergo meotidis paludisq8 mae ex multitudine fluminũ dultius q̃m cete ra nebuloſũq; a breuiꝰ ẽ· vñ a ponticũ vocatuz q8 ſit breuius atq; p̃ter foras a tinos atq; delfi nos aliias belluas maiores nõ patit· Sic ãt ter ra dũ vna ſit p diuſis locis variſjs appellat vo cabul· itaq; p regionib9 hoc mare magnũ diuꝛ ſis noĩbus nũcupat· Nã hibericũ a aſiaticuz a puincijs dictuz ab inſul balearicũ ſiculũ creti cũ· cipriũ· egeũ· carpatiũ Nã ine tenedũ a atiũ ſaxũ ẽ in mari potius q̃ in inſula q8 videntibuſ paul capre ſimile credit quã egea nũcupãt vñ a egeũ mare ẽ dictũ· ſic a carpatiũ mare inter egyptũ a rodũ ab inſula carpatiũ illic poſita A gẽtibus gallicũ· auſoniũ· dalmaticũ· libur nicũ· Ab oppidis argolicũ· corinthiũ· tiriũ· a briaticũ· Nã adria quedã ciuitas illirico mari

proxima fuit que adriatico mari nomē dedit A positione celi·vt supera infera·q; sit oriens supior·occidens inferior·Est aūt tuscum a adriaticū·A memoria regis·vt ionium·Jo quippe rex fuit grecie·vnde iones athenienses Hoc mare a tirreno dictum:siue q tuscia alluit·v tirrenia·siue a tirrenis nautis qui se in hoc mare precipitauerūt·Et sciendū ionium sinū esse immensum a ionia vsq; ad siciliā·a hui⁹ ptes esse adriaticū·achaicū a epyroticū A moribus accolarū·alibi eusinus ascen⁹ antea appellatus ē·A caribdi hoim qui cecidērūt in mari vt ellespōtum·hi cariū·mirtoū·Nā mirtoū mare dictum a mirtili lapsu qui illic ab enomao precipitat⁹ fit Vicarius vero cretensis vt fabule ferunt altiora petens:pennis solis calore solutis mari in quo cecidit nomen imposuit·Frixus q; cū elle sorore sua fugiens insidias nouercales ascendit nauē signū arietis hūtem qua liberatus est·Elles aūt soror eius ppessa naufragiū decidit in mari·a morua ellesponto mari dedit nomen·Ab ordine fluenti ponti dis·Nā dēm ponti qe pontū preuenit Idē a a transitu vel angustis meatib⁹ bouum bosfor⁹ Egipti⁹ aūt pelagus asie dict·gallic⁹ europe·affricus libie·Hijs vt queq; prima sunt venerūt in ptes Pelag⁹ aūt est latitudo maris sine litore a portu greco noie apotu plagia hoc ē a latitudine dictū·vnde a plagia eo q; sint importuosa·

De finibus maris. Ca. 17

Ionius dicunt maiores recess⁹ maris vt in mari magno ionius in occeano caspius indic⁹·ptic⁹ arabic⁹ qui a mare rubro qui occeano asserti bit·Rubr aūt mare vocatū eo q; sit roseis vndis infectū:nō tñ talem naturā hz qualem videtur oīdere:sed vicinis litoribus vicia gurges atz inficit·qe ois terra q circūstat pelago rubra est a sanguineo colori prima·Ideoq; in de mimū acutissimū excerpit a alij colores quib⁹ pictura variat·Ergo cū terra hanc hēat naturā:fluctibus subinde diluit·a quicqd adhesuz est in colorē cadit·Ob hoc etiā in hijs litoribus gemme rubre inueniunt·Lapillus ei h⁹modi humo inuolutus cū inter aenas attrit⁹ est a terre colorē hz a maris·Hoc mare in duos scindit sinus·Ex hijs q ab oriente est ptic⁹ appellat·qe oia illius pse inhitant·Alter vero arabicus di q; sit circa arabiā·

De estibus a fretis. Ca. 18.

Estus ad occeanū ptinet·fretuz ad vtrūq; mare·Nā estus ē maris accessus vel recessus v inquietudo·vñ a estuaria pque mare vicissim tam accedit q; recedit·Fretum autem appellatū q; ibi sp mare feruet Nā fretū est angustū a·q·feruens mare abundat feruore noiatum·vt gaditanū vel siculū·Nā freta dicta varro ait q si feruida v feruentia·a motū feruoris hūtia·Fretū sicilie qd regium dr sallustius ex tali cā vocari scribit dicens·Y talie olim siciliā diuidam fuisse·a dum essz vna tellus mediū spaciū aut p humiditatē abruptum est aquis·ā p angustiā scissum·Et inde regiū noiatum·qe grece abruptū h⁹ noie nūcupat·Est āt artissimū triū milū spacio siciliā ab ytalia diuidēs fabulosis infame mōstris quib⁹ hinc inde scilla a caribdis oīditur Scillam accole saxū mari imminens appellāt·simile celebrate forme pculvisentib⁹·Unde a monstruosam speciez fabule illi dederunt·q·formam hois capitibus succinctā canis·qe collisi ibi fluctus latrat⁹ videnē exprimere·Caribdis dicta q gurgitib⁹ occultis naues absorbeat Est em mare vertico sum·a inde ibi lamiata naufragia,pfundo em gunt Ter aūt in die erigit fluctus a ter absorbet·Naz accipit aquas vt vomat·vomit vt rursus accipiat·Sirtes aūt sunt arenosa in mari loca·Sirtes aūt sallustius a tractu vocari dicit q oia ad se trahant·a appropinquantes vadoso mari hereant·Hec aūt ad mare egiptiuz vicine sunt a piter admiscent·Vada vero sūt p que in mari vel in flumin⁹ hoies vel aialia pedib⁹ vadunt·q virgili⁹ breuia appellat·greci bracia·

De lacis a stagnis. Ca. 19

Unt a quedā maria q non immiscentur occeani fluctib⁹ aut mari magno·a dicunt lacus a stagna·Lac⁹ est receptaculū in quo aqua retinetur:nec immiscet fluctib⁹ vt lacus assaltū·lacus lena cus a largi⁹ a ceteri quos greci limenas stagnos vocant·Nā fontes labunt in fluuijs flumina in freta discurrunt Lacus stat in loco nec pfluit·Et dictus lacus quasi aque locus·Lacus assalti idē a mare mortuum vocatū ppter qd michil gignit viuū·michil recipit ex gnēviuentiū·Nā neq; pisces habet:neq; assuetas aquis·a letas mergendi vsu patit aues:sed a quecunq; viuentia mergenda temptaueris:quacunq; arte dimersa stati resiliunt a q̄quis vehementer illisa ofertim excutiunt·sed neq; ventis mouet·resistende turbimb⁹ bitumine quo aqua ois stagnat:neq; nauigacōis patiens ē·qe oia vita carentia in pfundū mergunture:nec materiā vllā sustinet nisi q bitumine illustrat·Lucernā accensā ferunt supernatare extincto luie demergi·Hoc a mare salinaz dr siue lac⁹ assalti v bituminis·a ē in indea inter

iherico a zoaran. Longitudo eius usq ad zoras arabie dirigitur stadijs. dcclxxx. Latitudo stadijs. cl. usq ad vicinia sodomoz. Lacus tiberi adis ab oppido tiberiade vocatus qđ quondā herodes in honorē tiberij cesaris dedicit. Est aūt in indea oibus lacis salubrioz a ad sanitatem corpoz quodammō efficatioz. Genesar lacus amplissimus in unde a longitudie. cxl. extendit stadijs. latitudine. xl. diffundit crispantibus aquis: aurā nō ventis sed de seipso sibi excreans. Vnde a genesar di greco vocabulo quasi gnans sibi aurā demiqz p diffusiora spacia lacus frequentibus auris spirantibus agitatur. Vnde a purioz haustus eius. a ad potandum dulcis a habilis. Venacus lacus ytalie in venecia. de quo fluuius nascit minci qui lacus magnitudine sui tempestates imitat marinas. Lucrinus a auernus lacus cāpanie sunt. Lucrinus aūt dictus. qz olim pter copiā pisciū redigalia magī prestabat. Auernus āt lacus vōtus qz aues ibi supuolitare nō possent. Nā antea situaz densitate sic ambiebat vt exalantes inde p angustias aque sulphuree fetoz grauissimus supuolantes aues a situ suo necaret. Quā rem augustus cesar intelligens deiectis situis expestilentibus amena reddidit loca. Lacus aūt idem a stagnū vbi immēsa aqua ouenit. Nā dictū est stagnum ab eo qđ lic aqua stet nec decurrat

Ca. 20 De abisso.

Abissus pfunditas aquaz impene trabilis. siue spelunce aquarū latentiū. de quibus fontes a fluia pcedūt. vel q occulte subterunt. vñ a abissus dicis. Nā oēs aquas siue torrentes p occultas venas ad matricē abissum reuertunt. Fluuios dicti qz flatibus fiant. Ventoz em impulsu agitate aq fluctuant. Aqua est stativa q sine motu equalis. Vnda vero eminens liquor qui sp in motu ē. Lucret. Aerias undas a motus a corpe illud qđ refluctuat. Nā nec vnda p se aqua ē: sed aq in motu quoda a agitatōe. q. abeundo a recedendo vnda vocata. Later pprie liquor fontis ē. Et dict later qz in vemis terre latet. Gutta est q stat. Stilla q cadit. Dic a stillicidiū quasi stilla cadens. Stiria em grecū ē gutta. inde fit diminutiū vt dicim stilla. Dum aūt stat aut pendet de tectis vel arboribus qsi glutinosa ē. dum ceciderit stilla ē. Spuma dicta eo qz spuat. sordes ei sunt undaz. vnde a mustū. a ea q coquunt spuma purgant. Dime a sputum.

De fluminibus. Ca. 21.

Fluuius est perennis aquaz decursus a fluendo ppetim dictus. Proprie āt flumē ipsa aq. fluuius cursus aque prius aūt flumen qz fluuius a prior aqua qz decursus. Duo sūt fluminū gna. vnū torrēs. alterz viuū. de quo virgilius. Donec me flumine viuo abluero. Torrens est aq veniens cū impetu. Dictus aūt torrens qz pluuia crescit. sicitate torrescit a arescit. de quo pacubius. Flammeo vapōe torrens torret. qui greci abhyemenomē dederunt. nos ab estate. illi a tpe quo arescit. nos a tpe quo siccat. Amnis fluuius est nemore ac frondibus redimitus a ex ipsa amenitate amnis vocat. Decursus pprie finis cursus siue aquaz sit seu quacūlibet rez. Riui dicti qz derivent ad irrigandū a inducendū aquas in agris. Nā irrigare inducere ē. Gurges pprie locus altius in flue. Puteus est locus defossus ex q hauriat aqua a potacōe dicis. Fons caput aq est nascentis. q. fundens aqs. Quidā aūt fluuium oz pprijs ex causis noia acceperūt. ex quibus nōnulli nōdi sunt q in historijs celebres memorant. Geon fluuius de padiso exiens atz vniersā ethiopiā cingēs vocatus hoc noie qz incremento sue inundacōis terrā egipti irrigat. Ge em grece latine terrā significat. Dic apud egiptios milus vocat pter limū quē trahit: q efficit feunditatē. Vñ a milus dicis est quasi Nā antea milus latine melo dicebat. Apparet aūt in milide lacu de quo in meridiē vsus excipit egipto vbi aq lomis flatibus repulsus aquis retroductātibus intūescat. a inundationē egipti facit. Ganges fluuius quē fison scptura sacra noiat exiens de padiso pgit ad indie regiones dicis aūt fison. cateruatim qui. p. fluibus magnis sibi adiunctis implet a efficit vnus. Gānges āt vocatus a gangaro rege indie. Ferē autē miti mō exaltatus a sup orientis terras erumpe. Tigris fluuius mesopotamie de padiso exurgēs a pgens otra assirios. a p multos circuitus in mare mortuū influens. Vocat aūt tigris pter velocitatē istar bestie tigridis: inma pnicitate currentis. Eufrates fluuius mesopotamie de padiso exurgēs copiosissimus gemmis. q p mediā babiloniā influit. hic a frugibus vel abvbertatē nomē accepit. Nā hebraice eufrata fertilitas interpretat. Mesopotamiā em in quibusdā locis ita irrigat: sicut milus alexandriā. Solinus āt autor certissimus asserit tigrim a eufrate nō vno fonte manare in armenia qui p diuersa euntes longius diuidunt spacio medio derelicto multorum miliū: que tra terra que ab ipsis ambitur mesopotamia dicitur. Ex quo ihēronimus animaduertit aliter de paradisi fluminibus intelligendū. Indus fluuius orientis q

rubro matꝝ accipitur Jstaspes fuit medorum rex antiquissimꝰ. ex quo amnis orietis nomē accepit. qui nūc idaspes ꝛc. de qꝫ lucanꝰ Qua niseꝰ idaspes. Accedunt pelago phœbi surgē tis ab igne iā pronꝛ ꝙm psis erā Qui dum sit fluuiꝰ psarū ꝛc trā otra orietē decurrere. Araxis fluuiꝰ germanie. de quo vgiliꝰ. Aut araxim parthus bibet. aut germania tigrim. Currit em̄ p parthiā a assiriam. Bactrus fluuiꝰ orie tis a rege bactro vocatꝰ ferē a quo a bactriana et vrbs eorū. Coaspis fluuiꝰ psa vocatꝰ eorū lingua quod mirā aque dulcedinem habeat adeovt psici reges ꝙ diu inter ripas psidis fu erunt sibi ex eo pocula vēdicarint ex hoc ane quidā cignū cilicie fluuiū deriuari existimant Araxis amnis armenie qui ab vno mōte cuꝫ eufrate diuersa specie orit dictꝰ qꝫ rapacitate cuncta psternat. Vñ a cū alexāder eū trāsgre dī vellet ponte fabricato tantavi inūdauit vt pontem diueret Hic breuib⁹ inundatis ab eu fratis ortu caput tollit. ac deinde caspiuꝫ ferē in mare Fluuiꝰ sirie qꝫ vocaī orontes iuxta ān ochie muros decurrens qui a solis ortu orieꝫ nō longe abvrbe mari recōdit quē de origine fuę tractu orientē veteres latine appellauerunt Cuiꝰ fluentis ex ipso impetu frigidioribus et zephirus assidue ibi spirātibꝫ tota ciuitas mo mētis ꝓpe oībꝰ refrigeraī. Jordanis iudee fluuiꝰ. a duob⁹ fontib⁹ noiatꝰ. quoꝝ alter vocaī jor alter dan Hijs igit paul a se distātib⁹ in vnū alueū federatus. jordanis decurrens appellatur Nascitur aūt sub libano mōte et diuidit iude am a arabiā. q p mꝫtos circuitꝰ iuxta iericho in mare mortuū influit. Lusis caucaseis mōtib⁹ fusus cū plurib⁹ alijs in eusmū se p̄cipitat maē Vñ et nūcupaī. Cignꝰ amnis cilicie. a tauro monte pgrediens. mirā aquaꝝ hijs suauita tem. a quicqd caducū est cignū gētili lingua siri dicit. Vnde cignꝰ amnis huic nomē dat quꝫ tumet estate q̄ndo nives solui⁹tur. reliquis anni tēporib⁹ tenuis ē a quietus. Ilas fluuius asie. Pactolus fluuius asie. harenas aureas trahens. de qꝫ vgiliꝰ. Pactolusqꝫ irrigat auro quē p aurato fluore alii crisorrhā vocāt. Ermꝰ fluuiꝰ asie qui smirneos secat cāpos a ipse flu ctibus aureis a harenis plenus. a q̄ smirna vo cata ē. Meander amnis asie flexuosus. q̄ recurrē tibus ripis ire asiā a ionū p̄cipitat in sinum qui milesiū diuidit a priemā. Meander aūt vocatus qꝫ sit flexuosus a nūq̄ cucurrit rectꝰ. De qꝫ ouidi us. Quicqꝫ recurvatꝰ. ludit meander in vndis Tantꝰ fuit rex scataꝝ p̄mꝰ a q̄ thanꝰ ferē fluui us nūcupatꝰ q̄ ex tiftis siluis veniēs. dirimit europā ab asia. inde duas mundi partes medi us currens. atꝫ in pontū fluēs. Inachꝰ achaie amnis. argolicos irrigans campos. quē rex inachus a se nominauit. qui ex oceano argiue genti primus dedit. Ibi est et erimanthus ab e rimanto monte dimissus. Padus italie fluui us a iugis alpium fusus. ex tribus fontibus oritur. ex quibus vnus vocabulum est padus qui diffusus in modum stagni amnē sinu di rigit a quo et padus est nuncupatus. Hic a grecis eridanus cognominatur ab eridano solis filio. quem fetontem dicunt qui fulmine percussus. in eodem fluuio deiectus est et ex tinctus. Augetur autē ex ortu camis liqscētib⁹ riuulis et cum accessione xxx. fluminū circa rauennam in adriaticum mare defertur. Tibe ris italie fluuius a tiberino rege alborum dici tur appellatus. qui in hunc fluuium cecidit et de exitu suo nomen dedit. Nam antea albula ā tiquum nomē a colore habuit q̄ riuulo albo sit. Ipse est autem tiberis sed tiberis i cotidia no sermone. tibris inuerſu dicitur. Danubius germanie fluuius vocari fertur a riuū copia quibus magis augetur. Jste ē qui in europa plus omnibus famam habet. Idem a hister qꝫ dum p innumeras vadit gentes. mutat et nomen a maiores sibi ambigēdo colligit vies Oritur a germanicis iugibus a occidentalib⁹ partibus barbarorum pergens cōtra orietē sexaginta in se fluuios recipit. septem ostijs i ponticum influit. Rodanus gallie fluuiꝰ ab oppido rodo cognominatus est quem colonī rodiorum vocauerunt. qui rapido cōcitus cur su. tirrenī equoris freta scindens nō modicum sepe nauigantium facit periculum. dum inter se maris fluctus a amnis fluēta decertant. Re nus a rodani societate fertur vocatus. qui cū eodem ex vna puincia oritur. Est autē germā nie fluuiꝰ inter tres europe maximos fluuios computatus. qꝫ iugo alpium. vsq in occea ni pfunda cursus suos dirigit. Iberijs amnis qui quondam totius hispanie nomen dedit Minius fluuiꝰ gallitie nomē a calore pigmē ti sumpsit. qui in eo plurimus inuenitur. Du rius a grecis quasi doricus cognominatꝰ. Ta gum fluuium cartago hispanie nuncupauit ex qua ortus pedit. fluuius harenis aureis copiosus. et ob hoc ceteris fluuijs hispania tum prelatus. Betis fluuius. qui et betice pro uincie nomen dedit. de quo martialis. Betis olim fera crine redimite corona auea q̄ mittit is vellera tinguis aquis. eo q̄ ibi lane pulcro co lore tinguit. Betis aūt dictꝰ eo qꝫ humili solo decurrat. Betin em̄ greci humile vel mersum vocāt Quedā aūt flumia i diuuio soluta mo le terrarū p̄clusa sūt q̄da vero que nō erāt ab issi tūc p̄ruptis meatibus erupere

22 **De diluuiõ. Ca. 22.**

DIluuiũ dictũ qs aq̃ũ dare ommia q̃ mundauerit deleat. Primũ diluuiũ extitit sb noe. qñ hominũ sceleribꝰ offẽsus õipotẽs. toto orbe directo. deletis cãctis. vnũ spaciũ celi fuit ac pelagi. Cuiꝰ hactenꝰ indicium videmꝰ in lapidibꝰ quos in remotis mõtibꝰ cõcas ab ostreis cõcretos. sepe etiaz cauatos aq̃s visere solemꝰ. Secũdũ diluuiũ fuit in achaia. iacob pliarche. a oggi tẽporibꝰ. q̃ eleusine cõditor a rex fuit. nomẽq; loco a tẽpori dedit. Terciũ diluuiũ in thessalia moysi vel anfition tpibꝰ. q̃ terciꝰ post cecropem regnauit. cui tpibꝰ aq̃ũ diluuies maiorẽ ptem pꝛeoꝛ thessalie assumpsit. paucis p refugia mõtiũ liberatis. maxime i mõte parnaso. i cuius circuitu deucalion tũc regno potiebatur. q̃ tũc ab seratibꝰ cõfugiẽtes susceptos. per gemina parnasi iuga fouit a aluit. A quo pꝛẽ ea genꝰ hoim grecoꝝ fabule ex lapidibꝰ ẽparatũ fertũt pꝛẽ hoim insitã cordis duriciã. sed a flumina cũ insolitis aucta ymbribus vltra cõsuetudinẽ vel diuturnitatẽ vel magnitudinẽ redũdãt: multaq; psternũt a ipsa diluuium dicunt. Sciẽdũ aũt flumina cũ supꝝ modum crescunt. nõ tm̃ ad pñs inferre dãna: sed etiam a aliqua significare futura.

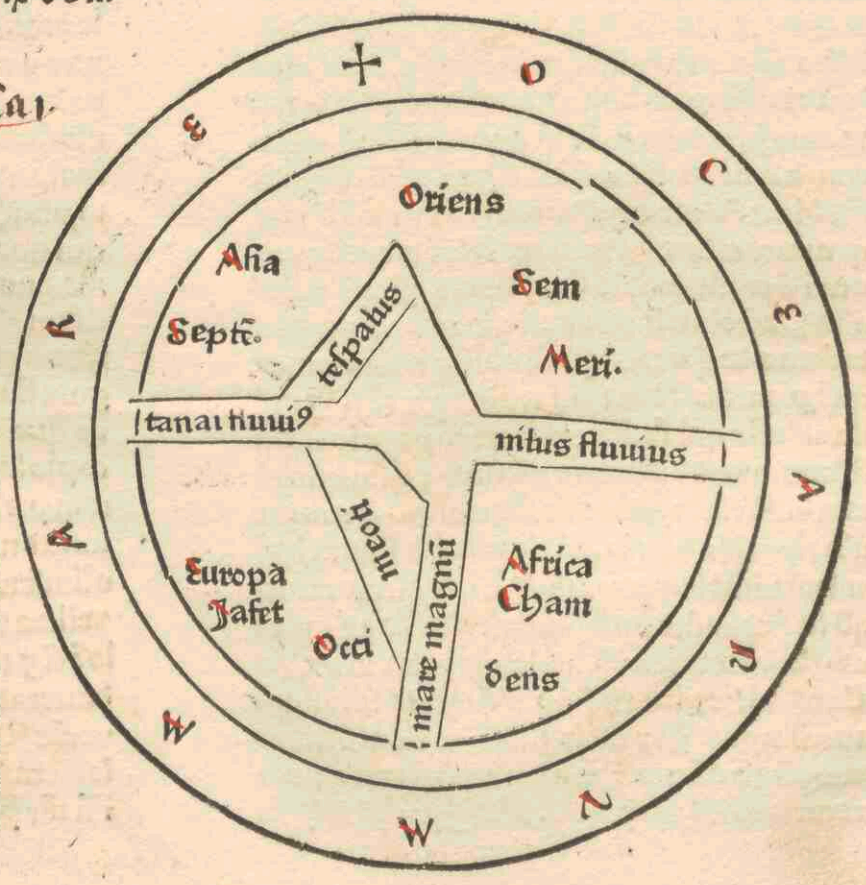
Incipiunt capitula quartidecimi libri. Primo de terra. ij. De orbe. iij. De asia a ptibꝰ eiꝰ. iiij. De europa a ptibꝰ eiꝰ. v. De libia a ptibꝰ eiꝰ. vi. De insulis. vij. De pmũctoriis. viij. De mõtibus ceterisq; terre cabulis. ix. De inferioribus terre.

Incipit liber quartusdecimꝰ. Ca. 1.

TErra est i media mũdi regione põsita ommibus ptibus celi i modu centri eq̃li interuallo consistens que in singulari numero totuz orbem significat plualiter vero singulas partes cuius nomina diuersa dat ratio. Nam terra dicta a superiori parte qua teritur. humꝰ ab inferiore vel humida terra. vt sb mari. tellus autem. quia fructus eius tollimus. hec a ops dicta. eo q̃ opem fert frugibus. Eadem a arua ab arãdo a colendo vocata. Proprie aũtem terra ad distinctiõnem aque arida nuncupatur. sicut scriptura ait. Qꝛ vocauerit deus terram aridã. Naturalis enim ꝓpetas siccitas est terre. Nam vt humida sit. hoc aquarum affinitate sortitur. Cuius motum alij dicunt ventum esse in concauis eius qui motus eam mouet. Salustiꝰ Venti per concaua terre precipitati rupti alit q̃t mõtes tumuliq; sedere. Alij aquam dicũt: generalem in terris moueri. a eas simul concutere. sicut vas vt dicit lucreciꝰ. Alij sfungo eandem terram vocant. cuius plericq; latentes rime superposita cũcta concutiunt. Terre q̃q; hiatus aut motu aque inferioris fit aut crebris tonitruis. aut de concauis terre erumpẽtibus ventis.

De orbe. Ca. 2.

ORbis a rotũ ditate circuli dictꝰ q̃ sicut rota ẽ. Vñ breuis etiaz rotella orbicul appellat. Undiq; eĩ oceanꝰ circũfluẽs eiꝰ in circulo ãbit fines diuisos. diuisus ẽ ãt trifarie. Et q̃bꝰ vna ps asia. alta europa. tercia africa q̃ a libia nũcupat. Quas tres ptes orb veteres nõ eq̃liter diuiserũt. Nã asia a meridie p orientẽ vsq; ad septẽtrionẽ pueñit. Europa vero a septẽtrione vsq; ad occidẽtẽ. atq; in de africa ab occidẽte vsq; ad meridiẽ. Vñ eui dent orbẽ dimidiũ due tenẽt europa a africa. alium vero dimidium sola asia. sed ideo iste due partes facte sunt q̃ inter vtramq; ab oceano mare magnum ingreditur. qđ eas intersecat. Qua propter si in duas partes orientis a occidentis orbem diuidas Asia erit i vna. in alia vero Europa a Africa.

3 De asia. Ca. 3.

Asia ex noīe cuiusdā mulieris appellata q apud antiquos imperiū tenuit orientis Hec in tercia orbis pte disposita· ab oriente ortu solis a meridie occeano· ab occiduo nō mari finit a septentriōe in eonde lacu a tanay fluuio terminatur· Hz āt puincias multas a regiones· quay breuiter noia a situs expediā: sumpto imcio a paradiso· Paradisus est locus in orientis ptibus ostitutus cuius vocabulū ex greco in latinū vertitur ortus· Nomo hebrayce eden dr qđ in nrā lingua delicie interpretat· Rōv trumq; iunctū facit ortū deliciay· Est em̄ omī genere ligmā pomiferay arboz ositus hīs e tiā lignū vite· Nō ibi frigus· non estas: sed p petua aeris tempies· E cuius medio fons prorumpens totū nemus irrigat· diuiditurq; in iiij· nascentia flumina cuius loci post pēm̄ lo mmis aditus interclusus est· Septus eī undiq; romphea flāma v muro igneo aecinct? ita vt eius cū celo pene iungat incendiuz· Cherubim q; v angelor? presidium arcendis spiritib malis sup romphee flagrantiā ordinatum est vt hoines flāme· angelos vero malos angeli boni submoueant· ne cui carni vel spiritui tūc gressioms aditus padisi pateat· Indiaw cata ab indo flumine quo ex pte occidētali dauditur· Dec a meridiano mari porrecta vsq; ab ortū solis a a septentrione vsq; ad montē caucasum puenit habens gentes multas a oppida· insulam q; taprobā e geminis a elephātibus refertā crisā a āgite auro argēto q; frūdas vtilem q; arboribus foliis nunq; carentē· Balet a fluuios gangen a indana hidaspen industrantes indos· Terra indie fauonii spū salubertima in anno bis mittit fruges· vicem hiemis a estatis ethereas patitur· Gignit aūt tūc colonis boies· elephantes ingentes· monoceron bestiaz· psitacū auem· ebenum q; lignū a cinnamū· a piper· a calamum aromaticum Mittit et ebur· lapides q; preciosos berillos· crisoprassos a adamantē· carbunculos· ligmites margaritas a vniones quib? nobiliuz femináy ardet ambitio· Ibi sunt a mōtes aurei quos adire pter dracones· a grifas· a immensoz boim monstra impossibile est· Parthia ab indie finibus vsq; ad mesopotamiā generaliter nominatur· Propter inuictam ei virtutem partho rū a assiria a reliquę pxime regiones in eius nomē transierūt· Sunt· n· in ea aracusa· parthia· assiria· media a pfida· q regiones inuicem sibi diuīcte initium ab indo flumine sumunt· tigri daudūnt locis montuosis a aspioribus site habentes fluuios p das pen a ararin· Sunt· n· inter se finibus suis discrete: nomina appris autoribus ita trahētes Aracusia ab oppido suo nuncupata· Parthi am parthi a scithia venientes occupauerūt· eamq; ex suo noīne vocauerūt· Huius a meridie ruby mare est· a septentrione hircanum salum· ab occiduo solis plaga media· Regiū in ea· xviij· fūt porrecta· a caspio litore vsq; ad terras scithay· Assiria vocata ab assur filio sē qui eam regionē post diluuium prim? incolui it· Hec ab ortu indiam· a meridie mediaz tangit· ab occiduo tigrim· a septentrione montē caucasum vbi porte caspie sunt· In hac regione primus inuentus est vsus purpure· inde p mum crimium a corpoz vngenta venerunt· ac odores quibus romanoz atq; grecoz effluxit luxuria· Media a pfida a regib? medo a parso cognominate qui scilicet easdē puincias bello aggressi sunt· Ex quib? media ab occasu transuersa parthia regna amplectitur· a septentrione armenia circundat· ab ortu caspios videt· a meridie parsidam· Huius terra medicā arborez gignit· quam alia regio minime parturit· Sunt aūt medie due maiora minor· Parsida tendens ab ortu vsq; ad indos· ab occasu rubrum mare hz· ab aquilone vero mediā tangit· ab austro armeniā· que pfide annectitur quib? est fusa oppidū nobilissimū In pfida primū orta est ars magica· ab quā nemroth gigans post confusionē linguay abiit· ibiq; pfas ignez colere docuit· Nam omnes in illis ptibus solem colunt· qui ipsoz lingua el dr· Mesopotamia grecam ethimologiā possidet· q duob? fluuiis ambiat· Nā ab orīente tigrim habet· ab occiduo eufraten· incipit aūt a septentrione inter montē thaur q caucasum· cuius a meridie sequitur babilonia· deinde caldea· nouissime arabia· Eodemonē babilonie regionis caput· Babilon vrbs est a q nuncupata tam nobilis vt caldea a assiria· et mesopotamia in eius nomen aliqū transierūt Arabia appellata v sacra· Hoc em̄ significare interpretat· eo q sit regio thurifera odores crebans· Hinc eā greci eodemon. nūt tratam noīa uerūt· In cuius saltib q mirra a cinamomū p uenit· Ibi nascit auis fenix· Sardonix gēma a yris· melocides a pedrata ibi inueniunt· Ipsa ēa saba appellata· a filio chus q nuncupatus est saba· Hec āt angusto terre tractu ad orientē versus ab pficum finū extendit· cuius septentrionalia caldea claudit occasū· finy arabicus· Siriā situs quidā phibetur indigena a suo vocabulo nuncupasse· Hec ab oriente fluuio eufrate· ab occasu mari nrō a egipto finit hīs a septentrione armeniā a capadociā

a meridie sinum arabicū. Situs eius porrect⁹ in immensam longitudinē. in lato angustior habet em in se puincias imagenā feniciā. a palestinā. cuius ps est iudea ab sq; sarracis. a nabatheis. Cōmagena prima puincia sirie a vocabulo imagine vbis nuncupata. q̄ quon dā ibi metropolis hēbatur. Hui⁹ est a septen trione capadocia ab ortu mesopotamia. a me ridie siria. ab occasu mare magnuz. Femix ca thim frater de thebis egiptior in siriā p̄fect⁹ apud sidonē regnauit. eāq; puinciam ex noī ne suo feniciā appellauit Ipsa ē vbi tirus ē ad quā ysayas loquit. Habet āt ab oriente ara biā. a meridie mare rubz. Palestina puincia philistiim vrbem metropolim habuit q̄ nunc dr ascalon. ex qua ciuitate ois circa eaz regio palestina ē nuncupata. Hui⁹ ab oriente ma re rubz occurrit. a meridiano latere iudea ex cipitur. a septentrionali plaga tirior fimb⁹ clauditur. ab occasu egiptio limite terminat. Judea regio palestine ex noie iude appellata. ex cuius tribu reges habuit. Hec pri⁹ chana an dicā est a filio chā. siue a. x. chananeoruz qui bus gentib⁹ expulsis eandem terrā iudei posse derunt. Initium longitudinis eius a vico afra vsq; ad vicū iuliaden porrigit. in quo iu deoz pariter a tirioz habitatio omnis est. Latitudo aūt eius a monte libani vsq; ad tibe riadis lacū extenditur. In medio aūt iudee ci uitas ihero solima est. q. vmbilicus regionis totius terre. variaz opum diues. frugib⁹ ferti lis. aquis illustris. opima balsamis. Vñ fm elementoz grām estimauerūt iudei eam pro missam patribz terrā fluentem lacte a melle. cui hinc illis dei resurrectōnis prerogatiuā pol liceret. Samaria regio palestine ab oppido q̄ dā nomen accepit q⁸ vocabatur samaria. ciui tas quondā regalis israhel: q̄ nunc ab au gusti noie sebastia nuncupat. Hec regio int iudeā a galileaz media iacet. incipiens a vico cui nomen est eleas deficiens in terra acraba to Situs eius natura ysimilis: nec vllo dīns a iudea. Galilea regio palestina vocata q; gignit cā dissidiores hoies q̄ palestina. Hec āt duplex ē supior a inferior: sibi tamen onexe sirie a feni ci adherentes. Terra eaz opima a feraxa fru ctib⁹ satis fecūda. Pentapolis regio in ysimio arabie a palestine sita. dicta a quinq; ciuita tūb⁹ impioz: que celesti igne ysumpte sunt. terra amplius olim a ihero solimis vbertima nunc aūt deserta atz exusta. Nā pro scelere in colaz de celo descendit ignis: qui regionem il lam in cineres eternos dissoluit Cui⁹ vmbra quedam a species in fauillis a arboribus ipsis etiā adhuc videtur. Nascūtur enim ibi poma virentia sub tanta specie maturitatis! vt edēn di desiderium gignāt. Si carpas fatiscunt ac ē soluuntur in cinerem. fumumq; exalant q̄si adhuc ardeant. Nabathea regio a nabaioth filio ismahel nuncupata. Jacet āt inter iudeā. a arabiā. a surgens ab eufrate in mare rubz porrigitur. a est pars arabie. Egiptus que p̄ us aerea dicebat: ab egipto danay fratre p⁹ ea ibi regnāte nomen accepit. Hec ab oriente sirie ac mari rubro ymmediata. ab occasu libiam habet. a septentrione mare magnum. a meri die vero introrsus recedit ptendēs vsq; ad ethi opiā. regio celi imbribus insueta a pluuiaruz ignara. Nilus solus eam circūfluens irrigat a inundatione sua fecundat. vnde a ferax fru gibus multam ptem terrarum frumento alit. ceterorum quoq; negocioz adeo copiosa: vt impleat necessarijs mercibus omnem etiam orbem terraz. Finis egipti canopia a canope menelay: gubernatore sepulto in ea insula: q̄ libie principium a ostium mili facit Seres op pidum orientis. a quo a genus sericū a regio nuncupata est. Hec a scitico occeano a mari caspio ad occeanū orientalez inflectit. nobili bus frutilis frondibus. a quibus vellera dece punt: que ceteraz gentium seres ad vsum vesti um vendūt. Bactrie regionis prius a nmis ba ctrus vocabulum indidit. Partes eius q̄ plane sunt p̄ansis iugis ambiunt que aduerse sūt indi fluuij fontib⁹ terminantur. Reliqua inclu dit occanus fluuius. Mittit bactria fortissimos ca melos nunq̄ atterentes pedes. Scithia sicut a gothia a magog filio iaphet fertur cognoia ta. cuius terra olim ingens fuit. nā ab oriente india a septentrione p paludes meotides int danubiū a occeanuz vsq; ad germanie fines porrigebatur. Postea vero minor effecta a dex tra orientis pte qua occeanus firicus tenditur vsq; ad maē caspiū q⁸ est ab occasum. deh'c a meridie vsq; ad caucasi iugū deducta est cui subiacet hircania ab occasu hūs pariter gen tes multas p̄ter terraz infecunditatē late va gantes Ex quib⁹ quedā agros incolunt que dā portentuose ac tortuose ac truces. carnib⁹ hūanis a eoz sanguine vīuunt. Scithie plu res terre sunt locupletes: inhabiles tamē plu res. nā dum in pleriscq; locis auro a gēmis af fluant. grifoz immanitate accessus hoīm rar⁹ est. Smaragdis āt opima hec patria est. Cla neus q; lapis a cristall⁹ purissim⁹ scithie est. Hz a flūia magna oscoz fasidem atq; araxen. Hircania dicā a silua hyrcania: que scithie sb iacet hūs ab oriente mare caspium. a meridie armeniā. a septentrione albaniā. ab occasu hyberiā. Est āt silua aspera copiosa in mambo

feris tigribus panthericq; ac pardis de qua virgilius. Hircaneq; admorunt vbera tigres Albania a calore ppli nūcupata. eo q; albo crine nascātur. Hec ab oriente sub mari caspio surgens pora oceani septētrionalis vsq; ad meotides paludes p deserta inculta extendūt. Hic terre canes igētes fūt. tantaq; fœditatis vt thesauros premant leones pinnāt. Armenia nūcupata. ab armeō iasonis thessali comite q; amisso rege iasone collecta multitudine eius q; passim vagabatur armeniā cepit. a ex suo nōie nūcupauit. Sita est inter taurū a caucasiū a capadocia vsq; ad caspium mare ptesa. habens a septentrione cerauricos mōtes ex cuius collibus tigris nascitur. a i cuius mōtibus archa post diluuiū resedisse phibet. Duplex ē autem armenia. superior a inferior sic due pinnomie Hiberia. regio asie ē ppe pontū armenie iūcta In hac herbe tincture vtiles nascunt. Capadocia vrbs ppria nominauit. Hec incipit syrie sita ab oriēte armenia. tāgit. ab occasu asiā minorē. ab aquilone mare cimericū. a hemisphericos campos q; habuere amazones. a meridie vero taurū mōtes. cui subiacet cilicia a hisauria vsq; ad cilicū sinū q; spectat otra īsulā ciprum Terra cui ante alias nutrix equorum Alis annis p eas fluit. qui quondam libie regna diuisum; it a ps. Asia minor ab oriēte capadocia cingit. ab alijs partib⁹ vndiq; mari circumdatur. Nas a septentrione pontum eusinū hyzab occasu pōtide a meridie egiptium mare. Habet puincias. bithiniā frigiā galatiā libias. cariam. pamphilias. a hisauriā. licias atq; ciliciam. Prima asie minoris bithinia in pōti exordio ad solis orientis partē. aduersa tractu iacet. multis antea nominibus appellata Nas prius bertia dicta. deinde migdonia mox a bithino rege bithinia nuncupata. Ipsa ē a maiore frigia Nicomedia vrbs in ea est. vbi hambal fugiēs venenū hausit. aiasq; eralauit Galatia dicta a priscis gallor⁹ gētib⁹ a q̄bus extitit occupata. Nam galli i auxilium a rege bithinie euocati. regnum cum eo peracta victoria diuisere. sicq; deinde grecis admixti. primum gallo greci. nunc ex antiquo gallorum nomine galathe dicuntur. a eor⁹ regio galatia nūcupatur. Frigia dicta a frigia europis filia. Hec a bardania a bardano iouis filio dicta. de quo homerus ait. Quez primum genuit celesti iupiter arce. Hic em̄ profectus de corinthy ciuitate primus venit i frigiaz. Est aut regio troadis superiecta ab aquilonis parte galatie. a meridiana: vicina est licaonie ab oriente licie adhez. ab occidēte ellespōto mari terminatur. Huius regio troia est quam ex suo nomine appellauit tros troianor⁹ rex ganimedis pater. Due sunt autez frigie maior a minor. Maior frigia smirnā habet. Minor verolium licaoniā. Cariā ermus fluuius diserminat a frigia. Lidia sedes antiq̄ regū quaz pactoli vnda extulit. in diuiciastorrētib⁹ aureis Hec antea meonia dicebatur. Que dū p breuitate duos fratres reges lidus a tirrenū ferre nō posset. hinc ex sorte tirren⁹ cuz īgēti multitudine profectus loca gallie occupauit. a tirrenā nūcupauit Lidia autē a lido regis fratre qui in puricia remāserat ognominata ē. Cōiugit ab occidente minori frigie. ab ortu smirnā vrbē habet quaz elles fluuius cingit. Cui⁹ campos pactol⁹ et ermus circūfluunt. arenis aureis ditissimi Hauria ex situ loci perhibetur cognominata q̄s vndiq; auraī apta flatib⁹ pateat. Metropolim vrbem seleuciā habet. Cilicia a cilice q̄ndam nomen traxit. quem ortum fenice dicunt antiquiorem ione fuisse asserunt. Plurima iacet campis. recipiens ab occiduo litiā a meridie mare pficū a tergo mōtis tauri iuga. Hāc cignus amnis intersecat matrem vrbī habz tarsum. In ea a corisco oppidū ē vnde crocuz plurimū a optimū venit. spiramine flagrāti⁹ a colore pulchri⁹ auro. Licia nūcupata quod ab oriēte ad iūcta cilicie sit. Nā habet ab ortu ciliciā ab occasu a meridie mare. a septētrione caria. Ibi est mons cimera q̄ nocturnis estib⁹ ignem eralat. sicut in sicilia ethna q; vesenus in campania

Ca. 9.

De europa

Post asiam ad europam stilus vertendus est. Europa quippe agenoris regis libie filia fuit. quā iouis ab africa raptā cretam aduexit. a terciam partem orbis ex eius nomine appellauit. Iste autē ē a genor⁹ libie filius ex qua id est africa fertur cognominata. Vñ apparet prius libiam accepisse vocabulum postea europaz Europa autem in terciam partez orbis diuisa incipit a flumine tanais descendens ab occasu per septentrionalem oceanū vsq; ad fines hispanie cuius pars orientalis et meridiana a pōto consurgens tota mari magno cōiungitur et in insulis gadibus finitur. Prima europe regio scithia inferior. que a meotidis paludibus incipiens inter danubium et oceanum septentriona lē vsq; ad germaniam porrigit que terra generaliter ppter barbaras gētes quibus inhabitatur. barbarica dicit. Hui⁹ pars prima alania ē. que ad meotidas paludes pūgit. Post hāc datia vbi a gocia deinde germania vbi plurimā ptez sueui incoluerūt

Germania poſt ſcithiam inferiorem. a danubio inter renu⁹ fluuiū oceanūq; cōduſa. cingitur a ſeptentrione. a occaſu oceano. ab ortu vero danubio. a meridie reno flumine diriminē terra diues virium. ac populis numeroſis a immanib⁹. Vnde a pter fecunditatē gignēdorum populoru⁹ germania dicta eſt. Gignit aues hircanias. quaꝝ penne nocte perlucent Viſontas q̄ feras a vrſos atz alces parturit Mittit a gēmas criſtallū. a fucinū callaicū q̄ viridez. ceraunium candidū Due ſunt autem germanie ſuperior inxta ſeptētrionalē oceanū inferior circa renu⁹. Prouincias autē q̄s danubi⁹ a barbarico ad mediterraniū mare ſeduſit. prima ē meſia a meſſiū puētu vocata. Vñ eam veteres ceteris horteu⁹ nuncupabāt. Dec autē ab oriente oſtijs danubij iūgit. ab euro vero tracie. a meridie macedonie. ab occaſu hiſtrie copulat. Poſt meſiaz autē pannonia eſt Inde noric⁹ ager frugib⁹ a parti⁹ fructuoſus Poſt quez rethicus ferax frugib⁹ qui excipit galliā belligicā Tracie tiras i afeht filij⁹ vemēs nomen dediſſe phibetur. Alij a ſeuitia icolaꝝ traciā appellataz dixerunt. Huic ab oriente pontus a vrbs cōſtantinopolis oppōſita eſt à ſeptētrione vero hiſter obtēdit. a meridie vero egeo mari adheret. ab occaſu macedonia illi ſubiacet. Cui⁹ regionem olim tenuerūt populi maſſagete ſarmate ſcite a alie plurime nationes incoluerunt. Ampla eſt em̄ ideoq; plurimas cōtinuit gētes. Et rum fluuium tracia fundit. qui etiā gētes barbaroru⁹ plurimas tangit. Grecia a greco rege vocata qui cuncta eā regione⁹ regno ieoluit. Sunt autē puncie grecie. vij. quaꝝ prima ab occidente dalmatia inde epirus inde elladas. ide theſſalia. ide macedonia. ide achaia a due i mari creta a cidades Illiricus autem generaliter omnis grecia eſt dalmacia. a delmi maxima eiuſdem puncie ciuitate traxiſſe nomen exiſtimāt. Adheret ab oriente macedonie. a ſeptētrioē miſie. ab occaſu hiſtria termiat. A meridie vero adriatico ſinu claudit. Epirus a pirro achillis filio ognominata cuius pars chaonia q̄ antē molofia dicta ē a molosſo filio pirri quē de andromaca habuit Sed poſtq̄m occiſus eſt pirrus oreſtis inſidijs andromachām helen⁹ ſuſcepit tenuitq; regnū priuignī qui ſucceſſerat patri a quo molloſſia dicta pars epiri. Quam helenus poſtea a fratre chaone quem in venatu per ignorantiam dicitur occidiſſe chaoniam nominauit quaſi ad ſolatium fratris extincti Ellada dicta a rege ellena deucalionis et pirre filio a quo et prius greci elleneſ nuncupati a rege ellena ſunt. Ipſa eſt et attica terra alta prius dicta. Nā grai⁹ quidā grecie indigena fuit ex cui⁹ filiā attis nomine attica terra vocata eſt. Dec iter macedoniā achaiam media iacet archadia. a ſeptemtrionali pte cōiuncta. Ipa eſt a vera grecia. vbi fuit athenas ciuitas mater liberaliū literarum a philoſophoz nutrix. qua michil habuit grecia dariū atz nobiliū. In ea eſt a maratonius cāpus opinione quondā prelij cruentiſſimus. Ellabas aūt due ſunt pmtie. boetia a peloponēſis. Boetia aūt dicta hac ex cauſa dum cathi n⁹ ageno⁹is filius europā ſororez a ioue raptam ex pcepto genitoris quereret nec reperet. patris formidās exilium elegit. Nā bouī fortē cōſpecte ſecutus veſtigia amplexus ē ſedē vbi recubauerat ſicq; locū de nomine bouis boetiā noīnauit vbi a thebas vrbem conſtruxit in q̄ olim ciuilia bella detonuerunt. a vbi nati ſūt appollo a hercules maior ille theban⁹ Eadē eſt eonia vocata a fonte quodā appollini a muſis cōſecrato qui in eadem boetia eſt. Peloponenſis ſecunda pars elladis a pelope regnata atz vōta. Teſſalia a teſſalo rege cognoīata que ad meridianā plagam macedonie cōiuncta eſt cui⁹ a tergo pieria eſt Multa in theſſalia flumina a oppida. inter que precipue theſſalonica a thebe. Ibi ē mons parnaſus quondā appollini conſecratus. Theſſalia patria achillis a origo laphitarum fuit de q̄ b⁹ ferēq; hij primo equos frenis domuerunt Vñ a centauri dicti ſūt. In theſſalia p̄mū ſoli di aurei facti ſūt domandorū q̄ equorum vſus primū repertus eſt. Macedonie in exordio ab emathio rege emathie nomē erat. ſed macedo deucalionis magnus nepos poſtq̄ ibi accepit principatū mutauit vocabulū macedoni q̄ a ſuo nomine dixit. Eſt aūt cōfinis ab oriēte egeo mari. a meridie achaie. ab occaſu dalmatie. a ſeptentrione miſie. patria alexandri magni. a regio aureis venis argētiq; optima Lapidē quē peramtē vocāt iſta gignit. Mons olimpus in ea eſt. qui excellēti vertice tantus attollit ut in cacumine ei⁹ nec nubes. nec vēti ſentiāt. Achaia ab acheo rege a vrbs a puncia appellata. Dec pene inſula eſt Nā abſq; ſeptētrionali parte q̄ macedonie iungitur vndiq; ſepta eſt mari. Ab oriēte ei habet mirteū mare a beuro creticū a meridie iomiū: ab africo a occaſu caſſiopas inſulas a ſola ſeptētrionali pte macedie vt attice terre adiungit. huiꝰ caput ē vrbs chorinth⁹ grecie dec⁹ Inach⁹ ē achaie flu uius. Archadie fin⁹ achaie ē. ut platani folij⁹. inter iomiū a egeū mare expoſita. quā achas iouis et caliſte filius pelaſgis in dicionē redactis ex ſuo noīne archadiā nūcupauit

Jpa eſt a fitionia a fitione rege. a q a regnū
ſitionio rum eſt dictū. Habet āt archadia flu
uiū magnū erimātum ab eſton qđ lapidem. q
ſemel accenſus nunqm extinguitur. Candi
diſſime ecīā merule ibi naſcūt. Pānonia ab
alpib⁹ appenninis ē nuncupata. quibus ab
italia ſecernitur regio vero fortis a ſolida duo
b⁹ latis acribo fluuijs draūo ſanoqđ vallata
Coniūgitur aūt eum norico a retia hałens
ab oriente miſiam ab euro hiſtriā. ab africo
vero alpes appenninas ab occaſu galliā belgi
cā. a ſeptentrione danubiū fontem vel limitē
q germaniā galliāqđ ſecernit. Hiſtriā hiſter
ammis vocauit. qui eius terram influit Jpe ē
danubi⁹ Habet aūt hiſtria a ſeptētrione pā
noniā. Jtalia olim a grecis populis occupata
magna grecia appellata eſt. Deīde a regis
nomine ſaturnia mox a latiū dicta. eo q idē
ſaturn⁹ a ioue ſedibo ſuis pulſus ibi latuerit
poſtremo ab italo ſiculorum rege ibi regnāte
italia nuncupata eſt. Cui⁹ ſitus longitudine
amplius q̄z latitudine a circio in eurum extē
ditur. meridie tirreno mari ab aquilone adri
atico daūditur ab occiduo alpiū iugis finit.
terra in omnib⁹ rebo pulcerrima. ſoli fertilita
te pabuli vbertate gratiſſima. Habet lacus
venacum. auernū atqđ lucrinum. fluuios. eri
danū a tiberica. a tepētes fontib⁹ baias Gig
nit gemmas ſertitē liguriū a coralliū boam qđ
ſerpētē. lincē ſeram a diomedias aues. Italia
autē a hiſpania id circo heſperie dicte q̄ gre
ci heſpero ſtella nauigēt. i italia a i hiſpania
due. que hac ratione diſcernūtur. Aut enim
heſperiaz ſolaz dicis a ſignificas italiam aut
ad dis vltimaz a ſignificas hiſpaniā. qe in fine
occidentis eſt Tuſcia pars italie vmbria vero
pars tuſcie. Tuſcia autē a frequētia ſacrorum
a thuris vocata Vmbriā
vero hiſtrie narrāt eo q̄d tēpore a q̄ ſedadis
imbribo ſupfuerit a ob hoc vmbria grece cog
nominata. Eſt em in iugis appēnini montis
ſita i parte italie iuxta meridiē. Etruria pars
italie dicta qe ius fines tendebāt. vſqđ ad ri
pā tiberis quaſi attepo copi. Pā atteroris ſig
nificat alterō ſoroi finis vocat Rome em finis
antea vnā tantū tiberis ripam tenebat. Alij
etruriā dictā ab etruſco principe putant. Item
a tirrenia a tirreno libij fre qui ex ſorte cū pti
parte de meonia venit ad italiā. Hec ē a tuſ
cia ſed tuſciā dicere nō debem⁹. qe nuſq̄z legi⁹
Tuſcia aūt a frequencia ſacrificij et thuris
dicta eſt
Jllic a auriſpicia dicūt eſſe reperta. Apulia
vbi brundiſiū. quā a olim ſecuti diomedem
duce cōdiderūt. Cāpania habz terras hieme
ami atz eſtate vernantes. Sol ibi mitis tēpe
ries grata. aer pur⁹ a blanđ⁹ Gallia a cādore
ppli nūcupata eſt. Gala em grece lac dī. Mon
tes em a rigore celi ab ea pārte ſolis ardorem
exđubūt. quo fit ut cādor corpoz nō coloret.
Hanc ab oriēte alpiū iuga tuētur. ab occaſu
oceanⁱ inđudit. a meridie ꝓrupta pirenei. a
ſeptētrione reni fluenta atqđ germania. cui⁹
iritiū belgica germania finis eſt Aq̄tania ē re
gio gleba vberi ac pabuloſa a ad vſū aiāliū
apta flumiñb⁹ irrigua pfuſa duob⁹ magnis
reno a rodano fluuijs. Belgis aūt ciuitas
ē gallie a qua belgica ꝓuincia dicta eſt. Ciſal
pina qe citra alpes trāſalpina id ē trāſalpes
contra ſeptētrionē Recia vero quod ſit iuxta
renū. Aquitania aūt ab obliquis aq̄s ligeri
flumis appellata qe ex plurima parte fmin⁹
ei⁹ ē. eāqđ pene in orbe cingit. Hiſpania ꝑus
a hibero amne hiberia nūcupata. Poſtea ab
hiſpano hiſpania cognoīata ē Jpa ē a vera
heſperia a veſpero ſtella occidentali dicta. Sita
ē aūt it africā a galliā a ſeptētrione pireneis
montib⁹ clauſa. a reliq̄s partib⁹ vndiqđ ma
ri oclusa ſalubritate celi eq̄lis oīm frugū gre
nib⁹ fecūda gēma z metallozqđ copijs ditiſſi
ma Jnefluūt eā flumina magna beti⁹ minus
hiber⁹ a tag⁹ auz trahēs ut pactolus. Habz
ꝓuincias ſex. Bracone ſem cartagine ſem. Luſi
taniā galiciā betica. a trāſfreta i regione africe
tingitana. due ſūt hiſpanie. citerioz. q̄ i ſeptē
trionali plaga a pireneo. vſqđ ad cartaginē
porrigit. vlterioz q̄ in meridiez a celtiberis uſqđ
ad gaditanū fretū extēdit. Citerioz aūt a vlteri
oz dicta. q̄ſi citra a vltra. ſed citra q̄ſi c̄ca fras
et vltra vl qđ ſit vltima vel quod nō ſit poſt
hanc v la hoc ē alia terra

Ca. 4

de libia.

Libia dicta quod inde lips flat hoc
eſt africus. Alij aiunt epafum io
uis filium qui memfin in egipto
condidit ex caſſiota vxore pro cre
aſſe filiā libiam. que poſt ea in africa regnū
poſſedit Cui⁹ ex nomine terra libia eſt appel
lata. Africam aūt nominatam quidam in de
exiſtimant. quaſi apricam quod ſit aperto
celo vel ſole a fine horroꝛe frigoris. Alij dicūt
apricam appellari ab vno ex poſteris abra
he de cethura. qui vocatus eſt afer de quo ſu
pra memimus. Jncipit aūt a finibus egipti
pergens iuxta meridiem per ethiopiam. vſ
qđ ad athlantem montem. A ſeptentriona
li vero parte mediterranea mari coniuncta
clauđit a i gaditano freto finit habēs ꝓuincias

libiam cirenẽsez. pẽtapolim. bizantiũ carthaginẽ. numidiã. mauritamiã sitifẽsez. mauritamiã cesariẽsez. mauritamiã tingitanaz a circa solis ardorem ethiopiam. Libia cirenensis ī pte africe p̃ma est. a cirene vrbe metropoliq̃ ẽ ī eius finib9 nũcupata. Hinc ab oriente egipt9ẽ. ab occasu sirtes maiores a trogodite. a septẽtrione mare libicum. a meridie ethiopie. a barbaroz varie nationes. a solitudine inaccessibiles. que eciã basiliscos serpentes creãt. Pentapolis greca lingua a quinq̃ vrbibus nũcupata. v. beronice. centria. appolonia. ptolomagis ex quib9 ptolomais. a beronice a regibus nominate sunt. Est autẽ pentapolis libie cirenẽsi adiuncta. a eius finib9 deputata. Tripolitanã q̃ puniciã greci lingua sua signãte numero triũ magnarum vrbiũ. occa tabrace leptis magne. hec habet ab oriente sirtes maiores a trogoditas. a septẽtrione mare adriaticum. ab occasu bizantiũ. a meridie getulos a garamãtes vsq̃ ad oceanuz ethiopicũ pẽdẽtes. Bizãzena regio ex duab9 nobilissimis vrbib9 nomẽ sortita ẽ ex q̃bus vna adrometus vocat. altera bizãtiũ. Hec sb tripoli est. patens passuũ ducenta vel ãplius milia fecũda oleis a glebis ita pre pinguis ita vt iacta ibi semina incremẽta pene cẽtessima fruge renas cãt. Augis vbi cartago magna ipa ẽ a vera africa imẽ bizãciũ a numidiã sita a septẽtrione mari siculo iuncta. a a meridie vsq̃ ad getuloz regionem porrecta. cuius pr̃ma queq̃ fugifera sunt. vltriora aũt bestiis a serpẽtib9 plena atz onagris magnis i desto vagantib9. Getulia aũt africe pars mediterranea ẽ. Numidia ab incolis passim vagãtibus sic vocata. q̃d nullaz certã haberent sedẽ. Naz lingua eoz incerte sedes a vage numidie dicuntur. Incipit autẽ a flumine ampsiga a ī ceugitanum limitẽ desinit. habens ab ortu sirtes minores. a septẽtrioẽ mare quod icidit sarbiniam ab occasum auritaniam sitifensem a meridie ethiopum gẽtes. regio campis prepinguis. Vbi aũtez siluestris est. feras educat. vbi iugis ardua equos a onagros pcreat. eximio eciã marmore p̃dicatur. q̃ numidicum dicitur. Habet vrbes p̃cipuas hippone regium a fusicadam. Mauritamia vocata a colore ppl'oz. Greci em̃ nigrum mauron vocãt. Sic em̃ gallia a cãdore populi ita mauritamia a nigredine nomẽ sortita est. Cuius pr̃ma prouincia mauritamia sitifensis est. que sitifi habuit oppidum. a q̃ a vocab ulum traxisse regio perhibetur. Mauritamia vero cesariensis colonie cesarie ciuitas fuit et nomẽ puncie ex ea datum. Vtreq̃ igitur sibi coniuncte ab oriente numidiã habent. a septentrione mare magnũ. ab occasu flumẽ maluam. a meridie montez astrixim. qui discernit inter fecundaz terram a arenas iacentes. vsq̃ ad oceanum. Mauritamia tingitana. attingi metropolitana huius puincie ciuitate vocata est. Hec vltima africe exurgit a montib9. vij. habens ab oriẽte flumen maluaz a septẽtrione fretum gaditanum. ab occiduo oceanũ athlãticũ. a meridie gaulalũ gentes vsq̃ ad oceanuz hesperiũz p errantes regio gignens feras simias dracones a struciones. Olim eciã a elefantis plena fuit. quos sola nũc india parturit. Garamãtis regionis caput garama oppidum fuit. Est aũt inẽ cirenẽsez a ethiopiaz. vbi est fons q̃ fruget calore diei a calet frigore noctis. Ethiopia dicta a caloẽ ppl'oz. q̃d solis vicinitas torret. Denicq̃ vim sideris pdit hominum color. ẽ em̃ ibi iugis estus. Nam quicq̃d eius est sub meridiano cardine est. Circa occiduum aũt mõtuosa ẽ. arenosa in medio. ad orientalem vero plagam deserta. cuius situs ab occiduo athlantis montis ad oriẽtem vsq̃ in egipti fines porrigitur. a meridie oceano a septẽtrioẽ nilo flumine claditur. plurimas habẽs gentes. diuerso vultu a monstruosa specie horribiles. Feraz q̃q̃ a serpentium referta est multitudine. Ibi quippe vnicornota bestia. a camelopardus. basiliscus dracones ingentes: ex quoz cerebro gemme extrahuntur. Jacinctq̃ a crisoprassus ibi reperiũtur. Cinamomũ ibi colligitur. Due sunt autẽ ethiopie vna circa solis ortũ altera circa oceanũ ī mauritania. Extra tres autem partes orbis. quarta pars trãs oceanũ interior est ī meridie. que solis ardore nobis icognita est. in cuius finibus antipodes fabulose inhabitaẽ pdũtur. Proxima autẽ hispanie mauritania ẽ deinde numidia. inde regio cartaginẽsis post que getuliaz accipim9. postea ethiopiaz. ide loca exusta solis ardoribus. Sciendũ sane q̃d quedã puncie primũ de nomẽ auctoris appellate fũt. postea a puncia gentis nomen est factũ. Nam ab italo italia a rursus ab italia ital9 a sic vsmus ipo nomie gẽtis quomõ fuit ipm nomẽ auctoris. Inde deriuatũ ẽ nomen puncie. Ex quo accidit ex vno homine nominari a regionem a gentem. Prouincie aũt ex causa vocabulũz acceperũt. Principatus namq̃ gencium. quũ ad alios reges pruebant. cuz imperiis suis romani vincendo redigerent. ppl'os positas regiones puncias appellauerunt. Patria autem vocata quod communis sit oim qui ea nati sunt. Terrã autem significari vt predixim9 elemẽtũ terras vero singulas. ptes vt africa. italia

eadē a locā. Nā loca a terre ſpacia in orbe ter
rarum multas in ſe continēt ꝓuincias. ſicut
in corpore loc⁹ eſt pars vna multa in ſe conti
nēs membra. ſic a dom⁹ multa in ſe cōtinēs
cubicula ſic terra a loca dicunt terrarū ſpacia
quoꝝ ptes ſunt ꝓuincie. ſic in aſia frigia. in
gallia tercia. i hiſpania petica. Nam aſia locus
eſt: ꝓuincia aſie frigia troia regio frigie. iſtiꝰ
ciuitas troie. Itē regiones ptes ſunt ꝓuincia
rum. quas vulg⁹ cōuentus vocat. ſicut in fri
gia troia. ſic in gallicia cantabria aſturia. A re
ctoribus aūt regio nūcupata eſt. cuiꝰ partes t
ritoria ſūt. Territoriū aūt vocatū. qſi tauito
riū: tritū bub⁹ a aratro. Antiqui em̄ ſulco du
cto a poſſeſſionū a territorioū limites deſig
nabāt.

De inſulis. Ca. 6.

Inſule dicte qꝺ in ſalo ſint id eſt in
mari ex hijs que notiſſime a ma
xime. qs plurimi vetꝝ ſollerti ſtu
dio indagauerunt: notande ſunt.
Britannia oceani inſula intrfuſo mari toto or
be diuiſa. a vocabulo fue gentis congnoīata
Hec aduerſa galliarum parte ad ꝓſpectū hi
ſpanie ſita eſt circuitus eius quadragies oc
cies. lxxv. mīlia. multa a magna flumina in
ea. fontes caliđi. metalloꝝ larga a varia co
pia. gagates lapis ibi plurim⁹ a margarite
Tanatos inſula oceani freto gallica a britan
nia ē varia tenuis ſeparata frumentarijs cā
pis et gleba vteri. dicta aūt thanatos. a
morte ſerpentum. quos dū ipſa neſciat. aſpe
rata inde terra quoq gentium recta ſit. ang
ves illico pimit. Tile vltima inſula oceani īt ſep
tētrionalē a occidentalem plagā vltra britan
niā a ſole nomē habens. ꝙ i ea eſtiuū ſolſti
ciū ſol facit. a nullus vltra eā dies eſt. Vnde
a pigrū a cōcretum ē eius mare. Orcades in ſu
le oceani vltra britanniā poſite numero. xxx.
iij. q̄rū. xx deſerte ſunt. xiij. columnē. Scotia eadē
et hibernia: ꝓxima britannie inſula ſpacio
terrarum anguſtior ſed ſitu fecūdior. Hec ab
affrico i boreā protrigitur. Cuiꝰ ptes priores
hiberiā a cantabricū oceanū intendūt. Vnde
a hibernia dicta. Scotia aūt qꝺ ab scotorum
gētibꝰ colitur appellata. Illic nullus anguis
auis rara. apis nulla adeo ut aduectos inde
pulueres ſeu lapillos ſi q̄s alibi ſparſerit īt al
u earia examia fauos deserāt. Gadis inſula in
fine betice ꝓincie ſitaque diremit europā ab
africa i q̄ herculis columne viſūtur. a vnde
tirrenū maris faucibꝰ oceanū eſtus immittitur
Eſt aūt a continenti terra centum xx. paſſibꝰ
diuiſa quam tirij a rubro pro fecti mare occu
pantes i lingua ſua gades id ē ſeptam nomi
nauerunt ꝓ eo quod circumſepta ſit mari.
Naſcitur in ea arbor ſimilis palme cuiꝰ gū
mi infectum vitrum ceraunium gemmā; red
dit. Furtunatarum inſule vocabulo ſuo ſigni
ficant omnia ferre q̄ſi felices a beate fructuū
vbertate. Sua em̄ apte natura p̄ciosarum po
ma ſiluaꝝ parturiunt. Fortuitis vitibꝰ iuga
collium̄ veſcunt. Ad herbaꝝ vicē meſſis a
olus vulgo eſt. Vnde gentilium error a ſecu
laria carmina poetaꝝ ꝓpt ſoli fecūditatē. eaſ
dem eſſe padiſū putauerūt. Site ſunt autē in
oceano contra leuā mauritanie occiduo ꝓxi
me a int̄ ſe intrfecto mari diſcrete. Gorgones
inſule oceani obuerſe ꝓmūctorio qꝺ vocatur
heſperas. quas incoluerūt gorgones feminē
alitu pmicitate. hirſuto a aſpero corpore. a ex
hijs inſule cognomīate. Diſtāt aūt a continēti
tra bidui nauigatione. Eſperidū inſule vocate
a ciuitate eſpide que fuit in fine mauritanie
Sūt em̄ vltra gorgones ſite ſub athlanteum
fit⁹ in intimis maris ſimbꝰ. i quaꝝ hortis fin
gunt fabuloſe draconēz p vigilem aurea ma
la ſeruantēz. Ferunt ibi eſſe maris eſtuarium
adeo ſinuoſis latebꝰ tortuoſis vt viſentibꝰ
ꝓcul lapſos angwes imitet. Criſea argire in
ſule in īdico oceano ſite. adeo fecūde copia me
talloꝝ vt plerique eas auream ſupficiem a ar
genteam habere ꝓdiderint vnde a vocabula
ſortite ſūt. Taꝓbana inſula indie ſubiacēs
ad eurum. ex quo ſo oceanꝰ indic⁹ incipit. patēs
i longitudine octingētis ſeptuagīta. v. mīlibꝰ
paſſuū i latitudine ſexcenta. xxv. mīlia ſtadi
orum ſcindit anni meatu. Hec tota margaritis re
pleta a gēmis. Pars eius teſtijs a elefantis
repleta eſt ptē vero homines tenēt. In hac in
ſula dicūt in vno anno duas eſſe eſtates a du
as hiemes a bis locum vernare floribꝰ. Tile
inſula eſt in die ferens omni tēpore folia. Duo
uſq̄ inſule oceani. Itē inſule oceani ab elle ſō
to vſq̄ gades in mari magno conſtitute ſunt
Cipr⁹ inſula a ciuitate cipro q̄ei ea ē nomē
accepit. ipſa eſt et paſon veneri conſecrata i
carpachio mari vicina auſtro famoſa q̄ndā
diuicijs et maxime eris. Ibi em̄ prima hui⁹
metalli inuencio et vtilitas fuit. Creta grecie
inſula pars eſt iungens contra peloponenſe;
Hec primum a temperie celi macaronecon
appellata eſt. dem̄ creta dicta a quodam ibi
gena quem aiunt vnum cretarum fuiſſe a q̄
bus iupiter ibi abſconditus eſt a enutritus
Eſt autem inſula grecie inter ortum a occaſu;
longiſſima tractu porrecta a ſeptentrioē gre
cie eſtibus ab auſtro egipcijs vndiſperſa
Fuit autem quondam centum vrbibus no
bilis vnde et hec centopolis dicta eſt: Prima
eciā hec inſula remis et ſagittis claruit. prima

litteris ūra finxit·equestres turmas doctus
Studium musicū ab ideis dactilis m ea ceptū
capris copiosa·cernus eget·luposet vulpes
aliaq; feraz noxia nusq; gignit spes ibi nul
la·a noctua nulla·a si inemat statū morit·Lar
ga ē a ūt vitibꝰ a arboribꝰ·diactn⁹ herba m
creta nascit·a alimosq; ad mosā durnā fa
mē phibet·Sfalongos aūt venenatos gignit
a lapidē q; ideus dactulis 8r·Abidos msula i
europa sup ellespontū posita·angusto apicu
loso maris separata·ab ideo grece dicta q8 sit
introitus ellesponti maris m quo xerxes pōtē
ex nauibꝰ fecit·a m grecia transijt·Chios m
sula adiacens puincie attice i qua ypocrates
medicus natus ē·q; vt ait varro testis ēi arte
laneficij·prima m ornamēto femina ziclauit
Ciclades msule antiq;tus grecie fuerunt quas
ide cidades autumāt dictas·q8 licet spacijs
longioribꝰ adelo piecte i orbem tū circa delū
site sint·Nā orbē ciclon greci loquūt·Quidaz
vero nō q8 i orbem digeste ꝑ ꝑpter scopulos
qui circa eandem sunt dictas putant ciclades
Hee melle sponte mter egeum et maleuz maē
constitute circūdantur etiam pelago mirteo
Sunt autē omnes numero·l·iij·tēdētes a sep
tētrione in meridiem milia quingēta·ab ori
ente in occasu milia ducenta·metropolis eaz
rodus·Delos msula·in medio cicladum sita
et dicta delos ferē·q8 post dilunij q8 oggi
tēporibꝰ notatur: cū orbem multis mēsibus
cōtinua nox iumbrasset·ante oms terras ra
dijs solis illumiata est·sortitaq; ex eo nomē
q8 prima manifestata sit visibꝰ humanis·
Nā delon greci manifestū dicūt ipsa est a orti
gia·eo q8 primū ibi vise sūt coturnices aues
qs greci ortigias vocāt·In hac msula latona
mixta est apollinē a dianā·Delos aūt a ciui
tas dicit a msula·rodos cidadū prima ab ori
ente i qua rose capitolū 8r esse muentū dum
ibi ciuitas cōderet·ex quo a vrbs a msula ro
dos est appellata in hac vrbe solis collossus
fuit aereus lxx·cubitoz altitudine·Fuerunt
et alij·c·numero i ea ē msula collossi minores
Tenedos vna ex cidadibꝰ ad septētrionem
sitam qua olim ciuitas athene quōdā cōdita
ē·Vnde nomē vrbis illiꝰ·vel potiꝰ msule fuit·
Nā tenes iste infamatꝰ vel q8 cū nouerca sua
cōcubuisset·fugiēs i hāc msulam vacuā cultо
ribus obtinuit·Vnde a tenedos·msula dicta
ē·sic cicero·Tenen ipm cuiꝰ ex noie tenedos
nomiant·Carpathos vna ex cidadibꝰ a me
ridie posita·cōtra egiptū a qua carpathiū
mare appellatum est·vocata ꝑpter celerem fru
ctuū maturitatē·Est enim inter egiptum et
rodum ex hac msula dicuntur et carpasie na
ues magne a spaciose·Citerea msula vna
ex cicladibus a parte occidua sita·cuiꝰ po
sitis antea nomen fuit·Citerea autē vocata·
q8 ibi venus orta sit·Icaria msula vna de ci
cladibꝰ·que icara mari nomē dedit·Hec iter
sanū a micomū ꝑ currentibꝰ saxis mhospita
lis ē a nullis simbus portuosa·dicitur aūt
icharum cretensem ibi naufragio mtisse a de
exitu hominis impositum nomē loco Naxoni
sula a diomisio dicta; qi dionaxon q8 fertili
tate vitiū vicat ceteras·est aūt a delo·x·a viiij
milia passuū separata ex qua olimiomis fer
tur aduersꝰ titanas fuisse ꝑfectꝰ·Melos ex
numero cicladū vna ommū msula xxvotū dissi
ma vnde a nū cupata·Hystoria dicit ex iaso
ne natū fuisse filomelū a plutū·ex filomelo
parcantū genitum: qui de suo nomie paron
msula a oppidū appellauit·pꝰ aūt minoia·dei
de paros dicta·de qua virgilius·mueūq; parō
Gignit cū marmor candidissimū·q8 pariū
dicūt·Mitit a sartiū lapidem uarmoribꝰ q
dem prestātiorē·a mt gēmas vilissimū Cion
msula syra lingua appellat·eo q; ibi mastix
gignit·Sirū em mastices cio vocant·Samo m
sula est i mari egeo·vbi nata est iuno·ex qua
fuit sibilla sama·a pitagoras samiꝰ a quo
philosophie nomen inuentū ē·in hac msula
repta priꝰ fictilia vasa traduūtur·Vnde a va
sa samia appellata sūt·Sicilia a sicano rege si
cania cognoīnata ē deinde a siculo itali frē si
cilia·Priꝰ aūt trinacria dicta ꝑpter tria acra
id est promuctoria·peloꝝ pachinū a·lilibetū
Trinacria enim grecum ē q8 latine triquа
dra dicit q;si in tres quadras diuisa·Hec ab
italia exiguo freto di secreta·africum mare ꝑ
spectans terris frugifera·auro habūdās: ca
uernis tamen a fistulis penetrabilis ventisq;
a sulphure plena·Vnde a ibi ethne montis
extant in cendia·in cuiꝰ freto scilla ē a carib
dis quibꝰ naugia aut absorbet aut collidun
tur·Fuit aūt quondā pātria ciclopum·apos
tea nutrix tyrannorū·frugū fertilis·ac pri
mū terris omnibus cōmissis seminibꝰ aratro
pscissa·Principē vrbiū siracusas habet: fon
tē aretusam·a alfeū fluuiū magnoz genera
toremque quoꝝ in ea msula primū est mueta
comedia·Achaten lapidē ipa primū ex acha
te flumine edidit·Parturit a mare eiꝰ coralliū
gignit a salis agrigētinos m igne solubiles
crepitantes in aquis·Omnis ambitus eius
dubitur stadiorum triū milium·Salustiꝰ
aūt dicit italie conjunctā siciliam fuisse·sed
medium spatium impetu maris diuisum et
per angustias cisum·Tapsum msula: sita
dijs x·a sicilia remota iacens·aplamoz vnde

decem a sicilia remota iacens a plinio. vnde et nũcupata. de qua virgilius. Tapsũq; iacentẽ Eolie insule sicilie appellate. ab eolo ippote filio: quẽ poete finxerũt regem fuisse ventorũ: ꝙ vt varro dicit rector fuit istaꝝ insularũ. a quia ex eaꝝ nebulis a fumo futuros p̃dicebat flatus ventorũ ab impitis visus est vẽtos sua potestate retinuisse. Eedem insule a vulcanie vocãtur: ꝙ a ipsa sicut ethna ardeãt. Sũt autẽ nouem: hñtes ꝓpria nomina: quaꝝ ꝓximam lipparus quã lipar vocauit: qui eaꝝ ante eolum rexit. Altera gera võtur ꝙ sit eolli filius eminentissimis: reliquę vero a strongile didime crisa. festia fenicusa. euonimon. stripodes. sonores: que qm̃ nocte ardent. eolie siue vulcanie dicũtur. Ex hijs quedã ab imo non fuerunt quedã postea mari edite vsq; nunc ꝑmanent. Strechades insule massilienſiũ. lx. miliũ spatio a continenti in fronte narbonensis ꝓuincie q̃ rodanus fluuius in mare erũpit. dicte autẽ grece stoechades quasi opere in ordinẽ sint posite. Sardis hercule pereatus cum magna multitudie a tibi a pfecto sardinã occupauit a ex suo vocabulo insule nomẽ dedit. Hec in affrico mari satie vestigiũ humani in oriente ꝙ occidente latitudo ꝑminet. ferme paribus lateribus que i meridiem a septẽtrionẽ vertunt: ex quo añ omnium a nauigantibus grecoꝝ ichos appellata ẽ. Terra pt; i lõgitudie mlia. c. xl. latitudie. xl. In ea neq; serpẽs gignitur. neq; lupus sed solifuga tantũ animal exiguũ hominibus pernicio sum. Venenũ ibi q̃ nõ nascitur nisi herba ꝓ scriptores plurimos a poetas memorata apia stro similis que hominibus rictũ cõtrahit a qua si ridẽtes iterimit. Fotes hẽt sardina calidos. i firmis medelam prebẽtes: futuris ocitatem: si sacramento dato oculos aque eis tetigerint. Corsice insule exordiũ incole ligures dederunt. appellantes eã ex nomine ducis. Nã quedaꝝ corsa nomine ligis mulier. cum tauꝝ ex grege quẽ ꝓpe litora regebat trãsnatare solituꝝ atq; ꝑ intervalla corpore aucto remeare videret. cupiens scire incognita sibi pabula. tauꝝ a ceteris digredientẽ vsq; ad insulaꝝ: nauigio ꝓsecuta est. Cuius regressu insule fertilitatẽ; cognoscẽtes ligures catibus ibi ꝓfecti sunt eãq; nomine mulieris auctoris a ducis appellauerũt. Hec ãt insula grece cirne dicit: a cirno hercule filio habitata. de qua virgilius. Crina taros. Diuidit autẽ a sardinia. xx. miliũ freto cincta. ligustici equoris sinu ad ꝓspectuꝝ ytalie. Est autem multis promũctoriis angulosa gignens letissima pabula a lapidem quẽ tacoicten greci vocant. Eolius insula hispanie dicta ꝙ a zonion non ꝓcul sit; quasi eozos. Nam. lxx. stadijs ab ea distat. Cuius terram serpentes fugiunt. Huic contraria est colubraria: que referta est ãguibus. Baleares insule hispanie due sũt. afrosiades. a gemnasides maior a minor. Vna earũ vulgus maiorica amiorica nũcupãt. Inhijs ꝓmũ insulis inuenta est funda qua lapides emittũt vna. a baleares dicte Bati enim grece emittere dicitur. vnde a batista q̃si missa a fundibulũ. Virgilius. Baleares verbera fũde.

Ca. 7 : De promũctoriis.

Ommune est insulis vt ꝓminentes ina loca eaꝝ ꝓmũctoria dicuntur. sic salustius de sardinia. In occidẽtalio ꝓminet ꝙ in occidente. Sigeũ ꝓmunctoriũ asie vbi ellespontus apertius dilatatur. dictũ autem sigeũ ꝑ hercules tacitumitatem. q̃ phibitus hospitio a laomedonte troiano ꝙ rege. simulauit absessum a vnde cõtra troiam cũ silencio venit qđ dicitur sigeum. Maleum ꝓmunctoriũ gretie ꝙ intrat mare a p milia quinquaginta ꝓtenditur: vbi vnda ita seua est vt ꝑsequi nauigãtes videatur. Hoc aũt promunctoriũ a maleo rege argiuo ꝙ nomen accepit. Pelorum ꝓmunctorium sicilie respiciens ad aquilonem. secũm salustium dictum a gubernatore hãbalis illic sepulto. Pachinum promunctoriũ sicilie austrum exprectãs. ab eius crassitudinẽ dictum. Nam.

est pinguis a crassus Austro enim pflat Lilibeum promunctoriũ sicilie: solis occasum intendens. vocatum ab eiusdem nomine ciuitatis que ibi est sita. Boreum promunctorium numidie vocatum: eo ꝙ aquilonem intendat. Hoc ypponem regium postea dictũ pro eo ꝙ sit equore interruptum Calpis hispanie promũctorium.

De ceteris terre vocabulis. Ca. 8.

Montes sunt tumores terrarum altissimi dicti q; sint eminẽtes. Quidaꝝ autem ꝓpijs ex causis vocati sunt ex quibus notandi sunt: qui optimone maximi celebrantur. Mons caucasus ab india vsq; ad taurum porrectus pro gentium a linguarum varietate quoquoversum vadit: diuersis nominibus nuncupatur. Vbi autẽ ad orientem in excelsionem consurgit sublimitatem. propter niuium candoreꝝ caucasus nũcupatur. Naꝝ orientali lingua caucasũ significat candidũ: idest niuibus densissimis canentem. Vna a eũ scire qui eidem monti iungũtur ceracasum vocauerũt. Casin enim apud eos candor siue nix dr. Mons taurus a plerisq; ideꝝ võtur q̃ a caucasus Libanus mõs fenicũ altissimus cuius meminerũt ꝓphe; dictus a thure q̃ ibi colligit.

Cui⁹ ea pars que est sup eũ ad orientalẽ plagam respitiẽs. antiliban⁹ appellatur. v. ostra libanũ Ararath mons armenie in quo archã hystorie post diluuiũ resedisse testãtur. Vnde a vsq; hodie ibidẽ lignor eius videnť vestigia. Acroceraunij montes ꝓpter altitudinem a fulminũ iactꝰ võti sũt. Grece em̃ fulmẽ ceraunios dicitur. Sũt autẽ inter armeniã a hiberiã incipientes a portis caspijs vsq; ad fontẽ tigridis fluuij. Riphorei montes scythie dicti q; supra i. dest vltra eos flat boreas. Rifi mõtes in capite sunt a perpetuo ventor flatu nominati. Nam

Grece impetus a orme dicit.

Olimp⁹ mons macedonie nimiũ precelsus: ita vt sub illo nubes cẽ dicantur. De quo virgili⁹ Nubes excessit olimp⁹. dict⁹ autẽ olimpus q; si olo lampas idest quasi celũ. Hic mons macedoniã diuidit a tratia. Athos mons macedonie a ipẽ altior nubib⁹ tantoq; sub limis vt in leno vmbra ei⁹ ptendat. q; ab eo. lxxvi. milib⁹ separatur. Parnasus mons ẽ thessalie: inter boetiã: qui gemino vertice est erect⁹ i celũ. Hic in duo finditur iuga cirrha a nisa. Vñ a nunc patus eo q; in singul⁹ iugis colebãtur apollo a liber. Hec iuga a duob⁹ fratrib⁹ cicerõ a helicon appellantur. Nam helicon dict⁹ ab helicone fratre ciceronis. Itez ceraunij sunt montes epiri. a crebris dicti fulminib⁹. Grece em̃ fulmen ceraunos dicitur. Appenin⁹ mons appellat⁹ quasi alpes penine: qa hamibal venies ad ptaliã eas dẽ alpes aperuit. vnde a virgili⁹. Alpes immittit apertas. Has em̃ hamibal post bella hispanie acto rupit. Juuenalis. Et montem rupit acto. Et inde loca ipsa que rupit appẽmine alpes vocantur. Mons ethna ex igne a sulphure dict⁹. vñ a gebenna Constat autẽ hũc ab ea partẽ q; eurus a afric⁹ flat habere spelũcas plenas sulphuis a vsq; ad maẽ deductas que spelunce ꝛcipientes in se fluctus ventũ creant qui agitatus ignem gignit ex sulphure. vnde fit q; videtur incendiũ. Pirene⁹ a ipse a crebris fulminum igmib⁹ nuncupatus. Grece enim ignis pir vocatur. Iste est qui inter galliam atq; hispaniã. quasi de industria mumimentũ interiacet. Solari⁹ a singularitate dicit q; omnib⁹ hispanie montib⁹ solus altior videatur siue q; oriente sole ante radius ei⁹ in eo q; ipse ornatur. Calpes mons in vltimis finibus oceani: qui diuidit europã ab africa quẽ athlantis finem eẽ dicũt. de quo lucan⁹. Hesperiem calpem. fumiñq; impleuit athlantez. Athlas pmethei frater fuit a rex africe a quo astrologie artẽ pri⁹ dicũt excogitatam. Jdq; dict⁹ est fust immisse celum. Ob eruditionez igitur eius disciplinea scientiã celi nomẽ ciui⁹ in mmontẽ africe detiuatum est: qui nũc athlas cognominatur qui ꝓpter altitudinẽ fuaz quasi celi machinã atq; astra fustentare videtur.

Alpes autem ꝓprie montes gallie sunt de quibus virgili⁹. Aerias alpes. Et dicendo aerias verbum expressit a verbo Nam gallor lingua alpes. montes alti vocantur. Hec sunt enim q; ytalie muror exhibent vicem. Colles sunt preminentiora iuga montium quasi colla. Juga autem montiũ ex eo appellata sunt: q8 ꝓximꝰ tate sui iungantur. Tumul⁹ est mons breuis quasi tumens tell⁹. Item tumulus terra cõgesta: vbi nulla memoria est. Valles em̃ sunt humilia loca quasi vulsa. Vnde a conualles depressa loca terrarum inter montes Camp⁹ est terrarum planities. dict⁹ autem camp⁹ q; breuis sit pedib⁹ nec erect⁹ vt montes: sed patẽs a spacio suo porrectus a iacens. Vnde a grece pedion dicitur. Sumpsit autez nomen ex greca ethymologia. Cami enim greci breue dicũt Solũ est omne q8 sustinet a soliditate dictuz scilicet. vnde a de mari virgilius ait Subtrahitur q; solum. saltus sũt vasta a siluestria loca vbi arbores exiliũt in altum. Fauces sũt angusti or locorum aditus inter arduos montes. loca angustaa breuia. dicta a fautũ similitudine quasi foces. Confragres loca in qua vndiq; rupti currẽtes. ac saxa frangunt: vt neui⁹ ait In mõtes vbi venti frangebãt locum Scabra sunt loca situ aspera Vnde a scabies dicit a corporis asperitate. Lustra obscura latibula ferarum a lupor cubilia sunt. vnde a lupanaia lustra dicuntur per otrarium videlicet q; patẽt illustrantur. Lucus est loc⁹ densis arbor⁹ septus. soli lucem detrahens. Poteste a collucẽdo crebris luminib⁹ dicta: que ibi ꝓpter religionem gentiliũ cultumq; fiebãt. Deserta vocata: q; non seruntur: a ideo quasi deseruntur: vt sunt loca silua rũa montium otraria vbertim arũ terrarum q; sũt vberrime glebe deuia sunt loca secreta a abdita quasi extra viã. Ipsa sunt a inuia. Inde a auiaria secreta loca. a auia remota: aut tantũ adibilia auib⁹. Vnde est illud. Jnculta rubẽt auiaria bacis. Amena loca varro dicta ait: eo q; solum amorem prestent. a ad se amãda alliciãt. Verius fl accus q; sine numero fuit. nec quicq; hijs offitia quasi amia hoc est sine fructu. vnde nullus fructus exoluitur. Inde etiaz nihil prestantes immunes vocãtur. Aprica loca que sole gaudent quasi.

i dest sine frigore: siue q; sint aperto celo. Opaca vero loca quasi operta celo aprico contraia Lubricum dici constat locum. ab eo q; ibi q̃s labitur. a lubricum dicitur nõ q; labitur: ſ im q; labit. Estiua sũt loca vmbrosa: qb⁹ p estatẽ

vitant pectora solis ardorem. Statiꝰ. Et vmbro si patuere estiua licet. Naualia sunt loca vbi naues fabricãtur. Hoc a textrinũ vocatur Staco est vbi ad tẽpꝰ stãt naues. portꝰ vbi hiemãt. Importunũ autẽ in quo nullũ est refugiũ qua si nullꝰ portꝰ. Portꝰ aũt locꝰ est ab accessu ventorũ remotꝰ. vbi hiberna opponere solent. Et portus dictꝰ a deportãdis omercijs. Hunc veteres a baiulandis mercibꝰ baias vocabãt illa declinacõne a baia baias vt a familia familias. Litꝰ est terra aq̃ mari vicina Et dictum litꝰ q̃ fluctu elidit. vel qꝫ aq̃ alluit. Cicero in topicis. Litus est aqua qua fluctꝰ elidit. Circumfluum locꝰ quẽ aqua circũfluit. Alluuium confusio ripaꝝ ex aquis. Margo est pars cuiꝰlibet loci. vt puta maris. vñ a nomẽ accepit. Maritima quasi maris intima. Ostia ab ingressu a exitu fluminis dicta in mari. Cõfines ppetua terra nec vllo mari discreta: quẽ greci peron vocãt.

9 De inferioribꝰ terre. Ca. 9.

Specus est fossa sub terra q̃ pspicipotest. Spelea grece. spelũca latine Spiracula appellata oĩa loca pestiferi spũs quez greci paroma appellant. vel anchyronta ea. Stiã varro spiraculũ dicit huiꝰ cemodi locũ a spiracula ex eo dicunt loca: qua terra spm̃ edit. Hiatus ꝓprie cõ terre pfũda q̃si hiatus. Proprie aũt hiatꝰ ẽ hominis oris ap cõ. trãslata a feris quarũ auiditas oris ad aprione monstrat. Profundũ ꝓprie q̃ si cuiꝰ porro sit fundꝰ. Abusiue autẽ pfundũ vel fursũ vel deorsũ dicitur. vt mare ac terra et liq̃ pfundũ. Barathrum mie altitudinis nomẽ est a dictũ barathꝝ q̃si vorago atra scilicet a pfunditate. Dereliꝰ inferioꝝ pfunditas atq̃ processus. Strix.
idest a tristitia dicta eo q̃ tristes faciat vel qꝫ tristitiã gignat. Cocitꝰ locꝰ inferi. de q̃ iob loq̃tur. Dulcis erat glareis a cociti. Cocitꝰ aũt nomen accepit greca interp̃tacione. a luctu a gemitu. Tartarꝰ vel qꝫ illic omnia turbata sunt vel qꝫ verius
idest a timore
frigoris qꝫ est algẽ a rigere. Siq̃ luce soleq̃ caret. Nã neq̃ illic vapores fiũt: qui ex solis luce gignantur. neq̃ flatꝰ qui eiusdẽ motibꝰ incitantur. sed ꝑpetuꝰ stupor. Tartarizim em̃ horrere a tremere apud grecos. Legitur. Illic erit fletus a stridor dentiũ. Gehenna ẽ locꝰ ignis a sulphuris quẽ putant ita nominatũ a valle ydumis ꝺsecrata q̃ est iuxꝫ murũ iherusalez. repleta olim cadaueribꝰ mortuorũ. Ibi em̃ hebrei filios suos immolabãt demonibꝰ a. appellabat locꝰ ipse gehennõ. Futuri ergo supplicij locus vbi peccatores cruciãdi sunt. huiꝰ loci vocabulo designatur. Dupliciter aũt ee gehennã a ignis a frigoris in iob legimꝰ. Inferꝰ appellat eo q̃ infra sit. Sicut aũt fm̃ corpꝰ si pderis sui ordinẽ teneãt inferiora sũt oĩa grauiora ita scõm spiritũ inferiora sũt oĩa tristiora vnde a in greca lingua origo nois quo appellabat inferꝰ: ex eo q̃ nihil suaue habeat. resonaẽ phibetur: sic autez cor animalis in medio eius est: ita a infernus in medio terre esse perhibetur. Vnde a in euãgelio legimꝰ in corde terre. Vbi autez dicũt q̃ inferi ꝑ eo dicãtur qꝫ anime hinc ibi inferantur.

Incipiunt capitula quintidecimi libri.

De ciuitatibus. i. de edificijs publicis. ij. de habitaculis. iij. de edificijs sacris. iiij. de ꝓpositis. v. de operarijs. vi. de aditibꝰ. vij de ptibꝰ edifitio. viij. de municõibꝰ. ix. de tentoriis. x. de sepulcris. xi. de edifitijs rusticis. xij. de agris. xiij. de fimbꝰ agroꝝ. xiiij. de mensuris agroꝝ. xv. de itineribꝰ. xvi.

Incipit liber quintus decimꝰ. Ca. 1.

De auctoribꝰ conditarum vrbiũ pleraq̃ dissensio mouemꝰ. adeo vt nec vrbẽ quidẽ rome origo diligẽter possit agnosci. Nam salustiꝰ dicit Vrbem romã siculũ ego accepi oĩdere atq̃ habitauere in initio troiani a cũ hijs ab origine. Alij dicunt ab euãdro scõm qꝫ virgiliꝰ dic Tunc rex euã diꝰ romane cõditor arcis. Alij a romulo vt en huiꝰ nate. auspicijs illa ictita roma. Si igitur tante ciuitatis certa ratiõ nõ apparet. nõ mirũ si in alia ꝝopinione dubitatur. Vñ nec historicos nec ometatores varia dicentes. imperitie ꝺemnare debemus. quia antiquitas ipsa creauit errorem. Sane q̃sdã de q̃bꝰ sancte a scriptura aut historie gentium certam origine referunt. paucis admodum verbis texere oportet. Primus ante diluuiũ cayn ciuitatẽ enoch ex nomine filij sui in india condidit: quã vrbẽ sola multitudine sue posteritatis impleuit. Orimꝰ post diluuiũ nembroth gigas babilonez vrbem mesopotamie fundauit. hanc semiramis regina assirioꝝ ampliauit. murisq̃ vrbis bitumine a cocto latere fecit. Vocabulum autem sumpsit a ꝺfusione: eo q̃ ibi confuse sint

atq; permixte lingue edificatiũ turrim. Jueel asserũt sem filiũ noe quẽ dicũt melchisedech primũ post diluuiũ in syria ꝯdidisse vrbem salem: in qua regnũ fuit ciusdez melchisedech. Dãe postea tenuerũt iebusei: ex quib⁹ a sorti ta est vocabulũ iebus: sicq; duob⁹ nominib⁹ copulatis. ieb⁹ a salem. vocata est iheruselez que postea a salomone iheroslima quasi solomonia dicta est. Dec a corrupte a poetis slima nuncupata est a postea abelio adriano helia vocitata est. In ipsa ẽ a syon que hebraice speculacõ intrpt̃atur eo q; in sublimi ostructa sit a delongo venientia cõtempletur. Jheruselem aũt pacifica in nostro sermone trãsfertur. Oppida autez nobilia. qui vel que ostituerũt. dyonisi⁹ quida liber patr. cũ indiã victor perambulasset misã vrbẽ ex suo nomine iuxta indũ fluuiũ ꝯdidit. a. l. m. lib⁹ hominũ imple uit. Med⁹ autem egei filiꝰ mediam cõstruxit. vnde a regio eius medie nomẽ sortita ẽ. Parsi polim vrbẽ caput persici regni perse⁹ a die filiꝰ condidit. famosissimã ofertissimãq; opibus a quo a pisida dicta ẽ. Dicte si fontem q̃ parthi apud parthiã ꝯdiderũt. in emulacõnez babi lonie vrbis. Susis oppidum pside aiunt mem nonis fratrem ostituisse. dictum autem susis q̃ immineat fuse fluuio. Ibi ẽ regia citri. lapi de candido a vario cũ columnis aureis. a lacu na rib⁹ gemmisq; distincta. continens etiã simu lacrũ celi. stellis micãtibus pfigurata extrã humanis mẽtib⁹ incredibilia. Bactra oppidũ bactriani ꝯdiderũt ex pprio amne illud cog nominãtes qui bactrus võtur. Catra ciuitas mesopotamie trans edissam ꝯdita a parthis vbi quondã roman⁹ est cesus exẽcitus a crasso dux captus. Edissam vrbem mesopotamie ꝯdidit nembroth filiꝰ chus postq; de babilo ne migrauit in q̃ a regnauit que ante iare co gnominata est. Ipẽa cõstruxit a ealamme que postea verso nomine a seleuco ẽge dicta est se leutia. Philadelphiã vrbem arabie cõdidit ra phaim gens ãtiquissima quã interfecerũt fi lij loth. Seleucus vn⁹ ex pueris alexãdri post mortem ciusdez alexãdri. occupato regno ori entis vrbem in syria condidit. eamq; ex anti ochi patris sui nomine antiochiaz nuncupa uit. a syrie caput instituit. Ipse q; laoditiaz a seleutiaz. ipse apamiã a edissam vrbem ostru xit. damascus syrie condita et nũcupata a da masco dispensatore abrahe filio. Hec antea in omni syria tenuit principatum. Necdũ enim efflorebãt ibi antiochia. laoditia. a apamia: quas vrbes post alexãdrum constructas ee co gnoscim⁹. Hic est damascus quem abrahã futurũ sibi heredem dixerat ante q̃ eẽt illi pro missus ysaac Gazã oppidum palestine condi derunt cuei in qua habitauerũt capadoces p stinis cultorib⁹ interfectis. Vocata autẽ gaza eo q; ibi cãbises rex persaꝝ thesauros suos po suit: cũ bellum egyptijs intulisset. Parsarum enim lingua thesauꝝ gaza nominatur. Philistim vrbem cõdiderunt allophili ipsa est ascalon de qua superius memorauim⁹: nũcupata ex nomine tesoim qui fuit nepos cayna filiꝰ mestraim. Dec vrbs fuit quondã potentissima aversa vice stratonis turris. postea ab hero de rege iudee in hoñorem cesaris augusti cesarea nuncupata. In qua cornelij domum xpi vidit ecclesia a phylippi ediculas a cubiculũ quatu or virginũ pphetarum. Joppe oppidum palesti ne maritimum. idest palestim edificauerunt vbi saxum ostenditur. q̃ vinculo⁹ andromada de adhuc vestigia retinet: cuius belue forma eminentior elephantis fuit. Jericho a iebuseis cõdita traditur: a quibus a nomen trahisse p hibet: hanc subuertit iheſus. Post quã instru xit aliam ozam de bethel ex tribu effraim. Sed a hec eo tempore quo iheruselez oppugnabat a romanis pter perfidiam ciuiũ capta atq; de structa ẽ. post quã tertia edificata ẽ vrbs que vsq; hodie permanet. Sichem samarie vrbem que lacrea grece ficima võtur: edificauit emor appellauitq; eam nomine sichem filij sui. Ipa est nunc neopolis ciuitas samaritanoꝝ. Be thelvrbem samarie condiderũt iebusei: que p us vocabatur luza. sed postq; dormiens ibi ia cob vidit scalam immitentẽ celo a dixit. Vere h dom⁹ dei est a porta celi: hac ex causa nomẽ lo cus accepit bethel: idest dom⁹ dei. Quando aũt ibi ab ieroboam vituli aurei fabricati sũt: võta est bethaun. idest dom⁹ ydoli. que antea võ ba tur dom⁹ dei. Bethleem iuga ciuitas dauid q; mundi genuit saluatorem: a iebuseis condita fertur. a võta primum effrata: quando autem iacob ibi pecora sua pauit: eidẽ loco bethleem nomen quod az vaticinio futuro impo suit q̃ dom⁹ panis interpretatur pter eum panem q; ibi de celo descendit. Ebron ciuitas iudee que quondã vocabatur arbe condita est a gigan tibus ante septẽ ãnos q̃m ab eis tanis vrbs egyptꝰ cõderetur. Ipsa est arbe a numero ita vocata q; ibi tres patriarche sepulti sunt a q̃r tus adam. Ipsa est a mambre vocata: ex vno amico abrahe. Samariã a qua omnis regio q; circa eam fuit nomen accepit sennacherib rex assirioꝝ construxit. vocauitq; samariam. idest custodiã. quia quãdo israhel transtulit in me dos: ibi custodiam constituit. Hãc obsidione captam ãtioch⁹ solo coequauit. Quã postea herodes a fundamẽtis instauratus in hoꝝ

augusti·augustā idest sebastea;grēco sermone vocauit·Ibi siti sunt helise⁹ a abdias ꝓphe a quo maior inter natos mulier nō fuit baptista iohes Tiberiade vero herodes ali⁹ in iudea in nomine tiberij cesaris ꝯdidit·Tir⁹ vrbs fenicū cōdita a fenicib⁹ fuit·Hec est ciuitas ex qua auꝝ regi salomoni deferebatur in q̄ optima purpura tinguitur·Vñ a tiria dicit nobis purpura·Fenices a rubro mari ꝓfecti·sidonem vrbē opulentissimā ꝯdidēūt:quā a piscium copia sydon appellauerunt·Nā piscē fenices sydon vocāt Ipsi etiā tirū in syria·ipsi vticā i affrica·ꝯponē leptim.aliasq; vrbes i ora maritima condidēūt·Ipsi thebas in boetia duce cathmo:ipsi postremo i vltima omnibus tendentes vrbē in oceano ꝯdidēūt eamq; lingua sua gades nominauerūt·Nam mos erat antiquus fenicū gentis cum multis simul mercandi causa a domo ꝓficisci a cū incolaꝝ amōs cōmercio retinēs aīs incognitaꝝ sibi ꝯciliassent loca:q̄ ꝯdendis vrbib⁹ ydonea videbātur capere Ex hijs ꝓfecta a dido in litus africe vrbem condidit. a carthadā nomīauit·q̄ fenica lingua exprimit ciuitatē nouam·mox sermone verso cartago est dicta·hanc scipio deleuit Que autem nūc est:postea a romanis est ꝯdita·Cartago autē antea birsa:postea tir⁹ dicta est:de inde cartago·Memphim ciuitatez egypti edificauit epafus iouis fili⁹·cū in secunda egypto regnaret·Hec est vrbs in qua carta nascit:vbi etiā optimi mathematici fuerūt·Naz hāc vrbē magicis artib⁹ deditā ꝑsistimi vsq; ad ꝓsens temp⁹ vestigia errozis oīdunt. Thamis metropolis egypti vbi pharao fuit a moyses cūcta signa fecit:que in exodo scribūtur·Hāc cōstruxisse phibetur titanes a gigātes ex suo nomine nūcupauerūt Heliopolis vrbs egypti que latine interꝑtatur:solis ciuitas sic·lxx·interꝑtes arbitrantur·Edificata est aūt a filijs israhel in qua phutifāes sacerdos fuit cui⁹ meminit ezechiel·Vrbem alexandriam cōdidit alexāder magn⁹ cuius a nomen detinet·Hāc em idē in terminis regionis africe a egypti cōstituit a caput eē regionis egypti instituit Interiacet autē inter egyptū a mare:quasi claustr⁹ importuosa Hec est vrbs egypti·postea versa in alexandriaz·Tebas egyptias ꝯdidit cathm⁹ que inter egyptias vrbes numero portarū nobiliores habētur ad quas ꝯmertia aratores vndiq; subuehunt·Hinc ægio egypti thebaida dicta ē·Thebea autē a boetie fūt a egyptie vno tñ auctore sunt ꝯdite·Ptholomais a berenice a ęgib⁹ egyptijs nominate a quib⁹ a edificate fuerūt Cesarea capadotie philipp⁹ in honorem cesaris edificauit Tarsū cilitie danaes proles parseus edificauit·de qua ciuitate paulus apostol⁹·Nat⁹ in quit tarso cilitie·Quā etiam locus in die tarsus vocat·Seleuciā ysaurie condidit seleucus:quia anthiochiā·Ilus autem apollinis fili⁹·in frigia ilion condidit·Amazones ephesū in asia ꝯstruxerunt·Theseus vero smirnā construxit:que homero poete patria extitit·smirna vocata q̄ eius campos ermus fluui⁹ secat·Dioscoriam colchoꝝ vrbem amfiatus a circi⁹ aurige castoris a pollucis fabricauerūt a ex eoꝝ noie eam cognominātes Nā castor a pollux grece dioscori appellantur·Nicomedia a nicomedo rege bithinie edificata est·Bithinia ꝯdita a fenice que primuz mirandina vocabatur·Constantinopolim vrbez tracie ꝯstātinus ex nomine suo instituit·solā rome meritis a potentia adequatam·Hec cōdita primū a pausina rege spartanorū a vocata bizantiū vel q8 tantū pateat inter adriaticum mare a ꝓpontidem vel q8 sit receptaculū terre marisq; copijs·Vñ a eam ꝯstantinus aptissimam cōdere iudicauit:vt receptaculū sibi terra mariq; fieret·Vñ a nunc romani imperij sedes a tot⁹ caput est orientis:sicut a romam occidentis·Epirus tracie condita est a pirro et cognominata Athenas in elladas cecrops cōdidit a ex suo nomine cecropiam nominauit:hanc anfixion:idest qui in gretia tertius post cecropem regnauit:minerue sacrauit:a nomē ciuitati athenas dedit Nā minerua grece athenas dicitur·vnde a minerua greci inuentricem multarum artium asserunt quia a litterę a artes diuersorum studiorum a ipsa philosophia veluti templum athenas habuerunt. Corinthum in achaia cōdidit corinthus one stis filius·Hanc greci corinthum vocāt·hoc est administrationē reipublice· Thebas boecie cathmus veniens a fenicibus condidit· thebis egyptijs prius ab eo constructis·Micenas lacedemonia cōdita a lacedemone seme le filio·Sparta a sparto filio foronei vocata: qui fuit filius inachi Ipsam autem esse spartam:quā ma lacedemoniam ciuitatem atq; inde lacedemonios spartanos dicti·Achaia ab acheo constructa·Pelops qui apud argos regnauit:peloponensē vrbez condidit·Cecrops in insula rodo:rodum edificauit·Carpatus coum· Acos tifonis filius pasuz·Angeus ligurgi filius samum·Dardanus autem condidit dardaniam·Thessalonicam thessalus greci filius edificauit in qua a etiam regnauit·Brundisium cōstruxerunt greci·Brundisium autez dictum est grece q̄ brunda caput cerui dicat: sic est enim vt a cornua videantur:a caput et lingua impositione ipsius ciuitatis·In ytalia

autē a iano iamcultū. a saturno saturnia atq; latiū odītū eoq; ibi fugiēs latuisset cognominatū. Ab hercule in campania pompeia qui victor ex hispania pompeiū duxerat. Eneas aūt post excidiū troie: in eandē ytaliā veniēs ab vxoris nomine lauiniā cōdidit. Ascanio vero relicto lauinie nouercē sue regno. albā longā edificauit. Alba autē vocata pter colorem suis. longa q; longum opidū est: iuxta plixitatem collis in quo positū est. Ex hac etiā vrbe reges albanoy appellari cepērūt. Capuam capis filius rex albanoy ostruxit appellata nomine oditoris. licet a sint qui dicant a capacitate eā capuam dictā q; eius terra omnē vite fructū capiat. alij a locis campestribus in quibus sita est. Est autē caput vrbiū campanie inter tres maximas romaq; cartaginēq; numerata: ex qua a puintia ytalie campania dicta ē. Romulus cū interfecto apud albā a mulio. auuq; numitore in regnum cōstituisset: in eū locum vbi nunc roma est deuenit: ibiq; sedes posuit memia ostruxit. vrbemq; ex nomine suo romā vocauit. Hanc aūt ante euāder dicitur odidisse vt est illud. Tūc pater euāder romane cōditor arcis. Ancus marcius ex filia nume pompilij natus. hic vrbem in exitu ytheris odidit: queq; peregrinas merces excipet a hostē moraretur quā ab ipso situ hostiaq; appellauit. Galli quidem intestina discordia q; assiduis dissensionibus suoy permoti sedes nouas q̄rentes ytaliā petiēre. sedibusq; ppijs tuscis expulsis mediolanū atq; alias vrbes odiderunt. Vocatum aūt mediolanū abeo q; ibi suis medio lanea phibetur inuenta. Historijs placet amesappo greco. mesappie datam originē versa postmodū in nomen calabrie quā in exordio cenotri frater peuceti⁹ peucetiā nominauerat. Manto tiresie filia post interitū thebanoy dictā delata in ytaliā mantuā condidisse. Est autem in venetia que gallicis alpina dicitur. Et mātua dicta q; manes tuetur. Parthenopia a parthenope virgine quadam illic sepulta. Parthenopia appellata q; oppidū postea augustus neapolim esse maluit. Ad promunctoriū Iuchaten in quo actu apollinis templū fuit. bellū augustus extra antoniū gessit. Quo victo vrbem in actiaco sinu cōdidit: quā a victoria nicopolim appellauit. Palātus parthenioy dux parthenios constituit. Taras neptumi filius fuit a quo tarentū ciuitas a condita a appellata est. Cuius maritimas vrbes gretie occuparet: a tarentenses ab eo expugnati omnib⁹ angustijs premerentur inuenerūt vt profugerent: q̄m longissime ab imperio persarū vbi ne nomen quidē eoy audirent. atq; ita in vltimos gallie finus nauib⁹ profecti armisq; se aduersus gallicam feritatē tuentes. massiliā condiderunt a nomine ducis nūcupauerūt. Hos varro trilingues eē dicit: q; a grece loquantur: a latine a gallice. Narbonam a arelatū a pictauis colonia ppij condiderūt. Burdegalim appellatam ferē q; burgos gallos primū colonos habuerit: quib⁹ antea cultoribus impleta est. Terraconam in hispania scipiones ostruxerūt. ideo caput est terraconēsis puintie. Cesar augusta terraconēsis hispanie oppidū a cesare augusto a situm a nominatum loci amenitate a delitijs prestātius ciuitatibus hispanie cunctis. atq; illustrius floreſ sanctoy martiū sepulturis. Afri sub hamibale maritima hispanie occupātes: cartaginem spartariā ostruxerunt q̄ mox a romanis capta a colonia facta: nomen etiā puintis debit. Nunc autē a gothis subuersa atq; in desolacōnē redacta est. Saguntū greci ex insula iacineto profecti in hispaniaq; condiderunt: quā afri postea bello impetitam deleuerunt. Emeritam cesar augustus edificauit post quā lusitaniā a quasdā oceani insulas cepit: dans ei nomen ab eo q; ibi milites veteranos constituisset. Nā emeriti dicuntur veterani. soluti q; a militia. Ulisippona ab vlixe est odita a nuncupata: quo loco sicut historiographi dicūt celū a terra a maria disiunguntur a terris. Hispalim cesar iulius condidit: quā ex suo nomine a rome vrbis vocabulo iulliā romulaq; nuncupauit. Spalis autē a situ cognominata est eoq; in solo palustri suffixa pfundo palis locata sit: ne lubrico atq; instabili fundamēto caderet. Gades oppidū a pēnis idest a grecis odi. tū: q; eē a cartaginēs partariā odiderit. Septem oppidū a montib⁹ septē: quia similitudie fratres vocati gaditano imminent freto. Tingis ciuitatis a lixis ciuitatis anteq; auctor est: quē hercules fertur luctę certamine superatum interfecisse. Lix autē a lixo flumine mauritanie nuncupata. vbi antea regia fuit a sala q; immineat sale flumini. Cesarea mauritanie oppidum iuba rex maurorū in honorē cesaris augusti condidit: quā ex eius noīe cesareā appellauit sicut herodes aliā cesareā in palestina q̄ nūc ē vrbs clarissima. Icosiū cesariensis mauritanie oppidum hercule illic transeūte. xx. a comitatu eiⁿ discedentes ostruxerūt. Hāc ne quis imposito a se nomine priuatum gloriaet̄ur decondentiū numero vrbi icosio nomē est datū. Cyrene regina fuit libie q; ex suo noīe citatē cirenem condidit: ex qua a libiam cirenensem vocauit.

De edifitijs publicis. Ca. 2.

Ciuitas est hominū multitudo sotietatis vinculo adunata. dicta a ciuibus iest ab ipsis incolē vibis p eo q plurimoz ocsiscat a cōtineat vitas. Nazvibs ipsa mema fūt. ciuitas aūt non sara sed habitatores vocātur. Tres autē sunt sotietates familiaz vibiū gentiū. Vibs vocata ab orte qđ antique ciuitates in orte fiebāt vel ab vito parte aratri quo muri designabātur. vñ est illud. Optauit q locū regno a cōdere fulco. Locus em̄ future ciuitatis fulco designabatur aratro. Cato qui vitem inquit nouam condit. tauro a vacca aret. vbi arauerit muzfatiat. vbi porta; vult ee aratz fustollat a portet. a portā vocet. Ideo autez vibs aratro circūdabatur. dispari sexu iuenco zpter cōmixtionē familiaz a ymaginē serentis. fructū q redentis. Vibs autē aratro odditur. aratro vertitur. Vñ oratiꝰ Imprimeteq muris hostile arateuz. Oppidū quidā ab oppositōne muroꝝ dixerūt. alij ab oppiꝰ recondendis: eo q sit mumitū. alij q sit in eo conuentꝰ habitanti uma opez det mutuā otra hostem. Nā primuz homines tanq nudi a inermes nec contra beluas presidia habebant. nec ceptacula frigoris a caloris. nec ipsi inter se hominibꝰ satis erant tuti. Tandē naturali sollertia speluncis siluestribusq tegumētis tuguria sibi a casas virgultis hacūdimbꝰ q cōtexerūt quo eet vita tutior. ne hijs qui nocere possent aditus eet. Hec est origo oppidoz que qđ opē darent: idcirco oppida nominata dixerūt. Oppidū autez magnitudine a menibꝰ discrepat a vico a castello a pago Ciuitates āt. aut colonie a municipia. a vici. a castella. aut pagi appellantur Ciuitas zprie dicitur quā non aduene sed eodez in nati solo cōdiderunt. Ideoq vibes a zpijs ciuibꝰ cōdite ciuitates nō colonie nūcupantur. Colonia vero est que defectu indigena znouis cultoribꝰ adimpletur. Vnde a colonia a cultu agri est dicta. Municipiū est quo manente statu ciuitatis ius aliq̄ minoris aut maioris officij a principe impetratur. dictū autē municipiū a munijs a offitijs qđ tantū mumia idest tributa vel munera reddāt Nā liberales a famosissime cause a que ex principe pficiscuntur ibi nō aguntur. Hec em̄ ad dignitatē ciuitatū ptinent Vici a castella a pagi hij sunt: qui nulla dignitate ciuitatis ornātur. sed vulgari hominū cōuentu incolunturq zpter paruitatem sui maioribus ciuitatibꝰ attribuuntur. Vias autē dicꝰ a vicinis tm̄ habitacōmibꝰ vel q vias habeat tm̄ sine muris. Est autē sine munitōne muroꝝ licet a vici dicātur: ipē habitacōnes vibis. dictꝰ autē vicꝰ: eo q sit vice ciuitatis vel qđ vias habeat tm̄ sine muris. Castrum antiqui dicebant oppidum loco altissimo situ quasi casam altā: cuiꝰ plurālis numerꝰ castra. diminutiuū castellū ē: siue qđ castrabatur licētia imbi habitantium: ne passim vaga hosti pateret Pagi fūt apta edificijs loca inter agros habitātibus. Hec a cōciliabula dicta a ouentu q sotietate multoz in vnū. Competa fūt vbi visus est ouentus fieri rusticoꝝ a dicta competa: quia multa loca in agris eodē cōpetunt a quo cōuenitur a rusticis. Suburbana sunt circūiecta ciuitatis edifitia quasi suburbe. Mema fūt muri ciuitatis dicti ab eo q muniant ciuitatē quasi mumimenta ciuitatis idest tutamenta Mumiū aūt dictū quasi manu factū: sic a muri a munitōne dicti quasi muniri: eo q munīāt a tueātur interiora vibis Mema autē dupliciter habent significatōnē. Nā interdū mema abusiue dici solent omnia edifitia publica ciuitatis vt diuidimꝰ muros a mema pandimꝰ vibis Proprie autē mema sunt tm̄ muri. Murus autez turribꝰ zpugnaculisq ornatur. Turres vocate qđ teretes sint a longe. Teres enim est aliquid rotundū cum pcritate. vt colūna. Nam q̄uis quadrate aut late construātur. procul tm̄ videntibꝰ rotunde existimantur. ideo qz omne cuiusq āguli simulacz p longū aeris spatium cuenas cit atq ostenditur. a rotundū videtur. Propugnacula pinne muroꝝ sunt dicta qz ex hijs zpugnatur. Promurale vero eo q sit p munitione muri. Est enim murus proxim̄ ante murum. Porta dicitur: qz potest vel importari vel exportari aliquid. Proprie autez porta autē vibis a castroꝝ vocatur: sicut superiꝰ dictum est. Vicus vt predictum est: ipse habitacōnes vibis sunt vnde a vicini dicti. Vie ipsa spatia angusta que inter vicos sunt. Platee ppetue ac latiores ciuitatū vie sunt: iuxta zprietatē lingue grece a latitudine nūcupate Platos em̄ grece latum dicunt. Quintane pars platee quinta est: qua carpentum pegredi potest. Cloace dicte q hijs purgātur aque Has primum rome fecisse dicūt tarquiniuz priscum. vt quotiens pluuiarum inundacō existeret. per eas aquē extra ciuitatē emitterentur ne maximis ppetuisq tempestatibus planitie vel fū damēta urbiuz strages aquaz subuerteret. Imbuli vel q sub uolumina sunt. vel quia sub hijs ābulant. Sunt enim porticus hincinde platearum. Forus est exercendaz litium locus a fando dictus: siue a foroneo rege: qui primus grecis leges dedit. Hec loca a prostra vocantur.

ideo q̄ ex bello punico ereptis nauib⁹ cartagi nensiuz rostra ablata fuit. a in foro romano p̄ fixa vt eēt huiꝰ insigne victorie. Curia dr eo q̄ ibi cura p̄ senatū de cūctis adminīst̄retur. Pre torium eo q̄ ibi pretor sedeat ad discutiendum. Gimnasiū generalis est exercitioz locus Ta men apud athenas locus eāt vbi discebatur philosophia a sapiētie exercebatur studiū. Nā gimnasiū grece vocatur q̄ latine exercitiū dicitur. hoc est meditacō. Sed a balnea a loca cursoz a athletaz gimnasia fuit eo q̄ illic om nes in suis artis studio exercitēt̄ur. Capitoliū rome vocatū eo q̄ fuerit romane vrbis a religi onis caput summū. Alij aiunt cū tarquiniꝰ p̄ scus capitolij fundamēta rome aperiret: in lo co fundamēti caput hōinis litteris tuscis no tatū inuenit. a proinde capitolium appellauit Arces sunt ptes vrbis excelse atq̄ munite. Nā que cūq̄ tutissima vrbiū sunt ab arcēdo hostē arces vocāt̄ur. Vnde a arcus a arca. Circum ro mani dictū putant a circuitu equoz eo q̄ ibi circum metas equi currāt. Theatz autē a spe taculo nominatū apotes theorie q̄ in eo po pulus stās desup atq̄ spectās: ludos scenicos otemplaretur Amphiteatz vero vocatū q̄ ex duobus fit theatris compositū. Nā amphitea trū rotundū est. theatrū vero ex medio amphi theatri ē semicirculi figurā habens Labyrinthꝰ est perplexis parietibus edifitium qualis est apud cretam a dedalo factꝰ vbi fuit minotau rus inclusus: in quo si quis introieit fine glo mere lim exitū inuenire nō valet. Cuiꝰ edifitij talis est situs vt apertientibꝰ fores. tonitruum intus terribile auditur. descendiatur centenis vltra gradibꝰ intus simulacra a mōstruose ef figies in pces diuersas trāsitus innumeri per tenebras a certa ad errorem ingredientiū fa cta ita: vt de tenebris eius ab lucē venire impos sibile cēvideatur. Quatuor sunt labyrinthi pri mus egyptiꝰ. secūdꝰ creticꝰ. tertius in lemno. quartꝰ in ytalia. oēs ita structi vt dissoluere eos: nec vlla secula quide possint. Pharus tur ris est maxima: quaz greci a latini in comune ab ipsius eius phaz appellauerūt: eo q̄ flam maz dicō longe videat a nauigātibꝰ q̄lē ptho lomeꝰ iuxta alexādriā structisse octingentis talentis tradit̄ur. Vsus eiꝰ est nocturno naui um cursu ignes ostēdere. ad pnūtiandā vada portusq̄ introitus ne decepti tenebris nauigā tes in scopulos incidant. Naz alexādria falla cibus vadis insidiosos accessus habet. Vnde igitur in portibus machinas ad pelucendi ministeriū fabricatas pharos dicūt. Nā phos lux est. phoros visio dicitur. Vñ a lucifer gre ce foforos appellatur. Coclee sunt altra rotun de turres a dicte coclee: quasi ciclee q̄ in eis tā q̄ per circuitū orbez q̄ ascendatur qualis est ro me. dxxv. pedibꝰ. Terme appellate q̄ caleāt Greci enim termon calorez vocant. Balneis ve ro nomen inditz a leuacōne meroris Naz gre ci balamon dixerūt q̄ anxietatem animi tol lat. Nec a gimnasia dicūtur q̄ ibi athlete vn cto corpe a perfricato manibꝰ exercitantur Nā gimnasiū grece. latine exercitium dicitur. gim nas vero nudꝰ. Apodeteriū vbi lauantiū vesti menta ponuntur: ab exuendo dictuz. Apodete tin em greci exuere dicitur. Popina grecꝰ ser mo est qui apud nos corrupte ppina dicitur Est autē locus iuxta balnea publica vbi post lauacra fame a siti refitiūtur. Vnde a ppina a ppinare dicitur Pina enim grece famē significat eo q̄ hic locus famē tollat Taberne olim vocabātur edicule plebeoz parue a simplices in vicis aptis a tabulis clause. vnde a taberna rie q̄ soleāt assedere. dicte autem taberne q̄ ex tabulis ligneis erāt astructe: que nūc a si nō specie. nomē tamen pristinum retinēt. Ma cellum dictuz q̄ ibi macterētur pecora: que mer cantibus venūdantur. Mercatum autē a com mertio nominatum: ibi enim res vendere vel emere solitū est: sicut a thelonium dicit vt i merces nauiū a nautaz emolumēta reddunt Vbi cēsus vectigalis exactor sedet. pretiū rebꝰ im positurus a voce a mercatoribꝰ flagitans Car cer est a quo phibentur exire. a dictꝰ carcera coercendo Vnde fronte vt pergrecari potiꝰ ame nis locis q̄ coerceri carcer videretur.

3 De habitaculis. Ca. 3.

Habitacō a habitando vocata vt ha bitare casas. Domus ex greca ap pellacōne vocata. Nam domata gre ci tecta dicūt. Est autem domꝰ vniꝰ familie habitacō: sicut vrbs vniꝰ populi: sicut orbis domicilium totiꝰ generis humani. Omne edifitiū antiqui edē appellauerūt Alij eadem ab edendo quide sūpsisse nomē existimant. danaes exemplū de platone. Si vocassem vos in edem ad prandiū. Vnde a edifitium eo q̄ fuerit prius ad edendum factum. Aula domꝰ est regia si ue spatiosū habitaculū. porticibusq̄ quatuor ocluſū. Atriū magna edes ē siue āplior a spa tiosa domꝰ a dictū ē atriū eo q̄ addant ei tres porticꝰ extrinsecꝰ. Alij atriū q̄si ab igne a ligno atz dixerūt. Atriū ei fit ex fumo. Palatiū a palāte p̄ncipe archadū dictū: in cuiꝰ honoē ar chades palāteū oppidū astruxerūt. a regiā in ipsius nomine oditam palatiū vocauerūt. Thalamū hac ex cā vocatuz. Cū em̄ rapte fuissent

a romanis sabine. ex quibus una ante alias spē nobilis cū magna oīm admiratōe rapet talamoni duci eam oraculo ītīsum est dari. a quā hec nuptie felicit̄ cesserant: īstitutū ē vt in oībus nuptijs thalami nomē itereturEgiptij q̄q lingua sua loca in quib9 nubentes succedunt a incubant: thalamū noiant. Cenaculū dictum a cōmunione vescendi. vnde a cenobiū ogregatio. Antiqui em̄ publice a in cōmune vescebant. nec vllius priuatū singulare: ne in occulto delicie luxuriā gigneret. Triclinū est cenaculū. a trib9 lectulis discumbentiū dictū. Apud veteres enim in loco vbi priuatus apparatus exponebat tres lecti strati erāt. in quib9 discūbentes epulabātur. Clinō em̄ grece lect9 vel accubitus dr. ex quo ofectū est: vt triclinīz diceretur. Cella dcā q nos occultet a celet. Cubiculū vero q eo cubemus. ibiq; dormientes requiescam9. Cubile āt cubandi locus est. Secessus q sit loc9 secretus a fine ac cessu. Diuersoriū dictū eo q ex diuersis vijs ibi occurrat. Hospiciū sermo grecus est: vbi quis ad tps hospitali iure inhabitat a itez inde transiens migrat. Inde a metatū. q mutatur. Vnde legit. a castra metati sunt. p mutauerūt. Non em̄ illic pmanet exercitus: sed ptransit. Moniana dcā sunt q maneam9. Menian9 collega crassi in foro piscit materias vt essent loca. in quib9 expectantes insisterent q ex noīe ei9 meniana appellata est. Hec sūt solaria. q parent soli. p hec alij lapide. alij materia edificare porticib9 meniana a foris9 a domibus adiecerunt. Tabulata olim lignee domus fiebant. Inde nomen pmanet tabulatorū. Apogeum est ostructū sub terris edificiū. q8 nos antez vel spelunca dicim9. Solarium q8 solet auris patere qualis fuit locus in quo dauid psalterē lauantē aspexit a adamauit. Cū hiero solimā anthioch9 obsideret. hircanus princeps iudeoz reserato dauid sepulcro: tria milia auri talenta inde abstraxit. ex quibus. cc anthiocho dedit vt obsidionē relinqueret atq; vt facti inuidiā demeret. Ferē ex reliqua pecunia īstituisse prim9 reñodochia quib9 aduentū fusciperet paupez a peregrinoz. vnde a vocabulū sumpsit. Nā ex greco in latinū renodochiū pegrinoz fusceptio nuncupat. Vbi āt egrotantes de platis colligūtur: missocomion grece dr. in quo osumpta languoribus atq; medijs miseroz membra fouent.

De edificijs sacris. Ca. c.

Sacra sunt loca diuinis cultibus īstituta vt pote ea in quib9 altaria ītantib9 de more pontificibus secrantur. Dcā inxta veteres exteriora templi sunt. Dcā aūt scōrum locus templi secretior. ad quē nullius erat accessus. nisi tm̄ sacerdotis. Dcā aūt scā scōrum q exteriori oraculo sācta sunt. vel q scōrum opatione sanctiora sunt. sic cantica canticoz. q. q cantica vniuersa precellunt. Scūm autem a sāguine hostie nūcupatū. Nichil em̄ sanctiuz apud veteres dicebat: nisi q8 hostie sanguine esset osecratum aut ospsum. Item sanctū q8 extat esse sanctitum. Sanctire est aūt ofirmare a irrogatione pene. ab iniuria defendere. sic a leges scē a mores scā esse dicūtur. Propiciatorium oraculū inter duo cherubim. Et dictum ppiciatoriū. q. ppicium oratoriū. Propiciatio em̄ placatō ē. Oracula dcā eo q inde rūsa redduntur. a oratula ab ore. Penetralia secreta sunt oraculoruz. a penetralia dcā ab eo q8 est penitus: hoc ē pene intus. Oratorium orationi tantū est osecratum. in quo nemo aliud agere debet: nisi ad q8 est factū. vnde nomen accepit. Monasterium vel monachi hītatio est. Monos em̄ apud grecos solus. isterium statio. a solitarij hītatio. Cenobium ex greco a latino videtur esse opositum. Est enim habitaculuz plurimorum in cōmune viuentium. Cenō em̄ grece cōmune dr. Templi nomen generale. pro locis em̄ quibuscūq; magnis antiqui templa dicebant. Et templa dcā quasi tecta ampla: sed a loc9 designatus ad orientē. a otempla cōe templū dicebatur. Cuius ptes quatuor erant. antica ad ortum. postica ad occasum. sinistra ad septentrionē. dextra ad meridiē spectans. vnde a qñ templū ostruebant. orientē spectabāt equinoxialem ita vt linee ab ortu ad occidentem misse fierēt ptes celi. dextra sinistra equales vt qui osuleret ac deprecaret̄ rectū aspicerez orientē. Phana dcā a phanis quib9 templa erroī gentiliū ostruebat. vnde osulentes deonum responsa audirent. Delubra veteres dicebant templa fontes hītia. quib9 ante ingressum diluebant̄. a appellari delubra a diluendo. Ipsa nunc sunt edes cū sacris fontibus in quibus fideles regenerati purificantur. a bene quodā presagio delubra sunt appellata. Sunt enim in ablutionem peccatorum. Fons autez in delubris loc9 regeneratoz est. in quo septem grad9 in spūs sancti misterio formantur tres in descensu a tres in ascensu. Septim9 vero is est qui a quartus a similis filio dois: extinguēs fornacem ignis stabilimentum pdū. fundamentū aque. in quo plenitudo diuinitatis habitat corporaliter. Basilice priº vocabantur regum habitacula. vnde a nomen habent. Nā basilicus rex a basilice regie hītationes. Nunc aūt ideo diuina templa basilice

noiantur·qbi regi ommũ deo cultus a sacrificia offerunt·Martirium locus martiz greca derivatione eo qp in memoriã martiris sit construct̃um·vel qp sepulchra sanctorum ibi sint martiz·Aram quãdã vocatam dixerunt qp incense ibi victime ardeãt·Alij aras dicũt a precationib9 q quas greci aras vocant·vnde contra imprecatio satura dr·Alij volunt ab altitudine aras: sed male· Altare autem ab altitudine ostat esse noiatum·q·alta ara·Pulpitũ qp in eo lector vel psalmista positus in pblico ospici a pplo possit quo liberi9 audiatur·Tribunal eo qp inde a sacerdote tribuant̃ precepta viuendi·Est em̃ locus in sublimi ostitutus vnde vniuersa exaudiri possint· Alias tribunal a tribub9 denoiatum: qb ad illum tribus vocet·Analogiũ dictum qsermo inde predicet·Nã logos grece sermo dr·qd a ipsiz altiz fitũ est

De repositoriis.

Sacrariũ pprie est loc9 templi in q sacra reponunt· sic donariũ est in quo collocãtur oblata·sic lectisternia dicũtur vbi hoies sedere ofueuerunt· Ab inferendis g̃ a deportandis sacris sacrariũ nũcupat̃·Donaria vero eo qp ibi dona reponãtur q̃ in templis offerri ofueuerũt·Erariũ võtum·qp priꝰ es signatũ ibi recondebat̃ Hoc em̃ olim in vsu erat aurũ argentũq non dũ signato·ex quoz metallis q̃ uis postea facta fuisset pecunia: nomen tñ erarij pmansit· ab eo metallo vnde pecunia imicaũ sumpsit Armariũ locus est vbi qua rũcunq artiũ instrumenta ponunt̃·Armamentariũ vero vbi tantum tela armoz·Vnde iuuenalis·Quicquid hñt teloz armamentaria cæli·deã aũt vtraq ab armis a bẽchijs qbꝰ excent̃ Bibliotheca ẽ locus vbi reponunt̃ libri·Biblio em̃ grece libꝝ theca repositoriũ dr·Promptuariũ dictum eo qp inde necãria victui pmunt̃ a pferunt̃·Cellarium qp in eo colligãtur ministeria mensaz· vel q̃ necãria victui supsunt· Inter pmptuarium ãt a cellarium hoc interest qp cellariuz est paucoz diez·pmptuariũ vero tpis longi· Apotheca aũt vel horrea a greco verbo ex verbo repositoria vel reconditoria dici pñt eo qp in hijs hoies elaboratas fruges reponũt·Vñ a enthi cã greco sermone repositam rei copiosam substantiã appellamus.

Ca. 4.

De operarijs.

Ergasteriũ locus est vbi op9 aliqd fit·Greco em̃ sermone ergazo operã· sterio statio a operarij statio Ergastula q̃q a ipsa a greco vocabulo nũcupãtur·vbi deputant̃ noxij ad aliquod opus faciendũ vt solent gladiatores a exules qui marmora secant a tñ vinculoz custodijs alligati sunt·Genecẽũ grece dictum eo qp ibi ouẽtus feminaz ad op9 lanificij exercendũ conuiat Mulierem̃ grece gene nuncupat̃ Pristrinum·q·pistrinũ·qp pilo antea tundebant g̃num·Vnde a apud veteres nõ molitores: sed pistores dicti sunt·q·finsores a findendis granis frumenti·mole em̃ non dũ vsus erat sed g̃num pilo findebãt·vnde virgilius·Nunc tortete igm fruges·nũc frangite saxo. Clibanꝰ fornax a dmo dictꝰ ab eo qp in erectione sit collectꝰ·Cliuũ em̃ ascensũ dicimus siue flexuosũ Furnꝰ per derivationẽ a farre dictus·quoniã panis ex eo factꝰ ibi coquit̃· Torcular dictuz eo qp ibi vue calcent̃ atq extorte exprimãtur Forus est locus vbi vũa calcat̃·dictus qp ibi feriat̃ vua vel pter qd ibi frat̃ pedibꝰ Vñ a calcatorijs dr: sed hoc nomen multa sigficat·Prima spes fori locus est i ciuitate ad exercẽdas nundinas relictꝰ Secunda vbi mgrãtus iudicare solet· Tercia quã supradixim9 quã calcatorium noiamus·Quarta spacia plana in nauib9·de quibꝰ virgilius·Laxatq foros. Lacꝰ dictus qp ibi decurrit fragũ liquor.

Ca. 6.

De aditibꝰ.

Aditus ab eundo dictꝰ per quem ingredimur a admittimur·Vestibulum est vel aditus dom9 priuate· et spaciũ adiacens edib9 publicis· Et vestibulũ dictum eo qp vestiunt̃ fores·aut qp aditum tecto vestiat·aut a stando Porticus qp transitus sit magis q̃ ibi standũ sit quasi porta·a portic9 eo qp sit apta Ianua a iano q̃ dã appellatur cui gentiles oẽm introitũ vel exitũ sacrauerũt·Vnde lucan9·Ferrea telligeri opescant limina iani Est aũt primus dom9 ingressus cetera inter ianuã ostia vocant̃ gñaliter· Ostiũ est p qd ab aliquo arcemur ingressu. ab obstando dictũ·siue ostiũ qp oñt aliqꝺ mutus·Alij aiunt ostiũ appellari·qp hostẽ moratur·Ibi em̃ aduersarijs nos obijcim9·Hiec ostia tiberina·qꝝ hostibus sunt opposita Fores a value clausura sunt· Sed fores dicũtur q̃ foras·value q̃ intus reuoluunt̃ a duplices oplicabilesq fiũt: sed gñaliter vsus vocabula ista corrumpit· Clausura ab eo qp claudãtur dicta· Fenestre fiũt quibus ps exterior angusta a interior diffusa est·quales in horreis videm9 dicte eo qp lucẽ fenerentur·Lux em̃ grece fos dr·vel qp p eas intus positus homo foras videt Alij fenestram putant dictam eo qp domui lucẽ ministrat·opositũ nomẽ ex greco latinoq sermone· Fos em̃ grece lux est. Cardo

est locus in quo ostium vertitur a semper mouetur dicto apertoy cardias q8 quasi cor hoiez totū ita ille cuneus ianuā regat ac moueat Vnde a puerbiale est in cardine rem esse. Limia ostioy dcā eo q transuerse sunt vt limes a pea sicut in agro aut introeat. aut foris eatur. Postes a antes quasi p? a ante stantes Et antes q ante stat. vel q antea ad eas accedim? priusq domū ingrediamur. Postes eo q p? ostium stent.

De ptibus edificioy. Ca. .V.

FVndamentū dictum q fundus sit domui. Idez a cementū a cedendo dictū q crasso lapide surgat. Paries nuncupat? q sp duo sunt pares. vel a fronte vel a latere. Sine enī tetragonum siue cragonū sit qui se ospiciunt ex pari etūt Aliter enī structura facta deformis est. Parietinas dicim? quasi pictum ruinas. Sunt emi pietes stantes sine tecto a sine hītantibus. Angulus q duos pietes in vnū oiungat. Culmina dcā sunt. q apud antiquos tecta tegebant culmo vt nunc rustica. Vnde tecti fumitas culmen dr Camere sunt volumina introrsū respicientia appellate a curuo. Camur enī grece curuū est. Laquearia sunt q cameraz subtegunt a ornāt. que a lacunaria dicunt. Principaliter aūt lacus dr vt lucili? Resultant edes q lacusq. Cui? diminutio lacunar facit vt oātius Nexq aureū mea retinet in domo lacunar Inde fit alia diminutio lacuñaz a p antistico laquearium facit Absida greco sermone latine interpretat lucida eo q lumine accepto p arcū resplendeat. Sed vtz absidā an absidez dicere debeamus hoc verbi genus ambiguum quidam doctoy existimāt Testudo est camera tēpli obliqua. nā in modū testudinis veteres tēploy tecta faciebāt. que ideo sic fiebat vt celi imaginē redderet. q8 ostat esse ouexum. Alij testudinē volunt cē locū in ptem atrij aduersum venientibus Arcus dicti q sint arta oclusione curuati. ipsi a formices Pauimenta originē apud grecos hūt elaborata arte picture. Litostrota puulis crustis ac thesselis tinctis in varios colores. vocata aūt pauimenta eo q pauiantur. vel cedantur Vnde a pauor. q8 cedit cor Ostracus est pauimentū testaceū eo q fractis testis calce admixta feriatur. Testa enī greci ostra dicunt. Compluuiū dictum. q aque ptes que circa sunt eo ruemant Thesseles sūt e quib? domicilia sternunt. a thesseris notata. vel quadratis lapillis p diminutionē Bases sulture sunt columnaz que a fundamēto cōsurgunt. a suppositę fabrice sustinent pond? Bases āt nomen petre est fortissime sive sermone Columne p longitudine a rotunditate vocant in quib? totius fabrice pond? erigit Antiqua ratio columnaz erat altitudinis. tercia ps latitudinū. Genera rotundaz. iiij. dorice. ionice tuscanice. chorinthee. mensura grossitudinis a altitudinis inter se distantes. Quintū genus est eaz que vocantur attice quaternis angulis aut amplio? paribus latez intervallis. Capitolia dicta q sint columnaz capita. sicut sup collum caput. Epistilia sunt q super capitella columnaz ponunt a est grecū a supmissa Tegule q tegāt edes. a imbrices q accipiant imbres. Lateres a latercule q lati forment circūactis vndiq quatuor tabulis. Canalis ab eo q cauus sit in modū canne. Sane canalē melius genere femmino q masculino pferimus. Fistule aquaz sunt dicte q aquas fundant. a emittant. Nā stola grece mittere est. Forme earū p magnitudie aque a capacitatis modo fiunt.

De munitionibus. Ca. 8.

DVnitū vel munimentū dictū. quia manu ē factum. Colaris vocata vel q vallet cuncta que interius sunt a oducat vel q8 coerceat obiectu suo exneos a adire phibeat Vallum est q8 mole terre erigit. vt custodia pretendatur. dictum aūt vallum a vallis Nā valli fustes sunt. quibus vallum munit. Et valli dcā q figant a euellātur Intervalla spacia sunt inter capita vallorum id est stipitū quib? vallum fit. vnde a cetera q spacia dicunt a stipitib. s. Agger est cuiuslibet rei accruatio. vnde fosse aut valles pūt repleri. Agger ppie dr terra aggesta q vallo facto ppius ponitur. sed abusiue a muros a munimēta oia aggerem dicim? Macerie sunt parietes longi. quib? vinee aliq daudunt. Longum enī greci macron dicūt Formatū siue formatiuz in affrica vel hispania pietes de terra appellāt quo in forma circumdatis duab? vtrimq tabulis inficiunt magis q instruunt Eius durant incorruptiventis ignib? omni cemento fortiores Sepes munimenta satoy sūt vnde a appellate. Caule munimenta o unū vel sepimenta ouiliuz. Est enī grecum nomen e detracta Nā greci aulas vocant animaliū receptacula.

De tentoriis. Ca. 9.

TAbernacula tentoria sunt milituz. quib? in itinere solis ardores tēpestatesq imbriū frigoriscq iniurias vitant. dcā āt tabernacula q cortine distente funib tabulis interstantib appēderent. q tentoria sustinerēt Tentoriū vōtū q tēdat funib a palis. vñ a hodie ptēdē dicūt.

papiliones vocant a similitudine puuli aialis volantis qđ maxie abūdat florentibꝫ maluis hec sunt auicule q̄ huic accenso circa uolitantes ab igne pxime interire cōgunt.

De sepulchris. Ca. 10.

Sepulchꝝ a sepulto dictū. Priꝰ ãt quisq; in domo sua sepeliebat Postea uetitū est legibꝰ ne fetore ipso corpa uiuentiū tacta inficerentur. Monumentū ideo nuncupat eo q̄ mentē moueat ad defuncti memoriā. Cū em̄ nō videris monumentū: obliuiscēris mortuū. Hoc est illud qđ scriptū est. Excidit tang̃ mortuꝰ a corde. Cū aūt videris monet mentē a ad memoriam te reducit ut mortuū recolueris. Monumēta itaq; a memore pmentis admonicōe dicte. Tumulꝰ dictus. q. tumens tellꝰ. Sarcofagus grecū nomen ē eo q̄ ibi corpora assumantur. Sarco em̄ grece caro. fagos comedere ūl. Mausolea sunt sepulchra seu monumenta regū. a mausoleo rege egiptioꝝ dicā. Nā eo defuncto uxorꝰ mire magnitudinis a pulchritudinis sepulchꝝ exstruxit intm̄: ut usq; hodie oīa monumenta preciosa ex eius noīe mausolea nūcupant. Piramides est genꝰ sepulchroꝝ quadratū a fastigiatū ultra omnem celsitudinem quo fieri manu possit. unde a mensurā umbraꝝ egresse nullā habere umbrā dicunt. Tali aūt edificio surgunt: ut a lato incipiāt a in angusto finiantur. sicut ignis. Pir em̄ ūl ignis. Has egiptus hꝫ. Apud maiores em̄ potentes aut sub montibꝰ aut in montibꝰ sepeliebant. Inde tractū est ut sup cadauera ā pyramides fierent. aut ingentes colūne collocarent.

De edificijs rusticis. Ca. 11.

Casa est agreste hꝫtaculū palis aꝫ virgultis arundinibusq; contextum. quib⁹ possint hoīes tueri a ui frigoris uel caloris iniuria. Tuguriū casula est quā faciunt sibi custodes uineaꝝ ad tegimen sui. q. teguriū. siue pter ardoꝛē solis a radios declinandos. siue ut inde hoīes uel bestiolas que insidiari natis solent frugibꝰ abigant. Hanc rustici capannā uocāt: q̄ unū tm̄ capiat. Tescua quidā putant esse tuguria. q̄ dā loca prerupta a aspa Magalia edificia nimbaꝝ agrestiū ob longa in curuis lateribus tecta. q. nauiū carine sint. siue rotunda in modum furnoꝝ. Et magalia dicā. q. magaria. q̄ magar punica nouā uillā dicunt una trā ꝯmutata. l. p. r. magaria. tuguria.

De agris. Ca. 12.

Ager latine appellati ūl eo q̄ in eo agatur aliq̄d. Alij agꝝ pro greco noiari manifestiꝰ credunt. Unde a uilla grece coragos ūl. Villa a uallo a aggere terre nuncupata qđ pro limite ostitui solet. Possessiones sunt agri late patentes publici priuatiq; quos imperio non mancipatione: sed quisq; ut potuit occupauit. aꝫ possedit. unde a nuncupati. Fundꝰ dictus q̄ eo fundatur uel stabiliat patrimoniū. Fundꝰ aūt a uibanum edificium a rusticū intelligendū est. Predium qđ ex oīb⁹ patrisfamilias maxime preuidet a apparet. q. preuidium. uel q̄ antiqui agros quos bello ceperant: ut prede nomina tenebant. Ois aūt ager ut uarro docet quadrisariꝰ diuidit. Aut enim aruus est ager a sationalis ā ostitus a aptꝰ aratoribꝰ. aut pascuis qui ibis tū. a animalibus uacat. aut florens q̄ sunt horti apibus ingruentes a floribꝰ. Qđ etiā uirgiliꝰ in quatuor libris georgicoꝝ secutus est. Rura ueteres multos agros dicebant a situa a pascua. agrum uero qui colebat. Nā eius est quo mel. quo lac. quo pecus haberi p̄t. Unde a rusticus noiatur. Hec agrestiū prima a ocōsa felicitas. Seres ager est in quo seritꝰ unde a uirgilius. Illa seges demū uotis ūidet auari agricole. Compascuꝰ ager dictus qui a diuisoribus agroꝝ relictus est ad pascendū ꝯmuniter uicinis. Alluuiꝰ ager est quē paulatim fluuius in agrum reddit. Arciſiniꝰ ager dictus est. q̄ certis lineaꝝ mensuris ostinet: sed arcetur eiꝰ finis obiectu fluminū. montiū. arboꝝ. unde a in hijs agris nichil subsiciuoꝝ interuenit. Noualis ager est primū p̄scissus. siue qui alternis annis uacat nouandaꝝ sibi uiriū causa. Noualia ei semel cū fructu erat a semel uacua. Squalidꝰ ager. q. exercitibus eo q̄ iā a cultuā exierit. sicut exconsul q̄ a consulatu discesserit. Uliginosus ager. est sp uuidꝰ. Nā uuidus ūl: qui aliq̄n siccatur. Uligo em̄ humor terre nātis est ab ea nūq̄ recedēs. Subsiciua sunt p prie que sator de materia precidens. q. supua cua abiicit. Inde a subsiciua agri quos in pticā diuisos recusāt quasi steriles uel palustres. Item subsiciua q̄ in diuisura agri nō efficiūt centuriā. iugera. cc. Area ūl tabulaꝝ eq̄litas dicta aūt area a planicie atq; equalitate. unde a ara. Alij areā uocatam dicunt q̄ pro tritu randis frugibꝰ eradatur. uel q̄ non triturent in ea nisi arida. Pratū est cuius fenī copia armenta tuent. cui ueteres romani nomē indiderunt ab eo q̄ pinus sit patum: nec magnuꝫ laborem culture desideret. Prata aūt sunt que secari p̄nt. Paludes dicte a pale pastorali dea q̄ paleā a pabula nutriat iumentoꝝ.

De finibus agroꝝ. Ca. 13

Fines dicti eo q̄ agrū fūicalis sūt diuīsi. Mensura ē linee in terra rum p̄tione tenūt vt dimensio nis equalitas teneat. Limites ap pellati antiquo verbo transuersi. Nā transuersa oīa antiqui lima dicebant. a quo a limina ostioꝝ p̄ que foris a intus itur. a limites q̄p̄ eos in agros foris eatur. Vnde a lim⁹ vō bulī accepit angulum quo seruī publici cingebā tur obliq̄ purpura Termini dī q̄ terre mensuras distinguūt atq̄ declarant. Vnde ē testimonia finiū intelligunt a agroꝝ intentio a certamē auferē. Limites maximi in agris sūt duo. cardo a decuman⁹. Cardo qui a septentrione direct⁹ a cardine cui est. nā sine dubio celi vertex in septentrionali orbe. Decuman⁹ est q̄ ab oriente in occidentē p̄ transuersū dirigitur qui p̄ eo q̄ formā. x. faciat decuman⁹ est vocatus Ager ēm bis diuisus figurā numeri denarij efficit. Area ab arcendo vōta ſfines em agri custodit. eos q̄ adire phibet. Trifinīū dictum eo q̄ triū possessionū fines astringit. Vnde a q̄drifinium q̄. iiij. Reliq̄ limites angustiores a inter se distant impibus interualli s a nob⁹ designatis.:

De mensuris agrorum. Ca. 13.

Mensura ē quicquid p̄tendere capacitate. longitudīne. altitudīne. anioq̄ finitur. Maiores itaq̄ orbē in p̄tibus. p̄tes in puincijs puincias in regiones. regiones in locis. loca in territorijs territoria in agris. agros in centurijs. centurias in iugeribꝰ. iugera climatibꝰ. deinde climata in actus p̄ticas. passus. grad⁹. cubitos. pedes palmos. vncias a digitos diuiserunt Tanta em fuit eoꝝ sollercia. digitus ē minima ps a grestiū mensuraruꝫ. Inde vncia hūs digitos tres. Palmus āt. iiij. h; digitos. pes. p̄ri. digitos. pass⁹ pedes. v. p̄tica passus duos a x. pedes. Partica autē a portando dcā. q. portica. Omnes āt p̄cedētes mensure in corpe sunt. vt palm⁹. pes. passus a reliq̄. sola p̄tica portatur. Est em. x. pedū ad instar calami in ezechiele templum mensurātis. Act⁹ est minim⁹ latitudīne. pedū. iiij. longitudīne. cxl.

Climata q̄ vndiq̄ versū hūt pedes. lx. ita. Actus quadratus vndiq̄ finīt pedibus cxx. ita.

cxx

Hunc veteres arapennē dicunt: ab arādo. s. Act⁹ duplicatus iugeꝝ facit. a ab eo q̄ est iunctū iugeri nomē accepit Jugeꝝ aūt ostat longitudīne pedū. cxl. latitudīne. cxx. ita.

Actum p̄uincie veteres vocant p̄cam id ē cxx. pedum latitudīne. a. clxxx. longitudīne definiunt ita.

cxx

Sed p̄ica est q̄ in arando extat q̄ defossum ē. At galli candecū appellant in areis vrbanis spaciū. c. pedum. q. centecū. In agrestibus autem pedum. d. q̄ aratores candecum vocāt. Porro stadialis ager hz passus. cxxv. que mensuā octies p̄putata miliare facit. q̄ ostat. v. milia pedib⁹. Centuria aūt ager est ducentoꝝ iugeꝝ. qui apud antiquos a centū iugeribꝰ vocabat. sed postea duplicata est. nomēq̄ pristinum retinuit. In numero enim centurie multiplicate nomen mutare non potuerunt

De itineribus. Ca. 14.

Mensuras viaꝝ nos miliaria dicim⁹. greci stadia. galli leucas. egiptij signes. pse pasangas Sunt āt p̄ria e queq̄ spacia Miliariū mille passib⁹ terminatur a dictū miliariuꝫ. q. mille adium hūis pedes quinq̄ milia. Leuca finit passibus quingētis Stadiū octaua ps miliarij ē. ostans passibus. cxxv. Hoc primū hercules statuisse dicunt. cumq̄ eo spacio determinasse q̄ ipse sb vno spū ostrasset. ac pinde stadium appellasset: quō in fine respirasset. simul q̄ stetisset. Via est qua p̄t ire vehiculū a via dcā a vehiculoꝝ incursu. Nā duos ad⁹ capit. p̄ter euntium. a venientiū vehiculoꝝ occursum. Oīs aūt via aut publica est aut p̄uata. Publica est que in solo publico est: que in actus p̄blo ptz. Dec aūt ad mare. aut ad oppida ptinꝫ. Priuata ē que vicino municipio data est. Strata dcā quasi vulgi pedib⁹ trita. Lucretius. Strataq̄ iam vulgi pedib⁹ detrita viaū. Ipsa est a dilapidata a lapidib⁹ strata. Primū autem p̄mi dicunt lapidib⁹ vias strauisse. postea romani eas per omnem penetrem dispositum ptꝫ. p̄ter rectitudīnem itineꝝ a ne plebs esset otiosa. Ager est media strate eminentia co aggeratis lapidib⁹ strata ab aggere. eo a cernatione dicta. quoniā historici viam militarem dicunt. vt. qualis sepe vie deprensus in aggere serpens. Iter vel itus est via: qua iri ab hoīe quaquaversum potest. Iter autem a itiner diuersam habent significationē. Iter enim est locus transitu facilis. vñ a appellamus a itum. Itiner aūtem est itus lōgevie a ipse labor ambulandi vt quo velis p uenias. Semita itineris dimidium est. a semitu dcā. Semita aūt hominum est callis ferarum a pecudū. Callis est iter pecudū inter mōtes. angustū a tritū. a callo pecudum vocatuꝫ. siue callo pecudum p̄duratum. Trames sūt

tranſuerſa in agris itinera: ſiue recta via: dā
q̄ tranſmittant. Diuortia ſunt flexus viarum
hoc eſt vie in diuerſa tendētes. eadē diuerticu
la ſunt: hoc eſt diuerſe ac diuiſe vie. ſiue ſemi
te tranſuerſe. que ſunt altere vie. Biuiū. q̄ du
plex eſt via. Competa. q̄ plures in ea cōpetūt
vie. q̄ triuie. quatriuie Ambitus inter vicino
rum edificia. locus duoꝝ pedum a ſempedis
ad circūeundi facultatē relict⁹. a ab ambulā
do dict⁹ Orbita veſtigiū carri. ab orbe rote dcā
Porro act⁹ quo pecus agi ſolet. Cliuoſum iter
flexuoſū. Veſtigia ſunt pedum ſigna. primo
plantis expreſſa vocata q̄ hijs vie precurren
tiū inſtigent⁹ cognoſcantur.

Jncipiunt capitula libri .xvi

de pulueribꝰ a glebis terre. J. de glebis ex
aquis. ij. de lapidibꝰ vulgaribꝰ. iij. de lapidi
bꝰ infigmoribꝰ. iiij. de marmoribus v. de gē
mis. vi. de viridioribꝰ gemmis. vij. de rubris
gēmis. viij. de purpureis. ix. de candidis. x.
de nigris. xi. de variis xij. de criſtallinis. xiij
de aureis xiiij. de vitro. xv. de metallis. xvi.
de auro. xvij. de argento. xviij. de ere. xix. de
ferro. xx. de plūbo. xxi. de ſtanno. xxij de ele
ctro. xxiij. de ponderibꝰ. xxiiij. de menſuris. x
xv. de ſignis ponderꝝ. xxvi.

Jncipit liber .xvi. Ca. 1.

PVluis dictus q̄ vi venti
pellat. Tollitur em̄ eius
flatu nec reſiſtit: nec ſta
re nouit. ſicut ait ꝓpha.
Tang̃ puluis que ꝓij
cit ventus a facie terre.
Limꝰ vocatꝰ q̄ leuis ſit
Cenū eſt vāgo luti. Ci
nis ex incendio fit. Ab eo em̄ fit fauilla. qđ ꝑ
ignē effecta ſit. Nā fos ignis ē. Gleba q̄ glo
bꝰ fit. Puluer is em̄ colligē ꝺ ꝓmgitur ai vno
glomere adunat. Terra āt ligata gleba eſt.
ſoluta puluis. Labina eo q̄ ambulantibꝰ la
pſū infrat dcā per deriuacōnē a labe. Lutū vo
catū quidā ꝑ antifraſim putant: q̄ nō ſit mū
dū. nam oē totum mundū eſt. Volutabra ap
pellata q̄ ibi apri volutent. Vligo ſo: des limi
vel aque ſunt. Arabulū leuiſſimū terre genus
Argilla ab argis vōta. apud quos primū ex
ea vaſa ꝺfecta ſunt. Creta: ab inſula creta vbi
melior eſt. Creta cimolia candida ē. a cimea q̄
talie inſula dcā. quaꝝ altera veſtimentoꝝ pre
rioſos colores emollit. a ꝺfricato ſulphure q̄
dā nitore exhilarat. altera gēmis nitorē ꝓ re
ſtat. Creta argentaria a ipſa candida appel
lata. eo q̄ nitorē argento reddat. Terra ſami
a ſamo inſula dcā. glutinoſa a candida. a
lingue lenis medicamētis a vaſculis neccāria.
Puluis puteolanꝰ in puteolanis italie colligi
tur collibꝰ. oppon̄itur q̄ ad ſuſtinenda maria
fluctuſq̄ frangendos. Nā merſus a quis ꝓti
nꝰ lapis fit. vndiſq̄ cotidie fortior effectꝰ in ſa
xū mutatur. ſicut argilla igne in lapidē vertit.
Sulphur vōtum. q̄ igne accendit. Vr em̄ ig
nis eſt. Nāvis eius in aquis frequentibꝰ ſentit
nec alia res facilꝰ accendit. Naſcit in inſulis
eolijs inter ſiciliā a ytaliā quas ardere dicūt.
Jnuenit⁹ a in alijs locis effoſſum. Huiꝰ gene
ra quatuor. Vnū qđ fodit⁹ tranſlucetq̄ a virē
quo ſolo ex oībus medicamentum. Alterū qđ
appellāt glebā veſtibus tm̄ fullonū familiare.
Terciū liquor eſt vſus eius ad lanas fulſindē
das quā candorē mollitiē q̄ preſtat. Quartuꝝ
ad lucerna cōficienda maxime aptū. Sulphu
ris tantā vis ē vt morbos comitiales deprehen
dat nitore ſuo impoſitis ignibꝰ ardeſcens in ca
lice vim. prunaq̄ ſubdita circūferens exardeſ
centibꝰ repulſo pallorē diuꝝ velut defuncto reſ
fundit.

De glebis ex aqua. Ca. 2.

BJtumē in iudea de lacu aſphaltite emi
git. eꝰ glebas ſupnatantes naute
ſcafis appropinquantes colligūt. In
ſiria āt limus eſt paſſim a terra ex
eſtuās. Spiſſant⁹ aūt vtraq̄ a denſitate coeūt
a vtraq̄ greci ſpiſſa aſphalton appellāt. Natu
ra eꝰ ardens a igni cognata a neq̄ aqua: ne
q̄ ferro cūpit⁹: niſi ſolis muliebribꝰ in̄q̄namē
tis vtilis ad opages nauiū. Alumē vocatū a
lucis plumen coloribꝰ preſtat tinguendis eſt
aūt ſalſugo terre. efficit⁹q̄ hyeme ex aq̄ a lio
a eſtiuis ſolibꝰ maturat⁹. Vꝰ ſpēs due ſunt liq̄
dū a ſpiſſum. Sal quidā dictū putāt q̄ in ig
ne exiliat. Fugit em̄ ignē dū ſit igneꝰ ſi natu
rā ſequit⁹. q̄ ignis a aqua ſp inter ſe inimica
ſunt. Alij ſal a ſalo a ſole vōtum exiſtimāt. nā
aquis maris ſponte gignit⁹ ſpuma in extreis
litoribus vel ſcopulis derelicta a ſole decocta.
Sunt a lacus a fluia a putei. e quibꝰ hauritꝰ.
deinde in ſalinis ingeſtis ſole ſiccatur. ſed a
fluia denſant⁹ in ſale amne: reliq̄ ſub gelu flu
ente. Alibiq̄ detractis arenis colligit⁹. creſcēs
cū lune noctibꝰ. nā in cirenea ammoniacꝰ ſb
arenis inuenit⁹. Sūt a mōtes natiui ſalis. in q̄
bus ferro cedit⁹ vt lapis renaſcēs maius tante
alicubi duricie: vt muros domoſq̄ maſſis ſalꝰ
faciant. ſic in arabia. Jn nā q̄ ſalis dē ſunt.

Nã alibi suauis·alibi salsissim⁹·omune sal in igne crepitat· Tracaseũ nec crepitat in igne:nec exilit·Agrigentinũ sicilie flãmis paciens in aqua exilit·in igne fluit ⁊tra naturam Sunt a colo⁊ die Memphiticus rufus ẽ in pte quadã sicilie vbi ethna mõs ẽ·Purpures Item in eadẽ sicilia in pachio adeo splendid⁹ a lucibus vt imagines reddat·In capadoci a croci⁹ effodit·Salis natura necãria est ad õnẽ escam·Pulmẽtis enĩ saporem dat·excitat auiditatẽ a appetitum in oibus cibis facit·Ex eo quippe oẽs victus ·delectatio a fũma hilaritas· Vnde a salis nomen accepisse putat·Nichil enĩ vtilius sale a sole·Demiq⁊ cornea vidimus corpa nautico⁊ quin etiã pecudes armẽta a iumenta sale maxime ꝓuocantur ad pastũ:multũ largiores lacte·multoq⁊ gratiores casei dote·Corpa etiã sal astringit·siccat a alligat·defuncta etiã a putrescendi lasciuia indicat vt durent·Nitrũ á loco sumpsit vocabulũ· Nascitur enĩ in oppido vel ẽgione egipti nitria ex quo a medicine fiunt a sordes corpo⁊ vestiumq lauãtur·Huius nã non multũ a sale distat·Vi enĩ virtutẽ salis a similitudine oĩẽ carescentib⁹ litorib⁹ siccitate·Afronitr⁊ grece:latine spuma nitri est·de quo quidã ait·Rustic⁹ es· nescis quid greco noie dicar·spuma vocor nitri·Greus est afronitr⁊. Colligit aũt in asia· in speluncis distillans dehinc siccat sole. Optimũ putat:si minime fuerit ponderosũ a maxime fuerit ponderosũ a maxime fricabile colore pene putpureo. Calcantũ dictũ·q⁊ calcidis est·timũ·i flos ·auide a apud latinos aeris flos appellat· Fit ãt nunc multis in regionib⁹ olim hispania de putris vel stagnis·id ge⁹ aque hyẽubus aquã decoquebãt·a in piscinas ligneas fundebãt appendentes sup eas restes.lapillis extentas quib⁹ limus in similitudine vitreis actis adhereret·sicq⁊ iectũ siccabatur dieb⁹·xxx· Fit ãt nunc alibi in speluncis·qđ liquide collectũ dehinc diffusũ in quos dã solidat lotos·fit a in scrobib⁹ cauatis quatuz de later ib⁹ decidentes gutte coalescunt·fit a salis mõ ex flagrantissimo sole. Adeo aũt astricte virtutis ẽ vt in leonũ a vrsor⁊ spsum tantam vim hẽat ad stringendum:vt nõ valeat mordere.

De lapidib⁹ vulgaribus. Ca 3

Lapis a terra tanq⁊ densior etiã vulgo discernit·Lapis ãt dictus q⁊ ledat pedẽ·Lapis mollis ẽ a spissus sa xa herent a a montib⁹ excinduntur Petra grecũ est·Silex ẽ lapis durus eo q⁊ exiliat ignis ab eo dcũs·Scopul⁹ a saxo eminẽti·q·a speculando dcũs· siue a tegimẽto nauium apotoisserin·Spelea grece:spelunca latine· Est ãt rupis cauata· Crepido extremitas saxi abrupti·vnde a crepido võtaq⁊ fit abrupti saxi altitudo·sicut hereret pedi pes densus vnde võtur Cautes aspera saxa in mari dicte a cauando q·cauate·Murices petre in litore similes muricis vinis acutissime a nauib⁹ pricipose Icon saxũ est:qui humane vocis sonũ captans etia mverba loquentiũ imitatur·Icon ãt grece: latine imago võtur eo q⁊ ad vocẽ rndens alieni efficit imago sermonis licet hoc quidã a locorum natura eueniat. ac plerumq⁊ ouallium· Calcul⁹ est lapillus terre admixtus·rotund⁹· atq⁊ durissimus a oi puritate remissim⁹ dcũs ãt calculus:q⁊ sine molestia breuitate sui cadit aui ⁊trarius est scrup⁹ lapillus minutus a asper·qui si inciderit in calciamentũ nocet·et molestia est aĩo·vnde a molestiã animi dicim⁹ scrupulũ·hinc a scrupea saxa·i asperа·Cos nomẽ accepit q⁊ ferr⁊ ad incidendũ acuat·Cos enĩ greco ꝓmone incisio noiatur· Ex hijs alie aq̃rie sunt·alie oleo indigẽt in acuendo:ꝫ oleum lenẽ·aque acie acerrimã reddũt·Pumex võtur eo q⁊ spume densitate ocretus fiat·a ẽ aridus·candore puus·tantamq⁊ naturã refrigerandi hũs vt in vase missi⁹ musta deferuere definãt·Rudos artifices appellãt lapides ouos a calci admixtos quos in pauimẽtis faciẽ dis supfundunt. vñ a rudera diciũt· Gipsum cognatũ calci ẽ a est grecũ nomen·plura eius gña·Oim aũt optimũ lapis specularis·Est ei signis edificior⁊ a coronis gratissim⁹·Calx viua dcã.q⁊ dũ sit tactu frigida:intus occultum otinet ignẽ· Vnde a pfusa aqua stati latẽs ignis erũpit·Natura eius mirũz aliq̃d facit·Do q⁊ cinis arescit: aq̃s incendit quib⁹ solet ignis extingui·oleo extinguit quo solet ignis accẽdi·Vsus ei⁹ structuris fabrice necãrius·Nã lapis lapidi non pt adhrere forti⁹ nisi calce diũctus·Calcis e lapide albo a duro melior structure·ex molle vtilis tectorijs Arena ab aridita te dcã: nõ ab adhrendo in fabricis vt volunt quidã·Do⁹ pbatio·si manu impressa stridat· aut in veste candidã spsa nihil sordis relinq⁊t

De lapidibo insigniorib⁹·: Ca 4

Magnes lapis indicus ab inuentore võtus. Fuit ãt in india primũ reptus·Clauis crepidarũ·baculiq⁊ cuspidi herens cũ armenta a magnes pasceret·postea a passim inuent⁹ est aũt colore ferrugine⁹.sed ꝓbatur cũ ferro adiuncti⁹ eius fecerit raptuz·Nam adeo apprehendit ferrum vt cathenã faciat anulo⁊ Vnde a euz vulgus ferr⁊ vinũ appellat·Liquorem q⁊ vitri

vt ferrum trahere creditur. cuius tanta vis ē: vt refert beatissim⁹ Aug⁹ q̄ quidā eundē magnetē lapidē tenuerit sub vase argenteo. ferrumq; sup argentū posuerit. dēinde subtermouente manu cū lapide ferr⁹ retrorsum desup mouebat. Vnde factum est vt in templo quodā simulachr⁹ ex ferro pendere in aere videretur. Est quippe a alius in ethiopia magnes q̄ ferrum nō ambit: sed respuit. Quis aūt magnes tanto melio⁹ est: quanto magis cerule⁹ est. Gagates lapis primū inuentus est in sicilia: gagatis fluuis fluore tricid⁹. Vnde a nomen traxit. precipuus reperitur in affrica. Trahere aūt in se argentū vel ossa quicq; attrit⁹ vt emathites in colorem redigitur sanguinis. Iscistos inuenit inultima hispania croco simlis cū leui fulgore. facile fricabilis. Amanthos appellat⁹ a veteribus: eo q̄ si ex ipso vestis fuerit contexta: cōtra ignem resistat. a igni apposita non ardeat: sed splendore accepto nitescat. a est scissili alumini similis. veneficijs resistens omnib⁹ specialiter magorum. Batracites similis est teste laminose scissibilis. Galactites colore cinereus. gustu fluuis: sed ideo vōtus q̄ q̄dam de se lacteū attritus dimittat. Obsi⁹ lapis niger est trāslucid⁹ a vitri hūs similitudinem. Ponitur in speculis parietum p̄ter imaginū umbras reddendas. Gemmas multi ex eo faciunt. nascit in india a in samo ytalie. Aptridas lapis eufrates sole repercussus coloribus micat variis. Echites lapides reperiuntur in nidis aquilar⁹. aiūt binos inueniri: marem a femina: nec sine hijs parē aquilas. Horum masculus durus simlis pallentibus. femine⁹ vero pusill⁹ ac mollis. Alligati p̄tus celeritatē faciunt. etiā a quibus vulue excidunt: misi cito parturientib⁹ auferant. Fingites capadocie lapis. duricia marmoris candid⁹ atq; translucēs. ex quo quondā templū constructū est a quodā rege foribus aureis. quibus dapsilis ditas intus diuturna erat. Emites e bouis felle. in q̄ dariū oditū fert. parioq; felle cādore a duricia minus tm̄ ponderos⁹ q̄ poros vōtur. Ostracites vōtus q̄ testitudinem teste hēat vsus e⁹ p̄ pumice. Melantes lapis dict⁹: eo q̄ melleū a dulcē succū emittat. Ismirus lapis aspr⁹ a mordendo a oia atterens. ex quo gēme terūt. Crisites colore flauis ocree. inuenitur in egipto. Ammites simlis nitro: sed durior. gignit in egipto a arabia. Vi nascitur in ethiopia rubi viridis: sed latens cū resoluit remorderis rubescit. Coran⁹ albus ē. durior q; paio grauis a candid⁹. polijendi aur⁹ vtilis. Memphitis vōtus a loco egipti. a est gemmantis nature. hic tritus. atq; in hūs q̄rendā a secādā sunt ex aceto ultim⁹ ita obstupescere facit corp⁹ vt nō sentiat cruciatū. Sarcophag⁹ lapis dict⁹ eo q̄ corpa defunctor⁹ cōdita in eo infra xl. dies assumuntur. Sarcos enim grece carnes. fagos comedere. Nascit aūt in troade. fissilig; vena scinditur. Sūt a eiusdē generis in oriente saxa. que etiam viuentib⁹ alligata erodunt corpa. Emachites appellatus eo q̄ cute resolutus in colorē rubet sanguinis. Est autē admodū liuidus. Est a ferrugine⁹. Nascitur inultima egipto babilonia. a hispania. Androdomant⁹ colore niger. ponderosa duricia insignis. Vnde a nomen traxit. precipuus reperitur in affrica. Trahere aūt in se argentū vel ossa quicq; attrit⁹ vt emathites in colorem redigitur sanguinis. Iscistos inuenit inultima hispania croco simlis cū leui fulgore. facile fricabilis. Amanthos appellat⁹ a veteribus: eo q̄ si ex ipso vestis fuerit contexta: cōtra ignem resistat. a igni apposita non ardeat: sed splendore accepto nitescat. a est scissili alumini similis. veneficijs resistens omnib⁹ specialiter magorum. Batracites similis est teste laminose scissibilis. Galactites colore cinereus. gustu fluuis: sed ideo vōtus q̄ q̄dam de se lacteū attritus dimittat. Obsi⁹ lapis niger est trāslucid⁹ a vitri hūs similitudinem. Ponitur in speculis parietum p̄ter imaginū umbras reddendas. Gemmas multi ex eo faciunt. nascit in india a in samo ytalie. Aptridas lapis eufrates sole repercussus coloribus micat variis. Echites lapides reperiuntur in nidis aquilar⁹. aiūt binos inueniri: marem a femina: nec sine hijs parē aquilas. Horum masculus durus simlis pallentibus. femine⁹ vero pusill⁹ ac mollis. Alligati p̄tus celeritatē faciunt. etiā a quibus vulue excidunt: misi cito parturientib⁹ auferant. Fingites capadocie lapis. duricia marmoris candid⁹ atq; translucēs. ex quo quondā templū constructū est a quodā rege foribus aureis. quibus dapsilis ditas intus diuturna erat. Emites e bouis felle. in q̄ dariū oditū fert. parioq; felle cādore a duricia minus tm̄ ponderos⁹ q̄ poros vōtur. Ostracites vōtus q̄ testitudinem teste hēat vsus e⁹ p̄ pumice. Melantes lapis dict⁹: eo q̄ melleū a dulcē succū emittat. Ismirus lapis aspr⁹ a mordendo a oia atterens. ex quo gēme terūt. Crisites colore flauis ocree. inuenitur in egipto. Ammites simlis nitro: sed durior. gignit in egipto a arabia. Vi nascitur in ethiopia rubi viridis: sed latens cū resoluit remorderis rubescit. Coran⁹ albus ē. durior q; paio

Melotis velut viridis a grandis inuenitur in egypto Tusculana loco vtalie dicto: dissiliri igne traditur Sauinus lapis fusco addito oleo etiã lucere fertur Esta quidẽ viridis lapis vehementer igni resistẽs. Sisimus mollis a candido ex calefacto oleo nigrescit atq; durescit. Lapides q̃ medicinalium mortario vta pigmẽto vtibus apti. ederis precipua a inde colatico. Thebaicus q̃ a basanites lapides nil ex sese emittentes Speculalis lapis vocatus ẽ q8 victri more tinctu ceat repertus primũ in hispanie citerioꝛe a circa segobricã vrbẽ Inuenitur em̃ sub terra a effossus excinditur atq; findituꝛ in quaslibet tenues crustas.

4 De marmoribus. Ca. 4

POst lapidum genera veniem⁹ ad marmoꝛa. Nã inter lapides a marmoꝛa differentia est. Nã marmoꝛa dicũtur eximij lapides qui macule a coloꝛib⁹ cõmendantur Marmoꝛ sermo greacus est a viriditate võtus: a q̃ vis postra a alij colores inuemãtur: nomen tamen pristinũ a viriditate retinuerũt Marmoꝛ coloꝛes a genera innumerabilia fũt Non tamẽ omnia e terris exidũtur: sed multa sub terra sparsa fũt pretiosissimi generis sicut lacedemoniũ viride cum albis hilaris. rep tũ pri⁹ ap8 lacedemones vsũ avocabulũ traxit. Ophites serpentiũ macule simile est. vsũ a vocabulũ sumpsit. Duo ei⁹ genera molle candidũ. migꝛ duꝛ. Augustũ a tyberiũ in egypto augustia tyberij primuꝛ p̃ncipatu repta sunt differẽtia coꝛ est ab ophite cum nil ludit vt p̃dixim⁹ serpentiũ macule sit simile: hec maculis diuerso modo colliguntur. Nã augusteũ vndatũ est crispũ inverticẽs tyberiũ sparsa nõ inoluta canitie. Purpurites ex egypto est rubens candidis interuemẽtib⁹ pũctis. Nominis eius causa q rubeat vt purpura. Basanites ferrei coloris sine duricia. Vsũ a nomẽ ei datũ est. inuent⁹ in egypto a ethyopia. Alabastrites lapis cãdid⁹: intertinct⁹ variis coloꝛib⁹ ex quo euãgelici illius vnguẽti vasculum fuit. Cauant em̃ hunc ad vasa vnguẽtaria: quo optime seruare incoꝛrupta dicit. Nascitur circa thebas egyptias a damascũ syrie ceteris cãdidioꝛ. pbatissim⁹ vero in india Patrius candoris eximij. ligdinus cognomento: hic apud paron insulã nascitur. vndea parius nũcupatus. Magnitudo ei⁹ qua lances crateraq; non exedat. Vnguẽtis a ipse apt⁹. Corilliticus in asia reptus mẽsura nonvltra cubitos binos: candore primo eboris ad quandã simlitudinẽ e diverso niger. Alabandic⁹ terre sue nomine nuncupatus: purpure aspectu similis. Iste in oriente igni liquatur atq; ad vitri fundatur. Thebaic⁹ inter tinct⁹ aureis guttis inuenitur in pte egypti. ascriptus coticulis ad terenda collyria quadaꝛ vtilitate naturali iuuemens. Sienites circa sienẽ vel thebas nascitur: tẽples ex eo fecere reges. Marmora autẽ que in officinis sunt: cupib⁹ signunt ex quib⁹ iste sienites diuersi coloris maculis distinct⁹ est: cui⁹ primuꝛ vsũ insule cicladis dederũt Lesbi⁹ liuidioꝛ est paulo hoc. ß ipẽ diuersi coloris macula habens Comitheꝛ amomacẽ gutte similis cũ varietate diversoꝛ coloꝛ corinthꝛ primũ reptus ex eo columne ingẽtes luminaq; fiũt ac trabes Caristeũ viride optimũ nomen ab aspectu hũs eo q̃ gratũ sit hũs q̃ gemmas sculpũt. ei⁹ enim viriditas efficit oculos. Numidicũ marmoꝛ numidia mittit ad cuius fucũ dimittit. croco similez. vsũ a nomẽ accepit nõ crustis sed in massa a liminuꝛ vsũ aptũ Luculleum marmoꝛ nascitur in chio insula cui lucull⁹ cõsul nomen dedit: qui delectat⁹ illo primũ romam inuexit. solumq; pene hoc marmoꝛ ab amatoꝛe nomen accepit. Esta limẽsis tessian appellatus a colore cineris. cui⁹ lapidis alligatõ otra serpẽtes laudatur. Ebur abarno. id est elephante dictũ. Orati⁹. Quid tibi vis mulier nigris dignissima barris.

6 De gemmis. Ca. 6

POst marmoꝛũ genera gẽme sequũtur: que multũ auri decorem tribuunt venustate colorum. Primoꝛ dia eatũ a rupe caucasi. Fabule ferũt prometheuꝛ primũ fragmẽtũ sapi eiusdẽ inclusisse ferro ac digito circũdedisse. hinc⁹q; in tris ce pisse anulũ atq; gemmaꝛ. Genera gẽmarũ innumerabilia eẽ tradũtur. e quib⁹ nos ea tantũ que principalia fũt siue notissima amota bim⁹. Gemme vocate q8 instar gummi tũsluceant. Pretiosi lapides id⁹: q̃ care valent siue vt a vilibus discerni possint: seu q8 rari sint. Omne enim q8 rarum est: magnũq; pretiosuꝛ vocatur: sicut a in samuelis volumine legitur. Et sermo domini pretiosus erat in israel: hoc est rarus.

7 De viridioꝛibus gemmis. Ca. 7.

OMniũ gẽmaꝛ virentiũ smaragdus p̃ncipatũ tẽt. Cui veteres tertiã p⁹ margaritas a innones tribuũt dignitatẽ. Smaragd⁹ a mira viriditate 8. Onẽ em̃ satis viride smaragdũ 8. Nullis em̃ gẽmis vel herb maioꝛ hoc austeritas ẽ. Nã herbas virẽtes frondesq; erupat: in fitiẽs circa se viriditate repercussuꝛ aerẽ. Sculpentibusq; gẽmis nulla gratioꝛ oculoꝛ refectio ẽ. Cui⁹ coꝛp⁹ si extentũ fuerit sic speculũ ita ymagines

rębdit. Quippe ves cesar gladiato⁹ pugnas in smaragdo spectabat. Genera ei⁹. xij. sed nobiliores scitici: qui in scitica gente reperiuntur. Scōm locū tenent bactriani. Colligūtur enim in omissuris saxorū flāte aquilone. Tūc enim tellūre de opta immicant: q hijs ventis hanc ne maxime mouētur. Tertiū egyptij habent. Reliqua in metallis cerarijs inuemūtur sed vitiosa. Nā aut ere aut plūbo aut lapillamētis vel salis similes notas hūt. Smaragdi aūt mero a viridi ꝓfituntur oleo q̄ius natura imbuā tur. Calco smaragd⁹ dicta q viridis sit: a turbida aereis venis. Hec in egypto vel cipro in sula nascitur. Prasi⁹ pviridi ante colore dict⁹: sed virilis. Cui⁹ alter ⁊ gen⁹ sanguineis pūctis abhorret. Tertiū distinctū virgulis trib⁹ cādidis. Beryll⁹ in india gignitur: gētis sue lingua nomen habens viriditate simil smaragdo sed cū palloe. Politur autē ab indis in sexangulas formas: vt lęteturo coloris repercussione āgulor ⁊ excitet. Alie polit⁹ nō hēt fulgorē. Genera eius noue. Crisoberill⁹ dictus eo q pallida eius viriditas in aureū colorē resplendeat. et hunc india mittit. Crisoprassus indic⁹ est colore porri sucū referēs. aureis interuenientib⁹ guttis vñ a nomen accepit quē quidā berillorum generis indicauerūt. Jaspis de greco in latinum viridis gemma interp̄tatur. Jas quippe viride: pinnalis gēma dicit. Est aūt smaragdo sb̄similis a crassi coloris. Species ei⁹. x. a. vij. Volunt autē quidā jaspidē gemmā: a gratie a tutele eē gestantib⁹ q̄d credere nō fidei ꝯ fupstitiōnis est. Topazion ex virēti genere ē oiq̄ colore resplendens inuēta primū in arabie insula in qua trogodite p̄dones: fame a sp̄esta te fessi cū herbaſū radices effoderēt ereuerunt. Que insula postea quesita nebulis coopta tā dem a nauigantib⁹ inuenta ē. Sed ob hoc loc⁹ a gemma nomē ex causa accepit. Nā topazin trogodita lingua significatiōnem habet quę rendi. Est aūt amplissima gēma ⁊ eadē sola nobiliū limā sentit: genea eius duo. Callaica colore viridis sed pallēs a nimis crassa mihil iocundi⁹ auꝛ dęns. vnde a appellata. Nascit in india vel germania in rupib⁹ gelidis oculi modo ex tuberans. Melocites spissius virēs a crassior q̄ smaragd⁹ a colore habue nomē accepit: in reddendis laudata signis. Nascitur in arabia. Elidropia viridi colore a nubilo stellę puniceis supsparsa cū sanguineis venis. Causa nominis de effectu lapidis est. Nā directa i fabris eneis radio sol mutat sāguineo reper cusso. Extra aquā autē; speculi modo solem excipit. deprehendit q defect⁹ ei⁹ fulgur et m luna; ostendens magoꝝ impudētie. Manifestissimū

in hoc q̄ exemplū ē q admixta herba elidro pio quibusdā additis p̄cantacōmb⁹ gerentē ospici negent. Gignitur in cipro a affrica: sed melior in ethiopia. Sagda gemma prasimi coloris apud caldeos. Cui⁹ tāta vis ē vt pmeātes naues e pfundo petat a carinis ita tenaciter ad hereat vt nisi abrasa parte ligni vix separet. Mirrites dicta est q in eo mirre color ē. Compressus aūt vsq ad colorē nardi spirat suauitatē aromatis. Repitur in arabia vel egypto: mirre coloris a odoris. vnde a nomen accepit. Melecros bicolor ex vna pte viridis: ex altera melle similis. Coaspis a flumine psarū dicta ē ex viriditate fulgoris aurei.

8 De rubris gemmis. Ca. 8.

Coralli⁹ gignit̄ in mari rubro forma ramosus. colore viridis a maxime rubens: hec ei⁹ velvie candide sub aq̄ a molles. detracte cōfestim durātur a rubescūt. tactu q̄ptim lapides sunt. Itaq; occupari euelliq; rub⁹ solet aut aeri ferramēto p̄cidi: q̄ de causa coralli⁹ vocitat. Quā tū aūt apud nos margaritū indicui p̄tiosum est: tantū apud indos coralliū. Hūc magi fulminib⁹ resistere affirmāt si creditur. Sardius dicta eo q primū repta sit a sardis: hec rubū habet colorē marmoribus p̄stans: sed inter gēmas vilissima. Genea eius. v. Onyx appellata q habet in se pmixtū candorē in similitudinē vnguis humane. Greci enī vnguē omicē dicūt. Hāc india q arabia gignit: distāt aūt inuicē. Nā indica igniculos habet albicantib⁹ zonis. arabica aūt nigra ē cū candidis zonis. genea ei⁹. v. Sardonyx ex duū nominū sotietate vōta est. Est enī ex onicis candore a sardo. Constat aūt trib⁹ coloribus subteriu⁹ nigro. medio candido. supinus mineo. Hec sola insignando mihil cere euellit. Repitur autē apud indos a arabes detecta torrentib⁹. Genera ei⁹. v. Emathites rubore sanguineus. Preterea emathites vocatur. Emath quippe sāguis ē. Gignit i ethiopia q̄dē ꝑ principaliter i arabia q in affrica inuenit. de qua pmittūt magi quo dā ad cō arguendas barbaroꝝ insidias. Sucin⁹ quem appellant greci electron. fului cereiq; coloris fertur arboris sucus esse: a ob sucinum appellari. Electron autem vocari fabulosa argumentatio dedit. Namq; phetonte fulminis ictu interempto sorores eius luctu mutatas in arbores populos lacrimis electrum omnib⁹ annis infundere iuxta eridanū amnē a electruz appellatum: quoniā sol vocitat⁹ sit electron plurimi poete dixerūt. Cōstat āt nō eē sucū populi sed

pinee arboris. Nã accẽsus tede nitore flagrat. Nascitur autẽ in insulis oceani septẽtrionalis sicut gummi. densatur qz vt cristallũ rigore vel tẽpe. Ex ea fiũt decoris gra agrestiũ feminarũ monilia. Vocatur ãt a quibusdã arpaga eo qz attritu digito zacepta coloris anima folia paleasqz a vestiũ fimbrias rapiat. sic magnes ferrũ. Quocunqz autẽ mõ libeat tingũi. Nã au tusę radicę cochilioqz infitiũtur. Liguriꝰ vocatus qꝫ fiat ex urina lincis bestie tepe indurata. Est autẽ sic a fucinũ fulua. attrahens spiritu folia appinquãtia.:

9 De purpureis. Ca. 9.

Inter purpureas gemmas principatũ ametistus indicus tenet. Ametistꝰ purpureꝰ est pmixto violaceo colore: a qsi rose mitor. a leniter qs dam flãmulas fundens. Alterꝫ eiꝰ genꝰ descendit a iacinctis. Causã nominis eiꝰ asserũt: qz sit quidã in purpura illiꝰ: nõ ex toto igneũ sed vini coloreꝫ hns. Est autẽ sculpturis facil. genera eiꝰ quinqz. Saphirꝰ cerulꝰ est cũ purpura: hns puluereꝰ aureos sparsos. apꝰ medos optimꝰ nusqz tamen plucidꝰ. Jacinctꝰ ex nominis sui flore vocatur. Hic in ethiopia inuenitur: ceruleum colorem hns Optimus qui nec rarus ẽ: nec densitate obtusus sed extroqz tempamento lucens purpuraqz refulgẽs. Hic aũt non cutilat equaliter: sed cũ fatie celi mutat. Sereno enim pspicuꝰ ẽ atqz gtꝰ nubilo corã oculi euãescit atz marcescit: in os mssus frigidꝰ est. in sculpturis durissimꝰ. nec tñ invictus. Nã adamante scribitur a signari. Jacinctizonta indicꝰ est iacinctuz xpe referens. Quidam autez eoz cristallis similes capillamẽtis intercurrẽtibꝰ obscurãtur: ex quo etiam vitio nomẽ illoz est. Ametistizontas appellati: quia eiꝰ extremus igniculus in ametistiviolã exit. Celedonia ex hirundinũ vocata coloꝛe a duum est genera: qꝝ vna ex altera pte purpurea: a altera purpurea migris interuemẽtibꝰ maculi. Cianea scithie gẽma ceruleo coruscans mixtẽ purpura interdũ a punctuli intermicantibus auratis puluisculis varians. Rodites rosea est a ex eo nomẽ accepit.

10 De candidis. Ca. 10.

Margarita prima candidaꝝ gemmarũ quam inde margaritam aiũt vocataz: qꝫ in oculis maris hoc genꝰ lapidũ inueniatur. Inest enim in carne concle calculus natus sic in cerebro piscis lapillꝰ. Gignitur autẽ de celesti rore: quez certo anni tẽpore ocule hauriũt. Ex quibꝰ margaritis quedã vniones vocantur: aptũ nomẽ habentes: qꝫ tantũ vnꝰ nunqz duo vel plures simul reperiantur. Meliores autez candide margarite: qm que flaues cũt. Illas enim aut inuentus: aut matutini roris ceptio rẽdit cãdidas. has senectꝰ vel vespertinꝰ aer gignit obscuas. Pedoꝛ secunda post margaritam candidarũ gemmaꝝ: de qua queritur in quo colore numerari debeat. totiẽs iactati p alienas pulcritudines nominis. adeo vt decoris progatiua vocabulo facta sit. Asteritez cãdida est: inclusã lucem otinens velut stellam intus ambulantẽ reddit qz solis candi dãtes radios. vnde a nomen inuenit. Galactites lactea ẽ: q attrita rẽdit sucũ album ad lacteũ saporem. feminis nutrientibꝰ ligata fecundant vbera. Infantum quoqz collo suspẽsa. saliuã facere fertur: in ore autẽ liquescere a memoria adimere. Mittunt ea insulis a arabꝰ amnes. Sũt qui smaragduz albis venis circũligatũ galactitẽ vocant. Galactias grãdinis a candorẽ prefert a figurã. duritia qz muicta vt adamas. etiam in igne posita manet suũ frigꝰ. Solis gemma candida ẽ. tra ritqz nomen qꝺ ad solis spẽtiẽ in orbem fulgentes spargit radios. Silenites trãslucet cãdido melleoqz fulgore otinens lune ymaginẽ quã iuxta cursũ altri ipsiꝰ phibẽt in dies singulos minui atqz augeri. Nascitur in persida. Cimedia inuenitur in cerebro piscis eiusdem nominis: candida a oblonga. Oresagite hijs ferũt magi sigñ tñ quilibitatis vel tempestatis. Beloculus albicãs pupillã cingit nigrã e medio aureo fulgore lucentẽ: a pter spẽtiem assirioꝝ regi belo dicatam. vñ a appellata. Epimelas sit cũ in candida gemma supne emigricat color. v ñ a nomẽ hẽt. Exeten spẽtiosa a candida: q aurifices aurꝫ poliunt.

11 De nigris. Ca. 11

Achates reperta primũ in sicilia iuxta flumẽ eiusdẽ nomis postea plurimis in terris. Est aũt nigra hns i medio circulos nigros a albos inuctos a variatos simile emathiti. Magi suffitu eaꝫ si creditur tẽpestates eucruant: flumina sistũt. Absectos nigra a ponderosa distincta venis rubẽtibꝰ. Hec ex calefacta ignis. vij. diebꝰ colorẽ tenet. Egiptilla nigra ẽ radice cerulea facie ex egypto vbi inuenit̃ vota. Media nigra ẽ a medea illa fabulosa inuẽta. Hẽt venas aereis coloris: sudorẽ reddit croci. saporẽ vini. Vegẽ tana ytalica gẽma ẽ a vegetis repta nigra facie. albis intermicãtibꝰ notis. Bariptos nigra ẽ cũ sãguineis a albis notis. Meramelas nigra vena quelibet colorẽ secãs p mediũ. Veneis crinis nigerrimi nitoris: otinẽs in se spẽm rufi crinis.

Tricalus ex affrica migra ē: sed tres fucos reddit. ab radice migrū est medio sāguineū: e fimo ocree dyomisia migris mixtis rubētib⁹ notis ex aq̄ trita: vimū flagrat: a odore suo ebrietati resistere putat. Piritis migra quidē ſ attritu digitos aburit.

De variis. Ca. xij

Angitis varij⁹ ex ommib⁹ pene coloribus stans vñ a nominatur. Oleabarbal nominis ex fuluo a migro viridiq; candido ē. Mitridax sole pussa: coloribus micat variis. Gignitur in psida. Droselit⁹ varij⁹ nominis cā: q̄ si adigne applicetur velut sudorez mittit. Oppalus distinctus: diuersay colore gemmarū. Est em̄ in eo carbūculi tenuior ignis: ametysti fulgēs purpura. smaragdi mītis viriditas a cūcta paitere sb q̄dā varietate lucētia. Nomen habet ex patria. Sola ci eū parturit india. Pōtice a ponto dicūtur: genere diuerso: nūc sāguineis: nunc auātis guttis micātes: alie hyātes stellas: alie longis coloꝝ ductib⁹ lineate. Exo cōtalib⁹ in pua magnitudine multicolor. vñ a hoc nomen sibi ādoptauit. Tā diuersis em̄ notis spargit est: vt sexaginta gemmarū colores in puo ei⁹ orbiculo resplendātur. Nascitur autē in libia apud trogoditas. Murina apud parthos gignitur: sed p̄cipua in germania humore sb terra putant calore densatuz vñ a nomen sūpsit. Varietas ei⁹ in purpurā candorēq; a ignē cū quibusdā coloꝝ repercussionib⁹ quales in celesti arcu spectātur. Cui⁹ otratia cā crystallū facegelu ocreto velremētione.

De crystallis. Ca. xij.

Crystall⁹ resplendens a aquosus colore traditur: q̄ nix sit glatie dura ta p ānos. Vñ a nomen ei greci dederūt. Gignitur aūt in asia a cipro: maxime in septētrionū alpib⁹ vbi nec estate sol frequentissim⁹ inuenit. Ideo ipsa diuturnaq; ānosa duritia reddit hāc speciē que crystallus dicit. Dic oppositꝰ radijs solis adeo rapit flāmam vt aridis fungis vel foliis ignem p̄beat. Vsus ei⁹ etiā ad pocula estimatur. Nihil aūt aliud q̄ frigidū pati potest. Adamas indicus lapis paru⁹ a inde corus. ferrugineū hyis colorem a splendorē crystalli. Nūq; autē vltra magnitudinez nuclei auellani reptus. Dic nulli cedit materie: nec ferro nec igni: nec vnq; ineale scit. vñ a nomen greca interp̄tatōne indomita vis accepit. Sed duz sit inuict⁹ ferri igniscq; cōtempto: hircino cupitur sāguine recenti a calido maceratur: ficq; multis ictibus ferri pfringitur. Cui⁹ fragmētis sculptores p gēmis insigniendis perforandisq; vtuntur. Dic aūt dissidet cū magnete lapide. in tantum vt iuxta positus ferru nō patiatur abstrahi magneti: aut si admotus magnes oprehenderit rapiat: aut auferat. Fertur q̄ in electri similitudine vene na dep̄hendere. metus vanos expellere: maleficis resistē artibus. Genera eius. vi. Galatias grandinū a candori ea figurā: adamantine duritie habet. Etiā in igne positus manet suū frigus. Ceraunioꝝ duo genera sunt. Vnū quez germania mittit crystallini similez splendet tamen ceruleo a si sub diuo posit⁹ fuerit fulgore rapit sideriuz. Ceraunū alterū hispania in hasitanis litorib⁹ gignit cui color piropo rutenti a qualitas vt ignis. Dec aduersus vim fulgu cū opitulari fertur si credim⁹. Dicta aūt ceraunia: quo alibi nō inuenitur q̄m in loco fulminis ictui primo. Grece em̄ fulmē ceraunos dicitur. Iris apud arabiā in mari rubro nascit coloris crystallini: sexangulata: dicta ex argumento iris. Nam sub tecto pussa sole spectes a colores arcus celestis in primos parietes imitatur. Astrion ex india est: crystallo p̄pinqua in cuius centro stella lucet fulgore lune plene. Sumpsit aūt nomen q̄ astris opposita: fulgorem rapit: ac regit. Electria quasi electoria. In ventriculis em̄ gallinatijs inuenitur: crystallinę speties magnitudine fabe. Dac in certaminib⁹ inuictos fieri magi volūt si credim⁹. Emidros ab aqua vocata. Expundat enim aquam ita vt clausam in ea putes fontanea scaturiginem. Omnū ardentium gemmarū principatum carbunculus habet. Carbuncul⁹ autē dict⁹ q̄ sit ignitus vt carbo: cui⁹ fulgor nec nocte vitatur. Lucet em̄ in tenebris adeo vt flammas ab oculos vibret. Genera eius. xij. sed p̄stantiores quividentur fulgere: a velut ignem effundere. Carbunculus aūt grece antrax dicitur. Gignitur i libia apud trogoditas. Antracites vocatus q̄ sit a ipse coloris ignei: vt carbunculus sed candida vena precinct⁹: cui⁹ p̄rinz est q̄ iactatus in ignē velut inter mortuos extinguitur. at ostra aquis perfusus exardescit. Sandaracus nascitur in india loco eiusdez nominis. Speties ei⁹ q̄ velut intro lucido igne intus fulgente aureo gutte. Constat autem iter oēs quantus numerus stillaꝝ accedit: tanto a pretium accedere. Lignis ex eodē genere ardentiū est appellata a lucernaꝝ flagrantia. Gignitur in multis locis: sed probatissima apud indos. Quidaz eam remissiorem carbunculum eē dixerunt. Huius duplex facies vna que purpura radiat. altera q̄ cocci rubore. A sole excalefacta. aut digito aut tritu paleas a cartaꝝ fila ad se rapere dicit. Sculpturis resistit. ac si q̄ndo

ſculpta fuelt dū ſigna impmit: quaſi quodā
aīmali morſu partē cere tēptat. Genera ei⁹ q̄tu
or. Carcedonia hꝰ qꝫ a lignis facere dr. quā q̄
multū vitior pdictis. Naſcat apud naſamonas
Imbrevt ferūt dmo muemitur: ad repcuſſum
lune plene. Onia aūt geneā ſculpture reſiſtūt
Alabandina dicta ab alabāda aſie regione:
cui⁹ color ad calcedoniū vadit: ſ rar⁹. Draconi
tes ex cerebro draconis eruitur: q̄ niſi viuenti
abſciſa fuerit nō igemiſcit. Vñ a eā magi dor
mientib⁹ draconib⁹ amputāt. Audaces enim
viri explorāt draconū ſpecus ſpargūt ibi gē
mina medicata ad incitandū draconū ſapore
atz ita ſōno ſopitis capita deſecāt a gemmas
detrahūt. Sūt aūt candore trāſlucido. Vſu ea
rū orientis reges pcipue gloriātur. Criſoptaſi
us ethiopic⁹ eſt quē lapidē lux celat pdit ob
ſcuritas. Nocte em̄ igne⁹ eſt die aure⁹. Flogi
tes ex pſida eſt oſtētans intra ſe q̄ſi flāmas
eſtuātes que nō exeāt. Sirtites vōta qm̄ in lito
re ſirtiū inuēta primū eſt in pte lucame. Color
ei⁹ croce⁹ intus ſtellas otinens elanguidas a
ſub nubilo remittēs. Ermiſcioū inter gratiſſi
mas aſpicit a ex igneo colore radians auro:
portas ſecū in extremitatib⁹ candidam lucem

Ca. 19.

De aureis.

Vnt quedā gemmaꝝ genā ſpetie
metallorū vel lapidū cognomina
ta. Criſopis auꝝ tm̄ videt eē. Criſo
lit⁹ auro ſimil eſt cū marini coloꝛ
ſimilitudīe: hūc ethiopia gignit. Criſolectr⁹
ſimilis eſt auro: ſed in colorem electri vergens
matutino tm̄ aſpectu iocūd⁹ rapaciſſim⁹ igni
um a ſi inſ fuerit celerrime ardeſcens. Criſola
pſis ex auro a igne vocata. Aurea eſt em̄ die
a nocte ignea: hanc ethiopia gignit. Ammo
criſus aremis auro intermixtis nūc bratteatū
nūc puluerib⁹ habet quadrulas. Gignitur in
perſida. Leocriſus colore aureo interueniente
cādida vena. Melectriſis dicta qꝫ vtuti p au
rū ſinceruz: ſic hec gēma trā ſluceat. Criſocolla
gignitur in india. vbi formice eruūt aureū. Eſt
au tē auro ſimilis a habet naturā magnetis: ñ
qꝫ augere auꝝ traditur: vñ a nūcupatur. Ar
girites ſimilis argento: hūs ſtigmata aurea.
Androdama argenti nitorē habet a pene a da
mas quadrata ſemp teſſeres. Māgi putāt no
men impoſitū ab eo q animoꝝ impet⁹ vel ira
cūdias domare: a refrenare dicatur ſi credim⁹
Gignitur in mari rubro: calcitis aerij coloris
eſt. Calcofan⁹ nigra eſt: ſed lapidi illiſa eris
tinnitū reddit. Balanites duo ſūt genera: ſub
viridis a corithee eris ſimilitudīe mediaz ſe
cāte flāmea vena. Sederitis a cremplacōne fer
ri diſſonat. In maleſitijs q̄ modo ſi inferat di
ſcordias excitat. Ide⁹ dactilus ex inſula creta
eſt ferrei coloris: cauſa nominis eius: q̄ pol
licem humanū exprimit. Ethiopicus ferrei co
loris eſt qui dum teritur migrāſucū emittit. Si
miliamici⁹ in eufratis alueo legitur p onexiōe
marmoris ſimilis medio colore glauco. veluti
oculi pupilla intermitens. Arabica ex patria
dicta aſpectu eburnea eſt. Eſtitis ſpeculi na
turā habet in redendis ymagimb⁹ quaꝫ cu
tilet experimentū ei⁹ ſi feruenti aque addita
ſtatū refrigeret aut ſi ſoli oppoſita aridam ma
teriam accēdat. Naſcitur in corico. Oſtrachi
lapidoſus colore teſtaceo durior. Altera acha
ti ſimilis niſi q̄ achates politura pinguescit.
Durioꝛi tanta meſtvis. vt alie gēme ſculpanē
fragmentis ei⁹. Gloſſa petra ſimil eſt lingue
humane. vñ a nomen ſūpſit. Fertur aūt de ſi
tiente luna celo cadere cui nō modicā magi tri
buūt poteſtatem. Nā ex eo lunares motus ex
citari putant. Sūt a quedaz gemmaꝝ genera
cognominata ab aīmalib⁹. Echites vipereas
maculas exprimit. Carcine marini cancri colo
ris eſt. Scorpitis ſcorpionē a colore a effigie re
fert. Mirmicites formice reptantis effigiē imi
tatur. Taos pauoni eſt ſimilis. Hieracites ac
cipitris coloris. Ethites aquile. Egoptalmos
caprino oculo ſimilis. Licoptalmos quatuoꝛ
colorum ex rutilo ſāguineum. in medio nigrū
candidus cingit vt luporum oculus. Mecomi
tes papauer exprimit. ſunt a quedam gēme
quibus gentiles in ſuperſtitionib⁹ quibuſdā
vtuntur. Liperia ſuffita omnes beſtias euoca
re tradunt. Anancitide in micromantia demo
num ymagines euocare dicuntur. Simocitide
vmbras inferorum euocatas tenere dicuntur.
Celonites oculus eſt indice teſtudinis: vari⁹
a purpureus. Per hunc magi impoſitum lin
gue futura prenūtiari fingunt. Bromia a capi
te teſtudinum o tonitruis cadi putat a reſtin
guere fulminis ictus. Hiemia lapis in oculis
hiene beſtie inuenitur. Qui ſi ſub lingua hom
inum ſubdit⁹ fuerit: futura eum precinere di
cunt. Sed a corallius tempeſtatia grandini re
ſiſtere fertur. Pontica eſt gemma quedam li
uore perlucida: habens ſtellas rubras: inter
duma aureas. dicunt per eam interrogare de
mones a fugare. In quibus gemmarum gene
ribus vera a falſis diſcernere magna difficul
tas eſt: quippe cum inuentum ſit ex vero gene
re alterius in alia falſa tranſducere: vt ſardo
nices que trimis glutinantur gemmis ita vt de
prehendi non poſſint. Fingunt enim eas ex
diuerſo genere. nigro candido minioq̄ colore
Nā a pro lapide pretioſiſſimo ſmaragdo q̄daz

vitꝝ arte īstitūt a fallit oculos sub dolo que dam falsa viriditas: quo aduſq nō est qui p bet simulatū a arguat sic a alia alio atq alio modo. Neq em est sine fraude vlla vita mortaliū. Oēs aūt trāslucidas gemmas cēas appellāt: eo q densitate sua obscurentur.

14 De vitro. Ca. 14.

Vitꝝ dictum qđ visui petspicuitate transluceat. In aliis em metallis quicqđ intrinsecꝰ otinetur absconditur. in vitro vero q̄libet liquor vel spēties qualis est intrꝰ talis exterꝰ declaratur a quo dāmō clausus patet. Cuius origo hec fuit. In pte syrie que fenicis vocatur finitima fuere circa radices montis carmeli palus est: ex q̄ nascitur vetus āmis: quinq milliū passuū spatio in mare fluens iuxta ptholomaidē: cuius arene de torrēte fluctu fortibꝰ etiā unde. Dicit fama est pulsa naue mercatoꝝ nitri cū sparsim p litus epulas pararēt nec eēt p attollēdis vasis lapides: glebas nitri ex nauе subdidēt: quibus accēsis p̄mixta arena litoris trāslucētes nouū liquoris fluxisse riuos a hāc fuisse origines vitri. Moꝝ vt est ingeniosa solertia nō fuit otenta solo nitro: hāc a alijs mixturis hāc artem studuit. Leuibꝰ em ardisq lignis coquit adiecto cupro ac nitro cōtinuisq fornacibꝰ vt ees liquat masseq fiunt. Postea ex massis rursus fundit in officinis: a aliud flatu figuratur. aliud torno teritur. aliud argenti mō cælat. Tinguit etiā multis modis ita vt iacinctos saphiros q̄ viridēs imitetur a omnes vel aliaꝝ gemmaꝝ colores: neq est alia spēcies aptior materia vel pictue accōmodatior. Maxim⁹ tū honor in candido vitro p̄mo in crīstalli similitudine Vīa ad potandū argēti metalla a auri vicē repulit. Olim fiebat a in ytalia: a p gallias a hispaniā arena alba a mollissima pila molaq terebatur. De hinc miscebat trib⁹ ptib⁹: nitri ponderis a mēsura. ac liquata in alias fenestras trāsfundebatur. Que massa vocabatur admontꝝ atq hec recocta fiebat vitꝝ puꝝ a candidū. In genere vitri a obstant lapis ānumeratur. Est autē virens interdū a niger aliquādo a translucidꝰ. crassior et visua in spēcie paretū p ymagine vmbras reddente gemmas ex eo multi fatiūt. Hūc lapidē a iudia a in ytalia a ab oceanū in hyspania nasci tradunt. Fert aūt sub tyberio cesare quendā artifex excogitasse vitri temperamentū vt flexibile cēta duxtile. Qui dū admissus fuisset ad cesarez: porrexit fialam cesari. Quā ille indignatꝰ in pauimentū piecit. Artifex āt sustulit fialam de pauimento; que oppicauerat se tanq̄ vas eneū. Deinde malleū de sinu p̄tulit a fialam correxit. Hoc facto cesar dixit artifici. Nūquid alꝰ scit hāc obituraz vitroꝝ? Post q̄ ille intās negauit alteꝝ hoc scire iussit eū cesar decollari nedū hoc cognitū fieret: auꝝ p luto haberetur a omnū metalloꝝ p̄tia abstraherētur. Reuera q si vasa vitrea nō frangerētur melioꝰ eēt q̄ aurū a argentū.

16 De metallis. Ca. 16.

Metallū dictū grece. qđ natura eiꝰ ea sit vt vbi nauena apparuerit: ibi spes sit alteriꝰ inquirendi. Septē autez sunt genera metallorū. auri. argenti. eris. electri. stagni. plumbi a qđ domat oīa ferꝝ.

17 De auro. Ca. 17.

Aurꝝ ab aura dictū: id est a splendore qđ repcusso aere plus fulgeat. Vnde a virgilius. discolor inde auri per ramos aura refulsit. hoc est splendor auri. Naturale enim est vt metalloꝝ splendor plus fulgeat luce alia repercussus. Hinc a auctorij dicti quoꝝ fulgor splendidos reddit. Obtusum aurū dicuꝝ: qđ obradiet splendore: est enim coloris optimi hebetis: qđ otpaz greci cairon vocant. Brattea dicitur tenuissima lamina. qđ ē ere pitandi.

lamina. Pecunia priꝰ de pecudibus a proprietatē habebat a nomen. de corio enim pecudū nūmi incidebantur a signabantur. Postea a saturno ereꝰ numm⁹ inuentus est. Ipse enim signari nūmos a scribi constituit. Propterea a erariū saturno a gentilibꝰ consecratū ē. Alij vt superiꝰ pecuniam a pecudibꝰ appellauerūt: sicut a iuuando iumenta dicta sunt. Omne em patrimoniū apud ātiquos pecuniuz dicebat a pecudibꝰ in quibꝰ eoruz ostabat vniuersa substantia. Vnde a pecuarius dicebatur qui erat diues. modo vero pecuniosus. Antiquissimi nō dum auro argento q̄ inuento ere vtebantur. Naz prius erea pecunia in vsu hōm fuit. post argentea. deinde aurea sub secuta. ß ab ea qua cepit a nomen retinuit. Vnde a erarium dictū quia prius es tantum in vsu fuit. a ipsum sōlū recondebatur. auro argento q̄ nondum signato ex quoꝝ metallis q̄ uis postea facta fuissz pecunia. nomē tū erarij pmansit ab eo metallo vsū imitiū sūpsit. Thezauꝝius greca ꝓprietatez a thesis aurion: hoc ē a reposito nominatur. Nā thesis posico dicitur a est nomen ex greco latino q̄ sermone compositum. Nam thes greci reppositum dicunt. Latini autem qđ iunctum sonat repositū aurū. Auraria nomē hēt ab auro

Tributa vero eo q̄ antea p trib⁹ singulas exigebāt: sicut nūc p singula territoria: sic autē in tres ptes diuiſū fuiſſe romanū populum cōſtat vt qui p̄erāt in ſingul' partib⁹ tribuni dicerētur. Vñ etiā ſumptus quos dabāt pp̄ tributa nominauerūt. Vectigalia ſunt tributa a vehendo dicta. Stipendiū a ſtipe pendenda nominatū. Antiqui enim appēderē pecuniā ſoliti erāt. magiſq̄ annumerare. Moneta appellata eſt q̄ monet ne qua fraus in metallo vel pondere fiat. Nomiſma eſt ſolid⁹ aure⁹ vel argenteꝰ ſiue ereꝰ: qui ido nomiſma dr. q̄ nominib⁹ principū effigieb⁹ q̄ ſignabatur. Pri⁹ numm⁹ argiteus nūcupabat: q̄ q̄m plurimū ex argento p̄cudiebatur. Nūmi autē a nūma romanoꝝ rege vocati ſunt qui eos primū apud latinos p magimb⁹ notauit a titulo nominis ſui p̄ſcripſit. Solidi dicūtur a ſaeculo quo conduntur a otinente id q̄ otinetur appellatum. In nomiſmate tria queruntur. metallu⁹ figura a pond⁹. Si ex hijs aliquid defuerit: nomiſma nō erit. Tria ſūt autē genera argenti a auri a eris ſignatū. factū infectum. Signatū eſt q̄ in nūmis ē. factū ē q̄ in vaſis a ſignis. infectu⁹ q̄ in maſſis eſt q̄ a graue dicitur. idēſt maſſa. In noticiā autē formaꝝ metalla ita venerūt. dū enim quacūq̄ cauſa ardentes ſilue exco q̄rent terrā. ex calefactis venis fudit riuos cuiuſcūq̄ ſtructure: ſiue igitur es illud fuerat: ſiue aurū cum in loca terre depreſſioā decurrat ſūpſit figurā in quā illud vel pfluens riuus vel excipiens lacuna formauerat. Quaꝝ rerū ſplendore capti homines cū ligatas attollerent maſſas viderūt in eā terre figurata veſtigia in que excogitauerūt liq̄factas ad oēm formā poſſe deduci.

18 De argento. Ca. 18.

Argentū non longe a greca appellatione diſtat. Hoc autē illi argiꝝ vocant. Sed miꝝ in modū illud dum candidū fit: impreſſum corpoi lineas nigras reddit. Argentū vinū dictū q̄ excidat materies in quib⁹ inicit. hoc a liquido q̄ precurrit. Inuenit ſpetialit in metallis: ſiue in argētarijs fornacib⁹ guttaꝝ decretione tectis inhērēs. ſepe ec a in ſtercore vetuſtiſſimo cloace vel puteoꝝ limo. Fit a etiā ex nimio impoſito oleo ferree patene teſtea ſuppoſita: cum circūlito vaſculo circūdātur carbones: ſicq̄ argentū vinū ex nimio ſtillat. ſine hoc neq̄ argētum neq̄ es maturari poteſt. Tante autē virtutis eſt vt ſi ſup ſextariū argenti viui centenarium ſaxum ſupponas: oneri ſtatū reſiſtat. Si vero auri ſcrupulū leuitatem eius raptim ſinu recipit: ex quo intelligitur nō pond⁹ ſed natura eē cui cedit. Seruatur aūt melius inuitreis vaſis. nā ceteras materias pforat. Potui autem datū interficit. ponderis cā. Argēti purgamenta litargiros: quā nos ſpumā argenti appellamus. Fit autē ex argēto a plūbo ita.

19 De ere. Ca. 19.

Es a ſplendore aeris vocatū: ſicut aurꝝ a argentū. Apud antiquos autē prior eris q̄m ferri cognitus vſus ere quippe pri⁹ ſcindebāt terrā. ere certamina belli gerebāt. eratq̄ in p̄tio magis es. aurꝝ vero a argentū p̄ter inutilitatē reiciebātur. Nūc verſa vice iacet es. aurꝝ fūmo cēſſit honore: ſic voluenda etas omutat tempa rerū. et q̄d fuit in p̄tio. fit demiq̄ nullo honore. Vſus eris poſtea trāſit in ſimulachris in vaſis in edificioꝝ ſtructuris. maxime a ad p̄petuitatē momentoꝝ etiā publice in eis ordinatiōnes ſcripte ſunt. Cipriū es in cipro inſula primū reperti⁹ vſus a vocatū. factum ex lapide ereſo: quē cadmiaꝝ vocant. a eſt ductile. huic ſi addat plūbū colore purpureo fit. Auricalcū dictuꝝ q̄d a ſplendorē auri a duritiam eris poſſideat. Eſt aūt nomen opoſitū ex lingua latina a greca. Es enim ſermone grecoꝝ calco vocat. Fit āt ex ere a igne multo ac medicaminib⁹ p̄ducit ad aurei colorē. Chorinthēū ē olim cōmixtio metalloꝝ q̄d caſus p̄mū miſcuit corintho cui capetur in censa. Nā dū hanc ciuitatē hannibal obſideret: oēs ſtatuas eneas a aureas a argēteas in vnū rogū congeſſit a eas incēdit. Ita ex hac omixtiōe fabri ſuſtulerūt a fecerūt parapſides. Sic chorinthea nata ſūt ex omnib⁹ in vnū nec hoc illud. Vnde a vſq̄ in hodiernū die: ſiue ex ipō: ſiue ex imitatiōne ei⁹ es: corinthēū vel corinthea vaſa dicūtur. Dui⁹ tria genera. candidū vnū ad argēti mitorē accedēs. alteꝝ in quo ipſi⁹ aurei fulua natura eſt. tertiū in quo eq̄lis rubor tēperies. Coronariuꝝ ex ductili ere tenuat in lamināas: tauroꝝq̄ felle tinctū ſpeciē auri in coreis hiſtrionū p̄bet. vñ a appellatū. Piropū igneꝰ colorē vocauit. Nanq̄ in ſingulas vncias eris additis auri ſcripulis ſemis p̄tenuis bractea ignescat. flāmaſq̄ imitat. vñ a piropū dr. ẽgulare es dr. q̄d ab alijs ductile appellat: quale ōe cipriū eſt. Ductile aūt dr. eo q̄ malleo p̄ducat: ſicut otra fuſile q̄d tm̄ fundit. Nam a caldareū q̄d tm̄ fundit. Nā malleis fragile eſt. Si quidē omne es diligentiꝰ purgatis ignevitijs excoctis regulare efficit. Campanū q̄d inter omnia genera eris vocatur a campania prouintia q̄ eſt in ytalie p̄tibus vtenſilibus a vaſis oīb⁹

probatissimū. Es omne frigore magno melꝰ fundit. Es rubigine celeriꝰ trahi. misi oleo p unguaꝫ. seruaꝫ aūt id optime etiā in liquida pice tradūt. Inter oīa metalla es vilissimū ē a maxime potestatis. ideo a enea limina. vñ a virgilius In foribꝰ cardo stridebat eneis. Origo eis catmia a calcitꝰ. Purgamēta eris catmia a origo a eris a flos. Catmia gignit in metallo eris atq argenti fornacibꝰ insidente mi dore. Nā qd vt ipē lapis ex q fit es catmia vocat sic rursus in fornacibꝰ existit a nois sui origine recipit. Eris flos fit. seu gignitur oflatōibus soluto atq reliqto ere supfusa frigida aq. Repentina em dnsatōne tanq de fuco ẽpāratur flos. Erugine es q creat. Nā lamine ere super vas aceti asprimis armentis suppositꝫ atꝫ ita distillāt ubꝰ qd ex eo cadit in ipsū acetū terit a cribratur.

20 De ferro. Ca. 20

Ferrū dictum qd farra idest semina frugū terre odat. Idē a calibs a calite flumine vbi ferrum optima atie tempatur. Vñ a abusiue dicitur a calibs ipsa materies. vt vulnificusq calibs ferrum usus post alia metalla reptus ē. Cuiꝰ postea versa in obprobriū spetiem. Nā vñ priꝰ tellus tractabatur. inde mō cruor effundit. Nullū aut ē corpꝰ tam dēsis inter se cohærentibꝰ a implicitis elemētis q ferrū. vñ i mest illi duritia cuꝫ frigore. Ferri aūt metallū pene vbiq reperitur sed ex ommibꝰ generibꝰ palma seico ferro datur. Séres em hoc cū vestibꝰ suis pellibusq imittūt. Secūda partico. neq alia genera ferri ex mero atie temperātur. Ceteris em adimīscetur mollior oplexꝰ differētia ferri plurima iuxta ere genꝰ. Nā aliud molle. plūbiq vicinū. rotaꝫ a clauoꝫ vsibꝰ aptuꝫ. Aliud fragile a erosū cultura terre ouemēs. Aliud sola breuitate placet clauisq caligarijs. Aliud rubigine celeriꝰ sentit. Stricture vocantur hec oēs qd nō alijs metallis astringēdo apte vocabulo impositō. Aq rū vero sūma differētia est quibꝰ ferrū candēs immergitur quo vtilior fiat: sicut birbiri in hispania a thiras sona comꝰ in ytalia. Inacuēto ferro oleo delectatior fit aties vñ a tenuiora ferramenta oleo restringi mos ē: ne aq in fragilitatē durent. A ferro sāguis humanꝰ sese vlciscitur. Contactū nāq celeriꝰ rubigine trahit. Cū ferro magnes lapis concordiā habet. Sola ei hec materia vim ab hoc lapide accipit. retinetq longo tēpe. ex eode lapide architectꝰ quidā alexādrie tēplū camerauit vñ a in eo simulacꝫ ferro in aere pēdere videretur. Ferrū a cēnitiꝫ igni nisi durescit igmbꝰ corrūpitur. Rubēs non ē habile ad tundendū neq antequā albescere incipiat. aceto vel a lumine illitum ferꝫ fit eris similē. Purgamenta ferri rubigo a scoria. Rubigo est vitium rodens ferrū ipsum vel etiā segetes quasi rubigo mutata vna littera: hec a erugo ab erodendo. Nā erugo vitiuꝫ est ferri ab erodendo dicta. non ab eramento. Scoria vero purgamenta a sordes sūt que igne excoquūt. Et dicta scoria: q de ferro excutit. Rubigine ātcaret ferꝫ si cerussa a gipso a liquida pice pungitur. Itē rubigo ferramēta nō vitiat: si ea deꝫ medulla cerusina: vel cerussa mixta rosaceo vngatur.

21 De plumbo. Ca. 21

Plumbū dictū qd ēx eo primuꝫ pilis factis maris altitudo temptata est. Duúꝫ vero genera duo sunt: nigrū a candidū sed melꝰ candidū qd p us in insula athlantici maris inuentū est. Siq dē a in lusitania a in gallitia gignit. Sumpta terra arenosa a coloris nigri a ponderis grauis interueniūt a minuti calculi maxime de torrentibꝰ siccatis lauāt eas harenas: a qd subsidit coquūt in fornacibꝰ. Inueniūtur a i auraryis metallis aq missa calculi nigri a graues a duz auꝫ colligitur cū eo remanēt. postea sepati cō flātur a in plumbū albū resolutuūtur. Vna eade grauitas plūbi q auri. Nigꝫ plūbū circa cantabriā abundat. cuiꝰ origo duplex ē. Aut em solū ex sua vena pdit: aut cū argēto nascitur. mixtisq vēnis oflatur. Duúꝫ primus in fornacibꝰ liquor stannuꝫ est. secundꝰ argentū: qd remanet superaddita vena rursusq oflata. fit nigrū plumbū. India nēq plumbū neq es habet. gemmis tm a margaritis hec pmutat. Nigro plūbo fistulis lamminisq vtimur. Laboriosius in hispania a gallia eruitur plūbū. Naꝫ in britannia summo terre corio.

22 De stagno. Ca. 22.

Stanni ethimologia idest separans dicitur a secernens. Mixta enim a adulterata inter se p ignem metalla dissotiat et ab auro a āgento. es plumbūq secernit. alia q̄ metalla ab igne defendit. a cū sit natura eris fortiq durissima: si absq stagno fuerit vritur a crematur. Stannū illitū eris vasis saporem facit gratiorem. a cōpescit vicus erugimis. Specula eriā ex eo temperātur. Cerussa q̄ ex eo sicut ex plūbo oficit. Ca 23 De electro.

Electꝫ vōtū qd ad radiuꝫ solis clarior auro argēto q̄ reluceat. Sol enim a poetis electron vocatur. Defecatiꝰ est em hoc metallū ommibus metallis

Huiꝰ tria sunt genera. Vnū qđ ex prīmi arboribus fluit qđ sucinū dr. Alterū metallū qđ nā turæ inuenit a in precio hētur. Tertiū qđ fit de tribꝰ ptibus auri a argenti vna. Quas ptes etiā si naturale solueris inuenies. Vñ a mhil interest natū sit an factū. vtrūq; em̄ eiusdē nāe est. Electrum qđ est naturale eius mō natura ēvt in oriente a ad lumina clarius cunctis metallis fulgeat a venenuꝫ pdat. Nā si eo infundas venenū: stridorē edit a colores varios in modū arcus celestis emittit.

Ca. 24 De ponderibus.

Ondus ac mensuraꝫ iuuat ognoscere modū. Nā oia corpalia sic scptū est a summis vsq; ad ima in mēsura a numero a pondere dispositā sunt atq; formata. Cunctis corporeis rebꝰ pondus nā dedit suū. qđq; regit oia pondus. Primꝰ moyses in hæremo filiis isrl ponderā a mēsuras dedit. Primꝰ sidon argiuus pondꝫ rationē in grecia ostituit. a licet alij antiqui ores extiterint: sed iste hac arte expiētior fuit. Pōdus dictū eo qđ in statera libratū pendeat. hīc a pensū. Abusiue āt pondꝰ libra vna est. Vñ etiā dipondiū dictū est. q. duo pōdera. qđ nomen adhuc in vsu retinet. Trutina ē gemina pondꝫ lances equali examine pendens facta ꝓpter talenta a centenaria appendenda. sicut monētana pro pua modica q; pecunia. Hec a moneta vocata. Eadē a statera nomē ex nūo hīs qđ duabꝰ lancibus a vna in medio stilo librata eqliter stet. Examē est filū medū quo trutine statera regit. a lances equātur. Vnde in lancis amentū dr. Cāpana a regione ptale nomē accepit vbi primū eius vsus reptus ē. Hec duas lances non hz: sed virga ē signata libris a vncijs a vago pondere mensurata. Vnicuiq; aūt ponderi certus est modus noibus ꝓpriis designatus. Calcus minima ps ponderis quarti ps obuli est ostans lentis gemmis granis. Appellat aūt calcus q; fit puulus sic a lapis calculus. qui adeo minimꝰ est: vt sine molestia sui calcet. Siliqua. xxiiij. ps solidi ē. ab arboris semine vocabulū tenēs. Ceratos obuli pars media est siliquā hīs vnā semis. Hunc latinitas semi obulū vocat. Ceratos āt grece: latine siliqua comunū interpretat. Obulus siliquis tribꝰ appendit hīs ceratos duos calcos. iij. Fiebat enim olim ex ere adinstar sagitte. Vnde a nomen a grecis accepit. hoc ē sagitta. Scrupulus. vi. siliquarū pondere constat. Hic apꝰ grecos gramma vocat. Scrupulus aūt dictus p diminutionē a lapillo breui: qui scrupus vocat. Dragma octaua ps vncie est. a denarij pondꝰ argenti tribus ostās scrupulis a xviij. siliquis. denarius āt a dando dictus. qꝫ p. x. nummis imputat. Solidus nūcupatur. qꝫ mhil illi deē videt. Solidū em̄ antiqui integꝫ dicebant a totū. Ipse q; nomisma vocatur p eo q; noibus principū effigiebusq; signetur. Ab initio vero vnū nomisma vnꝰ argenteꝰ erat. Hoc em̄ ab assirijs cepit. dicunt em̄ in dei qđ abraham in terrā chanaā primus hanc adduxit formā. Solidus apud latinos a lio noie sextula dr. q; hīs sex vncia opleatur. Hunc vt dixim⁹ vulgus aureū solidum vocat. cuius tertiā ptem ideo dixerunt tremissem: eo qđ solidū faciat ter missus. Sextula bis assūpta duellā facit. ter posita staterem reddit. Stater aūt medietas vncie ē. appendens aureos tres. vnde a vocatur stater q; tribꝰ solidis stet. Hic a semiuncia. qđ semis habet dēvncia. Hic a semissis. qđ pōderis semissem. q. semis assis. Quadrantem similiter hebrei codrantē vocāt. a vocatur quadra q; vncie quartam ptem appendāt. Sicel qui latino sermone siclus corrupte appellat: hebreū nomen est hīus apꝰ eos vncie pondꝰ. Apud latinos aūt a grecos q̄ta ps vncie ē. a stateris medietas dragmas appendēs duas. Vnde cū in litteris diuinis legit siclus vncia ē. cū vero i gentiliū libris quarta ps vncie est. Vncia dicta q; vniuersitatē minoꝫ pondꝫ suauitate vinciat a oplectat. Cōstat āt dragmis. viij. a scrupulis. xxiij. Qđ p inde legitimū pondus hētur. qđ numerus scrupuloꝫ eius horas diei noctisq; metitur. vel qđ libra efficit cū duodecies oputatur. Libra. xij vncijs pficitur. a inde hētur pfecti ponderis genus. qđ tot ostat vntijs quot mensibꝰ annꝰ. dicta aūt libra q; sit libera a cūcta. inter se pōdera predicā oduobat. Mna in ponderibꝰ centuꝫ dragmis appendit. a ē nomen grecū. Talentū aūt summū esse pondꝰ phibetur in grecis. nā michil ē calco minus. michil talento maius. Cuius variū apud diuersas gentes pondus hētur. Apud romanos em̄ talentū est. lxxij. libraꝫ sicut plautus ostit qui ait duo talenta esse. cxl. libras. Est aūt triplex. a minor. medius. summꝰ minor. l. medius. lxxij. libraꝫ summꝰ cxx. ostat. Centenariū numeri nomen est eo q; c. libraꝫ ponderis sit. Quod pondꝰ ꝓpter perfectionem centenarij numeri romam instituerunt.

Ca 25 De mensuris.

Ensura est res aliqua mō suo vel tēpore circūscripta. Hec aut corpis ē: aut tempis. Corpis est vt hoim lignoꝫ a columnarum longitudo. vel

breuitas. Sed a solem istum ꝓpriam fui obis hie mensuram hora⁊ diez a anno⁊. Vnde a metiri pedes hora⁊ diam⁹. hoc est mensurare Proprie aũt mensura vocata ꝙ ea fruges metiunt atq; frumentuz a humida a ficca vt modios arrabones vinas a amphoras Mensurarum ps minima vocear qs est dimidia pars dragme. appendes siliquas. ix Qui triplicat⁹ oculaz facit. Concula dragma vna a dimidia adimplet. Ciati pondus. x. dragmis appendi tur: qui etiã a quibusdã cauſacis dr. Oxifal⁹ fit si quinq; dragme addunt ad. x Acitabul⁹ quarta ps emine est. xij. dragmas appendes. Cotula emina est h ñs ciatos. vi. que ideo cotula vocat. q; greco sermone cote incisio dr a emina sextarij m. ij. equa inciditur a cotulã facit. Emina aũt appendit libras vnã que gemi nata sextariũ facit. Sextarius duaz libraz ẽ. qui bis assumpt⁹ bilibris noiatur. assumpt⁹ quater fit greco noie cemx Quinquies ꝓlica tus quinarem siue gomor facit. Adijce sextuz congiũ red dit. Nã ogius. vi. metitur sextarijs a quo a sextarij nomen dederũt. Congiũ autẽ a ogiendo vel augmentũ crescendo vocat. Vn de postea premia beneficij grã dari cepta ogi arium appellatũ est. Vnusquisq; em̃ fui tẽpis impatoꝛ fauorem ꝑpli captans adijciebat vt largioꝛ videret in domis Congiarium aũt speci aliter mensura est liquidoz. cuius a rem simil a nomen a romanis impositũ inuenim⁹. Me treta est mensura liquidoz. Hec a mensura ac cepit nomen Metron em̃ mensurã dicit greci a inde appellata metreta licet a vna a amphoꝛa aq reliqua hmõi noia mensuraz sint: tamẽ ista hoc nomen a denarij numeri ꝓfectõne ac cepit. Metum ad oẽm mensurã pertinet. Me tron em̃ grece: latine mensura dr. Nam a ciatum mensura est a amphora mensura est. et quicquid plus minusue capit: mensura ẽ. Sz iõ hoc nomẽ spãliter sibi assũpsit q; sit mẽsu ra pfecti nũi a denarij. Modi⁹ dict⁹ ab eo q; sit suo mõ pfectus. Est aũt mensura libraz. xlviij. a sextarioz. xxij. Cui⁹ numeri causa inde tracta est eo q; in principio deus. xxij. opa fecerit Nam prima die. vij. opera fecit a materiam in formem. angelos. lucẽ. celos supioꝛes. terrã. a quã atq; aerem. Secunda firmamentũ solũ. Tercia die. iiij maria. semina. sacões atq; plãtaria. Quarta die tria. solez a lunam a stellas Quinta die tria. pisces a reptilia aquarum. a volatilia. Sexta die. iiij. bestias. pecudes. reptilia terre a hoiem. Et facta sunt omnia. xxij. ge nera in diebus sex. Et. xxij. generationes sũt ab adam vsq; ad iacob. ex quibus semine nas citur omnis gens israhel. Et. xxij. libri veteris testamenti vsq; ad hester. Et. xxij. litterarum sunt elementa quibus ostat diuine legis doc trina. His igitur exemplis modus. xxij. sep tatiorum a moyse fm̃ sacre legis mensuram effectus est. Et q̃uis diuerse gentes huic mẽ sure pondus vel adijciant ignoranter vel detrã hant. apud hebreos constitutione diuina ta li ratione seruatur. Modius em̃ a modo dic tus. Hinc a modica id est moderata. Modicꝰ em̃ modius nomen imposuit Nam modica ꝑ paruis abusiue non ꝓprie dicimus Satum ge nus est mensure iuxta morem puincie paleſti ne. vnum a dimidium modium capiens. Cu ius nomen ex hebreo sermone tractum est. Satum enim apud eos nominatur sumptio. siue leuatio: eoq; qui metitur eandem mensu ram sumat ac leuet. Est a aliud satum mensu ra sextariorum. xxij. capax quasi modius Ba tus vocatur hebraica lingua ab olearia mo la que bath apud eos vel batha nominat: capiens quinquaginta sextaria. que mensu ra vna moleviq; teritur. Amphora vocata q; hmc a inde leuet. Hec grece a figura sui dicit: q; eius anse geminate videant aures imitari. Recipit aũt vim vel aque pedem quadratũ fru mentiuero modios italicos tres. Gadus gre ca amphora est otinens vinas tres Vna mẽ sura est: quã quidã quartarium dicunt. Pro prie aũt vinas vas est qd̃ pro odendis defuncto rum cineribus adhiberi solet. de quo poeta. Celo tegitur qui non hz vnam Medimna est mensuã. v. modioz Medimna aũt latina lingua vocatur a dimidia eoq; v. modijs metiat. qui est dimidius numerus a pfecto denario. Artabo mensura est apud egiptios sextarioz lxxij. composita ex numero ꝓter. lxxij. gentes vel linguas. que oẽm impleuerũt Gomor. x v. modioz onus appendit. Chorus. xxx. mo dijs impletur. Dic hebraico sermone descen dit: qui vocatur chora similitudine collis. Co ria em̃ hebraice colles appellant. Coacerati em̃ modij. xxx. instar collis vident a onus ca meli efficiunt.

Ca. 26 De signis.

Nondũ signa pleriſq; ignota sũt. a inde errorem legentibus faciunt Quapter formas eoz a caracteres ita vt a veteribus signata sunt subijciamus.

Zeta littera significat dimidium obulum. — Virgula equaliter iacens a porrecta simpliciter significat obulũ = Geminata virgula duo obuli sunt. T latinum significat obulos tres. F

latinū significat obulos. iiij. ℇ latinū demonstrat oculos. v. Obuli vero sex pterea caractrem non hūt q̄ inv na dragma sex vemiant. q̄s est pond⁹ denarij argentei. Beta lit trā significat siliquas. viij. ℨ tremissem. ℕ latinū significat nomisma grecū ℨ solidum. ℨ ϛ Jota adiuncta ꝺeta significat dimidiū solidum. ⸗ Virgule due ex vno angulo a leua in dextrā se diuidētes significāt dragmā: quā etiā olee appellāt. ℕ Γ latinū adiūcto gāma greco significat semiuncia. Γ Gamma āt grece littere o latinū in fine adiunctū significat vnciam. ℔ Lauta grecū p medium sui i latinū adiectū significat libra. ℞ Kappa grecū circa finem cognū adiūcto ρ greco significat ciatuz. ℞ o Si vero o latinū habuerit adiunctū emina demrāt quā greci cotilen vocāt. ℵ Xi grecū si hūerit iunctū c latinū significat sextariū. ℵ⁹ Si vero o latinū hūerit adiūctū indicat acitabulū q̄s greci oxifalon vocāt. ℳ mm grecū suppositō n latino significat mna. ℳ A latinū in fine hūis lauta grecū significat talentū. ℔ ℳ⁹ Alpha grecū in dextro brachio supi ei o trā iuncta kemix est.

Incipiunt capitula libri. xvij

De autorib⁹ rey rusticay. J. De cultura agrorum. ij. De frumentis. iij. De legumin⁹ib⁹. iiij. De vitibus. v. De arborib⁹. vi. De ppriis noib⁹ arboꝝ. vij. De arborib⁹ aromaticis. viij. De his aromaticis vel o mumb⁹. ix. De oleribꝰ. x. De odoratis oleribꝰ. xi.

Incipit liber. xvij. de autoribꝰ rey rusticay

Ca. 1

Rerum rusticay scribendi sollertiā apud grecos p̄mus esiodus boetiꝰ humanis studijs intulit. deinde democritus magnꝰ q̄ carthagmensis in. xxviij. volumin⁹ib⁹ studium agricolationis conscripsit. Apud romanos autem de agricultura primus catho instituit. quā deinde Marcꝰ therentius expoliuit. mox virgilius laude carminū extulit. Nec minꝰ studium habuerunt postmodū cornelius celsus a iulius atticus. emilianꝰ siue colomella. insignis arator q̄ totum corpꝰ eiusdez discipline complexus est. Primum ad aratrum boues iunxisse ferunt quendā priuatum hyiez a fulminatum noie pomogirum. Quidā aūt ostrim dicunt esse artis hꝰ inuentorem. quidā triptolemū. Et hic q̄stio est quō prima ceres ferro in grecia verterē terram instituit. sed ferro qualicunq̄ non specialiter vomere aut aratro. Stercorandi agri rationē primus induxit quidam noie stercutꝰ in ytalia. Cuius ara apico dedicata est rome. Hic plura instrumēta agriculture repperit primusq̄ agros firmauit. Eundē quidā saturnū putauerūt: vt maiorē illi nobilitatem facerent hoc noie quo splendide sonaret a dignitatem tituli comparet.

Ca. 2.

De cultura agroꝝ.

Cultura est qua frumenta vel vinea magno labore querunt⁹. ab incolendo vocata. diuitie em̄ antiquoꝝ in hijs duob⁹ erant. bene pascere a bene arare. Cultura agri cinis. aratio interminsa incensio stipulaꝝ. stercoratio. occatio. runcatio. Cinis est incendiū per qd̄ ager inutilem humorē exudat. Aratio dcā. q̄ de ere priꝰ terre culturam exercebāt antēq̄ ferri fuisset vsꝰ reptus. Duplex est āt aratio. vernalis a autūnalis. Intermissio est qua alternis annis vacuus ager vires recipit. Stercoratio est letaminis aspsio. Stercus aūt vocatum vel q̄ stermitur i agris. vel extergi oporteat quicquid sordiū in ciuitate redundat. Idem a fimus est: q̄ p agros iacit. Et dictus fimus q̄ fiat imus a stercus quivulgo letamen vocat eo q̄ suo nutrimento leta faciat germina. reddatq̄ pinguia arua a fecūda. Occatio est cū rustici sarcire facta bubus dimissis grandes glebas cedunt a ligonib⁹ frangunt. a dicta occatio. q. obcecatio q̄ operiat semina. Occare igitur est opire semina terra vites vel arbores. Runcatio ē a terra herbas euellē. Nam rus terra est. Sulcus a solevō tus q̄ p sciss⁹ solem capiat. Vetus actum 8i quasi vere actum id est vetno aratum. Proscissio est aratio prima cum adhuc durꝰ est ager. Satio dicta quasi seminis actio vel q̄si satorum actio. serere autem vocatū q̄ hoc celo sereno faciendum ē: nō per imbres. Dime ē a illud virgilianum. Nudus ara. sere nudus. Messis a metendo vel a recidendo dicta. Seges autem de semine dicta q̄ iacimus. siue a secti one.

Ca. 3.

De frumentis.

Prima ceres cepit vti frugib⁹ in grecia. a hīe segetes translatis aliunde seminib⁹. Hui⁹ meminit ouidi⁹ dicens. Prima ceres vnco glebam dimouit aratro. Prima dedit fruges alimēta q̄ inicia terris. Frumenta sunt ꝓprie que aristas habent. fruges autem reliqua. Frumenta

aũt vel fruges a frumento hoc est a vescendo dicte. Nã frumẽ dr summa ps gule. Primicie ꝓprie sunt que de frugib9 precerpuntur Tritici vel a tritura dictũ q purissimũ hoꝛreo ꝺbatur. vel qꝛ granũ eius ꝺmolitur a teritur. ſſar dr eo q in cio frangerẽt. Apud antiquos em molaxy vsus nondũ erat: sed frumentuz in pila missũ frangebãt a hoc erat gen9 molendi Adoreũ tritici genus. qꝰ idẽ vulgo semen dr. Edr quondã appellatũ ab edendo. qꝛ primo eo vsi sunt hoines siue qꝛ in sacrificio ipsi9 generis panis ad aras offerebãt Vnde adorea sacrificia dicũtur. Siligo gen9 tritici a selecto dictũ. Nã in pane eius species precipua est. Trimense triticũ ideo nuncupatũ. qꝛ satũ p9 tres menses colligit. Nã vbi ꝓter aquã. aliã ve causam matura satio omissa est. presidiũ ab hoc petit. Halica grecũ nomen est Halica strum simile est halice ponderꝛ a homitate precipuũ. Ordeũ dictum q pre ceteris generibus frumenti aridũ ante fiat vel q spica eius ordines habeat. Hoꝛ tria genera. Primũ exaticũ võtur eo q spica eius sex ordines hẽat. qꝰ quidã canterinũ appellant. qm aialia melius ꝙ triticũ pascit a hoies salubrius ꝙ malũ triticũ Alterꝛ distichũ eo q duos ordines hẽat. hoc plerꝛq calaticũ vocãt. Tercium trimense. qꝛ dum cogit necessitas veno seminat a celeriter colligit. Scindula a diuisione võta. Duplex em est scindit a diuidit. Centenũ appellatũ eo q in pleriscq locis iact9 semmis eius in mercẽ tum fruges centesimũ renascãtur. Hõne a milium a multitudine fructus võtum. Panicum dictum q in multis regiomb9 ex eo panis vice hoies fustentent. q. panis vitiũ. Pistum a pasto. Sitanum grecũ nomen ẽ. ſſerrago dicta a farre. Est em herba ordeacea adhuc viridis: necdum gramis ad maturitatez turgentibus. Spicã de maturis frugib9 abusiue dicꝰ Nã ꝓprie spica est cũ per culmi folliculum a extremũ tumorem ariste adhuc tenues in mos spiculi eminent. Arista appellata q prius ipsa arescat Culm9 est ipse calamus spice qui a radicib9 nascitur. Et dictus culm9. q. calam9 Folliculus est theca frumenti in qua granuz seruat interius Hec sup spicã vallo instructa munimen pretendit. ne auiũ minoꝛ moꝛsib9 spica suis fructib9 eruatur. aut vestigijs ptrãtur. Stipule sunt folia seuagine quibus culm9 ambit atq fulcitur. ne ponderꝛ frugis curuet qua ambiunt culmũ. Et dicta stipula. q. vsta a quasi vstipula. Stipula dicta ab vsto. collecta em messe vritur ꝓter culturã agri. Item stipula vel qꝛ ps eius vritur ps interduz ꝙ palea precidit Palea a quibusdã vocari dr q pala ventilet. vt frumenta purgentur. Gentiles ãt paleã a quadã pale frugũ inuẽtrice võuerunt: quã cererem esse volunt. de q virgilius. Te q magna pales. a te memorã de canem9. Item alij a pabulo nuncupatam dicũt paleã qꝛ ea primũ sola in pascendis animalibus past9 prebebat. Cuius nã ex contrario tantum est frigida vt obtutas mues fluere non sinat. adeo calida vt maturescere poma ꝓpellat

De leguminibus. Ca. q.

Legumina a legendo dcã. q. electa. Veteres enim meliora queq legebãt. siue q manu legãtur. nec sectione requirãt. Legumnũ plurima genera ex quib9 faba. lens. pisa. faselũ. cicer lupinũ gratiora in vsu oim hoim videntur ſſaba greca ethimologia a vescendo vocabulum sumpsit quasi faga. ſſage em grece comedere dr. Primum em hoies hoc legumine vsi sunt. Cui9 species due quaꝛ altera omunis. altera egiptia. ſſaba fresa dicta eo q ea hoies frendant a frangant a molendo ꝺminuãt. Lens võta q humida a lenta est. vel q adheret humida. ſſaselum aũt a cicer greca noia sunt. ſ faselum vile gen9 legumims. qꝛ oẽ qꝰ abundat vile est. hoc ãt semen abundãter inuenit Lupinum grecũ a ipsum nomen ẽ. de quo virgili9 Tristesq lupini. qꝛ vultũ gustãtis amaritudie ꝺtristãt. vñ a illud ꝑ amaritudie. nec vermis: nec vllum animal comedit. Medica vitia herbum pabuloꝛ optima sunt Medica dicta. qꝛ a medis trãslata est in greciam tpe quo eum xerses rex persarum inuasit. Hec semel seritur a decem annis pmanet ita vt quatuor vel sexies possit per annum recidi Vitia dicta q vix ad triplicem perueniat fructum cuz alia legumina pluentum habeant fertilem vnde a virgilius. Vt tenuis fetus vitie. Pisa q ea pensebatur aliquid auri minutum. Nam pis auz dicitur Ervum a greco trahit vocabulum. Hoc enim illi arabũ dicunt q dum sit q busdã pecoribus infestum: thauros tñ pingues efficit.

De vitibus. Ca. 4.

Ius plantationez prim9 noe instituit colendi adhuc seculo. Apud grecos aũt inuentoꝛem vitis libez appellant. Vnde a cũ gentiles p9 mozrem deũ esse voluerunt. Vitis dicta q vim habeat citius radicandi. Alij putant vites deas q inuicem se vitiis inmectãt. vicimsq arboꝛibus reptando religentur. Est enim earum natura flexibilis qꝛ. q. brachijs quibusdã q̃q̃ ꝺ

comprehenderint stringunt. Labrusca est vitis agrestis q̄ in atre margimb⁹ nascitur Vñ a labrusca dcā a labris a extremitatib⁹ terere Codex dictus q. caudex. Sic ei a veteres clodū p claudo dicebant. Sarmentū a serendo Malleolus ē nouellus palmes innatus prioris anni flagello cognoīatus ob similitudinē rei q̄ in ea pte qua decidit ex veteri sarmēto pminens vtrumq; mallei spē; prebeat. Spadones sunt furculi fruge carentes ex ipsa appellatione q̄ sint inhabiles fructu a sterilitate affecti. sagittā rustici vocant nouissimā ptem furculi siue q̄ longius recessit a mātre. a quasi p stiluit seu q̄ acūinis tenuitate teli spēm profert. Sūmitates vitium a fruticū flagella nuncupanē eo q̄ flatu agitenē. Palmes vitis materia mollis quī p nouella brachia emissus fructu; affert. Nā ideo rustici ptem vitis palmitē vocant. Palmes em̄ diminutiuū nomen ē q̄ nomen pagogum 8i. q̄ a palma deriuē. Palma cī hz nomē p̄rium q̄ dicitur principale ab eo q̄ ex se derivatiuū faciat. Pampinus est folium cuius subsidio vitis a frigore vel ardore defenditē. atq; aduersum oēm iniuriā munitur. Qui ideo alicui intercisus est vt a solez ad maturitatē fructus admittat a vmbrā faciat. Et dictus pampin⁹ q̄ de palmite pendeat. Capreoli dicti q̄ capiant arbores. sunt em̄ cicinni siue vncinoli: quib⁹ se innectere vites a suspendere solent arboribus quo amminiculo freti palmites ventos ac turbines otinere queant. a sine lapsu periculoz fructus suos sustinēat. ac sese vaga p̄ritate diffundāt. Corimbi sunt a nuli qui prima que q̄ ligant a deprehendunt: ne longius laxati palmites ventoz flatibus dissipenē Vue dicte q̄ intrinsecus humore sūt plene. succiq; a pinguedinis. Nā humidum ē q̄ exterius humorē hz. vuidum q̄ interius Acinus botrus est. Racem⁹ est botrionis ps. a botrio greci est. Suburbane vue quedā dicunē. q̄ fructus eāz ad escā velut pomū inurbib⁹ venditur. Cōmendat em̄ eas a spēs a saporis iocūditas. ex quib⁹ sunt preco que. duracine. purpuree. dactili rodie. libice. ceraunie stephanite. tripediae. vnciarie. cidonite. Dee coque vocate q̄ cito maturescant. a ante oēs sole coquanē. Vas lagos dicit q̄ currant ad maturitatē velociter vt lep⁹. Durabiles aūt p totam hiemē remicule a numesiae. Purpuree a colore dicūtur. Dactili a longitudīe. Rodie a libice a regionibus nuncupate sunt. Ceraunie vero q̄ rutilant velut ignis. Stephanite a rotunditate. vnciarie a magnitudine. Geneā aūt vuaz que vino deseruiunt plurima. Ex q̄ bus aminea dcā. q. sine mimo q̄ sine tubore Album efficimum reddit. que cū sit vmus noīs nō vnā spēm reddit. Aminee duo gemine ab eo dicte q̄ duplices vuas mittunt Aminea lagana. q̄ plus oībus lanescit lanugine. Rubiliana dcā. q̄ ei⁹ materia rubet. Fecunda minute acinosa duē cutis vuas hz nobilitate aminee amsequit. fecunditate precedit. Quā p̄mā fecundā vocant: q̄ plus q̄ cetere feces afferat. Apiane vinum dulce faciunt: q̄s nisi cito legas pluuijs a ventis a maxime apibus infestantur. quaz depredatione apiane cognomīate sunt. Balanite a magnitudine nomē sumpserunt. Balanin etiā grece grande vō ta Biturica a regione nomen sortita ē. turbines a pluuias a calores fortissime sustinens. nec in macra ē ra deficiens huius meriti a basilisca est. Argitis greculavitis generis albi. fertilis vastā materiā a breuem. a latū folium mittens. Cuius fructum nisi primo tpe colligas aut ad terrā decidet. aut humore putrescit. Inerticula nigra ē quā greci amaracion vocant. vinivim a leuis a quo etiā nomen traxit. q̄ imers in tempestatibus neruis hēatur. q̄ uis gustu ñ sit hebes. Mareotice a regione egipti mareotis dicte vnde p us venerunt. sunt em̄ a albe a nigre. Albole q̄s quidā varias appellant neq; purpuree. neq; nigre a tertio colore ita dicte sc albi tū musti Album est. n. nigrum candidūq; colore Nam elbū nec album nec nigr̄ est Terci⁹ locus vitiū quo sola fecunditate emendant abundātia copiosa. multūq; vinū fluens Viticonia vuas magnas magis q̄ multas hz. nomē aūc inde hoc sumens q̄ multū vinū fluat. Sirica. ē q̄ de siria allata. vel q̄ nigra est. Multa āt genera vitium sunt: que tū mutatione loci a q̄litatem a nomen amittunt. Vitibus inter cetera magis ista nocent. oblaqueatio. putatio. pagmatio. fossio. Oblaqueare est circa codicem terrā apire a velut lacus efficere. Hoc aliquī ex codicare appellāt. Putare est virgaz ex vita supfluam resecare. cuius flagellis luxuriat Putare ei 8i purgare a amputare Traducere transducere. Propagimare vero flagellū z vitis terre submersū sternere a quasi porro pāgere. Hinc pagines ac pagare a ptendere dicuntur. Fodere vero est foueā facere quasi fouere.

De arboribus: Ca. 6.

Arbor nomen siue herbarum ab aruis inflexū credit eo q̄ terris fixis radicib⁹ adhereāt. Vtraq; āt ideo sibi pene similia sunt. q̄ ex vno altera gignit. Nā dum sementē in terrā iecēris:

herba prius oritur. dehinc ysota surgit in arborem a infra puum tps quã herbã videras: arbustam suspicis. Arbusta arbor nouella a tenera in qua insertio fieri pt. a dicta arbusta quasi arboris hasta. Alij arbustũ locum in quo arbores sunt volunt accipe. sicut salictum. Sic a virecta vbi virgule nouelle a virentes. Arbor autem a fructifera a sterilis. arbos aũt nõ nisi fructifera. Gñe aũt femmino arbores dici. poma vero neutro. Frutex breuis est appellatus q terram fronde tegat. Cuius plurale nomẽ frutecta arbor alta est. Silua vero spissum nemus a breue. Silua dicta quasi xiliua q ibi ligna ædant. Nã greci xilon lignum dicũt. Multa em̃ latina noia grecã plerumq ethimologiã recipiunt. Nem̃ a numinib̃ nuncupatũ. q pagani ibi ydola ostituebãt. Sunt em̃ nemora arbores maiores. vmbrose frondib̃ Lucus est densitas arbor solo lucem detrahens tropo p antifrasin eo q non luceat. siue a luce q in eo lucebãt funalia vel cerei pter nemor tenebras. Saltus ẽ densitas arbor altavõta hoc noie: eo q exiliat in altũ a in sublime ysurgat. Auiaria secreta nemoã dicã q ea aues frequentant. Recidiua arbor sunt que alijs sectis repullulant Alij recidiua a cædendo dicũt. q post casum nascuntur. Alij a recidendo a repullulando dixerunt. Ergo ẽ recidiuũ vbi mors aut casus. Insertio dicit: cum fisso trunco furculus secunde arboris sterili inseritur. aut oculo impositõ cũ inciso cortice libro aliene arboris germen immittit. Plante sunt de arboribus Plantaria vero q̃ ex seminibus nata sunt cũ radicibus. a a terra ppria trãsferunt. Cespites frutices sunt quasi cuspites vel q. circa pedes. Frondes q frãt virgulta vel vmbras. sunt autem cã vmbracũ. Oculi nodi sũt ex quib̃ frondes exeunt. Radix appellatur q quasi radijs quibus dã fixa terris imp funda dimergit. Rã phisici dicunt patrem esse altitudinem radicũ a arbor. Alij radicem a similitudine radicis dicũ a arbor. Alij radicem a similitudine radicis dictam putant. vel q si eradat nõ repullulat. Trunc̃ est statura arboris insistens radici. Corticẽ veteres corticem vocabãt. dictus ãt cortex q corio lignũ tegat. Liber ẽ corticis ps interior dictus a liberato cortice id est ablato. Est ãt mediũ q̃dam inter lignũ a corticẽ. Rami sunt qui de truncо manãt. sic a ramus culis cetera. Surculi a precisione serre nuncupati Virgultũ est q̃ de radice pullulat. Ramus qui de ipso robore arboris. virga que de ramis. Proprie ãt virgultum appellatur q ad radicẽ arboris nascitur. a quasi inutile ab agricolis amputatur. Et hinc dictum virgultum. q ex virga tollitur. Virga a vtilitate dicit q vim in se multam hãat. vel a viriditate. vel q pacis indiciũ est q vim regat. Vnde hac vtuntur magi ad placãdos inter se serpẽtes a id circo in ea hos fustim̃et alligatos. Hac etiã pbi a reges ac mgri a nuncij a legati vtũtur. Flagella dicũtur vt prediximus fũme arbor ptes ab eo q crebros ventor fustim̃et flatus. Cimas võtas dicũt. q. comas. Folia grece fila dicũtur. inde est ad nos hoc nomen per derivationẽ translatũ. Flores noiati q cito defluant de arborib̃ quasi fluores: q cito solũtur. In hijs duplex gratia. coloris a odoris. Austro em̃ flores solũnt. zephiro fiunt. Germẽ dicimus furculũ pregnãtem. a gerendo. vnde a germinatio. Fructus nomẽ accepit a frumine. eminente gutturis pte qua vescimur. Inde a fruges. Fructus ãt ppie dicunt agrorum a arbor q quib̃ vtiq vtimur. In aialibus vero abusiue a translatiue võmus fructu. Poma dicta ab opimo. a copie vbertate. Matura dicũtur. q apta sunt ad mãducandum. sic a immatura. q priusq̃ matura fiant dura sunt ad mãducandum. Ligna dicã. q incensa ouertũtur in lumeñ. Vnde a licinium dicit q lumeñ det. Hastula a tollendo nuncupata. fomes est hastula que ab arborib̃ excutitur. recisione aut hastule ambuste. aut ligno cauata a fungis noie accepto q ita capiat ignem. De quo virgilius. Rapuit q in fomite flammã. Torris lignũ adustu: quem vulgꝰ ticionem appellat extractum foco. semiustum a extinctum. Quis quilie stipule immixte furculis a folijs aridis. Sunt ãt putgamenta terray. Caries putredo lignor dictum hoc noie q euemiat ligmis virtute carentib̃:

De ppijs nõibus arbor. Ca. .A.

Palma dicta. q manus victricis ostentus est. vel q oppansis est ramis in modum palme hois. Est em̃ arbor insigne victorie. puero q ac deo coronato virgulto. diuturnisq frondibus vestita. a folia sua sine vlla successione seruãs. Hãc greci fenicem dicunt: q diu duret. ex nomine auis illius arabie que multis annis viuere phibetur. Que dum in multis locis nascat: nõ in oibus fructus pficit maturitatem. Frequẽter aũt in egipto a syria. Fructus autem eius dactili. a digitor similitudine nuncupati sũt quorum etiã a nomina variantur. Nã alij appellant palmule similes miro balani. Alij tibaici: qui a nicolay. Alij mucales quos greci cariatos vocant. Laurus a verbo laudis dicta. Hac enim cum laudibus: victorum capita

coronabant. Apud antiquos aũt laudea noi nabat· postea· d· trā slā lata a subrogata· r· dicta ē laurus vt in auriculis que incio audiat le dicte sunt· a medidies qui nūc meridies dr Hanc arborem greci dafnē vocant· qđ nunq̄ deponat viriditatē· inde illa poti⁹ victores coronant· Sola qđ hec arbor vulgo fulminari mi me credit. Malū a grecis q̄ sit fructus eius pomo⁹ oim rotundissim⁹· Vnde a hec sunt vera mala· que velut ementi rotunda sunt· Malū matianū a loco vocatū· vnde pri⁹ aduectū est· Nā multe arbores noia ex puincijs a ciuitatibus de quib⁹ allate sunt acceperūt· Virgili⁹· Amā tib⁹ quid ex malo queri soleat oīt Malum cidonia nomen sumpsit ex oppido: qđ est in insula creta· de qua dicere solent greci vbinum cretensium matrem cidoniā ex cuius pomo cidonitū oficitur Fit q̄ ex ea vinū quo languē tiū desideria fallunt· Nā specie a gustu a odore cuiuslibet vini veteris imaginē repsitat· Malo mellum a dulcedine appellatū q̄ fructus eius mellis saporem hēat· vel q̄ in melle seruet· vnde a quidaz· Si tibi cecropio saturata cidonia melle· ponent dicas Dec meli mella placent Malum punicū dr eo q̄ ex punica regione sit genus eius translatū· Idem a malo granatū· eo q̄ inter cortices rotunditatē grano⁹ otinet multitudinē· Arbor aũt malo granata ē generis feminini· pomum vero generis neutri. Flores malo⁹ a grecis appellati sunt q̄tinas· latini caducū vocant· A grestium autem malorum flores greci balaustion appellauerūt· quo tum alij albi· alij purpurei· alij rosei reperiunt similes flori⁹ malipunice Negant medici malipunici cibo nrā corpoā nutriri: sed eo sic opinātur vtendum vt medicare potius non alere videat Malum psicū cuius breuis admodum vita cessa est· triū genez esse fertur· dura cenum· armeniacū a psicum· Duracenum nūcupat pro eo q̄ pomum eius in gustu acorē referat· Armeniacū dr: q̄ primū genus ab Armenia sit aductū· Persicū vocatū q̄ eam arborē prim⁹ in egipto seuerit pseus· a quo se oriundos ptolomei ferebant· Dec in psida fructum generat interfectoz· apud nos aũt iocundum ac suauē· Doz aliud precoz· aliud vocat estium· Medica arbor e⁹ nomen etiā in carmine b⁹ mantuanis indaruit· asportata primum a medis· vnde a võbulum sumpsit· Hanc greci cedromelam· latini citriā vocāt q̄ pomum ei⁹ ac folia cedri odorem referat· Malum eius inimicū venenis· a hoc est qđ idem poeta intelligi voluit: cū tradat ex illa foueri animā· Dec arbor omni pene tempe plena est pomis que in ea ptim acerba ptim matura· ptim adhuc in flore sunt posita· qđ in ceteris arboribus rarum est· Mella quā greci lotos appellant que vulgo pter formā a colorem faba siriaca dicit Arbor enim est magna fructum ferens omestibilem maiorem pipere· gustu suauem· vnde a mella võta est· Coquimella quā latini ob colorem primū vocāt· alij a multitudie cinxi fructus niram appellant· Cuius generis damascena melior a damasco oppido· vnde prius asportata est dicta: cuius solum pomum stomachum mederi pbatur· Nā cetera noxia prhibentur· Dec sola arbor gummi glutinosum· a opacuū distillat· quo a medici a scriptores vtuntur· Oleomella nascitur in palmaria sirie ciuitate ex eo ita appellata q̄ ex trunco oleum defluat in crassitudine mellis saporis suaui· Pomelida solo simil· mediocris arbor a flore candidulo dicta q̄ dulcedine sit eius fructus a acuto sapore cōmixtus· Dec arbor etate durat exigua· Melofos arbor in affrica pumica silua vocata· ex qua mel profluit· lentus succus qui a loco ammoniacus nominatur Mespila arbor spinosa fructu similis maloruz: sed paulo breuiore· vnde a appellata q̄ pilule formam habeant eius poma· Pirus vocata videtur: q̄ imagis speciem formata est· nam hoc genus pomi ab amplo incipit· a in angustum finit· sicut igmis· Pirus autem arbor· fructus eius pirum est Cuius multe species· ex quibus crustumia sunt pira ex parte rutentia· ab oppido crustumio nominata· Poma piri iumentis imposita· vel si pauca vetementer onerosa dicuntur esse· Cerasus a cerasonte ponti vocata· Nam lucullus cuz cerasum ciuitatem ponti delesset: hoc genus pomi inde aduexit a a ciuitate cerasum appellauit· Arbor autem cerasus pomum vero cerasum dicitur· Doc etiam a ante lucullum erat in ytalia· sed durum· vnde et cornum appellatum est· Est autem arbor apta hastilibus· Vnde a virgilius· Bona bello cornus Ficus latine a feunditate vocatur Fetatior enim est ceteris arboribus· Nam ter q̄ terq̄ per singulos annos generat fructum· at q̄ altero maturescente alter oboritur· Dine et carice a copia nominate· Ficus egiptia fraudior fertur· cuius lignum in aqua missum: illico mergitur· a cum in limo aliquam diu iacuerit: deinde in superficiem sustollitur ver sauice nature quando madefactum debuit humoris pondere residere· Antea athlete ficis alebant· priusq̄ eos pitagoras exercitator ad carnis vsum qui fortioribus est transtulisset· A seminibus quoq; i alimentū sumptis sepius ficus rugas eorum ferunt distendere· Thauros q̄ ferocissimos ad fici arborē colligatos sepe

manſuescere dicunt. Caprificus appellata eo q̄ pietes quib⁹ insaſit carpit. Rumpit em̄ ā p̄dit ex lateribus quib⁹ cepta est. Alij putant caprificū dictum q̄ ficus arbor eius remedio fruendi. Morus a grecis vocata quā latini rubū appellant eo q̄ fruct⁹ vel virgulta eius rubent. Est enim morus silvestris fructus afferens quib⁹ in deserto pastor⁹ fames vel penuria sepe fouet. Cui folia supposita serpenti: feruntur interimere eū. Sicomor⁹ sicut a morus sūt grecā nomina. Dicā aūt sicomor⁹ q̄ sit foliis similis moro. Banc latini celsā appellant ab altitudine. q̄ nō est brevis vt mor⁹. Nux appellata: q̄ umbra vel stillicidū foliorū eius primis arborib⁹ noceat. Banc alio noie latini iuglandē vocant quasi iouis glandē. Fuit em̄ hec arbor sacrata ioui. cuius pomū tantā vim habet: vt missa inter suspectos herbas vel fungorum cibos: quicquid in eis virulentū est exudet. rapiat atq̄ extinguat. Nuces aūt generalit dicuntur oīa poma tecta corio duriori vt pinee. nuces. auelane. glandes. castanee amigdale. Dine a nudei dicti q̄ sint duro corio tecti. At contra poma oīa mollia mala dicā: sed cū adiectione terre q̄ in quibus antea nata sunt vt persica. pumica. matina. cidonia. nē. Amigdola nomen grecū est: qđ latine nux longa vocatur. Banc alij nudicā vocant quasi minorē nucem de qua virgili⁹. Cum se nux plurima siluis induit in florē. Cunctis em̄ arborib⁹ prior se florē vestit. a ad ferenda poma arbusta sequētia preuenit. Auellana ab auellano campanie oppido vbi abundāt cognominate sunt. Dec a grecis pontice appellātur eo q̄ circa pontū euxinum mare abundēt. Castaneā latini a greco appellant vocabulo. Banc em̄ greci castaneam vocant. p̄pter qđ fructus eius gemini in modum testiculoꝝ intra folliculū recondīti sunt. q̄ dū eijciunt quasi castrantur. Dec arbor semel vt excisa fuerit: tanq̄ silua expullulare desuevit. Ylex ab electo vōta. Dui⁹ enim arboris fructū boies primū ad victum sibi elegerūt. vnde poeta. Mortales primū ructabāt gutture glandē. Prius em̄ q̄ frumenti vsus eēt antiqui boies glande vixerūt. Suberies arbor ex qua validissim⁹ cortex natatori⁹ extrahitur. Et ideo appellata suberies eo q̄ fruct⁹ eius fueres edunt. per eorum enim sunt alimenta non hominum. a dicta suberies quasi subedies. Fagus a esul⁹ arbores glandifere ideo vocate credūtur: q̄ harum fructibus olim boies vixerunt: cibumq̄ sumpserunt. escamq̄ habuerūt. Nam esul⁹ ab esca dicta. fagus vero a greco vocabulum traxit. Fage enim grece comedere dicitur. Siliqua quā latini corrupte siliquā vocant. ideo a grecis tale nomen accepit eo q̄ ligni eius fructus dulcis. Xilo quippe dicunt lignū. licoris dulcē⁹ arboris pomo succus expressus acati a a grecis dicitur. Pistacia qđ cortex pomi e⁹ nardipistici odorem referat. Pin⁹ arbor picea ab acumine foliorum vocata. Pinum em̄ antiqui acutum noiabant. Pinum aūt alij pitin aliā greci peucen vocant quā nos piceā dicim⁹. eo q̄ resudat picē. Nā a specie sibi differūt. In germanie aūt insulis hui⁹ arboris lacrima gignit electr⁹. Gutta enim defluens rigore vel tempore in soliditatē durescit. a gemmā facit de q̄litate sua nomen accipiens a fucinum: eo q̄ succus sit arboris. Pinus creditur p̄desse cunctis que sub ea seruātur. sicut nux nocere omnibus. Abies dicā q̄ pre ceteris arboribus longe tat a in excelsum p̄mineat. Cuius natura expers est terre ni humoris. ac pinde habilis atq̄ leuis habetur. de qua virgilius. Et cas⁹ abies visura marinos. q̄ ex ea naues fiunt. Banc quidā gallicum vocant p̄pter candorem Est aūt sine nodo. Cedrus quā greci cedros vocant quasi cremenes drioforon a arboris humor ardētis. cuius folia ad cupressi similitudinem vident. Lignum vero iocundi odoris est a din durans: nec a tinea vnq̄ exterminatur de qua plius. Et cedro digna locutus. s. p̄pter durabilem perpetuitatem. Vnde a in templis p̄pter diuturnitatē ex hoc ligno lacunaria fiunt. Dui⁹ ligni resina cedria dī. que in seruādis libris adeo est vtilis vt p limiti ex ea nec tineas patiant: nec tempore senescant. Nascitur in creta. affrica atq̄ siria. Cupressus grece dicit q̄ caput eius a rotunditate in acumen exigitur. Vnde a conon vocatur. a alta rotūditas. Dine a fruct⁹ eius conus. q̄ rotunditas eius talis est vt conum imitetur. Vnde a comi free ciparissi dicūtur. Huius lignum cedro pene proximam habet virtutem. Temploꝝ q̄ trabibus aptum impenetrabili soliditate nū q̄ oneri cedit: sed ea qua in principio fuerit firmitate perseverat. Antiqui cupressi ramos prope rogum ostituere solebant vt odorem cadauerum dum verentur opprimerent iocūditate odoris sui. Juniper⁹ grece dicta: siue q̄ ab amplo in angustum finiat. vt ignis. siue q̄ conceptum diu teneat ignē: adeo vt si prune ex eius cinere fuerint operte vsq̄ ad annum perueniāt. Pyr enim apud grecos ignis dicitur. Juniperus autem alia pūa alia magna ē. Ebenus in india a ethiopia nascitur que cesa durescit in lapidem. Cui⁹ lignum nigr⁹ est. a cortex leuis vt lauri: sed in dicū maculosum ē in paruis distinctionibus albis ac fulvis. Et ethiopicum vero quod prestantius accipitur

in nullo est maculatū: sed ē migū leue a cortice
um. Est āt mareotica palus in india vñ ebenꝰ
venit. Lucanꝰ Ebenꝰ mareotica inquit. Ebenus
aūt crepūdijs illigat vt infantē visu nigra nō
terreant. Platanꝰ a latitudine foliorꝫ dicta vel
q ipsa arbor patula sit a ampla. Naz platos
greci latū vocant. Expressit huiꝰ arboris scrip
turaa nomen a formā dicēs. Quasi platanus
dilatata sū i plateis. Est aūt tenerrimis folijs
ac mollibꝰ a vitū simil. Querꝰ siue quernus
dicta q ea solūt erāt dij gentiuz querentibꝰ re
sponsa dare. arbor multū annosa: sicut legitur
de quercu mābre sub q̄ habitauit abraha: q̄
fertur vsq ad ostātis regis impiū p multa se
cula pduransse. Huiꝰ fructꝰ glādula appellat.
& quibꝰ vna agrestis Fonfaticis dicta. parua
forma sed firmo corpe atq nodoso q̄ medica
minibꝰ a incaustis adhibetur. altera balanꝰ
leuis ac lenis: ac nimiū pforata. Lucernaz tā
tū vsibꝰ necessaria. Fraxinꝰ vocari fertur quod
magis in aspis locis mōtanisq fragis nascat
hinc p deriuacōnez fraxinꝰ sicut a mōte mōta
nꝰ. De quo ouidi. Et fraxinꝰ vtilis hastis Ta
xus venenata arbor. Vñ a toxica venena exp
muntur. Ex hac arcus parthi a alie gentes fa
ciūt. Vñ a poeta. Jtureos taxū torquētur in ar
cus. Jtureos aūt dicit parthos. Acer colorib
imparis. Robur aūt generalit dicitur ex omni
materia quicquid est firmissimū. Alnꝰ vocat
qꝫ alatur amne. Proxime em aq nascit. nec
facile extra undas viuit. Hinc a tenera a mol
lis qui in humecto loco nutritur. Vimꝰ nomē
accepit q vligmosis locis a humidis melius
ꝓficit. Nā in montanis a asperis imnꝰ leta est
Larex cui hoc nomē a castello laricino inditū
est. ex qua tabule tegulis affixe: flāmam repel
lunt. neq ex se carbonē ābuste effituūt Popu
lus dicta q ex eius calce multitudo nascatur.
Cuiꝰ genus duplex est. Nā altera est alba. al
tera nigra. Alba autē populus dicta. qꝫ folia
eius vna pte sunt alba. altera viridia. Hec igi
tur bicolor habens q̄si noctis a diei notas: q̄
mtepora ortu solis occasuq ostant. Generat
etiā resinā circa eridanum fluuium. velut alij
memorant in finibus syrie. Tiliam dicunt vo
catam eo q vtilis sit advsum telorum mitterꝫ
leuitate ioculandi. Est enim genus materie le
uissime. Salix dicta q celeriter saliat. Hoc est
velociter crescat. arbor lenta vitibus habil vi
tiendis. Cuiꝰ seminis hanc dicūt esse naturaz
vt si quis illud in poculo hauserit liberis care
at. sed a feminas infecundas efficat Populus
autem a salire tilia molles materie sunt a ad
sculpturā apte. Vimen vōtur eo q vim habe
at multam virgis Natura em̄ eius talis est vt
etiam si arefacta abluatur vireſcat. deinde exci
sa atq in humo fixa radicibꝰ sese ipsa dimer
gat. Mirice quam latini tamaritiam vocāt: ex
amaritudine nominata. Gustus em̄ eiꝰ nimis
amarus est. Hec arbor in solitudine a saxoso
humo nascitur: ex qua etiā arbore maleficis ar
tibꝰ mistra idest odia concitari dicuntur. Mir
tus a mare dicta: eo q magis litorea arbor sit
Vnde a virgilius. Litora mirtetis letissima a
mātes litora mirte. Hinc est q a grecis mir
tene dicitur. Medicorum autē libri hanc arbo
rem aptam scribunt mulieꝫ necessitatibꝰ plu
rimis. Lentiscus q cuspis ipsi lentꝰ sit a mol
lis. Nā lentū dicimus quicquid flexibile ē vñ
a lentum vimen a vites Virgilius. Et lentevi
tes pro flexibiles. Huius fructꝰ oleum defudat
corticem resinam que mastix appellatur. cuiꝰ pri
ma a melior in chio insula gignitur. Terebin
tus arbor grecum nomen generans resinā om
nium resinarū prestantiorem Buxus grecum
est nomē a latinis ex parte corruptum. Pixos
enim appellatur apud eos arbor semp virēs
a lenitate materie elementoꝫ apicibus apta
Vnde a scriptura. Scribe buxo. Rodandarum
q corrupte vulgo lorandeuz vocatur qꝫ sit fo
lijs lauri similibus floreꝫ vt rosa arbor venena
ta. Interficit em animalia. a medetur serpē
tium vexacōnes. Verbitum vocauerunt pasto
res eo q vice herbe prebeatur pecoribus vbi de
sunt pascua. Turbiscus qꝫ de vno cespite eiꝰ
multa virgulta surgant quasi turba. Stipa vo
ta propter quod ex eo stipentur tecta. Hinc a
stipula per diminutionē. Arundo dicta quod
cito arescat. Hanc veteres cannam vocauerūt.
arundinem vero postea varro dixit. Sane sciē
dum q latinum canna & lingua hebrea sump
tum est Apud eos enim calamus canna dici
tur. Cicuta autem est qꝫ est inter cannarum
nodos dicta qꝫ lateat. In indicis stagnis na
sci arundines calamiq dicuntur ex quoruz ta
bicibus exp̄ssum suauissimum succū bibūt.
vnde a varro ait. Jndica nō magnum in ar
bore crescat arundo. illius a lentis premitur ra
dicibus humor. dulcia cui nequeant fuco cōpa
re mella. Sambucꝰ mollis a parua arbor. Rā
nus genus est rubi quam vulgo sentiscum vi
rinam appellant. asperum nimis a spinosum.
Sentix dicta a situ qꝫ est terra inculta: in qua
sentices spinoq nascuntur. Maiores autem no
stri omnem arborem spinosā veprem dicebāt
qꝫ vi prendat. Oleaster dictus q sit foliis oli
ue similibus sed latioribus arbor inculta atq
siluestris. amara atq infructuosa. Cui inser
ta oliue ramus vim mutat radicis a vertit eā
in ꝓpriam qualitatē. Lacrima oleastri arboris

Lacruma oleastri arboris duplex est. Alia emi gūmi similat sine vllo q̄litatis morsu alia āmo maci: guttā ex stillacōne collectā ac ēmordētē Oliua grece oleon dr: ex quo in latinū tractuz est vt oliua dicat. Olea aūt ipa arbor ē. fructꝰ oliua. sucus oleū. Est aūt arbor pacis īsigne cuiꝰ fructus diuersis nominibꝰ appellat. Orca des oliua greca ethimologia a similitudie testiculoꝝ vōte: quos greci oros vocāt. Radiole p eo q̄ oblonge sūt in modū rādioꝝ. Dafie a Paso īsula dicte vnde priꝰ allate sūt. Licinie eo q̄ optimū dent lumē. Nā lignꝰ lumē ē. Vñ a lignū nomen accepit. q̄ aptū est flāmis ad lumināb⁹. Dausia quā corrupte rustici pusiā vocāt viridi oleo a fuliui apta. Et dicta pausia q̄ pauiatur a tundat. vñ a pauimentū Syria dicta p eo q̄ de syria est allata siue q̄ migra ē. Cōsuetudia idē a volemus dicta: eo q̄ volā ple at magnitudine hoc est mediā manū vñ a im uolare dicim⁹. Quidā autē volemū gallica lin gua lonū a magnū itelligūt columbades ap pellare. Oleū autē ab olea noiatur. Nā vt dixi m⁹ olea est arbor. vñ derīuatū fit oleū. Sed q̄ ex alb̄ fuerit oliuis expressum vōcatur spanū a grecis onfation appellatū. Q̄ aūt ex fuluis a nondū maturis fuerit expressuz viride appella tur. Q̄ vero ex nimiuz maturis omune dr. Ex hijs ad vsū vite primū ē spanū. secundū viride tertiū cōmune. Amurca olei ps aq̄sa ab emer gendo dicta a q̄ ab oleo se mergat a fex eiꝰ sit Hāc greci amurcē vocant ex latia lingua tra hentes vocabulū. Gumen grecū nomen ē. hꝰ em illi gomi dicūt. Resinā greci retinā vocant Rea em grece dr quicquid manat Est enim la crima fudore exalata lignoꝝ vt cerasi lentisci balsami vel aliquaꝝ arboꝝ siue virgultoꝝ que fudare pdūtur sicut a odorata orientis ligna: sicut gutta balsami. ac ferulaꝝ vel sucinoꝝ cu ius lacrima durescit in gemmā. Prima est ēsi na terebintina ommū pstantior Affertur aūt ex arabie ptib⁹ atq̄ iudea a syria cipro a affri ca. ex īsul q̄ cicladib⁹. Secūda ē lentiscina: q̄ mastix vōtur: hec ex chio īsula deportatur. Tertia pinalis: quaꝝ alia pitines. alia pinci ne. alia liquida. alia rigida. a afferuntur ex tirrena colofonia. Vñ etiaz nomen colofonia resiña sumpsit. Pix grecū nomen est: quā dti pissam vocant Alij volunt ex pino picē vocari hec a grecis appellat clodonia. nos ramalē di cere possum⁹: cuiꝰ probacō splendens lenis et mūda. Creandaꝝ arboꝝ naturaliē tria sunt ge nera. aut em sua sponte nascūtur. aut ex semi nib⁹ fortuito iacentib⁹ surgūt. aut ex radicib⁹ pullulant. Nā cetera vsus inuenit fauente na tura. Omnia poma latine neutri generis ee di cuntur: arbores aūt frīmini sūt generis: exce ptis paucis vt hic oleaster. hec siler. vt virgi lius. Molle siler. Item hec buxū licet a hec bu xus dicatur. Nā superfluā quidā volunt facere discretionem. vt hec buxus de arbore dicam⁹: buxū vero de ligno opposito.

8 De arboribꝰ aromaticis. Ca. 8

Aromata sūt quecq̄ fragrātis odo ris que india vel arabia mittit siue alie regiones. Nomen aūt aroma ta traxisse videntur: siue q̄ ab ris im posita diuinis inuocacōnib⁹ apta videātur seu q̄ sese aeri inserere ac miscere pbantur. Nam quid est odor nisi aer contactꝰ. Thus arbor arabie immēsa atq̄ ramosa lemissimi corticis ramis ad acris qualitatē. amigdale modo fu cū aromatico fundens album a masticacōne velut in puluere resolutū. a cum frangitur in tus pīngue est a igni appositū facile ardescēs Et appellat apud nos masculus eo q̄ sit natu ra rotundū in modū testiculoꝝ. Reliquuz pla nū pene scabrosū minꝰ optimū. Adulterat aut tez admixta resina siue gūmi. sed dinoscit sua pprietate. Nā thus igni impositū ardescit. resi na fumescit. gūmi vero liq̄scit calefactū. Tus vero sine aspiracōne a tundendo dicit. q̄ dum gūmi gutte ex arbore cadūt in glebis miscent dū vero glebe in puluerem redigūtur. tus car pitur a virgulis tūditur a sic inde manib⁹ colli tur. Hoc a libanū vocatū a monte arabie vbi sabei sunt Nā mōs coꝝ libanꝰ dicitur vbi thu ra colligūt Mirra arabie arbor altitudīs q̄nq̄ cubitoꝝ cum similis spine: quā achantū dicūt. Cuius gutta viridis atq̄ amara vnde a nomē accepit mirra. Gutta eius sponte manās pre tiosior est elicita corticis vulnere vilior indicat Sarmenta eius arales ignibus fouent: quo rum fumo satis noxio nisi ad odorem stoaci accurrant plerumq̄ īsanabiles morbos con trahunt. Mirra autem trogodite ab īsula a rabie dicta vbi melior colligitur a purior. Sto rax arbor arabie simlis malacedonij cuius vir gule iter caniculē ortum cauernatim lacrimaz fluunt. distillacō eius in terram cadens mun da non est. sed cū ppij corticis secrete seruatur Illa aūt que virgis a calamis intexerit. mun da ēsta albida. de hinc fulua fit solis causa et ipsa storax calamites pinguis ē finosa. odo is iocūdi. humecta a veluti mellosū liquorē emit tens. Storax autē dicta q̄ sit gutta arboris p fluens a congelata. Nam greci stiriam guttā dicunt. Grece autē stirax. latine storax dicit.

Bdella indica arabie arbor cuiꝰ lacrima meli or arabica. Est em̃ lucida subalbida. leuis. pi guis. equalit cerea. et q̃ facile molliatur. neq; ligno neq; cre admixta amara odoris bom. Naz ex india sordida ē. nigra a maiori gleba. Adulteratur aūt admixto gūmi: qui nō ita amal ficat gustu. Mastix arboris letici gutta ē. Dec grano mastix dicta ē: qz in modū granoz est Melior aūt in chio insula gignit. odoris bom. cādoris cere punice. Vñ a splendore cutis pul crificat. Adulterat aūt interdū resina vel thu re. Piperis ārbor nascit in india: a in latere mō tis caucasi qz soli obuersū est: foliis ad iunipe ri similitudinē. Cuiꝰ siluas serpētes custodiūt a serpētes igne fugātur. a inde ex fl āma nigz piper efficit. Nam natura pipis alba ē cuiꝰ quidē diuersus est fructꝰ. Nā qđ immaturū ē piper longū vocatur: qđ incorruptuz ab igne pi per albū. ℞ vero cute rugosa a horrida fuerit. ex calore ignis trahit a colorē a nomē. Piper si leue est vetustū ē. si graue ē nouellū. vitan da est autē met cato⁊ fraus Solent enim vetu stissimo piperi humecto argēti spumā aspge re aut plūbū vt ponderosū fiat. Aloa in india atq; arabia gignitur: arbor odoris suauissimi ac fūmi demicq; lignū ipsiꝰ vice tiamatū adole tur altaribꝰ. vnde a nomen traxisse videtur. Ci namomū dictū qz cortex eius in modū canne sit rotundꝰ a gracilis Gignitur in india ethi opie regionibꝰ fruticē breui: duoz cm̃ cubito rum colore submigro vel cinereo. tenuissimaq; virgulaz. Nam q in crassitudinē extendit dispectui est. qđ vero gracilꝰ puenerit eximiū ℞ cū frangitur visibile spiramentū emittit: ad ymaginem nebule vel pulueris. Amomū vocatum qđ veluti odorem cinamomi referat. Nascitur in syria a armenia. frutex eius botru osum semē reddens sibi onexū. flore albo velu tiviole. foliis similꝫ briomē. odore etiā bono somnos suauificat. Casia nascitur in arabia. virga robusti corticis. a purpureis foliis: vt pipis. Est autem virtutis cinamomi simil sed potētia inferior. vnde p cinamomi vice duplex eiꝰ pondꝰ in medicamentis admittitur. Cala mꝰ aromaticus a similitudine calami vsualis vocatur Gignitur in india multis nodis geni culatus fuluꝰ fraglans suauitate spūs Qui cū frāgitur in multas fit ptes scissilis. similans gustu casiam cum leui acrimonia remordente Balsami arbor in iudea intra terminos tantū xp·ugez erat. Postea quā eandē regionez ro mani potiti sunt. etiā latissimis collibꝰ xpaga ta est stipe simil vitis. foliis similis rute. sed al bidioribus sempq; manētibꝰ. Arbor autē bal samuz; lignum eius xilo balsamū dicitur. fru ctus siue semen carpobalsamū fructs opobal samum. ℞ ideo cum adiectione significatur eo qp percussus ferreis vngulis cortex ligni per cauernas eximij odoris gutta distillat. Cuius guttaz adulterāt admixto cipno oleo vel mel le. Sed sincera pbatur a melle. si cuz lacte coa gulauerit ab oleo si instillata aq̃. aut admix ta facile fuerit resoluta. ptereaq; si lanee vestes ex ipsa pollute nō maculantur Adulteratur q̃ dem neq; cum lacte coagulato vt oleum in aq̃ supnatat a vestem maculat. Balsama autem si pura fuerint tantā vim hūt. vt si sol exādu erit. fustineri non possint in manu.

℞ De herbis aromaticis siue omnibꝰ. Ca 9.

Extanta quatūdaz herbaz nomina que ex aliqua causa resonāt hab̃ tes nominum explanacōnem. Nō tamen omniuz herbarum ethimo logiā inuenies. Nam pro locis mutantur etiā nomina. Folium dictum qp sine vlla radice innatans in indie litoribus colligitur ℞ lig no perforatum. siccāt indi atq; reponunt. Fer tur autem paradisi esse herba gustu narduz referens. Nardꝰ herba est spicosa. vnde a gre cis nardostacos appellata: quaruz alia indica alia syriaca vocatur. non qđ in syria nascatur sed qp mons in quo inuenitur alio latere indi am spectat. alio syriam. Est autem indica mul tiformis: sed melior syriaca leuis fulua como sa spica parua odorissima ciprum simulans. ℞ si multum in ore tardauerit linguā siccat. Nardus celtica a regione gallie nomen traxit Nascitur enim sepius in tigeris alpibus a in syria. frutice paruo. radicibus i manipulo col lectis ligamentis Flos eius tantum pter odo rem bonum Tirsi eius atq; radicule vtiles pro bantur vsibus nostris. Costum radix herbe ē nascētis in india arabia a syria: sed melioꝰ ara bicum. est enim album a leue suaue iocundi odoris. indicum colore migro a leue vt ferula. Syriacum vero pondere graue colore buxeo. odore acro. summū tū album leue aridum. gu stu incendens Crocus dictus ab oppido cilicie quod vocatur coricium: quāq̃ a alibi nascatur sed non tantum vel tale quale in cilicia. Vnde a a potiore partē nomen accepit. Nam multe res nomina sumpserunt a locis vbi plus pro uenit a aliquid melius Optimum est autem quod fuerit recens. odoris boni altedine par ua porrecte longitudinis integrum. a neq; in fragmenta cōminutum. spiratione bona a cū carpitur manus infitiens a leuꝫ acre. Quod si eius modo non fuerit aut vetustū aut infusū

agnoscitur·Adulteratur autē admixto croco magmate Augendi q̄ ponderis causa spuma argenti trita adicitur aq̄ bitur·si puluerulentū reperitur atq̄ decoctum ab odore prio fuerit lapsū. Croco magna expressis aromatib⁹ croci nunguēti atq̄ informato redimine in pannusculos fit·a ideo sic applicatur·Asarū nascit in umbrosis mōtib⁹ floribus easie similib⁹ inter que flos iuxta radicem purpureus in quo semen continetur uuaꝫ simile radicib⁹ pluribus atq̄ tenuissimis a bene redolentib⁹ a est uirtute similis nardo Cū nascitur in ponto·foliis oleastro similib⁹· Quippar̄ a grecis uocatur q̄ habeat uirtutē feruentē·Radix eius est uinci triāguli foliis porri similib⁹ radicib⁹ nigris siue cinguis in similitudinē oliuaꝫ odorissimis atq̄ acerrimis Nascit in paludib⁹ atq̄ aliis locis Tradit etiam alia species quippar: que in india nascitur a appellatur lingua eoꝫ zingiber Iri sillirica a similitudine iris celestis nomen accepit·Vnde a a latinis arcumen dr Iris q̄ flos ei⁹ coloris uarietate cunctē arcū celestem imitetur· Illirica autē dicitur: q̄ in illirico plurima a uiolentissima est·species eius foliis gladioli similib⁹ radice aromatica odoris boni·Acoꝫ foliis uiridis similib⁹ radicibus acerrimi odoris sed iocundi ꝓpter q̄ a aromatica est Squinū meli⁹ q̄ in eufrate nascitur q̄ in arabia fubuū multiflo purpureū tenue·odoris rosei cū manu ofricatur·gustu multū incendit linguā atq̄ mordet·Hui⁹ flos squinoantos dicē Antos enim grece flos nūcupatur· Timū appellatum q̄ flos ei⁹ odorem refert De quo virgili⁹·Redolentq̄ timo fraglantia mella Epitimum grecū nomen q̄ latine dicitur flos timi Nā flos grece timum uocatur. Est autem flos timbre similis·Sāsucus est quē latini amaracū uocant·Cuius nomine usus uirgili⁹ etiam adueneren̄ efferens ait Vbi mollis amaraci illuc·Floribus aspirans amplectitur umbra· Apta est autē hec herba unguentis. Vñ a nomen traxit amaracus a puero cuiusdā regis: qui casu lapsus dum ferret unguenta nouū a gratissimū ex ofusione odorem creauit·Jacinctus herba est habens floē purpureū Traxit autē nomen a puero quodā nobili: qui in saltib⁹ inter purpureos flores repertus est interfect⁹·deditq̄ nomen herbe puerilis funeris causa· Est aūt radicea floreviole simil·puerosa pubertate tinens·Narcissus herba fabulose impositum nomē habet a quodā puero: cui⁹ membra in hūc floē trāsierunt·quia nomen narcissi in appellatōne custodita deus pulcritudinis in candore retinet folio Rosa a specie floris nūcupata q̄ rutilante colore rubeat· Lilia lactei floris herba undea nūcupata quasi lidia cui⁹ cū candor sit in foliis auri tamen speties intus effulget·Viola ꝓpter uim odoris nomen accepit·Hui⁹ genera sūt tria purpureus albū melinū Achantus herba egyptia semp frondēs spinis plena flexibili uirgulto·In cuius imitatōne arte uestis ornatur: que achantina dicitur·a achātis dicta·Edera dicta q̄ arboribus reptando adhereat·de qua virgili⁹·Jn ter uictrices ederā tibi serpere lauros·Alii edera am aiunt uocatam·q̄ hedis sup̄ lactis abundantiā in esca a ueteribus p̄batur·Edere frigide terre indices sūt Fisicos nā antiformā cōsebrietatis est si qui potus edera coronetur. Elleborū memorāt greci circa elleboꝫ quendā fluuium plurimū gigni·atq̄ inde a grecis appellari Hoc romani alio nomine ueratꝫ dicūt ꝓ eo q̄ sūptum motam mentem in sanitatē reducit· Duo sunt autē genera·album a nigꝫ·Acone porci est bithinie qui puentu maloꝫ graminū usq̄ adeo celebris est·ut noxiā herbaꝫ·aconita illinc nominemus·Naꝫ toxica uenena ex eo dicta q̄ ex arboribus taxeis exprimuntur: maxime apud cantabriam·Euforbiū dictum q̄ eius fuer⁹ oculoꝝ acuat uisū Cuius uis tanta est ut duris carnib⁹ superadicta cicius coquī compellat·Nascitur in multis locis: sed maxime in mauritania· Laser herba nascitur in monte oscobagi·ubi a ganges fluuius oritur: cui⁹ sucus dictus primum lasir: quomodo manat in modum lactis. Deinde usu deriuatū laser nominatum est·Hoc a a quibusdam opiuꝫ cirenaicum appellatum quomodo a apud cirenas nascitur· Aloen herba amarissimi sucus· Panaces herba fraglantis odoris. tirso ferule similis ex quo profluit sucus qui opopanacis dicitur·croce⁹ a pinguis odore grauis a amarissimus· Galbanū est genus pigmēti albi crescens in monte amomo syrie· Alias fue⁹ ē ferule· Dictānus est mons crete ex quo dictānū herba nomen accepit ꝓpter quā apud uirgiliū cerua uulnerata saltus peragrat. Tanta enim potētie est dictamnū ut ferrū a corpe expellat sagittas excutiat·unde a ei⁹ pabulo ferē percusse sagittas a corpore inherentes eiciūt Hanc quidā latinorum poleiū martis dicunt ꝓpter belli tela excutienda· Mādragora dicta quod habeat mala suaue olentia in magnitudinem mali matiani· Vnde a eam latini malū terre uocant· Hanc poete antropomorphos appellant·quod habeat radicem formam homimis simulantem· Antropos enim grece·latine dicitur homo Cuius corteꝝ uino mixtus adbibendum datur his quoꝝ corp⁹ ꝓpter curaꝝ secandum est ut soporati dolorem nō sentiāt

Huius ſpecies due. Femina foliis lactuce ſimi
lib⁹ mala generans in ſimilitudinē prunorū.
Maſculus vero folia tete ſimilia habet. Papa
uer herba ſomnifera de qua virgilius. Lethēo
perfuſa papauera ſomno Soporē enim lang
uentib⁹ facit. Eius alia ē vſualis. alia agreſtis
ex qua fluit ſucus quē opion vocāt. Colocinti
da cucurbita agreſtis a vehementer amara: q̄
ſimiliter vt cucurbita flagella p terrā tendit.
Dicta autez colocintida q̄ ſit fructu rotundo
atq; foliis vt cucumis vſualis. Centauriā gre
ci vocant: qui achirone centauro fertur repta
Eadem a limniſios qui locis humectis naſcit.
Eadem a fel terre ꝓpter amaritudinē. Glicirriza
grece ex eo dicta q̄ dulcē radicē habeat. Glicin
enim dulce grece dicit. Eadē ad ipſos qui ſitien
tib⁹ ſitim ſedat. Dracōtea vocata q̄ haſta ei⁹
varia ſit in modū colubri ſimilitudinez q̄ dra
conis imitetur vel q̄ eaz herbā vipera time at
Celedonia ideo dicitur vel q̄ aduentu hirūdi
num videtur eā pere. vel q̄ pullis hirundinuz
ſi oculi auferātur matres eorū illis ex hac her
ba mederi dicūtur. Eliotropium nomen accē
pit primo q̄ eſtiuo ſolſticio floreat q̄ ſol mo
tib⁹ folia circūacta conuertat. Vſi a a latinis
ſolſequia nūcupatur. Nā a ſole oriente flores
ſuos apit. item ſero claudit cū ſol occubuerit
Ipſa eſt quā latini incubum ſilueſticū vocant
Dicta verrucaria q̄ extinguat verrucas ex aq̄
potata vel in cataplaſmate poſita abſtergat.
Dantafilion a numero foliorū dicta. Vſi a eaz
latini ānq; foliū vocant. herba adeo mūda vt
purificacionē a tēplis adhiberi a gentib⁹ ſoli
ta eēt. Yſopus herba purgādis pulmonib⁹
apta. Vſi a in veteri teſtamento p yſopi faſci
culos aſpergebantur agni ſāguine qui mun
dari volebāt. Naſcitur in petris herēs ſaxo ra
dicib⁹. Reubarbaz ſiue reuponticum illud q̄
trās danubiuz in ſolo barbarico. iſtud q̄ circ
ca pōticū colligit̄ noiatū ē. Reu āt radix d̄. Reu
barbaz q̄ ſi radix bārbara. Reu pōticū q̄ ſi ra
dix pōtica. Suſſamos a grecis. a latinis herba
caticularis dicit̄: q̄ caticuli eius in figuraz cā
tarorū naſcantur vt eſt mali punici quoꝝ ora
ſerrata ſūt habentes intrinſec⁹ ſeminā papa
ueris ſimilia. Hec herba inſana vocatur quia
vſus ei⁹ periculoſus eſt. Demiq; ſi bibatur vel
edatur inſaniā facit vel ſomni ymaginez tor
pidā. Hanc vulgus mlimindeum dicit: pro
pter q̄ alienationem mētis inducit. Saxifra
ga vocata quod ſemē eius petras in vefica frā
gat atq; diminuat. Gentiana nomen ſumpſit
vt medici memorant. ab inuentore radicib⁹
ariſtolotie ſimilibus. Naſcitur ſub alpib⁹ ga
latie atq; aſie. Satureia calida a prope ignita

Vnde illi a nomen indictum credunt q̄ pnos
facit in venerem. Satirion dicta a ſatiris prop
ter incendium libidinis: quā vulgus ſtringū
vocat. venerem enim ſuſcitat. Eadem a orcis q̄
radix eius in modum teſticulorum ſit: quos
greci orci vocant. Item a leporina propter q̄
caulem mollem emittat. Vitica vocata q̄ ta
ctus eius corpus adurat. Eſt enim ignee om
nino nature. a tactu peruritur. vnde a prurigine
facit. Artemiſia herba diane a gentilibus cō
ſecrata eſt vnde a nuncupata. Grece enim dia
na arthemis dicitur. Cammelos grece dicta
q̄ mali matiani odorem habeat: ſitq; breuis
terreq; vicina. Camidrios a grecis appellatur
q̄ ſit breuis a per terraz ſtrata a minuta foliis
paruiſſimis. Peon quidaz medicus fuit: a q̄
peonia herba perhibetur inuenta. vt homerus
dicit. Hanc quidam gleſidē vocant q̄ dulcis
ſaporis. vel pente robinam a numero granoꝝ
vel vt alii dactiloſam a digitorum ſimilitudie
Naſcitur in ſiluis. Boglooſſos a grecis dicta eo
q̄ folia aſperrima ad modū lingue bouis ha
beat. Que mirum in modum ob ſapientiaz nu
triendam vino infundenda a veteribus mē
ratur. Conuuii quoq; hilaritatem prebere fer
tur. pro olere etiam fumitur. Arnoglooſſos id
eſt agni lingua: que romanis plantago dici
tur q̄ planta ei⁹ cito adhereat terre. Hac mul
ti pro olere veſcuntur. Serpillus que apud nos
ſerpillus vocatur pro eo q̄ radices eius lōge
ſerpant. Eadē a matris amola propter q̄ mē
ſtrua moueat. Ariſtolotia dicitur q̄ mulieri
bus fetis optima ſit. Naz ſuperſeſſa poſt par
tum matricez beneficio vaporis expurgat. Hu
ius herbe genera ſunt duo: quarū vna ariſto
lotia rotunda dicitur propter q̄ rotundaz ra
dicem habeat. Altera ariſtolotia longa quia lō
gam radicem habet: cum ramis a foliis longi
oribus. Quam etiam a dactilinam vocāt q̄ ſit
radice robore digitali a longa. Erigonomen a
grecis dicitur q̄ vere primo ſeneſcat. Vnde et
eam latini herbam ſenetionem vocant. Naſcit
per macerias. Pſillios dicta q̄ ſemen pulicis
ſimile habeat. Vnde eam latini herbam puli
carem vocāt. Verbotana ideo a grecis hoc no
men accepit. q̄ remediis ac ligamentis homi
num a purificacōmibus ſacerdotum a gentili
bus probaretur apta. Vnde a eam pontifices
ſagmen appellabāt: quaſi ſanamen a hec ver
bena quia pura. Saluitus herba aſperrima a
ſpinoſa. pungens a retinens: vulnerans ap
propinquantem ſibi a adunco dente compre
hendens. Struthius quam quidam herbam la
nariam vocant: eo q̄ plerique lanā ex ea lauēt
Naſcit in locis cultis. Cimilia appē ſimilitudine

cimicis Vnde a eam greci corionē vocauerunt Nascitur in locis asperis atq; cultis. Marubiū q̄ greci prasium dicūt vocatum ꝓpter amaritudinem. Nascitur in campis. Absinthium greci nomen cuiꝰ ꝓbabilius est q̄ in ponti ꝛegione nascitur. vnde a absinthium ponticum nominatur Simpatus grece dictus eo q̄ tantam in radice virtutem habeat. vt frusta carnis aspersa in caldo coagulet. Polipodion herba: cuius radix hispida atq; crimita. vt est polipi: ex quo deriuatum vt polipodion dicatur Nascitur in teneris petrarum tertis siue quercubus vicinis. Polios a grecis. a latinis omnium morbia q̄ multis morbis subueniat. Nascitur in montibus a duris locis. Scamonia: quā latini actidiū vocāt herba fuci plena que colligitur sub cauata radice. deinde terra; rotunda a cauitate fodiunt tam suppositis. aut cocleis. aut nucis foliis excipitur sucus atq; siccatus auferetur. Venit autē sepi⁹ probabilior ex misia asie. Huic cōtrarius atq; falsus ex syria atq; iudea. Daucos foliis feniculis tirsobi palmis. Citocatia dicta q̄ ventrem cito depurget quā vulgꝰ corrupte citocotiā vocat. Lappa dicā q̄ habeat caulem ingentem per terram dispositam. Hec herba a grecis philantropos vocatur q̄ vestib⁹ hominum inhereat ob asperitatē sui. Nascitur in ꝛta muros Capillum veneris vocatum siue q̄ de lapsos post alopitiam capillos recreat vel q̄ capillorum fluores cohercet. vel q̄ sit virgulis nigris lembus cum splendore quasi capilli. Nascitur īn aquosis locis. Rubeia dicta q̄ radix eius sit rubea vnde a colorāte lanas perhibetur. Anchusa cuius radix cōtrita digitos inficit. Est enim colore sanguineo: vnde etiam pictoribus ad purpuram effitiē dam vsui est. Cameleō que latine vascarago vocatur eo q̄ viscū gignat: in quo hērēt aues que propria voluntate descendunt ad escam. Cicuta propter quod in tirsō geniculatos nodos habeat occultos vt cama sicut dicitur fossa cecа que occulta est. Hec potui data interficit Hanc in carcere socrates bibit a expirauit Persius dicit. Sorbitio quem tollit dira cicute Hec dum hominibus venenum sit: capellas efficit pingues. Trifolium est quod greci trifilium vocant quod sit foliis trimis per singulas annotationes. Flomos quam latini herbam lucernalem vocant. ab eo quod ad lucimium profitiat. Eadem a lucubros quod lucem prebeat vmbris. Piretron grece dicta quod habeat radicem incendiosam atq; cōcaeruantem. Altera malua agrestis: siue malue viscus: sed altera q̄ in altum surgit. a viscus quia glutinosa est Origanum q̄ latine colena interpretatur propter q̄ infusum coloret vinum. Titimallum vocabulum sumpsit q̄ foliorum coma ad radium solis circumacta conuertat. Nam greci solem titan vocant mallone comā ex quo confectum est. vt titimallum diceretur Huiꝰ species septem diuersis locis nascentes. Strignos: que latine herba salutaris vocatur propter q̄ dolorem capitis: a stomachi incendium mitigat. Eadem a vua lupina propter semen eius vue simile. Pilogonus quaꝫ latini herbam sanguinariam vocāt. propter q̄ missa in naribꝰ sanguinem moueat. Ambrosia: quam latini apium siluaticum vocāt. de qua virgilius. Ambrosieq; come diuinum vertice odorem aspirauere. Apiacum q̄ flos ciꝰ apes maxime appetunt Rosmarinum quam latini ab affectu herbam salutarem vocāt: cuiꝰ folia feniculi sunt similia atq; aspera: a rotatim terre prostrata Menta agrestis quam greci calamitin nostri vulgo nepeta vocauerūt. maioris virtutis a vehemens in caloꝛe. Geniculatis herba substernitur ob scorpionum vim repellendam Gladiolus quod sit foliis gladij similibus tirso cubitali floribus purpureis. Agaricum radix vitis albe. Affodilos quam latini a colore albutium vocant. Scilla quod nocēs sit. de qua superstitio gentilium dicit. quod si integra ad limen suspendatur omnia mala fugat Cammipedos a grecis dicta: quod terre adhereat: a odorem prin habeat. Hanc latini cucurbitularem vocant: quod ex parte odorē cucurbite referat Stafisagria nascitur in locis amenis Splenos dicta quod splenem auferat siue scolopendios eo quod folia ipsius scolopendo animali sunt similia. Nascitur in humidis petris. Volubus appellatus quod radix eius volubilis sit et rotunda. Stoeca in insulis stoecadibus nascitur. vnde a nuncupatur. Ciclaminos grece dicta a quodam qui ciclos vocatus est: qui primus vim tutem huiꝰ herbe inuenit siue quod talis herba habeat radicem rotundam. Greci enim cicla rotundam vocant. Cuius radix aut sucus si vino fuerit admixtus ebrios facit. Nascitur in fluuiosis locis a agris. Ampelos lauce siue brionia que latini vitem albam vocant. vel a qualitate coloris. vel quod eius radix contrita et corpori infricata teneriorem a candidiorem cutem reddat. Nam a sucus bacarum eius lac uberibus siccis reddit. Ampelos melana idest vitis nigra. eademq; labrusca. folia edere similia in omnibus maior q̄m ipsa vitis alba. bacas similiter habēs que bace immaturitate nigre sunt. vnde et vocabulum sumpsit Viticella vero herba a latinis appellata: quod sicut

vitus quicquid primuz habuerit appetẽdat corimbis: quos anulos appellam⁹ Buptalmõ florẽ habet croceũ oculo simlez. Vñ a a grecis nomẽ accepit. Est aũt caule molle foliis cori andri similib⁹ Nascit inʒ muros ciuitatũ Flomos quã latini verba scũ vocant q̃ altera est masculꝰ albidioribꝰ foliis atq; ãgustioribꝰ. altera femina foliis latioribꝰ atq; migris Ferula vocata a medulla. Nã illũ varro tradit eẽ ferule medullã: quã appodelon greci vocãt Nonulla feriẽdo ferulaz dicũt. Hac em̃ pueri a puelle vapulãt solẽt: huiꝰ fucus galbanũ ẽ papirũ dictũ: qꝺ igni a cereis est aptũ. Piron enim grece ignẽ dicũt. Juncꝰ ꝺr eo q̃ iũctis radicibꝰ hereat Scirpꝰ a quo segetes teguntur sine nodo. De q̃ enimꝰ Queẽt in scirpo soliti q̃ꝺ dicere nodũ. Et in pũbio. Qui imimẽ ẽ etiã in scirpo nodũ q̃rit Fucꝰ genꝰ herbe est: de q̃ tingitur vestis dicta q; mentiẽ alienũ colorẽ. Vñ a virgilꝰ. diserẽt mẽtiri lana colores. Alga nascitur i aquis stãtibꝰ. Ita dẽiq; nomen sũpsit ab algore aq̃. vel q; alliget pedes: q; crassa ẽ: foliis aquã ex pte superãtibꝰ. Vlua a tipꝰ herbe circa fõtes a paludes stagnisq; nascũtur. Ex q̃bꝰ vlua v alga mollis a qꝺammodo fungꝰ dicta ab ahugine. Tipꝰ vero q̃ se ab aq̃s inflat Vñ etiã ambitiosorũ a sibi placentiũ hõim tumor tipꝰ ꝺr. Carix acuta herba a durissima sparto simil. De q̃ virgilꝰ Et carice pastꝰ acuta Spartus fute ex virgosus sine foliis ab aspitate vocatꝰ. Volumina em̃ fumiuz q̃ ex eo fiũt aspera sũt Gramẽ a situ potiꝰ dictũ q; plurimo ʒ agro rũ sit. Vñ illud greci agreste vocãt: licet ois herba gramẽ vocetur ab eo q; germinet: sic robur omnis ligni species a cutis ab eo q; firmissima. Filix a singula altate folij dicta. Demiq; ex vna virgula altitudie cubitali vna scissa folia gignit resimplicata velut pinna. Zizania q; poete semp infelix loliũ dicit qꝺ sit inutile a ifecundũ. Fenũ dictuz q; eo flãma nutrit. Fos em̃ flãma est. Manipulũ dicimꝰ fascen fremẽte dictꝰ manipulꝰ qꝺ manu impleat.

De oleribus. Ca. lo.

Orus nominat q; semp ibi aliq̃d oriatur. Nã cũ alia terra semel in ãno aliquid creet. ortꝰ nũq; sine fructu est. Olus ab olendo dictũ eo q; primũ hõines ab oleribꝰ alerent añq; fruges a carnes ederẽt. Tm̃ em̃ pomis arborũ a oleribꝰ alebãtur sic amalia herbis Caulis est generaliter herba ʒ a olere medicꝰ fruter: qui vulgo tirsus ꝺr q; ad terra surſũ oscendat: ex quo deriuatũ est vt spetialiter quoꝺꝺã genꝰ olere caule dicerẽtur q; tirsus ipsiꝰ amplius ceteris oleribꝰ coalescit a crescit. Est autẽ geneale nomẽ Omnis em̃ frutex caul. Cima ꝺr q̃si coma. Est em̃ sũmitas olere vel arboris in qua vigẽs virtus naturalis ẽ. Malua ex pte greco võbulo appellat eo q; molliendi aluũ solũendiq; naturã habeat Cuiꝰ fuco si q̃s se oleo mixto punxerit ab apibꝰ negat feriri. Folia eiꝰ ex oleo trita a impposita scorpiombꝰ credũtur afferre torporem. Pastinaca võta q; radix eiꝰ p̃cipuꝰ pastus sit hõimis Est enim odoratu iocũda cibo delectabilis. Rapa dicta a rapiendo v oprehendẽdo Est aũt radice amplior nape sapore dulciora folio tenui Napꝰ a similitudine rape vocatus: misi qꝺ foliis latior a radicis gustu subacrior ẽ. Nominis aũt affinitas in vtrusq; inde pene omnis qrũq; semen in alterum vicissim mutat. Nã rapa in alio solo vt emilianꝰ ait p biennio mutat in napũ: alio vero napꝰ trãsit in rapã. Napo caul ex duobꝰ oleribꝰ cõpositũ nomen habet. q; dũ sapor napo similis: nõ in radice sed in tirso oscendit vt caulis Sinapis appellat qꝺ foliis sit simil napis Rafanũ greci nos radicẽ vocamꝰ eo q; dorsũ totis mittitur: duz reliqua olera in sũma magis pfiliant. Cuiꝰ semine macrato quisquis manꝰ infecerit. serpẽtes impune tractabit Si quiꝺẽ ex ipsiꝰ radice etiaz ebur allescit. In cibo q; veneno obsistit Nã otra venena radices nuces. lupini citꝛ apiũ pſunt. sed otra futuꝛ nõ otra acceptum venenũ. Vñ a apud veteres añ alias epulas hoc solebãt mensis apponere. Lactuca dicta est: qꝺ habundãtia lactis exubret: seu q; lacte nutriẽtes feminas implet. Dec a invitis veneis vsũ coherceat. Lactuca agrestis est quã satralia nominamꝰ eo q; dorsũ eius in moduz serre ẽ. Intubꝰ greci nomẽ est. Et intubꝰ q; intus sit tosus. Cepa vocat: q; nõ aliud est misi tm̃ caput. Ascalonia nũcupata ex vna vrbiuz palestine q̃ ascalon dicit. vñ prius at uecta ẽ Alliũ dictũ q; oleat. Vlpicũ appellatũ q; allij odorem habeat. Faselos vocat aiunt a faselo insula gretie vbi nõ paul mons olimpꝰ ẽ Porũ cuiꝰ duo genera sũt: capitatũ a sectile. Capitatum maiꝰ. sectile paruuluz. Beta apud nos oleris genꝰ. apud grecos littera ẽ. Bliũ genꝰ oleris saporis euanidi: quasi vilis beta. Cucumeres q; sint interdũ amari: qui dulces nasci phibentur si lacte mellito coꝛ semen infundatur Cucurbita apo poꝛes. Sanepepo. melipepo ocimũ. greca nomina sũt a origo eoꝛ latinis incerta. Olus molle atriplex. brassica. olisatrũ. Nasturtiuz saporꝛ appellauit q; acrimonia suinasũ torqueat. Fungi q; aridi ignem acceptũ cõcipiant. Fos em̃ ignis est. vña esca vulgo

dicitur: qđ sit fomes ignis a nutrimentū. Alij dicūt fungos wcatos q̄ sint ex eo ꝙ genere q̄ daz intēremptoriij. vñ a dēfūcti. Tuberē tumor terre ꝓdit. eaq̄ cā nomen illi dedit. Volui appellati q̄ sint wolubiles a rotundi. Asparagus q̄ sit spinosa a aspsa. a frutex ci⁹ ex quo gignitur. Capparis a grecis nomen sūpsisse videtur q̄ habeat rotūda in sūmitatib⁹ seminū capitella. Arboraca. hoc est lapsana. Lapistrus lapatiū. Dec in cibo sūpta stomachū ꝛfortat venerē ꝛpmit. Cardu⁹ gen⁹ herbe spinose huius natuā mordax a cū austeā ē mollis. Frigidus a indigest⁹ sucus ci⁹ alopitias curat. Eruca quasi vrica qđ ignitē sit virtutis a in cibo sepe sumpta veneris incendiū moueat. Dui⁹ species due quarū altera vsualis. altera agrestis acrioris virtutis vtraq̄ tñ veneris ꝛmouens vsum.

De odoratis olerib⁹. Ca. ii

Derūm dictuz qđ ex eo apx̄ idest caput antiquo ꝙ triumphantium coronabatur Hercules aūt hanc herbam prim⁹ capitī circūtulit. Nā tūc populū capite preferebat. nunc oleastꝙ. nūc apium. Cui⁹ radices efficaciter pugnāt ꝛtra insidias veneno ꝙ. Eius generis sunt petrosilenō. ipposilenon a oleosilenō. Petrosilenon vocatū q̄ sit simile apio a nascatur in petris mōtibusq̄ preruptis qđ nos petrapiū dicere possum⁹. Silenū em̄ grece aptū dicāt: sed ē sūmū ac pbabile macedonicū gustu suaue a odorāt aromatico. Ipposilenon q̄ sit duꝙ a austeruz Oleosilenō q̄ mollior folio a caule venex. Feniculū latini vocant: qđ eius tirsi seu radicis suc⁹ acutat visū: cui⁹ virtutis traditur vt serpentes annuam senectutē eius gustu deponāt. Hoc ol⁹ greci maratron vocant. Liguriticū a ꝛgione nomen accepit. Nascitur em̄ plurimū in liguria odore aromatico ꝛgustu acre. Anesō vt greci dicūt siue vt latini anesū. herba omnib⁹ cognita. acerrime feruens Coriandrum ex greco nomine sumptū qđ illi coriannon vocāt Cui⁹ semē in dulci vino datum pniores reddit in veneres si supra modū edēris āmentiā nutrit. Canos etiā ex coriandro inici traditur ē. Ruta dicta q̄ sit feruētissima Cui⁹ altera agrestis atq̄ virtute acrior: sed vtraq̄ feruentissima ꝛprobat. Hanc venenis ꝛpugnare mustele docent: quedum cum serpente dimicauerint cibo eius armantur. Inula quā rustici alant vocant. radice aromatica. odoris fūmi leui acrimonia. Mā ta huius genera sex.

Incipiunt capitula libri decimooctaui

De bellis. i. de triumphis. ij. de signis. iij. de bucinis. iiij. de armis. v. de gladijs. vi. de hastis. vij. de sagittis. viij. de pharetris ix. de fundis. x. de ariete. xi. de clipeis. xij. de loricis. xiij. de galeis. xiiij. de foro. xv. de spectaculis. xvi. de ludo gimnico. xvij. de generibus gimnicorum. xviij. de saltu. xix. de cursu xx. de iactu agonum. xxi. de virtute. xxij. de laudatione. xxiij. de palestra. xxiiij. de agone. xxv. de generib⁹ agonum. xxvi. de ludis circensibus. xxvij. de circo. xxviij. de ornamētis circi. xxix. de metis. xxx. de obeliſco. xxxi. de carceribus. xxxij. de aurigis. xxxiij. de quadrigis. xxxiiij. de cursu. xxxv. de equis quibus curr̄ut. xxxvi. de septez spatijs. xxxvij. de eq̄tibus. xxxviij. de dēsultoribus. xxxix. de peditibus. xl. de colorib⁹ equorum. xli. de theatro xlij. de scena. xliij. de cauea. xliiij. de tragedijs. xlv. de comedis. xlvi. de themelicis. xlvij. de histrionibus. xlviij. de mimis. xlix. de saltatoribus. l. Quid quo patrono agatur. li. de amphiteatro. lii. de ludo equestri. liij. de retiarijs. liiij. de secutoribus. lv. de laqueatoribus. lvi. de velitibus. lvij. de frāli certamine. lviij. de horum execratione. lix. de tabula. lx. de pigris. lxi. de calculis theſſaracū. lxij. de theſſeris. lxiij. de figuris alee. lxiiij. de vocabulis. lxv. de iactu theſſararuz. lxvi. de calculorum motu. lxvij. de interdictione alee. lxviij. de pila. lxix.

Incipit liber decimus octauus Ca. i

Rimus bella intulit minus assirioꝝ rex Ipse enim finib⁹ suis nequa q̄ otentus humane sotietatis fedus irrumpēs exercitus ducere aliena vastaē liberos populos aut crucibaē aut subicere cepit ꝛ muersazq̄ asiam vsq̄ ad libie fines noua seruitute perdomuit. Hinc iam studuit orbis in mutuo sanguine grassari alterna cede. Quatuor autem sunt geneā bellorum idest iustum. iniustum. ciuile a plusq̄ ciuile. Justū bellum est: quod ex predicto geritur de reb⁹ repetitis. aut propulsandoꝝ hostium causa.

Iniustū bellum est quod de furore nō de legiti
ma questione inītur. De quo in republica di
cit cicero. Illa inīusta bella sunt q̄ sunt sine cā
susceptа. Nā extra vlciscendi aut repellendoꝝ
hostium cā. bellum iustum geri nullum p̄t. Et
hoc idem tullius puis interiectis subdidit. Nul
lum bellū iustum habeti videt: nisi denuncia
tuz. nisi dictū. nisi de repetitis rebus. Ciuile bel
lum est inter ciues orta seditio a ciuitate tumul
tus. sicut inter sillā a marīū. qui bellum ciuile
inuicē in vna gente gesserūt. Plus q̄ ciuile bel
lum est. vbi non solū certant. sed a cognati
quale actū est inter cesarem a pompeiū: qui ge
ner a socer inuicē dimicauerūt. Si quidē in hac
pugna frater cū frē dimicauit. a pī a duersꝰ
filium arma portauit. Lucanꝰ. In fratre cecide
runt premia frēs. Item. cuz ceruix cesa pentis
ederet. Bella itaq̄ dicunt interna externa ser
uilia. sociatia. piratica. Nā piratica bella sunt
spsa latronū p maria paromibꝰ. leuibus a fu
gacibꝰ: non solū nauiū cōmeatus: sed etiā in
sulas puincias q̄ vastantibꝰ. Quos primum
gneꝰ pompeius post multam vastationē quā
ta mariq̄ diu egerat mira celeritate oppressit.
ac superauit. Sicut āt bellum vocat q̄ extra hos
tes agitur: ita tumultus qui ciuili seditione
citatur. Nā seditio est dissensio ciuiū. dcā q̄
seorsū alij ad alios eant. Alij estimāt dissensi
onē animoꝝ seditionē vocari. quā greci stasin
vocant. Quo aūt differat vtrumq̄ cicero
docet. Potest enī inquit esse bellū vt tumultꝰ
nō sit. Tumultus aūt esse sine bello non p̄t.
Quid est g̃ tumultus nisi p turbatio tanta vt
maior timor oriatur. Vnde etiā dictus tumultꝰ
q. timor multus. Grauior āt est tumultus q̃m
bellū. Nā in bello vocatōes valent. in tumultu
nō valent. differt aūt bellum pugna a prelī
um. Nā bellum vniuersū dr vt punicū. Huius
ptes sunt pugne. vt cannensis. trimēsis. Rur
sum in vna pugna sunt multa prelia. Aliud
enī in cornib. aliud in media. aliud in extrea
acie geritur. Bellum g̃ est totū pugna vnius
diei. prelium ps pugne est. Bellū antea duel
lum vocatū eo q̄ due sint ptes dimicantiū. vel
q̄ alter a facta victorē. alter a victū. Postea de
tracta lrā. d. a mutata. v. in. b. dictū est bellum
Alij p antifrasin putant bellū q̄ sit horridum
vnde est illud. Bella horrida bella. cum bellum
extra sit pessimū. Prelia dicunt a premendo
hostis hostē. Vnde a prela ligna: quib⁹ vua
premit. Pugna vocata eo q̄ in cio vsus fuisset
in bello pugnis extendere. vel q̄ primo bellum
pugnis incipiebant. Vnde a etiā pugna duo
rum est aliqñ a sine ferro. Quatuor aūt in bel
lo agunt. Pugna. fuga. victoria. pax. Pacis
vocabulū videt a pacto sumptū. Posteriꝰ aūt
pax accipit fedus primū inītur. Fedus ē pax
q̄ fit int dimicantes t a fide. t a fecialibꝰ a sanc
tis dictū. Per ipsos em̄ fiebant federa. sic
p seculares bella. Alij federa dicta putāt a por
ca fede a crudeliter occisa cuius mors optabat
ei qui a pace resiliisset. Virgiliꝰ. Et a sā fin ge
bāt federa porca. Federis ptes inducie. Et dicte
q. indies ocia.

De triumphis. Ca. 2.

OMne regnū seculi hꝰ bellis queritꝰ.
victoriis ꝓpagatur. Victoria dcā q̄
vi. virtute adipiscat. Hoc est em̄
ius gentiū vim vi expellere. Nā tur
pis est dolo quesita victoria. Certa aūt victori
a est vel occisio hostis. vel expoliatio vel vtrū
q̄. Non est āt iocunda victoria que p immen
sa detrimenta ingit. Et hoc est qđ laudat sa
lustius duces victoriam in cruento exercitu de
portasse. Pompa dcā est greca figmificatione
hoc est publice ostēta
ti. Precedit aūt victoria pompā ideo q̄ iturus
ad hoc certamen primū est victorie votū. Tro
pheū dictum a potest tropes. t a conuersiōe hostis
a fuga. Nā ab eo q̄ hostem quis fugasset me
rebat trophēū. qđ occidisset triumphū qui di
ctus est a potestriambes. t ab exultatione. Ple
ne em̄ victorie triumphus celebratur semiplene
trophēū. q̄ non dū plena est securitas victori
am. Non em̄ obtinuit: sed fugauit exercitum.
Hec tñ noīa scriptores confundunt. Tranquil
lus aūt triumphū latine dicit potiꝰ appellatū
q̄ is qui triumphans vrbem ingrederet. tripti
co iudicio honoraret. Nam primum de trium
pho duci decernendo exercitum iudicare solitus
erat. secundo senatum. tercio pplm. Erat autē
apud romanos mos vt triumphantes qua
drigis vherentur: ex illo q̄ solitī sunt priores
duces hoc habitu bella inire. Quicunq̄ autem
in conflictu vicissent: palma aurea coronabā
tur. quia palma stimulos habet. Qui vero sine
conflictu fugientem prostrasset. laurea: eo q̄
hec arbor sine spinis est. Nam q̄ a purpureā
a palmatam thogam triumphantes indue
bantur a scipionem cum sceptro in manu ge
rebant ad imitationem victorie scipionis. li
cet a scipio bacchus sit quo homines inmitan
tur. Vnde a ille primus cornelio scipio appel
latus est. q̄ in foro pater eius cecus immixꝰ eo
ambulabat. Super scipionem aūt aquila sede
bat ob indicium qđ per victoriā quasi ad sup
nam magnitudinem accederent. Inde a colore
tuso verrimebantur: quasi imitarentur diuini

ignis effigiē. Rō vero a carnificē ꝺicebant id erat ꝺicio vt ad tm̄ fastigiū euecti mediocritatis humane ꝺmonerentur. Duobus autem generibus ꝺletur exercitus. aut intermiōe. aut dispsione. Salustius. Hostes inquit aut oppressi aut dilapsi forent. Sic a vtrumq; virgilius. Intermitione. vt. submersasq; obruere puppes. dispsione vt age a dissice corpora ponto. Expolia hostiū preda manubie. exuuie ptes Preda a predando vocata. Manubie eo q; manibus detrahunt. Dee a exuuie ab exuendo dicte q; exuunt. Dee a ptes a partiꝺo. uisione p; personaꝝ qualitate a laboꝝ iusta diuisione Expolia āt a palijs. q. ex palia. victis ēm̄ detrahunt.

Ca. 3

De signis.

Signa belloꝝ ꝺicunt q; ex hijs exercitus a pugnandi a victorie receptui accipit simbolon. Nā aut p; vocē tube. aut per simbolon admonet exercitus legionum. Principalia signa aquile dracones a pile. Aquile ideo q; eadem auisiouis marinis auspicio fuerit. Nā duz ide iouis aduersus titanas pficisceretur: aquilam ei in auspicio apparuisse ferunt: quā ille p; indicio victorie acceptaꝝ tutele sue auspicatus eā legioni signū dedit. quo factū est vt deinceps militum signis ꝺmitteretur. Cuius lucanus memmit ꝺicens. Signa pes aquilas a pila minantia pilis. Draconum signa ab apollinis morte phitonis serpentis inchoata est. Dehic a grecas a romanis in bello gestari cepērūt. Pilam in signo ꝺstituisse fertur augustus ꝓpter nationes sibi in cuncto orbe subiectas. vt magis figurā orbis oñderet. Vexillum a ipsū signum bellicū tractū nomen hūs a veli diminutione quasi velillū. Sub romulo aūt fasciculos femineos p; vexillis milites habuerunt Dīnc a manipuli appellantur. Manipulos eōm̄ ꝺicim⁹ fasces fenineos q; manū impleant. Cetera signa diuersis prelata agminibus sm̄ militarem cōsuetudinē existunt. per que exercitus p; mixtionē prelior agnoscerēt.

Ca. 4

De armis.

Arma gñaliter oīm rez instrumēta sunt. vnde a vbi reponunt armata dicā sunt. Item arma a tela oīm generū: sed arma sunt quib⁹ ipsi tuemur. tela q; emittimus Nā arma duplicia a q; bus petimus vel quib⁹ tegimur. Arma autē ꝓprie dicta sunt eo q; armos tegunt. Nā arma vel ab armis dicunt a humeris vt latos hinc hasta p; armos acta tremit vel a portuermos a matte

Ca. 5

De gladijs.

Gladius gñaliter ꝺr ensis m̄plio: sed ensis ferr; tm̄. gladi⁹ vero tot⁹ Proprie aūt appellatus gladi⁹: q; gulā diuidit. r. cruicē desecat. Ad hoc ei primū ē factū. nā cetera mēbra securibꝰ dūt. collū gladio tm̄ Acies āt gladij ab acuie dicā ē. Capulus vocatur. vel q; caput ē gladij. l. q; ibi capit vt teneatur. Nā alibi actos ferri ñ simit. Mucro non tm̄ gladij ē: sed a cuiuslibet teli acumen dictus a longitudine. Nā macron greci longū dicunt. hinc a machera. Machera āt est gladius long⁹ ab vna pte acutus. Framea vero gladi⁹ ex vtraq; pte acutus quā vulgo spatam vocant. Framea āt dicta q; ferrea est. Nā sicut ferramentū sic framea ꝺr. ac pinde oīs gladius framea Spata a passione ꝺr v̄bo greco. qm̄ patin grece ꝺr pati. vnde a patior a patitur dicimus. Alij spatam latine autumant dictā eo q; spatiosa sit id est lata a ampla. Vnde a spatula in pecoribus. Semispatium gladius est a media longitudie spate appellatus: non vt imprudens vulgus dicit. sine spacio: dum sagitta velocior sit. Pugio a pungendo a transfigendo vocatur. Est enim

nēwoce aut bucina ꝺuocarēt vento plerumq; obstrepente. Dīnc postea bellicis certaminib⁹ adhibita est ad denunciāda a signa bellorꝝ vt vbi exaudiri preco pro tumultu non poterat somitu tube dantes attingeret. Tuba āt dicta quasi to fa ve caua. Item tubā. q. tibia. Inter tubam aūt a bucinā veteres discernebāt. Nā bucina insonans sollicitudinē ad bella denūciabat. Virgilius. Qua bucina signū dira dedit. Tuba autē prelia indicabat. vt At tuba terribilem somituz. Cuius somitus varius est. Nam interdū camē vt bella ꝺmittant. interdū vt insequant eos qui fugiūt. interdū receptui Nā receptus ꝺr quo se exercitus recipit. vnde a signa receptui canere dicunt. Classica sūt cornua que ꝺuocandi cā erant facta a a calando classica dicebant. de quib⁹ virgilius. Classica nāq; sonant. Apud amazonas āt nō tuba sicut a regib⁹: sed a regina sistro vocabat femineaꝝ exercitus.

gladius paruus bis acutus lateri adherens.
Idem a dunabulū dictū q̄ relīgetur ad dunē
Celidoniach⁹ gladius ferr̄ est latū. cuius du
plex mucro ac bifurcus in modū caudē p̄ūdi
nee formaē. vnde a celidoniacus dr. Sica a se
cando dcā est. Est em̄ gladius breuis quo ma
xime vtuntur qui ap̄ ytalos latrocinia exer
cent. a quo a sicarij dcā sunt. Tranquillin⁹ āt
dr. dum cuiusdā gladiatoris in ludū em̄issus
gladius curuatus fuisset ex acie recta: paucu
lit vnus ad eū corrigendū. tumq̄ a pugnāte
resonsum ē. sica pugnato inde sibi nomē da
tū est. Secures signa fūt q̄ ante cōsules ferebā
tur: ne ad vsum p̄berent belli. aut vacātes o cō
aspectū amitterent gladios. Quas a hispani
ab vsu francor̄ p̄ deriuationē fr̄ānsiscas vocāt

De hastis. Ca. .x.

Hasta ē contus cū ferro: cuius diminu
tum facit hastile. Nomen āt hasta
ab hastu sumpsit. vnde a astucia. Contus ferr̄ non hz: sed tm̄ cū
spide acuta ē. Virgilius. Ferratasq̄ trudes et
acuta cuspide contos. Contus āt. q. comitus.
Est em̄ comitus acuta rotunditas Trudes ami
tes fūt cū tunato ferro. q̄ greci aplustria dicūt
Trudes āt dicunt ab eo q̄ trudunt a detrudūt
Virgili⁹ Ferratasq̄ trudes. Venabula dcā q̄
si venatui habilia. Excipia q̄ vemente excipi
unt. q. excipiabilia. Excipūt em̄ apros. expe
dātq̄ leones. intrātvisos. sit tm̄ firma man⁹
Lancea ē hasta amentū hns in medio. dicta
āt lancea q̄ equa lance v equali amento pon
derata vibrat. Amentū vinculū est iaculor̄ ha
stiliū quo medīs hastis aptatur. Et inde amē
tum quo media hasta religatur vt. L. iacule
tur. Clauā ē qualis fuit herculis dcā q̄ fit cla
uis ferreis inuicē religata. a ē cubito semis fa
cta in longitudine. Nec a cateia quā oratius
capā dr. Est em̄ genus gallici teli ex materia
q̄ maxime lenta. que iactu quidē nō longe p̄
ter grauitatē euolat: sed quo pcutit vi mmi
a pfringit. qđ si ab artifice nnttatur turpiz re
dit ad eū qui misit. Hui⁹ memimit virgili⁹. d.
Teutonico ritu soliti torquere cateias. Vnde
a eos hispani a galli tautanos vocāt. Falari
ca est telū ingens torno factū hns ferrū cubi
tale a rotunditatē de plumbo in modum spere
in ipsa summitate dī etiā a ignem hīe affixū
Hoc aūt telo pugnatur de turrib⁹ quas pha
las dici manifestū est. Juuenalis. Consilis ā
te phalas delphinor̄ a columnas. A phalis
g̃ dcā est phalarica. sic a muro muālis. Sane
phalaricā lucanus dr. neruis mitti tortilibus
a quedā machina vt nūc vibrata phalarica
neruis Virgilius vero ait turnū manu phala
rica iaculasse. Pila fūt arma iaculor̄ atq̄ tela
rum a torquendo vel emittendo vocata. de qui
bus lucan⁹. Signa pareseq̄ aquilas a pila mi
nātia prīs. Cuius singulare pilum dī. Telum
vocatur p̄m grecam ethimologiā
quicquid longe iaci p̄t quamq̄ abusiue dica
tur a gladius. vt est illud. At non hoc telum
mea quo vi dextera versat. Proprie āt telum a
longitudine dr. Vnde a mustela dicitur q̄ lō
gior sit q̄ mus. Cuspis hastile amentatū. a ce
spite dcā qđ est virgultū. Virgilius. Et pasto
rale prefixa cuspide myrtū. Proprie āt cuspis ē
posterior ps haste.

De sagittis. Ca. .8.

Sagitta a sagaci iactu v̄ veloci ictu
vocata. Pennis em̄ fertur quasi a
uis vt celeriter mors pcurrat ad ho
minem. Hijs primū cretēses vsi fūt
Quibus penne ideo vt diximus agglutinātur
vt leues sint a puolent scutatos. Stipula fūt
sagitte vel lancee breues. ab spicarum specie
nuncupate. Scorpio est sagitta venenata ar
cu vel tormentis excussa. Que dum ad hoiem
venerit: vir⁹ quo figit infundit. vñ a scorpio
nomen accepit.

De pharetris. Ca. .9.

Pharetra sagittarū theca. a ferendo
iacula dcā. sicut a feretr: vbi fun⁹
deferatur. que ideo ethimologiā cō
munem hnt. q̄ pharetra mortuum
feretr mortuum portat. Coriti p̄prie sunt arcu
um thece. sicut sagitta pharetre Vagina ap
pellatur eo q̄ in ea mucro vel gladius baiulē
tur. Theca ab eo q̄ aliquid receptū tegat. c. lit
tera p. g. posita. Alij greco noie thecam vocari
asserunt q̄ ibi reponat aliquid. Inde bibliothe
ca libror̄ repositio dr. Dolones sunt vagine li
gnee: inter quas latet pugio sub baculi spē.
Dolones āt a dolo dcī sunt q̄ fallāt a decipiāt
ferro cū spēm preferant ligni. Hos vulgus gre
co noīne oxos vocat v acutos. Vnde a apud
medicos acutus morbo oxea vocatur. Arcus vo
cat eo q̄ arceat aduersariū. Inde a arcos dicū
tur. a quib⁹ arcent hostes. Jtē arcus ob speciē
q̄ sint curuati arti⁹.

De fundis. Ca. .10.

Funda dcā: eo q̄ ex eo fundantur
lapides id est emittantur. Balista
genus tormenti. ab emittendo iacu
la dcā. Balli em̄ grece mittere dicit.
Torquet em̄ vertere neruor̄ a magna vi iacit
aut hastas aut saxa. Inde a fundibalus qua
si fundens a emittens. Testa balistā testudo va
let. Series em̄ fit armor̄ vmbonibus inter se
collectis.

De ariete. Ca. 11

Arieti nomen spes debit eo q cū impetu impingit mu cū in modū arietum pugnantiū. Valide em ac nodose arboris caput ferro vestit eaq; suspensa fumbr multor manu ad mur impellitur. dein de retrorsū ducta impetu maiore destinat. sicq; ictib; crebris concussum muri latus cedit. cauatūq; irrumpit ac fenestrā facit. Contra impulsū arietis remediū est saccus paleis plenis. a in cū locū demissus quo aries pcutit Laxo em saccor sinu ictus arietis illisus mollitur. duriora em molliorib; facilius cedunt. Plutei sunt crates corio crudo intexte: que in ope faciendo hosti obiciunt. Musculus cuniculo similis fit quo murus pfoditur. ex quo a appellatur. q. murus culus.:

De clipeis. Ca. 12

Clipeus est scutū maius dcūs ab eo q clepet velet corp. periculis q; flb ducat

Oppositus em sua defensiōe ab hastis a iaculis corp. munit Clipeus aūt pditū est. scutū equitū. Scutum appellatū: eo q a se excutiat telor ictum. Vt em telis resistatur clipeus anteferē. Umbo scuti ps media est quasi umbilic. Ancile vocat scutū breue a rotundum. de quo virgilius. Leua ancile gerebat. Et ancile dictū ab ancisione q sit ab oīpte resecti ancisū a rotundū. Ouidi. Idq; ancile vocant q8 ab omni pte recisum. Quāq; notes oculis angulus ōmis abest. Pelta scutū breuissimū in modū lune medie. Cui memmit liber regū. Fecit rex salomon. cc. scuta de auro puro a trecentas peltas ex auro pbato. Scetra scutum loreū sine ligno quo vtunt afri a mauri de quo pceta. Leuā scetra tegit. Parma leui a arma. q. puus clipe. Dicitur aūt a testudo scutū. Nā in modū testudinis fit clipeus. Est a testudo scutor nexio curuata in testudīs more. Nāq; in armor generib; milites etiā a animalib; noīa sumunt vt aries. Et salusti. in modū inquit ericij militaris.

De loricis. Ca. 13

Lorica vocat eo q loris careat. solis em circulis ferreis contexta est Squama est lorica ferrea ex lamnis ferreis aut ereis coathenata in modū squāme piscis. a ex ipso splendore squamar a similitudine nuncupata ē. De cilicijs aūt et poliunt a tegunt lorice.

De galeis. Ca. 14

Galeis de lamina est. galea de corio Nā galeros corium dr. Cassidē aūt a tussis noīatam dicūt. Illi em galea cassim noiant. credo a capite. Apex est q8 in summa galea eminet. quo figit crista quā greci conūvocant. Nā cor est curuata q in galea pmnet a supra quā criste sunt.

De foro.: Ca. 14

Forum exercendar litium locus. a fando dictū. Qui locus a prorostra vocat ab eo q ex bello punico captis nauib; carthaginensiū rostra ablata sunt. a in foro romano prefixa. vt essz hui; insigne victorie. Constat aūt for cā lege a iudice. Causa vocat a casu quo euenit Est ei materia a origo negocij: nec dum discussionis examine patefacta. que dum proponit causa est. dnm discutitur iudiciū est. dum finitur iustitia quasi iuris status. Judiciū aūt prius inquisitio vocabat. Vnde a actores iudici or a propositos questores vel quesitores vocamus. Negociū mlta sigficat. mō actū rei alicu. cui ē otrarium ocium. mō actionē cause q8 ē iurgium litis. Et dictum negocium. q. nec ocium. sine ocio. Negociū aūt est in causis. negociatio in omercijs dr. vbi aliquid dat vt maiora lucrentur. Jurium dictū quasi iuris gatiū: eo q qui causā dicūt iure discepteni. Lis a otenti one limitis prius nomen sumpsit. de quo virgilius. Limes erat positus vt discerneret agr Causa aut argumento aut pbatione cōstat. Argumentu; nunq; testibus. nunq; tabulis dat pbationem: sed sola inuestigatione inuenit veritatem. vnde a dictum argumentum id est argutum inuentū. Probatio autem testibus a fide tabularum constat. In omni autē iudicio sex psone queruntur. iudex. accusator reus a tres testes Judex dictus quasi ius dicēs pr̄o. siue q iure discepter. Jure autem discepture est iuste iudicare. Nō est aūt iudex si nō est in eo iusticia. Accusator vocatus quasi ad causator. q ad causam vocat eū quē appellat Reus a re qua petitur nuncupatus. q q̄muis sceleris ascius non sit: reus tamen dr q̄ dū in iudicio pro re aliqua petitur. Testes antiquitus superstites dicebant: eo q sup statu; cause pferebant Nunc pte ablata nominis: testes vocantur. Testis autem cōsideratur conditione. natura a vita. Conditione: si liber non seruus. Nam sepe seruus metu dominantis testimoniū supprimit veritatis. Natura: si vir: non femina. Nam varium a mutabile semper femina Vita si innocēs a integer actu Nā si vita dē defuerit: fide carebit. Non em pt iusticia cū scelerato hīe societatē. Duo sunt aūt gna testiu; aut dicendo id q8 viderunt. aut proferendo id quod audierunt. Duobus aūt modis testes

delinquunt cū aut falſa ꝓmunt·aut vera ſilē tio obtegunt.

De ſpectaculis·: Ca. 16

SPectacula vt opīo⁹ gn̄aliter noi nant̄ voluptates q̄ nō ꝑ ſe metipſa mą̄nant· ſed ꝓ ea q̄ illūc geruntur dcā aūt ſpectacula eo q̄ libi⁹ pub lica ibi prebeat̄ inſpectio· Hec a ludrica nūcu pata q̄ in ludis gerant̄ aut in ſcēnis ·Ludo⁹ origo ſic tradit̄· Lidij ex aſia trūſeūtes in etru ria oſedert̄ūt · duce tirreno qui fratri ſuo ſucceſ ſerat in regno· Contencōne ḡ in etruria inter ceteros rit⁹ ſupſtitionū ſuay ſpectacula q̄ reli gioīs noīe inſtituert̄· Inde romam arceſſitos artifices mutuati ſunt· a inde ludi alidijs voca ti ſunt· Varro aūt dt ludos a lūſo vocatos: vt iuuenes ꝑ dies feſtos ſolebāt ludi exultacōe delectare ꝑpl̄m· Vnde a eū luſū iuuenū a dieb⁹ feſtis a templis a religiomb⁹ reputant· Nihil iam de cā vocabuli dū rei cā ydolatria ſit· Vñ a promiſcue ludi literalia vocabant̄ ob honorē liberi pīis· Ob hoc deſpicēda ē origims macu la· ne bonū eſtimes q̄d imiciū a malo accepit· Lud⁹ aūt aut gimmicus eſt aut circēſis ā gla diatorius· aut ſcēnic⁹·

De ludo gimmico. Ca. 17

GImmic⁹ ludus eſt velocitatis ac viri um gr̄a· Cuius loc⁹ gimnaſium dr vbi exercēnt̄ athlete a curſoy velo citaſ ꝓbabāt̄ Vnde accidit vt oim ꝑpe artiū exercitia gimnaſia dicant̄· Antea ei im locis certantes cincti erant ne nudarentur poſt relaxato cingulo repente ꝓſtratus a exa minatus eſt quida curſor Quare ex oſilij decre to tunc archon yppomenes: vt nudi dimicp⁹ oēs exercitarent̄ ꝓmiſit· Ex illo gimnaſiū dic tū eſt q̄ iuuenes nudi exercēnt in campo vbi ſola tm̄ pudenda opiunt·

De generib⁹ gimmicoy· Ca. 18

GEnera gimnicoy· v· ſaltus· curſ⁹· iactus· ⁊ tus aty luctatio· Vñ ferūt quenda regez tot filios adoleſcen tes hn̄tem: totide generib⁹ de regno inſiſſe o tendere·

De ſaltu. Ca. 19

SAltus dcūs· q· exilire m altū Eſt em̄ ſaltus alti⁹ exilire· vel longius·

De curſu. Ca 20

VRſus a velocitate cruū vocat̄· Eſt em̄ curſus celeritas pedū·

De iactu. Ca 21

IActus dcūs a iaciendo· Vñ a piſca torium rethe iaculū dr· Huic arti v ſus ē arreptos lapides ꝓcul ferire· aſtas p̄dere librato iacere· ſagittas arcu emit tere·

De virtute. Ca 22

VIrtus eſt immenſitas viriū in labo re a pondere corpis·

De luctacōe. Ca. 23

LVctatio a latey oplexu vocat̄: qui bus comin⁹ certantes muirent qui greca appellacōe athlete vocāt̄· Lo cus aūt luctacōis paleſtra dr· 29

De paleſtra. Ca. 24

PAleſtra autem vel a luctatione vel apotus palin ⁊ a motu ruīne fortis noiatam dicunt· ſ· q̄ in luctando eū medios arripi at· fere quatiunt· idq̄ ap⁹ grecos palin vocāt̄· Quida opinant̄ artem luctandi viſoy otentione mūtam· Nāq̄ inter ceteras feras eos ſolos a erigi ogreſſos a ſubſidere ce leriter ac reuerti· a mō manib⁹ temptare inui cem· mō oplexu abigere ſeſe more luctantium dicunt·

De agone. Ca. 25

QVe latini certamina greci agones vocant· a frequentia qua celebran tur· Siquidē a oēm cetuz atq̄ ouen tum agona dici· alij q̄ in circulis a quab agonis ⁊ ſine angulo locis ctrent̄ nū cupatos agonas putant·

De generib⁹ agonū. Ca. 26

HGonū genera fuiſſe immēſitas vi riū· curſus celeritas· ſagittandi pi cia· ſtandi pacia· ad cytharam q̄ vel tibias incedendi geſt⁹· de mori bus quoq̄ de forma decātandi modulacōe te reſtris q̄ belli a naualis prelij perpetiendo q̄q̄ ſupplicioy certamina·

De ludis circenbus. Ca. 27

LVdi circenſes ſacroy cā ac deoꝝ gentiliū celebratiōib⁹ inſtituti ſūt Vnde a qui eos ſpectāt demonū cul tib⁹ inſeruire vident̄· Nam res equeſtris antea ſimplex agebat̄· a vtiq̄ omnis v ſus· h⁹ creatus non erat· Sed cū ad ludos ꝓa ctus ē naturalis vſus ad demoniy cultū trā ſlatus eſt· Itaq̄ a caſtoria polluci deputantur hec ſpecies: quib⁹ equos a mercurio diſtribu tos hiſtorie docent· ſed a neptuno equeſtris lud⁹ eſt quē greci yponwocāt: ſed a martia io ui in ludis equi ſunt conſecrati· a ipſi quadrigis preſunt· Circenſes aūt ludi ideo dcī vel a circū eundo· vel q̄ vbi nunc mete ſunt: olim gladij ponebant̄: quos quadrige circuibant· a inde dicti circenſes ab enſib⁹ circa quos curr̄ebāt· Siquidē in litore circa ripas fluminum curſus agitantes gladios in ordie in ripe litore pone bāt· a erat artis equū circa picula torquere· Inde a circenſes dicti pūtantur: quaſi circum enſes·

28 De circo. Ca. 28

Circus soli principaliter dsecratus est a paganis. cuius edes medio spacio a effigies de fastigio edis eicat qđ nō putauerūt sub tecto dsecrandū quem in apto hūt. Est aūt circus oē illud spaciū qđ circuire equi solent. Vnde roma mi dictū putant a circuitu equoꝝ eo qꝫ ibi circū metas equi currant. Grecia vero a circe filia solis q̄ patri suo hoc ge⁹ certaminis instituit: asserunt nuncupatū. a ab ea circi appellationē argumentant. Fuit aūt maga a venefica. a sacerdos demonū. in cuius habitu a ope: magice artes a cultus ydolatrie recognoscitur.

29 De ornamentis. Ca. 29.

Ornamenta circi oūa meta obeliscꝰ carcer. Oua honori castoris a pollucis assignabūt. qui illos ouo editos credendo de cigno a ioue nō eruiscunt. Fingunt āt circēsia romani ad eās mūdi referre: vt sub hac spē superstitiones vanitatum suaꝝ excusent.

29 De metis. Ca. 30

Metaꝝ quippe appellatiōe extrema terminū ac finē mundi designare voluit ab eo qꝫ aliquis emensus finis ē. siue ad testimoniū orientis occidentisq; solis.

30 De obeliscō. Ca. 31

Obeliscū mesores rex egipti primꝰ fecisse fertur tali ex cā. Cū quodāꝫ tpe nilus vehementi inundatione egiptū nocuisset: indignatꝰ rex tanq̄ pēnas a fluie exigeret sagittā in vndas misit. Nō multo pꝰ grauivalitudine correptus: lumen amisit: quꝫ pꝰ cecitatē visu recepto duos obeliscos soli dsecrauit. Obeliscus em̄ sagitta dr. quī ideo in medio circo ponit. qꝫ p mediuꝫ mundū sol currit. Medio āt spacio abstractꝫ meta dstitutus obeliscus fastigiū. summitatē q̄ celi significat: cui sol abstractoq; spacio medio horaꝝ discrimine transcendit. Sūmo obeliscō suppositum est qđdam auratū in modū flamme formatū. quī sol plurimū caloris atq; ignis hꝫ.

31 De carceribus. Ca. 32

In circo vnde emittunt equi carceres dicerunt ab ea re qua a ille carcer qui est in ciuitate qꝫ vt ibi homines damnati atq; inclusi: ita hic equi coerceant ne exeant anteqū signū emittant.

32 De aurigis. Ca. 33.

Hos circi auriga a curtus. equites vel pedites. Auriga ppie dictus qꝫ currum agat a regat. siue qꝫ feriat iunctos equos. Nā aurit ferit dicimus vt lacus haurit aptum. Ipse est a agitator a verberator ab agendo dictꝰ. Aurige aūt duobus coloribꝰ sunt: quibꝰ speciem ydolatrie vestiunt. Nā prasinus terre venetꝰ celo a maria paganis dicatꝰ est.

33 De quadrigis Ca. 34

Erictomiꝰ āt qui regnauit athenis primꝰ quatuor equos iunxisse fertur sicut virgilius autorem. d. Primꝰ erictomiꝰ currus a quatuor ausus iungere equos rapidisq; rotis insistere victor. Fuit āt minerue a vulcani filiꝰ de caduca in terrā libidine vt fabule ferunt petratus portentum demonia cū. immo dyabolus qui primo inuenit curū dedicauit. Tali autore quadrige pdu cte sunt.

33 De curru. Ca. 35 34

Curtus a curſu dcūs vel qꝫ rotas vidē habere multas. vnde a carꝝ. q. curꝝ. Quadrigāꝝ vero curꝰ duplici temone olim erant perpetuoq; qui oibus equis imicerē. Jugo primus christenes ficticiꝰ tm̄ medios iugauit eosq; singulos extractꝫ pte simplici vinculo applicuit. quos greci cataforos. latini funarios vocant a genere vinculi quo priꝰ alligabant.

33 De equis quibꝰ currunt. Ca. 35 36

Quadrige a bige. trige a seiuge ab equoꝝ nūo a iugo dicte. Ex quibꝰ quadrigas soli bigas lune a tigas inferis. seiugas iouis dsultores lucifero a hespero dsecrauerē. Quadrigas ideo soli iungunt. qꝫ per. iiij. tpa annꝰ vertitur. vere estate. autumnū a hyemē. Bigas lune quō gemino cursu cū sole ostendit siue qꝫ a nocte videt a die. Jungunt em̄ vnū equū nigꝝ. alterū candidū. Trigas diis inferis. qꝫ hij p tres etates hoies ad se rapiūt. vel p infantiā. iuuentutemꝫ atq; senectā. Seiuga maxim⁹ currus currit Jouis. pter qđ maximū deoꝝ suorum eū esse credunt. Ideo aūt rotis quadrigas currere dicūt siue qꝫ mundꝰ iste circuli sui celeritate trāscurrit. siue pter solem. qꝫ volubili ambitu rotat. sicut ait ennius. Inde patefecit radiis rota cādida celum.

35 De septem spaciis. Ca. 37

Septem spacia quādrige currunt referentes hoc ad cursum. vij. stellarum quibꝰ mundū regi dicūt. siue ad cursū septē dieꝝ pūtium. quibus pactis vite terminꝰ ostenditur. quoꝝ finis est creta a iudiciū.

35 De equitibꝰ. Ca. 38.

Otro equites singulares ideo currere dicūt. qꝫ singulariter vnusquisq; cursū vite hꝰ peragit atq; transit. alius alio tpe sequens aliū: pena tñ viam mortalitatis vsq; ad ppriam metā mortis.

39 De desultoribꝰ. Ca. 39.

Desultores noiati q olim put quisq ad finē cursus venerat desiliebat a currebat · siue q de eq in equū trā siliebat · De peditibus. Ca. 38

Pedites āt aiunt pterea pedē currere q pedib⁹ curritur mōlitati · Ob hoc a fupiōre p te circunt ad inferiora · ab oriente ad occidentē q mortales oriunt a occidunt · Nudi curūt · q a bois in seculo nulle reliquie sunt · Eō spacio curūt · q inter vitam a mortē nihil distat Nec ḡ pterea fingūt vt vanitates suas a sacrilegia excusare conent · De coloribus equo⁹ · Ca. 39

Circa cās q elemento⁹ idē gentiles etiā colores equo⁹ iunxerunt vt ex os soli a igni · albos aeri prasinos terre · venetos mari assimilantes · Item vt eos estati currere voluerūt · q ignei coloris sint a cūcta tunc flauescant · Albos hiemi q sit glatialis a frigoribus vniuersa canescāt veri prasinos viridi colore · q tunc pampinus densat · Item vt eos currere marti sacrauerunt · a quo romani exoriunt a q veri la romano⁹ eo eo decorant · siue q mars gaudeat sāguine · Albos zephiris a serenis tempestatib⁹ prasinos flori a terre · venetos aquis vel aeri q ceruleo sunt colorē · luteos a croceos igni a soli · purpureos iri sacrauerūt · quē atrū dicim⁹ q pris plurimos colores hēat · Sicq dum hac exspectatione deo⁹ cultib⁹ atq elementis mūdialibus pphanātur: eosdē deos atq eadē elementa pculdubio colore noscūtur · Vnde animaduertere debes xpiane q circū numina immunda possidēat · Qua pter alien⁹ erit tibi locus quē plurimi sathane spūs occupauerūt · Totū em illū dyabol⁹ a angeli eius repleuerūt

De theatro. Ca. 92

Theatr⁹ est quo scena includit semicirculi figurā hūs : in quo stantes oēs inspiciunt · Cui⁹ forma primū rotunda erat sic a amphiteatri · postea ex medio amphiteatr⁹ factū est Theatr⁹ a spectaculo noiatum q in eo pp̄l's stans desup atq spectās ludos contempla ret · Idem vero theatr⁹ idē a pstibulū : eo q p⁹ ludos exactos meretrices ibi pternentur · Idē a lupanar vocatū ab eis dē meretrib⁹ : que pter vulgati corpis leuitatē lupe nuncupabātur · Nā lupe meretrices sunt a rapacitate vōte · q ab se miseros rapiāt a apprehendāt · Lupanaria aūt a paganis constituta sunt : vt pudor infelicium mulier⁹ ibi publicaret a ludibrio hīentur : tam hi q facerent : q q paterentur ·

De scena. Ca 93

Scena aūt erat loc⁹ infra theatr⁹ in modū dom⁹ instructa cū pulpito · Qui pulpitus orchestra vocabat vbi cantabāt comici tragici atq saltabant histriones a mimi · Dicta āt scena greca appellatōe eo q in spēm domus erat instructa Vnā apud hebreos tabernaculo⁹ dedicatio a filitudie domicilio⁹ scenofegia appellabat

De orchestra

Orchestra āt pulpitus erat scene vbi saltator agere posset · aut duo iter se disputaē · Ibi em poete comedia tragedi ad certamen ascende bant · hisq canenti b⁹ alij gestus edebāt · Officia scemica tragedi · comedi · themelici · histriōes · mimi a saltatores.

De tragedis. Ca. 94

Tragedi sunt q antiqua gesta atq facinora sceleratō⁹ regū luctuoso carmine spectante pplo canebant

De comedis. Ca 95

Comedi sunt qui priuato⁹ hoim acta dictis à gestu canebāt · atq stupra virginū a amores meretricū in suis fabulis exprimebant ·

De themelicis. Ca. 96

Themelici āt erant musici q in organis a liris a citharis pcinebant · Et dē themelici q olim in orchestra stantes cantabāt sup pulpitū q⁸ themele vocabat ·

De histrionibus. Ca. 97

Histriones sunt q muliebri in dumēto gestus impudicar⁹ femnar⁹ exprimebāt · Hi aūt saltando etiam historias a res gestas demōstrabant · dicti āt histriones siue q ad histria id genus sit adductū · siue q pplexas historiis fabulas exp̄merent · q · histriones ·

De mimis · Ca. 98

Mimi sunt dē greca appellatōe q rerum humanar⁹ sint imitatores · nā hebant suum autorē qui anteq mimū ageret fabulā pnunciaret · Nā fabule ita ponebant a poetis vt aptissime essent motui i corpis ·

De saltatorib⁹. Ca 99

Saltatores āt noiatos varro dt ab arcya de salio quē eneas in ytaliā secū adduxit · quiq p̄mo docuit romanos adolescētes nobiles saltare

Quid p patrono agatur. Ca. 100

Et plane in artib⁹ scemicis liberi et veneris p̄tocimū · q priuata a pp̄a sunt scene de gestu et fluxu corporis · Nam molliciem libero a veneri

immolabant. Illi p sexum. Illi p fluxū dissoluti. Que vero ibi vocib9 a modis a cogamis a tiris transigunt apollines a musas a minervas a mercurios patronos hñt. Rō spectaculum odire debes xp̄iane: quoz odisti autores.

4 De amphiteatro. Ca. 42

Amphiteatz locus est spectaculi: vbi pugnāt gladiatores. Et inde tū dus gladiatori9 dictus: q̄ in eo inueñes vsum armoz diuerso motu condiscant. a modo inter se. aut gladijs. aut pugnis certantes mō otra bestias inedentes vbi nō odio: sed premio illecti: fuerunt ferale certamē. Amphiteatz dictum q̄ ex duob9 theatris sit factū. Nā amphiteatrum rotundum est. theatrum vero ex medio amphiteatro est semicirculi figurā habens.

43 De ludo equestri. Ca. 43

Genera gladiatoz plura. quoz primum lud9 equestrium. Duo enim equites precedentib9 signis militarib9 vnus a porta oriētis. alter ab occidentis p̄cedebant in equis albis cū aureis galeis minoribus a abilioribz armis. ficq̄ atroci pseuerantia p virtute sua imbant pugnimicantes: quousq̄ alter in alteri9 morte p̄liaret vt hiret qui caderet casū. gloriā qui p̄meret. Que arma natura pugnabat marti duelli cā

49 De retiarijs. Ca. 44

Retiarius ab armature genere: in gladiatorio ludo otra alterz pugnantem occulte frebat rethe. q8 iactum appellat vt aduersariuz cuspide insistente opiret. implicitū q̄ viribus suparet que armatura pugnabat neptuno tridentis cā.

4 De secutoribus. Ca. 44

Secutor est ab insequendo retiariuz dictus. Gestabat em̄ cuspidem et massam plumbeā que aduersarij iaculū impediret. vt ante q̄ille ferret rethe: iste supaet. Dec armatura sacrata erat vulcano. Ignis em̄ sp insequit: idoq̄ cuz retiario cōponebat. q̄ ignis a aqua sp inter se inimica sunt

De laqueatoribus. 48 Ca. 45

Laqueatoriū pugna erat fugientes in ludo hoies inecto laqueo impeditos osecutosq̄ pstrare amictos vncione pellicio.

4 De velitib9 Ca. 41

Velitū pugna erat vt vltro citroq̄ tela obiectarent. Erat aūt eoz varia pugna a spectantib9 gratior q̄ reliqua. velites aūt vocati sunt: siue a volitatiōe: siue a ciuitate etruscoz que velites vocabat.

De ferali certamine. 48 Ca. 48

Erat pugna erat missas bestias inuenes excipe a pugnare aduersus eas. vltroneo funere certare nō crimine sed furore.

49 De horum execratione. Ca. 49

Nec quippe spectacula crudelitatis et inspectio vanitatū: non solū hoim vitijs: sed a demonū iussis instituta sunt. Proinde mihil esse debet xp̄iano cū ciuensi infamia. cū impudicicia theatri cū amphiteatri crudelitate. cū atrocitate aene cū luxuria ludi. Deum enim negat: qui talia presumit. fidei xp̄iane preuaricatoz effectus: q̄ id denuo appetit: q8 in lauacbro iam pridē renunciauit. diabolo pompis a opibus eius.

6 De tabula. Ca. 60

Alea a ludus tabule inuenta a grecis in octo troyani belli a quo daz mnite noie alea a quo a ars nomē accepit. Tabula luditur pirgo calculis thesseris q̄ 61

De pirgis. Ca. 62

Pirgus dc̄s q̄ per eum thesseret pgant. siue q̄ turris speciē habeat. Nam greci turrim pirgū vocant. 62

6 De calculis. Ca. 63

Calculi vocati q̄ leues sint a rotundi Vnde a calculus 8 lapis breuis. q̄ sine molestia sui breuitate calcatur Item calculi q̄ p vias ordinales q̄ sip calles eant.

6 De thesseris. Ca. 64

Thesseres vocate. q̄ quadre sunt ex pribus oibus Vas alij lepusculos vocant eo q̄ exiliendo discurrunt. Olim āt thessere iacula appellabāt a iaciendo.

6 De figuris aleē. Ca. 64

Quidā āt aleatores sibi videnť physiologice p allegoriā hanc artem exercere. a sub quadā rez similitudie fingere. Nā trib9 thesseris ludere philent p̄ter tria seculi tpa. preterita p̄nti a futura. q̄ nō stant sed decurrūt. Sed a ipsas vias senarijs locis distictas p̄ter etates hoim trinarijs lineis p̄ter tpa argumentant Inde a tabulā ternis descriptā dicunt lineis.

56 De vocabulis thesseraz. Ca. 56

Actus quisq̄ apud ludiones vetes a numero vocabat. vt vnio. binio trinio. quatrio. quinio. senio. Postea appellatio singuloz mutata ē vnionē canem. trionez suppū. quatrionē planū vocabant.

61 De iactu thesseraz. Ca. 57

Actus theſſeratus; ita a peritis aleo
rib⁹ cõponitur vt afferat qđ volu
erit vt puta ſenionẽ qui eis in actu
bonũ affert Vitant autẽ canẽ quia
dãnoſus eſt. vnũ em̃ ſignificat.

68 De calculor motu.: Ca 68

Alculi partim ordine mouẽtur ꝑtim
vage. Ido alios ordinarios vages
appellant. Atuero q̃ moueri omni
no nõ ꝑnt incitos dicũt. Vñ a egẽ
tes homines inciti vocantur: quib⁹ ſpes vltra
ꝓcedendi nulla reſtat.

69 De interdictione alee. Ca 69

Hac arte frausa mendatiũ atq;
pinrium nunq̃ abeſt. poſtremo a
odiũ a damna reſũ. vnde a aliquã
do propter hec ſcelera interdicta legi
bus fiunt.

Ao De pila. Ca Ao

Pila ꝓprie dicitur q̃ ſit pilis plena.
Deca iſtera a ferendo vel feriendo
dicta. de quaꝝ genere a pondere dr
cati⁹ ſic tradidit. Neu tu pcepilos
vlnaces odere cerui. Vntia donec erit geminã
ſupabdita libram. Inter ſpecies pilaꝝ ſũt. trigo
naria a arenata. Trigonaria ẽ qua im tres ti
ditur. Arenaria qua im grege dum ex circulo
aſtantiũ ſpectantiũq; emiſſa. vltra iuſtũ ſpa
tium pilam excipe luſumq; imice ſueuerunt.
Cubitalez luſũ appellãt: cũ duo comin⁹ ex pri
mo ac pene iunctis cubitis pilã feriũt. Sura
dicẽt dare qui pilam cure plato feriendã col
luſoribꝰ prebet.

Incipiunt capitula libri noni decimi.

De nauib⁹. i. de partib⁹ nauiũ a armentis
ij. de velis. iij. de fumib⁹. iiij. de retib⁹. v. de
fabricis ſiue fornacib⁹. vi. de inſtrumentis fa
brorũ. vij. de fabricis parietũ. viij. de diſpoſi
tione. ix. de ſtructõne. x. de venuſtate. xi. de
laquearijs. xij. de cruſtis. xiij. de litoſtrotis.
xiiij. de plaſtis. xv. de pictura. xvi. de colori
b⁹. xvij. de inſtrumẽtis edificiorũ. xviij. de li
gnarijs. xix. de inuencõne lanefitij. xx. de ve
ſte ſacerdotali in lege. xxi de noib⁹ veſtiũ cete
raꝝ. xxij. de veſtib⁹ quacũcã gentiũ. xxiij. de
pallijs viroꝝ. xxiiij. de pallijs feminaꝝ. xxv.
de ſtrauia reliqs q̃ in vſu hñt. xxvi. de lamis
xxvij. de coloribꝰ veſtiũ. xxviij. de inſtrumẽ
tis veſtiũ. xxix. de ornamẽtis. xxx. de anul. xx
xi. de cingul. xxxij. de caltiamentis. xxxiij.

Incipit liber nonus decimus de nauib⁹.

Rtiũ quarundã vocabu
la quib⁹ aliqđ fabricat
vel inſtrumẽta artificũ
vel q̃ miniſteriũ exhibẽt
atq; aliquid hmõi dein
ceps ex pte notãda ſtu
dui. Artifex gencãle no
mẽ võtur q̃ artẽ fatiat: ſi
cut autifex q̃ autũ. Faxo em̃ ãtiqui ꝑ fatio di
cebant. Naucler⁹ dñs nauis ẽ appellat⁹ ita q̃
nauis in ſorte ei⁹ ſit. Cleros em̃ grece ſors dr.
Ceteri ãt in nauí in tribucõne fũt. Gubernio
q̃ a gubernator q̃ſi cohibernator qđ cohibrat
prudẽtia ſua hibernia v tẽpeſtates mais Nau
ta a naue dict⁹ ꝑ deriuacõnẽ Nauita ãt ꝑ nau
ta poetice dr ſic mauors ꝑ mars Nã rectũ ẽ nau
ta. Remex võt qđ remũ gerit. ſic ãt remex q̃m
tuber dr noiatiuo caſu. Epipata greco ſmone
appellat: q̃ latine dr ſuperueniens. Dic⁹ hẽt ne
gotij. ſi naulo dato in alias terras tranſire diſ
ponit. Nauim q̃dã phibẽt dictã eo q̃ nauiũ
rectorẽ q̃rat v pitũ ſapientẽ ſtrenuũ q̃ otinere
et gubernare nouit ꝑ maritima picula a ca
ſus. vñ ẽ illud ſalomois. Intelligẽs guberna
cula poſſidebit. Libij ãt primũ nauim fabrica
uerũt. pelagiq; incerta petẽtes puiũ maẽ vſibꝰ
humanis fecerũt. Rates primũ a antiq̃ſſimuꝝ
gen⁹ nauigij erudib⁹ tignis aſſeribuſq; ſeratũ. Ad cui⁹ ſimilitudinẽ fabricate naues rata
rie dicte. Nũc iã rates abuſiue naues. Nã pro
prie rates fũt onere imuicẽ trahes. Trieris nã
uis magna quã greci dicõnẽ vocãt de qua ī
eſaia dr. Nõ trãſibit p eã trieris magna Car
paſia nauis a carpado inſula noiata: ſic a ro
do rodia: ſic ab alexãdria alexandrina. Libur
ne dicte a libijs naues em̃ fũt negotiatorum.
de q̃bꝰ oratiꝰ. Ibis luburnis inter alta nauiũ
Roſtrate naues dicte ab eo q̃ in fronte roſtũ
erea habeãt ꝓpter ſcopulos ne feriãtur a colli
dantur. Longe naues fũt quas dromones vo
camꝰ dicte eo q̃ longiores ſint ceteris cuiꝰ otẽ
riꝰ muſculꝰ curſũ nauigiũ. Droma aũt a decur
rendo dr. Curſũ em̃ greci dromum vocant. Claſ
ſis dicta eſt a greco võbulo.
idest tignis. vnde a calones nauicule que lig
na miliũbus portant. Anchoromacus dictus
pro eo q̃ celeritate ſui anchoris a inſtrumẽtis
reliquis nauium vehendis ſit aptus. Phaſe
lus eſt nauigium quem nos corrupte baſe lũ
dicimus. de quo virgilius. Dicitq; phaſelis
Scaſa que a cataſcopus nauigiũ qđ latine
ſpeculatorium dicitur. Scophos em̃ latine in
tendere dicit Barca eſt que cũcta naues o mer
tia ad litꝰ portat Hec naues in pelago ꝓpter in
mias vndas ſuo ſuſcepit gremio. Vbi autem

appropinquauerit portui reddet vicē barca nauī quā accepit in pelago. Paro nauigiū piratarū aptū a ex hijs ita vocatū Cicero. Tunc se fluctigero tradit mandatq; paromi. Et alibi. Paruncul' ad litus iubit celerib⁹. Mio paro q̄si minim⁹ paro. idez a carab⁹. Est em̄ pua scafa ex vimine facta q̄ contexta crudo corio genus nauigij p̄bet. quales vtūtur germani ad piratē in oceanī litorib⁹ vel paludib⁹ ob agilitatez. de qualib⁹ historia Gēs imāt saxonū mioparonib⁹ nō viribus nituntur. fugē potiꝰ q̄ pelko parati. Celones quas greci celetras vocāt velocēs biremes vel triremes agiles a ad ministerium classis aptē. Enni⁹. Labit' vncta carina per equora cana celonis. Biremes autē naues sūt hūtes remoꝝ ordinē geminū. Triremes a q̄tri remes triū a q̄tuor ordinū: sic a pēteremes a exeremes quinos vel senos ordines hūtes. Actuarie naues sūt q̄ velis simul a remis aguntur. Epogaeus in quo equos trāsuehere solitū ē. Pontonū nauigiū fluminale tardū a graue qđ nōnisi remigio pgredi potest. Hinc a traiectus. idest extētus. Est em̄ funis lat⁹ vñ a trā sethyna ꝛ extētus funis. Limb⁹ naricula breuis q̄ alia appellatiōne ꝛ a cūba a caupol⁹: sicut a lintris a carab⁹ quo in pado paludibus q̄tunc. Carab⁹ pua scafa ex vimine facta q̄ contexta crudo corio gen⁹ nauigij p̄bet. Portemia naricula syriatici generis lata a fine carina a portādo vocata. Vtūtur hijs in pānonia Trabarie āmice naues q̄ ex singul' trabibus cauātur: q̄ alio noie litorarie dicuntur. Dicta caudicē facte ex vno ligno cauato a idē caudex: q̄ a q̄tuor vsq; ad decem homines capiant.

De pūbus nauiū a armentis. Ca 2.

Vppis posterior ps nauis est quasi post. Prora anterior q̄si pora. Cūba loc⁹ vn⁹ nauis qđ aq̄s incūbat. Carina a curredo dicta q̄si currina. Fori nauiū latera ocaua a ferendo onerā dicta siue tabulata nauiū q̄ sternuntur dicta ab eo qđ imessus ferāt vel foris eminēat. de q̄b⁹ virgili⁹. Larāt; foros. Colūbaria in fūmis lateri b⁹ nauiū loca ocaua: p que eminēt remi dicta eredo q̄ sint similia latibul' colūbay in q̄b⁹ nidificāt. Agiauia sūt loca in naui p q̄ ad remiges hortator accedit. de q̄ ennius. Multa foro ponet a agiauia lōga repletur. Trāstra sūt tabule vbi sedēt remiges qđ in trāsuerso sint dicta q̄ virgili⁹ iuga appellat. Remi a remouendis a decutiendis fluctib⁹ dicti: sic consores a tōdendis a decutiendis capillis. Palmula est extrema latitudo remi a palma dicta q̄ mare impellitur. Anten̄e autē dicte qđ ante amnē sint posite. Preterfluit em̄ eas āmis. Cornua extreme pces antenay sūt dicta p tropū ab animali ad mamale. Mal⁹ est arbor nauis qua vela sustinentur. Malus aūt dicit⁹: q̄ habet instar mali in sūmitate vel q̄ quasi quibusdā malleolis lignis cingitur quoꝝ volubilitate vela facilius eleuātur. Modius est cui arbor insistit obsimilitudinē mensuralis vasis dictus. Carcheria sūt in cacumine arboris Troclee q̄si. f. lēa p q̄s funes trahūtur. Cimna lucida consulgent alti carcheria mali. Troclee autē vocate qđ rotulas habeāt. trocos em̄ grece rota dicit'. Parastate stipites sūt partes stātes quib⁹ arbor sustinetur. Cato. Malum deligatū parastate iunctē. Clau⁹ est quo ḡitur gubernaculū. de quo ennius. Vt clauuz rectū teneam nauimq; gubernē. Porticulus malle⁹ in manu portat⁹. Cōmod⁹ signūq; datur remigantib⁹ de quo plaut⁹. Ad loquendū atq; tacendum tute habēs porticulū. Tōsillaꝝ vncin⁹ ferreus vel ligne⁹ ad quē in litorē defixū funes nauiū alligantur de quo ennius. Tōsillas capiūt ofigunt litus ad vncas. Anchora dēs ferre⁹ ex greca ethimologia nomen ducit: qđ quasi hominis manus oprehendat vel scopulos vel harenas. Nā manus grece cira ꝛ. Apud grecos aūt aspirationem nō habet. Nā ancira ꝛ. vña apud maiores sine aspiratiōe p ferebat. Pului sūt machine quib⁹ naues deducunt a subducūtur in portū. Pons scala nauiū.

Ca 3 De velis.

Vela greci armena dicūt proinde qđ aere mouentur. Apud latinos autē vela a volatu dicta. Vñ est illud. Velo⁊ pandim⁹ alas. Genera velorum acatēō. epidromos. dalū. artemo. siphaū meridiciū. Ex quib⁹ acateon velum maximū est a in media naui ostitutū. Epidromos secū de amplitudinis: ß ad puppim. dalū minimū veluti a ad prorā defixū. Artemo dirigendē proti⁹ nauis causa commendatū q̄ celeritatis. Siphaꝝ genus veli vnum pedē hūs quo iuuari nauigia solent in nauigatiōne quotiēs vis vēti languescit. de quo lucan⁹. Sūmaq; tendēs siphara velo⁊ picturas colligit auras. qđ ex sepāratiōne existimāt nominatū. Pes extrem⁹ angul⁹ veli in q̄ naute locantur.

Ca 4 De funibus.

Funes dicti qđ antea in vsum hominis fuerint circumdati cera. vndē a funalia. Restes siue quod rates cōtineant: seu qđ in hijs retia tendantur. Rudentes sunt funes nauiū ex nimio stridore ita dicti. Spire funes quibus in tempestatibus vtūtur quas nautici suo more circumbas

vocant. Spire aũt a sparto vocatę. Propes fumis quo pes vẽli alligatur q̃si ꝓpedes. de quo turpiliꝰ. Quasi cũ ventus fert nauim in mare secundꝰ siq̃s ꝓpe dom misit si velis simistruz. Tormentũ fumis in nauibꝰ longus quo prora ad puppim extẽdit quo magis ostringãtur. Tormenta aũt a tortu dicta: fũt restes funesq; Saphon fumis in prora positꝰ. de quo cæciliꝰ Venerio curſu vẽmi plato pẽdvsq; ad saphonem Oppisea fumis quo cõmbꝰ antẽne dextra simistraq; tendũtur retroũso. Prosmesiũ fumis q̃ nauis in litore religat ad padũ. Mitra fumis q̃ nauis media vincit. Anq̃na q̃ ad maluz antẽna ostringit. de q̃ cuma. Atq; anq̃na regit stabilẽ fortissima curſũ. Remulcũ fumis q̃ deligãta nauis trahit vice remi. de q̃ valgiꝰ. Dic mea me longo succedẽs prora æmulo Letantẽ gratis fistit in hospicijs Struppi. vinculo loro vellino facta: quibꝰ remi ad scalmos alligantur. De quibꝰ liuiꝰ. Tũcq; remos iussit religare struppis Cataforates linea cũ massa plũbea q̃ maris altitudo tẽptatur. Lucilius. Hãc cataforatẽ puer eodẽ defert vinctũ plũbi pauxillũ cubis limicq; mataxam.

Ca. 5. De retibus.

Retia vocata siue a retinẽdis piscibꝰ siue a ictibꝰ quibus tendũtur. Minus aũt rete implagiũ dicit a plagis. Nã plages ꝓprie dicimꝰ funes illos quibꝰ retia tendũtur circa imã a sũmam partẽ. Funda genꝰ est piscatorij ẽtus dicta ab eo q̃ in fundũ mittit. Cadẽz etiã a iactando iactũ dicitur Plautus Prebꝰ quidẽ antea iactator eras. Tragũ genꝰ retis ab eo q̃ trahat nuncupatũ. ipsũ a verticulũ Verrere em̃ trahere est. Cassis genꝰ venatorij retis qꝫ capiat. Vincestq; incassum dicimꝰ a sine causa: q̃si sine cassibꝰ sine quibus venacõ inanis ẽ. Conopeũ est rete in similitudinẽ tentorij ostrũ ꝓpẽ muscas a culices excludẽdos quo magis alexandrini vtuntur. q̃ ibi ex milo culices copiose nascuntur. vñ a conopea di. Nã conopea egiptius est.

Ca. 6. De fabricis siue fornacibꝰ.

Faber a fatiẽdo ferrũ impositũ nomẽ habet. Hinc deriuatum est nomen ad alias artium materias: fabros vel fabricas dicere: ꝫ cũ adiectione vt faber lignariꝰ. a reliqua ꝓpter opis. s. infirmitatẽ. In fabro aũt fornace gentiles vulcanũ auctorẽ dicunt: figuraliter p vulcanũ ignez significãtes sine quo nullũ genꝰ fundi extendiq; pot. Nihil est em̃ pene qꝫ igne nõ efficiatur. Alibi em̃ vitꝝ. alibi argentũ. alibi plũbum. alibi minũ. alibi pigmenta. alibi medicamenta efficit. Igne lapides in ere soluũtur igne ferꝝ gignitur ac domatur. igne aurũ pficitur. igne cremato lapide cæmenta parietes ligantur Lapides nigros ignis coquendo cãdificat. ligna candida vrendo obfuscat. carbones ex pruna fulgida nigros facit. de lignis duris fragiles. de putribilibꝰ iputribiles reddit. stricta soluit. soluta restringit. duã mollie mollia dura reddit Habet a medicaminis vsũ Nã sepe vri pdest Pestilentie q̃ que obscuratione solis ostrahit auxiliari certũ est. In opere q̃ aliud gignit pmis ignibꝰ aliud secũdis aliud tertijs. Habet q̃ a aliã in se diuersitatẽ ignis. Naz aliꝰ est vsui humano. aliꝰ qui iudicũ petit 8mo. siue q̃ de celo fit Imẽ astringit: siue q̃ de terra p vertices montiũ eructat. Ignis autẽ dictꝰ q̃ nihil gigni pot ex eo. Est enim inuiolabile elemẽtũ assumens cũcta que rapit. Fabrica duabꝰ rebus ostat. ventis a flãmis. Flamma vero ꝓprie fornacis ẽ dicta q̃ flatu folium excitetur. Fornax vero ab igne võta Fos em̃ ignis est. Caminꝰ est fornax a est grecum nomen derivatũ a caumate ve a caloẽ. Favilla est deserta igne scintilla. Pruna ẽ q̃diu ardet cum autẽ extincta fuerit carbo nominat. Pruna autez a purendo dicta est. carbo vero q̃ flãma caret. Qui duz interisse creditur maioris fit virtutis. Nã ite ꝓmensus fortiore hice calescit Cuius tanta vis est etiam sine igne firmitas vt nullo humore corrũpatur. nulla vetustate vincatur. Extinctus em̃ tantuz incorruptibiliter durat vt hij qui limites figunt eos infossos terra substernant. a lapides desuper figãt ad conuintiendũ litigatorez. vt fixum lapidẽ post quãtalibet secula limitẽ ee cognoscãt.

Ca. 7. De instrumentis fabroꝝ.

Incus est in quo ferrũ tunditur ã cudendo dictꝰ eo q̃ illic aliquid cudamus: idest feriendo ꝓducamus Cudere em̃ cædere a ferire est Veteres autẽ non incudez vocabant: sed intudẽ eoq; in ea metallũ tundatur. idest tendatur. vnde a tudis malleus. idest a tũdendo dictus. Malleꝰ vocatur quia dum quid calet a molle est cæditq; ꝓducit. Marcus malleꝰ maior a dictus marcꝰ q̃ maior fit ad cædendum a fortior. Marcellus mediocris. Matutius malleꝰ pusillus. Lucilius. Et velut in fabrica feruens cum marculꝰ ferrum multorum magnis ictibus tũdit. Forcipes quasi ferricipes eo q̃ ferrum tandens capiant teneantq;: siue q̃ ab hijs aliquid forum capimus a tenemus quasi formicapes. Nã forcum est calidum. vnde a feruidum. vnde a

formosos dicimus? quibus calor sanguinis ex rubore pulchritudinē creat. Lima dcā eoꝙ lene faciat. Nā limum lene est. Cliū est vnde operantur argentarij. a quo a cælata vasa dicuntur.

De fabricis pictum. Ca 8

IN fabricis pictum atq; tectoꝝ gręci inuentorem dædalū asserūt. Iste em̄ primus dicitur fabricā a minerua dr. Fabros ām siue artifices greci tectonas vocāt a instructores. Architecti aūt cementarij sunt qui disponunt in fundamentis. Vnde a apls de semetipso vt sapiēs inquit architectus fundamentū posui. Mationes dcā a machinis in quibꝰ insistunt ꝓpt altitudinē pictum

De dispositione Ca. 9

EDificioꝝ ptes sunt tres dispositio. ostructio. venustas. dispositio est arcę vel solij a fundamentorum descriptio

De ostructione. Ca 10

OOnstructio est laterꝝ a altitudinis edificatio. Constructio autē vel instructio vocata eo q̄ instringat. a cohærere faciat vt lapides luto a ligna a lapides inuicē sibi. Nā a intinctio ferri in aqua instructura est. Nisi em̄ cadens tingatur. stringi a cohærere nō potest ferꝝ. Item cōstructio a multitudine lapidum a lignoꝝ dcā vnde a strues. Aliud est em̄ edificatio. aliud instauratio. Nā edificatio noua ostructio est Instauratio vero qđ repatur ad instar prioris Nā veteres instar ꝓ similitudine ponebāt. Inde a instaurare dicebāt. Constructio autē constat fundamento. lapidibꝰ. arena. calce a ligmis. Fundamentū dcūm q̄ fundus sit edificij Idem a cementū a cędendo dictū q̄ crasso lapide furgat. Lapides in structuris apti albus tiburtinus. columbinus. fluuiatilis. fungia. rubus a reliqui. Albꝰ lapis. alius durus. alius mollis. Mollis dentata serra secatur. tractabilis in ope est. ita vt in eo. q. ī ligno littere scribant. Tiburtinꝰ a loco ytalie dictus. qui duz sit ad fabricā fortis vapore tamen dissilit. Tofus edificijs inutilis est. fundamentis aptꝰ mortalitate a mollicia. Ex estu em̄ a altitu maris fricat a verberat imbribus Arenatiꝰ lapis ocretus maris aremis. hic a bibulꝰ dr. Seruat ei humore acceptū. Idē a in tetica. Gaditanꝰ ab insula occeani vbi plurimꝰ excidit. Piperinus subalbidꝰ cū punctis nigris. durus atq; fortissimꝰ Condeatiꝰ odeis lapillisq; a arena ocretus. asprimꝰ a interdū fistulosus Colūbinꝰ a colore auiū nuncupatꝰ. nāvicinꝰ. gipso a mollicie similimꝰ. Molaris in pictibꝰ vtilis

q̄ est quedā natura eius pinguioꝝ. duraq; et aspera ex quo etiā a mole fiūt. vñ a nomē traxit. huiꝰ q̄tuoꝝ genera. albꝰ. niger. pmixtus ac fistulosus Sfungia lapis creatꝰ ex aq̄ leuis ac fistulosus a cameris aptus Silex durus lapis ex cuiꝰ genere nigri silices optimi quibus daz in locis a rubētes. Albi silices cōtra vetustatē incorrupti pmanēt. Idcā in monumētis sculpti. a incorrupti pmanēt: quibꝰ nec igmis q̄dz nocet. Nā ex hijs etiā forme fiūt in quibꝰ erafundūt Viridis silex velut ement a ipse igmi resistēs: ꝙ nusq̄ copiosus a vbi inuenit lapis nō saxū est. Pallidꝰ in cemento rarovtit. Globꝰ extra iniurias fortis a in structuris infidꝰ: nisi fuerit multa suffrenacōne deuinctꝰ Fluuiatil silex semp velut madens ē. Hic estate exhiberi oportet nec aū bienniū inseri in structuris domoꝝ fictilium opeꝝ. ad parietes a fūdamenta: quē cōctis latercul ad tecta imbriculis tegulis q̄ aptant. Tegule vōte q̄ tegāt edes a imbrices q̄ accipiāt imbres. Tegule āt ꝑ mesticōmis nomen: cuiꝰ diminutiuū tigillū Latercli vero vocati q8 lati formen circūactis vndiq; quinq; tabulis. Lateres aūt crudi fūt: quia ipsi inde nominati q̄ lati ligneis formis effitiūtur quoꝝ crates dicuntur: in quibus lutū ꝓ eis dē lateribus crudis portare solent Sunt em̄ connexiones camarum dicti.

idest q8 seinuicem teneant. Lutū autem vocatum quidam per antifrasin putant: q8 nō sit mundum. Nā omne lotum mundū est. Calx viua dicta: quia dum sit tactu frigida. intus occultum continet ignem. vnde perfusa aqua statim latens igmis erumpit. Natura eiꝰ micū aliquid facit. Post q̄ em̄ arserit aquis imbitur quibus solet igmis extingui. oleo extinguitur quo solet igmis accendi. vsus eius in structuris fabricę necessarius. Nam lapis lapidi non potest adhærere fortius misi calce coniunctus. Gypsum cognatū calci est. et est grecum nomen. Plura eiꝰ genera Ommiū autem optimum lapis est specularis. Est enim in ligmis edifitioū a coromis gratissimꝰ. Arena ab ariditate dicta: non ab adhærendo in fabricis vt quidam volunt. Cuius probatio si manu impressa stridet. aut si in veste candidā sparsa nihil sordis relinquat Columne ꝓ longitudine a rotunditate vocate: in quibus totius fabrice pondꝰ erigitur. Antiqua ratio erat colūnarum altitudinis tertia pars latitudinum. Genera rotundarum quatuor. dorice. ionice. tuscanice. chorinte mensura crassitudinis et altitudinis inter se distantes. Quintum genꝰ est earum que vocantur attice: quaternis āgulis aut amplioꝝ paribꝰ laterꝝ interualis Bases

fulcure sunt columnaꝝ que a fundamento cꝰ surgunt a suppositæ fabricæ sustinẽt pondꝰ Bases aũt nomen pœne ẽ fortissime siue sermone Capitella dicta q̃ sint columnaꝝ capita quasi sup collũ caput. Epistilia sunt que sup capitella columnaꝝ ponũtur a est grecũ. Pauimẽta origine opis a grecis hũt. Vocata autẽ pauimenta eo q̃ pauiãtur a cœdãtur. vñ a pauor: qꝫ cedit cor. Ostraceꝰ ẽ pauimentũ testaceũ eo q̃ fractis testis calce admixto feriat. Testam em̃ greci ostra dicũt. Rudos artifices appellãt lapides ꝛuosos a calce admixtos quos in pauimentis faciendis supfundũt. vñ a rudera dicũtur. Canal abeo q̃ caua sit in modũ cãne. Sane canalẽ melꝰ genere femmino q̃ masculino pferimꝰ. Fistule aquaꝝ sũt dicte: q̃ aq̃s fundãt a mittãt. Nã grece stola mittere ẽ. Forme earũ p magnitudine aque a capacitate fiunt: p quas aq̃ p modulos certos diuidunt. Et quibꝰ eẽntia a quinaria digitꝰ q̃ dratus: digitus rotũdꝰ a ceteri modi cuiq; cause. Ducusq; partes ostructionis.

Ca. 11

De cœnustate.

Cenustas ẽ quicq̃d illud ornamẽti a decoris cã edifitijs adhibet vt tectoꝝ auro distincta a preciosi marmoris crustea coloꝝ pictura.

Ca. p

De laquearijs.

Laquearia sũt q̃ cameras subtegunt a ornãt: que lacunaria dicũtur: qꝫ lacus q̃sdã q̃dratos vel rotundos ligno vel gipso vel coloribꝰ habeat pictos cũ figuris intermicãtibꝰ Principaliter autẽ lacꝰ dicit vt tutiꝰ. Resultãt edeq; lacusq; Cuiꝰ diminuco lacunar facit. vt ornatius. Neq; aureũ mea retinet in domo lacuna. Jñ fit alia diminuco lacunariũ a p antiste co laquearium facit.

Ca. q

De crustis.

Cruste autem sũt tabule marmoris Vñ a marmorati parietes a crustati dicũtur Qui aũt marmora secandi in crustas excogitauerũt nõ constat. Fiũt autẽ arena a ferro serra q; in p̃tenui linea p̃mẽte arenas tractuq; ipo secãte: ꝫ crassior arena plus erodet marmoris Nam tenuis fabricis a polituris accõmodata est.

Ca. 13

De litostrotis.

Litostrota sũt elaborata arte picture puulis crustis ac thessellis tictis in varios colores. Tessel aũt a tesseris nominati. idest quadratis lapillis per diminutionem.

De plastis. Ca. 14.

Plastice ẽ parietuꝫ ex gipso effigies signaq; exp̃mere. p̃mgiq; coloribꝰ. Plastice aũt dictũ grece qꝫ lactẽ ẽ pingere ẽa vel gipso similitudines. Naꝫ impssa argilla formã aliquã facere plastis ẽ. Vñ a pthoplastꝰ est dictꝰ hõ: qui ex limo primꝰ est oditus.

De pictura.

Pictura aũt ẽ ymago exp̃mẽs spẽciẽ alicuiꝰ rei. Que dũ visa fuerit ad recordacõnẽ mentẽ reducit. Pictura aũt dicta q̃si fictura. Est em̃ ymago ficta nõ veritas. Vnde a fucata a ficta quodaꝫ colore nulla mihil fidei a veritatis habẽtia. Vñ a sũt quedaꝫ picture q̃ corpa veritatis studio coloris excedũt a fidẽ dũ augẽ ostendũt ad mẽdatiũ puehũt: sic q̃ chimerã tricapitẽ pingũt vel scillã hõmẽ furẽ. canimis aũt capitibꝰ cicdaꝫ deorsũ. Picturã aũt egyptii excogitauerũt p̃mũ vmbrã hõmis lineis circũducta. Itaq; imitatꝫ. secũda singulis coloribꝰ posita diuisis. sic q; paulatim sese ars ipsa distinxit a inuenit lumẽ atq; vmbras a lineas futuẽ ymaginis ducũt. deinde coloribꝰ oplent tenẽtes ordinem inuente artis.

Ca. 15. De coloribus.

Colores aũt dicti sũt qꝫ calore ignis vel sole perficiũtur siue qꝫ in imo cõcolebantur vt sũme subtilitatis existerẽt. Colores autẽ a nascunt a fiunt. Nascunt vt sinopis. rubrica. paritonium. melinũ. fretia. auri pigmentũ. Ceteri fingũtur aut arte a p̃mixtione. Sinopis primũ inuẽta in ponto ẽ. Inde nomen a sinope vrbe accepit. Species eius tres rubra a minꝰ rubens: a inter has media. Rubrica võta q̃ sit rubra a sanguinea p̃prima. Hec plurimis locis gignit: ꝫ optima põto vñ a pontica dr. Sinicũ rubri coloris pigmentũ ex q̃a libroꝝ capita scribuntur. Ipsũ ẽ a femiceũ appellatũ ita eo qꝫ in syria colligatur in litoribꝰ rubri maris vbi femices inhabitãt. Aliud ẽ sericũ. aliud syricũ Nã sericum lana ẽ quã seres mittũt. syricũ vero pigmentũ qꝫ syri femices in rubri maris litoribꝰ colligũt Est aũt int factitios. Nã sepe fit a sinopide aut sandice mixtꝰ. Minũ primi greci in ephesioꝝ solo inuenisse traduntur. Cuiꝰ pigmẽti hispania ceteris regionibꝰ plꝰ habũdat. vñ etiam nomen a p̃rio flumini dedit. Huiꝰ distillacõ argentũ liquidũ gignit. Mimõ aũt hoc q̃dã dicũt ee cinnabarin. Cinnabarin a dracone a barro id est elephãto cognominatũ. Aiũt em̃ draconũ ẽ sanguinẽ dũ implicãt elephãtos. Ruũt em̃ belue a dracones obruuntur: quoꝝ cruor terram inficit. fitq; pigmentũ quicquid solo tinxerit. Est autem puluis coloris rubri.

Prasin idest creta viridis a si in aliquis tertis
pmiscue genere. optima tñ in libia circñ si-
Crisocola colore prasino est dicta q vena eis
habere auy tradit. Hec a in armenia nasci
tur: ß ex macedonia pbabilis venit. Fodit em
ex metallis eris Cuius inuencõ argentñ atq in
dicñ pdit. Nã vene eius cñ hijs hñt nature so
cietatẽ. Cipria ab insula cipro vbi plurima re
peritur. Sãdaraca in insula rubri maris topa
zon nasci colore cinnabari. odore sulphureo.
Inuenit aũt in aureis a argẽtarijs metallis
melior quo magis ustã q magis virũ redolet.
quãq a cerussa si torreatur in fornace sãdara
cñ facit. vñ a color est flameus. Rõ si torreatur
a equa pte rubrica admixta sandicem reddit.
Arsenicuy qõ latini ob colorem auri auri pig
mentñ vocant. colligit in põto ex auraria ma
teria vbi etiã sãdaraca Optimñ est qõ in aureñ
colorem trãsit puy a fissile: graciliy venay discur
su. Rõ vero pallidi à sandarace simile ẽ. ceteri
us iudicat. Est a tertiñ genus squamosum quo
mscit aureus color. Vis eay vt sãdarace ß acri
or. Ocra a ipsa in insula maris rubri topazon
gignit: vbi a sandaraca. Fit q a ocra exusta
rubrica in ollis nouis luto circñlitis: q quan
to magis in camino arserit. tãto melior fit Ve
netñ ceruleñ ẽ pare primñ alexandria reperit.
In ytalia ex arene puluere a nitri flore idẽ faci
unt Sed ciprium in fornace adustñ huic pmixti
oni addes: vestoriam simlitudo erit. Purpu
rissum ex creta argentaria cñ purpuris parie
tes ingit. Liber q eñ colorẽ celeri. Lamis pcipuñ
est tñ aliud qõ adhuc vase rudib9 medicamẽ
tis inebriatñ primñ est. egesto eo addita cre
ta in vas idẽ a quotiens id factñ est. eluat lo
nitas. ptio fissime purpure cã ẽ qõ iscino ma
xime inficit rubea q. Indicñ in indicis inuenit
calamus spuma adherẽte limo Est aũt colo is
cyanei mixturã purpuree ceruleiq mirabilem
reddens. Est alterñ genus in purpurarijs offici
nis. spuma in aerijs cortinis innatãs: quã in
fectores detrahẽtes siccant. Attramentñ dictñ
qõ sit atyr: cuius species a pictura a quotidiano
vsui necessaria est istud inde factitios ẽ. Fit em
a fulgine plurimis modis superardentes tedas
resina adiecta lacusculo edificata q fumñ reti
neat. Huic pictores cñ aq misc̃nt glutẽ vt illu
stri9 resplendeat. Ad festinacõnẽ ãt opis etiã
sarmento cñ vetry carbones cñ glutino triti in
ducendis parietib9 atramenti speciẽ reddunt
Sũt a q vim fere siccatã ex quant. affirmẽt q
si ex bono vino fex fuerit indici speciez ib atra
mentñ prebere. Sed a sarmentñ vue nigre vi o
optimo tinctñ postea q mficcitate amiserit si ex
utras a cineras. adiecto glutino mitorem indici
reddet vstaq plurima necessaria est nullo ne
gotio puenit. Nã a si gleba y filicis bene igne
ex quas a aceto acerrimo supfusã exiguas
madefacta fungia colorẽ purpureñ reddit. Eã
vbi triueris usta erit. Omne ãt atramentñ so
le ficatur: oes colores calcis admixtione cor
rupunt. Melinuy dictñ qõ ei9 metalli ferax sit
vna ex cicladib9 insula melos noie. Est em cã
didñ nec vtñtur eo pictores pter minimã ping
uedinẽ. Anulare qõ vocant candidñ: est quo
muliebres picture luminãtur. Fit a ipsñ ex cre
ta admixtis vitreis gemmis. Cerussa fit hoc
modo Inuase em aceto acerrimo impleto sar
menta amma in eodem vasculo ei9 collocabis
ac sup sarmẽta tabulas plũbi tenuissimas po
nes. deinde vas diligẽtissime claudis illimis q
ne aliq d spiraminis exeat Post dies ãt. xxx.
vas apitur a ex distillacõne tabulay innata
cerussa inuenit. Rõ oblatñ a arefactñ teritur.
atq item y aceto admixtñ in pastillis diuidit ur
a in sole ficat Hac obseruãtia si laminas ere
as sarmenta supponas. eruginem creant cal
cantum.:

De instrumentis edificiorũ. Ca. 18.

Instructura autem parietum ad nor
mã fieri a ad ppendiculñ respon de
re oportet. Norma dicta greco voca
bulo extra quã mihil rectñ fieri põt
Componit aũt ex trib9 regulis ita vt due sint
bino y pedñ. tertia habeat pedes duos vnius
p. quas eqli crassitudine politas extremis acu
minib9 sibi iungit vt semi trigoni fatiat. Id
erit norma. Regula dicta q sit recta: q si rẽdula
a impedimentñ nõ habeat. Perpendiculñ est
qõ semp appendit. Demiq in fabrica misi oña
ad ppendiculñ a regulã certa fiant. necesse est
vt cuncta mẽdosa instruant vt aliq prava sint
aliq cubãtia pna nõnulla alia sup ima q pter
hoc vsa sũt cõstructa. Linea genere suo ap
pellata: q ex lino fit. Trulle nomẽ factñ eo q
trudit a detrudit. a includit calce vel luto lapi
des. Marcell9 machina. Scale a scandẽdo võ-
cabant em parietib9. Scale ãt dicñtur q ãne
sũt aut plures q numeri trium plũralis ẽ nomẽ
vt littere que epistolã significat Ca. 19

De lignarijs.

Lignarius generaliter ligni opifex
appellatur. Carpentari9 spetiale no
men est. Carpentum em sonũ facit
sicut nauiculari9. q tantñ nauiñ ẽ
fabricator a artifex. Sarcitector dict9 q8 ex mb
tis hinc inde iunctis tabulis vnum tecti sarci
at corp9. Idem a tignari9 quia tectoria lignis

ſm ducit Lignū vocatur greca ethymologia q̄ ī cœnſū in lumen ꝺuertit̄ a ī flāmā. Vñ a licimū ꝺr q̄ lumen dat. Materia ī dē ꝺr oīe lignū q̄ ex ea aliquid efficiat: vel ſi ad ianuā referas vel ad ſtatuaz: materia erit. Ad aliquid em̄ ſēp materia accipiēda eſt ſic̄ elementa materiā rerū dicim⁹. q̄ ī dē ea q̄ ſunt facta videm⁹ a materia q̄ſi mater dicta. Trabes vōt q̄ ī trāſuerſo poſite vtroſq; parietes ꝺtineant. Aliud aūt ſūt tigna. aliud trabes. Tigna em̄ iuncta trabē faciūt. Trabes āt ſūt cū ſunt ꝺlate. Tol⁹ ꝓprie ē velut ſcutū breue q̄ ī medio tecto ē ī quo trabes coeūt. Cuple vōte q̄ ꝺpulent ī ſe luctātes. Luctātes dicūtur q̄ ere ati inuicē ſe teneāt more luctantium. Agrātes Aſſeres ab aſſe dicti q̄ ſoli ponunt neq; ꝺiuncti. Scindule eo q̄ ſcindāt̄ a ꝺiuidāt̄. Epigri a claui ſūt quib⁹ lignū ligno adhęret Clauū āt dicti q̄ſi calibi. q̄ ex calibe fiūt a ferro Calibs em̄ ferr̄ eſt. Tabule a veterib⁹ tagule vocabātur à tegēdo. ſ. vñ a tegule. Cōmiſſura ꝺr tabulaz ꝺiūctio. Sectio āt dicta à ſequēdo ea q̄ cepit. Nā ſecare ſectari a ſequi ē. Serre āt nomen de ſono factū ē. a ſtridore ſerre Circinq; vſū pdices quōdā adoleſcēs inuenit quez puer ēi dedal⁹ frater mīis fue. ſtudijs pdocendū accepat. Cui⁹ pueri tm̄ ingeniū ferebat: vt dū materie diuidēde ꝺpendiū q̄reret ſpinaz piſcis imitatus de ferro laminā exaſperās dentiū morda citate armauit: quā ſerrā artifices nūcupant Deo cui⁹ artis inuētione dedal⁹ magiſter eius inuidie liuore pmotus precipitez puerū ex arce deiecit. Dehinc exulat⁹ creta; abijt ibiq; aliq̄ ꝺiu fuit vt fabule ferunt ex creta pēni⁹ volauit a īde cilicia; venit. Circin⁹ dict⁹ q̄ vt gēdo effitiat circulū. Dui⁹ mod⁹ duplicata linea fit q̄ ſimplex p latitudinē extenſa fuerat. Puncta aūt ī medio circini centra a grecis dicit: in cuius medijū cuncta ꝺuergūt. Securis vōtur eo q̄ ea arbores ſuccidāt̄: q̄ſi ſucaur⁹. Itē ſcauris q̄ſi ſemicuris. Ex vna em̄ pte acuta eſt. ex altera foſſoria. Dec a apud veteres pēna vocabatur. vtraq; āt hūs atiē bipēnis. Nā bipēnis dicit: q̄ ex vtraq; pte habeat acutā atiē: q̄ſi duas pennas. Pennū āt antiq acutū dicebant Vñ a auiū pēne q̄ acute. Et ecce nomē q̄ retinuit aūt antiquitatē q̄ veteres dicebāt pēnas non pinas. Dec a dolabra: q̄ habeat duo labra. nā ſecuris ſimplex eſt. Dextra dextere habil. Aſcia ab aſtulis dicta q̄s a ligno eximit. cui⁹ ꝺminutiuū nomē ē aſciola. Eſt āt manubrio breui ex adūſa pte referens vel ſimplicē malleum à cauatū vel bicorne raſtr. Scalpr dictus q̄ ſcalpturis a foraminib⁹ ſit aptū q̄ſi ſcalſorius. Cui⁹ ꝺminutiuū ſcalpell⁹. Terebra vōtur a verme ligni q̄ vōlut terebras: quē greci teredonā vocāt. Dīc terebra dicta q̄ vt vermis terēdo forat q̄ſi tereforat vel quaſi trāſforās. Tarata trū quaſi terat. Scofina dicta q̄ terēdo ſcoplē faciat. Cāteriū. Gallia. Guuia.

De inuentōne lanefitij. Ca. 20

Jneuā quanda; gētiles multis ingenijs pdicant. Dāc em̄ pmā laneficiū vſū mōſtraſſe. hāc etiā telā ordiſſe a coloraſſe lanas phylēt. Olim ue q̄ hāc dicūt inuentricē a fabricē. multaruz q̄ artiū reptricē. Jdq; illi vulgo opifices ſupplicāt. Sz a hoc poetice fingit. Nō em̄ minerua iſtaz artiū pnceps ē ſ̄ q̄ ſapiētia ī capite cē ꝺr hōmis a minerua de capite iouis nata fingitur. hoc ē ingeniū. ideoq; ſēſus ſapiētis: q̄ inuenit oīa ī capite ē. Jō a dea artium minerua ꝺr. q̄ nihil excellentiꝰ ē ingenio quo regūtur vniuerſa.

De veſte ſacerdotali in lege. Ca. 21

Octo fūt in lege genecā ſacerdotaliū veſtimentoz. Podēris eſt tunica ſacerdotal̄ linea corpori aſtricta vſq; ad pedes deſcendēs. vñ a nūcupat. Podas em̄ greci pedes dicūt. Dec vulgo camiſia vōtur. Abanē cingulū ſacerdotale rotundū polimita arte ex cocco purpura iacincto q; cōtextū. ita vt flores atq; gēme ī eo videantur eſſe diſtincte. Pilleū eſt ex biſſo rotundū quaſi ſpera media. caput tegens ſacerdotale a ī occipitio vitta ſtrictū. Doc greci a noſtri tiarā vel galeā vocāt. Machil q̄ eſt tunica talaris tota iacīctina hūs ad pedes. lxij. tūnabula: totidēq; intermixta ac ꝺpendentia pumica mala. Ephot q̄ latine interp̄tatur ſupindumentū. Erat em̄ pallū ſuphumeāle ex quatuor coloribus a auro ꝺtextum hūs in vtroq; humero lapides duos ſmaragdinos auro ꝺcluſos ī q̄b⁹ ſcalpta erāt noīa patriarchaz. Logiō q̄ latine dr racōnale. pān⁹ duplex. auro a q̄tuor text⁹ coloribus hūs magnitudinē palmi p quadrū cui intexti erāt. xij. p̄tioſiſſimi lapides Dic pān⁹ ſuphumerale ꝺtra pōtificis anne debat. Petalū aurea lamina in fronte pontificis q̄ nomen dei tetragrāmaton hebraicis litteris habebat ſcriptū Batin: ſiue feminalia vbracē linee vſq; ad genua pungentes quib⁹ verecūda ſacerdotis velabantur.

De nominib⁹ veſtiū ceteraq;. Ca. 22.

Juerſitas veſtimentoz tegimē tegumen indumētū veſtimentū a vetiq; Tegmē dictū eo q̄ tegat mēbra: ſic tegumē. Tecta q̄ tegūt corpora.

Indumentū qđ ínuis ad cor⁹pus índuit: qđsi in
tumentū amict⁹. Vestimentū vero est qđ vsq
ad vestigiū p̄tendit qđsi vestigimentū vt ẽ tuni
ca talaris. Sz a hec ⁹suetudo ⁹mones auctorū
⁹fundit. discernit aut vestitus a cultu: quoni
am laud⁹ intelligit cult⁹. Itē cult⁹ ab habitu
Nā habit⁹ ad naturā p̄tinet. cult⁹ ad hōmes
Plerecq ātvestiū á a tēpe q̄ maxime in vsu fūt
appellant. á a locis vbi vel p̄mū ⁹fecte vel ma
xime vendicantur. á a genere coloris: á a noie
reptor⁹. Vestis antiq̄ssima hōm fuit pizoma
tū vel succinctoriū: quo tm̄ genitalia ⁹tegūtur.
Hoc p̄mū p̄mi mortales e foliis arbor⁹ sibi fe
cerūt qđ post p̄uaricatiōnē erubescētes puden
da velabāt. Cui⁹ vsū quedā barbare gentes
dū sint nude vsq hodie tenēt. Hec a cāpestria
nūcupant p eo q̄ eisdez inuenes q̄ nudi exer
cent i cāpo pudēda opūt Tunica vestis ātiq̄ssi
ma appellataq̄ i motu mouētis sonū facit To
n⁹ em̄ son⁹ ẽ Primū āt fuere pelliție tunice q̄b⁹
post offensā a electionē de paradiso adaz a eua
induti fūt. Talaris tunica dicta eo q̄ talos vs
q̄ descēdat a ad pedes defluat. sic pectoral que
ap⁹ ātiq̄s breuis erat: vt tm̄ pect⁹ operiret. hicz
nūc p̄fusior sit. Manicleata tunica vel manicata
eo q̄ habeat manicas quaz circa brachia. greci vo
cāt. Dalmatica vestis primū in dalmatia p̄uin
cia a gretie tepta est tunica sacerdotal cādida cū
clauis ex purpura. Russata quā greci femine
vocāt nos coccineā tepta est a lacedemoniis
ad celandū coloris similitudinē sanguinē q̄ti
ens q̄s i acie vulnerabēt ne ⁹terrent. Hac sub ⁹sulib⁹ romani vsi
fūt milites vñ etiā russati vocabātur. Solebāt
em̄ p̄ die q̄ dimicandū erat ad̄ p̄ncipia p̄pon.
q̄si ad mimicū a inditiū future pugne. Laculata
est q̄ lac⁹ q̄dratos q̄sdā cū pictura hēt intex
tos aut additos acu. Jacinctina vestis ē aerio
colore resplendēs. Molocinia q̄ malua z stami
ne ⁹ficitur quā alij melocinā. alij mahuallā vo
cant. Bōbicina est a bombice vermiculo: q̄ lon
gissima ex se fila generat: q̄tū textura bōbici
nū dr. ⁹ficiturq̄ in insula coo Apocalama. Se
rica a serico dicta vel q̄ eā seres p̄mi miserunt.
Olosetica tō serica. Olon em̄ totū. Tramoseri
ca stamine lineo: trama ex serico. Olofota tō
ex purpura. Bissina cādida ⁹fecta ex quodaz
genere limi grossioris. Sūt a qui gen⁹ q̄d dam
limi bissum eē existiment. Fibrina trama a fi
bri lana hñs Caprina Masticina a mena. Li
nea q̄ ex solo lino fit. Linostema vestis est ex
lana lino q̄ ⁹texta. Et dicta linostema q̄ i sta
mine linū i trama lanā habet. Recta dr vestis
quā furfū vel sū stātesq̄ texūt. Segmēta zomis q̄
busdā a quasi precisa mentis ornata. Nā a p
ticulas cuicūq̄ materie abscise p̄tesegmina vo
cant. Leuidensis qđ raro filo sit leuiterq̄ de
sata. Pauitensis ⁹traria leuidēsi dicta qđ gra
uiter p̄ssa atq̄ calcata sit. Citrosa q̄si ⁹crispa
ad similitudinē citri. Neui⁹. Hui⁹ pulchraq̄
ex auro vestemq̄ citrosā. Velenensis tunica ē
q̄ affertur ex insul. Exotica vestis est pegrina
de foris veniens vt in hispania a grecis. Poli
mita multi coloris. Polimit⁹ em̄ text⁹ multo
rū colo⁹ ē. Acupicta vestis acu textilis vel acu
ornatu. Frigē a frigia. Hui⁹ enim artis piti fri
gij omnes dicūtur: siue q̄ in frigia inuenta ē.
Vnde a ātifices qui id faciunt frigiones dicū
tur. Virgili⁹. Frigiāq̄ clamidem. Trifilicis a
trib⁹ filis q̄a est simplex a biplex. Ralla q̄
vulgo rasile dr. Intripola vestis illa vocatur: q̄
dum sit vetus ad nouā spetiē recurratur. Pan
nutia nūcupata qđ sit diuersis pānis obsita.
Colobiū dictuz quia longum est a fine mani
cis. Antiqui em̄ magis vtebantur. Libitona
rium est colobium sine manicis quali mona
chi egyptij vtūtur. Lumbare vocatur qđ lum
bis religetur vel qđ lūbis hereat. Hoc in egyp
to a in syria non tantū femine sed a viri vtunt.
Vnde a ieremias transeufraten tulit lumbaē
suū. ibiq̄ illud in foramine petre abscondit a
postea scissum repit. Hoc a quibusdā a tena
le dicitur: q̄a remb⁹ alligatur. Limb⁹ est vestis
que ab vmbilico vsq̄ ad pedes producit. Hec
autē vestis habet in extremo sui purpuram li
mam idest fluxuosā. inde a nomen accepit. Nā
limū obliquū dicim⁹. Licinū vocatū qđ textu
ra ei⁹ ligata sit in totū quasi diceret ligimuz. c.
p. g. littera ⁹mutata. Armelausa vulgo voca
ta qđ ań a retro diuisa atq̄ apta est. in armos
tantū clausa: quasi armiclausa. c littera abla
ta. Camisias vocamus q̄ in his dormimus in
camis. vel in stratis nostris. Femoālia appella
ta eo q̄ femora tegant. Ipa a brace q̄ sint bre
ues a retecūda corpis his velētur. Tubrucos
vocatos dicūt qđ tibias brachasq̄ tegāt. Tu
braci q̄ a bracis ad tibias vsq̄ perueniant.

De vestib⁹ quarundā gentiū. Ca. 23.

Quibusdā autē nacōnib⁹ sua cuiq̄
p̄pria vestis est. vt pthis sarabra
gallis line. germanis renones. his
panis struges: sardis manstruge.
Sarabata sunt fluxa ac sinuosa vestimenta.
de quibus legitur in daniele. Et sarabara eo
rum non sunt immutata. Et publi⁹. Vt q̄d er
go in ventre tuo parthi sarabara suspenderē.
Apud quosdam autem sarabara quedaz ca
pitum tegmina nūcupantur qualia videm⁹ in

capite magoꝝ picta. Limne sage q̄dra a mollia sūt. de quib⁹ plaut⁹ Limne coopta est textrino gallia. Renones sūt velamina humero cū a pectoris vsq; vmbilicū atq; in tortis villis adeo hispida. vt imbres respuāt quos vulgo reptos vocāt eo q; longitudo villaꝝ q̄si reptat de quib⁹ salusti⁹. Germani intectū renonib⁹ corp⁹ tegūt. dicti aūt renones a reno germanie flumine vbi hijs frequēter vtunt. Mastruga vestis germanica ex pellicul ferarū de q̄ cicero p scauro. Que purpura regalis nō omouit eū sardoꝝ mastruga mutauit Mastruga āt dicta q̄si monstruosa eo q; qui ea induūtur q̄si in ferarū habitū trāsforment. dimoscūtur a gētes ita habitu: sic a lingua discordes p se brachia a crura limamētis. caput tiara tegūt. Eminēt apicib⁹ fastigiatis. alami horrēt a male tecti cū latratorib⁹ linguis. Scotti sagaci sūt. alamā ni linteati. indi gēmati. perse sericati seres. fare trati armenī. Nōnulli etiā gētes nō solū in vestib⁹ ß a in corpe aliq; sibi ꝓpria quasi insignia vindicāt vt videm⁹ cirros germanoꝝ granos a cinabar gothoꝝ stigmata britonū. Circumcidūt q; indei p̄putia p tundunt arabes aures flauent capitib⁹ in textis gete. nitent albani allētib⁹ crinib⁹ Mauros hēt tetra nox corpoꝝ gallos cādida cutis: sine equis mirtes extāt alami. nec abest gēs pictoꝝ nomē a corpe q8 minutis opifex ac⁹ pūctis a expssos natiui g̃ minis fucos includit: vt has ad sui speciē cicatrices ferat. pictis artub⁹ maculosa nobilitas. Habet a ser⁹ mstituta spetiē habitus vt i viris tonsi capilli: in mulierib⁹ redūdantia crimū: q8 maxime virginib⁹ insigne ē: quatū a ornat⁹ ipē ꝓprie sic est vt cumulatus in verticē ipsā capitis sui arcē ambitu crimū contegat.

24 De pallijs virorū. Ca. 24

PAlliū est in q̄ mīstrantiū scapule tegūtur vt dū mīstrāt expeditio⁹ discurrāt. Plaut⁹. Si q̄d facturꝰ es appende in humeis palliū a pgat quātū valet tuoꝝ pdū pmicitas. dictū autem palliū a pellib⁹ qr pri⁹ sup̄indumenta pellitia veteres induebant: quasi pellea: siue a palla p deriuacōnē. Clamis est q̄ ex vna pte induit neq; cōsuit: ß fibula infrenat. Dimea grece nomen accepit Toga dicta q8 velamentū sui corp⁹ tegat atq; opiat Est āt palliū purus forma rotūda a fusione quasi mūdante sinua sub dextro veniēs. sup̄ humeꝝ sinistꝝ pomit cui⁹ similitudinē in opimentis simulacroꝝ vel pictura cū aspicim⁹ easq; statuas togatas vocam⁹ Toga aūt romani in pace vtebant. belli āt tēpe paludamētis. Mēsura togę iuste si sex vlnas habeat. Toga āt palmata dicebat quā merebātur hij: q̄ reportabāt de hostib⁹ palmas. Ipsa vocabat a toga picta. eo q; victorias cum palmis intextas haberet Toga cādida eadēq; cretata in qua cādidati a magistratuū petētes ābiebāt addita creta q̄ cādidior insigniorq; esset. Cicero oracione quā habuit otra pentotes in toga cādida scripsit. Cinct⁹ gabin⁹ est: cui ita ipomit toga vt toge lacinia q̄ post secus reicitur attrahit ad pect⁹ ita vt ex vtroq; latere ex humeris picture pendeāt vt sacerdotes gentiliū fatiebāt. a cōgebant p̄tores. Trabea erat togę spēties ex purpurā a cocco qua operti romanoꝝ reges in cō pcedebāt. Hāc p̄mū romul⁹ a dinuemisse phibet ad discretionē regij habit⁹. Trabea āt dicta q8 in maiori glia hōinē trāsbearet hoc ē vltra a imposteꝝ āpliori dignitate honoris beatū facēt Paludamentū erat insigne palliū imperatoꝝ cocco purpuraq; et auro distinctū. de q̄ salusti⁹. Togā imūt paludamēto mutauit. Erat em palliū bellicū dictū vt q̄busdā videt q8 eo indut⁹ palā facēt ipa ratoꝝ bellū futuꝝ. Circūtextū ē q8 grece ciclas. de q̄ virgili⁹. Et circūtextū croceo velamen achāto. Circūtextū aūt dictū: qr est rotundū palliū diplois grecum nomen ab eo q; sit duplex amictus Oratius. Contra quem duplici pāno patientia velat. Est autem vestis militaris cui⁹ vsus gallicis primū expedicōmbus cepit ē p̄da hostili. de qua est vox tulla senatui. Togis depositis q̄rites ad saga conuersi fuerāt Sagū autē gallicū nomen ē. dictū autē sagus q̄ dū eo q; apud eos primū q̄ dratus vel q̄ duplex cēt. Penula est palliū cū fimbrijs lōgis Lacerna palliū fimbriatus quo olim soli milites vtebātur. Vñ a in distinguenda castrensi vrbana q; turba hos togatos. illos lacernatos vocabāt. In aūt lacerne quasi āputatis capitib⁹ fimbriā nec; ita laxis vt sunt penule laxꝝ. Mantū hispani vocāt q8 man⁹ tegat tantū. Est em breue amictū. Pretexta puerile palliū est quo vsq; ad. xvi. annos pueri nobiles sub disciplīne cultu vtebantur. Vñ a p̄textati pueri appellati sūt dicta autē p̄texta q; p̄texebatur ei latior purpurā Casula est vestis cucullata dicta per diminutionem a casa. q8 totus hominem tegat quasi minor casa. Vnde a cuculla quasi minor cella: sic a greci. Planetas dicitas volunt quia horis errantibus euagantur Vñ a stelle planete idest vage eo q; vage suo errore motuq; discurrunt. Birrus a greco vocabulum trahit: illi enim birrum bibrum dicūt Melotes que etiā pera vocatur pellis est caprina a collo pendens precincta vsq; ad lumbos.

Est em̃ habitus ꝑtic necessariꝰ ad oꝑtis exercitiū Fiebat ãt priꝰ vt quidã est imãt de pelliculꝫ melonū Vñ a melotes võte fūt Fimbrie võte ora vestimẽtoꝝ: hoc ẽ fines ex greco vocabulū tralẽtes. Greci em̃ terminū ora vocant.

De palliis feminaꝝ. Ca. 24

Tegulū est prelatū regine ꝙ amictui vñ a appellatū. Peplū matronale palliū ex purpura signatū cuiꝰ fimbrie aureis stamims summitate resplendẽt. Palla est ꝙdã palliū muliebris vestis deductū vsq; ad vestigia qđ ẽ affixis in ordinẽ gẽmis. Et palla dicta.

ꝙ a nobilitate q̃ est circa finẽ huiꝰ modi indumẽti: siue qđ rugis vibratibꝰ sinuata crispẽt Stola matronale ornamẽtū qđ coopto capite a scapula a dextro latẽ in leuū hũeru mittit. Stola ãt grece võtur qđ supemittat. Latẽ a ricimū latino nõe appellatū eo ꝙ dimidia eiꝰ ps retro cadit. qđ vulgo mauortẽ dicũt Vocataꝝ ãt dicũt mauortẽ q̃si martẽ. Signuꝫ em̃ maritalꝭ dignitatis a potestatis in eo ẽ. Caput em̃ mulieris vir ẽ. inde a sup caput mulieris ẽ. Amiculū est meretricū palliū lineū. Hoc apud veteres matrone in adulterio deprehense induebãtur vt in tali amiculo potiꝰ q̃ in stola polluerẽt pudicitiã. Erat enim hoc apud veteres signū meretricie vestis. nũc in hispania honestatis. Theristꝫ palliū muliebre dictū qđ in theristi estu a caumate corpa mulierꝫ ptegat quousq; hodie arabie a mesopotamie mulieres velant quibꝰ in estu tutissimo tegũtur vmbraculo. de q̃ in ysaia legit. Anaboladiū amictoriū lineum feminaꝝ q̃ humeri opũũtur: qđ greci a latini sindonẽ vocãt.

De stratu a reliquis quem vsu hũtur Ca. 25

Tragulꝫ vestis ẽ discolor: qđ manu artificis diuersa varietate distinguit dictū autẽ ꝙ in stratu a in amictu aptũ sit. de q̃ salomon Stragulatã vestẽ fecit sibi. Ludices a ludis a theatris vocatas quidã existimãt. Cũ em̃ egredieb antur de ludi pstibulo iuuenes hoꝝ velamẽto tegebãt caput a fatiẽ: ꝙ solebãt erubescere quũ lupanar introissent. Galnapes. Sulchra sunt ornamẽta lectoꝝ dicta ꝙ in hijs fulcimur a fulcimemur vel ꝙ thoros fultiãt siue caput q̃ reclinatoria vulgꝰ appellat. Cervicalia ãt eo ꝙ ponantur sb̃ cervice vel cubito Pulvillꝰ dictꝰ a pulvinaꝝ q̃ est diuitũ lectꝰ Culcitre võte ꝙ calcẽtur a farciãtur. pluma siue tormento q̃ molliores calidioresq; sint Tapeta dicta ꝙ pedibꝰ primum sternerẽt: q̃si tapedia. Sipla tapeta ex vna ptevillosa q̃si simpla Amphitaba ex vtrq; ptevillosa tapeta. Luciliꝰ. Siple atq; ãphi taba villis ingentibꝰ molles. Mantelia nũc ꝙ operiẽdis mẽsis fũt: q̃vt nomen ipsũ indicat olim tergẽdis manibꝰ ꝑtebant: siue mãdelia a mãdendo Mappe quiuſ a epulaꝝ apposita fũt q̃si manupe atq; ob id noiate: cuiꝰ diminutiuũ mappella ẽ Toralia longe ꝑpetuecq; mappe a toro dicte. Sabanũ grecũ nomen ẽ. Facitergiũ a manutergiũ a tergendo fatiez vel manꝰ võtur. Vela dicta qđ obiectu fuo interiora domoꝝ velent. Aulea vela picta a grãdia: q̃ iõ aulea dicta fũt: qđ primuꝫ in aula attili regis asie cui successit ꝑsus romanꝰ muẽta fũt. Cortine fũt aulea a vela de pellibꝰ q̃lia in exordio legũtur a quibꝰ tabernaculũ extrinsecꝰ tegebatur. dicte aũt cortine a cortijs eo ꝙ priꝰ ex pellibꝰ fuissent facte. Vñ a in eodez tabernaculo legis iubetur cortinas fieri ex pellibus arietũ rubris a ex pellibꝰ iacinctinis. Cilicia arabes nuncupãt velamẽta pilꝰ captaꝝ otexta ex q̃bꝰ sibi tentoria fatiũt.

De lanis. Ca. 26

Lana a lamẽdo a vellẽdo dicta. Hic a vellꝰ dictũ qđ priꝰ lane vellerẽtur non tonderentur. Linũ ex terra orit deflexũq; nomen eiꝰ ex greco Nam linũ greci linariũ dicunt siue qđ sit molle a leue. Stuppa vero canabi est siue limi. Hec scđm antiquã orthographiaꝝ stuppa dicitur qđ ex ea rime naviũ stipẽtur. Vñ a stipatores dicũtur qui in vallibꝰ eam opponunt. Tomentũ apellatũ ꝙ aut in filo aut in tela tumeat. nec sb̃tilitatẽ habeat. Canabũ a similitudine canne vocatũ: siue a greca ethimologia. Nã illi canabũ canab in vocant. Bissum genꝰ est quoddã lini mimũ candidi a molissimi ꝙ greci papatem vocãt Fibrinum lana est animaliũ que fibros vocant: ipsos a castores existimãt: quos dũ venatores sequunt: ipsi sibi testiculos adimunt. Aranea vocata eo ꝙ aeris infusione in frondibꝰ nutriatur. Sericũ dictum q̃d seres primi misẽrũt. Vermiculi em̃ ibi nasci phibẽtur a quibꝰ hec circũ arbores fila ducũtur Vermes aũt ipsi grece bõbices noiantur. Platiũ est stuppa a q̃si crassedo serici a ẽ grecũ nomẽ.

De coloribus vestiũ. Ca. 28.

Induã võta ꝙ tingit a in aliã fucatã speciem mitoris gratia coloratur Coccũ greci. nos rubꝫ seu vermiculũ dicimꝰ Est em̃ vermiculꝰ ex silue stribus frondibus. Conchiliuꝫ dictum eo ꝙ ex conculis marinis colore eiꝰ colligitur. Jdẽ a ostrum vocatur. Ostrũ ꝙ pro colore purpure temperatur. plurimis quidẽ in locis ß optimũ in insula cipro gignitur. siue in hijs q̃s ꝑtic

solis cursus illuminat. Conchylia aũt fũt maris que circũcisa fetro lacrimas purpurei immittunt coloris. Hijs collectis color purpureus tpatur. Et ostry exinde appellatum dicunt qꝫ ex teste humore elicit. Purpura apud latinos a puritate lucis vocat. apud grecos autẽ porphira ꝺr cũ aspiratõe. apud nos purpura sine aspiratione. Ferrugo ẽ color purpuẽ subnigre q̃ fit in hyspania vt ferrugine clarus ilerda. ꝺcã aũt ferrugo qꝫ ois purpura pma tinctura hmõi coloris existat. Glaucus color est ferrugine⁹ subniger. Elbidũ ab elbo colore võtum. Elbum em̃ ẽ medius color inter albũ a nigrũ. a elbũ ab albo deriuatũ. Lute⁹ color rubicundus qꝺ est croceus Nã crocus lutei coloris ẽ. vt croceo mutata vellera luto. Menũ. mastichinũ. blattheũ. babuũ. mestichinũ. ostichinũ. qꝫ ex vsto ẽ. Fit em̃ ex dependenti fuligine tectory egesta assiduis ignibꝫ. Vñ a color eiusdẽ tincture flamme⁹ est.:

De instrumentis vestiũ. Ca 29

Ela p longitudine staminũ dcã. ey deriuatm̃ est telarea. Insubuli. q̃a infra a supra sunt. vel qꝫ insubulãtur. Radij dcã. qꝫ radẽdo fiunt. Pectines qꝫ pxa fila reddant a impmant. Colũqꝫ sit in longitudie a rotunditate. q. colũna. Fusus qꝫ p ipsum fundat qꝺ netuz est. Alibyqꝫ in eo librant fila a soluunt Calatũ leue gestamen ex ligno vel canna. aut ex iunco factũ in qua vel pense ponunt vel legunt flores Cala eĩ grece lignũ ẽ. a quo deriuatũ est calatũ. Nã latine quassillũ ꝺr. Cicero in philippicas. Aut vero inter quassilla pendat auy. Pensum multi ey a pendendo dcm. Vnde pensa a impensa netum. Fila dcã vel qꝫ ex pilis aialium sunt. vel qꝫ lanificiũ filis tenuib⁹ ostat in modũ pilorum a quasi philorum. Mataxa a circuitu scilicet philorum. Nam meta circuitus ꝺr vel qꝫ transferat. Glutellũ corrupte a globo dictũ per diminutionẽ. q. globellũ Panuliel panucle qꝫ ex eis panni texant. Ipse em̃ discurrũt per telã. Stamen dcũm. qꝫ rectũ stat. Trama qꝫ via recta transmittat p telam. Est em̃ filũ inter stamẽ currens. Licia fũt quib⁹ stamina ligãtur. q. ligia. Ordire ẽ texere.

30. De ornamentis

Acten⁹ de veste dehinc ad cetery cultũ veniamus. Ornamenta dcã qꝫ eo cũ cultu oravultusqꝫ decorent. Primũ ornamentũ corona insignevictorie. siue regij honoris signũ. Que ideo in capite regũ ponunt ad figmificandos circũfusos sibe pplos. quib⁹ accinctus. q. caput suũ coronat. Dec a lucullo corolla ab homero stephane dcã est. Hui⁹ principiũ a libero quod ã gẽtiles existimant. qꝺ is in potando mota vino capita vincire fasciolis instituerit. idcirco olini ac lanei generis corona fuit. sicut erat i sacerdotib⁹ gentilũ Nomen corone hac ex cã võtum qꝫ imitio circũ aras curreret. atz ad imagine circuitus vel chori a formatã a notata tam coronã. Impatores romani a reges quidã gẽtium aureis coronis vtunt. pse tiaras gerunt. sed reges rectas. satrape incuruas Repta aũt tiara a semiramide assirioy regina. Qꝺ genus ornamenti exinde vsqꝫ hodie gens ipsa retinet Athenienses em̃ ciuitates aureas gerebant ptim inverticẽ. nonnulli in fronte. Non em̃ eacẽ sunt insignia olim regnoy. Gentiliũ vates infula apice pileo siue galerio vtebant. Infula est fasciola sacerdotalis capitis alba in modũ diadematis a qua vitte abvtraqꝫ pte dependet. q̃ infulam vinciunt. Vñ a vitte dcẽ sunt qꝫ vinciant Infula ãt plerumqꝫ lata erat. plerumqꝫ tortilis de albo a torto. Apex ẽ pileũ futile quo sacerdotes gentiles vtebant. appellat⁹ ab apiendo. a ligando. Nã virgula q̃ in pileo erat: otexebat filo qꝺ fiebat ex lana hostie. Galerum pileũ ex pelle ceue hostie factũ. Pileũ aũt dcm a pelle hostie vnde fiebant. Cidarim et ipsũ sacerdotũ erat. qꝺ a plerisqꝫ mitra vocat Ornamẽta capitis femina tm̃ diadema nimbũ capitulũ a mitra. diadema ẽ ornamentũ capitis matrone ex auro a gemmis otextũ. qꝺ in se circũactis extremitatib⁹ retro astringit̃ a exinde dictuz grece qꝫ prebigat̃. Nimb⁹ est fasciola transuersa ex auro assuta in lintheo qꝺ est in fronte femineay. Plautus Quo magis eã aspicio: tanto magis nimbata ẽ. Nã a lumen qꝺ circa angulorũ capita pingit̃ nimbus võtur. licet a nimbus sit densitas nubis. Capitulũ ẽ qꝺ vulgo capitulare dicunt. Idẽ a capa vel qꝫ duos apices vt capa trã habeat. vel q̃a capitis ornamentũ est. Mitra est pileum frigũ caput ptegens quale ẽ ornamentũ capitis dꝰ eo tay. Sed pileũ viroy est. mitre ãt feminay Rediminicula aũt sunt quib⁹ mitre alligant̃. Pileum aũt vt predixim⁹ a pelle erat. Nã mitra ex lana ẽ. Rigula ẽ mitra virginalis capitis Vitte sunt q̃ crimib⁹ innectunt̃ quib⁹ fluentes religantur capilli. a vitte dcẽ qꝫ vinciunt. Tenia ãt est vittay extremitas dependens diuersoy colorum. Item vitta est qua corona vinciẽ. tenia vero extrema ps vitte q̃e dependet corone. Reticulũ est qꝺ colligit comas dictum ab eo qꝫ retinet crines ne effundant̃. Discrimina lia capitis mulieꝝ sunt vocata ex eo qꝫ caput auro discernãt. Nam discriminare diuidere dicitur. Ancie sunt cincinni dependentes prope auriculas greco vocabulo ab auribus dicte.

Acus sunt quib9 in femmis ornando9 crimū
opago retinet·ne laxius fluant·a ipsos dissi
pent capillos·Inaures ab auriū foramine bo
nuncupate quib9 preciosa gna lapidū depen
dunt·Vaxvius in grecia puelle vtraq; aure
pueri tñi dextra gerebāt·Torques sunt circu
li aurei a collo ad pectus vsq; dependētes·Tor
ques āt a bulle a viris gerunt·a femmis vero
momlia a catella·Dicte āt torques q sint tor
te·a bulle q sint similes rotunditate bullis·q̄
in aqua vento inflant·Monile ornamentū ex
gemmis ē·qđ solet ex femna9 pendere collo
dcum a munere·Hoc etiā a serpentū 8r·q; cō
stat ex amplorolis quibus dā aureis·gēmis
q; vatijs in modū facture serpentis·Nōnulli
hoc a segmenta a longos hītus:licet a segmē
tatas vestes dicam9:vt ipsa segmentatis or
misset puula cumis·Pleriq; aūt a per monile
oia ornamenta matrona9 significant quicq̄d
illis munere dat·Murena vulgo vocatur q;·Lau
ri metallo in virgulis lentescente quedā ordis
flexuosi cathena oritur·in similitudinē mure
ne serpentis q̄ ad colluz ornandū aptat·Hec
interdū auri atq; argenti texit virgulis·Vñ a
8r in canticis canticoz Murenulas aureas fa
ciem9 tibi vermiculatas argento·Catelle sūt
catenule colli inuicē se oprehēdentes in modū
cathene·vñ a appellate·Dextras omnes sūt
viroz ac femina9·q; vtriusq; sex9 dextre sunt
ampla a ante mamicā portant·a pñt ibi iūgi
clauo vno·Armille āt p rie viroz sunt collate
victorie cā militib9 ob armoz virtutē·Vnde a
quondā vulgo virilie dicebant·Ab intellectu
āt circuli armilla nō discrepat·q; ipsa q̄ hoc
vbi ponit ābigendo ostringit·sed q̄n armilla
lati9 extendit·circul9 rotundus fit·Fibule sūt
quib9 p̄ctus femina9 ornat·vel palliū tenet
a viris in humeris·seu cingulū in lumbis·Lu
nule sunt ōmenta mulieru in similitudie lune
bullule auree dependentes·Specula dicunt in
quib9 femine vultus suos intuent·dictū autē
speculū vel q; ex splendore reddatur·vel q; ibi
femine intuentes ostenderent spēm suivultus·a
quicq̄d ornamenti deē viderint adiciāt·Peri
scelides sunt ornamenta crurū mulieru·sive ar
mille pedū a quib9 gressus eaz ornant·Olfac
toriola vascula sunt mulierbria in quib9 odo
ramenta gestant· Ca. 31

De anulis.

Rim9 prometheus ferē circulū ferreū
inclusо lapide digito circūdedisse·
Qua ostentudine homines vsi anulos
hīe ceperunt·Anuli āt p diminuti
onē dcī a circulis a amis qui sunt circ brachia
q circā crura·Vñ a signa eoz p diminutionē
sigilla·Nā signa maiora sunt·sigilla vero q̄i
minora signa·Anulos primū homines gestare
perūt quarto a pollice digito q; eo vena quedā
vsq; ad cor pungat quā notandā ornandāq;
aliquo ingmi veteres putauerūt·Apō roma
nos anuli de publico dabant a nō sine discri
mine·Nā dignitate precipuis viris gemmati
dabant ceteris solidi·Anulū aureū neq; seru9
neq; libertin9 gestabat autem publico:ſ anu
lo aureo libere vebāt·libertini argēteo·Fui fer
reo vtebant·Apud veteres vltra vnū anulum
vti infame habitum vito Gracchus in meuiū·Cō
sidērate quirites sinistrā eius·en q9 auctoritā
tem sequimini qui pter mulieru cupiditatē vt
mulier ē ornatus Crassus q̄ apud ptlos pisi
in senectute duos habuit anulos cāz p̄ferens
quo pecunia ei immensa creuisset·Multi etiā
romanoz p grauitate·anulū gestare in digi
to abstinuerūt·Femine nō vse sunt anulis ni
si quos virgini sponsus miserat·neq; amplius
q̄ binos anulos aureos in digitis hīe solebāt
At nunc pre auro nullū feīs leue ē atq; immu
ne membru·Item gna anuloru sunt vngulus·
samothraci9·tini9·Vngulus ē gēmatus cōtus
q; hoc noīe·q; fic vngula carnis ita gēme anu
li auro accingit·Samothraci9 aure9 est quidē
sed capitulo ferreo a loco ita vocatus·Timus
purus ē primū in bithinia fabricat9:quā oli
tinā vōbant·Flaccus·Lugente mea vita:nec
smaragdos beryllosq; m flacce·nec nitentes p
candida margaritas q̄ro:nec cortinalis me p
polibit anul9:nec iaspis lapillus·

Ca. 32

De cingulis.

Cinctus ē lata zona a min9 lata semi
cinctiū·a vtriusq; minima cingulū·
Nā a cincto per diminutionē cingu
lū noiatur·Cincto āt iuuenes in ex
ercitatōe campestri verecunda·vel abāt vnde a
campestris dicebat·Balthe9 cingulū militaē
est dcūs pter qđ ex eo signa dependēt·ad de
mrāndam legionis militaris summā·x·ser mi
liū sexcentoz·ex quo nūo a ipsi oriuntur·Vñ
a balthe9 8r nō tm quo cingit:sed etiā a quo
arma dependēt·Zona grecū ē·quā illi zonari
um:nos cingulū nuncupam9·Strophiū ē cin
gulū aureū cū gēmis·de q̄ ait cinna·Strophi
o lactātes cincta papillas·Et prudenti9·Nome
hoc gēme strophio illigate·Lun9 ē cinct9 quē
publice hīnt serui·Et dcūs lun9 q; trāsuersas
hz purpuras·x·lunas·Calculū cinguli gen9
a coacto loro dcūm·Fibula grecū ē:quā illi fi
blin dicūt q; ligat·Subfibulū subligaculū Re
dimiculū ē qđ succīctoriū siue bracile nūcupa
m9·qđ dñdens p crurū a a lateribus colli diui
sū·vtrāq; alarum sinū ambit atq; hinc inde

fuccingit vt ꝺstringens latitudinẽ veſtiat corpus·atq; ꝺiungendo ꝺponat·Hoc vulgo bracile·q·brachiale vocant·q̃uis nũc nõ brachi oꝛ ſed renũ ſit cingulũ·Succinctoꝝ aũt vocatum qꝺ vt ꝺcũm ẽ ſub brachijs ductũ alaꝛſi nũ ambit·atq; hinc ante fuccingit·Faſcia eſt qua tegit pectus. a papille ꝺprimunt·atꝫ criſpante cingulo anguſti pect⁹ artatur· Et ꝺcã faſcia q̃ in modũ faſciauli corp⁹ alligat Vnde a faſciole quib⁹ vulnera colligant·Vitta ꝺcã q̃ ea pect⁹ vincitur inſtar vitis ligantis·Limbus eſt quẽ nos ornaturã ꝺicim⁹·Faſciola ẽ q̃ ambit extremitates veſtiũ aut ex filis: aut ex auro ꝺtexta aſſutaq; extrinſecus in extrema pte veſtimenti vel clamꝺis·de qua virgilius. Si ꝺmã picto clamꝺe circũꝺata limbo.

De calciamentis. Ca 33

Vtores nuncupati ſunt q̃ inſertis filo poꝛoꝝ ſetis ſuant & ꝺſuant. q. ſetores. Caligari⁹ vero nõ a callo pꝺũ: ſed a calo & ligno võtus. ſine quo ꝺſui calciamenta nõ pñt qꝺ greci calopoꝺion ꝺicũt·Fiebant ãt prius ex ſalice tm̃ hĩc a calciamenta ꝺcã q̃ in calo & in ligno fiant. & q̃ calcẽt·Crepidas greci añ reptas vſi fũt Eſt aũt gen⁹ ſingulari forma· a idẽ vtriq; aptũ pꝺi vel ꝺextro vel ſiniſtro· Crepide ãt ꝺcẽ q̃tũ ſono ſtringant· ſiue a pꝺũ crepitu in ambulãꝺo· Calceis reges vtebant·a cęſares poſt eoꝝ Pũicios calceos romul⁹ repit·iiij·corrigiaꝝ·aſſuta q; luna·Hijs ſoli patricii vtebant·Luna ãt in eis nõ fideris formã: ſed notam cẽtenarij numeri ſignificabat· qꝺ initio patricij ſenatores·c·fuerint·Ocree tibialia calciamenta ſunt ꝺcã q̃ crura tegant·Coturni ſunt quib⁹ calciabant tragedi q̃ in theatro ꝺcũri erant·a alta intonanti voce carmina cãtaturi· Eſt em̃ calciamentũ in mos crepidaꝝ quo hꝛoes vtebãtur·ſed tale ẽ vt in ꝺextro a leuo ꝺueniat pꝺe· Braxea calciamentũ comedoꝝ erat· ſic tragedoꝝ coturni·Ruſes quiꝺã etiã calones appellãt eo q̃ ex ſalice fierent·Nã greci vt ꝺiximus lignũ calo võbant·Talares calci ſocci ſunt· qui inde noiati vidẽt· q̃ ea figura ſint vt ꝺtingãt talũ·ſic ſubtalares q̃ ſub talo ſunt. q· ſubtalares. Obſtrigilli ſunt quib⁹ p plantas ꝺſuti ſunt & ex ſupiore pte corrigia trahit vt ꝺſtringantur·vnde & noiantur·Oſſas puto ab oſſ pmũ factas·a q̃uis nunc ex alio gñe: tñ nomẽ priſtinũ retinent·Mullei filles ſunt coturnoꝝ ſolo alto·ſupiore ãt pte cũ oſſeis vel ereis malleolis ad quos lora ꝺligebant· ꝺcã aũt ſunt a colore rubro q̃lis ẽ mulli piſcis· Solee ſunt q̃ bus tm̃ pꝺũ plante tegunt ꝺicte a ſolo pꝺũ Item ſolee ad materiales ex materiali corio in

texta Socci cuius ꝺminutm̃ ſoccelli appellati inde q̃ ſoccũ tẽant in quo ps plante incitur· Caliculi caligę vel a callo pꝺũ ꝺcẽ vel q̃ ligãt Nã ſocci nõ ligant: ſed em̃ intromittunt· Cernui ſocci ſunt ſine ſolo lingulati: quos nos ſoliatos võmus· Clauati pꝛones & culpomie ruſtica calciamenta ſunt· Braxee calciamẽta mulierũ ſunt Corrigie a coꝛijs vocant vel à colligatione·q·colligie·

Incipiunt capitula libri.xx.

De menſis·j·de eſcis·ij·de potu·iij·de vaſis eſcarijs·iiij·de vaſis potatorijs v·de vaſis vinarijs & aq̃rijs·vi· de vaſis olearijs·vij· de vaſis coquinarijs & piſtorijs·viij·de vaſis repoſitorijs·ix·de vaſis luminarioꝝ·x·de lectiſ & ſellis·xi·de vehiculis xij·de reliquis q̃ in vſu hñtur·xiij· de inſtrumentis ruſticis·xiiij· de inſtrumentis artoꝝ xv·de inſtrumentis e quoꝝ·xvi·

Incipit liber·xx·de menſis· Ca 1

Primus de alijs menſas & ſellas fecit· Coquine apparatũ apiꝰ quiꝺã prim⁹ ꝺpoſuit qui in eo aſſumptis bonis morte voluntaria pijt·& merito· q̃ is qui gule atq; e ꝺacitati ſeruit & animã & corp⁹ interficit· Ab eſu & comeſu menſe factum ſtrocabuluꝝ· Nullũ em̃ aliũ hꝛ vſũ· Thurus ſtr & a tritis herbis: q̃ accumbentiũ hũeris ſupponunt· Stefadiũ a ſtipitib⁹ ꝺcm̃· q· ſtipadiũ·ſic em̃ prius cęptũ ẽ Acubitũ a cibo võtuꝝ q· ad cibitũ epulaꝝ· Conuiuiũ apud grecos a ꝺputacõe Apud nos vero a conuictu tedi⁹ appellat· vel q̃ vite collectationẽ hꝛ Itẽ conuiuiũ ſtr a multitu ꝺie ducentiũ· nã priuata menſa vici⁹ eſt Cõuiuij triplex ẽ mod⁹ diſcũbendi· exendi & bibendi· diſcũbendi vt thoꝛis iuſſi diſcũbere pictis· Edẽꝺi & bibendi vt poſt q̃ prima q̃es epulis menſeq; remote· Crateras magno ſtatuũt & vina coronãt· De eſcis· Capi⁹ primus

Ibus ꝺcis q̃ capit ore· ſicuti eſca· q̃ eam os capit· Victus ꝓprietatur· q̃ vitã retinet· vnde & ad cibũ vocare inuitare ꝺr. Alimonia ꝺr eo q̃ eius ſumptu corp⁹ alatur· Hanc iuuenes accipiũt ad incrementũ ſenes ad pſeuerantiã Neq; enim ſubſiſtere poterit caro niſi alimentus· Alimentuꝝ em̃ eſt quo alimur alimonia

alendi cura Affluentia nuncupata. q. rei nimium exuberātis effusio vltra q̄ satis ē modusq; nō ē Opulentia ab ope dcā ē. quā si discutias inuenies eā tenere modū. Nā quō opitulatur qđ nimiū est cū inōmodius sit sepe q̄puum Epule ab opulentia rez dicte Epule āt simplices in duo necāria diuidunt panē a vinū a in duo superflua q̄ terra a mari vescendi cā exquirunt. Dapes āt regū sunt. epule priuatoz. delicie nuncupate q hijs delcēntur hoīes. easq; suauiter appetant. Pulmentuz vocat a pulte siue ei sola pultis siue q̄d aliud eius pmixtione sumat pulmentū ppie dr Satietas āt a saturitas sibi dīnt. Nā satietas ex vno cibo dicit p̄t p eo q satis sit. Saturitas aūt a satura nomen accepit qđ est vario alimēto apparatu opositum. Crapula ē immoderata voracitas q̄ si cruda epula. ē crudītate grauatur cor a stomach⁹ indigestus efficit. Immoderata em̄ voracitas vitiū est. sed tm̄ id salutis ē quantū sustentationi nature q; sufficiat. Jactaculuz ē primus cib⁹ quo ieiumiū soluit. vnde a nuncupatū. Rigidi⁹ Nos ipsi ieiunia iactaculis leuibus polluim⁹. Prandiū ab apparatu edendi dictū. ppie aūt veteres prandiū vocabant oīm mlitum cibū ante pugnā vnde ē illud ducis allocutiū. Prandeam⁹ tang̃ ad inferos cenaturi. Merenda ē cibus qui dēmante die sumit. q. p⁹ meridiē edenda a prima cene. Vnde a ante cenia a quibus dā vocabant. Item merendare q meridie edere. Annona tractū est a tpe quo romani veteres ad cibos aduocabant. sic martialis. Impat excelsos frangere nonatoras. qđ aduersq; hodie pse faciunt. Cena vocat a cōmunione vescentiū. Cenon quippe greci omne dicūt. Vnde a dicantes q omuniter a pariē ueniant. Apud veteres em̄ solitū erat in pparatulo vesci a omuniter epulari ne singularitas luxuriā gigneret. Est āt cena vesptinus cibus quī vesptinā antiqui dicebant. Jnvsu em̄ nō erant prandia. Panis dctus q cū oī cibo apponat. vel q oē animal eū appetat. Pan em̄ grece omne dr. Cibari⁹ est q̄ ad cibū seruis datur nec delicatus. Fermentari⁹ fermentis ofectus. Azimus nō fermentat⁹. Nā azimus ē sine fermento sincerus. Acrizimus leuiter fermētat⁹. q. acr azim⁹ Siligine⁹ panis a frumenti gñe nuncupat. Siligo em̄ gn⁹ est tritici. Rubid⁹ decoctus a rubefact⁹. Subcinericiꝰ cinere coct⁹ a reuersatus. Ipse ē a focatu⁹. Clibanitiꝰ in testa coct⁹. Fungia panis aq̄ diutissime laxat⁹ simlā modicā accipit. a fermentū modicū. et hz humectacōes plusq̄ ois panis. Vnde a ffungie nomē accepit. Placente sunt q̄ fiunt de fare. q̄s alij liba dicunt eo q libeant a placēt.

Laganū ē latus a tenuis panis q̄ primū in aqua. postea in oleo frigit. Dulcia sunt gña pistorij opis a sapore dcā. Melle em̄ aspso sumūtur. Crustula diminutm̄ ē a crusta. pinis oleo aspsus. in medio cōcauus a tort⁹. Dec a torta panis. Crusta āt est superficies panis. Ipsa a fragmenta. q. diuidit vt fracta. Simila subtilissima ē farina. Amolū flos farine tenuissimū pre leuitate de mole eiectū. vnde a appellatū. q. amola. Farina a furfures a farre dcē. cuius sunt purgamenta. Polles gen⁹ ē farine candidissime. Fermentū a feruore nuncupatū q plus p̄ma hora nō p̄t obtineri. Crescendo em̄ excedit. Carnes dcē. q carie sunt. siue a creando. vnde a grecis creas vocant. Crudū q sit cruentū. est em̄ cū sanguine coctū. Sed a multi tpis aliq̄d coctuz vocatur. Assum q ardeat. q. arsū. Elixū eo q in aqua sola decoquit. Lixa em̄ aq̄ dr ab eo q sit soluta. vnde a solutio libidinis luxus a mebra loco mota lixa dicunt. Frixū a sono dcm q̄ ardet in oleo. Salsum. q. sale aspsum demptis e medio syllabis trib⁹. Rancidū ex vitio nūcupatū q rancos efficiat. Succidia carnes in sum repposite. a succidendo dcē. Lard⁹ dr eo q in domo repposit⁹ obseruatur. Nā antiq̄ domos lares dicebāt. Taxea lard⁹ est gallice dictū. Vñ et afranio. Jn rosa gallū saginatū pingui pastū taxea. Axungia ab vnctione vocata. Sebū a sue dictū. q. suebū q plus pinguedinis hoc alial habeat. Offa est ppie frustū dentiū. cuius diminutm̄ offellā facit. Vnde a offatij coci. q a pticulatim a offatim ex eo quūt. Nunc offa ē latrantiū. q si in os canis iacit satiatus illico obscuratur a silescit. Frustum vocatū q capiat a frumine. Est em̄ frumē summa pars gule. Pulpa dcā. q cū pulte olim cōmixta vescebat. Vnde a pulmentū a pulmentariū dr. Pulpa āt est caro sine pinguedine. dicta q palpitet. resilit em̄ sepe. Pane pleriq; viscū vocant eo q glutinosa sit. Lucanice dcē q prius in lucania facte sunt. Farcimen caro cōcisa a minuta dictū q eo intestinū farciat. hoc ē impleat. cū alia rerum omixtione. Minutal vocatū q fiat de piscib⁹ a isicijs oleribusq; minutatim concisis. Afratum qđ latine spumeū vocatur. Afro em̄ grece spuma dr. Martisia in mortario ex pisce fiunt vnde a nominata. Isocen piscem quendam vocant. ex quo primū isicia facta sunt. a q̄muis ex alio genere piscium fiant. inicium tamen piscis vocabulum dedit. Galatice a colore lacteo noīate. Greci em̄ gala lac dicunt. Sfera a rotunditate greco vocabulo appellatur. Quicquid em̄ in rotundū format sfera a grecis dr. Jus co quine magistri a iure nuncupauerūt. q ea ē lex odimenti eius. Hanc greci zemam

uocant. Caseus uocatur q caream ꝛ seru. q. careū Nam sex ei oē deducī: vt ponderib⁹ arguaī Cobustꝫ lac nouū: qđ neutri generis ē. Lac a greco sermone deriuatū ē p candore. Greci em̄ albū leucon dicūt. lac uero a sāngs qđ nutrit a qđ nutrit. Nā lacte nutrimur. vinim⁹ sangne. Quactū. q. coactū a. q. coagulatū Accepta em̄ secū alia spē coagulat Mel grece appellatiomis est qđ ab apib⁹ nomē hīe p batur. Nā apis grece melisse dr. Antea aūt mella de rore erant. inuenieb anturq in arundinū foliis. vnde a vgilius. Hacten⁹ aerij mellis celestia dona. Siquidē hyscusq in mbia a arabia colligatū repitur. ramis inhærens in similitudiem salis. Omne āt mel dulce dr. Sardū amarꝫ est absinthij cā. cuius copia e⁹ regionis apes nutriunt. Fauus uocat. q comeditur magis q̄ bibit. Fagere em̄ greci comedere appellāt. Aiunt eī medici a qui de humanoꝝ corpm scripsere natuis precipueq galien⁹ in libris quorum titulus ē. in quo puerorꝝ a uenū. ac pfecte etatis virorꝝ. mulierūq corpora infirmo calore feruē. a noxios esse hīs etati b⁹ cibos qui calorē augēt. sanitatēq̄ oducē. frigida queq in esū sumere. sīc ꝛtrario semibus qui pituita laborāt a frigore calidos cibos a vina vetera p desse.

De potu. Capi. 2.

POtio a greca deriuatione uocatur. Hanc em̄ illi pot⁹ dicunt a qua generalē uocata q superficies e⁹ equalis sit. hinc a equora. Hanc quidā recentē uocant. q rejicī noua. a fonte uel a flumine. Nā uetus putescit. q nō ē utilis uetusta vtq̄ mū: sed statū sublata de fluie. fonte. uel puteo. fetescit em̄ uetusta vinū in de dictū q eius potus sanguē uenas cito repleat. Hoc alij qđ nos cura soluat liēū appellant. Veteres vinū uenenū uocabāt. Sed postq̄ inuentū est vir⁹ letiferi suci hoc vinū uocatū est illud uenenum Vnde a hiero⁹. in li. quē de uirginitate oseruāda scripsit Adolescentulas dixit ita vinū debere fugere vt uenenū. ne p etatis calore feruēti bibant a peant. Inde est q apud ueteres roma nos femine nō utebant uino: nisi sacroꝝ cā. certis dieb⁹. Merꝫ dicim⁹ cū vinū puꝝ sig nificam⁹. Nā merꝫ dicam⁹ quicquid puꝝ atq sincerꝫ est. sīc a aquā meracū. nulli vtiq rei mixtā. Hinc a merenda q antiq̄tus id tpis pueris o parijs quibus pānis mersq dabat. aut qđ meridiem eo dē tpe ꝛ soli ac sepatim nō vtiq in prādio à in cena adhibā mensā. Inde credim⁹ etiā illud tps qđ p⁹ medium diē est. meridiem appellari q puꝝ sit. Mustū est vinū e lacu stati sublatū. dictū āt creditur mustū. qđ in se limū a terrā hēat mixtam. Nā mus terra ē vnde a humꝰ Cuius tantavis ferocis ē vt vasa q̄ uis grādia ex eo plena absq spiramine repleta illico disrūpat. Roseū vinū ꝛ cū rubore Rosa em̄ rubet. Aminū uero. q. sine mimo ꝛ sine rubore. nā albū est. Sucinatū sucine gēme similis est ꝛ fuluī coloris Limpidū vinū ꝛ pspicuū ab aque spē dictū. q. limphidū. Limpha ei aqua ē. Turbidū. q. turbidū ꝛ terra ꝛ mixtū qđ est fece Falernū vinū uocatū a falerna regione cā panie vbi optima vina nascunt. Colatū vas prium nuncupauit in q̄ deportat. Gazetū uo a regione vnde defert. Gaza em̄ oppidum est palestine. Infertū vinū dr qđ altario libatur atq offert. Spurcū qđ offerri nō licet. aut cui aq̄ admixta est. q. spurcū hoc est immundū. Honorariū vinum qđ regib⁹ a potentib⁹ honoris grā offert. Cathō de inuocētia sua. Cū essem in prouincia legat⁹ q̄ plures ad pretores a ꝛsules vinum honorariū dabant: nunq̄ accepi: nec p̄uatus quidē. Crudū vinū ē insuaue qđ seruī potant Acidū uel q acutū. uel q aq̄ mixtū Vinū em̄ aqua mixtū cito in hunc sapore redigitur. Vnde a acidū. q. aq̄dū. q aqua lauant vue in torcular⁹ p⁹ expressum vinuz. Est vilis potus seruis apt⁹. Conditū uocatū q ñ sit simplex ex omixtione pigmentoꝝ opositū. Lactatum ē potio e lacte. Mulsū ex melle mixtū. Est em̄ potio ex aq̄ a melle qđ greci melligratū uocant. Hydromelū mustū melle admixtū uel hemē ter agitatū atq omodum. Hydromelū qđ fiat ex aqua a malis matianis. Succatū liquor ē a que fecis imi admixt⁹ sacco expressus. Luria oxymelū appellatū q acetū a mellis pmixta ofici materia. vnde a dulcedinē retinet a aquor ē. Rodomellū dr eo q in fuco rose mel admiscea tur. Mellicratū vinū melle mixtum Medus. q. melus. q ex melle fit. sīc calamitas p calamitas Fecula uua pinguis decocta usq ad crassitudiem mellis. ac refrigerata utilis stomacho Passum quicq̄d ex uua passa opressum effluxerit. dī aūt passum a patiendo. Nā petitur uua ficticia a deo quia a inde fit passum. Defrutum dictū est qđ defrudet a. q. fraudē patiat. Carenū eo q feruendo pte careat. Tercia em̄ pte musti amissa qđ remāserit carenū est Cui otraria sapa ē. q̄ feruendo ad terciā redacta descendit Sicera est oīs potio q̄ ex vinū inebriare p̄t. Cuius licet nomen hebreum sit: tñ latinum sonat p eo q ex fuco frumenti uel pomorum ofīciatur. aut palmaꝝ fructus in liquorē exprimat. coctisq frugib⁹ aqua pinguior. q. sucus colat. a ipsa potio sicera nuncupat Cerusia a cerere id ē fruge uocata. Est enim potio

ex seminibus frumenti valo mō ꝯfecta. Celia a calefaciendo appellata. Est em̄ potio ex fuco tritici p artem ꝯfecta. Suscitat em̄ igne illavis ge rmmis made facte frugis. ac deinde siccat. a p⁹ in farinā redacta: molli fuco admiscet. quo fermentato sapor austeritatis a calore ebrietatis adiiciatur. q̄ fit in hīs ptibus hispanie. cuius feraz vim̄ loc⁹ nō est. Sex dē q̄ se se vas emergendo afficiat. Gaz est liquor piscium salsus q̄ olim ꝯficiebat ex pisce: quē greci garon nōbant a q̄us nunc ex infimito gñe piscium fiat: nomen tñ pristinū retinet a quo imitū sumpsit. Liquamē dictū eo q̄ soluti in salsamento pisciculi eundē humorē liquant. C⁹ liquor appellat salsugo vel muria. Proprie āt muria ex aqua sale ommixta effecta q̄ gustu imodū maris. Sucus ex q̄ sacco exprimit. vt tissane. Tissane. zema apozima grecā vocabula sunt.

De vasis escaz. Ca. 3

Vas dictū a vescendo q̄ in eo esce ponant. C⁹ diminutiū vasculū. q. vesculū. Fictilia dē q̄ fiant a fingantur ex terra. Fingere em̄ ē facere et formare a plasmare. vñ a figuli dicunt. Et vas fictile ex non fictum in illud q̄ mendaciū est: sed q̄ formatū vt sit. a hēat aliquā formā. vnde a apls ait. Nunq̄d et figmentū ei q̄ se finxit. q̄re mē sic fecisti. Fictilia vasa in samo insula p⁹ inuenta traduntur facta ex creta a indurata igni. vñ a samia vasa. Postea inuentū ē rubricā addere a ex rubra creta fingere. Antiq̄ oē aūt fuisse dicūt vsum fictilium vasoz: q̄ fundendi eris ā argenti. Aps veteres em̄ nec aurea nec argētea: ꝫ fictilia vasa hēbant. sic ad vina doleis cogitatis. ad aq̄s amphoras. idriis ad balneas. ac reliquis q̄ mvsib⁹ hoim. aut rota fiunt. ā manu aptant. Argilla āt ex terra exocta testa vocabulū fuscepit. q̄ dū mollis esset efficit testa nec dicat cū vocabulo pristini generis q̄ qđ fuit nō est. Arretina vasa ex aētio municipio ytalie dicte vbi fiunt. sūt em̄ rubra. de quib⁹ sedulius. Rubra qđ appositū testa mistrat ol⁹ Samia vasa quidā putant ab oppido samo grecie hīe nomen. Alii dicūt cretam cē ytalie q̄ non longe a roma nascitur q̄ samia appellat. Celata vasa argētea vel aurea sunt: figmis eminētioribus intus ex̄re expressa. a celo vocata qđ est genus ferramenti: qđ vulgo cilionē vocāt. Crisendita vasa deaurata grecū ē. Anaglifa q̄ supius sint sculpta. Greci em̄ ana sursū. glife sculpturā dicūt. vt sursū sculpta discant eas vsus vocabulū a spē sculpti. vñ a scutella p diminutionē. Est. n. eiusdē filiis. Postea dictus vocatus ē q̄ det escas. vt apponat. A quoꝝ

disciplentes dī: siue [illegible] q̄ iacerant. Messoriū vocatū a mensa p derivationē q̄si mensorium. Paraphis q̄drangulū a quadrilatera vas. vt pibus absidis. Patena q̄ dispanfpatētibus q̄s oris sit. Lancis gauata. q. cauata g̃p. c. trā posita. Dime a cōcha. sed illa cauata ista deaua. sic a greci hec nuncupant. Apoferata a grecis a ferendo poma vel aliq̄d noiata. ē em̄ plana. Salinū vas aptū salib⁹ Idē a fulgura. q. salsica. Acetabulū. q. acetafer q̄ acetū ferat. Codear abusu pri⁹ codeax dictū. Dime ē illud vetex dicti cō. Sum codeis habilis a nec min⁹ vtilis ouis. Nunq̄d scis poti⁹ cur codea rem vocor. Trissiles grece latine tripedes. Qui āt q̄ tuor pedib⁹ mīstunt abusiue dicunt. Invasculis āt tria q̄runt q̄ placeāt. man⁹ artificis. pond⁹ argenti. splendor metalli.

De vasis potatoriis. Ca. 4

Poculū a potando noiatū est em̄ oē vas in quo bibēdi est ꝯsuetudo. Fiale dicte q̄ ex vitro q̄s fiant. Vitex ei grece hialin dī. Patere filiales sūt dicte vel q̄ in ipsis potare solem⁹. vel q̄ patētes sunt. dispanfisq̄s labris. Cratera cabix ē duas hīs ansas a ē nomen grecū declinat āt apd eos hic crater. Nā latine hec cratera dī. Vñ p sius. Si tibi crateras argenti. Virgili⁹. Crateras magno statuūt a vina coronāt. Fiebant aūt primū a onerionib⁹ virgulax. vnde a dicte cratere apotu kratin. vel q̄ nuicē se tenent. Ciati q̄s a scafi cimbia a ipsa pocula ex sunt genera. Ex quib⁹ cimbia sunt pocula ex similitudine cimbe nauis. Emistis spēs poculi q̄ ducti vno spū bibit. Bachia primū a bacho qđ est vinū noiata. postea inusitat⁹ aquarijs transit. Calices a calati a scale poculorū gña. ante a ex ligno facta. inde a vōta. Greci em̄ ōne lignū cala dicebāt. Ampulla. q. ampla bulla. similis ē em̄ rotunditate bullis. q̄ ex spumis a qua fiunt. atq̄ ita inflant vento.

De vasis vinarijs a aq̄rijs. Ca. 5

Noforax vas ferens vinū. Eno em̄ vinū est. de q̄ illud ē. Vertit enofori fundus sima nobis. Flasce a grecovocabulo dicte. Nec p vehendis ac vendēdis fialis primū facte sūt. inde a nūcupate sunt. Postea inusū vini transierūt manēte greco vocabulo vnde sumpserūt inicium. Lagena a situla greca noīna sunt. inflexa ex p tex vt fierent latina. Illi em̄ lagynos lagenam illi ficile nos situlā dicim⁹. Cantarus. Idria vasis ge⁹ aquatilis p derivationē nūcupata. Idros em̄ greci aquā dicūt. Situla q̄ sitientib⁹ apta sit ad bibendū. qđ vas greci cadum vocāt. Catinū vas fictile qđ meli⁹ neutro gñe dī. q̄ masculino. sic

a salinū dr vas aptū salibus Orca est ampla re spes. cū minore vbulo vrceus diminutiū vrceolus ē. Sciphꝰ in quo manꝰ lauamꝰ. Seriola ē orcay ordo directꝰ vel vas fictile vimi. aptū di tiā primū excogitatū. siē cilicises a cilicia nuncupate vnde primū aduecte fūt. Doliū cupos a cupas. a capiendo vel accipiēdo aq̄s vel vinū vōtas volunt. vnde a caupones. Vtres abvtre Mulgariū vas in qđ mulgent pecora. Jdē a mulctꝛ qđ i eo mulgeat lac Labꝛ vōtum eo qđ in eo lauationē solitū ē fieri infantū cuiꝰ diminutiū labellū. Jdē a alpheū qđ in eo albationē fieri solitū sit. Pelues vōte q pedes ibi lauent Sifon vas appellatū q aq̄s sufflando fundat. vnde em̄ hoc orientales. Nā vbi senserint domū ardere: currūt cū sifonis plenis aquis. a extinguūt incendia. sed a cuz aras expsis ad supiora aquis emundāt. Ca. 6.

De vasis olearijs.

Amica diū vas olearū. Scortia vas olearū eo q sit ex corio dictū. Alabastꝛ vas vngentariū a lapide fuignis cognoiatū: quē alabastritem vocāt qui incorruptā vngēta oseruat. Pixides vascula vngentaria ex buxo facta. Nā qđ nos buxū: greci pixū vocant. Lenticula modicum vas eneū vel argenteū quadrangulū in latē aptum. qđa lechitū. Est em̄ vas olei q̄ reges a sacerdotes vngebant. a liniendo dictum.

De vasis coquinarijs. Ca. 7.

Omnia vasa coquendi cā pata coctia dicunt. Plautus. Eneis coctilis mihi exoccta est ois mia. Olla dicta pro eo q ebulliat in ea aq̄ igni subiecta vt altiꝰ vapor emittat. Vnū a bulla dr q̄ in aq̄ venti intꝰ spū sustentat. Patella. q. patula Olla. n. ē oris patentioribꝰ Cacabꝰ a cucuma a sono feruoris cognoiant. Hec in greecis a latinis oia noia hūt. sed vtꝛ latini a grecis. an greci a latinis hec vōbula mutuassent incertū est. Letetes enee sunt greco ꝑmone vōte. sunt em̄ olle minores in vsū coquendi pate Sartago a strepitu somi vocata q̄n in ea ardet oleū. Tripedes appellate q tribꝰ pedibꝰ ostent. has greci tripodas vocāt. Mola a rotūditate sui vōta vt mala pomoꝛ. sic et greci malon. Cribꝛ q ibi currat frumentū. q. curriculū. Rotabulū dēm a prueudo stercora. siue igne panis coquendi grā. De vasis repositorijs. Ca. 8.

Asophilaciū archa ē vbi colligūtur in tēplo ea q̄ ad indigētiā pauperꝛ mittunt. Compositū est āt nomē de lingua ꝑsa greca Gaza em̄ lingua ꝑsaꝛ thesaurꝰ Filation grece custodia interꝑtat. Archa dicā q arceat visū atz phibeat. Hinc a archiginū. hic a archanū. secretū vnde ceteri arcent. Cibutū greci nomē est qđ nos archā dicim. Locutus ad aliq̄d ponens in terra factus locus seu ad vestes vel pecuniā custodiendā. vñ a p diminutionē dr. Mozica q. modica. vnde a modicū. z. p. d. sic solent itali dicere ozie p hodie Scrinia saccus a sago dictꝰ q eo ofuto efficiat. q. sagꝰ. Marsupiū sacculus nummoꝛ quē greci marsippa appellāt. Quedā ei greca noia in latinū paulo inflectū turꝑter romanū eloquiū. Sitarcie nautaruz fūt ab eo q fuere fūt. Inuoluciꝛ dictū q aliq̄d in se teneat inuolutū. Fiscus saccus ē publicꝰ vnde a fiscelle a fiscine dr. Hunc hūt exactores. a in eo mittunt debitū publicū qđ reddit regibꝰ. Fiscus āt prime positꝰ is ē. deriuatiū fiscina ē. diminutiū fiscella. Canistꝛū fissis cannis oꝛtexit. vñ a nuncupat. alij greculū asserūt. Cistella a cistis ex canna vel ligno quibꝰ oꝛtexit noīata. Cophinꝰ ē vas ex virgultis aptū mundare stercora a terrā portare. de quo ps Manꝰ e. in cophino fuierūt. dictꝰ aūt cophinꝰ q. couꝰ. q. cauꝰ Cortes dū q̄ curuatis vrgis cōtexunt. Sportula diminutiū a sporta. sporta āt dicā. q̄ exportet aliq̄d vel q̄ ex sparto sit. Spātus vero ē feuteꝛ virgosus sine foliis. ab aspitate vōtus filis carici texte. a funes de eo ofici unt. De vasis luminarioꝛ. Ca. 9.

Colendo ignē a lig̃: antiqui appellauerūt focū. Fos em̄ grece latine ignis ē vnde iuꝛ phos quos dicā cū cta pereant. Et reuera sine caloꝛ ē mihil nascit adeo vt de septēkone dicat. Sterili nō quicq̄ frigore gigni. varro āt focos ait dcos q̄ foueant ignes. nā ignis ipsa flāma ē. quic quid āt ignē fouet focꝰ vōtur. seu ara sit. siue quid aliud in quo ignis foueat. Lucerna a licinio dicā est. vnde a breuis ē lu. vt ps ius. dispositꝛe pinguē nebulam vomuē lucerne. Si em̄ a luce diceret. nō staret vsus. Licinꝰ āt. q. lucinus. Est em̄ candela lucerne. Cādelabꝛ a candelis dictum. q. candelafeꝛ q candelā ferat. Cereꝰ p deriuationē nomen a cera hꝛ ex q̄ formatur de q̄ quidā. Hic tibi nocturnos prestabo cereꝰ ignes. subducta luce altera luꝛ tibi fiet. Cādela a candēdo dr eo q candēdo deleat. Lacunaria pē dētia fūt tuia. q. lucanaria vel in aere lucētia. Funalia fūt q̄ intra cerā fūt ducta a fumbꝰq̄s añ vsū papiri cera circūdatos hūere maiores vñ a funera dr. Funalia āt greci scolaces dicūt q̄ sint scolicie hoc ē mortis. Vos romani fūes a funalia noiabant. Funalia cādelabra apꝰ veteres extantes stimulos hūerunt abuncos quibꝰ fumiculi cera l hꝰ cemodi alimento luis obliti figebant. Jdē itaq̄ a stimuli pacuti fūalia dicebant. Lāpas flāma ē in vitreꝛ lucens

dicta q̄ labentis motum oſtendere videatur. Fax dcā q̄ focos faciat. cuius diminutm̄ facula. Laterna dcā q̄ lucem interius hēat clauſā. Fit ei ex vitro mus r duſo lutevt venti flatꝰ abire nō poſſit a ad prebendū lumē facile vbi q̄ circūferatur. Lucubꝝ vocatū q̄ luceat in vmbra. Eſt em̄ modicus ignis qui ſolet ex tenui ſtuppa cera q̄ formari. Pira eſt q̄ in modum are ex lignis oſtrui ſolet vt ardeat. Piro ei ignis ē: ſed pira eſt ipſa lignoꝝ ogeries: cū nō dū ardet. rogus eſt cū ardere cepit. buſtū vero iā exuſtū vocat. Farus ē turris maxima: quā greci a latini in cmune ex ipſi⁹ rei vſu fāxe appellauerūt eo q̄ flammaꝝ indicio longe videatur a nauigantib⁹ ſic ſuprad ixim⁹ qualē ptholomeus iuſſ alexandriā oſtruxiſſe. dccc. talētis tradit. Vſus ei⁹ eſt nocturno nauiū curſu ignes oñdere ad puncta davada portuſq̄ introitus ne decepti tenebris nauigātes in ſcopulos incidāt: nā alexandra fallacib⁹ vadis inſidioſos acceſſus hz. Dinc ḡ in porticib⁹ machias ad prelucēdi miniſteriū fabricatas faros dict. Nā fos lux ē. foros viſio dr. Vñ a lucifer grece fosforos appellat.

De lectis a ſtellis. Ca. 10. ℣.

Lectice a lectis Bbſs vōce. Stratus a ſterned⁹ dcis. q. ſtoriatus. In hijs ſolis antiq̄ ad dormiendū accubabāt. non⁹ laneis ſtramētis reptis Storia q̄ ſit terra ſtrata. Cama ē breuis a circa terrā. Greci. n. cami breue dicūt. Cubile ē ad bādi loc⁹. Grabatū greci ē. Baionula ē lect⁹ q̄ in itinē baiulat. a baiulando r deportando. Puluinar lect⁹ diuitū eſt. inde a puluill⁹ Spinge fūt in quib⁹ fūt ſpingate effigies q̄s nos grifos dici⁹. Punicani lecti pui a humiles p̄mū a cartagine aduecti a inde noiati. Lectice ſiue pluteī lecti. de q̄bus ſatili⁹ rufus de vita ſua. p̄mū in q̄t dcra conſuetudinē imperatoꝝ p lectis lectis vtebant. Spōda āt exterior ps lecti. plutei⁹ interior. Geniales lecti pprie ſūt q̄ ſternunt puellis nubentib⁹ dcī a gnandis literis Cunabula ſunt lectuli in quib⁹ infantes iacere ſolebāt dcā q̄ ptui abhibeant. q. cinabula. nā cinere ē grece cinis. Feretꝝ dr q̄ in eo mortui deferantur a ē greci nomen. Nā feretron dr apotu feresin. a ferendo. nā latine capul⁹ dr q̄ ſup capita bōim ferat. ſic plautus. Capularis cenes. vicin⁹ capulo. Scāna ſunt q̄ altioribus lectis apponunt dcā a ſcandendo. Dinc a ſcabelli q̄ lectis puis vel ſellis ad aſcenſū apponūt. Scabellū āt a ſuppedaneū dr. Nā q8 greci dicūt ipodion: dixerūt latini ſcabellū a alij dixerūt ſuppedaneū q̄ ſub pedib⁹ ſit. Scanſilia ḡdus ſunt: vbi onerati in ſedib⁹ hērēt. ſedes dcē quō apud romanos nō erat vſus accūbendi. vñ a ſedere dicebant. Plin⁹ ca vt varro ait de vita pli romani viri diſcūbere cepērūt. mulieres ſedere. q̄ turpis viſus ē in mulie accubit⁹. Sedes ſingularis nūc pprie regni ē. q8 grece thron⁹ dr. Item thronū greci dicūt: nos ſoliū. Subſolia vero ceteroꝝ cathedre doctos. Soliū in q̄ rex ſedet ppē tutelā corpis ſui. Fm quos dā a ſolidit ate dcm q. ſolidū. Fm alios p antiſticō. q. ſolidū a ſedē do. Vñ a ſella. q. ſedda dcā ē a ſubſella. q. ſubſeddia. Selle curules erāt in quib⁹ magiſtratus ſedentes iura reddebant. dcē āt curules q̄ apud veteres p̄tores a conſules pter itineris lōgi māgitatē curru ſoꝝ puehebant. ſelle āt quib⁹ plebeos vehebāt. q̄b⁹ ſedentes dicē iura ſolebāt. a curru curules ſelle ſunt noiate. Tripodes ſcabelli ſūt hñtes tres pedes. ſ a candelabra tripoda ſunt. q̄ ſiliter hñt tres pedes.

De vehiculis. Ca. 11

Arꝝ a cardine rotaꝝ dcūm. vndecurrens dā q̄ rotas hīe vident. Rota āt dcā q̄ ruat. a rotundū a rotavocatū. Reda gen⁹ vehiculi. iiij. rotaꝝ. Bas antiq̄ rotas dicebāt pter q8 hīent rotas. Carpentū pompaticū vehiculi gen⁹ eſt. q. carꝝ pompaticū. Plauſtꝝ vehiculū duaruꝝ rotaꝝ quib⁹ onera deferunt. Et dcūm plauſtꝝ q̄ voluit. q. d. p plauſtꝝ Cara curtū vehiculum altiſſimaꝝ rotaꝝ. q. carꝝ acutū. Capſus carum cavndiq̄ ptexta. q. capſa. Pilentū p̄toritū ptextū. iiij. rotaꝝ vehiculū quib⁹ matrone olim vtebant. Virgili⁹ Pilentis mr̄es mollib⁹. Oratij⁹ Plures calones atq̄ caballi paſcendi ducenda p̄toria. Erāt em̄ antea pilēta veneti coloris nō vt nunc fūt tuſſati. quib⁹ miſi caſte matrone vti nō poterāt: ſic nec vittis. Baſterna vehiculū itineris. q. vie ſterna. mollib⁹ ſtramētis ē poſita. a duob⁹ animalibus deportatur.

De reliquis q̄ in vſu hñtur. Ca. 12

Baculꝰ a bacho reptore vitis ferē inuent⁹ in q̄ boies motivino interēē Sic āt a bacho baculꝰ: ita a baculo baculꝰ per diminutionē. Fuſtes dcī q̄ p̄fixi in terrā ſtent. q̄s ruſtici palos vocāt. quib⁹ iuuenes p crimib⁹ feriuntur. Vectes dcī q̄ manib⁹ vectent. vnde hoſtia ſaxaq̄ euellunt. Forfices fm ethiologiā ſi a filo dicunt. f. ponit vt forfices q̄ ſunt ſartoꝝ. ſi a pilo p̄. p. vt forpices. q̄ ſunt tonſoꝝ. ſi ab accipiendo p. c. vt forcipes eo q̄ formū capiant. q̄ ſunt fabroꝝ. Formū em̄ dixerūt antiq̄ calidū. vñ a formoſus. Nouacula ferꝝ ſubtile: ſatiſq̄ acutū. dcā āt nouacula eo q̄ innouat faciem Pecten dcūs eo q̄ pexos capillos facit atq̄ compoſitos. Calamiſtꝝ ē acus q̄ calefcā a abhibita calefacit a intorquet capillos. Vnde et

calamistrati appellant qui coniam torquent
Clauis dicā q daubat a apiat. Catenatū q ra
piēdo teneat. Horologiū q ibi horas legam⁹
a colligam⁹ Est em̄ in solarijs positū vbi a cla
uo per lineas currit vmbra. vt quācunq diei
horā ostendit.

De instrumentis rusticis. Ca. B

Comer est dcus q vi humū eruat.
seu ab euomendo terrā. de q lucre
tius Vncus aratri ferreus occulto de
crescit womē in aruis. sumitq p dēs
mentū fulgorē. Aratr ab arando terrā vocatū
dicim. q. arateriū. Buris ē curuamentū aratri
dicim. q. bosoira q fit in fistitudie caude bouis
dentale ē aratri ps prima in q womer inducit
q. dēs. Cultelli a cultura dcī eo q ex ipsis pu
tacōe veteres in arbore vtebant a vite priusq
falces essent reptē. Falx ē qua arbores putan
tur a vites. dicta āt falx q hac primū milites
herbā filicē solebāt abscidere. vnde est illud
Pax me certa ducis placidos curuauit in vsus
Agricole nunc fū. militis ante fui. Falcastra
a similitudie falcis vōtum. Est āt ferramentū
curuū cū manubrio longo ad densitatē vepri
um succidendā. Dūa runcones dcī quibus ve
pres secant a runcādo dcī. Sertula ē pre tenu
is lamina ferri dentū mordacitate resecās ar
bores seu ramos. Rastra q aut a radendo terrā
aut a raritate dentiū dicta. Ligones q terrā le
uent. q. leuones. Scubicia dcā eo q circa cau
dicē terrā apiat. a q̄uis e⁹ vsus m reliq̄s opi
atur: nomen tñ ex caudice retinet. Banc alij
gñaliter vocant. q fouea faciat. q. fouessoriā
Sarculū ferr fossoriū ē hīs duos dentes a sar
riendo a fodiendo dēm. Pastinatū vocant ag
cole. ferramentū bifurcū quo semina purgan
tur. Vnde etiā repastinari dē sunt vinee vete
res q refodiunt. Cilindr⁹ lapis est teres i mo
dum columne. qui a volubilitate nomē accepit.
de quo virgilius. Area tū prim⁹ ingenti equan
da cilindro. a vertenda manu. Tribula gen⁹
vehiculi vnde teruntur frumenta. a ob hoc ita
vocatur. Pala q ventilabrū vulgo dr a ventilan
dis paleis noīata. Furcille dcē eo q his fru
menta cillent a mouent. Vnde a oscilla dcā
ab eo q cilleāt hoc ē moueant ora. Nā cillare
ē mouere. Thesserе sunt quib⁹ frumento rum nu
merus designat. Trapedū mola oliuaria Pre
lū trabes quo vua calcata premit. a premēdo
vocatū. q. pressoriū. Prelum quo premit oleū
qua liq̄tus pfluat. et q ab vuis vel oliuis. tor
quendo oleū vīnūq exigit. Verenes a vehere
a portare noīate. Quatus cortes colaq prelo
rū p quē mustū fluit. a colādo dcīs. Fiscū. q.
fiscullū a colando oleū dcīm vel. q. fiscella olei.

De instrumentis aquar. Ca. C

Rota dcā q. q. ruat. Est em̄ machia.
de q a fluie aqua exhit. Lucretius.
In fluuio versare rotas atq austra
vide⁹. Austra āt a rota. ab hauriē
do aquas dcā. Girgillus q in giro vertit. Est
em̄ lignū in transuersa ptica mobile. ex quo
fumis cū situla vel vtre in puteū dimittit hau
riendę aque cā. Telonē ortulani vocant lignū
longū quo hauriunt aq̄s. Et dcīs telon a lō
gitudie. Telon em̄ grece dr quicq̄d longū est
Vñ a mustela vōta. q. mus long⁹ Hoc instru
mentū hispani cicomā vocant p ter q̄ imite
tur eiusdē nois auē leuantis aque. ac deponē
tis rostrū dum dangit Ama lup⁹ qui a camicu
la ferre⁹. Arpax q si quid in putū decidit. ra
pit a exhit. vnde a nomen accepit. Arpax āt
dcīs. q. arripit. Arpe em̄ grece rapere est.

De instrumentis equor. Ca. C.

Falere ornamenta equor sunt. a ē ser
mo greacus. Frena dcā q equos fre
mere cogāt. vel q hoc eq frendant
a imprimāt dentibus a obmordeant
Vñ a nefrendes dcī. adhuc lactātes porculi
q nondū aliq̄d frendant a deminuāt dentib⁹.
Dinc a faba fresa q molita ē. Lupati sunt fre
mi asprimi. dicti āt lupati a lupinis dentib⁹. q
inequales sunt. vnde etiā eor morsus vehemē
ter obest. Cam⁹ ge⁹ asperi freni ē quo caballi
superbi coerceri solent dcīs a curuitate. Camur
em̄ greci curuū dicūt. Habene ab hīndo dcē q
his equos hēamus. hoc est teneam⁹. vnde a
equi habiles dcī. Hec a retinacula a retinēdo.
Capistr a capite iumentor dcūm. Sella a se
dendo. q. sedda. Antella. q. ante sellā. sic a p⁹
tellā. q. p⁹ sellā. Cingula hoīm generis neutri
est. nā aialium gñe femino dicim⁹ has an
gulas. Sagma q corrupte vulgo dr salma. a
stratu sagor vocat Vnde a caball⁹ sagmari⁹
mula sagmaria. Capulū fumis a capiēdo q eo
indomita iumenta oprehēdant. Calcaria dcā
q in calce bois ligant. v in pedis posteriore p
te ad stimulandos equos quib⁹ aut pugnan
dū est. aut currendū p ter pigriciā aialiū aut
timorē. Nā ex timore stimuli nuncupati. licet
sint a libidinis stimuli Strigiles nuncupati a
tergendo q his equi terganť. Caracter ē fer
rum coloratū quo note pecudib⁹ imuruntť. Ca
racter āt grece latine forma dr. Cauteriū dcm
quasi cauturiū. q vrata puida sit in eū. seueā
q cautio. vt dū videť cui⁹ sit auaricia refrenet
Q̄s interdū pro signo. interdū pro cura abhi
bet. vt vis morbi ignis ardore siccet.

Explicit liber ethimologiar ysidori hispa
lensis episcopi.

symoniaca erant. In istis sufficit sola volūs
Quedā āt symoniaca ꝙ prohīta. s. q̄ p cōsti//
tucionem ecclē tm: sunt symoniaca. ut cum q̄s
renūciat ecclē ita q̄dicōe. ul' pacto ut det
nepoti suo uel alti. In talibus nō sufficit so//
la volūtas ni procedat ī actū. ut ex de offic.
delegati ex parte ꝑma. ¶ Idem dr̄ ianf. e.
t. s. Cōmutti āt. Et pe. in scrip. et ino in
glo. sū. c. tua nota. ¶ Dicat h' etiā glo. Nō ꝙ
cū q̄rezen symoniaca fiāt. nec lega pactū ad
fecisse. et rauerūt q̄ direzūt symoniā nō cē
sine expssa pactione. ¶ Quod nō h' dr̄ ray. ni
procedat ī actū Intelligē s. glo. h'. In actū
nō dicit renūciādi s. pactādi. Vñ et vi. ī
s. In p̄cedēdiat ꝙ in ipe sola volūtate ñ
p̄cernit. nec ecīā volūtate p̄cedēte ad actū
simplē. Et si volūs procedat ad actū symo
illius s. q̄ ē pñtiū. s. sub q̄dē pacto. hīc
symonia ē. Nā si sñ h' ās renūciat bñ fo
ca intēde ut ic. q̄ dignus ē ampliat. milz
z p̄cm. ¶ Tenor. cū hys. glo. hic. De nūo
ecīā illoz q̄ sunt symoniacā. p̄ phīta. sūt
ut dr̄ ianf. vende vicariā. castellonatū.
yconomatū. aduocatiā. et hm. ut ex. e. t. ad
nrām. z. q. i. Et q̄ē epō. et. q. m. Saluator.
Idem vlricus. questio sexta.

Qualē possit fi' hñficior cum sine cor
pmūcio. Ex. s. vl. s. exceptauit. dd.
Qd' aut fit pmuta bñfior hm. vel possessi
onū hm. uel vtrunq; ut āt bñfa ī ecclia ī possess
ionib; pmutā. et ibi pl' lmdās. petat sibi
q̄dā certā sūā pecūiā ut sic ad ēlitatē pmū
cōis valeāt pueire pmū nō pt fi' aūcte uel
pactione ptū. sū sr̄mōia. Et ep̄ē si utile fo
re vidit pt ex offō suo tūssere ꝑsōe et facere
pmūcōes. Vñ ecīā ptēs īt se de hō q̄ fire non
debent. Et utrāq; uel altera pt epō ī simulare
sūū desiderū et cām sū utilitatē sue pmuta
cōis. Aliq; tñ dicūt vt vul. m glo. hic. Qd'
pūt sñ pcō sibi mvicē ītiare suas volūtas
Et ꝑmūi tuti ē. ut dr̄ vl. ¶ Immo. et ī m.
ī glo. et de rez pmūcōe s. r. c. Quesitū. dicit.
Qd' ptēs de hoc mt' se pacisci et trāsare nō lz.
Dicit et ibid' Qd' talia pūt ee vā ad epm. e
Cū ego ñ possim seruire ī mea ecīa amoueri
ul' profiteri. s. propt' dūsitatē lingue ul' a
usitate de cā. supplico ut de mea p̄bēda uel
ecīa. alī prouideatis. et in prouidendo m
a. Credim' q' ꝙ possit ei dari. et fili meliꝰ
ꝑpetre. et ecīa mea. et ni sua. ar. et. de p̄bē
dis. Aut ecīa. Concor. ecīa cū h' hostē in glo.
ibid'. ¶ Et m vl. pmūo nō possessoriū ꝑse
ñ ē mhīta. ut dr̄ clemēs p̄. m. et. de rerum
pmūcōe ad q̄onē. q̄ dat ibi tpale p tpali.
Tenui ꝙ p̄dēs et ecīa licētiē. ut id' Clemens dr̄
ibid'. Sic tñ ꝙ q̄ctus nec ꝙ sibi ītiē mutuā
Et q̄ctus pmutandis ecīa sepatī fiat a q̄ctu
possōnū. et caueāt pmutantes ne q̄de spūa
lia iuris de q̄ubz plus hz vna ecīa ꝙ alia. plꝰ

uel mm' dr̄ acq̄rei tpal. Cōcor. h' mmo ex
de rez pmuta. In glo. sū. c. ad q̄ones. Et tam
ī titulo de symoia. s. m. Symoniace. Dicat hīc
glo. ibid. Qr̄ h' pmū et ecīa adiuncē. s. cū eq
pacōe possēnū: locū ñ hz mt' psonat q̄ ñ hñt
nisi ut sufficiens ecīa. et h' ad vitā suā tm. Et ī
psonat ecīastice quib; propter talia ecīa ī
m petitū ē accessa. ut ī illa decretl. Ad q̄ones. vn.

Quot modis amittat symonia. Ex. s. ray.
c. ti. s. m. Cōmutti. Tribz modis amittit
ut dr̄ ī. s. illi loci. xxxm. Primo q̄ exauit ma
suas ab oī munere. sic dr̄ solū a munere. Et ab oī
munere. Aliud ē ē mere a manu. aliud ab obse
quio. ad a mutua. aliud a mali pecūiaz. aliud
ab obsequio z seruitij. debite ī pensa. aliud a mu
tuaz fauoz. p. q. v. Sūt ī multi. Add' dr̄ ianf. e. t.
s. Cōmutti. Add' ray. Je nō. Qd' symonia
tā dr̄ ordinis. alia ex parte ordinatoris tm. alia
ex parte ordinādi tm. aia ex re utriusq; parte. aia ex neutrius
parte. hoc cū utrāq; ignorāte dat uel promittit ad
q̄siturio ep̄i. s. i. et talium. Et q̄ a symoniace.

Quid de ordinante symoniace. xxxm.
Papue ex parte mediatoris Et quid ī similib;
de bñficiis collōne. Ex. s. hosti. s. m. Qualiter
amittit. v. fiet si ab. et scīptibus. q̄ sic dr̄. Et ibi
prīme pecūiaz uel ꝑces offrit ul' ꝑmittat cui
expse ad directum. ñ obē mi. vt ex. e. t. Sic nob'
tus lrīs. s. penult. et de homicidio. petrus Ebo
si me seruente et assentente. fuit ei dicor. ī ponere
meā volūtatem. et io ꝑtūaz occultū sit zelū
tiare debeo si aiam saluare volo. Et uio h' fit
me pēnto ignorāte et ab īmico uolente pro
mouere meam de ā spatiū ī pedire. ñ amittaz
symoniaq; ad me. ne ex dolo suo zeporter
q̄ mitted'. ex. e. t. Sicut tuē lrīs. et. c. Nobis
Ex. Quod si amicus meus pecūiaz dedit. symo
niace promouco. si nō sit symoniacus. teneor
tñ renūciare. vt ex. e. de symoniace. et. c. de re
ctl'aubo. et. c. Nobis. Cōcordat hīs inoc. ī glo.
s. i. c. Sicut tuis lrīs. Et q̄ ibid'. Qr̄ ignorāti
et q̄dicēti sūl ī pūnit: ad penā Intellige est sm
inoc. si pecūia dā ē p̄ electem pro ordinacōe.
Et nisi si daret pro electe ecīa eo prohibēte ñ h'
faceret ab īmico. Idem dr̄ vmc. in apparatu. b. ibi.
Et hosti. in glo. Et ray. i. s. xxm. Quid fiet.
m fi. Addit ibid' glo. vel. sic. Credo tñ q̄ si ñ
mouis meue daret pecūiaz epō in p̄iudicium
meū. et hoc faceret ante epō vocaret me ad
et q̄staret m q̄ ñ vocaret me ñ p̄ mouis ī
recipe ñ deberem. ¶ Immo. et. p̄ m glo. s. c.
Tanta ē labes. dr̄ sic. Nō. q̄ si ordinat' uel
dimē uel pñtim q̄ dante pecūiaz. ñ ordinatori
nō ē symō. si ecīa sine pecūia q̄ obtenturus erat.
az. r. q. vi. c. volē. Et aut rpe ordinati pecūiaz
dedisse. ecīa si sū pecūia ꝑ hīturus erat ordi
symō ē az. r. q. m. ante pio. et. q. m. Et q̄ ob. et
c. vlē. et. q. vi. ꝑ i. c. Id' vl. exx. s. Est hm.
¶ Hostien. s. v. Que pena v. id tñ. addit sic.
Id. tñ dr̄. Qui semel symoniace grauit ordīe

De tercio exercuerem dare ñ potit ꝑtũ cũ tu-
tu sit · et ꝑtũ recipiẽs ignoret vt · 1 · q · 1 · Si
qui a symõiace · et rõdr ibi manu forti cõtra. Et vi
reprobari ex · c · ꝓtuas · 11 · per quã vi dd · q si
recepi ordine ab eo q̃ symõiã ibi trahãt · et cauẽ
habeo · q̃uis ecia ꝑbenda hõ audierit si astuta me
remorderet · silẽ hẽt ex · de sima exercis · cũ illoz
ꝑ · 1 · t · 5 · si · v · In eod cau · vide de hõ plenius · i · q ·
xxi · Quc sit pena symoniaci · quc̃stio de nona.

Quid si peruẽaz ꝓ me ne scias ꝑmissam.
Postea solu a reddidi · ꝑ · s glo · vil · q · xm ·
Quid fiet · si v · peruẽaz solucdo · dd · Dz hz ꝑfruat
pertauũm et hz i malefic̃ recto trahat ratihabito
et mdato cõpe · pt tñ epe dispensare · q̃ reuera
nõ fiunt symoniace i recepcõe bñfic̃ sicut nõuit
Tanc · ex · de symõ · Sicut nob tuus lras · q̃ id dicãt
siue recitant · b · et hostr · m glo · ibid · nc ꝓbant

Utrum i ãqlibz cãlibz hz luare ad dari possit · x ·
pro spũalibz · ꝑ · si ꝑ rav · c · t · q · v · porro si
tas sus · dd · Dz i ãqlibz casibz luare dat ꝑ spũalibz ·
q̃z mundã mãu · q̃z mundã ab obsẽo · q̃z alm
una · mundã a mali pt dari i · v · casibz · Ꝑmus
si ẽptis offerat nõ pro spũali · 1 · q · 1 · Quid ad tui
Vlã sic dr glo · vil · ibid · Si hec ꝓpo pro · notat
appciacdem · seu gmũcdẽ · Sic mũs ꝑcedẽs ad q
tpale det pro spũali · vel eg · Si ãt notet cam
finale · ut sit sensus · iste dedit denariũ ꝑ sacrd ·
i · ꝑ venerabẽ sacrd · sil ꝑ vẽndũ sacrm · licite
pt hoc fieri · et credi · Primũ si notet cãz efficã
tem · ut sit sensus · iste ded pro sacrdo · i · pro de
uotione qua habuit ad sacrm · licite pt fi et credi ·
Et satis gcor · vl · c · xix · 5 · Cui ee hõ ꝓpo pro ·
Si ãt dubitet utz ẽptis vel ex pactione · vel ex
torsuꝑ mtẽcõe Datũ sit · tua sr max · atte · ꝑdam
ꝑ ray · s · Dantis et recipientis qualitas · viz an
a pauꝑe diuiti · vel eg · sit adite locupleti · ex hunc
modi ẽptis · ut si mattheu vel mũorus ꝑ ejs res dã
existat · Et donacõe tpẽ · an · s · instante nectite
seu a tpe offeraz · et si hõ hñdat ꝑ spũo · vel pro
vel ñ · extra · c · Et si ãnte · Dz hr metlinda ut dic
vl · 5 · Omia q̃ durmq̃ i foro cãz v actꝑ ꝑ spũo
de symõ ex multis · In foro ãt ecie mittit mte ·
Idr hostr · 5 · m · Qualr q̃ multr · Sed cas
ꝑ ray · e ꝓ opere spũalibz ad q̃ ñ tr ex offo
xm · q · ij · Caritate · Arm sicut hostr ex hõ ꝑ sacrdos
ꝑt locare opas suas · si ñ hz alias vñ vuat ·
Cercuẽ pro quibusd opis spũalibz debite
puta cũ ofterat epe cetuz · vel uisitat epatũ ·
pt erigi procuracõez moderatã · ex · c · Cũ sit ro
mana · x · q · m · relatũ · ex · de scõ · Cũ ex offi
ex de tẽporibus · In nouella inocẽ · Roma ·
dr tan · q̃ ñ audiri dr q̃ pro actu visitandi vel
ofterãdi · epe ad exigat · Dz pro labore vic ·
b · i glo · sr · c · Cũ sit cõna · dr q̃ nec pro labore ꝑ
potuis q̃ ista p[illegible]a a iure ꝑmissa · Immo et
si ecia ꝑ pauptã epm procurare ñ possit · ꝑse
ipse suptibz ecie ofterabit · x · gon · Cauendũ
hr b · Et contra cũ ee hostr · i glo · ibi · Si tus
pro vita ctna vel remissione pcor · ut ecõsme-

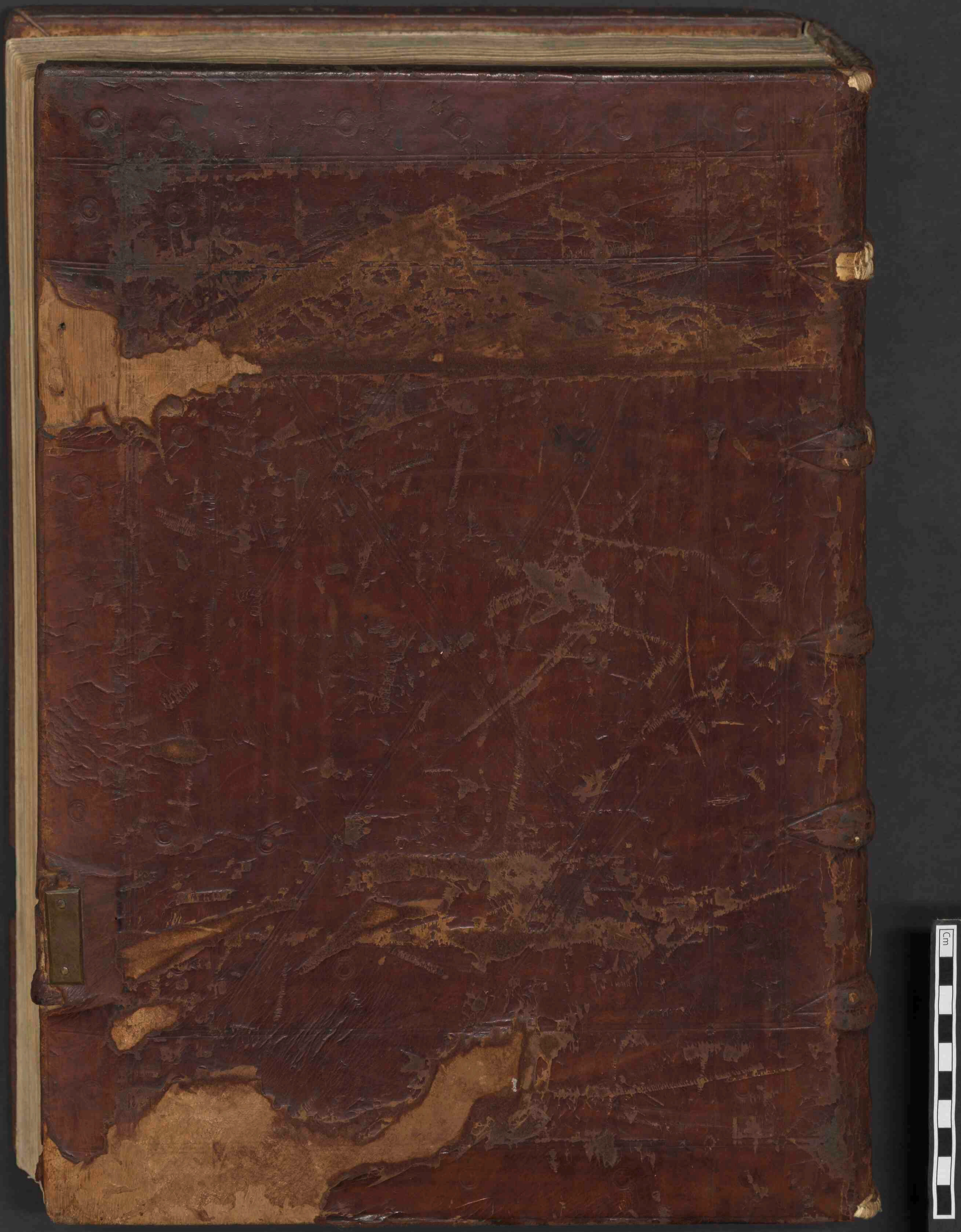
Dari · my · pcta tua elis redmc · Et hitho · et pe · i
scripto · Cui · vita etna emi · uel remissio pcor
metha ca · locũ · q̃ atrap · mihi pro emptõe · deo
eni pro pcio nõ ñl pt arrcsse · Quintus casus
pro redmenda vexacõe q̃ sibi fit iuste sr iure
spũali · ex · c · Dilcũs filius · ꝑ · et ap · redmc
tẽs tempus q̃m dies mali sr · Et · 1 · q · m · Quesit ·
ex · de magrie prohibeas · Ponit ei hospi
tam ran · q̃ hostiẽ · Addit tñ vnũ casũ · s · q̃n con
curritur ꝓia q̃ ponũ i · a decani · ex · c · et · Et si accẽ ·
ut si mun de modicũ · nec tã nec tpe sufficiẽs hõ ·
Nõ etiã si glo · vil · hr · q̃ cũ dr h ad dari ꝑ spũa
libus · ut pro missa · vel pro visitacõe li pro · no
tat · q̃ tam efficientem ãmũiculãte · ut si dicte tam
tabo missam si cesserit in libr vel caluer · Nõ
etiã q̃ h i quito cui dr de redmcõe da vel tradẽ · hõ
si glo · nõ hz locũ sr iure spũali ñ q̃ stat redmi
pro certo de iure suo · Et id dr tho · m sũ · art · 11 ·
ar · v · Et pe · i scrip · et vl · 5 · Equocatiz · q · xxi ·

Quid de crenniẽ · ꝑ · si hostr · v · Quidã dicẽ
nẽ · nõ inducit symoniã dũ ñi extenda ad
mũiãm ꝑtitatẽ · Intellẽ dũ sine pacto · et sñãq
corrupta tenẽde dentur · Alias etiã i modico com
mittit symõ · i · q · 1 · Judices vel ducẽs · q · xm ·

Quando munꝰ ab obsẽo inducat symoniã
vel nõ · ꝑ · si vl · 5 · ayunꝰ ãt ab obsẽo dd ·
Dz munꝰ ab obsẽo q̃ze i ẽptionẽ inducit i pẽsio
et hr dr · si vel q̃ seruitii ẽ sẽ mdebitũ · i · illicitũ
honestũ · vel q̃ exmtẽcõe ipendentis ẽptionis
sit mdebitũ · q̃liz eã obsequiũ mdebite ipẽdr ad q̃
aliq spũali ipendr · ita q̃ li pro dicat cãz pñs ·
patet · monẽtẽ ad hõ · vñ m vtroq; ciuil e symo ·
si nõ sit obsequiũ honestũ · hoc vel e cõcle ul spũale
Si e cõcle ut si ad uadat roma pro negocijs ecie
ecie · vel ad honesto seruat ecie ul epo ul alij pre
lato · pt pro tali obsequio dari spũale · dũ fiat sñ
pacto · et ecia li pro non dicat mouẽs pñe ẽ sc
cundariũ · ad quã vocant erudatim · q̃ ecclesiast affi
dantis ad spũale · ad affim obsequiũ · ut p hõ ex
hibẽ amoris ofterat illud spũale · respiciẽs tñ pr
deũ et mũtã psone · q̃ p talia obsequia et alia bõ opa
cõsuut · Si nõ sit spũale · tũc ex pacto vel additione
ñ pro aquo spũali ipm dr ipendẽ · sicut si naturale
bñfm ꝑ statutũ ad · spũale obsequiũ e ipositũ ipi bñ
fitio · Ille cui q̃ recepit bñfm tenet ipendẽ id obsequiũ
sicut · ex · De prebendis · c · Quãtũ · Nec · vn · q · si mat
statutũ · de missa de bãa vel me celebranda ab eo au
ꝺã prebenda fiat collatio · Cõcor hyms an · e · t ·
In munẽ ab obsequio · cui glo · id · Si ho · ecia in sti ·
art · v · ar · 1 · et pe · in scp · Dũt q̃ m hi obsequijs ho
nestis seruẽtibus ad dignitatem psone respicies di
hñ · Vlã ex ipa deuocõe obsequij · dignus reddit ecie
siastico bñfo · Idr ãt tho · Si aũt sit ihonestũ ob
sequiũ et ad cãlia ordinatũ · puta seruiunt plato ad
vtilitatẽ q̃ sanguinei ex suis vel primonm sui vl ad
hiis · cet munꝰ ab obsequio et symoniũ · q · xm ·

Quid si duo sacrdotes sit se eodem tu celebrab
pro me missã manmorẽ · et ecto alia prote ·
Pr · s · rolll · m glo · ibid · sr · Si spũale lucrum est ·

7992

colorchecker DIGITAL SG
DCSG - UBU # MX - 7181
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
x-rite
mm
0
1
2
3
4
5
6